

«ОҚУ ЗАМАН» ҚОСАЛҚЫ БІЛІМДІ САЙТЫ
ВСПОМОГАТЕЛЬНЫЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЙ САЙТ «ОҚУ ЗАМАН»

"ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ БІЛІМ БЕРУ САЛАСЫНЫҢ
МӘСЕЛЕЛЕРІ МЕН ДАМУ БОЛАШАҒЫ"

II Республикалық қашықтық интернет-конференцияның
жинағы

Сборник материалов
II республиканской дистанционной интернет-конференции

"ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ"

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

**«ОҚУ ЗАМАН» ҚОСАЛҚЫ БІЛІМДІ САЙТЫ
ВСПОМОГАТЕЛЬНЫЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЙ САЙТ «ОҚУ ЗАМАН»**

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ

**Сборник материалов II республиканской
Дистанционной интернет-конференции**

Апрель
2017 года

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Сборник материалов республиканской дистанционной интернет-конференции: из опыта работы сотрудников системы образования Республики Казахстан/ Составители: педагоги, студенты, учащиеся 10-11 классов средних образовательных учреждений Казахстана, 2017.

В сборник включены материалы II республиканской дистанционной интернет-конференции «Проблемы и перспективы развития образования в Казахстане»
Издание печатается по решению администрации Вспомогательного образовательного сайта «Оқу замн», одобрено Экспертным советом сайта, адресовано педагогической общественности.

Подписано в печать 01.05.2017.

141200, г.Экибастуз, ул. Строительная д.92 оф.32.
Тел.: 8(7187) 77-14-28
E-mail: oqu.kz@mail.ru

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

СОДЕРЖАНИЕ

1.	МЕТОДЫ РАБОТЫ ВАЛЬДОРФСКОЙ ПЕДАГОГИКИ В ДЕТСКОМ-САДУ №37 «АЛЕНУШКА» -----	14
2.	ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЭЛЕКТРОННОГО УЧЕБНИКА НА УРОКАХ СПЕЦИАЛЬНЫХ ДИСЦИПЛИН-----	18
3.	РАЗВИТИЕ ЕСТЕСТВЕННО-НАУЧНОЙ ГРАМОТНОСТИ НА УРОКАХ ПОЗНАНИЯ МИРА -----	22
4.	СЕТЕВЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ СООБЩЕСТВА КАК ФОРМА САМООБРАЗОВАНИЯ УЧИТЕЛЕЙ -----	26
5.	ФОРМИРОВАНИЕ СВЯЗНОЙ МОНОЛОГИЧЕСКОЙ РЕЧИ У ДЕТЕЙ СТАРШЕГО ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА С ОБЩИМ НЕДОРАЗВИТИЕМ РЕЧИ 3 УРОВНЯ В ПРОЦЕССЕ РАЗВИТИЯ НАВЫКОВ ЭМПАТИЙНОГО РАССКАЗЫВАНИЯ -----	31
6.	«ВЛИЯНИЕ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ НА ВСЕСТОРОННЕЕ РАЗВИТИЕ ДОШКОЛЬНИКОВ» -----	39
7.	РАССУЖДЕНИЕ— МАТЬ УЧЕНИЯ: ДИАЛОГИЧЕСКОЕ ОБУЧЕНИЕ НА УРОКАХ ИСТОРИИ -----	88
8.	ОРГАНИЗАЦИЯ МЕТОДИЧЕСКОЙ СЛУЖБЫ В ДОШКОЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ. -----	92
9.	РОЛЬ ЛОГИСТИКИ В ЭКОНОМИКЕ -----	97
10.	ФОРМИРОВАНИЕ ПРИЕМОВ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НА УРОКАХ ИСТОРИИ КАК ОСНОВА ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ УЧАЩИХСЯ-----	101
11.	ВЛИЯНИЕ СЕТЕВОГО СООБЩЕСТВА ШКОЛЫ НА ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЙ РОСТ ПЕДАГОГА. -----	111

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

12.	ОҚУШЫЛАРДЫҢ ДЕНСАУЛЫҒЫН НЫҒАЙТУ ЖОЛДАРЫ	-116
13.	ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ НА ГОСУДАРСТВЕННОМ ЯЗЫКЕ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЭЛЕКТРОННЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ РЕСУРСОВ	-----122
14.	ФОРМИРОВАНИЕ НАВЫКОВ ОПТИМАЛЬНОГО ЧТЕНИЯ КАК ОСНОВЫ УСПЕШНОГО УЧЕНИЯ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ	-----125
15.	«СОВРЕМЕННЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ТЕХНОЛОГИИ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ»	-----132
16.	РОЛЬ УЧИТЕЛЯ В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ	-----137
17.	РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ ДОШКОЛЬНИКОВ НА ОСНОВЕ МЕТОДИКИ СИЛИВОН В. А.	-----145
18.	«РАЗВИТИЕ ЛОГИКО- МАТЕМАТИЧЕСКИХ ПРЕДСТАВЛЕНИЙ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА ПОСРЕДСТВОМ РАЗВИВАЮЩИХ ИГР»	-----152
19.	«ЛЮБОВЬ К РОДИНЕ – ОСНОВА ЖИЗНИ».	-----160
20.	СТАТЬЯ ПО ФИЗИКЕ «ПРЕДЕЛЬНЫЕ ИЗМЕРЕНИЯ В ФИЗИКЕ»	-----165
21.	ҰСТАЗЫ ЖАҚСЫНЫҢ ҰСТАМЫ ЖАҚСЫ!	-----168
22.	«ТОҒЫЗҚҰМАЛАҚ ОЙЫНЫ»	-----171
23.	БІЛІМ БЕРУДІҢ ҚҰЗІРЕТТІЛІК ТӘСІЛІ	-----173
24.	ҚАЗІРГІ ҚОҒАМДА МҰҒАЛІМНІҢ РОЛІ	-----178
25.	ОҚУШЫ ЖЕТІСТІГІ – МҰҒАЛІМНІҢ КӘСІБИ ШЕБЕРЛІГІНІҢ НӘТИЖЕСІ	-----181
26.	ТҮЙЕНІҢ СҮТ ӨНІМДІЛІГІ	-----185

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

27.	ЖАЛПЫ БІЛІМ БЕРЕТІН ОРТА МЕКТЕПТЕРДЕ МАТЕМАТИКА ПӘНІН ОҚЫТУДА ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛЫҚ ӘДІСТЕРДІҢ ТИІМДІЛІГІ. -----	189
28.	ЫБЫРАЙ АЛТЫНСАРИННИҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ КӨЗҚАРАСТАРЫ -----	194
29.	ҚАЗАҚ ТІЛІ ПӘНІН ОҚЫТУДА ЖАҢАШЫЛ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРДІ ҚОЛДАНУ -----	199
30.	МЕДИЦИНА САЛАСЫНДАҒЫ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР-----	203
31.	ЖАЛПЫ ПАТОЛОГИЯ ПӘНІН КІШІ ТОПТАРДА ОҚЫТУ ӘДІСІ -----	205
32.	МЕДИЦИНАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУДЕГІ ИНТЕГРАЦИЯЛЫҚ ОҚЫТУДЫҢ МАҢЫЗЫ-----	208
33.	МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕ БАЛАЛАРМЕН ҚАЗАҚ ТІЛІН ОҚЫТУДАҒЫ ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛЫҚ ӘДІС ТҮРЛЕРІ-----	211
34.	БАЛАЛАРҒА ЭСТЕТИКАЛЫҚ ТӘРБИЕ БЕРУДІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ -----	216
35.	БАЛАЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТІН ТЕАТРАНДЫРЫЛҒАН ОЙЫН ТҮРЛЕРІН ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ АРТТЫРУ -----	222
36.	ҚАЗАҚ ЭТНОПЕДАГОГИКАСЫНДА АДАМГЕРШІЛІК – РУХАНИ ТӘРБИЕНІҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ.-----	229
37.	БАЛАБАҚШАДА БАЛАНЫҢ МІНЕЗ ҚҰЛҚЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ -----	233

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

38.	БАЛАБАҚШАДА ИНТЕРАКТИВТІ ОЙЫННЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ.-----	236
39.	ОЙЫН – БАЛАНЫҢ НЕГІЗГІ ӘРЕКЕТІ -----	242
40.	"НАУЧНО-ДИДАКТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧИТЕЛЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ ПО ФОРМИРОВАНИЮ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ В КОНТЕКСТЕ МЕЖДУНАРОДНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ TIMSS, PIRLS "-----	244
41.	РОЛЬ УЧИТЕЛЯ В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ-----	260
42.	В СВОЕЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧИТЕЛЮ НЕОБХОДИМО ОПИРАТЬСЯ НА ОСНОВНЫЕ ПРИНЦИПЫ:-----	263
43.	- ТВОРЧЕСКИЕ ВИДЫ ПЕРЕСКАЗА И ИНТЕРПРЕТАЦИЯ ЛИТЕРАТУРНЫХ ТЕКСТОВ-----	265
44.	НОВЫЕ ПОДХОДЫ В ОБУЧЕНИИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ -----	266
45.	«РАЗВИТИЕ ЛОГИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ»-----	272
46.	ИССЛЕДОВАНИЕ В ДЕЙСТВИИ-----	278
47.	«РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА ПОСРЕДСТВОМ БУМАГОПЛАСТИКИ»-----	289
48.	ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНТЕРАКТИВНОЙ ДОСКИ -----	295
49.	МЕКТЕП ЖҮЙЕСІНДЕ ҮШТІЛДІЛІКТІ ДАМУТУ -----	303
50.	МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ ДЛЯ ОРГАНИЗАЦИИ ЗАНЯТИЙ СО ШКОЛЬНИКАМИ, ИМЕЮЩИМИ ОТКЛОНЕНИЯ В ЗДОРОВЬЕ -----	306

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

51.	ЖАҢҒЫРТУ ЖАҒДАЙЫНДА ЖАҢАРТЫЛҒАН БАСТАУЫШ БІЛІМ БЕРУ БАҒДАРЛАМАСЫ -----	313
52.	ЖАҢАША ОҚЫТУ – ЖЕТІСТІК КӨЗІ -----	316
53.	ЖҰҚПАЛЫ АУРУЛАРДЫ БАЛАУ -----	323
54.	БАЛ АРА ШАРУАШЫЛЫҒЫ -----	333
55.	КЕЛЕШЕК ҰРПАҚТЫҢ ЖЕКЕ ТҰЛҒА РЕТІНДЕ ДАМУЫ ----	339
56.	МЕН НЕГЕ ТӘРБИЕШІ МАМАНДЫҒЫН ТАҢДАДЫМ...-----	340
57.	ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ЗНАНИЙ -----	341
58.	НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА -----	341
59.	РОЛЬ УЧИТЕЛЯ В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ-----	346
60.	РОЛЬ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ-----	348
61.	ҮШ ТІЛДІ БІЛУ ЗАМАН ТАЛАБЫ-----	351
62.	МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫН АДАМГЕРШЛІККЕ ТӘРБИЕЛЕУ- РУХАНИ ЖАҢҒЫРТУДЫҢ БАСТЫ МӘСЕЛЕСІ -----	353
63.	ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРИЕМОВ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ -----	357
64.	ҚАРАҒАНДЫ ОБЛЫСЫНЫҢ «ВАЙНАХ» АТТЫ ШЕШЕН ЖӘНЕ ИНҒУШ ЭТНОМӘДЕНИ БІРЛЕСТІКТЕ МЕМЛЕКЕТТІК ТІЛДІ ОҚЫТУ ТӘЖІРИБЕСІ -----	364
65.	БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМУЫ -----	367
66.	ПСИХИКАЛЫҚ ДАМУЫ ТЕЖЕЛГЕН ОҚУШЫНЫ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ІЗДЕНІСКЕ БАУЛУДАҒЫ ӘДІС- ТӘСІЛДЕР -----	371

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

67.	ПСИХИКАЛЫҚ ДАМУЫ ТЕЖЕЛГЕН БАЛАЛАРДЫҢ ДАМУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ ЖӘНЕ ТЕХНОЛОГИЯ ПӘНІНІҢ МАҢЫЗЫ -----	376
68.	БИОЛОГИЯ САБАҚТАРЫНДА ФУНКЦИОНАЛДЫ САУАТТЫЛЫҚТЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ-----	380
69.	КОМПЕТЕНТНОСТНЫЙ ПОДХОД В ОБУЧЕНИИ РУССКОМУ ЯЗЫКУ И ЛИТЕРАТУРЕ-----	384
70.	УСЛОВИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ ШКОЛЬНИКОВ-----	387
71.	АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ ОҚУ ҮРДІСІНДЕГІ ТИІМДІЛІГІ -----	393
72.	МҰҒАЛІМНІҢ ҚАЗІРГІ ҚОҒАМДАҒЫ МӘРТЕБЕСІ -----	397
73.	ЕРЕСЕКТЕРДІ ОҚЫТУ: ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ, МӘСЕЛЕЛЕРІ МЕН БОЛАШАҒЫ-----	401
74.	ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР	405
75.	ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ СПЕЦИАЛЬНЫХ ДИСЦИПЛИН ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ МОТИВАЦИИ ОБУЧАЮЩИХСЯ В ОВЛАДЕНИИ КОМПЕТЕНЦИЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	416
76.	«ШКОЛА ТЕХНИЧЕСКОГО ТВОРЧЕСТВА» КАК ОСОБАЯ СФЕРА СОВРЕМЕННОГО ДОПОЛНИТЕЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ -----	424
77.	АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ КӘСІБИ БІЛІМ БЕРУДЕ ҚОЛДАНУ -----	428
78.	ЕСЛИ ХОЧЕШЬ БЫТЬ ЗДОРОВ, – ПОСТАРАЙСЯ! -----	431
79.	САБАҚ «ПАЙДАЛЫ ҚАЗБАЛАР» -----	435

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

80.	ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕСТОВ НА УРОКАХ -----	438
81.	ҚАЗАҚ ТІЛІН ОҚЫТУДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ЖАЗЫЛЫМ ӘРЕКЕТІН ДАМУ ЖОЛДАРЫ -----	440
82.	ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ИНФОРМАЦИОННЫХ И КОММУНИКАТИВНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ -----	444
83.	ИНКЛЮЗИВНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ В УСЛОВИЯХ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ШКОЛЫ -----	448
84.	НАЗВАНИЕ СТАТЬИ «УПРАВЛЕНИЕ СИСТЕМОЙ ОБРАЗОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ МОДЕРНИЗАЦИИ» -----	451
85.	СОВРЕМЕННЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ И ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ПРИМЕНЯЕМЫЕ НА УРОКАХ ХИМИИ -----	453
86.	КОНЦЕПЦИЯ ГРАЖДАНСКО – ПАТРИОТИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ ПОДРАСТАЮЩЕГО ПОКОЛЕНИЯ -----	459
87.	ТЕХНОЛОГИЯ УЧЕБНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА НА УРОКАХ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ В СВЕТЕ ОБНОВЛЕНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ -----	464
88.	РОЛЬ УЧИТЕЛЯ В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ -----	468
89.	СОВРЕМЕННЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ТЕХНОЛОГИИ -----	470
90.	РОЛЬ УЧИТЕЛЯ В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ -----	474
91.	ҚОЯН ШАРУАШЫЛЫҒЫ ЖӘНЕ ГИГИЕНАСЫ -----	476
92.	«ҚАЗАҚТЫҢ АҚБАС СИЫРЫНЫҢ ЕТ ӨНІМДІЛІГІ» -----	483
93.	ҒЫЛЫМИ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ЖҰМЫС «ТҮЙЕ СҮТІНІҢ САПАСЫ» -----	488
94.	ТҮЙЕНІҢ ЖҮН ӨНІМДІЛІГІ -----	491
95.	РОЛЬ УЧИТЕЛЯ В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ -----	494

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

96.	МЕН ТАҢДАҒАН МАМАНДЫҚ -----	502
97.	ҮЙРМЕ САБАҚТАРЫНДА ТӘРБИЕЛЕНУШІЛЕРДІҢ БЕЙІМДІЛІКТЕРІНЕ ҚАРАЙ КӘСІПТІК БАҒДАР БЕРУ -----	508
98.	ПРОГРАММА «ПРОБЛЕМНОЕ ОБУЧЕНИЕ КАК СРЕДСТВО РАЗВИТИЯ МОТИВОВ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРИ ОБУЧЕНИИ МАТЕМАТИКИ»-----	516
99.	«САЛАУАТТЫ ӨМІР САЛТЫ – ДЕНСАУЛЫҒЫМЫЗДЫҢ ЗОР КЕПІЛІ» -----	523
100.	АКТИВНЫЕ ФОРМЫ ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ -----	532
101.	ФОРМИРОВАНИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА -----	538
102.	ЭФФЕКТИВНОЕ РАЗВИТИЕ ПОЗНАВАТЕЛЬНЫХ ИНТЕРЕСОВ ОБУЧАЮЩИХСЯ НА ОСНОВЕ СОВРЕМЕННЫХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ И ИКТ ТЕХНОЛОГИЙ -----	545
103.	РАЗВИТИЕ МЫШЛЕНИЯ И РЕЧИ ПРИ ИЗУЧЕНИИ МАТЕМАТИКИ -----	549
104.	СОВРЕМЕННЫЕ ИНФОРМАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ-----	553
105.	«БІЛІМ БЕРУДЕГІ ЖАҢА БАҒДАРЛАМА- ЖАҢА МАЗМҰН»	557
106.	СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА -----	561
107.	СОВРЕМЕННЫЙ УРОК – КАК ОСНОВА ЭФФЕКТИВНОГО И КАЧЕСТВЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ -----	566

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

108.	БАСТАУЫШ	СЫНЫП	ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ	
	ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫН	АРТТЫРУДА	ИННОВАЦИЯЛЫҚ	
	ТӘСІЛДЕРДІ ҚОЛДАНУ	-----		569
109.	ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР			575
110.	ТЕХНИКАЛЫҚ ЖӘНЕ КӘСІПТІК БІЛІМДЕ ОҚЫТУДЫҢ			
	ДУАЛЬДІ ЖҮЙЕСІН ЕНГІЗУДІҢ КЕЛЕШЕГІ МЕН МҮМКІНДІГІ	-----		583
111.	СЫН ТҰРҒЫСЫНАН ОЙЛАУ ТЕХНОЛОГИЯСЫНЫҢ			
	ЭЛЕМЕНТТЕРІН ҚОЛДАНАНУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ	-----		587
112.	НОВЫЕ ПОДХОДЫ В ПРЕПОДАВАНИИ И ОБУЧЕНИИ	-----		591
113.	СОВРЕМЕННЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ТЕХНОЛОГИИ	-----		596
114.	В ОБУЧЕНИИ ГЕОГРАФИИ	-----		596
115.	СОВРЕМЕННЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ТЕХНОЛОГИИ КЕЙС-			
	ТЕХНОЛОГИЯ КАК УСЛОВИЕ ПРОДУКТИВНОГО ОБУЧЕНИЯ	-----		613
116.	ӨНДІРІСТІК ОҚЫТУ ҮРДІСІ ЖӘНЕ ОНЫҢ АРНАЙЫ			
	ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ	-----		622
117.	ОСОБЕННОСТИ НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКОЙ СЛУЖБЫ В			
	УСЛОВИЯХ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ			
	ПЕДАГОГИЧЕСКОГО КОЛЛЕКТИВА	-----		627
118.	ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҒЫНДА ДИАЛОГТІК ОҚЫТУДЫҢ			
	ТИІМДІЛІГІ	-----		634
119.	ДИДАКТИЧЕСКАЯ ИГРА – СТРАТЕГИЯ ВОСПИТАНИЯ И			
	ОБУЧЕНИЯ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА	-----		637
120.	ДВИЖЕНИЕ В ЖИЗНИ РЕБЁНКА – ГЛАВНЫЙ АСПЕКТ В			
	СИСТЕМЕ ДОШКОЛЬНОГО ВОСПИТАНИЯ И ОБУЧЕНИЯ	-----		641

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

121. ТРУДОВОЕ ВОСПИТАНИЕ КАК ОСНОВА
ЖИЗНЕДЕЯТЕЛЬНОСТИ И СОЦИАЛИЗАЦИИ
ВОСПИТАННИКОВ ДЕТСКИХ ДОМОВ -----645
122. ВОЗМОЖНОСТИ РЕБЕНКА И РОЛЬ РОДИТЕЛЕЙ К ИХ
РАЗУМНОМУ ПОДХОДУ -----652
123. РОЛЬ УЧИТЕЛЯ В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ-----655
124. ОРГАНИЗАЦИЯ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ -----659
125. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИЛЛЮСТРАЦИЙ ПРИ ОЗНАКОМЛЕНИИ
ДОШКОЛЬНИКОВ С ПРОИЗВЕДЕНИЯМИ
ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА -----667
126. «СОВРЕМЕННЫЕ ИНФОРМАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В
ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ» -----671
127. КОМПЕТЕНТНОСТНЫЙ ПОДХОД В НАЧАЛЬНОМ
ОБРАЗОВАНИИ -----676
128. АКТИВИЗАЦИЯ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
УЧАЩИХСЯ ЧЕРЕЗ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТРКМ-----680
129. БАЯНДАМА ТАҚЫРЫБЫ: БАЛАЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ
ҚАБІЛЕТІН ТЕАТРЛАНДЫРЫЛҒАН ОЙЫН ТҮРЛЕРІН
ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ АРТТЫРУ. -----684

Методы работы вальдорфской педагогики в детском-саду №37 «Аленушка»

Валиева Зульфия Равильевна
Методист ГККП «Детский сад №37 «Аленушка»

Наше современное время, в век научно-технической революции, значительная часть родителей попала под влияние педагогических теорий, пропагандирующих интеллектуализацию.

Родители готовы, не жалея сил и времени, учить детей считать, читать, знакомить с основами наук и, при этом они полностью отказываются от интеллектуально не нагруженных, но имеющих психотерапевтический смысл видов общения: бытовой, совместной деятельности, игры, музыки, искусства. Сторонники вальдорфской педагогики исходят из того положения, что развитие интеллекта должно быть включено в общее развитие личности-психосоматическое, эмоциональное, социальное и практическое.

В 2003 году, по возвращению с республиканских курсов повышения квалификации по вальдорфской педагогике, мы стали обладателями большого количества статей Рудольфа Штайнера, основателя Вальдорфской педагогики, потому, как специальной методики как таковой, не существовало вообще. Мы, прежде всего, познакомились, изучили имеющийся материал и определили этапы внедрения элементов вальдорфской педагогики в учебно-воспитательный процесс отобрали только то, что приемливо для нас — так как мы не можем назвать этот

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

процесс экспериментом, потому что в вальдорфской педагогике определяющими являются законы физического и духовного развития человека, а ни сама программа Рудольф Штайнер ребенка сравнивал с растением (семячко сажают, прикапывают землей и ждут долгое время всходов — растение еще не появилось, но процесс развития уже идет: полив, рыхление, солнце, свет, и когда уже появляется хороший корень, уход облегчается. Хороший садовник не льет воду ведрами и не пересушит почвы, знает сколько света ему необходимо. Далее садовник не позволит трогать бутон раскрывая его, а будет ждать. И мы видим, что даже растению в период его развития требуется дать время, иначе не будет результата.

Прежде чем перейти к методам работы вальдорфской педагогики, позвольте сказать несколько слов о задачах и принципах данной педагогики, как одной из альтернативных и популярных в ближнем и дальнем зарубежье. Посредством Вальдорфской педагогики наш коллектив решает следующие задачи:

Развивать и совершенствовать заложенные в ребенке способности — Формировать самостоятельность и уверенность в детях, умение применять полученные знания на практике.

Воспитывать и обучать духовно – физически здорового ребенка. - Прежде всего человек, а потом уже ученый, юрист. Принципы работы, которых мы обязательно придерживаемся в работе с детьми: -создание атмосферы, благоприятной развитию -воспитание через подражание и пример-культивирование многообразных форм игровой деятельности, создание пространства, способствующего развитию свободной игры - организация здорового ритма жизни группы - занятия различными видами трудовой деятельности («педагогика руки», и различными искусствами (живопись, музыка, лепка, эвритмия).

А как же все это выглядит на практике? Предлагаю посмотреть систему реализации методов Вальдорфской педагогики.

Начинается день в нашем саду с традиционного вальдорфского утреннего круга, который имеет свою структуру, цель и особенности. Чем ритмичнее протекает жизнь маленького ребенка, тем здоровее он будет.

Воспитатель строит день пребывания в детском саду в соответствии с внутренним ритмом ребенка. Встречает детей с доброжелательной улыбкой, спокойствием. Аура его чиста и открыта. В его арсенале много различных игр, он играет с детьми заинтересованно радостно.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Сценарий утреннего круга знает наизусть. Утренний круг проводится в часы утренней гимнастики и успешно заменяет ее, так как в комплексе утреннего круга предусмотрены ритмические, психофизические упражнения. Ведущий утреннего круга — либо музыкальный руководитель, либо воспитатели поочередно. Комплекс утреннего круга проводится в течение того времени (месяц и более), пока дети четко усвоят все движения, тексты по мере заинтересованности. Возникает вопрос — зачем собирать всех детей? Во-первых, их много, во-вторых, они могут быть разные по возрасту. В этом то и есть психологическая суть организации детского коллектива. Нашими педагогами разработаны сценарии утренних кругов по всем временам года.

Мы, не выходя за рамки государственного стандарта образования, адаптируем вальдорфскую педагогику к учебно-воспитательному процессу. Обучение письму-интенсивный процесс, письмо трудная деятельность. Вот здесь мы и прибегаем к «Рисованию форм» как подготовке руки к письму, что предшествует знакомству с буквами. Причем именно рисование, а не письмо — прямых, изогнутых линий, крупно, восковыми мелками, на больших листах бумаги. Предварительно обязательно рассказывается сказка собственного сочинения, все действия воспроизводятся через собственные ощущения, многократно повторяясь, (можно вести рукой в воздухе, на потолке, носом перед собой, ногами) Таким образом закладывается основа, которая поможет детям полноценно освоить письмо и позже чтение. Но это еще не все... Данное занятие посредством форм, цвета, слова и числа, сказки и музицирования формирует у детей более зоркий взгляд на окружающий мир и очень важное качество – уверенность, самостоятельность.

«Живопись»-так называем мы свой кружок или вводим в занятия, где рисование акварелью служит ключом к эмоциональному пониманию искусства, развитию способностей у детей. Это не уроки рисования, а игры с красками, где дети учатся находить самостоятельные творческие решения, а не копировать шаблон, данный воспитателем. Красок при этом дается только три, а дети путем экспериментирования, смешивания получают дополнительные цвета. Всегда, на всех занятиях, а особенно физминутках, мы используем ритмические движения: хлопки, тихо-громко, протопывания, тихо-громко, обязательно должен присутствовать контраст для лучшего воспроизведения, импровизации как можно больше и чаще. Это позволяет детям раскрываться, развиваться. То есть мы обращаемся к методу

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

темперамента. Каждый ребенок — уникальное и индивидуальное существо, но при поступлении ребенка в учебное заведение он полностью отождествляется с другими детьми, и это лишает его индивидуальных черт характера. Вальдорфская педагогика – это обучение и воспитание с учетом темпераментов, она представляет собой синтез индивидуального и коллективного воспитания и обучения. Так как цель Вальдорфской педагогики – способствовать развитию человека, как личности, то достаточно внимания мы обращаем на характерные черты ребенка данного возраста. Характерные свойства возраста могут либо способствовать, либо препятствовать развитию человека. В этих свойствах проявляется либо талантливость, либо слабость. Существует 4 вида темпераментов, и мы их принимаем во внимание при обучении и воспитании. Учитывая темпераменты детей, мы обращаем внимание на следующее: никогда не действовать против темперамента. Как говорят последователи Вальдорфских школ “К корове нельзя относиться “как к жаворонку», или к поросенку нельзя относиться “как к коту”

Преимущество методов темперамента заключается в том, что он распространяет улыбку. Для детей такое настроение самое благополучное. В начале своей жизни ребенок является пленником своего темперамента, поэтому его развитие мы направляем таким образом, чтобы способствовать приобретению свойства противоположного родственному темпераменту. Тогда он становится по новому уравновешенным и активным. Именно с этой целью на занятиях и уроках в ритмической части используется ходьба с протопыванием и прохлопыванием стихотворений различных для каждого темперамента.

Таким образом, «Утренний круг», рисование форм, использование рассказов, сказок взрослых на занятиях, ознакомление с грамотой и математикой с помощью методов вальдорфской педагогики позволяет нашим детям получить знания в более свободной, интересной, безопасной для здоровья детей форме, развивающей образное мышление ребенка открывающей его творческие способности и, главное, что вальдорфская педагогика готовит ребенка к жизни, развивает в нем самостоятельность, уверенность в своих силах и возможностях, что очень необходимо в дальнейшей взрослой жизни. Это значительный процесс, который ведет к воспитанию и обучению прежде всего человека духовно и физически здорового.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Результатом внедрения Вальдорфской педагогики в учебновоспитательный процесс школы-сада являются обобщение опыта работы педагогов: (слайд с фамилиями авторов и названия работ, титулки) На базе нашего дошкольного учреждения проводятся семинары для слушателей Акмолинского областного института повышения квалификации для методических объединений города.

«Все, чего мы хотим достичь в воспитании — мы должны постоянно переводить из области мыслей и идей в область поступков и действий. Из этого получается вся методика ведения детского сада»

Э.Грюнелиус-основатель первого вальдорфского детского сада

Использование электронного учебника на уроках специальных дисциплин

---

*Кенжебаева Асем Кайруллаевна
преподаватель специальных дисциплин
КГКП «Аксуский колледж черной металлургии»*

«Жить – вот ремесло, которому я хочу учить воспитанника. Выходя из моих рук, он будет не судьей, не солдатом, не священником он будет, прежде всего, человеком»
Ж.Ж. Руссо

Наш современный мир требует новых методов подготовки и обучения специалистов. Основной целью образования становится не просто

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

совокупность знаний и умений, а личная и профессиональная компетентность. В процессе обучения каждый студент сталкивается с изучением новой темы. То как пройдет изучение нового материала, зависит от преподавателя. Внедрение информационно-коммуникационных технологий в учебный процесс является основной задачей современного учителя. Мы переходим от традиционных к нетрадиционным методам. Существуют различные нетрадиционные методы проведения урока: урок-лекция, урок семинар, зачетно-тематический урок урок изобретательства, уроки деловых игр, практическое занятие, урок творчества, урок изобретательства, урок-диспут, урок с применением компьютеров. Поэтому использование информационно-коммуникационных технологий (ИКТ) в процессе обучения является актуальной темой современного образования. Для реализации перехода к нетрадиционным методам обучения на уроках специальных дисциплин необходимо, чтобы преподаватель умел:

1. Обработать различные виды информации (текстовую, цифровую, графическую и звуковую) для разработки и создания дидактического материала

2. Создавать слайды по данной теме, используя различные редакторы.

3. Использовать имеющиеся готовые программные продукты по специальным дисциплинам.

4. Самостоятельно разрабатывать тесты по дисциплине, затем можно проводить компьютерное тестирование [1, 12 с].

В КГКП «Аксуский колледж черной металлургии» практикуется создание электронных учебников (пособий) по дисциплинам. Электронный учебник – это хороший друг и товарищ для современной молодежи, включающий в себя как теорию, так и практику.

В ходе освоения ИКТ преподаватель повышает в первую очередь свой профессиональный уровень. Освоение студентами информационных технологий положительно влияет на овладение профессиональными знаниями и умениями. Каждый урок с использованием электронного учебника может называться интегрированным, так как происходит связь между информатикой и уроками специальных дисциплин.

Использование на уроках специальных дисциплин электронных учебников позволяет производить быструю смену деятельности студентов, материал получается наглядным и доступным, активизируется познавательная деятельность.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

На уроках у студентов третьего курса на этапе закрепления мы проводим компьютерное тестирование по пройденной теме, преподавателю доступна информация о том кто усвоил, кто не усвоил материал.

В настоящее время в нашем колледже активно используется ИКТ. Проводятся различные педагогические семинары, позволяющие углубить знания в создании презентации, а также раскрыть для себя новые методы в изучении материала [2, 22 с].

При создании электронного учебника необходимо соблюдать последовательность логики изложения теоретического материала с использованием всех цепочек рассуждений с помощью схем; четкость постановки задач, подробное комментирование примеров выполнения заданий, использование различных методов и средств активизации познавательной деятельности обучающихся в учебно-воспитательном процессе (проблемные ситуации, исследование, игра, решение кроссвордов) [3, 56 с].

В своей работе я использую нетрадиционные технологии ведения урока теоретического обучения, использую интерактивные и компьютерные технологии.

В Аксуском колледже черной металлургии инженерно-педагогическим коллективом было разработано множество электронных учебников по общеобразовательным и специальным дисциплинам. На примере своих двух электронных учебников хочу рассказать вам, как происходит обучение. За время работы в мною были разработаны два электронных учебника по дисциплинам: «Производство чугуна» и «Оборудование металлургического производства» для специальности «Металлургия черных металлов», по двум квалификациям «Плавильщик» и «Машинист крана» [4, 10 с].

В электронном учебнике «Производство чугуна» рассмотрен раздел «Доменный процесс». В учебнике раскрыты вопросы о истории возникновения чугуна, определение доменного процесса, физико-химические процессы образования чугуна, оборудование доменного процесса, схема доменного процесса, а также схема очистки доменного газа и оборудование для его очистки. В учебник включены гиперссылки, видео- и звуковые файлы.

Во втором электронном учебнике мы рассматриваем раздел «Мостовые краны». Студенты колледжа проходят практику на Аксуском заводе ферросплавов, поэтому в обучении мы делаем упор на изучение

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

мостовых кранов, так как мостовые краны являются оборудованием плавильного цеха. В данном электронном учебнике рассмотрены: назначение и область применения кранов, классификация кранов, история краностроения, виды передвижных кранов, определение «Мостовой кран», конструктивные схемы кранов, основные параметры и технические характеристики кранов, общее устройство кранов, перспективы развития краностроения.

В электронных учебниках предусмотрен контроль знаний, через проведение тестирования. То есть в конце урока у вторых и третьих курсов проводится тестирование на компьютерах [5, 2 с].

Работу по электронному учебнику можно осуществлять на всех этапах урока — в этом и есть суть разработки и использования электронных учебников [6, 18 с]. Она может осуществляться: как форма проверки домашнего задания, как способ создания проблемной ситуации, как способ объяснения нового материала, как форма закрепления изученного, как способ проверки знаний в процессе урока.

Преимущества использования электронного учебника в том, что:

1. Весь материал показан разнообразно — если в учебнике помещен только текст и рисунки, то в электронном учебнике есть и видеосюжеты, диаграммы, аудиотекст.

2. В полной мере использован принцип наглядности.

3. Все показано в разрезе, с подробными указаниями и надписями.

4. Тестовые вопросы — ученик тут же может ответить и проверить свои знания.

5. Текст написан кратко и просто, ключевые моменты выделены цветом, это активизирует правое полушарие и позволяет легче усвоить тему.

6. Кроме этого для лучшего запоминания видеосюжет можно повторить и прослушать несколько раз [7, 8 с].

Электронные учебники позволяют нам работать с огромным объемом информации. Во всех случаях ИКТ вносят существенные изменения в коммуникацию человека с окружающим миром. В результате преподаватель и студент не только используют информационные технологии, но и учатся отбирать, оценивать и применять наиболее ценные образовательные ресурсы, а также создавать собственные [8, 11 с]. Электронные учебники приносят пользу тогда, когда он создан самим преподавателем, а не взят откуда либо. Когда сам обрабатываешь большой объем информации, то выбираешь основное и главное, прорабатываешь весь материал каждое

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

слово. Преподавателям, которым предстоит претворять в жизнь новые проекты, можно пожелать только одного: чтобы они мыслили творчески и искали собственные пути в этом стремительно меняющемся и интересном мире новых информационных технологий.

Развитие естественно- научной грамотности на уроках познания мира

---

*Евдокимова Лидия Александровна
учитель начальных классов
Школы-лицей №101 г. Караганда*

*«Результатом обучения школьников должно стать овладение ими навыками критического мышления, самостоятельного поиска и глубокого анализа информации».
Н.Назарбаев*

Стратегии «Казахстанский путь – 2050»

Одна из важнейших задач современной школы – формирование функционально грамотных людей. Что такое «функциональная грамотность»? Функциональная грамотность – способность человека вступать в отношения с внешней средой, быстро адаптироваться и функционировать в ней. Основы функциональной грамотности закладываются в начальной школе, где идет интенсивное обучение различным видам речевой деятельности – письму и чтению, говорению и слушанию. Одним из главных путей формирования функционально – грамотной личности, является введение детей через литературу в мир человеческих отношений, нравственных ценностей. Не менее важно развивать у детей и естественнонаучную грамотность, т.е. развивать способность использовать естественнонаучные знания для выделения в

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

реальных ситуациях проблем, которые могут быть исследованы и решены с помощью научных методов, для получения выводов, основанных на наблюдениях и экспериментах. Умения, оцениваемые при определении уровня сформированности естественнонаучной грамотности учащихся следующие:

- применять естественнонаучные знания в ситуациях, близких к реальным;
- выявлять вопросы, на которые может ответить наука;
- определять элементы методов научных исследований;
- формулировать выводы и находить доказательства, подтверждающие или опровергающие эти выводы;
- формулировать ответ в понятной для других форме (коммуникативные умения). [2. с. 26]

Поэтому, строя свой урок, я опираюсь на целеполагание, содержание, формы организации учебной деятельности, целесообразности использованных методов и приемов, на применения разноуровневых заданий, проведения рефлексии и оценивания деятельности учащихся на уроке. В урок входят различные задания на проверяемые умения:

- умение выявлять естественнонаучные аспекты во многих сложных жизненных ситуациях, применять естественнонаучные знания и знания о науке в этих ситуациях;

- умение сравнивать, отбирать и оценивать соответствующие научные обоснования и доказательства для принятия решений в жизненных ситуациях;

- умение устанавливать связи между отдельными знаниями и критически анализировать ситуации;

- умение выстраивать обоснованные объяснения и давать аргументацию на основе критического анализа [3. с. 157].

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

Рассмотрим поэтапное построение одного из уроков. Сначала определяем тему и цель, опираясь на кластер: Тема: Корень растения. Класс – Земля и Вселенная; подкласс: образование и разрушение почвы.

Цель: ознакомление с частью растения – корень, как система.

Задачи: - познакомить со значением корня для растения.

- показать причинно-следственную связь корня с системой (почва, структура корня, питание).

- учить детей самостоятельно добывать знания, делать выводы.

Для актуализации знаний по теме: «Части растений» дети выполняют задание первого уровня: «Составление растения из частей растения. Определение частей растений».

Учебное задание второго уровня.

Проблемный вопрос.

- Возьмите цветок, который у вас на столе.

- Поставьте его. Что с ним происходит? Почему он падает?

Дети работают в группах. Проводят опыт с искусственными цветами.

Стараются поставить растение вертикально. Ничего не получается. Делают вывод: растение не стоит на столе, т.к. оно искусственное.

Проблемный вопрос.

- А у меня какое растение? (живое)

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

- Если я его сейчас посажу, будет ли оно расти?
- А при каких условиях оно сможет расти?
- Посмотрите на эти два растения.
- Что вы можете о них сказать?
- Сразу скажу, что у обоих есть корень.
- А почему одно сухое, а другое живое?

Дети самостоятельно приходят к выводу: без живого корня растение не растет.

Проблемный вопрос.

- Так какова тема сегодняшнего урока?

Дети определяют тему урока: «Корень растения».

Учебное задание третьего уровня.

- Откройте учебники на стр.51 и прочитайте текст.

- Во время внимательного чтения придумайте вопрос по тексту.

- Задайте свой вопрос своему соседу. Определите правильность ответа.

- Выберите самый интересный вопрос и задайте другой группе.

Хакназар из второй группы задает детям вопрос:

- Почему у разных растений разные корни?

4. Эксперимент. Учебное задание пятого уровня.

- Предлагаю каждой группе по одному горшку с различной почвой.

песок   галька   земля

- Посадите в эту почву лук и подумайте, будет ли расти в ней лук? И как?

- Обсудите свои ответы.

Дети определяют, что находится в горшках, сажают луковицы, некоторые даже поливают и делают следующий **вывод**: для подтверждения ответов мы оставим горшки на подоконнике и понаблюдаем, что с ними произойдет через несколько дней.

- а как вы будете запоминать, что будет происходить с растением?

Дети обсуждают в группах, какую карту наблюдения они составят.

В конце урока оценка деятельности ученика. Работа по «Лесенке успеха»

Анализируя свой урок по схеме, я пришла к следующему выводу: на уроке различные задания на проверяемые умения, которые учили детей:

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

- выявлять естественнонаучные аспекты во многих сложных жизненных ситуациях, применять естественнонаучные знания и знания о науке в этих ситуациях;
- сравнивать, отбирать и оценивать соответствующие научные обоснования и доказательства для принятия решений в жизненных ситуациях;
- устанавливать связи между отдельными знаниями и критически анализировать ситуации;
- выстраивать обоснованные объяснения и давать аргументацию на основе критического анализа.

Сетевые педагогические сообщества как форма самообразования учителей

---

*Никитчук Галина Владимировна
зам. директора по информатизации, учитель информатики
КГУ «Школа-лицей №101» г. Караганда*

В условиях расширения информационного пространства и вхождения в мировое сообщество возросшей ролью образования в формировании человеческих ресурсов, как критериев уровня социально-экономического развития страны, важно ориентировать систему образования к новым требованиям. Сегодня образование признано одним из важнейших приоритетов долгосрочной Стратегии «Казахстан – 2050». Президентом Республики Казахстан Н.А. Назарбаевым была поставлена задача о вхождении республики в число 30-ти наиболее конкурентоспособных стран мира. В достижении данной задачи немаловажную роль играет совершенствование системы образования [1.с.1]. Поэтому важными направлениями работы по повышению качества образования являются обеспечение равного доступа всех участников образовательного процесса к

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

лучшим образовательным ресурсам и технологиям; удовлетворение потребности педагогов и учащихся в получении образования, обеспечивающего успех в быстроменяющемся мире. В новых условиях появляется потребность в трансляции и обобщении положительного опыта, в обсуждении актуальных вопросов преподавания учебных предметов, обмене педагогическими идеями, а также обсуждению и решении новых проблем при использовании потенциала стремительно развивающихся информационно - коммуникационных технологий. И если говорить о едином информационно - образовательном пространстве современного педагога, состоящем из создания учителем электронного портфолио, прохождения дистанционных курсов, работы с электронным журналом, электронных публикаций педагога, нельзя не включить в это пространство сетевые педагогические сообщества.

В настоящее время профессиональный и личностный рост учителя не возможен без использования сервисов Интернета и сетевых профессиональных сообществ. В связи с реализацией Государственной программы развития образования Республики Казахстан на 2011 – 2020 годы и быстрыми темпами внедрения системы электронного обучения, во многих школах созданы условия для формирования профессиональных сетевых сообществ и работы образовательных порталов.

Сетевые педагогические сообщества - новая форма организации самообразования педагогов. Участие в сетевых сообществах позволяет педагогам живущих в разных уголках страны и за рубежом, общаться друг с другом, решать профессиональные вопросы, делиться опытом и повышать свой профессиональный уровень. Благодаря сетевым сообществам самопроизвольно формируются новые социальные объединения. Задача сетевого сообщества организовать дистанционное взаимодействие всех участников образовательного процесса – администраторов образовательных учреждений, учителей-предметников, библиотекарей, а также учащихся. В ходе сетевого взаимодействия ее участники сталкиваются с серьёзными разноплановыми проблемами. Решая эти проблемы, участники сотрудничают, конкурируют, спорят, узнают нужную информацию, что можно рассматривать как стимул к саморазвитию, повышению уровня квалификации, следовательно, качества образования в целом [2].

Что представляет собой профессиональная деятельность учителей в сети интернет? Это, прежде всего, деятельность, направленная на учащихся, на развитие интереса к предмету, на развитие их мышления,

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

творчества, коллективизма. Учитель организует своих учеников для участия в дистанционных олимпиадах, викторинах, конкурсах и направляет деятельность учащихся в телекоммуникационных проектах.

Второе направление профессиональной деятельности учителей в сети – это деятельность, направленная на самих учителей, на самообразование, деятельность, связанная с повышением квалификации. В сетевых педагогических сообществах используют следующие формы деятельности: дистанционное обучение в рамках сообщества, обучающий семинар, виртуальная конференция, конкурс, проект, «Мастерская» или мастер-класс, обсуждение в чате, телеконференция, создание веб-страниц и т. д.

Педагогические сообщества являются мощным средством поддержки профессиональной деятельности, так как профессиональное сообщество – это то, что позволяет специалисту избежать "варки в собственном соку". Общаясь с коллегами, профессионал начинает чувствовать себя частью чего-то явно большего, чем просто место его работы, расширяются горизонты его профессионального видения. Многие проблемы решаются быстрее за счёт "коллективного разума" тех членов сообщества, кто уже их как-то решал и готов поделиться опытом. «Профессиональные педагогические сообщества – это объединение учителей, где коллеги коллективно осуществляют рефлекссию педагогической деятельности, устанавливают взаимосвязь между педагогической деятельностью учителей и учебной деятельностью школьников, принимают совместные решения по повышению уровня, как преподавания, так и обучения»

В настоящее время успешно действуют различные виртуальные объединения и сетевые сообщества педагогов, например:

Коллеги – педагогический журнал Казахстана: <http://collegiy.ucoz.ru/>

Сетевой проект "Инфоурок": <http://infourok.ru/>

Мультиурок - новый проект для учителей: <http://multiurok.ru>

Современный Учительский Портал: <http://easysen.ru/> и др.

Самым интересным для меня стал «Мультиурок» <https://multiurok.ru/> - образовательная площадка, на которой каждый учитель может бесплатно получить собственный сайт, создать собственное электронное портфолио, делиться опытом, общаться и удобно следить за интересными публикациями своих коллег. Размещая свои работы, можно получить свидетельство о публикации. Портал имеет удобную навигацию, большое количество методического материала. Есть возможность создания собственного блога,

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

галереи, размещения новостей. На сайте опубликовано 12 моих авторских методических материалов.

На сайтах «Коллеги – педагогический журнал Казахстана» (<http://collegy.ucoz.ru/>), можно также разместить свои авторские разработки, получая Свидетельство о публикации, общаться с коллегами.

Плодотворная работа проводится на педагогическом портале «Gold-творчество» - персональном сайте учителя начальных классов Голдиной Лилии Вильевны. Его цель: учителям - сделать учебный процесс интереснее, эффективнее и познавательнее, поделиться своим педагогическими идеями и находками, родителям - в воспитании и обучении современного (не похожего на них ...) ребенка, детям - в более успешном овладении знаниями и получении необходимой информации.

На сайте проводятся постоянно действующие Творческие мастерские для педагогов, конкурсы для учеников. Я закончила творческие мастерские такие как: **"Технологический прием "Листание", "Создание видеороликов в программе ФОТО ШОУ ПРО", "Анимированная сорбонка", мастер-класс "Технологический прием "Паззлы" и др.**, получила сертификаты об окончании курсов и размещении зачетных работ.

На сайт «Медиаурок» (<http://mediaurok.ucoz.net/>) можете разместить свои авторские презентации с использованием различных технологических приемов медиадидактики, найти для себя полезный материал, новых друзей и единомышленников, обмениваться опытом с коллегами. На сайте можно заказать Свидетельство о публикации, Сертификаты и получить Благодарственное письмо, можно участвовать в бесплатных мастер-классах.

Этот список сайтов можно продолжать. Каждый из педагогов может найти для себя наиболее интересное сообщество. Для меня сетевое сообщество - это среда саморазвития, которая происходит за счет эффективного использования современных средств ИКТ, развития технологии дистанционного обучения, информационной и методической поддержки педагогов, организации сетевого взаимодействия с образовательными учреждениями.

Сетевые педагогические сообщества предоставили мне безграничное пространство для общения с коллегами, возможность повышения профессиональной квалификации. Работа в сообществах является для меня мощным стимулом для творческого подхода к профессионально-педагогической деятельности. Являясь активным

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

пользователем всех этих и других сайтов, я размещаю свои материалы и получаю доступ к ресурсам других педагогов. Это позволяет разнообразить мою педагогическую деятельность, овладеть новыми педагогическими приёмами.

На каком бы этапе своего жизненного и профессионального пути ни находился учитель, он никогда не может считать свое образование завершенным, а свою профессиональную концепцию окончательно сформированной. Участие в работе сетевых педагогических сообществ - это не просто веление времени, а необходимость для плодотворной работы любого учителя-предметника, работающего по внедрению новых образовательных стандартов в учебный процесс.

Формирование связной монологической речи у детей старшего дошкольного возраста с общим недоразвитием речи 3 уровня в процессе развития навыков эмпатийного рассказывания

---

*Карп Светлана Владимировна
учитель- логопед КГУ «Детский дом №1 г. Акколь»*

В повышении качества образования и воспитания подрастающего поколения немаловажную роль в современной системе образования играет психолого-педагогическое изучение дошкольников с целью своевременного выявления причин отставания и выбор наиболее эффективных путей их устранения.

По свидетельству специальных психолого-педагогических исследований количество детей с нарушением всех компонентов речи составляет 20–30% обучающихся, а около 70–80% - нуждающихся в специальных формах и системах обучения .

Среди большого количества отклонений мы не случайно остановили свой выбор на проблеме связной устной речи. Решение этой проблемы

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

необходимо как для наиболее полного преодоления системного речевого недоразвития, так и для подготовки к предстоящему школьному обучению.

Современный нормально развивающийся дошкольник владеет всей системой родного языка: говорит связно, полно излагает свои мысли, легко строя сложные развернутые предложения, без труда составляет рассказы и сказки, ведь чем богаче речь ребенка, тем легче ребенку высказывать свои мысли.

По тому, как ребенок умеет строить свое связное высказывание, можно судить об уровне его речевого развития

Ведь связность речи – это связность мыслей. А связность речи отражает логику мышления ребенка, его умение осмысливать воспринимаемое и выражать это в правильной, четкой, логической речи. Оттого, насколько ребенок овладел связной речью, зависит его успешность в обучении в школе. Это и представляет актуальность выбранной нами темы.

Таким образом, речевые умения помогают ребенку в общении, в установлении контактов с другими детьми и взрослыми, преодолевать молчаливость и застенчивость, развивают уверенность в своих силах. Характеристика связной речи и ее особенностей содержится в ряде трудов современной лингвистической и специальной методической литературы. Понятие «связная речь» относится как к диалогической, так и к монологической формам речи. Каждая из них имеет свои особенности.

Неполное предложение, восклицание, междометие, яркая интонационная выразительность, жест, мимика и т.п. – основные черты диалогической речи. Между тем, монологическая речь требует развернутости, четкости, полноты, взаимосвязи отдельных звеньев повествования, чего не наблюдается в связной речи детей с общим недоразвитием речи.

Общим недоразвитием речи принято считать такую форму речевой аномалии, при которой у ребенка с нормальным слухом и первично сохранным интеллектом оказываются несформированными все компоненты языковой системы: фонетика, лексика и грамматика. При этом отмечается нарушение как смысловой, так и произносительной стороны речи. В группу с ОНР объединяются дети с различными нозологическими формами речевых нарушений (дизартрия, алалия, ринолалия, афазия) в случаях, когда наблюдается единство патологических проявлений по трем указанным компонентам .

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

3 уровень речевого развития характеризуется наличием развернутой фразовой речью с элементами лексико-грамматического недоразвития.

Для связной речи характерна нелогичность и непоследовательность высказывания, трудности в планировании высказывания.

Уровень сформированности лексико-грамматических средств языка к началу школьного обучения у них значительно отстает от нормы. Обучаясь в школе, эти дети испытывают серьезные затруднения в программировании высказываний, в отборе материала, нарушения связности и последовательности изложения. Это создает дополнительные трудности в процессе обучения.

Если нормально развивающийся дошкольник 6 лет учится понимать не только свои чувства, но и переживания других людей, начинает различать эмоциональные состояния по их внешнему проявлению, через мимику и пантомимику, может сопереживать, сочувствовать литературному герою, разыгрывать, передавать в сюжетно-ролевой игре различные эмоциональные состояния, то шестилетние дети с ОНР отличаются недостаточностью эмоциональной сферы, бедностью восприятия.

Особенно у них страдает сфера социальных эмоций. Они не готовы к эмоционально теплым отношениям со сверстниками. У них могут быть нарушены эмоциональные контакты с близкими взрослыми. Эти дети слабо ориентируются в нравственно – этических нормах поведения. Для них характерна слабая заинтересованность в оценке, низкий уровень притязаний, повышенная внушаемость, отсутствие критики.

Дети с ОНР склонны к тревожности, агрессивности. Они либо робки, неуверенны, застенчивы, заторможены, либо наоборот: несобранны, моторно расторможены, возбудимы, вспыльчивы. С трудом распознают, эмоции на лицах людей, выражающие те или иные их состояния, испытывают большие затруднения в их выражении с помощью внешних проявлений: мимики - выразительных движений мышц лица, по пантомимике - выразительным движениям всего тела, использование которых играет важную роль в человеческом общении.

Бедность мимики, слабость, недифференцированность эмоций является серьезным барьером в построении взаимоотношений с окружающими, в контакте с ними, что влечет за собой дальнейшее эмоциональное притупление, отдаление от социального окружения,

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Недостаточность эмоциональной сферы детей с ОНР приводит к недостаточной способности развития чувства эмпатии.

Эмпатия – способность вживаться в образ, переживать, передавать его чувства, эмоции, умение эмоционально отзываться на переживания других людей, проникать в их внутренний мир. Эмпатию можно представить как эмоциональное вчувствование или сопереживание другому. Она основана на умении правильно представлять себе, что происходит внутри другого человека, что он переживает, как оценивает окружающий мир.

Способность к эмпатии определяется способностью ребенка представить себе, как одно и то же событие будет воспринято разными людьми, пониманием и осознанием существования этих разных точек зрения .

Эмпатийное рассказывание - один из видов творческого рассказывания, позволяющий ребенку вести повествование от лица героя, в образе которого он себя видит.

Под творческим рассказыванием понимают придумывание детьми рассказов с самостоятельным выбором содержания (ситуаций, действий, образов), логически построенным сюжетом, облаченным в соответствующую словесную форму.

Составление любого творческого рассказа предполагает умение связно и последовательно отображать в речи те или иные события, а также наличие у детей представлений о некоторых правилах построения рассказа-сообщения (зачин, развитие сюжетного действия, концовка, определение времени и места событий и т.д.). А специфичность эмпатийного рассказывания заключается еще и в том, что его сюжетная линия осуществляется как ответ на вопрос: «Что случилось?». Поэтому сам процесс сочинения эмпатийных рассказов требует умения анализировать различные ситуации, видеть позиции героев, отличающихся разными качествами характера, взглядами, отношениями на происходящее событие, осмысления собственной точки зрения.

Конечно, формирование навыков творческого рассказывания у детей старшего дошкольного возраста, имеющих общее недоразвитие речи, представляет огромные трудности.

Поэтому обучение эмпатийному рассказыванию представляло возможным осуществляться только при условии сформированности у них определенных навыков связных развернутых высказываний (пересказ, составление рассказа по картине, о предмете и др.).

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Исходя из этого, было понятно, что изначально необходима учебная и внеучебная работа по развитию связной речи детей, проводимая не только логопедом, но и воспитателями, в течение 2 лет. Система работы состояла из трех этапов: подготовительного, основного и заключительного.

Она включала работу по формированию лексического и грамматического строя речи, целенаправленному развитию фразовой речи, развитию навыков речевого общения, эмоциональной сферы, обучению разным видам рассказывания, обучению навыкам эмпатийного рассказывания. Рекомендации таких исследователей речи и эмоциональной сферы детей как В. Глухов, Т. Ткаченко, В. Коноваленко, Н. Кряжева, М. Чистякова послужили основой нашей работы, были нами модифицированы и адаптированы к нашим условиям.

Обучению навыкам рассказывания предшествовала работа по расширению и уточнению словаря детей, развитию лексико-грамматических категорий.

Затем была проведена работа по развитию навыков пересказа, составления рассказа по картине, формированию навыков описания предмета.

В процессе развития навыков пересказа предполагалось проводить работу по развитию навыков построения предложений разной конструкции, с использованием заданного контекста.

Работа по развитию фразовой речи на занятиях по пересказу предусматривала:

- усвоение нормативных основ построения фраз различных синтаксических структур; упражнения в правильном употреблении фраз на языковом материале литературных произведений с последующим применением полученных навыков при самостоятельном составлении пересказа;

- развитие внимания к синтаксису языка, умения замечать ошибки в построении фраз в рассказах других детей и ошибки в собственных высказываниях.

На первом этапе обучения предлагалась отработка предложений следующей структуры:

а) простые распространенные предложения из 3-5 слов с включением дополнения, обстоятельства места, определения;

б) сложные конструкции - с двумя однородными сказуемыми или дополнениями;

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

в) сложносочиненные предложения с союзами «и», «а» и сложноподчиненные с придаточными времени (с союзом «когда»), изъяснительными (с союзом «что»), причины, определительными (с союзом «который»).

На последующем этапе обучения на занятиях по пересказу обращалось внимание на овладение детьми навыками построения предложений с несколькими однородными сказуемыми, выраженными глаголами прошедшего времени совершенного вида, а также бессоюзных сложных предложений и сложноподчиненных с придаточными места (с союзом «где»), условия (с союзом «если») и т.д.

Далее осуществлялась работа по формированию связной речи в процессе развития навыков рассказывания по картинам, по серии сюжетных картинок.

Обучение рассказыванию по картинам занимало важное место в общей коррекционной работе по развитию связной, грамматически правильной речи детей с ОНР.

Методика обучения строилась с учетом отмечаемых у таких детей речевых нарушений и особенностей психического и познавательного развития. Это касается проведения специальной подготовительной работы, отбора и последовательности использования картинного материала, структуры занятий и приемов коррекционной работы. В данной работе уделялось внимание приемам, направленным на развитие внимания, зрительного и слухового восприятия, логического мышления.

Проведение нескольких видов занятий с картинным материалом помогло не только развить умение подробно рассказывать об изображенном сюжете, но и постепенно вводить элементы творчества в данную деятельность: придумывать рассказы по серии картинок с отсутствием завязки, развязки, по картине с изображением кульминационного момента с придумыванием предшествующих и последующих событий, самого кульминационного момента, где в качестве вспомогательных приемов использовались жесты, мимика, пантомимика, театрализация

Большое значение в формировании связной речи играло обучение детей навыкам описания - особого вида связной монологической речи, выражающихся в создании словесного образа объекта, признаки которого раскрываются в определенной последовательности

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Занятия по обучению описанию оказывали разностороннее воздействие на познавательное развитие детей и формирование их речемыслительной деятельности, способствуют активизации зрительного, речеслухового и тактильного восприятия, памяти, внимания, наблюдательности. В процессе описания дети учились выделять и сопоставлять существенные признаки предмета, объединять отдельные высказывания в связное последовательное сообщение.

Параллельно с деятельностью по развитию речи посредством формирования навыков пересказа, описания, рассказывания по картинкам осуществлялась работа по ознакомлению с основными, согласно классификации К. Изарда, состояниями и эмоциями: радость, гнев, злость, интерес, любопытство, удивление, страх, стыд, вина, презрение, отвращение, качествами характера. Для этого использовались игры, этюды, упражнения, предложенные М.Чистяковой. Осуществляя выбор картинок с изображением событий, вызвавших определенные состояния, характеризуя личностные качества людей, дети с помощью наводящих вопросов, рассуждая, приходили к выводу, что радость, радостное настроение бывает тогда, когда наступает праздник, когда мама приехала, когда на улице тепло, светит солнышко. Стыдно, когда обидишь друга, скажешь плохое слово; эгоист - это тот человек, который не хочет делиться игрушками, думает только о себе... Процесс проигрывания этих состояний в этюдах, упражнениях, играх способствовал проживанию жизни героев, помогал детям глубже понимать их чувства, состояния, настроения, качества характера, содействовал формированию чувства эмпатии.

Сформировав лексико-грамматический базис связной речи у детей с ОНР, их представления об основных эмоциях, средствах их выражения, осуществив работу по формированию связной речи в процессе развития навыков пересказа, описания, рассказывания по картинкам, мы осуществили переход непосредственно к развитию навыков эмпатийного рассказывания, происходящий поэтапно, с постепенным изменением не только тем, но и повествовательных задач.

Используя приемы «Поставь себя на место одного из героев, расскажи, что бы он почувствовал, как бы воспринял существующее событие, проблему», «Напиши письмо автору сказки от лица любимого персонажа», «Представь, что ты...», мы побуждали дошкольника к эмпатийному рассказыванию - рассказыванию от лица героя, в чьем образе он выступал. Монолог-повествование осуществлялся от имени любого

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

лица: предмета, явления, живого, неживого существа, что способствовало развитию богатого воображения. А умелое использование различных средств выразительности развивало навыки, необходимые в межличностном общении.

Обучаясь навыкам эмпатийного рассказывания, одновременно выступая в роли и драматурга, и режиссера, и актера, дети в процессе данной работы приобретали богатый жизненный опыт.

Таким образом, полученные результаты свидетельствовали об эффективности указанной системы работы.

В процессе такой деятельности у детей появилась возможность не только познать различные состояния героев, их настроения, точки зрения на происходящие события, возможность проживания нескольких жизней, обогащения своего нравственного багажа новыми чувствами, впечатлениями, познания диалектики существования, осуществления ценностного самоопределения, но и возможность формулировать свои мысли, так оттачивая их словесную форму, чтобы они стали понятны окружающим.

«Влияние экологического воспитания на всестороннее развитие дошкольников»

---

*Мельникова Татьяна Васильевна
воспитатель КГУ «Детский дом №1 г. Акколь»*

В настоящем методическом пособии обобщен практический опыт воспитателя детского дома по теме влияния экологического воспитания на всестороннее развитие дошкольника. Автор указывает на положительные аспекты экологического воспитания дошкольников, способствующие их всестороннему развитию. В процессе экологического воспитания развиваются интеллектуальные возможности, сенсорная сфера, личностные качества, эстетические представления.

Представленное учебно-методическое пособие имеет практическую значимость для воспитателей дошкольных групп, детских психологов в решении задач по развитию личности дошкольника посредством экологического воспитания

Рецензия

На методическое пособие для воспитателей и психологов дошкольных образовательных учреждений: «Влияние экологического воспитания на всестороннее развитие дошкольников» представленное воспитателем Мельниковой Т.В. КГУ «Детский дом № 1, г.Акколь»

Представленное на рецензию авторское методическое пособие предназначено для дошкольников 5-7 лет. Основная цель данного пособия показать влияние экологического воспитания на всестороннее развитие дошкольника. Пособие разработано на основе программы дошкольного образования. Предлагаемый материал соответствует государственным образовательным стандартам к организации и содержанию воспитательно-образовательного процесса в дошкольных учреждениях. Используемые игры, упражнения, творческие задания, конспекты занятий изложены в доступной и удобной с методической точки зрения форме. Материал

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

соответствует возрастным особенностям детей 5-7 лет: подан преимущественно в игровой форме, наиболее доступной для детей. Что помогает прочно усвоить полученные знания, позволяет значительно повысить интерес дошкольников к обучению. Непринужденность общения в процессе наблюдений за объектами живой и неживой природы, в ходе совместной деятельности по уходу за животными и растениями способствуют преодолению трудностей межличностного взаимодействия, развитию сенсорной, интеллектуальной сферы дошкольников, эстетического восприятия мира, личностных способностей, формированию речевых навыков. Отличительной чертой этого методического пособия является комплексный характер подачи материала, нацеленного на обеспечение эффективной подготовки детей к обучению в школе.

Методическое пособие ««Влияние экологического воспитания на всестороннее развитие дошкольников»» рекомендуется к реализации в работе воспитателей дошкольных образовательных учреждений Аккольского района, будет полезно воспитателям дошкольных групп, детским психологам для организации работы по всестороннему развитию дошкольников посредством экологического воспитания.

СОДЕРЖАНИЕ

	ВВЕДЕНИЕ	5 - 6
1.	ОСНОВНАЯ ЧАСТЬ	7 - 4
2.	ПРИЛОЖЕНИЕ 1. МЕТОДИКА ОБСЛЕДОВАНИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ ПРЕДСТАВЛЕНИЙ ДОШКОЛЬНИКОВ.	15 - 16
3.	ПРИЛОЖЕНИЕ 2.ЗАНЯТИЯ И ЗАДАНИЯ, ОТРАЖАЮЩИЕ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ДОШКОЛЬНИКОВ НА РАЗНЫХ ЭТАПАХ СИСТЕМЫ ОБУЧЕНИЯ.	17 - 21
4.	ПРИЛОЖЕНИЕ 3 КОНСПЕКТЫ ЗАНЯТИЙ	22 - 57
5.	ФОТООТЧЕТ	58 - 66

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

	ЗАКЛЮЧЕНИЕ	67
	СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ	68

Введение

Вашему вниманию представляется система работы: «Влияние экологического воспитания на всестороннее развитие дошкольников» Научно-технический прогресс улучшает условия жизни человека, повышая вместе с тем к нему различные требования.

Наше современное общество нуждается во всесторонне развитых гражданах, способных к великим открытиям и свершениям.

Воспитание всесторонне развитых личностей, наделенных знаниями, и способных оперировать ими, начинается в дошкольном детстве.

Развитый ребенок к школе должен ориентироваться в окружающей действительности, иметь различные знания и представления, в том числе и экологические.

Экологическое воспитание является одним из направлений воспитательно-образовательной деятельности дошкольного учреждения. Это важное средство всестороннего развития ребенка-дошкольника, формирования системы знаний о природе и воспитания осознанного отношения к ней.

Именно в дошкольном детстве закладываются основы экологической культуры. В исследованиях Н.Н. Кондратьевой, А.М. Федотовой, И.А. Хайдуровой и других доказано, что детям 5-7 лет доступны экологические знания о растениях, животных, человеке как о живых существах, о связях и зависимостях в мире природы и между человеком и природой; о многообразии ценностей природы - оздоровительной, познавательной, нравственной, эстетической, практической; о том, что природа является средой обитания для человека.

Но, мои наблюдения показывают, что в наше динамично развивающееся время, время технического прогресса люди забывают о

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

принципах природопользования, не учат этому своих детей, что накладывает свой отпечаток на формирование личностных качеств, сенсорной, интеллектуальной сферы. Экологическому воспитанию недостаточно уделено внимание и в дошкольных учреждениях.

Понимание важности знаний в экологическом воспитании - как необходимого условия воспитания осознанно-бережного отношения к природе, к людям, к материалам природного происхождения, к предметам рукотворного мира. Осознание того, что экологические представления будут способствовать умению откликаться на красивое и некрасивое в окружающем мире, адекватно оценивать свое отношение и отношение окружающих людей к социальной среде привело меня к решению в разработке программы экологического воспитания как фактора всестороннего развития дошкольника.

Исследованиями также доказано, что старшие дошкольники способны овладеть умениями и навыками разнообразной деятельности, имеющей экологически ориентированный характер осознанно-бережного отношения к объектам растительного и животного мира.

Основная часть

Цель исследования - изучить возможность формирования динамических представлений о росте и развитии растений у дошкольников в условиях дошкольного учреждения.

Объект - процесс формирования экологических знаний в дошкольном возрасте.

Предмет - особенности формирования у детей динамических представлений о росте и развитии живых существ в условиях дошкольного учреждения.

Анализ психолого-педагогической и методологической литературы по теме исследования позволил сформулировать гипотезу нашего исследования о том, что динамические представления о росте и развитии живых существ в дошкольном возрасте возможно формировать при правильной педагогической организации процесса познания:

- формирование отчетливых представлений о закономерности изменений природных объектов, о протяженности изменений во времени;
- формирование понимания специфики взаимосвязи растущего, развивающегося живого существа и внешних факторов, обеспечивающих его выживание;

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

- наглядного иллюстрирования динамических изменений в росте и развитии живых существ.

Экспериментальная работа проводилась с детьми старшей группы КГУ «Детский дом № 1, г.Акколь

Для реализации вышеуказанных задач нами были использованы следующие методы:

- 1) Анализ педагогической документации.
- 2) Педагогическое наблюдение.
- 3) Диагностика.
- 4) Психолого-педагогический эксперимент.
- 5) Методика качественной и количественной обработки полученных данных.

Определены задачи:

- формировать умения наблюдать, сравнивать предметы, обобщать и классифицировать их по различным признакам;
- наблюдать за ростом и развитием растений и животных;
- знакомить детей с особенностями внешнего строения растений и животных
- формировать знания об уходе за комнатными растениями и животными.

Была выбрана и адаптирована диагностика выявления уровня сформированности динамических представлений о росте и развитии живых существ в старшей группе дошкольного учреждения, которая базируется на исследованиях и рекомендациях Л.С. Игнаткиной, В.В. Смирновой. (Приложение 1)

Опираясь на итоги констатирующего эксперимента, взяв за основу комплекс методов и приемов, разработанных Л.С. Игнаткиной, а также методику проведения занятий по формированию динамических представлений у старших дошкольников о росте и развитии живых существ Т.М. Бондаренко, А.И. Ивановой, нами была разработана система занятий в соответствии с требованиями программы дошкольного воспитания

Назначение этих занятий состояло в:

- формировании у старших дошкольников динамических представлений о росте и развитии живых существ;
- формировании наблюдательности;

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

- воспитании сосредотачивать внимание на том, что предложено воспитателем; привычку выполнять его требования;

- систематизации, углублении личного опыта ребенка; и требовало для их освоения грамотного управления со стороны педагога.

Исходя из выдвинутой цели, мы определили следующие задачи эксперимента:

1. Выбрать и обогатить из программы и методических рекомендаций занятия по следующей тематике:

1. Рассматривание веток тополя, березы, ели.

2. Наблюдение за ветками в вазе.

3. Наблюдение за цыплятами.

3. Строение семени.

2. Дидактическая игра «Путаница».

Также в систему наших занятий мы включили опыты:

1. Посадка лука.

2. Посадка семени фасоли.

Составленная нами система не является случайной компоновкой, а представляет собой цельную структуру, которая опирается на принципы системности и последовательности. Занятия, игры, беседы взаимодополняют друг друга и основываются на содержании. Основной особенностью элементов нашей системы является наглядность каждого сформированного понятия.

Среди разнообразных методов по формированию динамических представлений о росте и развитии живых существ ведущее место следует отнести наблюдению.

Практикой дошкольного воспитания и педагогическими исследованиями доказано, что правильная организация чувственного восприятия природы обеспечивает формирование и развитие у детей отчетливых представлений о растениях. Руководство наблюдениями дает возможность научить дошкольников ориентироваться на наиболее значимые признаки наблюдаемых явлений, обнаруживать взаимосвязи в природе.

Педагогический процесс, направленный на формирование наблюдения, должен обеспечить постепенное накопление и систематизацию знаний, а также становление все более осознанного отношения наблюдателя к наблюдаемому. В связи с этим каждая единица нашей системы работы предусматривает осознанное наблюдение динамического роста и развития растений.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Первым этапом формирующей деятельности было занятие «Наблюдение за ветками в вазе».

Целью нашего занятия было формирование у детей знаний о необходимости благоприятных условий для роста и развития растений. Вначале детям объяснилось, что веткам в вазах нужна теплая вода и теплое помещение, а свет на первых порах не нужен. Эти условия влияют на состояние веток. Затем предлагалось зарисовать 2-3 ветки в вазе, точно передавая особенности их строения. Дети с удовольствием выполняли это задание.

Наблюдение осуществлялось в три этапа: сначала ветки положили в прохладное помещение и отметили, что в нем теплее, чем на улице, и ветки должны согреться. Затем поместили их в ванную и уточнили, что вода очень теплая, она хорошо прогреет ветки снаружи и внутри. После этого поставили ветки в нормальные комнатные условия. Детям было предложено самим высказать предположение: что же будет с ветками через неделю, попросив зарисовать 2-3 ветки.

На следующем этапе нашего занятия целью предусматривалось обнаружить изменения в состоянии веток - заметить набухшие почки; - уточнить условия их жизни, поставить на свет, добавить удобрения; - зарисовать ветки.

За общим столом было организовано рассматривание веток. Одни дети делали их зарисовку, а с остальными детьми мы говорили об условиях, в которых произошли изменения (тепло, вода). Далее предлагалось долить воды с питательным веществом - сахаром.

Прошла неделя, на странице календаря, кроме вазы с цветами, дети нарисовали «полоску времени» - семь разноцветных квадратиков (7 дней недели, где каждый обозначен квадратиком определенного цвета). Вазу с ветками мы с детьми поставили на свет.

Цель следующего этапа: отметить изменения в состоянии веток (раскрывающиеся почки цветов, листьев); - улучшить условия, добавив подслащенной воды; - отметить красоту букета: приятный вид и аромат цветов. Сделать зарисовку в календаре. Наблюдение проводилось аналогично предыдущему занятию.

Цель завершающего этапа: - обнаружить изменения в состоянии веток, появление цветов, листьев, корешков; - долить воду с питательными веществами; - наслаждаться красотой распустившихся цветов, их ароматом; - зарисовать ветки на странице календаря, изобразить «полоску времени».

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Сравнить страницы календаря и обсудить: как распускались ветки, какие условия им были созданы вначале и потом.

При рассматривании веток ими было замечено, что произошли изменения - появились цветы, листья, корешки. Долив воду с питательными веществами, дети любовались распустившимися цветами и нюхали их. Далее зарисовали цветы на странице календаря и изобразили «полоску времени». Сравнивая страницы календаря, обсуждали: как распускались ветки; какие условия им были созданы вначале и какие потом.

При реализации задач экологического воспитания дошкольников осуществлялся непосредственный контакт детей с объектами природы, «живое» общение с природой и животными, наблюдение и практическая деятельность по уходу за ними. Осмысление увиденного в процессе обсуждения. Опосредованное познание природы осуществлялось через книги, слайды, картины, беседы и т.д. Формировались впечатления, которые ребенок получает от непосредственного контакта с объектами природы.

Большое значение нами отводилось созданию зоны природы, где осуществлялось непосредственное наблюдение

При рассматривании комнатных растений обращалось внимание ребят на красоту цветов и листьев, на то, как находящиеся в группе растения украшают комнату. Все это способствовало формированию у детей чувства прекрасного.

Активно использовался другой метод - главный экологического воспитания детей - совместная деятельность взрослых и детей в зеленой зоне детского дома, где они получают представления о многообразии растительного и животного мира на земле, о том, как растут и развиваются растения и животные, какие условия для них нужно создавать. Обучали таким образом детей сравнительному анализу: сравнивая животных, находит сходство и различие между ними, общее и различное у растений, помогает замечать интересные особенности внешнего вида.

Наряду с большими картинками, начиная со средней группы, использовали наборы маленьких карточек с четким цветным изображением самых различных животных и растений. Они используются как раздаточный материал, с ними можно проводить дидактические игры, упражнения, создавать проблемные ситуации. Например, комплектуя одинаковые конверты для каждого ребенка с 10-15 карточками, предлагает разложить их

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

в два ряда: в один - домашних, а в другой - диких животных. Или: выбрать животных (летающих, живущих в воде, в лесу, умеющих лазать, прыгать); сделать ряды из растительных и хищников, птиц и насекомых и т.д. Создавали проблемные экологические ситуации, когда к картинам, изображающим среду обитания (например, лес, озеро или море, пустыня), дети подбирают животных, которые могут в ней жить, а потом объясняют, почему они сделали такой выбор.

Использовались картины не только для познавательного, но и для эстетического развития детей: красивый пейзаж останавливает взор, успокаивает и волнует одновременно, оставляет сильное эмоциональное впечатление. Яркие впечатления оставляют у детей моей группы познавательные видеофильмы: о лесе, пустыне, обитателях арктических и тропических зон. Завораживающе действует на детей, например, показ моря. Неоднократный показ детям животных жарких стран на картинках или в зоопарке расширяет их кругозор, вызывает интерес к окружающему миру. Дети с удовольствием смотрели фильмы, в которых запечатлена жизнь муравейника, пчелиной семьи, подводных обитателей морей и океанов.

Были использованы различные музыкальные произведения (классические, детские, современные), отражающие природу, ее явления, деятельность людей. Таким образом, наличие разнообразных наглядных пособий и художественных произведений в детском саду, содержательно и эмоционально отражающих объекты и образы природы, является важным условием полноценного экологического воспитания детей.

Еще одним методом экологического воспитания детей является игра. Игра - это эмоциональная деятельность: играющий ребенок находится в хорошем расположении духа, активен и доброжелателен. В процессе игры организовывались наблюдения и практическое взаимодействие с растениями и животными. Поэтому первый момент, который объединяет два аспекта педагогики (игру и ознакомление с природой), заключается в том, чтобы «погрузить» детей в любимую деятельность и создать благоприятный эмоциональный фон для восприятия «природного» содержания.

Второй значимый момент связан с выработкой отношения детей к природе, которое в рамках экологического воспитания является конечным результатом:

- «огород на окне», выращивание двух «дидактических» луковиц в стеклянных сосудах (в разных условиях), еженедельные наблюдения за

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

ними и зарисовки в календаре. Это развивает наблюдательность детей, их способность замечать изменения растущих растений, понимать значение неодинаковых условий для их роста;

- чтение на протяжении всего учебного года коротких рассказов Е. Чарушина о животных, рассматривание книг с его иллюстрациями, проведение занятия в конце года, посвященного этому автору. Многократное обращение к писателю, который описывал и рисовал симпатичных детенышей, позволял формировать у детей устойчивый интерес к наблюдению природы, понимание того, что впечатления можно творчески представить другим людям - в форме рассказов и рисунков;

- чтение и рассказывание сказок «Красная Шапочка», «Доктор Айболит», рассматривание иллюстраций в книгах и последующее включение главных персонажей в ИОС; использование кукол облегчало знакомство детей с экосистемой леса, со всеми ее обитателями, а с помощью доктора Айболита - приобщала детей к пониманию ценности здоровья (своего и других живых существ);

- еженедельное проведение экологических занятий, на которых дети закрепляли и углубляли представления о природе, полученные в повседневной жизни, или приобретают новые. На занятиях широко использует все виды ИОС, которые облегчают усвоение знаний и игровых навыков;

- проведение экологических досугов, развивающих положительное эмоциональное отношение к природе.

Книги Е. Чарушина содержат доступные детям этого возраста описания животных и их художественные образы. Рассказы и рисунки писателя побуждали детей к собственному творчеству на основе впечатлений о природе, стимулировали развитие литературных и художественных способностей.

Наблюдение является основным методом формирования у детей динамических представлений о росте и развитии живых существ.

Сущность наблюдения заключается в чувственном познании природных объектов, в познании их через различные формы восприятия - зрительное, слуховое, тактильное, кинестетическое, обонятельное. Правильная организация чувственного познания природы обеспечивала формирование и развитие у детей отчетливых представлений о животных и растениях, о сезонных явлениях природы.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Рассматривая их, наблюдая за их ростом и развитием в разных условиях внешней среды, дошкольники учились их различать, правильно называть, ориентируясь на характерные признаки форму, размер и окраску листьев цветов, плодов стеблей. Знакомились с функциями органов: корнями растение удерживается в земле, высасывает из нее воду и питательные вещества, которые по стеблю (стволу, веткам) переходят в листья, цветы, плоды. Главная функция листьев - это поглощение солнечного света (с детьми можно наблюдать, как листья разворачиваются к потоку солнечных лучей). Цветок - это орган размножения, на его месте появляется плод с семенами, из которых в дальнейшем могут вырасти новые растения. Знание функций отдельных органов обеспечивало понимание работы живого организма в целом. Именно через функции дети начинали понимать зависимость состояния и жизни растения от факторов внешней среды.

Большие возможности для наблюдений предоставляет сезонная жизнь растений. Различное состояние деревьев и кустарников, появление и исчезновение травянистой растительности в теплое и холодное время года позволяли в процессе наблюдений сформировать у детей отчетливые представления о зависимости жизни растений от комплекса внешних условий.

Графическая фиксация изменяющегося природного явления или объекта (схематическая или рисунком) позволяла накопить серию «срезов», отражающих всю последовательность их модификаций. Серия «срезов» обеспечивала наглядную представленность отсроченных во времени событий и позволяла сопоставить наличное состояние с предыдущим, увидеть динамику изменения состояния. Важнейшим условием при этом, были регулярные наблюдения, фиксация их результатов.

Таким образом, в процессе указанной работы пространственные, временные представления, процессы мышления, внимание память, сенсорная сфера, личностные качества, эстетическое восприятие мира.

**Приложение 1. МЕТОДИКА ОБСЛЕДОВАНИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ
ПРЕДСТАВЛЕНИЙ ДОШКОЛЬНИКОВ.**

Задание 1. Знание о комнатных растениях.

Цель: - выявляем знания детей о комнатных растениях;

- определяем глубину знаний детей в описании комнатных растений;

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

- определяем умение отличать существенные признаки внешнего вида отдельных частей растений.

Нами было предложено детям рассмотреть наши комнатные растения и рассказать о них. А вначале рассмотреть комнатный виноград. Мы задавали детям вопросы:

Какого размера виноград?

На что он похож - на дерево или на кустик? (На кустик).

Какой стебель у винограда? Какие листья? (Большие, желто-зеленого цвета, овальной формы, край листа с зубчиками).

Задание 2. Растение - живое существо.

Цель: - выявляем представления детей о растениях (живое существо, у которого есть корни, чтобы дышать, держаться, питаться; стебель, чтобы доставлять питательные вещества из земли другим органам; листья, чтобы улавливать свет, дышать);

- выявляем представления о потребностях живых существ;

- познакомить с классификацией растений: деревья, кусты, травы;

- выявляем понимание необходимости растений для человека и животных.

После этого провели физкультминутку: разложили вперемежку иллюстрации деревьев, кустарников, трав. Дети, разделенные на три команды, отбирали те или иные иллюстрации. Затем мы обсуждали с детьми значение растений в жизни человека и животных.

Также для выявления уровня сформированности динамических представлений о росте и развитии живых существ мы использовали дидактические игры.

Задание 3 «Отгадай, что за растение?»

Цель: уточнить представления о растениях, учиться узнавать их по описанию.

Воспитатель описывает растение (есть ли ствол, ветки, какие они: свисают, вьются). Описывает листья, их форму, окраску, есть ли цветы, как окрашены. Дети угадывали растение. Затем предлагал детям самим составлять загадки о растениях и отгадывать их.

«Беседа об уходе за комнатными растениями».

Цель: - выявлять представления об уходе за комнатными растениями;

- выявлять знания об основных потребностях комнатных растений;

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

- уточнить знания о сигнальных признаках неудовлетворенных потребностей;
- формировать представление о направленности способов ухода (полив, удаление пыли);
- выбрать вид ухода, необходимые инструменты, ориентируясь на состояние комнатного растения.

Приложение 2.

**ЗАНЯТИЯ И ЗАДАНИЯ, ОТРАЖАЮЩИЕ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ
ДОШКОЛЬНИКОВ НА РАЗНЫХ ЭТАПАХ СИСТЕМЫ ОБУЧЕНИЯ.**

Занятие 1. Рассматривание веток тополя, березы, ели.

Цель: - наблюдать за деревьями на участке;

- формировать знания детей узнавать деревья по их веткам;
- различать ветки по цвету коры, особенностям почек, их расположению, запаху;
- формировать разные обследовательские действия, дифференцированное восприятие;
- определить с детьми разную динамику развития веток.

Вначале мы уточнили у детей: какие деревья растут на участке? Какие кустарники? Как можно узнать летом березу, тополь, ель?

-Сегодня мы научимся отличать березу и тополь по веткам без листьев и цветов. Показали детям ветки, стоящие в вазах. Дали задание: поднять ветку березы и объяснить, как они ее узнали.

. Затем мы положили на стол рядом две ветки - березы и тополя. Здесь у детей возникли затруднения. Мы предложили детям ощупать, какая поверхность коры у тополя, березы? И рассказали детям, что береза - единственное в мире дерево с белой корой, она у березы тоненькая, нежная. А у тополя кора светло-серая. Затем предложили согнуть ветки: узнать гибкие они или хрупкие. Сравнить их по толщине. Далее определяли, одинаковые ли у них почки. Дети в ходе самостоятельного обследования определили, что у тополя почки крупнее, зеленовато-бурые с блестящим смолистым налетом, душистые и клейкие.

Затем предложили детям рассмотреть еловую ветку. На наш вопросы, как дети ее узнали, они отвечали, что она похожа на елку. Мы рассказали детям, что ель - это хвойное вечнозеленое дерево, ее веточки всегда с иголками - необычными листьями, с помощью которых деревья

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

дышат, берут у солнца свет и тепло. У ели есть продолговатые шишки светло-бурой окраски. Затем задали детям вопрос: Какого цвета кора у еловой ветки? Чем пахнет ель? Дети отвечали, что кора светло-коричневого цвета и пахнет елкой. Затем дети сравнивали ветку ели с ветками тополя, березы по цвету коры, запаху, наличию листьев, почек, шишек. После этого мы предложили детям поставить ветки тополя и березы в вазы с водой: в каждую - ветку одного вида. И дали задание понаблюдать, какие ветки быстрее распустятся.

Занятие 2. Строение семени.

Цель: - изучить строение семени, найти в нем маленькое растение;

- увидеть сходство в строении семян разных растений.

Обеспечение на каждого ребенка:

- сухие и набухшие семена фасоли, гороха, тыквы.

Занятие проводилось аналогично предыдущим.

Далее была проведена дидактическая игра «Путаница» с целью: обобщения усвоенных знаний, приобретенных на занятиях. Она не только систематизировала и обобщала знания, но и формировала динамические представления о росте и развитии живых существ у старших дошкольников.

Мы предложили детям карточки с изображениями частей растений (корень, стебель, лист, цветок). А сами заранее сложили из таких карточек растение, при этом перепутав его части. Мы попросили детей найти ошибки в составлении нашей схемы. Многие дети быстро нашли ошибки. Мы повторили нашу игру несколько раз и к концу практически все дети отвечали безошибочно. Мы решили еще одну задачу: научили детей составлять целое из частей. Цели, поставленные нами в игре, мы достигли.

Знания, полученные на занятиях, логически осмысленные во время игры, практически применялись детьми во время опытов.

При проведении опытов работа чаще всего осуществлялась по этапам: выслушав и выполнив одно задание, ребята получали следующее. Однако благодаря увеличению объема памяти и усилению произвольного внимания в отдельных случаях пробовали давать одно задание на весь эксперимент и затем следить за ходом его выполнения. Уровень самостоятельности детей повышается.

Поддерживаемые доброжелательным интересом со стороны взрослого, дети учатся самостоятельно анализировать результаты опытов, делать выводы, составлять развернутый рассказ об увиденном. Но мера самостоятельности пока невелика. Нужна поддержка со стороны педагога.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Детям старшего дошкольного возраста становятся доступными и двух-, и трехчленные цепочки причинно-следственных связей, поэтому им надо чаще задавать вопрос «Почему?» Появление вопросов такого типа свидетельствовали об определенных сдвигах в развитии логического мышления. Своими вопросами стимулировали этот процесс. Например, спрашивая, почему на нашем участке не растет трава, он может получить довольно длинную логическую цепочку: «Раз мы бегаем по участку, почва стала твердой, значит, растение не может раздвинуть ее своими корнями».

У старших дошкольников вводились длительные эксперименты, в процессе которых устанавливались общие закономерности природных явлений и процессов. Сравнивая два объекта или два состояния одного и того же объекта, дети находили не только разницу, но и сходство.

Далее нами были организованы опыты.

Опыт «Посадка лука».

Цель I этапа: - уточнить представление о том, что из луковицы-репки можно вырастить лук, если создать ей благоприятные условия;

- что зеленый лук полезен людям, так как в нем много витаминов.

Цель II этапа: выявить изменения, которые произошли с луковицами за неделю, зарисовать увиденное в календаре.

Цель III этапа: - обнаружить изменения в состоянии луковицы, росте корней и зелени;

- связать эти изменения с наличием нужных для роста условий (тепла, воды, света);

- сравнить луковицы и обнаружить различия в их состоянии;

- зарисовать результаты наблюдения в календаре.

Цель IV этапа: - учить детей замечать изменения растущих луковиц, связывать их с факторами внешней среды;

- замечать различия в росте зелени у разных луковиц, устанавливать их причины.

Цель V этапа: - обнаружить дальнейшие изменения в росте луковиц, разницу в состоянии зелени, которая вызвана неодинаковыми условиями;

- обобщить результаты опытного проращивания лука: самая хорошая зелень у той луковицы, которая имеет все условия (воду, тепло, свет).

Опыт «Посадка семян фасоли».

Цель: - формирование представлений о том, что растения вырастают из семян;

- научить узнавать фасоль, отличать ее от семян гороха;

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

- закрепить знания об условиях, необходимых для роста фасоли (земля, вода, свет, тепло);

- научить сажать проросшую фасоль: сделать углубление, правильно вложить фасоль, присыпать землей, полить из лейки с ситечком.

Развивающая среда: блюдца с семенами, лейка с водой, картинки с изображением фасоли. В ящиках с землей сделали бороздки.

Перед проведением опыта нами была проделана предварительная работа: каждый ребенок получил несколько семян фасоли. Мы обратили внимание детей на величину семян фасоли, их форму, цвет, характер поверхности, твердость. Предложили детям сравнить их с семенами гороха. Фасоль может быть разного цвета, овальной формы, а горох - желтый, круглый. Мы объяснили детям необходимость влаги для прорастивания семян фасоли.

Семена фасоли замочили и поставили перед детьми задачу: наблюдать за их изменением. Следующее наблюдение мы проводили при появлении проростков на семенах. Мы предложили детям сравнить сухие и проросшие семена. Обратили внимание детей на цвет и увеличение семян в размере, появление проростков. Установили связь между изменениями, которые произошли и наличием влаги.

Ход проведения

Показали детям картинку с изображением выращенной фасоли и спросили, хотят ли они вырастить такое же растение. Объяснили детям, что фасолины с проростками пора высадить в землю. Мы предложили взять фасолину из блюдца каждому ребенку, встать возле ящиков с землей. Показали детям бороздки и предложили положить семя в бороздку, при этом показывая, как это надо сделать. Контролировали выполнение, показывали, как положить второе семя и объяснили детям, что его нужно положить на некотором расстоянии от первого. Контролировали выполнение, помогали тем, у кого не получается. Затем мы показали, как делать бороздку, где лежат семена, засыпать землей. Мы проверили, как дети выполнили задание, и похвалили детей. После того, как посадка семян была завершена, мы вместе с детьми полили бороздки из лейки с ситечком равномерной струей, чтобы не вымыть из земли семена.

Затем мы попросили детей вспомнить, что необходимо для роста фасоли. Дети отвечали земля, вода, свет, тепло.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Мы поставили ящики в теплое место и наблюдали, какие изменения происходили, как появились листья, формировалось взрослое растение, появились бутоны, цветки и стручки.

В конце мы детей похвалили: «Молодцы, ребята, хорошо потрудились».

Подведение итогов

Во время наблюдений, во время формирования динамических представлений о росте и развитии живых существ наибольшее внимание уделялось обсуждению тех моментов занятий, в которых наблюдался всплеск эмоций, переживаний детей. Тщательно анализировались те моменты занятий, в которых наблюдались затруднения у детей. Проводились повторные и дополнительные моменты занятий на прогулке, во время игровой деятельности.

Занятия нашей системы были подобраны таким образом, чтобы они развивали у детей познавательный интерес и умения; развивали наблюдательность; способствовали формированию у старших дошкольников динамических представлений о росте и развитии живых существ. Так, на формирующем этапе эксперимента определили, что эти знания интересны, полезны; расширяют и обогащают знания о динамике роста и развития живых существ; расширяют и обогащают практический опыт детей.

Приложение 3.

Предлагаю вашему вниманию примерные конспекты занятий и картотеку дидактических игр по экологии.

Конспект занятия по экологии в старшей группе «Деревья как люди!»

Тема: «Деревья как люди».

Цель: формировать у детей представление о сходстве процессов происходящих в организме человека и растений. Воспитывать бережное отношение к растительному миру. Активировать знания деревьев, кустарников. Учить простейшим умозаключениям, имитировать характерные движения деревьев под музыку. Упражнять в рисовании плакатов.

Словарь: лопочут, похлопать по спине, жилы, вены, сердце, листопад, вершины гудят.

Материал к занятию: ноутбук, слайды деревьев, аудиозаписи, плоскостные изображения дерева, листочки, плоскостная кукла, набор

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

одежды, сухие осенние листья, карточки к игре «Живое и неживое», образцы плакатов.

Игра: «Подари улыбку другу»

Цель: Положительный эмоциональный настрой детей на предстоящую работу.

Ход занятия.

-Проходите ребята, посмотрите сколько гостей сегодня пришло посмотреть как мы с вами занимаемся. Поэтому сегодня все должны особенно постараться.

-Проходите на свои места, давайте с вами поиграем в игру «Живое – не живое». Только будьте очень внимательны, помните чем отличаются живые предметы от неживых.

Те карточки на которых нарисованы живые предметы нужно положить около зайчика, а те на которых не живые, около камешков. Все поняли? Тогда подойдите, возьмите по одной карточке и отнесите ее к зайчику или камешкам.

Дети выполняют задание, проверяем правильность его выполнения, исправляем ошибки если есть, выясняя причину.

-Ребята посмотрите, а у меня тоже есть карточка (показывает березку).

-Как вы думаете куда ее нужно положить?

Ответы детей.

-Сегодня на занятии мы точно узнаем живые деревья или нет. Нам с вами повезло. Мы живем около леса и у нас на участке тоже растет много разных деревьев и кустарников. Кто мне скажет какие деревья растут у нас на участке?

Ответы...

-Мы часто их рассматриваем, сравниваем, скажите чем отличаются деревья от кустарников? Чем они похожи? Послушайте как о деревьях написал писатель Ушинский:

Входит в лес, гладит ладонью деревья, будто старых друзей похлопывает по спине. Стволы теплые, как тело живое. Чуть покачиваются, будто дышат. А вершины гудят то грозно, то ласково. Листья лопочут желтыми язычками. К стволу прислонился как к плечу друга. Плечо гладкое, скользкое, молодая березка, а то все в пупырышках – это осинка или изборожденное, изморщиненное, как кожа слона, это кора дуба. Вся жизнь с

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

деревьями плечом к плечу и хочется стиснуть ладонями их руки ветки и крепко пожать.

- Красивые слова?
- С кем писатель сравнивает дерево?
- О каких деревьях говорится в рассказе?
- А у нас с вами есть друг?
- С каким деревом мы дружим?
- Какой ствол у нашей березки?
- А какие деревья растут с ней рядом, кто ее соседи?
- А чем деревья похожи на людей?
- Молодцы. А кто мне скажет что бывает если поцарапать пальчик?

Правильно течет кровь.

-Посмотрите вот у меня на руках видно голубые жилки – это вены у вас тоже они есть, по венам течет кровь, а помогает ей двигаться сердце, оно похоже на моторчик который всегда работает, стучит, покажите где у вас сердце? Оно у вас в груди слева приложите руку все к груди слева и послушайте как оно бьется, всем слышно?

-А как вы думаете для чего нам нужно сердце и кровь.

Для того чтобы жить и расти.

-у деревьев тоже есть, что-то похожее на кровь – это сок, правда он не красный а прозрачный. Сок тоже движется по стволу дерева и помогает дереву расти и быть здоровым.

-Если у человека вытечет вся кровь, что с ним случится?

-Человек заболеет и умрет, так и дерево, если с него вытечет весь сок тоже погибнет, поэтому нельзя ломать ветки деревьев, нельзя делать дырочки в деревьях.

У березки очень полезный сок из него делают лекарство, но его нужно немного после того как сок набрали, дырочку нужно заклеить смолой, глиной или пластилином. Летом, когда все растет сок в деревьях движется быстро быстро. Представьте, что сейчас лето, вы разные насекомые, летаете, бегаєте, прыгаете как кузнечики под музыку, затем все садитесь на свои места, давайте снова послушаем свои сердца. Слышите как быстро, сильно, бьется ваше сердце, так же быстро и кровь течет по жилам-венам. После лета наступает осень, деревья меняют свой наряд на яркий, желтый, красный, оранжевый, умываются осенним дождем. Можно представить, что деревья как люди, переодеваются, это время называется листопадом. Солнышко греет все меньше и меньше, сок движется по стволам деревьев

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

все медленнее и медленнее, а потом наступает зима. Деревья сбрасывают листья и засыпают.

Играет тихая музыка дети сидят с закрытыми глазами, представив себя заснувшими деревьями.

-А теперь снова послушайте как бьется ваше сердце..... Верно оно бьется совсем тихо, медленно, спокойно, значит и кровь течет по венам тоже тихо – спокойно. И сок в деревьях тоже течет тихо, медленно.

-Мы с вами сказали, что деревья, чем то похожи на людей, давайте представим, что мы стали деревьями, руки превратились в веточки, возьмите в руки сухие листочки.

-Стоят деревья, протягивают веточки к солнцу и тихо покачиваются (руки вверх и медленно покачиваются из стороны в сторону под музыку).

-Подул слабый ветерок и листочки зашевелились (двигают кисти рук).

-Прилетела тучка и принесла с собой дождик. Застучали капельки по листочкам, те вздрагивают от ударов капель....

-Но вот дождик кончился, налетел ветер, деревья качаются все сильнее и сильнее (наклоны вправо, влево).

-Ветер сорвал с деревьев листочки и бросил их на землю (дети выпускают листочки из рук).

-Но вот ветер улетел дальше, а листочки покрыли всю землю вокруг, идут дети по листьям, а те шелестят у них под ногами (идут подбрасывая листья ногами).

-Вам нравится осенью в лесу?

-Хорошо в лесу?

-А кто скажет, чего нельзя делать в лесу, чтобы там всегда было хорошо? Чтобы пели птицы, летали насекомые, было чисто кругом?

Ответы детей....

-Правильно, молодцы! Вы много знаете, но к сожалению, люди часто забывают об этом, поэтому давайте мы с вами будем защитниками природы.. нарисуем плакаты о том, чего делать нельзя в лесу и когда пойдем на прогулку развесим наши плакаты на видных местах, там где проходит много людей. Подумайте где можно повесить?.....

-Сейчас все проходите рассаживайтесь кому где удобно, все необходимое для рисования приготовлено. Подумайте, кто что хочет нарисовать, какая краска для этого нужна, помните что работы должны быть

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

аккуратными. Чтобы все кто увидел наши плакаты, вспомнили чего нельзя делать в лесу, что нужно беречь все живое.

Под медленную спокойную музыку дети рисуют.

Оказываю индивидуальную помощь.

Итог занятия:

-Подойдите все ко мне, кто скажет, что новое мы сегодня узнали?...

-Почему березу можно назвать живой?...

-Что еще вам понравилось на занятии?...

-А в какую игру мы играли?...

-Чем отличается живое от неживого?...

-Молодцы! Вы все хорошо работали, все старались, занятие наше окончено, попрощайтесь с нашими гостями.

Конспект прогулки на участок ; «Кто сказал что осень грустная пора?»

Цель ; Учить детей умению наблюдать за погодными явлениями, состоянием погоды и словесно выражать свои наблюдения .

Помочь детям запомнить признаки осени .

Развивать речь, эстетические качества .Воспитывать заботливое отношение к родной природе, трудолюбие .

Закрепить перебрасывание мяча друг другу двумя руками баскетбольным способом, от груди .

Оборудование ; Коробки с загадками, перо, для игр .Лопатки, грабли, веники, пакеты для мусора, для труда,мяч для индивидуальной работы .

Ход

прогулки.

В. - Ребята сегодня на прогулку мы пойдём не одни, к нам пришли гости чтобы посмотреть как вы умеете наблюдать и рассказывать, поэтому сегодня вы должны особенно постараться.

Сейчас мы выйдем на участок и пройдем в свою беседку, а пока будем идти вы постарайтесь запомнить какая сегодня погода, какого цвета небо.

Усаживайтесь по удобнее на скамеечку – давайте немного побеседуем

-Почему сегодня на прогулку мы так оделись? Надели спортивные костюмы, ветровки, шапки, кроссовки?

Д.....

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

В- правильно осень, посмотрите какая интересная коробка- в ней спрятались все признаки осени, давайте их достанем из коробки и назовём.

Д – по очереди достают фишки из коробки и перечисляют все знакомые признаки осени

В – какие вы молодцы, назвали так много признаков осени, а кто расскажет стихотворение про осень ?

1.Акылбек -Снова осень наступила .....

2. Арман - Если на деревьях листья пожелтели .....

3. Фархат -Дни давно короче стали .....

4. Умар -падают падают листья....

В.- Ребята кто запомнил как называется явление когда с деревьев падают листья? Д .... А когда это происходит, в начале, в середине или в конце осени ?Д..... А сейчас у нас начало осени ? Д.....Сколько месяцев длится осень? Назовите их.

Д. ....

В. – давайте встанем и полетаем покружимся как осенние листочки в листопад.

Д- выполняют

В - что ещё происходит с листочками ? Как можно сказать

Д – летят, кружатся, падают, ложатся . стелются, шелестят, шуршат,

В- покажите как шуршат листья?

Д.- потирают ладошками

В -обращает внимание на ещё одного гостя прогулки, который спрятался и наблюдает за детьми,- игрушку зайчонка с коробочкой на которой записка с просьбой отгадать загадку ;сидят - зеленеют .....

Д. - листья

В. – давайте поиграем в игру « Чьи детки ? »

Д. – берут из коробки по листочку, называют с какого он дерева или кустарника и видоизменяют слово, напр. лист клёна – кленовый, лист дуба – дубовый, и т. д .

В - дуб это кустарник или дерево?

Д.....

В..- акация ?

Д.....

В, - Кто скажет чем отличается дерево от кустарника?

Д.....

В. – с каким деревом на участке мы дружим?

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

Д. – с берёзкой

В. – как её зовут ?

Д. – Беляночка, потому что у неё белый ствол.

В. – Давайте подойдём к нашей берёзке, поздороваемся с ней, посмотрим какое у неё настроение ?

Д. – подходят к берёзке, глядят ствол, и приходят к выводу – что берёзка грустная .

В. - как выдумаете почему?

Д. – потому что .....

В. – я тоже так думаю, А как вы думаете можно осенью убирать листья около корней деревьев? Почему ?

Д.....

В . – давайте поможем нашей берёзке согреться, соберём на участке опавшие листья и укроем ими корни берёзки .

Д. – сгребают листья граблями, сметают вениками, лопатками собирают их в пакеты и несут к берёзке и соседним деревьям .

В .- молодцы, хорошо потрудились теперь деревья не замёрзнут в холодную погоду, посмотрите как повеселела наша берёзка, как ласково она машет нам веточками . Предлагаю поискать может где ёжик под кустиком спрятался? Д – ищут заглядывают под кусты и деревья, находят «мешок с подарками от ёжика» Обыгрываю ситуацию, достаю волшебное перо для игры, и т. д.

В .- послушайте пословицы и поговорки о труде ;

1. Кто любит трудиться, тому на месте не сидится,

-Как вы понимаете эти слова ?

Д-.....

2. - Умелые руки не знают скуки, как понять эти слова?

Д- .....

3. – Труд – кормит, а лень портит .

Д.- .....

В. – Правильно, если человек трудится ему некогда сидеть, если он всё умеет делать ему некогда скучать, если человек трудился каждый день, вырастил урожай, то он не останется голодным, а ленивый не хочет трудиться, не хочет умываться ходит злой грязный, его лень портит.

В. – Давайте поиграем в игру «Когда это бывает ?» Ёжик нам передал волшебное пёрышко я буду передавать его вам по очереди и называть какое либо явление в природе, а вы вворачиваете пёрышко и

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

называете время года когда это бывает. Напр . –цветут подснежники ? Р. – весной, и т. д .

В заключении игры подвожу итог в какую игру играли, понравилась игра, или нет . затем задаю вопрос детям:

-Как вы думаете – осень грустная пора или весёлая?

Д.....

В. – почему грустная ?

Д....

В . – а почему весёлая?

Д .....

В. – Валя нам расскажет стихотворение которое так и называется- «Кто сказал, что осень- грустная пора?»

Валя- «Кто сказал, что осень грустная пора?»

Весело по лужам скачет детвора,.....

В. – Вот видите – к осени можно относиться по разному, она бывает и грустной и весёлой . Грустно когда – дождь, холод, ветер и нельзя гулять, и весело когда солнышко, тепло листочки под ногами шелестят, в садах и огородах зреет урожай, всё вокруг пестреет яркими красками. Хотите ещё поиграть?

В. – Давайте поиграем в игру «Гори, гори ясно»

Д. – играют самостоятельно

Индивидуальная работа: С Фархатом и Умаром повторить перебрасывание мяча двумя руками друг другу баскетбольным способом от груди, закрепить умение ловить мяч двумя руками.

С Арманом, Артёмом закрепить поскоки с продвижением вперёд.

В заключении прогулки подвожу итог чем занимались на прогулке ?, О чём говорили? Понравилась прогулка или нет ? Что понравилось ?

Конспект занятия по экологии «Птицы наши друзья»

Цель: Продолжить знакомство детей с важными экологическими закономерностями : влияние количества и доступности корма на поведение и образ жизни птиц .

Наглядно показать существование причинно – следственных связей в природе . Пробудить интерес к наблюдению за жизнью птиц .Обосновать необходимость систематической подкормки птиц в течении всей зимы .Способствовать возникновению чувства сопереживания и желания

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

помогать зимующим птицам .Развивать связную речь, образное мышление воображение . Упражнять в выразительном чтении стихотворений .

Словарь : оседлые, маховое, пуховое, опушка, пуховое .

Предварительная работа : Наблюдение на прогулках, рассматривание иллюстраций с изображением птиц, слушание голосов птиц, дидактические игры, просмотр мульт –фильма «Что за птица?»

Просмотр слайдов, презентации.

Ход занятия

Игра на релаксацию : « Связующая нить»

Ребята посмотрите какой у меня клубочек, давайте с ним поиграем, станьте в круг, давайте натянем нить возьмитесь за неё рукой и каждый скажет что он чувствует, о чём мечтает, закройте глаза и представьте что вы часть одного целого и каждый из вас очень важен на нашей планете .**ЗАИНТЕРЕСОВЫВАЮЩИЙ МОМЕНТ.**

Стук в дверь – пришла посылка от Незнайки из Цветочного города,(обыгрывание)в посылке вложено письмо с просьбой о помощи, отгадывание – что в посылке ?

- Это ходит на 2х ногах, имеет клюв, умеет летать,

Д- отгадывают .

В – ль – молодцы, как вы узнали что это птица ?

Д – перечисляют все признаки .

В – ль -чем ещё птицы отличаются от других животных ?

Д. – У птиц есть крылья,

-птицы поют песни,

- птицы выют гнёзда,

Вос – ль .- молодцы, вы назвали много отличий, но летать умеют и некоторые животные, напр. летучая мышь, а некоторые птицы не умеют, напр . страус и пингвин не умеют

вить гнёзда .

Есть ещё одно самое главное отличие всех птиц от животных, и лежит оно у меня вот в этой коробочке,

Оно бывает большое - бывает маленькое, бывает твёрдое -бывает мягкое, твёрдое помогает летать – мягкое согревает от холода ?

Д .- . . . .

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

Вос – ль. Это перо . Большие перья называются маховыми они расположены на крыльях и хвосте птицы, они помогают летать, маленькие перья находятся на теле птицы и согревают её от холода .

Маховые перья тяжелее чем пуховые, посмотрите как быстро оно коснётся земли если его отпустить, присядьте так же быстро, -д выполняют,

Вос – ль – теперь отпустим пуховое перо, посмотрите как плавно оно опускается, присядьте так же медленно как пуховое перо, д - выполняют

Вос – ль . молодцы теперь сядьте тихонечко на ковёр как лёгкие пёрышки, закройте глаза и представте что мы на лесной опушке, д. выполняют

Звучит запись голосов птиц .

Вос – ль – что вы сейчас слышали ?

Д. – голоса разных птиц

Когда в лесу можно услышать столько птиц ?

Д. отвечают

В .а почему сейчас в лесу стало тихо ?

Д. отвечают

Вос – ль – почему улетели ласточки, стрижи, жаворонки и другие ?

Д. – отвечают .

В- куда исчезли все насекомые?

Д.- отвечают .

В. – как можно назвать одним словом птиц которые улетели?

Д.- . . . . .

В. – а птиц которые остались ?

Д. - . . . . .

В. – их ещё называют оседлые

В. – давайте с вами погуляем по осеннему лесу, -слышите? Кто-то плачет на дереве, - да это же кукушка, у неё какая то записка, - давайте прочтём .

В. –читает . . . . .

В. – Ребята поможем перелётным птицам ?

Игра: «Каждой птице своё место»

Д. играют выполняя задание .

В. – какие вы молодцы, будет о чём рассказать Незнайке, а ещё хотите поиграть?

Д. отвечают

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

В. – давайте поиграем в игру «Бывает или нет ?» присядьте на ковер, только нужно слушать очень внимательно и отвечать подняв руку, хорошо?

1. Бывает или нет что птица поёт не открывая клюва ?(да)
2. Бывает или нет у воробья птенцы скворчата ? (нет)
3. Бывает или нет – зима, мороз а в гнезде маленькие птенцы ? (да)
4. Бывает или нет – птица не умеющая летать? (да)
5. Бывает или нет - кукушка вьёт гнездо ? (нет)
6. Бывает или нет - птица пьёт не поднимая головы ? (да)

В. И с этим заданием вы справились, а загадки умеете отгадывать?

Д. отвечают

Загадки о птицах . . . . .

Д. отгадывают находят отгадку, иллюстрацию нужной птички .

На экране компьютера появляется соответствующий слайд.

В. – может кто-то ещё хочет рассказать о птицах, чтоб Незнайке было всё понятно, а я ваши рассказы запишу и отправим Незнайке письмо, берите картинки кто о какой птице хочет рассказать.

Д.берут иллюстрации и рассказывают о птицах, грач, сорока, кукушка, сова, скворец, синичка,

ФИЗМИНУТКА: цапля ходит по воде и мечтает о еде

Ноги выше поднимай, ты как цапля не зевай

Чтоб поймать еду в водице цапле надо наклонится

Ну- ка тоже наклонись, до носочка дотянись

В. – ребята как вы думаете легко ли птицам живётся зимой?

Д. отвечают

В. Послушайте стихотворение которое расскажет Тамерлан, . . .

В. Подумайте что было бы если бы птиц вдруг не стало ?

Д. перечисляют

В. –раз птицы нам помогают, приносят пользу, значит они наши друзья ?

Д. – да

В. – а как надо относиться к друзьям ?

Д. отвечают

В. – правильно, - друзьям надо помогать, заботится о них, как мы можем им помочь ?

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

Д. Повесить кормушки, сделать домики, скворечники, насыпать корм в кормушки, не пугать птиц, не кричать в лесу, не разорять гнёзда .

В. –молодцы, теперь пройдите за столы, у каждого лежит листочек с птичками и кормом и карандаш, рассмотрите картинку и «покормите»птичек соединив линией с кормом который эта птичка любит.

ПАЛЬЧИКОВАЯ ГИМНАСТИКА: раз,два, три,четыре,пять

Вышли пальцы

погулять

Этот пальчик самый сильный

Самый толстый и большой

Этот пальчик для того чтоб показывать его.

Этот пальчик самый длинный и стоит он в середине.

Этот безымянный избалован самый

А мизинчик хоть и мал. . Д. выполняют задание

В. Кто знает стихотворения расскажите, не торопясь с выражением

Д. читают о перелётных и зимующих птицах. . . . .

В. – Я тоже хочу прочесть Вам стихотворение :

«ПОКОРМИТЕ ПТИЦ» Яшин.

Покормите птиц зимой

Пусть со всех концов

К вам слетятся как домой

Стайки на крыльцо

-не богаты на корма, горсть зерна нужна

Горсть одна и не страшна будет им зима

Сколько гибнет их не счесть, видеть тяжело

А ведь в нашем сердце есть и для них тепло .

Разве можно забывать – улететь могли

А остались зимовать заодно с людьми

Приучите птиц в мороз к своему окну

Чтоб без песен не пришлось нам встречать весну !.

- Посмотрите что для нас сделал д.Валера :- это скворечник, весной мы повесим его на дерево, чтобы в нём поселились скворцы . А это кормушка, мы насыплем в неё корм который я специально принесла и во время прогулки повесим её на наше дерево .Потом каждый день будем досыпать корм и наблюдать какие птицы к ней прилетают .

Итог : Вам понравилось сегодня занятие ?

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Д. отвечают .

В. О ком мы сегодня говорили?

Д. отвечают .

В . Почему мы говорим что птицы наши друзья?

Д . отвечают .

Теперь давайте напишем письмо Незнайке, расскажем всё что мы знаем о птицах, а так как вы ещё не все умеете писать то мы его нарисуем, схемами,

В. Раздаёт листочки с силуэтом птички,

Д . выполняют задание, зарисовывая всё что запомнили на занятии

Занятие по ручному труду: «В гостях у лесной феи»

Цель: Обучать изготовлению поделок из природного и бросового материала на основе определенной схемы действий. Задачи: Закреплять навыки работы, в том числе по образцу; развивать мелкую моторику рук; активизировать и обогащать словарный запас; учить придавать поделкам выразительность в сочетании с задуманной композицией; формировать бережное отношение к природе.

Материал: Демонстративный: ноутбук, аудиозаписи: «звуки природы», «голоса птиц», картины семы « хорошо – плохо», схемы (правила по технике безопасности)

корзина с шишками, жёлуди, сосновые иголки, перья берёзовая кора., мяч.

Раздаточный: природный и бросовый материал, цветная бумага, картон, клей, ножницы, салфетки, клеенки, кисти для клея, образцы работ.

Оформление зала (дупло, лес, лесная поляна, птицы на деревьях, арка с надписью «Лесная академия»),

Ход занятия

Дети под музыку входят в зал, их встречает лесная фея.

Фея: Здравствуйте, Друзья! Я рада встрече с вами. Я лесная Фея и сегодня я хочу пригласить вас к себе в гости! Здесь вы сможете творить различные чудеса. Но в лесное царство может попасть лишь тот, кто вспомнит правила поведения в лесу.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Дети рассматривают схемы на тему «Хорошо – плохо» и обосновывают свой выбор.

(Фон голоса птиц)

Фея: Ах, какой чудесный лес!

Полон сказок и чудес!

Вот полянка, а вот елки,

Хвоей пахнут их иголки!

Поглядите эдак, так

И вдохните аромат!...

Дети встают по кругу.

Фея: Вот мы с вами и оказались в лесном царстве – государстве. Дети, в моем лесном царстве много богатства! Как вы думаете, что это за богатство?

Дети: Деревья, травы, грибы, ягоды, цветы и т.д.

Фея: Правильно! Весь лес – это богатство. В лесу нет ничего бесполезного. Из сухой травы, веточек, листьев, иголочек птицы вьют гнезда, муравьи строят муравейники, животные ими выстилают норы. Что дарит нам природа?

Дети: Природный материал.

Фея: Что можно сделать с природного материала?

Дети: Много разных поделок.

Фея: Кроме природного материала, чем еще можно воспользоваться для изготовления поделок?

Дети: Бумагой, картоном, пуговицами, бусинками, проволокой, шнурочками, нитками, конфетти.

Фея: Правильно! Это бросовый материал. Чем отличается природный материал от бросового?

Дети: Природный материал – это то, чем богата природа, что она дарит нам, а бросовый материал – отходы труда человека.

Фея: Хорошо! А сейчас я хочу пригласить вас в Лесную академию, где вы сможете показать, что умеете делать из природного и бросового материала. Чтобы попасть в академию, необходимо сдать не большой экзамен. Сыграем в игру «Четвертый лишний» (игра с мечом). Я буду называть природный и бросовый материал, а вы говорите, какое слово среди четырех лишнее.

Игра «четвертый лишний» Фея: листики, шишки, веточки, пуговики.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Дети: пуговицы. Фея: грецкий орех, желуди, хвойные иголки, бусинки.

Дети: Бусинки

Фея: Фантики, бисер, крышки, перья.

Дети: Перья.

Фея: Хорошо! Все достойны посетить Лесную академию. Проходите друг за другом, занимайте места, не забывайте, как вы должны сидеть на стульях за столами. Дети занимают места.

Дети: Теперь начнем творить чудеса! Предлагаю сделать подарки для моих лесных жителей! Для вас я приготовила бросовый и природный материал, из которого вы и будете делать подарки. Что еще нужно для того, чтобы изготовить поделки?

Дети: Клей, ножницы, кисти, салфетки.

Фея: Давайте вспомним, как правильно обращаться с ножницами.

Необходимо резать аккуратно, в направлении от себя, передавать ножницы кольцами вперед, после работы убрать в стаканчик.

Перед работой подготовить руки, чтобы они трудились уверенно, без усталости; выполним пальчиковую гимнастику (дети выполняют действие по тексту).

Возьмите в руки шишки!

Дружно шишки в руки взяли.

Меж ладоней покатали.

Шишку сильно не сжимать,

Ведь ее нельзя ломать!

Будем шишки мы катать,

И ладони разминать!

Теперь положите шишки и подумайте, какой подарок вы хотите сделать и для кого. Можете приступать к работе.

На столах лежат различные образцы работ, можно выбрать понравившийся и на его основе изготовить свою поделку.

Дети приступают к работе. (Фон «звуки природы»)

Фея: Ваше время истекло! Наводите, пожалуйста, на столах порядок.

Дети встают полукругом на полянке.

Фея: Какие замечательные подарки вы сделали! Вы поистине умеете творить чудеса: превращать бросовый и природный материал в настоящее

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

произведение искусства. Для кого вы приготовили подарки? Из чего их сделали?

Каждый ребенок рассказывает о своей работе.

Выставка работ.

Фея: Вам понравилось у меня в гостях? Что запомнилось? Чтобы вы помнили о нашей встрече, я приготовила для вас корзину с шишками. Их вы можете использовать для своих новых поделок. Ну, а теперь вам пора возвращаться! Спасибо, что побывали у меня в гостях. До свидания!

Конспект дидактической игры по экологии: «Овощ, я тебя знаю!»

Дидактические задачи: закреплять представление о том, что предметы и явления окружающего мира воспринимаются не только с помощью зрения и слуха, но и через вкус и запах. Активизировать речь детей, учить их использовать прилагательные, обозначающие вкус и запах.

Материал: демонстрационный – иллюстрации «овощи», кусочки мыла с разными запахами, (лимонный, яблочный, сиреневый, цветочный), завернутые в одинаковую бумагу. Кусочки вареных и сырых овощей, (картофель, морковь, помидор, капуста, огурец, свёкла, горох);

Раздаточный: листы бумаги, с изображением круга в верхней части; простые карандаши.

Ход игры.

Воспитатель: Ребята хотите поиграть? Сегодня я приготовила для вас очень интересную игру.

.Кто мне скажет, как можно узнать какой предмет перед нами? (увидеть). А если этот предмет далеко и его загораживает дом? (услышать шум проезжающей машины). Затем дети характеризуют 2-3 предмета по цвету, форме и производимому шуму, звуку.

„ Воспитатель: сегодня мы узнаем, как еще можно узнавать предметы (показывает кусочки мыла в обертке). Как определить, что это, не разворачивая бумагу. Если дети затрудняются с ответом, дают понюхать сверток. Что это за предмет? Какой это запах? Когда вы чувствовали похожий запах? Правильно, когда мыл руки.

Воспитатель предлагает детям понюхать разные кусочки мыла и назвать запах: лимонный, яблочный, цветочный.

Воспитатель: Значит, предмет можно узнать по запаху, для этого его надо понюхать. А ещё можно узнать предмет и по вкусу, но для этого его нужно попробовать.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Я принесла много разных овощей, а каких вы узнаете когда отгадаете загадки.

Загадки о овощах.

Молодцы, все загадки отгадали, а теперь будем узнавать эти овощи на вкус с закрытыми глазами.

Кто первый? (ребенок закрывает глаза, и ему дают кусочек какого либо вареного или сырого овоща, предлагают назвать его).

Остальные дети видят, что он пробует и проверяет, правильно ли ребенок назвал овощ, называет его вкус: морковь сладкая, горошек сладкий, помидор кислый, лук горький.

Воспитатель: А теперь послушайте уже знакомую вам сказку.

Жил-был Колобок. Ему так хотелось поскорей все обо всем узнать, что он убежал из дома и покатился по белу свету. Посмотрите на картинку с изображением Колобка. Как помочь Колобку узнать мир? (ответы). Правильно, нарисовать глаза (рисуют). Но, увидеть предмет мало, надо еще его услышать. Что нарисуем? Да, уши. Колобок катился, катился и докатился до кустика под которым росла земляничка. Захотелось Колобку ее понюхать. Что нарисуем? Конечно, нос. Вкусно земляничка пахнет. Надо ее попробовать. Что нарисуем? Рот. Съел Колобок ее и решил отдохнуть. Никуда не катится.

Далее, воспитатель повторяет слова обозначающие, качество запаха и вкуса, а также цвета: лимонный, яблочный, цветочный; вкусный, сладкий, соленый, кислый, желтый, зеленый, розовый и т.д.

Итог игры. Вам понравилось играть? Ответы детей.....

Что понравилось в игре? Ответы детей.....

Что нового вы сегодня узнали? Ответы детей.....

Развлечение для дошкольников «От зимы до осени»

Задачи

Обучающие:

Уточнить представление детей об особенностях разных времен года. Обогащать эмоционально – чувственное восприятие через художественное слово. Закрепить правила поведения детей в природе.

Развивающие:

Развивать творческие способности; любознательность, познавательный интерес к природе родного края.

Воспитательные:

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Воспитывать осознанно – правильное отношение к природе, нравственные и эстетические чувства.

Предварительная работа: рассматривание картин, иллюстраций, беседа о временах года, заучивание пословиц и поговорок, приметы о временах года, загадок, экскурсия в сквер, целевые прогулки, чтение произведений о природе, заучивание стихов и закличек.

Активизация словаря: въехали, свищи, хмель, амбар, уста, стужа, жито.

Ход развлечения

Воспитатель: Сегодня у нас в гостях с вами побывают четыре времени года. Я вам загадаю загадку, а вы отгадайте и узнаете о каком времени года в ней говорится:

Снег на полях
Лед на реках
Вьюга гуляет
Когда это бывает?

Дети: зимой!

(Под музыку вьюги в зал входит Зима ставиться зимняя декорация)

Воспитатель: Здравствуй, Зимушка – зима! Ой, как холодно сразу стало. А вам, ребята холодно?

Дети: да

Воспитатель: Давайте мы с вами погреемся (исполняется песня «Игра в снежки») Видишь, зимушка – зима, не боимся мы тебя. А скажи Зимушка, с чем ты к нам пожаловала?

Зима: Сначала пусть дети скажут, в каких зимних сказках я живу?

Дети: «Мороз Иванович», «Снежная королева», «Двенадцать месяцев», «Снегурочка»...

Зима: Ну, а теперь отгадайте мои загадки:

1. «Скатерть бела – весь мир одела!» (снег)
2. «За белой дверцей стужа, лед,
Там Дед Мороз, всегда живет (холодильник)
3. «Вырос лес, белый весь!

Пешком в него не войти

На коне не въехать» (узоры Деда Мороза на стекле)

Воспитатель: зимушка – Зима, мы тебя узнаем по приметам. Давайте дети назовем приметы зимы:

Ребенок 1. Если ночь морозная

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

Тихая и звездная
Дым из труб идет столбом-
Значит, ясно будет днем.
Ребенок 2. Если лег на ветки иней
На стекле букет из роз
Если дым ладошкой синей
Достает до самых звезд
И не свищет ветер грозно-
Будет ясно и морозно
Ребенок 3. Если рыба зимним днем
Ходит прямо подо льдом
И о лед стучит хвостом-
Значит без сомнения
Ждите потепления

Воспитатель: дети, когда мы с вами были на прогулке в уголке леса, на экскурсии в сквере в зимний день играли в игру «Чудеса зимнего леса». Давайте пригласим зимушку и вместе поиграем.

Знаешь, зимушка, а дети наши знают пословицы о тебе. Хочешь послушать

Зима: Конечно, послушаю.

Дети: «Снег наметет – хлеба прибудет», «Спасибо, мороз, что снегу принес», «Мороз ленивого за нос хватает, а перед проворным шапку снимает»

Воспитатель: Понравились тебе пословицы, зима?

Зима: Да очень это точно, что мороз ленивого за нос хватает.

Воспитатель: Ты что, зимушка Зима, думаешь, что мы ленивые? Мы очень любим зимой трудиться (дети перечисляют, чем они занимаются зимой)

Воспитатель: Труднее всего зимой бывает птицам. Послушайте стихотворение А. Благининой

Ребенок 4. Морозы жестокие в этом году
Тревожно за яблоньку в нашем саду
Тревожно за Жучку;
В ее конуре такой же морозище
Как на дворе
Но больше всего беспокожно за птиц
За наших воробышков, галок, синиц

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Ведь очень уж холодно

В воздухе им

Поможем ли мы беззащитным таким?

Дети: Поможем! Их надо кормить, и тогда

Им будет легко

Пережить холода!

Воспитатель: Вот видишь, Зимушка как много о тебе наши дети знают.

Зима: Молодцы дети, вы меня обрадовали.

Воспитатель: Полно беленький снежок, на талой земле лежать. Время таять, пропадать, в долинушку стекать и сырую землю питать.

(Зима уходит под музыку)

Воспитатель: В марте солнышко печет.

В марте с крыш капель течет

И расцвел подснежник в срок

Самый первый наш цветок

Весна в апреле прилетает

С веселой ласточкой ко мне

Весна разгонит злые тучи

Апрель наш месяц, самый лучший.

По весенним крышам

Громко барабанит первый гром

Май Майевич – королевич

Машет огненным конем!

Какое следующее время года мы ждем в гости?

Дети: Весну

(Звучит музыка «Звон капли » входит весна меняется декорации)

Весна: Здравствуйте, звали меня?

Воспитатель: Звали, Весна – красна, ждали. От твоего тепла наши лица стали светлее и радостнее. Посмотри, как улыбаются ребята от твоих ярких, ласковых солнечных лучей.

Весна: Ну, спасибо и вам за теплые слова. Отгадайте мои загадки:

1. «Висит за окном кусок ледяной

Он полон капли и пахнет весной» (сосулька)

2. «Красна, девица по небу ходит» (солнышко)

3. «На шесте дворец, во дворце певец, а зовут его? (скворец)

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Воспитатель: А солнышком да птицами весна краше! Скажите дети, какие птицы прилетают к нам весной?

Дети: грачи, скворцы, жаворонки, соловьи...

Воспитатель: Молодцы дети! Послушай, Весна закличу для скворушки.

Ребенок. Скворушка, прилетай,

Себе домик выбирай

На дереве высоком

С крылечком широким

Да почище свищи, да позвонче дуди

Звонкие песни заводи!

Воспитатель: Послушай весна, сейчас дети для тебя сыграют на музыкальных инструментах. Песня «Во поле береза стояла»

Весна: Спасибо дети.

Воспитатель: А сейчас Весна послушай, как ребята назовут твои приметы:

Ребенок 5. «Март сухой да мокрый май - будет каша и каравай»

Ребенок 6. «Посеешь в пору – соберешь зерна в гору»

Воспитатель: Весна время для труда. Чем мы, дети занимаемся весной в цветниках и уголке леса? Расскажите Весне - нашей гостье (дети перечисляют, чем они занимались) .

Воспитатель: А наши ребята игру такую знают «Из семени до дерева», а ты весна хочешь с нами поиграть?

Весна: Ну конечно хочу (организовывается игра)

Весна: Ну, спасибо вам, дети, за игру.

Уж ты, ласточка,

Ты касаточка,

Ты возьми ключи,

Лети на небо

Ты запри зиму, открой лето.

(Весна уходит)

Воспитатель: Солнце печет

Липа цветет

Рожь поспеваает

Когда это бывает?

Дети: летом

(Звучит музыка «Голоса птиц» входит лето меняется декорации)

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Мой вам привет, ребята!

Я – летом красная,

Я – солнышко богатое!

Его цветы в моем венке горят

Цветы полевые и луговые - это мой наряд!

Дети: Любуемся мы твоим нарядом

Нам можно постоять с тобою рядом

И прикоснуться пальчиком чуть – чуть

Тебе мы рады, Лето,

С нами будь!

Лето: А что такое лето, вы дети знаете?

Ребенок 7. А что такое лето?

Это много цвета,

Это поле, это лес,

Это тысяча чудес!

Ребенок 8. Это быстрая река,

Это в небе облака,

Это яркие цветы,

Это тысяча дорог,

Для ребячьих ног!

Лето: Да, лето – время для походов. А вы знаете как себя вести надо в природе летом.

Дети: Нельзя рвать цветы, разжигать костры, ломать ветки на деревьях, разорять муравейники, если увидишь мусор подбирать его, беречь лекарственные растения, не разорять птичьих гнезд.

Лето: Молодцы! (говорит закличу)

«Не иди, дождик, где косят

А иди, где просят»

«Не иди дождик, где жнут,

А иди, где ждут».

Воспитатель: А мы тоже Лето знаем заклички про дождик.

Ребенок 9. Дождик, дождик поливай

Будет славный урожай

Будет жито ячмень

Долгий лен, зеленый хмель.

Ребенок 10. Будет белая пшеница

И в амбар зерно копиться

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

И рябина, и калина
И веселый хоровод
Красных девиц у ворот
Дети играют в хороводную игру «По малину в сад пойдем»
(Лето уходит)
Воспитатель: Вот художник, так художник
Все леса позолотил!
Даже самый сильный дождик
Эту краску не отмыл!
Отгадать загадку просим
Кто художник этот
Дети: Осень
(под музыку входит Осень)
Осень: Добрый день, мои друзья!
Лето жаркое стояло,
Долго власть не уступало,
Но всему приходит срок –
Я явилась на порог!
Гостинцы для детворы –
Принимать мои дары!
Яблоки и груши – для Вани и Танюши,
А эти апельсины – для Коли, Ани, Нины.
Вот гостям угощенье
Из смородины варенье.
Воспитатель: Так что же ты, Осень, ждешь,
Нам подарки не даешь?
Осень: Всем известно: без труда
Не вынешь рыбку из пруда.
В огороде и в саду, на болоте и в лесу,
Ждут мои подарки вас,
Собирайте про запас
Не ленитесь, а зимой
Пригодится дар вам мой!
Отгадайте – ка загадки
Это все растет на грядке:
1. Какие овощи усатые?
Дети: горох, фасоль.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

2. У какого овоща есть глазки?

Дети: у картофеля

3. Какой овощ мешал спать принцессе?

Дети: горох

У каких овощей красный нос?

Дети: у редиски, морковки, свеклы

Осень хвалит детей.

Воспитатель: Осень давай поиграй с нами в игру «Ручеек». После игры осень оставляет детям корзину с фруктами.

Воспитатель: Ну, спасибо, осень золотая

За корзину с чудным урожаем!

(Дети благодарят за все, Осень уходит)

Воспитатель: Мы сегодня с вами поговорили о четырех времени года. Каждое время красиво по - своему. Каждое время богата по - своему.

Воспитатель: Придумала мать дочерям имена,

Вот Лето и Осень, Зима и Весна.

Приходит Весна - зеленеют леса,

И птички повсюду звенят голоса.

А лето пришло - всё под солнцем цветёт,

И спелые ягоды просятся в рот.

Нам щедрая Осень приносит плоды,

Дают урожаи поля и сады.

Зима засыпает снегами поля.

Зимой отдыхает и дремлет земля.

Картотека дидактических игр по экологии.

Игры доставляют детям много радости, и содействует их всестороннему развитию. В процессе игр формируются знания об окружающем мире, воспитываются познавательные интересы, любовь к природе, бережное и заботливое отношение к ней, а также эколога – целесообразное поведение в природе. Они расширяют кругозор детей, создают благоприятные условия для решения задач сенсорного воспитания. Игры способствуют развитию у детей наблюдательности и любознательности, пытливости, вызывают у них интерес к объектам природы. В дидактических играх развиваются интеллектуальные умения: планировать действия, распределять их по времени и между участниками игры, оценивать результаты.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Тема: «Прилетели птицы»

Цель: Уточнить представление о птицах.

Дидактический материал: Стихотворение о птицах.

Методика проведения: Воспитатель называет только птиц, но если он вдруг ошибается, то дети должны топать или хлопать.

Например. Прилетели птицы: голуби, синицы, мухи и стрижи.

Дети топают –

Что не правильно? (мухи)

- А мухи это кто? (насекомые)

- Прилетели птицы: голуби, синицы, аисты, вороны, галки, макароны.

Дети топают.

- прилетели птицы: голуби, куницы...

Дети топают. Игра продолжается.

Прилетели птицы:

Голуби синицы,

Галки и стрижи,

Чибисы, стрижи,

Аисты, кукушки,

Даже совы – сплюшки,

Лебеди, скворцы.

Все вы молодцы.

Итог: воспитатель вместе с детьми уточняет перелетных и зимующих птиц.

Тема: «Когда это бывает?»

Цель: Учить детей различать признаки времен года. С помощью поэтического слова показать красоту различных времен года, разнообразие сезонных явлений и занятий людей.

Дидактический материал: На каждого ребенка картинки с пейзажами весны, лета, осени и зимы, стихотворения временах года.

Методика проведения: Воспитатель читает стихотворение, а дети показывают картинку с изображением того сезона, о котором говорится в стихотворении.

Весна.

На полянке, у тропинки пробиваются травинки.

С бугорка ручей бежит, а под елкой снег лежит.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Лето.

И светла, и широка

Наша тихая река.

Побежим купаться, с рыбками плескаться...

Осень.

Вянет и желтеет, травка на лугах,

Только зеленеет озимь на полях.

Туча небо кроет, солнце не блестит,

Ветер в поле воет,

Дождик моросит.

Зима.

Под голубыми небесами

Великолепными коврами,

Блестя на солнце, снег лежит;

Прозрачный лес один чернеет,

И ель сквозь иней зеленеет,

И речка подо льдом блестит.

Тема: «Звери, птицы, рыбы »

Цель: Закреплять умение, классифицировать животных, птиц, рыб.

Дидактический материал: Мяч.

Методика проведения:

Вариант 1: Дети становятся в круг. Один из играющих берет в руки какой-нибудь предмет и передает его соседу справа, говоря: « Вот птица. Что за птица?»

Сосед принимает предмет и быстро отвечает (название любой птицы).

Затем он передает вещь другому ребенку, с таким же вопросом. Предмет передается по кругу до тех пор, пока запас знаний участников игры не будет исчерпан.

Так же играют, называя рыб, зверей. (называть одну и ту же птицу, рыбу, зверя нельзя).

Вариант 2: Воспитатель бросает мяч ребёнку и произносит слово «птица». Ребёнок, поймавший мяч, должен подобрать видовое понятие, например «воробей», и бросить мяч обратно. Следующий ребёнок должен назвать птицу, но не повториться. Аналогично проводится игра со словами «звери» и «рыбы».

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

: «Угадай, что где растет»

Цель: Уточнить знание детей о названиях и местах произрастания растений; развивать внимание, сообразительность, память.

Дидактический материал: Мяч.

Методика проведения: Дети сидят на стульчиках или стоят в кругу. Воспитатель или ребенок кидает кому-нибудь из детей мяч, называя при этом место, где растет данное растение: сад, огород, луг, поле, лес.

Тема: «Сложи животное»

Цель: Закрепить знания детей о домашних животных. Учить описывать по наиболее типичным признакам.

Дидактический материал: картинки с изображением разных животных (каждое в двух экземплярах).

Методика проведения: один экземпляр картинок целый, а второй разрезанный на четыре части. Дети рассматривают целые картинки, затем они должны из разрезанных частей сложить изображение животного, но без образца.

Тема: «Детки с какой ветки?»

Цель: Дифференцировать отличительные признаки деревьев.

Дидактический материал: карточки с изображением листьев дерева рябины, березы, осины, ивы и т.д.; карточки деревьев.

Методика проведения: На веранде выставляются стулья на некотором расстоянии друг от друга. На них кладутся карточки с изображением дерева. Детям раздаются карточки с изображением листьев. По команде «раз, два, три, листик к дереву беги» дети разбегаются по своим местам, затем карточки меняются.

Тема: «Какое насекомое, назови?»

Цель: Формировать у детей понятие «насекомое». Узнавать и называть представителей насекомых: муха, бабочка, стрекоза, божья коровка, пчела, жучок, кузнечик...

Дидактический материал: Разрезанные картинки насекомых.

Методика проведения: Дети должны на скорость собрать картинку, назвать насекомое. Если кто то затрудняется, можно использовать загадки:

Всех жучков она милей

Спинка красная у ней.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

А на ней кружочки
Черненькие точки.
(Божья коровка)
У нее 4 крыла,
Тело тонкое, словно стрела,
И большие, большие глаза,
Называют ее ...
(Стрекоза)
Сок цветов душистых пьет.
Дарит нам и воск и мед.
Людям всем она мила,
А зовут ее ...
(Пчела)
Не жужжу, когда сижу,
Не жужжу, когда хожу.
Если в воздухе кружусь,
Тут уж вдоволь нажужжусь.
(Жук)
Мы крылышки расправим-
Красив на них узор.
Мы кружимся пархаем-
Какой кругом простор!
(Бабочка)

Тема: «Найди такой же цветок»

Цель: Упражнять детей в нахождении предметов аналогичных изображению на картинке. Воспитывать внимательность, сосредоточенность, формировать речь детей.

Дидактический материал: настоящие комнатные цветы, к ним соответствующие карточки.

Методика проведения: Детям раздаются карточки с изображением комнатных цветов, они должны найти такой же в группе, показать и по возможности назвать.

Тема: «Кто как поет?»

Цель: Формировать артикуляцию речи. Отрабатывать правильные звукоподражания птицам. Закреплять знания детей об особенностях птиц.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

Дидактический материал: Аудиозапись пения птиц. Карточки с изображением птицы

Методика проведения: Звучит аудиозапись пения птиц. Дети должны угадать и найти карточку с изображением птицы.

Тема: «Угадай весенний цветок»

Цель: Слушать загадки до конца, воспитывать внимательность. Действовать по сигналу воспитателя. Развивать речь и логическое мышление.

Дидактический материал: Стихи загадки о весенних цветах. Предметные картинки с изображением цветов.

Методика проведения: Воспитатель читает загадки, а дети по ответам находят соответствующий цветок и называют его.

В весенний солнечный денек

Золотой расцвел цветок.

На высокой тонкой ножке

Все дремал он у дорожки.

(Одуванчик)

Весна приходит с лаской и со своею сказкою,

Волшебной палочкой взмахнет-

И первый из-под снега цветочек расцветет

(Подснежник)

Май, тепло и скоро лето.

В зелень всё и вся одето.

Словно

огненный

фонтан

-

Раскрывается...

(Тюльпан)

Цветёт он майскою порой,

Его найдёшь в тени лесной:

На стебельке, как бусы, вряд

Цветы душистые висят.

(Ландыш)

Тема: «Что в корзинку мы берем?»

Цель: закрепить у детей знание о том, какой урожай собирают в поле, в саду, на огороде, в лесу. Научить различать плоды по месту их

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

выращивания. Сформировать представление о роли людей сохранения природы.

Дидактический материал: Медальоны с изображением овощей, фруктов, злаков, бахчевых, грибов, ягод, а так же корзиночек.

Методика проведения: У одних детей - медальоны, изображающие разные дары природы. У других – медальоны в виде корзиночек. Дети – плоды под веселую музыку расходятся по комнате, движениями и мимикой изображают неповоротливый арбуз, нежную землянику, прячущийся в траве гриб и т.д. Дети – корзинки должны в обе руки набрать плодов. Необходимое условие: каждый ребенок должен принести плоды, которые растут в одном месте (овощи с огорода и т.д.). Выигрывает тот, кто выполнил это условие.

Тема: «Вершки – корешки»

Цель: Учить детей составлять целое из частей.

Дидактический материал: два обруча, картинки овощей.

Методика проведения:

Вариант 1. Берется два обруча: красный, синий. Кладут их так, чтобы обручи пересеклись. В обруч красный надо положить овощи, у которых в пищу идут корешки, а в обруч синего цвета – те, у которых используются вершки.

Ребенок подходит к столу, выбирает овощ, показывает его детям и кладет его в нужный круг, объясняя, почему он положил овощ именно сюда. (в области пересечения обручей должны находиться овощи, у которых используются и вершки, и корешки: лук, петрушка и т.д.)

Вариант 2. На столе лежат вершки и корешки растений – овощей. Дети делятся на две группы: вершки и корешки. Дети первой группы берут вершки, вторая – корешки. По сигналу все бегают врассыпную. На сигнал «Раз, два, три – свою пару найди!»

Тема: «Воздух, земля, вода»

Цель: Закреплять знания детей об объектах природы. Развивать слуховое внимание, мышление, сообразительность.

Дидактический материал: Мяч.

Методика проведения:

Вариант 1. Воспитатель бросает мяч ребенку и называет объект природы, например, «сорока». Ребенок должен ответить «воздух» и бросить

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

мяч обратно. На слово «дельфин» ребенок отвечает «вода», на слово «волк» - «земля» и т.д.

Вариант 2. Воспитатель называет слово «воздух» ребенок поймавший мяч, должен назвать птицу. На слово «земля» - животное, обитающее на земле; на слово «вода» - обитателя рек, морей, озер и океанов.

Тема: «Угадай, что в мешочке?»

Цель: Учить детей описывать предметы, воспринимаемые на ощупь и угадывать их по характерным признакам.

Дидактический материал: Овощи и фрукты характерной формы и различной плотности: лук, свекла, помидор, слива, яблоко, груша и д.р.

Методика проведения: Играть нужно по типу игры «Чудесный мешочек». Дети нащупывают предмет в мешочке, прежде чем его вынуть, необходимо назвать его характерные признаки.

Тема: «Природа и человек»

Цель: Закрепить и систематизировать знания детей о том, что создано человеком и что дает человеку природа.

Дидактический материал: Мяч.

Методика проведения: Воспитатель проводит с детьми беседу, в процессе которой уточняет их знание о том, что окружающие нас предметы или сделаны руками людей или существуют в природе, и человек ими пользуется; например, лес, уголь, нефть, газ существует в природе, а дома, заводы создает человек.

«Что сделано человеком»? спрашивает воспитатель и бросает мяч.

«Что создано природой»? спрашивает воспитатель и бросает мяч.

Дети ловят мяч и отвечают на вопрос. Кто не может вспомнить, пропускает свой ход.

Тема: «Выбери нужное»

Цель: Закреплять знания о природе. Развивать мышление, познавательную активность.

Дидактический материал: Предметные картинки.

Методика проведения: На столе рассыпаны предметные картинки. Воспитатель называет какое – либо свойство или признак, а дети должны выбрать как можно больше предметов, которые этим свойством обладают.

Например: «зеленый» - это могут быть картинки листочка, огурца, капуста кузнечика. Или: «влажный» - вода, росса, облако, туман, иней и т.д.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Тема: «Где снежинки?»

Цель: Закреплять знания о различных состояниях воды. Развивать память, познавательную активность.

Дидактический материал: карточки с изображением различного состояния воды: водопад, река, лужа, лед, снегопад, туча, дождь, пар, снежинка и т. д.

Методика проведения:

Вариант 1. Дети идут хороводом вокруг разложенных по кругу карточек. На карточках изображены различные состояния воды: водопад, река, лужа, лед, снегопад, туча, дождь, пар, снежинка и т. д.

Во время движения по кругу произносятся слова:

Вот и лето наступило.

Солнце ярче засветило.

Стало жарче припекать,

Где снежинку нам искать?

С последним словом все останавливаются. Те, перед кем располагается нужные картинки, должны их поднять и объяснить свой выбор. Движение продолжается со словами:

Наконец, пришла зима:

Стужа, вьюга, холода.

Выходите погулять.

Где снежинку нам искать?

Вновь выбирают нужные картинки и объясняется выбор и т.д.

Вариант 2. Лежат 4 обруча с изображением четырех времен года. Дети должны разнести свои карточки по обручам, объяснив свой выбор. Некоторые карточки могут соответствовать нескольким временам года.

Вывод делается из ответов на вопросы:

- В какое время года, вода в природе может находиться в твердом состоянии?

(Зима, ранняя весна, поздняя осень).

Тема: «Что из чего сделано?»

Цель: Учить детей определять материал из которого сделан предмет.

Дидактический материал: деревянный кубик, алюминиевая мисочка, стеклянная баночка, металлический колокольчик., ключ и т.д.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Методика проведения: Дети вынимают из мешочка разные предметы и называют, указывая, из чего сделан каждый предмет.

Тема: «Угадай – ка»

Цель: Развивать умение детей отгадывать загадки, соотносить словесный образ с изображением на картинке; уточнить знание детей о ягодах.

Дидактический материал: картинки на каждого ребенка с изображением ягод. Книга загадок.

Методика проведения: На столе перед каждым ребенком лежат картинки отгадки. Воспитатель загадывает загадку, дети отыскивают и поднимают картинку-отгадку.

Тема: «Съедобное – несъедобное»

Цель: Закреплять знания о съедобных и несъедобных грибах.

Дидактический материал: Корзинка, предметные картинки с изображением съедобных и несъедобных грибов.

Методика проведения: На столе перед каждым ребенком лежат картинки отгадки. Воспитатель загадывает загадку о грибах, дети отыскивают и кладут картинку-отгадку съедобного гриба в корзинку

Заключение

Невозможно перечислить и описать всю работу, проводимую мной с детьми за данный период, но несмотря на то, что эксперимент ещё не окончен, уже есть некоторые положительные результаты. Дети стали общительнее, раскрепощеннее, улучшилась речь, стали активнее проявлять себя и в других видах деятельности.

Указанная система работы способствует всестороннему развитию дошкольника. В процессе наблюдения развивается аналитико-синтетическая деятельность, умение сравнивать, видеть признаки сходства и различия, замечать изменения, формируется сенсорная сфера, эстетическое восприятие мира, личностные качества.

Данное пособие может быть полезно воспитателям ДОУ, а также студентам педагогической колледжей обучающихся по специальности ПМНО.

Рассуждение— мать учения: диалогическое обучение на уроках истории

---

*Саденова Айгуль Бакытовна
учитель истории КГУ «Школа-лицей № 101»*

Этот день начался обычно, как и всегда, в 8-00 был урок истории в 8б классе. Обычный учебный коллектив, состоящий из отличников, хорошистов и, конечно же, так называемых, троечников. Как всегда я была настроена на активную познавательную деятельность со стороны мотивированных учащихся, как правило, их в обычной средней школе не более 15% от всего класса. Рассаживая, слабые группы «разбавила» сильными учениками. Раздав задания, я настроилась на то, что мои «любимчики» будут «солировать» и радовать мой слух грамотными (желаемыми) ответами. Представители от каждой группы должны были предложить свой метод решения проблемной исторической задачи. Вскоре я пришла к поразительному заключению, что ответы слабых учеников были более креативными, не стандартными, смелыми и даже, в какой степени, неожиданными по сравнению с выступлениями отличников. И в этот момент я задалась вопросом, какой фактор стал толчком к активному включению в урок обычно пассивной части класса? Неужели предложенная ситуация оказалась для них так интересна или же на них повлиял дух соперничества?

Как известно, отличительной особенностью нынешней ситуации является то, что современным молодым людям не хватает практических знаний. По результатам международного исследования образовательных достижений учащихся PISA, а также исследований, проводимых в последние годы специалистами, наши школьники занимают низкие позиции по способности к анализу жизненных ситуаций, выявлению и формулированию проблем, нахождению способов их разрешения, моделирующим действиям. Проблема возникает налицо - понижение качества приобретаемых знаний учащимися, потеря интереса к школьным предметам, в частности, к истории.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Оценив такую ситуацию, осмыслив тот факт, что урок-часть жизни ученика, педагоги пришли к выводу, что обучение должно быть активным и главное на уроке - деятельность учащегося.

Специально проведенные наблюдения и беседы с учащимися подтвердили, что для них наиболее интересны те уроки, где они активно работают: решают проблемную ситуацию, обмениваются мнениями и суждениями, сотрудничают и т.д.

В связи с этим, я считаю, что наиболее актуальной, в сложившихся условиях, является технология проблемно-диалогического обучения.

В период поиска ответа на свой вопрос, я не однократно использовала данный метод создания проблемной ситуации на уроке, но каждый раз результаты были разными. Казалось бы, объясняю ту же тему, на том же языке, но при обучении друг друга дети переходят на другой «не доступный» нам язык общения. К примеру: это, прежде всего невербальное общение мимика, жесты, схематические изображения и т.д., которые помогают определять эмоциональное состояние друг друга. А так же сленг¹ или жаргон² используемый детьми при обмене информацией :да я согласен - «клево», «в кайф»;нет, я не согласен - «мрак» и т.д..И, конечно же, чрезмерная загруженность речи учителя всевозможными терминами делает процесс обучения усложненным(не доступным), особенно сейчас, когда словарный запас детей оставляет желать лучшего.

В процессе диалога ученик-ученик (а также учитель) обе стороны являются равноправными партнерами, прилагающими все усилия для получения согласованного результата и испытывающие и развивающие то, что Н.Мерсер (2000) описал как совместное приобретение знаний, или вовлеченность в процесс «обмена мыслями». Обмен мыслями, может быть, достигнут через диалог учителя с учениками, однако ученики могут вести его и между собой в процессе совместного исследования. Для этого задание должно подтолкнуть к решению следующих учебных задач:

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

1. Выделение конкретных данных в соответствии с проблемой и возведение их в обобщенные признаки сопоставляемых объектов.

2. Актуализация недостающих признаков или признаков объекта, не указанного в условии.

3. Сопоставление признаков объектов, учитывая, что общность характеризует степень преемственности, а различия - тенденцию изменения. К примеру, следующее задание: «Прав ли историк? Если бы это было так, то зачем бы велись войны, зачем так стремились к победе? Ради того, чтобы, ухудшить положение победителя, т.е. самого себя? Если же историк не прав, то, как оценить результаты Второй Мировой войны, когда потерпевшие поражение Германия и Япония ныне занимают ведущее положение в мире, а победитель получает от них гуманитарную помощь?»

К примеру, учащимся на уроке всемирной истории было предложено разработать чертеж замка, самостоятельно выбрать место расположения и строительный материал. Но при этом одним из главных требований было безопасность и многофункциональность замка. Признаюсь, результат был просто ошеломляющим. Проекты групп были разработаны с учетом практически всех требований и условий средневековой эпохи. И как результат для справедливой оценки и выбора лучшего чертежа я предложила ученикам самостоятельно выработать критерии оценивания, которые помогли бы применить новые знания на практике и углубить понимание специфики быта средневековой аристократии.

Возможно, данный метод диалогового обучения покажется кому-то не совсем «разумным» с точки зрения экономии времени на уроке и не всегда применимый к простому рабочему занятию (и лучше дать данное задание на домашнее выполнение). Но я все же возражу, аргументируя тем, что на уроке идет процесс соединения идей и взглядов. С точки зрения Л.Выготского, оперативная память учащегося активно кооперирует и сохраняет 63% информации именно в период самостоятельного поиска и взаимообучения. Суть поиска решения учебной проблемы проста: учитель помогает ученикам открыть новое знание. На уроке существуют две основные возможности обеспечить такое открытие: побуждающий к гипотезам диалог и подведение к знанию. Побуждающий к гипотезам диалог требует осуществление трех действий: 1) побуждение к выдвижению гипотез; 2) побуждение к проверке гипотез; 3) принятие предлагаемых учениками проверок.

В заключении хотелось бы сказать, что принципиально важным является тот факт, что новые знания даются не для сведений, а для

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

решения проблемы. Решение проблемы требует включения творческого мышления. Психологический механизм происходящих процессов, при проблемном обучении следующий: сталкиваясь с противоречивой, новой, непонятной проблемой³, у человека возникает состояние недоумения, удивления, возникает вопрос: в чем суть? Далее мыслительный процесс происходит по схеме: выдвижение гипотез; обоснование гипотез; проверка гипотез. И ученик либо самостоятельно осуществляет мыслительный поиск открытия неизвестного, либо с помощью преподавателя. Активизации творческого мышления способствуют субъект – объект - субъектные отношения, возникающие при коллективном решении проблемы. На этапе постановки проблемы этот метод выглядит следующим образом. На этапе поиска решения учитель побуждает учеников выдвинуть и проверить гипотезы, т. е. обеспечивает открытие знаний путем проб и ошибок. И второе, подводный этап, представляющий собой систему посильных ученикам вопросов и заданий, который активно задействует и соответственно развивает логическое мышление учеников. На этапе постановки проблемы учитель пошагово подводит учеников к формулированию темы. На этапе поиска решения он выстраивает логическую цепочку к новому знанию, т.е. ведет к открытию прямой дорогой.

Организация методической службы в дошкольных организациях.

---

*Гелингер Нина Михайловна
методист Мини-центр КГУ «Опорная школа (ресурсный центр) на
базе средней школы №26 поселка Молодежный» акимата Осакаровского
района Карагандинской области*

Методическая работа в дошкольной организации - это целостная, основанная на достижениях науки, педагогического опыта и на конкретном анализе образовательного процесса система взаимосвязанных действий и мероприятий. Они направлены на всестороннее повышение квалификации и профессионального мастерства каждого педагога, на развитие и повышение творческого потенциала педагогов и, в конечном счете, на совершенствование воспитательно-образовательного процесса и достижение оптимального уровня развития дошкольников.

Цель методической работы состоит, прежде всего, в развитии творческих способностей педагогов, в формировании их потребностей к постоянному самосовершенствованию, в обеспечении информационного сопровождения образовательного процесса в дошкольной организации. В современных условиях модернизации образования и работы в инновационном режиме встала потребность новых подходов к организации методической работы для создания такой образовательной среды, в которой полностью реализуется творческий потенциал каждого педагога, всего педагогического коллектива.

Вся работа методической службы должна быть направлена на:

- ✓ организацию образовательного процесса на основе современных научных подходов с использованием новым методов, способов, технологий;
- ✓ повышение профессиональной компетенции сотрудников дошкольной организации;

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

- ✓ обеспечение педагогам необходимой информации об основных направлениях развития образования;
  - ✓ научно — методическое обеспечение содержания образования;
- объединение усилий педагогов и родителей по развитию личности ребенка;
- ✓ мониторинг результатов педагогического процесса.

Такая оптимальная организация педагогического процесса гарантирует компетентность педагогов, комфортность и эмоциональность пребывания ребенка в дошкольной организации и методическую помощь родителям в семейном воспитании при условии компетентного управления и действенности работы с педагогическим коллективом.

Методическая работа в дошкольной организации строится на основе анализа достигнутых результатов образовательного процесса, уровня педагогического мастерства и квалификации педагогов. Ежегодно в конце учебного года проводится анализ профессиональной деятельности, который основывается на самооценке, самоанализе педагогов и анализе педагогической деятельности родителями и администрацией. При этом выявляются реальные затруднения, нерешенные проблемы, намечаются перспективы. Такой подход к работе позволяет легче проводить анализ выполнения годовых задач, планировать работу дошкольной организации на следующий учебный год, находить новые эффективные формы работы с детьми, объективно отследить возможные расхождения, изменения, провести анализ и определить дальнейшие тенденции, осуществить необходимую коррекцию. Мониторинг профессионально-педагогического уровня позволяет выявить процент творчески работающих педагогов и педагогов с установившимся стилем работы.

Важнейшей функцией методической работы является изучение и внедрение опыта педагога, который является основой его педагогического мастерства, образцом педагогической деятельности, отвечающей современным запросам, открывает возможность постоянного совершенствования. Поэтому, желательно, что бы в методическом кабинете был сформирован «Банк инновационных идей», который может содержать обобщенный опыт педагогов данной дошкольной организации, а также опыт коллег из других дошкольных организаций. Интересные находки всегда можно применить в своей практике.

Существуют различные формы оказания методической помощи педагогам: дискуссии, деловые и ролевые игры, педагогические советы, «Круглые столы», методические выставки, методические недели, семинары и

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

конференции. Зарекомендовала себя и такая форма как индивидуальные и групповые консультации по заявкам отдельных педагогов. Это, несомненно, обеспечивает индивидуальный подход к обучению педагогических кадров и создает необходимые педагогические условия непрерывного образования воспитателей.

Одной из наиболее эффективных форм оказания методической помощи и повышения квалификации педагогов является семинар-практикум - особая форма организации самостоятельной познавательной деятельности слушателей. Основная цель их проведения - обновление теоретических знаний, совершенствование навыков и развитие практических умений в связи с необходимостью освоения новых способов решения профессиональных задач. Определению содержания семинаров предшествует изучение диагностических затруднений педагогов в практической деятельности.

Все формы методической работы направлены на повышение квалификации и мастерства воспитателя, его самоутверждения. Постоянная связь содержания методической работы с результатами педагогической деятельности педагога обеспечивает непрерывный процесс совершенствования профессионального мастерства каждого воспитателя. Главным является оказание реальной действительной и своевременной помощи педагогам с использованием дифференцированного подхода.

Для начинающих педагогов следует организовать «Школу молодого специалиста». Цель, которой - способствование психологической адаптации молодых специалистов, обучение педагогов экспериментально проверять эффективность своей работы, разрабатывать мероприятия с детьми на основе собственных достижений.

Задачами «Школы молодого специалиста» являются:

- ✓ ориентирование молодого педагога на применение современных технологий в работе с детьми, творческий поиск;
- ✓ стимулирование инициативы и творчества;
- ✓ формирование у педагога собственного взгляда на воспитательно-образовательный процесс;
- ✓ совершенствование умения анализировать, критически оценивать свою работу, воспитывать ответственность за неё.

Наставниками молодых специалистов могут быть педагоги высшей и первой категории с большим стажем работы.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Для творческого развития педагогов в процессе профессиональной деятельности следует организовать «Педагогическую гостиную», задачи которой:

- ✓ способствовать обучению педагогов экспериментально проверять эффективность своей модели работы;
- ✓ разрабатывать методические рекомендации на основе собственных достижений;
- ✓ поднять профессиональный уровень мастерства педагогов на новый качественный уровень;
- ✓ изучить опыт педагогов, работающих по данной проблеме творчески, и применить их опыт на практике.

Важнейшей функцией методической работы является изучение и внедрение опыта педагога, который является основой его педагогического мастерства, образцом педагогической деятельности, отвечающей современным запросам, открывает возможность постоянного совершенствования.

Такая форма работы как «Мастер - класс», с защитой своего наработанного творческого материала по теме самообразования, проведением самоанализа и обозначением перспективы работы, пропагандирует лучший опыт педагогов дошкольной организации, его распространение является сильным стимулом для дальнейшего творческого роста педагога.

Методическая работа имеет еще одно направление: она является очень важным звеном в целостной системе повышения квалификации педагогических кадров. В дошкольной организации должен быть составлен перспективный план, в котором предусматриваются различные формы, сроки повышения квалификации педагогов.

Истинная оценка эффективности методической работы дается по конечному результату, а не по числу разнообразно проведенных мероприятий.

Методическая работа подразумевает не только обучение педагогов, но и развитие у них таких качеств, как гуманизм, педагогический оптимизм, принципиальность, доброта, душевная щедрость, консолидацию по сплочению педагогического коллектива, превращению его в коллектив единомышленников, выработку единого педагогического кредо.

Именно это помогает педагогам быть в определенном «профессиональном тоне», позволяющем инициировать и создавать атмосферу профессионализма и творчества в коллективе единомышленников. Иначе инновационное образование не может быть таковым, если его главные

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

носители - педагоги не станут новаторами, способными не только воспринимать нововведения, но и делать их главным механизмом в образовательном процессе.

На сегодняшний день продолжается поиск новых форм обеспечения качества дошкольного образования. Выбор направлений в развитии дошкольной организации во многом зависит не только от руководителя, но также от каждого члена педагогического коллектива и от работы методической службы.

В дошкольной организации развитию творческой атмосферы может способствовать активная, поставленная на научную основу деятельность методической службы. Именно она должна помочь воспитателям в стремлении овладеть новыми знаниями, в использовании нестандартных приемов в педагогической деятельности. В любой дошкольной организации должна сформироваться своя система работы с педагогическими кадрами, характер которой зависит от степени сплоченности коллектива, его творческой направленности, а также профессиональной компетентности каждого сотрудника. Поэтому, приступая к инновационной деятельности, сотрудник методической службы должен хорошо знать каждого педагога, подбирая те формы и методы работы, которые будут способствовать созданию коллектива единомышленников.

Роль логистики в экономике

Серік Қабылжан Серікұлы
преподаватель экономических дисциплин
Прикаспийский современный колледж

Логистика сегодня стала жизненно важным компонентом экономики. Деятельность в области логистики многогранна. Логистика (Logistike)- в переводе с греческого означает науку о планировании, управлении, контроле и регулировании движения материальных и информационных потоков в пространстве и во времени от их первичного источника до конечного потребителя.

Проблемы логистики с каждым днем привлекают внимание ученых, специалистов, руководителей фирм, предприятий и корпораций в развитых стран мира. Этот острый интерес проявляется в научном и практическом планах. Проникновение логистики в сферу экономики в существенной степени обязано компьютеризации управления. В действительности мы имеем дело с быстро развивающейся инфраструктурой в сфере экономики и организации производства и с новым научным направлением. Эта инфраструктура основывается на современных достижениях науки и техники.

Внедрение логистических подходов в управлении товародвижением приобрело большую актуальность на современном этапе развития экономики. Это связано с интенсификацией и расширением товарно-денежных отношений, с динамичным увеличением горизонтальных хозяйственных связей между предприятиями и организациями сопряженных отраслей. Возросли возможности для улучшения их взаимодействия на основе расширения хозяйственной самостоятельности и инициативы посреднических структур и транспортных предприятий, совершенствование их договорных отношений и взаимного экономического стимулирования.

На основе логистических подходов экономические методы должны получить воплощение в практике производственных структур- у изготовителей и производственных потребителей, а также в системе коммерческо-посреднических организаций и предприятий. С помощью этих методов обеспечивается экономическая заинтересованность хозяйствующих

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

субъектов в повышении эффективности конечных результатов хозяйственной деятельности за счет экономии и прибыли от логистических операций и услуг. [1]

Логистика, являясь системой управления, объединяет субъекты управления и составляющие объекты, развивается на основе современных технических решений и достижений в транспортной и складской логистике. В сфере управления внедряются высокопроизводительные компьютеры и современные средства автоматизации, новое программное обеспечение управления, что гарантирует лидерство на рынке товаров и услуг. В свою очередь предпринимательская инициатива и развитие рыночных отношений стимулируют разработку и применение новой техники и технологий в процессах продвижения материальных потоков. В условиях конкуренции от технического прогресса требуются эффективные технологии, средства и надежные методы управления.

Наибольшую актуальность логистика приобретает ввиду необходимости государственной поддержки процессов продвижения товаров. Необходимо применение государственного управления в продвижении и регулировании логистических процессов. Поддержка применима и эффективна не только на уровне микроэкономики предприятий и организаций- непосредственных участников процесса товародвижения, но и на уровнях региональных экономик и экономики государственного значения. Активный интерес, который проявляется к логистике, объясняется впечатляющими результатами, которые были получены благодаря применению логистического подхода в экономике промышленно развитых стран. В большинстве зарубежных стран активное развитие логистики привело к появлению логистических систем. Бурный рост логистических систем привел к тому, что они перешагнули границы одного государства. На сегодняшний день развиваются межгосударственные транснациональные макрологистические системы, призванные облегчить перемещение через границы информации, товаров, капитала и людей. Причины возрастания интереса к логистике и логистическим системам обусловлены потребностями развития бизнеса и национальной экономики. [2]

Эффективное управление крупными потоками товаров привело к увеличению, как бизнеса, так и экономической значимости логистики. Экономическое развитие в последние годы привело к созданию сложных сетей и систем грузопотоков и компаний - это процесс глобализации закупок, производства и продаж, а также разделение труда. Кроме того, сложность

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

международных логистических систем во многих секторах выросла в результате увеличения вариации продуктов и их дифференциации. Поэтому вполне логично, что перевозка сборного груза растёт параллельно с экономическим ростом и увеличением производства товара. Помимо логистических услуг и внутренних логистических операций промышленных и торговых компаний, макроэкономические последствия логистики распространяются на логистику в секторе поставок. Возникла большая потребность в автомобилях, транспортёрах, складской технике, ИТ-системах, эксплуатационных материалах, топливе и связанными с ними услугами. Вместе с продуктами поставщиков, макроэкономические последствия логистики составляют 240 млрд. евро и 3000000 человек, занятых в этой сфере. [3]

В течение долгого времени считалось, что в высокоразвитых странах всё меньше и меньше количества товаров были производятся для системы обслуживания логистики и что объём перевозок растёт более медленными темпами, чем экономика. Сегодня, можно предположить, что развитие на самом деле идёт в обратном направлении в результате возрастающего между компаниями разделения труда и созданной активизации аутсорсинга в некоторых высокоразвитых странах. Производительность транспорта на количество производства единицы товара увеличивается для многих видов товаров. Логистические системы постоянно подвергаются оптимизации. Управление цепочками поставок, синхронизация, отказ от хранения и глобального аутсорсинга всего лишь несколько примеров. Применение современных концепций логистики влияет и на экономический сектор распределения товаров, так как создание крупных экономических районов порождает международные трансграничные логистические системы. [4] Логистика является сравнительно молодой наукой, поэтому многие вопросы, относящиеся к понятийному аппарату и терминологии, с развитием рыночных отношений постоянно уточняются и изменяются, наполняясь новым содержанием. Так, например, на сегодняшний день в отечественной литературе насчитывается свыше трех десятков различных определений логистики.

Однако в своей основе логистика не является феноменом совершенно новым и не известным на практике. Проблема рационализации всегда была предметом пристального внимания. Новизна логистики состоит, во-первых, в смене приоритетов в хозяйственной практике предприятий. Во-вторых,

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

новизна заключается во всестороннем комплексном подходе к вопросам движения материальных ценностей в процессе воспроизводства. [5]

Логистика предполагает согласование процессов, связанных с материальными и информационными потоками, производством, менеджментом и маркетингом, а также предполагается использование компромиссов в хозяйственной практике.

В результате при движении потоков нередко достигаются прямо противоположные цели участников логистической цепочки, что свидетельствует о выполнении логистикой функции сбалансирования, оптимизации и координации различного рода отношений. Это позволяет отходить от обособленного управления различными функциями товародвижения и осуществлять их интеграцию. Это приводит к получению общего результата деятельности, который во много раз превосходит сумму отдельных эффектов.

Формирование приемов познавательной деятельности на уроках истории как основа интеллектуального развития учащихся

*Важенина Галина Александровна
учитель общественных дисциплин
КГУ «Общеобразовательная школа № 12» г. Усть-Каменогорск*

Одна из основных проблем современной школы - недостаточная вовлеченность учащихся в активно-познавательную деятельность, ограниченность кругозора части современных школьников, их невысокий интеллектуальный уровень. Вместе с тем, в Послании Президента РК «Казахстанский путь - 2050. Единая цель, единые интересы, единое будущее» говорится о том, что «результатом обучения школьников должно стать овладение ими навыками критического мышления, самостоятельного поиска и глубокого анализа информации.»[1] Поэтому основное требование современности – воспитание конкурентоспособной личности, людей с новым типом мышления, инициативных, творческих, смелых в принятии решений, обладающих высоким уровнем интеллекта.

Цель общего среднего образования заключается в обеспечении условий для развития у школьников способности к самостоятельной деятельности, готовности к ценностному осмыслению ситуаций, происходящих событий, к самостоятельному выбору необходимой информации и способа решения возникших проблем на основе нравственных норм, к социальному и профессиональному

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

самоопределению

Приоритет отдается главной ценности образования – человеку, личности как цели культурного и экономического процветания, а также принципам гуманистической парадигмы образования: равенству, взаимодействию, сосуществованию, соразвитию, единству, толерантности. Школа должна заранее озаботиться тем, чтобы ученик мог быть востребован на рынке рабочей силы, успешно вошел в самостоятельную послешкольную жизнь.

Как вернуть интерес, желание учиться? Это должно стать результатом серьезной работы не только учителя, но и самих учащихся. Вовлечение их в активную учебно-познавательную деятельность возможно тогда, когда они имеют достаточный уровень развития познавательных процессов: внимания, восприятия, наблюдения, воображения, памяти, мышления. С другой стороны, активизация познавательной деятельности способствует развитию и совершенствованию познавательных процессов и расширению познавательных возможностей детей. Экзаменационные задания итоговой аттестации нового формата предъявляют более высокие требования к умению грамотно излагать изученный материал в виде текста эссе, выполнению ряда разнотипных, различных по уровню сложности познавательных заданий. Поэтому ограничиваться только элементарным заучиванием нельзя, ученик должен научиться действовать самостоятельно, быть компетентным в различных областях деятельности.

При подготовке доклада был изучен теоретический аспект проблемы, методическая литература по данной теме: Лернер И.Я. «Познавательные задачи в обучении истории», Селевко Г.К. «Современные образовательные технологии», Якиманская И.С. «Личностно-ориентированное обучение в современной школе», Дайри Н.Г. «Обучение истории в старших классах средней школы», «Технологии обучения в системе повышения квалификации», Омарова В.К., Рачинская Н.П., Баринова О.Н. «Педагогический менеджмент и управление современной школой», Бабанский Ю.К. «Оптимизация процесса обучения», Беспалько В.П. «Слагаемые педагогической технологии» и др.

Данные требования предполагают наличие у учащихся соответствующего уровня интеллектуального развития. Однако на практике оказывается, что при выполнении заданий различного характера мы видим, что уровень ряда учащихся либо недостаточно высок, либо критический.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
 ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

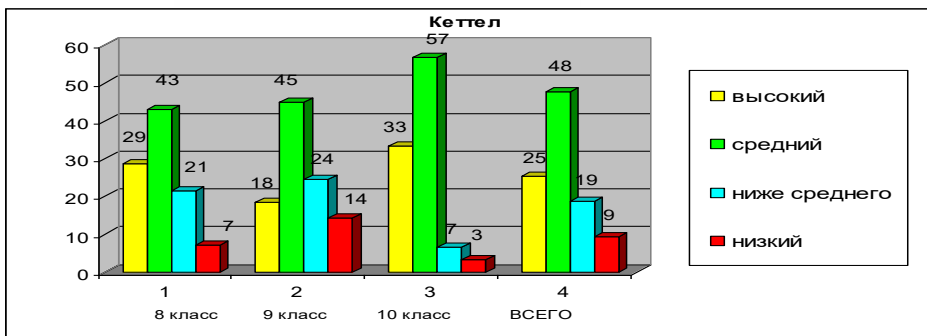

Диаграмма 1. Культурно – свободный тест на интеллект (CFIT) (Р.Кеттел).

Диагностика уровня общего интеллектуального развития наших школьников, сформированности познавательных процессов, показывает несоответствие возрастным нормам у части учащихся. Большинство учащихся имеет высокий (25%) и средний (48%) уровень интеллектуального развития, но в тоже время **28% детей не справляются** с заданиями, что говорит о достаточно низких приобретенных способностях. Наиболее низкие результаты у учащихся 8 классов - 38%. Самые высокие у учащихся 10 классов.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
 ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Диаграмма 2. Диагностика ценностных ориентаций школьников

Для более оптимального решения поставленных задач был выбран способ моделирования, так как педагогическая модель - это модель педагогической деятельности, в которой представлен замысел ожидаемого результата (цель), определен его смысл (т.е. обозначено место этого замысла в целостном образовательном процессе), дана характеристика средств и условий, необходимых для реализации ожидаемого результата, указаны субъекты деятельности, т.е. в краткой форме можно изложить всю суть проблемы.

Были определены критерии, методы и приемы выявления уровня сформированности интеллектуальных умений и компонентов субъектности как основы развития учащихся.(Таблица 1)

Таблица 1. Критерии\индикаторы мониторинга развития интеллектуальных умений учащихся.

Критерии	Индикаторы	Методы мониторинга
Уровень сформированности познавательной деятельности	Анализ и выделение главного	Составление сложного плана текста, таблицы, схемы, выделение тезисов, составление конспектов, рефератов
	Сравнение	Составление сравнительных таблиц, сравнительных характеристик, осуществлять сравнение по аналогии
	Обобщение и систематизация	Выделять общие и существенные признаки объектов, систематизировать понятия, составление таблиц на систематизацию материала, находить межпредметные связи.
	Определение понятий	Работа над содержанием понятий, пересказ, расширение понятийного аппарата.
	Конкретизация	Составление развернутого рассказа, составление таблиц, схем
	Доказательств	Диспуты, метод проектов, создание

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
 ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

	о и опровержение	проблемной ситуации на уроке.
	Умения, необходимые в проблемном обучении	Использование проблемной ситуации и её разрешение, составлять описание, познавательные задания
Уров ень сфор миро ванн ости субъ ектно й пози ции школ ьника	Активность	Работа с различными источниками информации, дискуссии, диспуты
	Способность к рефлексии	Диспут, метод проектов, создание проблемной ситуации, самоанализ результатов и продуктов своей деятельности.
	Свобода выбора и ответственнос ть за него	Самостоятельная поисковая работа учащихся, диспуты, сообщения по теме
	Уникальность объекта	Исследовательская работа, участие в конкурсах: научные проекты, рефераты, эссе, сообщение по теме,
	Понимание и принятие другого	Дискуссии, сообщения по теме, диспуты
	Саморазвитие	Все виды работ учащихся
Уров ень разви тия личн остн ых качес тв учащ ихся	Стремление к самоактуализа ции, мотивационна я структура, ценностные ориентации, интеллектуаль ное развитие.	Инвариантный блок диагностик для учащихся 8-10 классов

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
 ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Возможность решения проблемы интеллектуального развития учащихся рассматривается с двух позиций– компетентностного и субъектного подхода.

В таблице 2 представлена попытка проанализировать возможности используемых мною на практике методов и приемов обучения для формирования информационной, коммуникативной компетентности и компетентности разрешения проблем и самоменеджмента. Представленные методы, приемы, средства обучения применяются на уроках истории и играют ключевую роль в формировании познавательных интересов школьников.

Таблица 2. Возможности методов и приемов обучения для формирования компетентности при изучении общественных дисциплин

Методы, приемы, средства обучения	Коммуникативная компетентность				Информационная компетентность				Компетентность разрешения проблем и самоменеджмента			
	Устные речевые умения	Письменные речевые умения	Логическое мышление	Умение отстаивать свою точку зрения	Техника чтения	Умение ставить цель и планировать пути достижения цели	Умение находить, и преобразовать информацию	Обработка информации путем применения логических операций	Постановка проблемы	Целеполагание и планирование	Применение технологий	Рефлексия и самооценка
Рассказ учителя	+						+		+			
Сообщения	+		+	+-			+!		+	+		+!
Составл. плана		+	+		+	+	+				+	
Опорные схемы		+	+!		+		+!	+	+		+	
Работа с источниками		+					+	+			+	
Диспут	+!		+!	+!		+			+!	+		+!
Реферат		+!	+				+!	+	+	+		+
Эссе		+!	+!	+								
Истор. кроссв.		+	+				+	+				
Работа с понятиями	+	+	+				+					
Таблицы		+	+!		+		+!	+	+		+	
Метод проектов	+	+	+	+		+	+	+	+!	+	+	+
Составл. тестов		+	+				+	+			+	
Работа с памятками	+	+	+				+		+			
Эвристические методы	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
 ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Примечание: + - решает в основном данную задачу
 +! – решает данную задачу наиболее успешно.

Однако, кроме формирования ключевых компетенций, идет работа над субъектностью учащихся. Субъектный подход в обучении связан со значимостью внутренних мотивов в обучении, благодаря которым ученик реализуется как личность. На практике значительная часть школьников не мотивирована на осознанное получение знаний, не обладает достаточным уровнем самостоятельности. Субъектная позиция школьника – это внутренняя позиция личности, основанная на отношении к процессу обучения в целом, на определении своего места и роли в нем. В таблице 3 представлен анализ применяемых методов и приемов, определенных для формирования субъектности учащихся в процессе изучения общественных дисциплин.

Таблица 3. Возможности методов и приемов обучения для формирования и развития субъектности учащихся.

Методы, приемы, средства обучения	Актив ность	Спосо бност ь к рефле ксии	Свобод а выбора и ответст венност ь за него	Уника льнос ть субъек та	Понима ние и принят ие другого .	Самораз витие.
Рассказ учителя		+			+	
Сообщение по теме	+!	+	+	+		+
Составление плана	+			+		+
Опорные схемы	+			+		+
Работа с источником	+	+		+	+	+
Диспут	+!	+	+!	+	+!	+
Реферат	+		+	+		+!

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
 ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Эссе	+		+	+		+!
Историч. кроссворд	+					+
Работа с понятиями	+	+			+	+
Таблицы	+			+		+
Метод проектов	+!	+	+	+!		+!
Составление тестов	+	+				+!
Работа с памятками	+	+				+
Составление хроники событий	+			+	+	+
Эвристические методы («оживление» ист. проц	+!	+!	+	+!	+	+!

Как мы видим из таблицы, методы, средства и приемы обучения, направленные на развитие познавательной активности как основы интеллектуального развития учащихся напрямую связаны с развитием субъектности школьников. Таким образом, способность к рефлексии, осознание собственной уникальности, понимание и принятие другого определяют индивидуальное своеобразие каждого человека, наполняя содержание субъектности разными смыслами в зависимости от сочетания между собой и фактором сознательной творческой активности.

Таким образом, в данных таблицах сделана попытка сформировать дидактическую модель как форму обобщения опыта работы над вышеуказанной проблемой.

Опыт работы показывает, что наиболее оптимальными, активизирующими деятельность учащихся на занятиях являются ситуации, в которых учащиеся сами должны:

- отстаивать свое мнение;
- принимать участие в дискуссиях и обсуждениях;

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

- ставить вопросы своим товарищам и преподавателям;
- рецензировать ответы товарищей;
- оценивать ответы и письменные работы товарищей;
- самостоятельно выбирать посильное задание;
- находить несколько вариантов возможного решения познавательной задачи (проблемы);
- создавать ситуации самопроверки, анализа личных познавательных и практических действий;
- решать познавательные задачи путем комплексного применения известных им способов решений.[7]

Уроки истории очень благоприятны для развития познавательных интересов учащихся, главное, чтобы они небыли монотонными и однотипными. Распространенным методом «оживления» исторического процесса является основанный на модели эвристического обучения метод «вживания», когда ученикам предлагается написать историческое мини-сочинение («Моё участие в крестовых походах...», «Один день из жизни средневекового рыцаря(крестьянина)», « Путешествие в средневековый город» и другие); пригласить исторического героя на урок (египетский крестьянин, средневековый крестьянин, египетский ученик, крепостной мальчик, средневековые купцы и т.д.). Метод «вживания» необычайно эффективен, поскольку задействует неиспользованные возможности детей, развивает способности мыслить и понимать явления с различных точек зрения, учит включать в познание не только разум, но и чувства.

В рамках работы над темой были проведены открытые уроки: в 11 классе на тему «Демографическое развитие общества» с использованием метода эвристического исследования и прогнозирования, где учащимся было предложено проанализировать демографические процессы на основе изменения численного контингента ОШ № 12 за последние 5 лет; в 8 классе «Восстание 1836-1838гг. во Внутренней Орде», где использовались задания когнитивного и креативного типа с применением метода самооценки и рефлексии.

Большой простор для формирования познавательных интересов дает внеклассная работа по истории. В частности, живой интерес вызвало интегрированное мероприятие по истории и литературе «Суд над Иваном Грозным», где ученики имели возможность «прожить» исторические события, сыграть роли Ивана Грозного, Малюты Скуратова, царевича Ивана, опричников.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Ролевая игра позволяет пополнять знания, является средством всестороннего развития ребёнка, его способностей, вызывает положительные эмоции, наполняет процесс обучения интересным содержанием. Игры всегда ведутся по определённым правилам, в игре дети должны мобилизовать свои знания, обращаясь к источникам информации, таким образом, развивая свои умения и навыки.[8]

Заинтересованность вызвала постановка исторического спектакля «Путешествие в Древний Египет». Данное мероприятие позволило ученикам ощущать себя не только зрителями, но и участниками занимательного действия. Подобные мероприятия не только способствуют формированию интереса к истории, но и создают эмоциональный фон, благоприятный для усвоения материала.[9]

Много мероприятий приходится на такое историческое событие, как Вторая мировая и Великая Отечественная война. В школе проводятся уроки мужества – «вехи Великой Отечественной». Для учащихся 5 класса, только начинающих изучать историю, создаются интересные моменты эвристического исследования, связанные с изучением происхождения их имен и фамилий, это позволяет ученикам почувствовать себя, своих предков в мире истории, приблизить теоретические постулаты учебников к личному «Я»[10].

Познавательные задачи и создание проблемных ситуаций «оживляют» исторический процесс, делают его понятным и близким для ученика. Практика показывает, что обыкновенный «средний» ученик, услышав, что учитель собирается задать ему вопрос, по меньшей мере настораживается. А после неправильного ответа может и вовсе замолчать, «закрыться» для дальнейшего общения. Именно после таких академически правильных вопросов часто прерывается положительная обратная связь учитель-ученик, а познавательная активность школьника, как следствие, заметно снижается. Познавательные задачи включают в себя тесты на знание исторических понятий, хронологические задачи и кроссворды, задания по анализу исторической географии, исторических портретов, фрагментов письменных источников.

Таким образом, формированию интеллектуальных умений и навыков способствуют такие методы и приемы, используемые в работе, как метод проектов, диспуты, которые направлены на развитие исследовательских навыков школьников, навыков самостоятельного добывания знаний и активизируют их познавательную активность. Методы, средства и приемы

обучения, направленные на развитие познавательной активности как основы интеллектуального развития учащихся напрямую связаны с развитием субъектности школьников, т.е. внутренней позицией личности, основанной на отношении к процессу обучения в целом, на определении своего места и роли в нем.

Влияние сетевого сообщества школы на профессиональный рост педагога.

---

*Шахова Ольга Анатольевна
КГУ «Общеобразовательная
школа «12» акимата города Усть-Каменогорска*

В большинстве стран мира проходит реформирование системы образования, для них является сосредоточенность на качестве работы учителя в классе, которое прежде всего, нацелено на повышение качества образования. Больших успехов в повышении качества образования добились такие страны как Сингапур, Финляндия, Китай. Именно эти страны занимают первые места в исследованиях PISA. Чем же объясняются успехи этих стран в повышении качества образования? Исследования, проведенные в этих странах, показывают, что, несмотря на существующие между системами образования различия, общим то есть на качестве преподавания.

Чтобы улучшить результаты учащихся нужно улучшить качество преподавания, другими словами надо, чтобы педагоги были эффективными. Таким образом, для улучшения качества образования, необходимо постоянное систематическое профессиональное развитие педагога.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Так, по словам одного бостонского реформатора: « Реформа стоит на трех китах: профессиональном развитии, профессиональном развитии и профессиональном развитии...».[1]

Одним из способов профессионального развития является сотрудничество учителей в рамках профессионального и сетевого сообщества. Сетевые сообщества школ в настоящее время являются важной стратегией, отражающей преобразование процесса обучения. Сотрудничество учителей в школьном профессиональном сообществе способствует:

- повышению компетентности учителей и расширению возможностей учеников;

- обеспечению механизмом непосредственного обмена опытом преподавания;

- обеспечению разнообразием, гибкостью и широтой диапазона возможностей;

- развитию творческого потенциала, готовности к экспериментам и применению инновационных методов в целях повышения качества учения и преподавания;

- к достижению учениками более высоких показателей. [1]

В нашей школе школьное профессиональное сообщество началось складываться после прохождения мною уровней курсов первого

(продвинутого уровня) в 2015 году. Приоритетное направление деятельности школьного профессионального сообщества нашей школы – внедрение новых подходов в практику преподавания и обучения через профессиональное развитие педагогов.

Для осуществления этого направления деятельности были выдвинуты следующие задачи:

- совершенствование профессиональной компетентности учителей через изучение и применение новых подходов в практике обучения и преподавания.

- изучение и внедрение новых подходов оценивания в практику преподавания.

- внедрение в практику учителей эффективные формы и методы работы для повышения качества знаний учащихся.

- расширение взаимодействия и сотрудничества учителей внутри школы и участие в работе межшкольного сетевого сообщества.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Для решения этих задач в нашей школе в первую очередь была сформирована группа планирования, в которую вошли – 2 сертифицированных учителя первого уровня и 3 сертифицированных учителя третьего уровня. Группа планирования, на основе анкетирования учащихся и учителей, выбрала цель развития школы - в течение 2015-2016 учебного года внедрить в практику обучения и преподавания подходы диалогового обучения через коллаборативное обучение для профессионального развития учителей. На основе этой цели был составлен план развития школы. Работая по этому плану в школе возникло сначала 2 коучинг- группы, в состав которых вошли как сертифицированные учителя 3 уровня, так и учителя не проходившие уровневые курсы. Эти группы работали на коучинг- сессиях по темам: « Целеполагание по Блуму», « Что такое SMART-цель и как она помогает достичь результатов на уроке», «Групповое взаимодействие учащихся на уроке», « Техника постановки вопросов и ее использование», « Типы бесед по Мессеру». Во втором полугодии, после подготовки 2 менти из числа сертифицированных учителей, в школе возникло еще 2 коучинг -группы, которые привлекли в свою работу еще 12 учителей. Таким образом, к концу 2015-2016 учебного года в школьное сетевое сообщество входило уже 13 сертифицированных учителей и 20 учителей, не проходивших уровневые курсы.

При работе в коучинг -группах учителя отмечают, что такая форма работы позволяет им обсуждать и находить решения на возникающие профессиональные вопросы, выслушать мнения коллег, высказать свою точку зрения и тем самым приобретать новый опыт и улучшать свою практику работы в классе.

В 2015-16 учебном году в школе была создана группа Lesson study, состоящая из 5 учителей, работающих в 7 классе для изучения вопроса «Как повлияет использование техники постановки вопросов на вовлечение учащихся в диалог». Был разработан и проведен один урок литературы по данной проблеме, к сожалению, по некоторым как объективным, так и субъективным причинам данный процесс затормозился. Таким образом, к концу 2015-16 учебного года наше школьное сетевое сообщество включало в себя:

-руководящую группу из директора школы- Ананишниковой О.В., заместителя директора по ОЭР – Шаховой О.А, и 1 учителей третьего уровня- Важениной Г.А.,

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

- группы развития и планирования, состоящую из 5 учителей третьего уровня(Хлыстова И.В., Мукашева С.М., Бояркиной Ю.Л., Бурыкиной М.В., Сулейменовой Э.А.)

- 4 коучинг-группы, в состав которых входило – 24 учителя, под руководством коучей(Ананишникова О.В., Кучубаева Н.М., Шахова О.А., Шимолина И.В.) также, в течение данного учебного года, начала работать одна группа Lesson study.

Самым главным итогом работы школьного профессионального сообщества стало то, что учителя начали проявлять активность в работе коучинг-групп, заинтересовались вопросами роста профессионального мастерства через активное взаимодействие и обсуждение с коллегами вопросов улучшения качества преподавания.

В начале 2016-17 учебного года руководящая группа совместно с группой планирования обсудила итоги работы школьного сообщества и разработала дальнейший план развития школы, с учетом обновления содержания образования в Республике Казахстан, была поставлена следующая цель на 2016-2018 учебные года: изучить и внедрить в практику обучения и преподавания подходы критериального оценивания

(формативное и суммативное) и стратегии критического мышления через коллаборативное обучение для профессионального развития учителей.

Для осуществления этой цели продолжили работу коучинг-группы учителей, сформированные в прошлом учебном году. На коучинг-занятиях рассматривались такие темы: « Основы критериального оценивания», « Разработка критериев и дескрипторов при критериальном оценивании»,

« Стратегии формативного оценивания», « Суммативное оценивание». Темы коучинг-занятий оказались интересными для многих преподавателей, особенно для учителей, работающих в начальной школе. На занятиях учителя не только знакомились с теоретическими вопросами, касающихся критериального оценивания, но и с интересом изучали опыт учителей, работающих в первых классах и применяющих данный вид оценивания уже в ежедневной практике. Все идеи, знания и умения, которые приобрели учителя на коучинг- занятиях они попробовали реализовать на своих уроках, а также они могли наблюдать применение этих знаний при посещении уроков у своих коллег. И это привлекло еще часть учителей в работу коучинг-групп, которые до этого времени их не

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

посещали. Руководящей группой школьного сообщества было решено не организовывать новые коучинг – группы а увеличить число учителей в уже существующих группах до 8 -9 человек. Таким образом, к марту 2017 года в состав коучинг-групп уже входило -31 учителей, что говорит об эффективной работе школьного сообщества.

При посещении уроков учителей было отмечено, что еще не все учителя успешно применяют на уроке постановку SMART-целей, поэтому была создана группа Lesson study, которая в ходе наблюдения на уроках исследовала вопрос: Как постановка SMART-целей на уроке может повлиять на результативность урока. После наблюдения трех уроков в процессе Lesson study учителя дали рекомендации как составлять SMART-цели на уроке, какие приемы использовать для обсуждения SMART-целей с учащимися.

В результате, можно сделать вывод, что процесс Lesson study начинает использоваться для профессионального развития учителей в школьном сообществе.

В 2016-17 учебном году в школе начала работать группа по изучению курса « Исследование в действии», под руководством учителя-тренера – Шимолиной И.В., которая проводит занятия- тренинги для учителей по изучению основ программы уровневых курсов.

Работа школьного профессионального сетевого сообщества позволила повысить не только профессиональную компетентность учителей, но и сказалась на повышении качества знаний учащихся, что подтверждается показателями качества знаний школы в разрезе трех последних лет.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

Таким образом, мы находимся в самом начале пути развития и становления школьного профессионального сетевого сообщества, но уже сейчас уже можно сделать первые выводы: работа сетевого сообщества позволяет увидеть работу своих коллег, сравнить ее со своим опытом, найти решения для возникающих в ходе практики вопросов или по крайней мере выслушать другие мнения по этим вопросам, что в итоге позволяет повышать компетентность учителя, дает толчок для его профессионального роста.

В дальнейшем мы будем работать над расширением школьного сетевого сообщества, привлечением большего числа коллег в работу как коучинг-групп, так групп Lesson study, групп «Исследование в действии», привлечением родительской общественности, организацией взаимодействия со школами-партнерами в межшкольном сетевом сообществе.

Оқушылардың денсаулығын нығайту жолдары

*Байдалин Серик Ермекович.
преподаватель физической культуры г. Караганда шл №101*

Бүгінгі болашақ мұғалімді дайындауда олардың салауатты өмір сүру мен денсаулық, дене мәдениеттерін өздері игермей тұрып, оларды білімді, білікті маман ретінде қалыптастыру мүмкін емес. Себебі әр болашақ маманның денсаулығы жеке байлық қана емес, ол сондай-ақ халқымыздың білім және экономикалық қуатының өсуі үшін де қажетті шарттарының бірі. Соның ішінде денсаулықтың басты шарты-мәдени орта, салауатты өмір салты.

Білім беру жүйесінің маңызды міндеттерінің бірі – дене тәрбиесі арқылы салауатты өмір салтын қалыптастыру мәселесі.

Болашақ мұғалімдерге қойылатын жаңаша талаптар мен өзгерістер туындап отыр. Бұған себеп қазіргі кезде жеке тұлғаның қоғамдық

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

және әлеуметтік мәні дене тәрбиесі мұғалімінің назарынан тыс қалмауы қажет. Дене тәрбиесі сабағындағы сауықтыру, білімдік, тәрбиелік міндеттерімен қатар, педагог кәсіби жұмысын атқарып қоймай, оқушылардың рухани жеке тұлғасын қалыптастыруды жүзеге асыруы керек.

Болашақ мұғалімнің жеке басының маман ретінде қалыптасуы үшін кәсіби сапасының негізгі талаптарының бірі ретінде оның жалпы ғылыми-әдістемелік даярлығын ерекше атап өтуге болады. Бүгінгі таңда күн тәртібінде оқушылардың өзін-өзі басқаруды дамыту міндеттері қойылып, болашақ мұғалімнің дербестігі мен белсенділік дағдысын тәрбиелеу және дамыту қажеттілігі күннен-күнге артып отыр. Жоғары оқу орындарына болашақ мұғалімдерге өз кәсіби міндеттерін жете білетін, қажетті педагогикалық дағдыларды меңгерген, өз Отанын сүйетін шәкірттерді тәрбиелеу мен оған мұғалімдерді кәсіби дайындау міндеті жүктелген. Осы мақсатта жоғары оқу орындарында болашақ маман дайындаудың сапасын арттыруға ерекше көңіл бөлінуде.

Оқушылар дене-бітімінің дұрыс дамуы, денсаулығының нығаюы, жұмыс қабілетінің артуы сыртқы ортаның қолайсыз жағдайларына қарсы тұруға ықпал етеді. Жақсы денсаулық – адамның еңбек және қоғамның іс-әрекетке жемісті қатысуының маңызды кепілі. Оқушылардың денсаулығына қамқорлық жасауға біздің қоғамымыз мейлінше мүдделі. Сабақтарда, сабақтан тыс уақытта, спорт секцияларында дене тәрбиесін күн сайын ұйымдастырып, қолайлы жағдайлар жасау қажет.

Табиғи қозғалыстың түрлері жүгіру, қарғу, жүзу, лақтыру, шаңғы, коньки, велосипед тебу, акробатика өмірге қажетті дағды және іскерліктерді қалыптастырады. Жас адамдардың денесі түрлі жаттығулар көмегімен ширап, дамиды. Сондықтан күш, жылдамдық, төзімділік, икемділік сияқты адам қабілетін дамыту оқушылардың қозғалтқыш тәжірибесін байытады, дене қозғалысын үйлестіреді. Дене тәрбиесі саласында ырғақ, жеке гигиена, дене шынықтыру мәдениеті, туризм, спорт ерекше орын алады.

Дене тәрбиесі ең басты күн тәртібін, яғни, еңбек, демалыс, тамақтану, ұйқы, бос уақыт ырғақтарын дұрыс ұйымдастыруда талап етеді. Күн тәртібін тиімді пайдалану балалардың ақыл-ойы мен дене құрылысының дұрыс дамуына, денсаулығын сақтауға көмектеседі.

Күн тәртібін бұзбау міндет. Тәртіп дегеніміз – демалыс, тамақтану, жеке гигиена және күн мен түннің пайдалы сәттерін маңызды, мазмұнды қолдану. Мектепте дене тәрбиесін мұғалім, сынып жетекшісі, тәрбиеші басқарады. Олардың жұмысының мазмұны:

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

• шәкірттерге оқу, еңбек және демалыс ырғағын ұтымды пайдалануды үйрету, оқушылардың денсаулығын үнемі бақылау, жұмыс қабілетін жақсарту, оларға жағдай туғызып, қамқорлық жасау.

• оқу күні және оқу жылы бойында қозғалыс жасау, қозғалтқыш әрекетке үйрету және қозғалтқыш сапаларын дамыту, дене шынықтыру және сауықтыру жұмысын тиімді өткізу.

Дене тәрбиесін мектепте және мектептен тыс оқу орындарында спорттық базаларда іске асыру үшін төмендегі талаптарды еске алған жөн:

• оқушылардың бойында жоғары адамгершілік сапаларын тәрбиелеу.

• шәкірттің денсаулығын нығайту, жұмыс қабілетін көтеру.

• спортпен шұғылдануға оқушылардың тұрақты қызығуын және қабілетін дамыту.

• негізгі қозғалтқыш сапаларын дамыту.сан кеңейе түсті.

Дене тәрбиесі теориясы мен әдістемесінің қайнар көздерін, тарихи даму кезеңдерін сараласақ, олардың мынадай жағдайларға байланысты пайда болатынын анықтауға болады:

- дене дайындығы жетілген, денсаулығы мықты адамдардың қажеттілігінен туындаған қоғамдық өмірдің іс-тәжірибесі;

- әр түрлі тарихи кезеңдерде ойшылдар мен ағартушылардың жан-жақты жетілген жеке тұлғаны тәрбиелеу туралы ой-тұжырымдары мен идеялары;

- үйлесімді дамыған, жан-жақты, білімді де білікті ұрпақ тәрбиелеудегі озат педагогикалық іс-тәжірибелер мен ұсыныстар;

- дене тәрбиесі теориясы мен әдістемесі саласындағы ізденістер мен ғылыми негізделген тұжырымдамалар;

- дене тәрбиесі теориясы мен әдістемесін дамыту жөніндегі мемлекеттік сұраныстар.

Дене тәрбиесінің адам әрекетінің сан – қилы сипатымен, өзіне тән ой-сана мен даму заңы, өзара ішкі байланыстары мен өзара ықпалдастықта дамитын ерекшеліктері, әдістері мен өзіндік тарихы қалыптасқан. Нәтижесінде дене тәрбиесі теориясы ғылым ретінде қалыптасып, мәні мен мазмұнын анықтауға мүмкіндік береді.

Тарихи деректерді сараптасақ, адамзат қоғамы пайда болып, алғашқы өмір сүру кезеңінен-ақ дене тәрбиесіне көңіл бөлініп, сол еңбек пен тұрмыстық өмірдің шарты ретінде дамыды. Алғашында дене тәрбиесі ұйымдасқан ойындар мен ойындық-қимыл қозғалыстар түрінде көрініс берді. Бұл кезеңдегі ойындар мен денешынықтыру жаттығулары қарапайым

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

болғанымен, олардың адамды қалыптастыру мен тәрбиелік маңызы зор болды.

Дене тәрбиесінің басқа тәрбиелермен сабақтастығы мәселесі Орта Азия және Ұлы дала ғұламалары еңбектерінде де ерекше аталған. Солардың ішінде ерекше тұлға Әл-Фараби тәрбие мәселесіне бағыт-бағдар бере отырып, «Әлеуметтік-этикалық трактаттар» атты еңбегінде бала денесін жетілдіруді оның бойындағы абзал қасиетті тани біліп, мінез-құлқының жақсы сипаттарын тәрбиелеп, өзін-өзі үнемі дамыту қажеттігіне тоқталады. Ол «дененің саламаттылығы» ұғымын енгізе отырып, әр адамның тәрбиесінде мынадай үш қасиет болу қажет деп есептейді: дене күші, рухани және ақыл-ой, олар өзара үйлесімді дамыған жағдайда ғана жан-жақты дамыған жеке тұлғаны қалыптастыруға болатынын дәріптейді.

Жүсіп Баласағұн «Құтты білік» дастанында ұлттық психологиямыз бен ұлыстық ерекшеліктерімізге тоқтала келе, «кемел адам» ұғымын енгізе отырып, кемел адамның бойында мынадай қасиеттер: жомарттық, саламаттылық, білімділік, ақылдылық, бір сөзде тұру, ширақтық болу қажет дейді.

Ұлы ағартушы Абай дене тәрбиесі мен ақыл-ой тәрбиесі үйлескенде ғана әр адам сымбатты болумен қатар, жан-жақты қалыптасқан жан болмақ деген пікірді қуаттайды. Мысалы, «Сегіз аяқ» өлеңінде бойдағы, денедегі күш - қуатты ойсыз, ақылсыз іс - әрекетке жібермей, белсенді өмір сүре отырып, өзіңді дамытатын, жетілдіретін іспен ұштастыра білу қажеттігін ескертеді. Әсіресе, «Қара сөздер» адам тәлім-тәрбиесіне бағыт-бағдар беретін, жай ғана бағыт қана емес, ғылыми негізге сүйенген, өмірлік жағдайлардан алынған философиялық тұжырымдар мен түйіндерден тұратын құнды дүние.

Ұлы Абай дене күшін, дене мәдениетін қалыптастыру, оның ақыл-ой тәрбиесіне тікелей байланысын көрсете отырып, «тәрбиелеу керек» деп жай ғана сөзбен емес, оны дұрыс жолға қоюды нақты істермен, жолдармен насихаттау, тәрбиенің өзегін философиялық, психологиялық арнадан іздеу қажеттілігіне тоқталады. Бұл мәселеде Абай оны халықтың рухани мұрасы, асыл қоймасы халықтық тәлім-тәрбие бесігі – ауыз әдебиетінен, мақал-мәтелдері мен даналықтарынан іздеуді меңзейді. Халқымыз: «Азған денеге ауру үйір», «Қайраты мен ақылы сай жігіттің жолы болар», «Ақылсыз жігіт күшіне сенер», «Қайраты бар кісінің, берекеті бар ісінің, қайраты жоқ кісінің, берекеті жоқ ісінің», «Қайратың барда мал тап», «Денсаулығын ойлаған, жан

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

сарайын таза ұстар», «Әлін білмеген әлек», т.б. деп дене тәрбиесін тоқсан ауыз сөздің тобықтай түйінін мақал-мәтелдер арқылы береді.

Еліміздің белгілі қайраткерлері Ш. Құдайбердиев, А. Байтұрсынов, М. Дулатов, М. Жұмабаев, Ж. Аймауытов, С. Торайғыров, Ө. Тлеуқабылұлы т.б. дене тәрбиесі мәселелерін халықтың дәстүрлері, халықтың мұраларындағы орамды тұстарын дәлелдеп, оның құндылық бағытына тоқталған.

Кейінгі жылдары жастардың тәрбиесіне байланысты бірқатар құжаттар, заңдар, тұжырымдамалар жарық көрді. Оларда тәрбиенің мазмұны, ұстанымдары, мақсаты мен міндеттері қайта қарастырылып, оларды түбегейлі жаңалау қажеттілігі атап өтілген. Мұндағы мақсат – ұрпақты қазақ халқының жауынгерлік тарихымен, ерліктің өшпес үлгісін қалдырған қас батырлардың өмір өнегесімен таныстыру, өз жерін, елін қорғай алатын елжанды ұлттық намысы бар жігерлі азаматтарды тәрбиелеу, басқа ұлттардың өкілдерімен жастардың өзара сыйластық, достық негізінде өмір сүруіне ықпал жасау, ұлтаралық қатынастың жақсы негіздерін бойына сіңіру. Бұл қағидалар қазіргі таңда қазақ педагогикасында тәрбиенің негізгі ережелерінің бірі болып саналады.

Соңғы уақытта жеке тұлғаның дене тәрбиесі үздіксіз білім беру жүйесінде дене тәрбиесінің мақсаты түрінде қарастырылып жүр. Бұл мақсат үздіксіз білім беру мен жеке тұлғаны қалыптастыру жүйелерінің қазіргі даму талаптарына жауап бере алады. Бұдан басқа, жеке тұлға үздіксіз білім беру жүйесінің жекелеген бөліктерінің сабақтастық принципін бейнелейді; сонымен қатар субъектінің жеке өмірінің мәдениет сапасын анықтауға бағытталған «болашақ жоспары» туралы идея да бар. Айтылған мақсат және міндеттер оқу-тәрбие үдерісінің тиімділік талап өлшемдерімен нақтыланады. Жеке тұлғаның дене тәрбиесін қалыптастыру проблемасы зерттеліп, теориялық негізінің жасалғанына қарамастан бүгінгі күні ол көкейкесті және ашық мәселе болып қалуда. Бұл ең алдымен мемлекетіміздің әлеуметтік-экономикалық, саяси және рухани дамуындағы өзгерістермен байланысты. Бұлар дене мәдениеті саласында диалектикалық қарама-қайшылық тудырады. Сондықтан философиялық, педагогикалық және психологиялық ғылымдардың әдіснамалық негіздеріне сүйене отырып, мектеп оқушылары үшін дене тәрбиесінің жаңашыл - педагогикалық ұйымдастыру жобасын жасау қажет. Бұл жоба олардың дене мәдениетін қалыптастыруға бағытталады және оның көмегімен жеке физиологиялық, гигиеналық жағынан алдын алу және емдеу қажеттіліктерін

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

жүзеге асырып қана қоймай, әлеуметтік белсенді тұлға болуға, жемісті еңбек етуге дайындық жасалады.

Қазіргі кезеңде мектеп және жоғары оқу орны бағдарламаларын құрастыру тұжырымдамасы өзгерді. Алайда, бұлардың бәрінде мектеп оқушысы мен оқушының қайда оқитындығы ескерілмейді, олардың меңгеруі тиіс негізгі дағдылар мен қабілеттер, оқу нормасын тапсыруға арналған шарттар көрсетілген. Жаттығулардың орындалуы қозғалыс дайындығының деңгейі туралы мәлімет береді. Дегенмен, бұл бағдарламалар базалық, үлгілік сипатқа ие, сондықтан оларды әрбір педагог жергілікті жағдай мен салт-дәстүрлерге орай өзгертулер мен толықтырулар енгізіп, өзгерте алады.

Мектепке дейінгі мекемелер мен мектептердегі, жоғары оқу орындарындағы « Дене тәрбиесі » пәнінің мақсаты әлі күнге дейін толықтыруды қажет етеді, осыған орай оның ғылыми негізделген тұжырымдамасын жасау қажеттігі туындайды. Осы бағыттағы ізденістердің тиімдісі дене мәден Болашақ мұғалімдердің сабақ беруге даярлық көрсеткіштері олардың білімдерінің нақты, терең, жүйелі болуы, сол білімдер арқылы оқушыларды жаттықтыру іскерліктерімен және дағдыларымен қарулануы деп түсіну керек. Педагогикалық тәжірибе кезінде істелген оқушылардың жұмыстары курстық және дипломдық жұмыстарда кеңінен пайдаланылса тиімді. Дене тәрбиесі мамандығындағы оқушылар тәжірибелік дене тәрбие сабақтарында әртүрлі жаттығуларды пайдаланып, қызықты сабақтар өткізуді және пән бойынша сыныптан тыс жұмыстардың, үйірмелердің жұмыс формаларын анықтап, олардың тақырыптарын жоспарлары мен мазмұндарын жасайды.

Ғылыми прогресс өркен жайған қазіргі жағдайда жоғары оқу орындарында мектеп үшін оқу тәрбие жұмыстарын шығармашылықпен жүргізе алатын мұғалім - тәрбиешілер дайындаудың теориялық деңгейін көтерудің маңызы ерекше. Үнемі көбейетін ақпараттар тасқыны жағдайында жастарды жан-жақты дамыту мұғалімнің өзінің ғылыми теориялық білімін күнделікті көтеруді талап етеді. Қазіргі мектепке өз пәні бойынша сабақты тартымды өткізуімен қатар, оқушыларды ғылым мен техниканың жетістіктерімен қызықтыра алатын мұғалім қажет. Соған байланысты жоғары оқу орнының оқушылары бойында өздерінің болашақ қызметіне курстық жұмысші ретінде қарауға деген ұмтылысты қалыптастырудың ерекше маңызы бар. Бұл міндетті үйірме мен курс жұмыстарына, оқушылардың ғылыми конференцияларына қатысу арқылы, әсіресе, педагогикалық тәжірибесінде нәтижелі шешуге болады. Бұлар оқушылардың ғылыми-

курстық жұмыс жұмысына араласып, өз бетімен жұмыс істеуге, дағдылануына мүмкіндік береді. Ал мұның одан кейінгі педагогтік қызметте ерекше маңызы бар.

Формирование профессиональных компетенций на государственном языке с использование электронных образовательных ресурсов

---

*Сағатова Назым Амангельдыевна
преподаватель профессионального казахского языка
Колледж имени Кумаша Нурғалиева г. Усть-Каменогорск*

Преподавание дисциплин гуманитарного цикла, в том числе «Профессионального казахского языка» и «Делопроизводства на государственном языке» в ТиПО имеет свою специфику. Она обусловлена особенностями уровня, объема и качества полученных знаний во время обучения в общеобразовательных учреждениях, а так же их представлением о будущей профессии. Однако является несомненным тот факт, что «изучение государственного языка» - это долг каждого гражданина РК.

Решить проблему несоответствия степени заинтересованности студентов в изучении языка возможно при помощи составления программ,

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

которые призваны учитывать уровень знаний, получаемый молодыми людьми в средней школе, интересы студентов, специфику их будущей профессии.

Более того, в связи с тем, что мировая тенденция образования в настоящее время предполагает переход процесса обучения на новый технологический уровень с обязательным использованием информационных технологий, открываются новые возможности привлечения интереса к изучению языка при помощи широкого внедрения в обучение электронных образовательных ресурсов (ЭОР).

В чем же заключаются преимущества использования данных ресурсов в процессе изучения государственного языка?

Одной из основных отличительных особенностей является неформализованный характер. «Учебные издания по гуманитарным дисциплинам обычно содержат информацию в текстовом виде и сопровождаются наличием иллюстративного материала. Это служит препятствием при создании ЭОР, поскольку такие тексты трудно поддаются структурированию. Таким образом, электронным образовательным ресурсом, который наиболее часто используется при изучении языка, является учебник, основанный на использовании гипертекста, видео- и аудиоприложений, анимации, большого количества иллюстративного материала, - электронный учебник.

Важную роль в электронном учебнике играет компоновка текстового, графического и другого материала. Электронный учебник должен позволять делать закладки в любом месте, отображать список закладок, отсортировок в любом порядке.

В электронном учебнике должен быть список рекомендованной литературы, изданной традиционным, печатным способом. Список литературы может быть дополнен не только ссылками на статьи в журналах, сборниках научных конференций, но также и на электронные публикации, размещенные на серверах учебного заведения или в сети интернет.

Мультимедиаприложения позволяют максимально усилить образовательные эффекты, основанные на психологических особенностях восприятия учебной информации.

Электронные образовательные ресурсы помимо электронного учебника, могут включать практикум, словарь, тестирующую программу или банк контрольных вопросов и заданий.

Такие ресурсы можно классифицировать по разным критериям:

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

- Программно – методические ЭОР: учебный план, учебная программа;
- Обучающие ЭОР: мультимедийный учебник, электронный текстовый учебник, электронное учебное пособие, курс лекций в электронном виде;
- Вспомогательные ЭОР: практикум, сборник документов и материалов, хрестоматия, книга для чтения, словарь, справочник;
- Учебно – методические ЭОР: методические указания, методические рекомендации;
- Контролирующие ЭОР: тестирующие программы, банки контрольных вопросов и заданий.

Следует отметить, что электронные образовательные ресурсы ориентированы на различные категории обучающихся. Этим определяется многоуровневый модульный характер их структуры.

Можно выделить следующие преимущества использования ЭОР в процессе изучения государственного языка:

1. Учебная информация имеет компьютерную визуализацию, что помогает представить как реально протекающие, так и «виртуальные» процессы и явления.

2. Появляется возможность архивного хранения достаточно больших объемов информации.

3. Разрешается проблема быстрого нахождения и доступности источников знаний, например поиск по различным онлайн словарям верного написания или толкования лексической единицы.

4. Происходит индивидуализация и дифференциализация процесса обучения за счет компоновки заданий по разным степеням сложности.

5. Появляется возможность осуществления контроля с обратной связью, с диагностикой ошибок и оценкой результатов учебной деятельности. Это преимущественно ярко прочувствуется в процессе овладения орфографической и пунктуационной грамотностью при изучении дисциплины.

Использование ЭОР является очень эффективным средством в формировании профессиональных компетенций и воспитании молодого поколения, позволяющим сформировать социально – культурную среду, создать условия, необходимые для всестороннего развития личности студента.

Формирование навыков оптимального чтения как основы успешного учения младших школьников

---

*Дружинина Ольга Васильевна
учитель начальных классов
КГУ «Общеобразовательная школа №12»
акимата г. Усть-Каменогорска*

Одним из основных направлений обновления содержания образования является обеспечение преемственности школьного и вузовского образования, внедрение элементов кредитной технологии при разработке разноуровневых программ по профильным предметам на старшей ступени школы, которая предполагает значительную долю самостоятельной работы с различными источниками информации. Поэтому, как определяет Государственный стандарт 12-летнего образования, выпускник школы должен обладать навыками самостоятельной учебно-познавательной и исследовательской деятельности, постоянно приобретать новые знания, наряду с умением реагировать на изменяющиеся условия внешнего мира. Конечно, он должен уметь продуктивно использовать в процессе познания новые технологии, в том числе информационно – коммуникативные, но роль книги, учебника на наш взгляд, остаётся главной. Получить качественные знания, не работая с книгой, нельзя. И, учитывая объём информации, который должен усвоить обучающийся любого возраста, нужно в первую очередь научить его быстро и вдумчиво читать.

То, что скорость чтения напрямую связана с качеством обучения, давно уже подтвердили исследования известных педагогов. Так, ещё В.А. Сухомлинский утверждал: [Тот, кто не умеет бегло и сознательно читать, не может успешно овладеть знаниями]. Он считал, что уже при выходе из 4 класса, ученик должен читать в среднем 150 слов в минуту. В противном

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

случае наступает [диспропорция между умениями и знаниями], – пишет он в своей книге „Сто советов учителю”.

Другой известный российский учёный, кандидат педагогических наук, автор современной технологии „Совершенствование общеучебных умений в начальной школе”, научный руководитель межрегиональной экспериментально-технологической площадки „Преимственность” В.Н. Зайцев также считает скорость чтения самым важным фактором, влияющим на успеваемость школьников. В своей статье „Оптимальное чтение” он пишет: [По оценкам психологов на успеваемость влияют более двухсот факторов ... Опираясь на мнение учителей, мы отобрали более сорока факторов, сильно влияющих на успеваемость, затем ввели их в тесты, анкеты. Протестировали, проанкетировали более двух тысяч учеников – и оказалось, что существует фактор номер один, воздействие которого на успеваемость самое сильное. Этот фактор - скорость чтения].

Анализ качества знаний в соответствии с техникой чтения, который проводила творческая группа В.Н. Зайцева в общеобразовательных школах, выявил следующую закономерность: те, кто в 5-6 классах учились на „5” – читали в среднем 150 слов в минуту (130 – 170), на „4” – 120 слов в минуту (100 – 140), на „3” – 90 слов в минуту. В.Н. Зайцев делает вывод: [Оптимальное чтение – это чтение со скоростью разговорной речи, т.е. в темпе от 120 до 150 слов в минуту. Именно к такой скорости приспособился за многие столетия артикуляционный аппарат человека, именно при этой скорости достигается лучшее понимание прочитанного].

В 1980 году доцент кафедры педагогики МГПИ Н.А. Лошкарёва разработала Программу развития общих учебных умений и навыков школьников”. В течение двух лет она экспериментально проверялась в ряде школ г. Москвы и по завершении работы экспериментаторы авторитетно заявили: скорость чтения прямо пропорционально связана с успехами детей в учёбе. Результатом работы Н.А. Лошкарёвой и её последователей явилась разработка норм оптимального чтения:

Таблица 1.

класс	1	2	3	4	5
слов/мин	35-50	65-75	80-90	95-120	125-150

При анализе качества знаний моих учащихся - выпускников 4 класса 2012 и 2016 г.г. и отслеживании результатов их обучения в среднем звене были получены результаты, подтверждающие исследования В.Н. Зайцева и Н.А. Лошкарёвой (данные по учащимся в %):

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

Таблица 2.

Параметры	Выпуск уч-ся из 4 кл. 2011-2012 уч.г.	Выпуск уч-ся из 4 кл. 2015-2016уч.г.
Читали свыше 120 сл./мин	29	30
Из них читали свыше 140 сл./мин	18	20
Отличников и хорошистов в 4 кл.	28	45
Отличников и хорошистов в 5 кл.	28	33
Отличников и хорошистов в 7 кл.	16	-

Данные, приведенные в этой таблице наглядно показывают, что учащиеся, владеющие оптимальным темпом чтения сохраняют хорошие результаты обучения и в среднем звене, что еще раз говорит о том, что проблема формирования у учащихся навыков оптимального чтения достаточно актуальна и требует постоянного внимания.

Обратимся к современным госстандартам. Так, на выходе из 4 класса учащийся должен читать на „3” – 90сл./мин., на „4” – 95, на „5” – 100 (возможный уровень 105 – 110 сл./мин.)

На наш взгляд, в них уже заложена та самая диспропорция между умениями и знаниями, о которой предупреждал В.А. Сухомлинский, и она является одной из причин резкого снижения успеваемости в пятых классах. Таким образом, мы должны добиваться, чтобы в конце начального обучения большая часть учащихся овладела навыками оптимального чтения, т.е. чтения в темпе от 120 слов в минуту и выше.

Изучение теоретических аспектов данной проблемы, опыта работы известных педагогов, внедрение данного опыта в практику работы позволили выявить приемы организации учебной деятельности, дающие наибольший эффект в плане формирования навыков оптимального чтения у младших школьников:

- жужжащее чтение
- чтение в темпе скороговорки
- чистоговорки
- звуковые разминки
- слоговые пирамидки
- столбики слов
- таблицы скорочтения

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

- чтение первого и последнего слога на строке
- нахождение второй половины слова
- нахождение нужной строки в тексте
- таблицы Шульте
- зрительные диктанты по Т.И. Федоренко
- ролевое чтение
- чтение вслед за взрослым
- выразительное чтение с переходом на незнакомую часть
- многократное чтение
- сравнение скорости чтения известного текста и незнакомого
- чтение текста с пропущенными окончаниями
- чтение в паре
- упражнение „Буксир”
- упражнение „Мнимое слово”
- упражнение „Бросок – засечка”
- упражнение „Губы”
- перевёртыши
- чтение перед сном
- систематические самозамеры темпа чтения.

Опыт работы показывает, что главное не длительность, а частота и системность тренировочных упражнений, поэтому для наиболее эффективных приёмов (жужжащее чтение, чтение скороговорок, таблицы скорочтения, таблицы Шульте, звуковые разминки) используются возможности всех уроков, включая уроки ИЗО и трудового обучения.

Представляю вашему вниманию описание некоторых приемов, способствующих формированию навыков осознанного, беглого чтения у младших школьников, которые нашли наибольшее применение в практике моей работы.

Приемы работы по формированию навыков оптимального чтения

1. Таблица скоростного чтения представляет собой набор слогов, позволяющих добиться путем многократного прочтения тренировки артикуляционного аппарата. Одна и та же строка сначала прочитывается учащимися в медленном темпе (хором), затем вторично с ускорением и третий раз в форме скороговорки. Работа с данной таблицей должна

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

применяться ежеурочно, независимо от предмета. Для чтения на урок отбирается от 1 до 3 строк.

Таблица скоростного чтения (в сокращённом варианте)

	БЛЕ	БЛИ	БЛО	БРА	БЛЮ	БРЕ	БРИ	БРО	ВРУ	ВРЮ
БРЯ	БРЕ									
	БДУ	ВЗА	ВЗИ	ВЗО	ВЗЫ	ВЗЯ	ВКО	ВКУ	ВЛА	ВЛЕ
ВНЕ	ВЛИ									
	ВНА	ВНЕ	ВНИ	ВНО	ВНУ	ВРА	ВРЕ	ВРО	ВРУ	ВСЕ
ВСЁ	ВСЮ									

2. Таблицы Шульте применяются для развития периферического зрения, развития концентрации внимания и динамики работоспособности (поиск в таблице чисел в порядке их возрастания за определенный промежуток времени). Учащимся раздается лист с набором из 8 таблиц с числами. На урок берется одна из них. Одна таблица отрабатывается пока все учащиеся не добьются относительно положительного результата.

3. Чтение скороговорок (хором) можно использовать как в начале урока, так и в течение урока для разгрузки учащихся, снятия утомления. Каждому ученику дается лист с набором скороговорок. Скороговорки для чтения можно выбирать по желанию детей, можно привязывать к содержанию материала урока.

4. Многократное чтение.

Чтение в темпе скороговорки.

Выразительное чтение с переходом на незнакомую часть.

Все три упражнения проводятся коллективно, читают все вполголоса, каждый в своем темпе. Проводится это следующим образом.

После того как начало нового рассказа прочитано и осознано детьми, предлагается начать чтение всем одновременно и продолжать в течение 1 минуты. По истечении 1 минуты каждый из учеников «замечает» до какого слова он дочитал. Затем следует повторное чтение этого же отрывка, при этом снова идет заметка слова, сравниваются результаты. Естественно, что во второй раз он прочитал больше. Это вызывает у детей положительные эмоции и им хочется читать еще раз. Однако лучше изменить характер упражнения и на этом же отрывке поупражнять артикуляционный аппарат. Прочитать в темпе скороговорки. После этого начинаем третье упражнение. Читаем текст медленно и выразительно. Ребята прочитывают знакомую часть до конца и переходят самостоятельно на незнакомую часть текста. И читать они будут уже в повышенном темпе одну, а то и две строчки. Если

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

ежедневно проводить такие упражнения, то длительность чтения в повышенном темпе будет увеличиваться. Через 2 – 3 недели чтение ребенка заметно улучшится.

5. Упражнение «Губы».

Применяется в целях четкого разграничения детьми чтения молча и вслух. При команде «Губы» к плотно сжатым губам прикладывают палец левой руки, чем подкрепляется психологическая установка на беззвучное чтение. При команде «Вслух» дети убирали палец и читали вслух.

6. Упражнение «Бросок-засечка».

Дети кладут руки на колени и начинают читать текст по команде «Бросок». Когда раздается команда учителя «Засечка» дети отрывают голову от книги, закрывают глаза и несколько секунд отдыхают, руки при этом остаются на коленях. По команде «Бросок» дети должны отыскать глазами нужное слово и продолжить чтение вслух. Это упражнение может длиться около 5 минут. Его цель - развитие зрительного умения ориентироваться в тексте.

7. Упражнение «Игра в прятки».

Ведущий начинает читать не сначала, а где попало, называя только страницу, остальные должны найти и подстроиться под чтение ведущего.

8. Упражнение «Мнимое слово».

Учитель в ходе чтения произносит неправильно слово. Этот вид чтения привлекателен тем, что дети имеют возможность поправить учителя, что поднимает их собственный авторитет и придает уверенность в своих силах.

9. Упражнение «Буксир».

Используется для развития умения менять скорость чтения в зависимости от содержания. Оно заключается в одновременном чтении учителя и ученика вслух. Учитель читает в пределах скорости учеников, дети должны подстроиться под его темп. Затем учитель замолкает и продолжает читать «про себя», дети следуют его примеру. Затем снова идет чтение вслух. И те дети, которые правильно уловили темп чтения, должны встретиться с ним на одном слове.

Другой вариант упражнения «Буксир» заключается в чтении в парах. Более сильный ученик читает «про себя» и пальцем следит по книге. А его партнер читает вслух, но по пальцу своего соседа. Таким образом, он должен поспевать за его чтением.

10. Чтение текста с пропущенными окончаниями

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Применяется для отработки четкого проговаривания окончаний слов при чтении.

Однажд... отец иск... что-то на черда... . Наше... стару... деревянн... колыбе... . Она был... очень необычн...: вс... расписан..., резьбой украшен... . и т.д.

11. Звуковая разминка.

Написать буквы и прочитайте их: а-о, ы-и, э-а, и-э, а-у, а-о-у-и-э, аоуиэ, аиуоэ.

12. Нахождение нужной строки в тексте.

Упражнение тренирует вертикальное движение глаз по странице.

Учитель зачитывает начало строки, учащиеся должны найти ее в тексте и дочитать до конца (кто быстрее)

13. Нахождение слов в тексте.

За одну минуту найти в тексте слова на какую-либо букву.

14. Самозамеры скорости чтения.

Дети должны видеть приближение к цели (читать 120 и более слов в минуту). Для этого проводятся самозамеры темпа чтения 1 раз в неделю. Ученики сами подсчитывают число слов и результаты вносят в лист достижений в форме таблицы или столбчатой диаграммы (3,4 класс).

15. Ведение читательских дневников.

К этой работе необходимо обязательно подключить родителей учащихся, объяснив им требования к выбору текстов, произведений, правилам чтения. В дневниках отмечается дата, автор произведения, название произведения. Родители отмечают своей росписью. Учитывая индивидуальные особенности и интересы учащихся можно предложить отмечать количество прочитанных слов (особенно на начальных этапах обучения ребенку навыкам чтения в 1 классе для отдельных детей это будет являться дополнительным стимулом увеличивать прочитанное); выполнять иллюстрации к прочитанному (одновременно – это и обучение выделению главного в содержании и выражение своего отношения к прочитанному).

«Современные педагогические технологии в начальной школе»

Акажанова Лариса Тулегеновна
Учитель начальных классов города Актобе

Большинство развитых стран мира находятся в состоянии непрерывной модернизации и реформирования системы образования. Не остался в стороне и Казахстан: по темпу внедрения инноваций в области образования наша страна находится в числе передовых. Процесс идет непрерывно и ускоряется с каждым годом, поставлены основные цели по улучшению качества образования. Главной целью образовательных реформ является адаптация системы образования к новой социально-экономической среде. Президентом Казахстана была также поставлена задача о вхождении республики в число пятидесяти наиболее конкурентоспособных стран мира. И в достижении этой цели важную роль играет совершенствование системы образования: была принята новая долгосрочная государственная программа развития образования на 2011–2020 г.г., принята новая редакция Закона РК «Об образовании», утвержден новый Закон РК «О науке», который открывает широкие возможности для развития отечественной науки и реализации ее результатов и многое другое.

Внедрение современных информационных технологий, соответствующих международным образовательным стандартам, а также обеспечение всех необходимых условий для плодотворной работы учителей, преподавателей, мастеров производственного обучения являются стратегическими приоритетами в сфере образования. Ведь информационные технологии помогают преподавателям вывести учебный процесс на качественно новый уровень.

Для достижения результативности обучения в образовании применяются современные технологии и инновационные методы обучения.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Поэтому при определении цели своей педагогической деятельности я брала за основу приоритетные требования Казахстанского государственного образовательного стандарта начального общего образования обеспечить всестороннее развитие личности ребенка через создание условий для самореализации каждого ребёнка.

Цель моей профессиональной деятельности согласуется с «Программой развития школы». В Программе сказано, что «миссия школы заключается в создании психолого-педагогических и организационных условий, способствующих личностной самоактуализации и будущему профессиональному самоопределению обучающихся с разным уровнем возможностей, познавательных интересов и склонностей».

Образовательные задачи в начальной школе тесно связаны и переплетены с задачами воспитательными, роль учителя неотделима от роли воспитателя. В законе «Об образовании» сказано, что образование – целенаправленный процесс воспитания и обучения. На первом месте стоит именно воспитание. Целью воспитательной работы должно стать воспитание в детях человеческих, нравственных и гражданских качеств.

Понимая масштаб, глубину и сложность поставленной задачи, педагог должен принимать во внимание реальные условия, в которых осуществляется образовательный процесс. В частности, учителю необходимо учитывать психофизиологические особенности современных детей младшего школьного возраста. И надо сказать, что изменения в психофизиологии наших детей вызывают обоснованную тревогу. Можно с уверенностью констатировать, что, в большинстве случаев, для сегодняшнего первоклассника характерны:

- слабая мотивация к обучению; низкий уровень познавательной активности; отставание общего развития от биологического возраста; низкий уровень обучаемости;

- синдром дефицита внимания и гиперактивности

Поэтому свою задачу я вижу, прежде всего в том, чтобы приобщить ребёнка к учебной деятельности, разжечь в нём огонёк познания, сформировать желание и умения учиться у детей с разным уровнем развития

Осуществить поставленные задачи возможно только опираясь на достижения передовой педагогической мысли, используя современные образовательные технологии и учебные программы.

Изучая программы обучения, я стараюсь больше внедрять в учебный процесс «Здоровьесберегающие технологии», «Развивающее

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

обучение», «Проблемное обучение», «Разноуровневое обучение», «Использование исследовательского метода в обучении», «Проектные методы в обучении», «Игровые методы».

Считаю, что данные технологии помогают учителю развить индивидуальные способности и возможности учащихся, обеспечивает формирование универсальных учебных действий у учащихся, уровень освоения которых в значительной мере предопределяет успешность всего последующего обучения

Свои уроки стараюсь строить на принципах проблемно-деятельностного обучения.

Создание проблемной ситуации;
формулировка (постановка) проблемы
решение проблемы: выдвижение предположений;
обоснование и доказательство гипотез;
проверка правильности решения и открытие новых знаний
применение новых знаний

На уроках учу детей осознавать цель учебной деятельности (что я делаю и зачем), задавать вопросы, выдвигать, обосновывать и проверять гипотезы, находить нужную информацию в различных источниках. Добиваюсь, чтобы ученики не оставались пассивными слушателями, а превращались в активных исследователей учебных проблем. Когда учебная деятельность становится творчеством, повышается качество усвоения материала, а самое главное дети осознают, что обучение – это не только зубрёжка правил и формул, это - прежде всего увлекательный и бесконечный процесс познания мира и себя.

На уроках литературного чтения использую технологию продуктивного чтения, прививаю детям навыки правильной читательской деятельности. Эта технология направлена на формирование коммуникативных универсальных учебных действий, умение истолковывать прочитанное и формулировать свою позицию, адекватно понимать собеседника (автора), умение осознанно читать вслух и про себя художественные, учебные и научные тексты; познавательных универсальных учебных действий, например, умения извлекать информацию из текста.

Для того, чтобы учение стало интересным и увлекательным делом, очень важно разбудить в ребёнке творческий потенциал. И в своей работе использую проектно-исследовательские технологии. В проектной

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

деятельности меня привлекают возможность обучения каждого на уровне его способностей, отсутствие жестких временных и содержательных рамок урока и программы, свободный выбор образовательной области, тематики проекта, траектории деятельности

В результате выполнения проекта повышается мотивация учащихся, развиваются способности к активной практической деятельности, создаются условия для отношений сотрудничества, совместной творческой деятельности.

Формирование гармоничной личности должно происходить в тесном взаимодействии с окружающим социумом (одноклассниками, учителями, родителями). Современные дети испытывают дефицит общения среди сверстников и отличаются неразвитыми коммуникативными умениями. Перед учителем стоит задача привить детям навыки конструктивного общения.

Формирование коммуникативных умений наиболее успешно происходит в результате совместной деятельности. Поэтому, на уроках и во внеурочной деятельности использую различные виды и формы совместной деятельности (работа в группе, в паре). Совместная деятельность делает урок более живым, воспитывает у учащихся сознательное отношение к учебному труду, активизирует мыслительную деятельность, дают возможность многократно повторять материал.

Особое место в моей педагогической практике занимают информационно-компьютерные технологии. Использование ИКТ позволяет:

проводить уроки на высоком эстетическом и эмоциональном уровне (анимация, музыка)

обеспечивает наглядность;

привлекать большое количество дидактического материала;

повышать объём выполняемой работы;

создавать интерактивные задания и упражнения

обеспечивает доступ к различным справочным системам, электронным библиотекам, другим информационным ресурсам;

При подготовке и проведении урока использую электронные ресурсы учебного назначения

мультимедийные курсы

презентации к урокам

логические игры

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

цифровые образовательные ресурсы
ресурсы Интернет
электронные энциклопедии

В современном образовательном обществе, пожалуй, нет учителя, которой не использует на уроке мультимедийные презентации. Это удобный и эффективный способ представления информации, который:

дает возможность учителю самостоятельно скомпоновать учебный материал исходя из особенностей конкретного класса, темы, предмета, что позволяет построить урок так, чтобы добиться максимального учебного эффекта. Визуализация учебного материала способствует лучшему запоминанию и усвоению.

Результатом использования ИКТ стало создание: разработок уроков – презентаций,

разработок уроков с использованием интерактивной доски, персонального сайта в сетевом педагогическом сообществе нач. портал

Деятельность педагога сегодня немислима без здоровьесберегающих технологий. Нарушения осанки, зрения, синдром дефицита внимания, гиперактивность, эмоциональная нестабильность – это лишь самые распространенные диагнозы у детей начальной школы! Работу по здоровьесбережению веду по нескольким направлениям. Это просветительские беседы, родительские собрания, классные часы; праздники, дни здоровья, соревнования совместно с родителями, выходы на природу, в походы, конкурсы, пропагандирующие здоровый образ жизни

Уроки строю таким образом, чтобы один вид деятельности сменялся другим, провожу физкультминутки, упражнения для снятия зрительного и мышечного напряжения, упражнения для релаксации и для активизации умственной деятельности.

В рамках внеурочной деятельности провожу различные встречи с ветеранами войны, с ребятами посещаем детский дом, «Дом матери», музеи, театры, городской планетарий, парки, с ребятами делаем кормушки и вывешиваем в школьном дворе, весной участвуем в озеленении своего родного школьного двора.

Для сплочения детского коллектива очень важны совместные дела. Праздники, конкурсы, концерты, походы – являются неотъемлемой частью воспитательной работы. Для расширения кругозора учащихся организуются экскурсии на предприятия города, в теплицу. Основы экологического воспитания закладываются во время посадки саженцев своими руками и

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

уход за ними. Для воспитания у детей отзывчивости, равнодушия и чувства ответственности очень важны разнообразные социально-значимые дела. Дети с удовольствием участвуют в ежегодных акциях «Посади своё именное дерево», «Помоги бездомным животным», субботниках по очистке школьной территории, озеленительных мероприятиях.

Результатом воспитательной работы считаю: формирование дружного, сплоченного коллектива, доброжелательное отношение учащихся друг к другу, учителям, школе, активное участие учеников в школьных, городских мероприятиях.

Использование современных обучающих технологий может преобразовать преподавание традиционных учебных предметов, рационализировав детский труд, оптимизировав процессы понимания и запоминания учебного материала, а главное, подняв на неизменно более высокий уровень интерес детей к учебе. Учитывать ребенка радостно, без принуждения – возможно, если в своей работе педагог использует инновационные технологии.

Роль учителя в современном обществе

---

*Рыспаева Эльвира Абылхайровна
Учитель начальных классов
ГУ «Средняя школа №35», города Актобе*

Самым важным явлением в школе, самым поучительным предметом, самым живым примером для ученика является сам учитель.

(А. Дистерверг)

Профессия учителя очень древняя. Роль педагога в прогрессивном развитии общества значительна хотя бы потому, что он воспитывает молодёжь, формирует поколение, которое продолжит дело старших, но уже

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

на более высоком уровне развития общества. Поэтому в какой-то мере можно сказать, что педагог формирует будущее общества, будущее его науки и культуры. Не удивительно, что во все времена выдающиеся деятели просвещения высоко ценили роль учителя в жизни общества. Должность учителя превосходна, как никакая другая, «выше которой ничего не может быть под солнцем», - писал великий педагог Я.А. Коменский (1592-1670). По словам Я. Коласа (1882-1956), классика белорусской поэзии и литературы, педагог – это не только воспитатель, педагог – это друг человека, который помогает нашему обществу подниматься на высшую ступень культуры.

Значимость роли учителя в прогрессивном развитии общества определил русский педагог К.Д. Ушинский (1823-1870): «Воспитатель, стоящий в уровень с современным ходом воспитания, чувствует себя живым, деятельным членом великого организма, борющегося с невежеством и пороками человечества, посредником между всем, что было благородного и высокого в прошедшей истории людей, и поколением новым, хранителем святых заветов людей, боровшихся за истину и за благо. Он чувствует себя живым звеном между прошедшим и будущим, могучим ратоборцем истины и добра и сознаёт, что его дело, скромное по наружности, - одно из величайших дел истории, что на этом зиждутся царства и им живут целые поколения».

В настоящее время, с развитием науки и переходом общества к новой ступени развития, очень важно осознавать, что требования современного общества к учителю растут. Вместе с тем растет и его вклад в развитие этого общества.

Начну с того, что роль педагога в обществе, т.е. его социальные функции претерпевают изменения вместе с развитием самого общества. Иначе и быть не может: педагог живёт в обществе и, следовательно, вместе с ним переживает все те же эволюционные и революционные перемены, которые происходят в этом обществе. Неудивительно, что в разные исторические эпохи социальная роль педагога менялась, эволюционировала от уровня наёмного ремесленника до государственного служащего.

Любой учитель не просто учит своему предмету, но и осуществляет педагогическую деятельность в целом. А это значит что будучи педагогом он постоянно находится во взаимодействии с детьми, родителями, коллегами, другими людьми и выполняет определенные необходимые функции т. е., как их иначе называют - "Функции педагогической деятельности". Исследования ученых (Н. В. Кузьмина, В.А.Сластенин, А.И. Щербаков, и др.) показали, что

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

в педагогическом процессе реализуются следующие взаимосвязанные функции учителя: диагностическая - связанная с изучением учащихся уровня их воспитанности, обученности; прогностическая - выражающаяся в умении учителя определять направление воспитательной деятельности на каждом этапе воспитательной работы; конструктивно-проектировочная функция - обеспечивающая отбор и организацию содержания учебного материала, а также предполагающая постановку дальних перспективных целей обучения и воспитания; организаторская - связанная с вовлечением учащихся в педагогический процесс и стимулированием их активности; информационная - связанная с передачей научной, мировоззренческой и нравственно-эстетической информации; коммуникативная - предполагающая установление доброжелательных взаимоотношений со всеми участниками педагогического процесса; творческая - определяющая отношение педагога к педагогической деятельности как творческому процессу.

Учитель, воспитатель должен уметь применять в своей работе научные знания (педагогические теории) и передовой педагогический опыт составляют содержание педагогической профессии, педагогической специальности. Конечно, первые шаги будут непростыми. В первые годы самостоятельной работы учителю свойственно будет частое обращение к готовым, кем — то разработанным рекомендациям и рецептам.

Но постепенно, накапливая опыт и расширяя научный кругозор, имея желание и даже смелость, он будет отходить от стандартов, от рецептов и постепенно превратится в учителя — мастера, творчески и увлекательно работающего воспитателя.

Научные знания, опыт, желание искать, исследовать, пробовать внедрять новое в свою деятельность составляют сущность педагогической профессии, педагогической специальности.

Если человеку будет интересно работать, будет интересно и детям, а отсюда будет рождаться и высокий результат деятельности — знающий и воспитанный ребенок. И тогда учитель никогда не усомнится в правильности слов Яна Амоса Коменского: «Должность учителя — одна из непревзойденных под солнцем». Это и есть практическая функция педагогики, и реализуют ее только учитель и воспитатель.

Первое, что должен знать будущий учитель начальной школы, чтобы действительно войти в свою специальность, — это что такое педагогика и ее самые важные понятия:

1. процесс обучения и воспитания педагогические процессы,

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

2. взаимодействие учителя и ученика, воспитателя и воспитуемого;
3. цели педагогического процесса,
4. содержание обучения и воспитания,
5. методы и приемы обучения и воспитания,
6. формы организации педагогических процессов.

Поскольку педагогика изучает тенденции и перспектива развития воспитания и обучения, она выполняет прогностическую функцию. То есть педагогика может делать прогнозы в области образования, планировать развитие школ и других учебно-воспитательных учреждений на будущее. Например, в настоящее время в результате педагогического прогноза установлено, что к концу этого тысячелетия и в начале следующего будет возрастать роль педагогики в жизни общества. Именно педагогика должна стать наукой, которую будут изучать все специалисты, работающие с людьми, особенно с детьми. Это прежде всего работники средств массовой информации (телевидения, радио, прессы), искусства, кино и др. от успехов педагогики, воспитания и обучения напрямую зависит процветание общества. Эту мысль хорошо выразил писатель — фантаст Иван Ефремов в книге «Час быка». Земляне попадают на планету Янг. Властелин ее спрашивает: «Как могли на Земле люди создать общество гармонии, красоты, добра и любви?» Ему ответили: «Это стало возможно потому, что профессии учителя и врача были сделаны ведущими по отношению к другим».

Учитель и воспитатель, получившие педагогическое образование, должны уметь и знать, как организовывать свою работу с детьми, родителями и другими группами населения по воспитанию и обучению.

Конечно, эта работа не легкая, ибо соответствующая государственная политика в современном обществе отсутствует. Воспитателю и даже воспитательному коллективу в наше время трудно противостоять тому потоку отрицательной информации, которую обрушивают на ребенка телевидение, радио, пресса. Это и культ денег, и низкопробные фильмы, и другие радио- и телепрограммы, конкурсы, не требующие ни интеллектуального развития детей и подростков.

Конечно, противостоять этому потоку учитель — воспитатель не в состоянии даже в союзе с семьей, общественностью. Необходим государственный контроль над духовной продукцией, предназначенной ребенку. Надо помнить, что ребенок формируется, у него еще не созданы системы ценностей, системы оценок, позволяющие отбирать и правильно

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

анализировать всю информацию, которую он получает из разных источников.

Здесь опять хочется подчеркнуть значимость деятельности учителя и воспитателя: на них лежит ответственность за формирование системы ценностей с самого раннего возраста — с дошкольного, помогать родителям и другим людям, заинтересованным в воспитании, правильно организовать этот процесс. Ведь только специалист — педагог может ответственно, с позиций педагогической науки дать тот или иной совет, рекомендацию, консультацию.

Многие считают, что в педагогические институты идет молодежь, которая подготовлена слабее своих сверстников, поступающих в университеты и технические вузы. Многие из поступающих в наше время в педагогические институты не считают профессию учителя привлекательной, престиж этой профессии не достаточно высок. Вот основные причины поступления в педагогические ВУЗы: 1. мотивы, свидетельствующие о действительной направленности (желание обучать и воспитывать детей, любовь к детям); 2. частичная педагогическая направленность (осознание у себя педагогических способностей, представление об общественной важности и престиже педагогической деятельности); 3. конъюнктурные мотивы, не содержащие педагогической направленности (интерес к изучаемой науке, желание иметь высшее образование, стремление к материальной обеспеченности, случайные обстоятельства).

Доминирование конъюнктурных мотивов приводит к тому, что около 40 % поступающих в пединституты — случайные люди, не желающие в будущем работать учителем. Эти факты свидетельствуют о том, что склонность к педагогическому труду, престиж учительской профессии с точки зрения выбора молодежью жизненного пути невысок. Профессия педагога большой популярностью пользуется в основном у девушек.

Необходимо повысить необходимую значимость труда учителя, поскольку низкая общественная оценка этого труда по таким факторам, как большая загруженность учебной и воспитательной работой, недостаточность свободного времени, низкая оплата труда понижают его социальный престиж. Повышение социальной ценности труда учителя обеспечило бы приток в педагогические вузы наиболее подготовленной части абитуриентов, после чего можно осуществить отбор в педагогические учебные заведения по рекомендациям, которые дает руководство школ на

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

основе научно обоснованных разработанных требований по определению профессионально — педагогической пригодности к профессии учителя.

Проблема подготовки современного учителя — одна из важнейших социально — педагогических проблем. Разрабатывая педагогику как науки, особое внимание многие исследователи уделили проблеме учителя и системе его подготовки.

Высокое общественное значение учителя определяет серьезные требования к нему одним из важнейших качеств, которыми должен обладать учитель, является убеждение: «Учитель обязан воспитать у своих воспитанников определенные взгляды, а это возможно только в том случае, если он имеет свое мировоззрение. Главнейшая дорога человеческого воспитания есть убеждение, а на убеждении можно действовать только убеждением» (Ушинский К. Д.). Убеждения учителя нельзя заменить ни инструкциями, ни контролем, ни программно — методическими указаниями. Учитель, лишенный твердых убеждений, превращается в слепого исполнителя чужих инструкций.

Одним из важнейших знаний учителя являются знания, и не только преподаваемого предмета, но и специально педагогические. Природные воспитанные таланты, которые сами прокладывают себе дорогу, встречаются редко, «знание и умение преподавать и действовать преподаванием на умственное и нравственное развитие детей могут быть сообщены молодым людям, не обладающим особенными способностями». Учитель должен преобладать разнообразными, ясными, точными и определенными знаниями по тем наукам, которые он будет преподавать. Для учителя необходимо всестороннее широкое образование.

Учитель должен получить такие специальные педагогические знания, которые помогли бы ему ясно и четко определить цель воспитания и ясно руководить процессом воспитания на всех его этапах. Специальные педагогические знания нужны учителю также для развития умственных способностей детей и привлечения их активного внимания.

Однако одних теоретических знаний учителю недостаточно, необходимо еще овладеть практическим искусством преподавания, получить навыки в педагогической работе. Эти навыки строятся на научных основах, но все же есть нечто особое, приобретаемое в практической работе.

Кроме того, будущему учителю следует сообщить целый ряд педагогических навыков, необходимых в работе. Так, учитель должен

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

научиться красиво и правильно писать, рисовать, чертить, читать ясно и выразительно и, если возможно, даже петь.

Учитель не должен ограничиваться полученными знаниями. Очень важно развить в учителе способность и готовность к постоянному расширению своего научного и педагогического кругозора. «Учитель живет до тех пор, пока учится» (Ушинский К. Д.). Это утверждение в современных условиях приобретает особое значение. Сама жизнь поставила на повестку дня проблему непрерывного педагогического образования. А. Дистерверг писал, имея в виду учителя: «Он лишь до тех пор способен на самом деле воспитывать и образовывать, пока сам работает над своим собственным воспитанием и образованием».

Способность «творить себя» в соответствии с социально — нравственными идеалами, в которых профессиональная компетентность, богатая духовная жизнь и ответственность стали бы естественными условиями человеческой жизни, острейшей потребностью дня.

Профессиональное развитие, как и любая деятельность, имеет в своей основе довольно сложную систему мотивов и источников активности. Обычно движущей силой и источником самовоспитания педагога называют потребностью в самосовершенствовании.

Для развертывания процессов саморазвития большое развитие имеет уровень сформированности самооценки. Психологи отмечают два приема формирования верной самооценки. Первый состоит в том, чтобы соотнести уровень своих притязаний с достигнутым результатом, а второй — сопоставить их с мнением окружающих.

Да, ошибка в выборе профессии учителя обходится слишком дорого, ибо ее цена — жизнь, здоровье и уровень знаний доверенных тебе детей. Недаром говорят: «Учитель учителю рознь». Мы нередко встречаемся с тем, что один и тот же ученик у одного педагога работает на уроке творчески и активно, у другого — пассивен, а у третьего ведет себя плохо, мешает работать другим. Значит дело не только в ученике, а и в учителе, его профессионализме и определенных личностных качествах. Уважение, как известно, не приходит вдруг — это результат великого труда ума и души.

Учитель во все времена был уважаемым человеком в обществе. Когда — то он был чуть ли не единственным образованным человеком, особенно на селе, а его эрудиция — основным источником знаний. Сегодня книги, журналы, телевидение и радио стали важнейшими источниками информации, что как бы оттеснило учителя, лишив его данного приоритета.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

А потому ему приходится много работать, чтобы и сегодня быть наиболее информированным, доказывая особую значимость педагога, как для детей, так и для их родителей, доказывая право на уважение и авторитет.

Но педагог не только учит и дает знания, он выполняет и нелегкую миссию воспитателя, а это не просто работа, это подвижничество. Личность педагога, его позиция, мироощущение и безграничная любовь — вот что сегодня особенно значимо, хотя и требует времени, сил, полной самоотдачи. Трудно ли это? Да. Вместе с тем только учитель может говорить о своих воспитанниках с такой искренней заинтересованностью, с такой решимостью вступаться за каждого из них перед администрацией и даже его собственными родителями, если над их головами «сгущаются тучи», проводить с детьми многие часы в беседах, походах и поездках, организовывать различные виды деятельности. И это очень важно. По мнению С. Л. Рубинштейна, «главное дело воспитания как раз в том и заключается, чтобы тысячами нитей связать человека с жизнью так, чтобы со всех сторон перед ним встали задачи, для него значимые, для него притягательные, которые он считает своими, в решение которых он включается. Это важнее всего потому, что главный источник всех нравственных неполадок, всех вывихов в поведении — это та душевная пустота, которая образуется у людей, когда они становятся безучастными к окружающей их жизни, отходят в сторону, чувствуют себя в ней посторонними наблюдателями, готовыми на все махнуть рукой, — тогда все им нипочем».

Всегда ли школьники по достоинству оценивают нелегкий труд учителя, отдавая ему дань должного уважения? Увы, нет. Вспомним, сколько раз мы в душе обрушивали свой гнев на педагога, когда нам предлагалось ответить за конкретные дела и поступки. Как строги были наши оценки в отношении не только уровня знаний педагогов и умения их передать ученикам, но и внешнего вида, даже манеры говорить и улыбаться. Все подвергалось критике и обсуждению, все и вся.... Из большого количества учителей лишь единицам удавалось «заслужить» нашего доверие и любовь. А ведь в современном обществе добиться этого еще сложнее.

Мы столько требований предъявляем к учителю, и совсем забываем о том, что и мы сами должны относиться к учителю с любовью и уважением, с глубокой благодарностью за его тяжелый труд. Ведь учитель нам открывает двери в мир науки и знаний, учит дружить, работать в команде,

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

ставит нам цели и помогает их достигать, учит решать сложные задачи в науке и в общении со сверстниками.

Гипотеза подтвердилась – роль учителя в обществе важна. В учителе ценят прежде всего человеческие качества. Учитель – пример для подражания.

Развитие творческих способностей дошкольников на основе методики Силивон В. А.

---

*Макарова Наталья Анатольевна
Воспитатель
ГККП Детский сад №37 «Аленушка»*

Введение

«Мәңгілік Ел» — это национальная идея как источник непрерывности и неиссякаемости, вечности традиций, языка, духовно-нравственной основы народа. Развитие основ формирования духовно-нравственного воспитания у детей дошкольного возраста в контексте реализации национальной идеи «Мәңгілік Ел» осуществляется через создание образовательных условий для формирования национального самосознания, ценностного отношения личности ребенка к обществу, государству. Уважительное отношение к этим ценностям закладывается сначала в семье, затем продолжается в дошкольной организации.

Методические рекомендации разработаны в соответствии с содержанием Патриотического акта «Мәңгілік Ел» с учетом возрастных особенностей детей дошкольного возраста.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Формирование личности, - способного нести личную ответственность за судьбу своей семьи, города, Родины; - проявляющего чувства гордости и патриотизма за достижения в стране, верности Родине и готовности служить Отечеству.

«Истоки способностей и дарования детей на кончиках пальцев. От пальцев, образно говоря, идут тончайшие нити – ручейки, которые питает источник творческой мысли. Другими словами, чем более мастерства в детской руке, тем умнее ребенок».

В. А. Сухомлинский.

Изобразительное творчество является одним из древнейших направлений искусства. Каждый ребенок рождается художником. Нужно только помочь ему разбудить в себе творческие способности, открыть его сердце добру и красоте, помочь осознать свое место и назначение в этом прекрасном мире. Один восточный мудрец сказал: «Ребенок – это не сосуд, который надо наполнить, а огонь, который надо зажечь».

Основной целью современной системы дополнительного образования является воспитание и развитие личности ребенка. Достижение этой цели невозможно без реализации задач, стоящих перед образовательной областью “Художественно - эстетическое развитие”, составляющая часть которого - изобразительное искусство. Изобразительное искусство располагает многообразием материалов и техник. Зачастую ребенку недостаточно привычных, традиционных способов и средств, чтобы выразить свои фантазии. Проанализировав авторские разработки В.А. Силивон, мы заинтересовались возможностью применения способов и приемов изодейтельности в работе с дошкольниками для развития воображения, творческого мышления и творческой активности по ее методике, решив использовать как вариативный компонент.

Вариативная часть направлена на поддержку областей основной части учебного плана. Вариативность образования – один из основополагающих принципов и направление развития современной системы образования в Казахстане. Вариативность - это качество образовательной системы, характеризующее ее способность создавать и предоставлять учащимся варианты образовательных программ или отдельных видов образовательных услуг для выбора в соответствии с их изменяющимися образовательными потребностями и возможностями.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

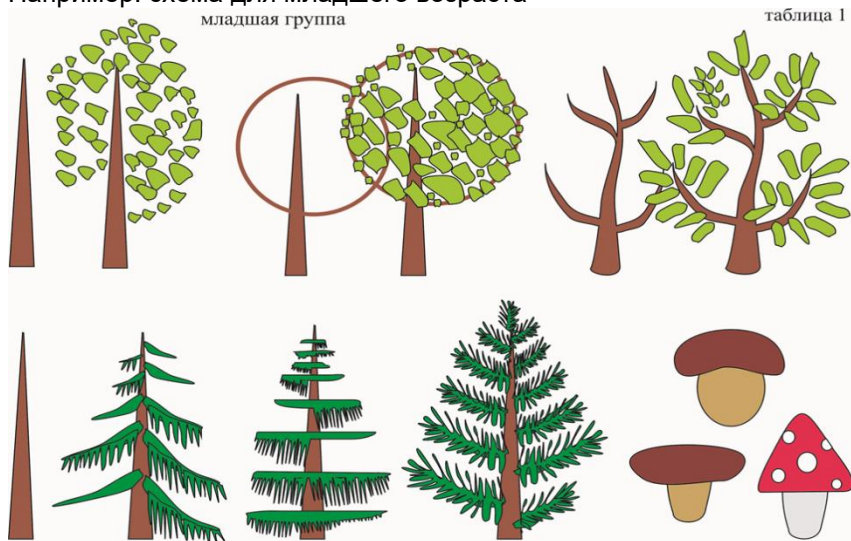

Согласно Положению о вариативной части типового учебного плана дошкольных организаций, нами был разработан вариативный компонент «Юный художник» по методике Силивон В. А.

Методика В. А. Силивон по обучению детей рисованию поможет взрослым побудить дошкольников к изобразительному творчеству, развитию образного мышления, наблюдательности, фантазии, остроты зрения, самостоятельности.

Пособие «Когда ребенок рисует» В. А. Силивон состоит из двух частей: в первой части – краткая характеристика рисунка, возможные варианты рисования предмета, цель и назначения каждой таблицы; вторая часть состоит из таблиц, которые сгруппированы по возрастам, в них представлены вариативные способы изображения различных предметов. Схемы рисунков, предлагаемые В. А. Силивон по каждому возрасту, с поэтапным и постепенным усложнением, помогут даже тем взрослым, которые не умеют рисовать, но очень хотят помочь своему ребенку научиться рисовать.

Например: схема для младшего возраста

Цель: показать детям возможные варианты рисования лиственных и хвойных деревьев, связать вариативность изображения и цветовое решение с личным опытом и знаниями детей об этих объектах природы и их

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

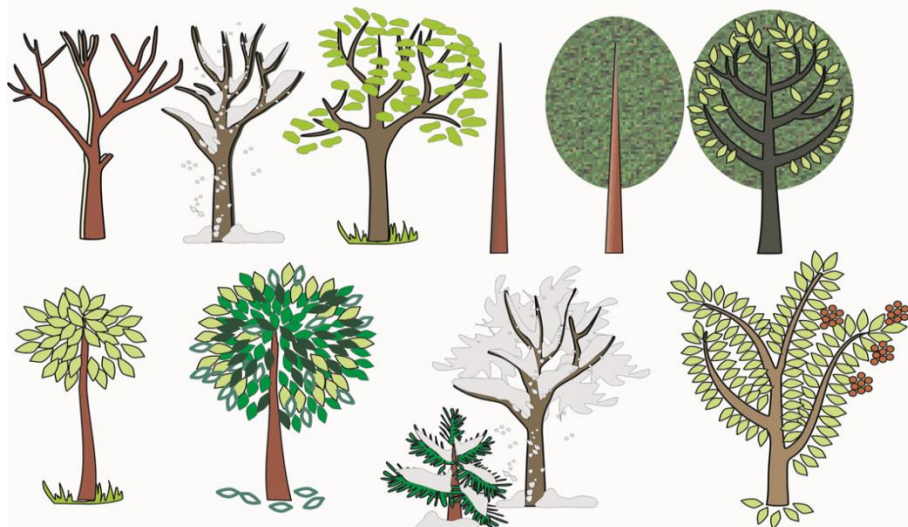
образным видением; научить с помощью цвета передавать «веселый», «грустный» образы елочек.

При показе ориентируйтесь на образное решение: у веселой елочки веточки торчат вверх, у грустной - книзу, у очень пышной – в стороны.

Схема для среднего возраста.

средняя группа

таблица 10

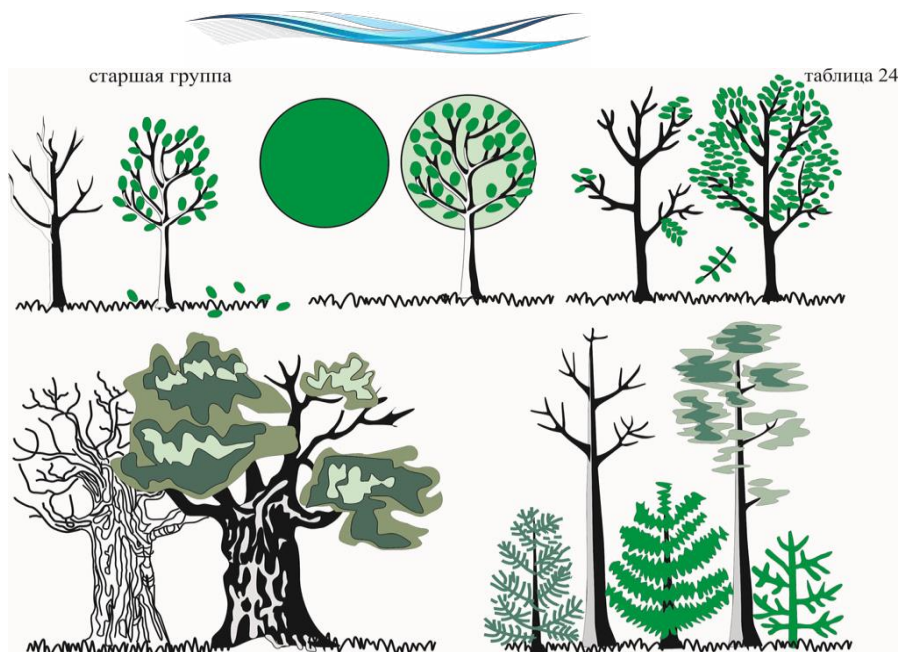

Цель: побуждать детей рисовать деревья, передавать их основное строение: у дерева есть ствол, крона; от ствола растут сучья, от сучьев – ветки, на веточках – листья.

Помогите ребенку заметить, что выбор определенного варианта или способа изображения определяется художественной задачей (дерево зимой, летом и т.д.), подскажите, используя образное сравнение: «листья, словно бусинки, окружили веточку» и т.д.

Схема для старшего возраста.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

Цель: продолжать развивать изобразительные способности ребят, учить замечать, что характер и построение рисунка чаще всего определяются характерными отличительными особенностями изображаемых объектов, их образностью. Приближать рисунок к реалистическому изображению.

В процессе рисования различных деревьев учите детей передавать характерные особенности различных пород и видов деревьев: береза тонкоствольная, стройная, ветки у нее гибкие; дуб могучий, сучья и ветки крепкие, но не гибкие; сосна высокая, стройная, ветки у взрослой сосны расположены только вверху, а у молодой – по всему стволу.

На первый взгляд все рисуют дерево, но цель для каждого возраста поставлена разная. То же самое и с другими схемами, для каждого возраста свои цели.

Нами были самостоятельно составлены перспективные планы по возрастам, по которым и проводится работа с детьми. Для определения уровня развития художественно-творческих способностей детей проводится диагностика в начале и конце учебного года.

Диагностика уровня

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
 ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

развития художественно - творческих способностей.

<i>Критерии (индикаторы)</i>	<i>Высокий уровень</i>	<i>Средний уровень</i>	<i>Низкий уровень</i>
Творческая активность .	Повышенный интерес, творческая активность.	Ребенок активен, есть интерес к данному виду деятельности, но выполняет работу по указанию педагога	Ребенок не активен, выполняет работу без особого желания.
Новизна, оригинальность.	Субъективная новизна, оригинальность и вариативность как способов решения творческой задачи, так и результата детского творчества. «индивидуальный» подчерк детской продукции.	Ребёнок правильно выполняет задание, внесение новых замыслов случайно, с подсказками педагога.	Нет новизны и оригинальности в работе, выполняет задание по образцу, с ошибками.
Сенсорные способности (чувство цвета, формы).	Форма передана точно. Разнообразие цветовой гаммы, передан реальный цвет, выразительность изображения.	Есть незначительные искажения. Отступления от окраски.	Форма не удалась, искажения значительные . Безразличие к цвету, одноцветность.
Композиция.	По всей плоскости листа, соблюдается	На полосе листа с незначительны	Не продуманно, носит

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
 ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

	пропорциональность между предметами.	ми элементами.	случайный характер.
Общая ручная умелость.	Хорошо развита моторика рук, аккуратность.	Ручная умелость развита.	Слабо развита моторика рук.
Самостоятельность.	Выполняет задание самостоятельно, без помощи. Ребенок самостоятельно выбирает тему, замысел, умеет планировать свои действия, выбирать выразительные средства, доводить начатое дело до конца.	Требуется незначительная помощь.	Не может самостоятельно выполнять задания, без помощи педагога, необходима поддержка и стимуляция.

Мы с детьми уже второй год занимаемся по методике Силивон, и детям нравится учиться рисовать. С этой методикой им легко и интересно.

Конечно же, не все станут художниками. Это дело таланта и осознанного выбора. Но можно и не быть художником, а любить и понимать прекрасное, постигая волшебный мир творчества.

Рисование приносит малышу много радости. Рисуя, ребенок не только отражает то, что видит вокруг, но и проявляет собственную фантазию.

Положительные эмоции составляют основу психического здоровья и эмоционального благополучия детей. А поскольку рисование является источником хорошего настроения ребенка, то следует поддерживать и развивать интерес ребенка к изобразительному творчеству.

Все мы хотим, чтобы ребенок, подрастая и развиваясь, учился видеть окружающую жизнь во всем ее многообразии.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Изобразительная деятельность является едва ли не самым интересным видом деятельности дошкольников. Она позволяет ребёнку отразить в изобразительных образах свои впечатления об окружающем, выразить своё отношение к ним. Вместе с тем изобразительная деятельность имеет неоценимое значение для всестороннего эстетического, нравственного, трудового и умственного развития детей.

«Развитие логико-математических представлений детей дошкольного возраста посредством развивающих игр»

---

*Габбасова Гульжан Каирбековна
Воспитатель
ГККП Детский сад №37 «Аленушка»*

*«Ни одно человеческое исследование не может назваться истинной наукой, если оно не прошло через математические доказательства»
Леонардо да Винчи*

Дошкольное детство – это период интеллектуального развития всех психических процессов, которые обеспечивают ребёнку возможность ознакомления с окружающей действительностью.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Хорошо, когда ребенок сохраняет свою природную интуицию, иррациональное мышление. Это творческая часть его сознания. Однако жизненное пространство требует от человека здравого смысла, рациональности, логики. Ребенок учится не только чувствовать, но и объяснять события и действия, изучать взаимодействие между предметами, рассуждать и делать свои умозаключения. Лучше всего это делать в игре!

Ребенок учится воспринимать, думать, говорить; он овладевает многими способами действия с предметами, усваивает определенные правила и начинает управлять собой. Все это предполагает работу памяти. Роль памяти в развитии ребенка огромна. Усвоение знаний об окружающем мире и о самом себе, приобретение умений и навыков, привычек – все это связано с работой памяти. Особенно большие требования к памяти ребенка предъявляет школьное обучение.

Актуальность

Обучение развитию логического мышления имеет немаловажное значение для будущего школьника и очень актуально в наши дни. В настоящее время проблема формирования и развития математических способностей – одно из распространенных на сегодня методических проблем дошкольной педагогики. В последние десятилетия возникли тенденции: система образовательной работы с дошкольниками стала во многом использовать школьные формы, методы обучения и нередко они сводятся к обучению их счету, чтению, письму. Концепция по дошкольному образованию, ориентиры и требования к обновлению содержания дошкольного образования очерчивают ряд достаточно серьезных требований к познавательному развитию дошкольников, частью которого является развитие математических способностей. В связи с этим нас заинтересовала проблема: как обеспечить, развитие математических способностей, отвечающее современным требованиям, что не соответствует возможностям детей, их восприятию, мышлению, памяти. И необходимым условием качественного обновления общества является умножение его интеллектуального потенциала. Возникает вопрос как же можно активизировать мыслительные процессы детей дошкольного возраста, не причиняя вреда здоровью.

Игра – наиболее доступный для детей вид деятельности, способ

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

переработки полученных из окружающего мира впечатлений, знаний. В игре ярко проявляются особенности мышления и воображения ребенка, его эмоциональность, активность.

Огромную роль в развитии математических способностей и в развитии интеллекта играют интеллектуальные игры. В настоящее время, в эпоху компьютерной революции встречающаяся точка зрения, выражаемая словами: «Не каждый будет математиком», безнадежно устарела.

Развивающие игры делают учение интересным занятием для малыша, снимают проблемы мотивационного плана, порождают интерес к приобретаемым знаниям, умениям, навыкам. Использование развивающих игр в педагогическом процессе позволяет перестроить образовательную деятельность: перейти от привычных занятий с детьми к познавательной игровой деятельности, организованной взрослыми или самостоятельно.

«Без игры нет, и не может быть полноценного умственного развития. Игра – это огромное светлое окно, через которое в духовный мир ребенка вливается живительный поток представлений, понятий. Игра – это искра, зажигающая огонек пытливости и любознательности». В.А. Сухомлинский.

Окрашенное положительными эмоциями общение с взрослыми в игре, выполнение интересных игровых заданий, яркое, красочное оформление игровых пособий делает пребывание ребенка в дошкольном учреждении радостным. Как правило, игры не оставляют равнодушным ни детей, ни взрослых и дают импульс к творческим проявлениям.

Используя возможности развития логического мышления и памяти дошкольников можно более успешно готовить детей к решению тех задач, которые ставит перед нами школьное обучение.

Развитие логического мышления включает в себя использование дидактических игр, смекалок, головоломок, решение различных логических игр и лабиринтов и вызывает у детей большой интерес. В этой деятельности у детей формируются важные качества личности: самостоятельность, находчивость, сообразительность, вырабатывается усидчивость, развиваются конструктивные умения. Дети учатся планировать свои действия, обдумывать их, догадываться в поиске результата, проявляя при этом творчество.

Игры логического содержания помогают воспитывать у детей познавательный интерес, способствовать к исследовательскому и творческому поиску, желание и умение учиться. Дидактические игры как один из наиболее естественных видов деятельности детей и способствует

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

становлению и развитию интеллектуальных и творческих проявлений, самовыражению и самостоятельности.

Цель:

Вырастить детей людьми, умеющими думать, хорошо ориентироваться во всем, что их окружает, правильно оценивать различные ситуации, с которыми они сталкиваются в жизни, принимать самостоятельные решения.

Все игры на развитие логического мышления направлены на то, чтобы сформировать у ребенка основные элементы мыслительных процессов:

сравнение, классификация, синтез, анализ, обобщение.

Задачи:

1. Создать условия для развития у детей познавательных интересов, формирование стремления ребенка к размышлению и поиску.
2. Обеспечить становление у детей развитых форм сознания и самосознания.
3. Обучить приемам поисковой и творческой деятельности.
4. Развитие комплекса свойств личности, которые входят в понятие «творческие способности».
5. Сформировать представление о математике как форме описания и методе

познания окружающего мира.

Основные принципы:

Средства развития мышления различны, но наиболее эффективными являются логико — математические игры и упражнения. Понимая, какое значение имеет развитие логико-математическое мышление у детей дошкольного возраста, важно ребенка не только научить сравнивать, вычислять и соизмерять, но и рассуждать, делать свои выводы, аргументировать свои ответы, находить путь решения той или иной задачи. Используя в играх геометрический материал, у детей развиваются не только логика, но и творческое воображение, конструктивные навыки, зрительная память. Поэтому целью моей работы стало развитие познавательной активности, логического мышления, стремление к самостоятельному познанию и размышлению, развитие умственных способностей через логико-математические игры.

Для решения поставленных задач мною была проведена следующая работа:

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

- создана соответствующая развивающая среда (в группе создан математический уголок, где расположены развивающие игры математического содержания, индивидуальный раздаточный материал для развития логического мышления);

- составлена картотека логико-математических игр;

- оформлена папка с рекомендациями для педагогов и родителей.

При подборе и проведении логико-математических игр я учитывала следующие условия: работу с детьми следует проводить в системе, связывать мероприятия с работой в повседневной жизни, учитывать индивидуальные и физиологические особенности детей, использовать разнообразные формы работы (игры, наблюдения, досуги и т. д.)

При проведении логико-математических игр я использую следующие методы и приёмы:

Игровые методы:

- вхождение в воображаемую ситуацию;
- выполнение практических действий по получению необходимой информации.

Диалогические методы:

- беседа;
- формулировка выводов;
- проблемные вопросы.

Методы обучения:

- показ способа действия
- проблемная ситуация;
- упражнения.

Новизна опыта

В связи с этим работу с детьми стала строить в увлекательной для дошкольников игровой форме;

- особое внимание уделяю введению детей в мир логики, моделирования; умению пользоваться символикой, знаками, схемами; выявлению закономерностей, связей и зависимостей предметов и явлений окружающего мира;

- знакомлю с математическим содержанием, закрепляю его через самостоятельную поисковую и практическую деятельность;

- развивающие задачи решаю с учётом индивидуальных возможностей развития ребёнка;

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

дети, независимо от возраста, включаются в решение творческих задач: отыскать, отгадать, раскрыть секрет, составить, видеоизменить, смоделировать, сгруппировать, установить соответствие.

Такой подход даёт возможность творчески отбирать материал в соответствии с материальным оснащением педпроцесса, количеством детей в группе, уровнем их подготовленности.

Содержание развивающей работы с детьми

Игровой занимательный математический материал многообразен. Для работы с детьми я выбрала следующие виды: логические игры и задачи (на поиск закономерности, недостающей фигуры, нахождение лишней фигуры, классификацию, словесные); Игровые упражнения, основанные на применении дидактического материала – счётных палочек, палочек Кюизенера, логических фигур, блоков Дьенеша. Загадки, задачи-шутки, задачи – ловушки, занимательные вопросы;

(Бывает круг с тремя углами? Бывает ночью яркое солнце? Бывает у кошки четыре лапы? Бывает у слона два уха? Бывает у собаки два хвоста? Бывает у волка три глаза? Бывает у машины два руля?)

Работая с логическими фигурами уже на втором этапе, я применяю кодовые карточки, на которых условно обозначены свойства фигур (цвет, форма, величина) или отрицание данных свойств. В процессе выполнения предметно – игровых действий с ними у детей развивается способность к замещению и моделированию, умение кодировать и декодировать информацию о свойствах. Кодовые карточки помогают детям перейти от наглядно – образного к наглядно – схематическому мышлению, а карточки с отрицанием свойств становятся мостиком к словесно – логическому мышлению.

Одним из ведущих дидактическим материалом, направленным на развитие логического мышления, (проводимым мною с детьми), являются логические блоки Дьенеша (объёмный материал). Я использую плоскостной материал, именуемый логическими фигурами. Это: круг, квадрат, треугольник, прямоугольник синего, зелёного, жёлтого и красного цветов, двух размеров (большие, маленькие).

Данный материал универсален: его можно использовать во всех возрастных группах, варьируя по степени сложности.

Игры и упражнения с логическими фигурами позволяют детям понять отношения между множествами через практические операции с ними: группирование, разбиение, классификация, выкладывание по определённым

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

правилам, объединение, пересечение, помогают освоить логику высказываний с использованием слов: «и/или», «не», «все», «любой», «каждый» и другие.

Работу с блоками я строю по принципу от простого к сложному:

1. Знакомство с качественными признаками фигур: цвет, форма, размер, игры с ними по желанию.

2. Игры и упражнения на выделение и называние отдельных свойств фигур («Найди фигуру, как эта», «Дружат – не дружат», «Давайте познакомимся» и т.п.)

3. Игры и упражнения на группирование по наличию или отсутствию одного, двух, трёх свойств.

4. Классификация по одному двум трём свойствам (игры с обручами).

Неоценимую помощь в развитии самостоятельного мышления, гибкости ума, смекалки, умения доказывать правильность суждений, упражняться в применении своих знаний оказывают загадки математического содержания, задачи – шутки, задачи – ловушки, логические концовки, занимательные вопросы. Этот материал хорош и для занятий, и для развлечений. Он создаёт у детей положительный эмоциональный настрой, активизирует умственную деятельность, способствует уточнению и закреплению знаний.

Задачи – шутки, задачи – ловушки, занимательные вопросы — это занимательные игровые задачи с математическим смыслом. Для решения их в большей мере надо проявить находчивость, смекалку, смелость в предположениях, понимание юмора. Результат решения зависит от жизненного опыта детей, развития представлений об окружающих предметах и явлениях, умение видеть, наблюдать и замечать необычное в обычном. Понять ребёнку смысл задачи помогает создание ситуации, обстановки, аналогичной той, о которой говорится в задаче, практическая проверка, зарисовка и доказательство правильности отгадки, домысла, указание на необходимость размышлять, догадываться, решая подобные задачи.

В своей работе широко использую пальчиковые игры. Совершенствование интеллектуальных и мыслительных процессов необходимо начинать с развития движений пальцев и тела. Развивающая работа должна быть направлена от движений к мышлению, а не наоборот. Для успешного обучения и развития ребенка в школе одним из основных

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

условий является полноценное развитие в дошкольном детстве мозолистого тела. Мозолистое тело (межполушарное взаимодействие) можно развить через кинезиологические упражнения. (наука о развитии головного мозга через движения). Игра «Бумага, ножницы, камень»

Кулак — ребро — ладонь». Игра «Солнце, заборчик, камешки» и т.д.

Вывод

Итак, занимательная математика как средство развития логического мышления, способствует всестороннему развитию ребёнка, а именно: развитию умственных и творческих способностей, познавательного интереса, речи, воображения, памяти, восприятия, коммуникабельности, формирует нравственно-волевые качества, является одним из эффективных средств подготовки детей к школе.

Перспектива

Дальнейшую перспективу в своей работе я вижу в следующем:

1. продолжать использование в воспитательно-образовательном процессе занимательного математического материала, особенно нестандартных средств: палочек Кюизенера, логических фигур Дьенеша и соты Кайе.

2. Продолжать использовать в работе наглядно-практический прием моделирования как один из перспективных методов обучения дошкольников математике на современном этапе по методике Л.А. Венгера.

3. Искать пути эффективного развития логического мышления на разных возрастных этапах с учётом индивидуальных особенностей ребёнка.

4. Разработать тематический план занятий по математическому развитию с использованием логико-математических игр

Таким образом, организуя с детьми работу по развитию мышления, познавательного интереса и творческих способностей, важно помнить народную мудрость: ум гибнет не от износа, он «ржавеет» от неупотребления!

Педагогические возможности логических игр очень велики. Игры и упражнения по логике развивают все стороны личности ребёнка, активизируют скрытые умственные и интеллектуальные возможности. В результате освоения пространственно-практических действий в играх дети познают свойства и отношения предметов, чисел, арифметические действия, временные отношения; учатся делать умозаключения,

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

классифицировать, обобщать, решать логические, проблемные задачи. Все это позволит ребенку успешнее учиться в школе.

«Любовь к Родине – основа ЖИЗНИ».

---

*Рыданова Людмила Иосифовна
Воспитатель
ГККП Детский сад №37 «Аленушка»*

Введение

«Воспитание детей – это огромные инвестиции в будущее. Мы должны подходить в этом вопросе именно так и стремиться дать нашим детям лучшее воспитание и образование». Н.А.Назарбаев

Воспитание детей является одной из основных задач дошкольного образовательного учреждения, а также начальным звеном системы образования, призванным формировать у подрастающего поколения первое представление об окружающем мире, отношении к родной природе, к Родине.

В дошкольном возрасте зарождаются основы осознанных моральных ценностей, происходит формирование социальных и коммуникативных норм.

Так как именно, фундамент воспитания закладывается с детства, то внедрение в жизнь общенациональной идеи «Мәңгілік Ел» необходимо целенаправленно вести в семье и дошкольной организации с раннего возраста. Воспитание должно быть направлено на формирование духовно-нравственных качеств и патриотических чувств, гражданской ответственности детей, развитие национального самосознания, укрепление светских ценностей и умение общаться в условиях полиэтнического государства.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

В дошкольно возрасте надо воспитывать своих детей, истинными патриотами, любящих и знающих родной язык, традиции, обычаи, историю своей страны, а

история у всех, у нас – одна, она всегда, есть и будет с нами» Знание истории необходимо для формирования гражданской позиции растущего человека, воспитания любви к Отечеству, гордости за людей, трудами и талантами которых славится Казахстан, чувства сопричастности к прошлому, настоящему и будущему своего народа. Каждый народ не просто хранит исторически сложившиеся воспитательные традиции и особенности, но и стремится перенести их в будущее, чтобы не утратить свою историю и самобытность. Все мы живём в Казахстане, а чтобы любить и уважать свою страну, необходимо знать её историю и традиции.

«Никто не может стать сыном своего народа, если не проникнуться теми основными чувствами, какими живет народная душа».

Только тот, кто любит, ценит и уважает накопленное и сохранённое предшествующим поколением, может любить Родину, узнать её, стать подлинным патриотом».

С дошкольного возраста надо помочь детям понять то, что они являются частицей великого казахского народа, на земле которого живут.

Основная часть

Глава государства Н.А. Назарбаев призывает укреплять национальный дух Казахстана – дух традиций, патриотизма, обновления и побед. Он отмечает, что подрастающее поколение должно воспитываться по трем принципам – мир, согласие, созидательный труд. Поэтому педагоги дошкольного образования должны ставить перед собой цель – воспитывать истинных патриотов, любящих и знающих родной язык, традиции, обычаи, историю своей родины, которые сохранят и бережно передадут накопленные знания будущим поколениям.

В патриотическом акте «Мәңгілік Ел» принятом 26 апреля 2016 г. на XXIV сессии Ассамблеи народов Казахстана, разъяснены основные ценности, которыми должен дорожить каждый гражданин Казахстана, независимо от возраста, пола, национальности, социального происхождения.

Поэтому, важнейшей задачей, стоящей перед педагогической общественностью и всеми казахстанцами является – воплощение в жизнь общенациональной идеи «Мәңгілік Ел».

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Таким образом, все мероприятия, организованные в целях реализации данной программы и должны быть направлены на формирование человека образованного, обладающего развитыми лидерскими качествами, готового самостоятельно принимать решения, способного к сотрудничеству и межкультурному взаимодействию, обладающего чувством ответственности за судьбу страны, активно участвующего в ее развитии. Наши педагогические усилия должны быть направлены на то, чтобы вырастить человека творческого и талантливого, любящего родных и близких, свой народ, свою Родину, настоящего гражданина своей страны.

Лидер нации Н.А.Назарбаев отметил: «Воспитание детей – это огромные инвестиции в будущее. Мы должны подходить в этом вопросе именно так, и стремиться дать нашим детям лучшее воспитание и образование».

Воспитание дошкольников должно быть направлено на формирование духовно-нравственных качеств и патриотических чувств, гражданской ответственности детей, развитие национального самосознания, укрепление светских ценностей и умение общаться в условиях полиэтничного государства. В ходе учебно-воспитательного процесса необходимо уделять большое значение нравственному, интернационально – патриотическому воспитанию детей через:

- приобщение детей к культурному наследию, праздникам, традициям, народно-прикладному искусству, устному народному творчеству, музыкальному фольклору, народным играм;
- знакомство с семьёй, членами семьи, родственниками, предками, семейными традициями; с детским садом, сюжетно-ролевыми и дидактическими играми, игрушками.
- воспитание уважения к труду;
- развитие интереса к казахским традициям и промыслам, к творчеству казахского народа, уважительное отношение к народным мастерам, гордость за результаты их труда, уважительное отношение к наследию казахского народа, приобщаем детей к самобытности искусства мастеров, живущих на нашей земле.
- расширение представлений о славных городах Казахстана;
- знакомство детей с символами государства (герб, флаг, гимн); прививать чувство гордости, глубокого уважения и почитания символов Казахстана:

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

— развитие чувства ответственности и гордости за достижения страны и гордость за свой народ.

— формирование правильных взаимоотношений со взрослыми и сверстниками, оценивать отрицательные и положительные человеческие качества с точки зрения нравственных норм и представлений, нравственных навыков культуры поведения в обществе, в котором мы живём.

— воспитание любви к родным местам, бережного отношения к природе и всему живому; ощущение своей неразрывности с окружающим миром, и желание сохранять и приумножить богатство Родины. Данные задачи решаются во всех видах детской деятельности: в непосредственно образовательной деятельности: в играх, в труде, в быту, они воспитывают в ребёнке не только патриотические чувства, но и ценность к своей семье, дому, детскому саду, улице.

Главной целью данной работы является создание оптимальных условий для всестороннего развития нравственно-патриотического потенциала дошкольника.

Чувство Родины у ребенка начинается с любви к самым близким людям – отцу, матери, бабушке, дедушке. И родной дом, двор, где он не раз гулял, и вид из окна своего дома и детский сад, где он получает радость от общения со сверстниками, и родная природа – все это Родина.

Сколько открытий делает ежедневно ребенок. И хотя многие его впечатления еще им не достаточно осознаны, все начинается с восхищения тем, что видит перед собой маленький человек. В своей работе я максимально стараюсь организовать предметно-развивающую среду: подготавливаю подборку художественной литературы, разрабатывают конспекты занятий, бесед и сценарии развлечений.

Совсем недавно, мы праздновали Наурыз – а это одна из традиций пришедшая до наших дней к нам издревле, и почитаемая всеми народами живущими на казахской земле.

Для того, чтобы донести до детей особенности празднования Наурыза, была проведена объёмная работа с детьми и родителями, а именно: сделали большой буклет, в котором отражались все моменты традиций этого праздника, который вызывал живой интерес у детей, изготовили поделки, выставки детских работ, где изображались традиции древнего праздника, учили стихи, пели песни, драматизировали интересные моменты, например: ритуал «Поклон солнцу», дарение подарков друг другу, придумывали напутственные слова, пожелания (бата) в Наурыз и т.п.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Некоторые дети рассказывали, что дома зажигали две свечи, освещали свой дом их светом, вечером с 21 на 22 марта наполняли посуду водой. (Ангелина объяснила это так: ...мы с мамой хотим достатка в доме).

И всё это делалось на основе знаний, которые получили дети в детском саду. Почему я так уверенно говорю об этом? Потому что я уверена в том, что не все родители знали традиции празднования Наурыза, т.к. ожидая детей в приёмной, останавливали взгляд на буклете, виден был интерес... ребёнок одевается, а родитель продолжает чтение информации.

Я думаю, что вполне доступно и понятно они могут объяснить как празднуется Наурыз,

Заключение.

Чувство любви к Родине сродни чувству любви к родному дому. Объединяет эти чувства единая основа – привязанность и чувство защищенности. Значит, если мы будем воспитывать у детей чувство привязанности, как таковое, и чувство привязанности к родному дому, то при соответствующей педагогической работе со временем оно дополнится чувством любви и привязанности к своей стране. На мой взгляд, суть патриотического воспитания состоит в том, чтобы посеять и взрастить в детской душе семена любви к родной природе, к родному дому и семье, к истории и культуре страны, созданной трудами родных и близких людей, тех, кого зовут соотечественниками.

Статья по физике

«Предельные измерения в физике»

Нарбутина Айдана Галиевна
учитель ГУ «Нахимовская основная школа»
при отделе образования Жаркаинского района, г.Державинск

...Если вы можете измерить то, о чем рассказываете... – вы кое-что знаете об этом предмете, но когда вы не можете это измерить..., ваши знания скудны и недостаточны..., вы едва ли продвинулись до стадии науки.

Вильям Томсон, Лорд Кельвин (1899г.)

Рассказать об измерениях в современной физике – задача непосильная для одной статьи. Слишком велик набор измеряемых величин и технических приемов, с которыми имеет дело экспериментатор. От ювелирных опытов на лабораторном столе до сложнейших индустриально-космических программ с участием огромного числа квалифицированных научных коллективов – вот сегодняшний диапазон физического эксперимента. И все же можно попытаться рассказать здесь о некоторых простых, но общих принципах, лежащих на основе экспериментальной науки.

В любом опыте важно провести измерения быстро, точно, надежно; с минимальными затратами добиться высокой чувствительности лабораторной установки, что нужно делать, чтобы повысить, где границы максимально достижимой чувствительности – вот вопросы, которые всегда волнуют любого экспериментатора. Их мы главным образом и собираемся разобрать. Примеры, которые будем рассматривать, в основном относятся к классу так называемых экспериментов с пробными телами. Это старый, классический тип опытов, в котором сила действует на пробное тело, специально подобранное экспериментатором. Наблюдая движение тела, исследователь делает выводы о величине и характере силы. Галилей,

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

бросающий камни с Пизанской башни, или Ньютон, наблюдавший падение яблока в саду, фактически находились в роли таких исследователей.

В наши дни эксперименты с пробными телами прочно вошли в лабораторную практику. С их помощью ученым удалось раскрыть не одну тайну природы. Точность, с которой сегодня можно измерить смещение, деформации и ускорения макроскопических тел, способна поразить воображение не только дилетанта, но даже профессионала-физика. Принципы и техника измерений продолжают непрерывно совершенствоваться.

В трактате Лукреция Кара «О природе вещей» написано: «...Материи плотные тельца в вечном движении находят непобедимые годами». Тот факт, что более двух тысячелетий назад древние греки знали об атомном строении материи, безусловно, представляется нам поразительным. Ведь никакой прямой экспериментальной проверки в этом направлении у греков не было, да и не могло быть. Конечно, слово «знали» строго следует заменить словами «догадывались» или «верили». Их «идея атома» была не следствием эксперимента, а появилась как философский вывод.

Лукреций Кар доказывает существование атомов такими рассуждениями. Все тела просты и сложны. Сложные делятся на простые. Но делимость до бесконечности невозможна, ибо «всякая вещь легко разрушается, чем образуется». Следовательно, за бесконечное время разрушение пошло бы так далеко, что никакое восстановление вещей было бы невозможно. Вещи сохраняются потому, что деление имеет границу. Границей являются первичные тельца или атомы (неделимые). То, что атомы невидимы, греков не смущало, так как «они настолько малы, что никакая сила зрения не сможет открыть частичек, которые прибывают или убывают у тела при его изменениях».

Мысль о составной структуре тел, сформированных из элементарных кирпичиков, естественна для обычных человеческих представлений (хотя существование минимальной ячейки доказать не просто). Гораздо более удивительно то, что греки утверждали и вторую часть молекулярно-кинетического постулата: атомы находятся в постоянном движении. Это обобщение возникло в результате переноса в микромир наблюдаемого процесса эволюции в макромире, непрерывных изменений и превращений как в органической, так и в неорганической природе.

Лукреций приводит много примеров незаметных изменений окружающего мира, в которых видит доказательства движения атомов.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

«Платья приемлют влагу на морском берегу, на солнце же снова они высыхают». Как это произошло, невозможно увидеть, — «на мельчайшие части свои распадается влага». «Плуга железо тупится в пашне для глаз незаметно. Улицы, камнем мощенные, стрируются ногами толпы» и т.д. «Но заградила роирода от взоров какие частицы, в пору какую от этих вещей незаметно отходят».

Движение атомов в представлении греков более широкое понятие, нежели просто механическое движение, хотя последнее, безусловно, также включалось. Греки связывали понятия «тепла» и «движения», рассматривая размягчение нагретого тела как увеличение подвижности составляющих его атомов, и т.д.

Как развивались эти гениальные догадки древних, известно. Мрачное средневековье надолго похоронило живую научную мысль под тяжестью церковных талмудов. Прошли тысячелетия, прежде чем ученым удалось «своими глазами» увидеть «движение атомов».

В 1827 г. английский ботаник Роберт Броун, наблюдая в микроскоп за взвешенной в воде цветочной пылью различных растений, заметил неожиданное для него явление. Мельчайшие частички пыли вела себя как живые. Они постоянно двигались, описывая причудливые ломаные траектории, индивидуальные и беспорядочные. Движение не прекращалось ни на секунду. Возникла мысль: может быть, пыльца как органическая материя состоит из мельчайших (первичных) живых существ? Но это предположение Броуно было очень скоро отвергнуто дополнительными экспериментами. Микроскопические неорганические частицы, помешанные в жидкость, двигались так же активно, как и органические. Движение происходило тем энергичнее, чем меньше были сами частицы.

Дальнейшие исследования показали: броуновское движение совершенно универсально, оно наблюдается у любых, взвешенных в жидкости или газе частиц, лишь бы последние были достаточно малы. Оно не связано ни с какими внешними воздействиями, например механическими толчками, тепловыми потоками, световыми лучами и т.д. В полностью изолированной системе это движение всегда существует. Таким образом Броун открыл общее физическое явление, которое требовало столь же общего объяснения.

Теперь каждый школьник знает, что видел Броун. Его опыты были первыми наблюдениями, доказывающими существование теплового движения молекул и атомов жидкости или газа. Это молекулы, непрерывно

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

двигаясь и случайным образом налетая на взвешенную частицу, заставляли ее «оживать». Однако в свое время опыты Броуна не привлекли к себе должного внимания. Лишь в начале девятсотых годов выяснилось, что броуновское движение может непосредственно и наглядно продемонстрировать законы молекулярно-кинетической природы материи.

В период с 1905-1910 гг. Перрен экспериментально и Эйнштейн теоретически провели анализ броуновского движения. Формула Эйнштейна, оценивающая перемещение броуновской частицы за фиксированное время, была подтверждена в опытах Перрена. Кроме того, Перрен сумел из опыта определить важнейшие молекулярные константы – число Лошмидта и число Авогадро. Значение броуновского движения как пробного камня для основ кинетической теории, термодинамики и статической механики к 1910г. стало несомненным. Физики-теоретики успешно использовали простую и конкретную модель броуновского движения, чтобы математически точно разобрать задачи статистики и термодинамики. Но даже в этот период бурного исследования броуновского движения мало кто мог предположить, какую важную роль должно оно сыграть в таком прикладном и практическом вопросе, как измерение физических величин.

Ұстазы жақсының ұстамы жақсы!

Сүлеимонова Құралай Адиповна
ШЖҚ «Талдықорған медициналық колледжі» МКК жоғары дәрежелі
оқытушы

Ұстазы жақсының ұстамы жақсы!

Кіріспе: Ұстаз .....Ұстаз бейнесі шәкірт үшін адамгершіліктің ең жоғарғы үлгісі. Ұстаздың лаулаған жалыны – әр жүрекке жылу сеуіп, нұр құятын қуаттың қайнар көзі. Ол сезім мен нұр шашар сәуле. Келешек үшін тырмысып, жан аямай күрескен, өз бойындағы пенделігін жоя білген жан. Тіршіліктегі шырақтың сәнбес ошағы. Ұстаз – өзінің бар күнін, бүкіл өмірін

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

бала тәрбисіне сарп етуге бел буған періште. шәкірттің жүрегінде мәңгілік із қалдырған ұстаз бейнесі қандай.

Өзектілігі: Мұғалімдік қызмет адам жанына нәр беретін игілікті жұмыс сөзі – жан азығы. Ол жаныңды өсіреді, жалындатады, қанаттандырады өмірге қызықтырады, шаттыққа бөлейді, өмір жолын нұрландырады, рухани биікке көтереді.

Қазіргі қоғамның талаптарына оқытушы сай болу керек.

Мысалы: Шәкірт қабілеттерін жан-жақты дамытып, шығармашылығын ізденімпаздығын, ұштай білу үшін ұстаз өзі шығармашыл тұлға болуы тиіс. Бүгінгі заман мұғалімі қазіргі қоғамдық –әлеуметтік талаптарға жауап беретін, жан жақты білімді жаңашыл ойлау дағдысын меңгерген, білімгердің жан жақты дамуын ұйымдастыруға алатын икемді тұлға болуы керек. Ол үшін оқытушы оқыту мен тәрбиенің тиімді жолдарын іздестіріп, өз ісінің қас шебері болуы міндетті. Оқытушының сынаушылары өте көп. Білім басқармасы мен облыстық білім бөлімдері колледждің өз басшыларын айтпағанның өзінде ата –аналар мен білімгерлердің өз білімі мен тәрбиесіндегі кемшілікті оқытушыдан іздегісі келетіні жасырын емес....

Баладан ештеңе жасыра алмайсың, ең әділ сыншылар балалар дейді. Бұрынғыша оқытушыға құдіреттей табынып, ұстазын ұлы әкесіндей сыйлап отыратын білімгерлер болмаса да демократиялық көзқарас тұрғысынан қазіргі қоғамдағы оқытушылардың тәрбиесі жөніндегі қоғамдық пікірдің алғашқысын білімгерлерден білмекші болып колледж арасында сауалнама жүргізілді.

Колледж арасындағы жүргізілген сауалнама

Қатысқан білімгерлер саны:77

1.Оқытушыны мәртебесі:

А.жоғары

Б.төмен

С. Айтуға қиналамын

2Қоғамда оқытушылар жайлы пікір қандай:

А.Әйел адамға оқытушы болу лайық

Б.Уақтылы айлығын алатын адам

С.Басшылықтың қолшоқпары

3Оқытушының мәртебесін төмендететін:

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

А. Білімгердің білім деңгейімен анықталады.

Б. Жалақысың аз болуы

С. Білім беру жүйесіндегі өзгерістер

4. Оқытушының мәртебесінің көтерілуі:

А. Арнайы заңмен қарастырылады

Б. Мемлекет тарапынан жоғары қорғалған мамандық болса

С. Еңбекақысының көтерілуі

Қорытынды: Білімгерлердің жауаптарын талдағанда: пікір жан-жақтылы байқалды. Бұл жерде талданған ең негізгі мәселе мұғалім мәртебесі. Мұғалімнің мәртебесінің көтерілуі өз қолында білімді болуында, егерде шәкірті мықты нәтиже көрсетсе ұстаздың білімінің сапасы сонымен анықталады.

Дамыған отыз елдің қатарына болу-еліміздің даму стратегиясының басты саясаты. Елдің дамығандығының белгілері ғылым мен техниканың экономиканың жетістіктері болса, мұның барып тірелер жері – білім, ал білім беру тетігі – оқытушы. Қазақта бұрындары балаларға берілер батаның айналайын ұлағатты ұстаз бол дейді. Қазіргі білімгердің қайсысын алсаңыз да білім берген оқытушысына еліктейді еліктейді. Қазір мұғалім мәртебесі өте жоғарғы дәрежеде екенін көрсетеді.

Соңғы уақытта мұғалімдердің әкімшіліктің тегін жұмыс қолы саналатындықтан, науқандық жұмыстардың бәрі оқытушылардың белсенділігімен атқарылады. Колледждің тәжірибелі оқытушылары өнімді түрдегі өз ара әрекетесуді ұйымдастыруға ықпал ететін әр түрлі тәсілдерді, әдістерді, модельдерді әзірлейді.

Оқытушы мен білімгердің олардың сабақ үстіндегі ахуалы, өзара қарым-қатынастың қалай болатынын, оның дамуының болашағын алдын ала көре білуіне негізінде коммуникативті қызметті жоспарлауға көмектесетін эмоциялық бірлігі, жемісті өзара байлаыстың шарты болып табылады. Алдағы қарым қатынастарды модельдеу, көп жағдайларда аспектісін анықтайды. Педагог бойында бастапқы кезеңде топпен өзара әрекетке деген белгілі бір ұстанымын қалыптастырады. Бұл кезеңде шартты түрде, оның барысында әңгімелесуді басқарудағы кейбір басымдылыққа ие болуға мүмкіндігін беретін және педагог бастаманы өз қолына алатын коммуникативті шабуыл деп атауға болады.

Табысқа қол жеткізу мұғалімнің коммуникативтік мәдениетінің дәрежесіне, тез байланыс орната білуді игеруіне байланысты. Осы арқылы, оның адамгершілік тәрбиесінің деңгейі көрініс табады. Білімгерлер

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

оқытушының зиялылығы мен биязылығын оның сыпайы, әдепті болуын, шынайылығы мен оларға тілектес бола білу қабілеттерін бағалайды. Өзін-өзі көрсете немесе таныстыра білуі де өте маңызды. Бұл білімгерлерге оның образын жасауға, өнімді өзара әрекеттесуді модельдеуге көмектеседі. Бүгінгі таңда кейбір ұстаздардың бойкүйездігі, тіпті өз жұмысына немқұрайлы қарайтыны оқытушының қадір қасиетіне көлеңке түсіруде. Күнделікті күн көрістің әрекетімен мамандықты сан мәрте ауыстырудың өзі ұстаз беделінің төмендеуіне әкеп соқтырып отыр.

Оқытушы елдің болашағын көркейтіп, рұхын биікке көтеретін, жас ұрпақты тәрбиелейтін жауапкершілігі мол киелі мамандық. Ондай мамандық иесі әрқашанда өресі биік болып, сөйлеген сөзінен, ойлар ойынан маржандай тізілген ілтипат пен парасаттың өрнектері, әсемдік әлемі көрінетін, көкірегі жақсылыққа толы ерекше тұлға.

«Тоғызқұмалақ ойыны»

Әбдікәрім Тайыр Құсанұлы
№ 3 Красный Яр көпсалалы орта мектеп-гимназиясының
дене шынықтыру пәні мұғалімі

«Өнерді үйрен де жирен», «Жігітке жеті өнер де аз» деген халық даналығы өте дәл айтылған. Ал өнердің өрісі кең, бүгінгі таңда қазақ жастары қандай өнер шыңын таңдап алып соған жол тартамын десе де мүмкіндігі мол. Әр өнердің өзіндік ерекшелігі, бағалы жағы бар. Спорт та өнер. Өнер болғанда бүгінгі қазақ жастарының сүйіп айналысатын діңгегі болып отырған өнер. Спорттың да өнер ретінде таңдап алар түрі көп. Бір түрі –бұла күштің толысуына әкелсе, екіншісі – жылдамдыққа, үшіншісі-табандылыққа бастайды. Ал төртінші бір спорт түрі жас адамды ойлылыққа, күрделі бір істің көрмеу жібін тез шешуге дағдыландырады, баулиды. Мұндай спорт түрлерінің қатарына шахмат, дойбы, тоғызқұмалақ сынды ойындар жатады.

Тоғызқұмалақ – қазақтың ұлттық ойыны. Тоғызқұмалақ күрделі сөз. Тоғыз- ол сан. Өзгешілігі тақтығы. Көбейтілуі немесе бөлінуі үштік. Дегенмен, оның өзінен аз сандардан айырмашылығы бар. Мәселе екі жіп есіледі, үш жіп

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

өріледі, ал тоғыз жіп тоқылады. Сондықтан соңғысы жұртқа мәлім, кезінде ой өнері мен қол өнері үшін күрделі сан болып есептеледі.

Уақыт есебінде де тоғыз санының орны өзгеше. Азия халықтарына тән мүшелдік жылдардың, яғни жыл есептеудің /тышқан, сиыр, барс, қоян, ұлу, жылан, жылқы, қой, мешін, тауық, ит, доңыз/ тоғызыншысы мешін жылы. Бір ғажабы сол –мешін жылдарының бәрі он екіге бөлінеді. Мәселен, 1956, 1968, 1980... бәрі 12 санына бөлінеді. Қариялар қазірдің өзінде де жыл қайырғанда /былайша айтқанда қанша жасқа келгеніңді білгісі келсе/ сол мешін жылына бағдар ұстап отырады. Ертедегі араб абыздары, январь айының бірін тоғзынан бастап есептеген. Себебі:тоғзында ай үркер жұлдызымен тоғысады екен. Үлкен кісілер, әңгіме, өсиет айтқан кезде: «Е, балам, білгенің бір тоғыз, білмегенің тоқсан тоғыз» деп ақыл айтып, түйінді тоқтамға келеді. Кең байтақ даламызда көп жолдардың бір-бірімен түйіскен жерін / үшеу болсын, төртеу болсын/ тоғыз жолдың торабы немесе тоғыз торау деп айтамыз. Ал ертеде, қыз – бозбалалардың өзара айтысында жеңгенді жеңілген жағына сақина, жүзік, орамал бастаған тоғыз заттарды тізіп беретін болған. Кейінгі кезде « Тоғызқұмалақ ойынын тұңғыш рет орта ғасырда қойшылар ойлап шығарыпты. Олар жерді қазып алып, жүрелеп немесе малдас құрып отырып ойнай береді екен, ойынның қызығына түсіп кетіп, қойларын қасқырға алғызады екен деген пікір де бар. Тоғызқұмалақты кейде қойшының «алгебрасы» дейді екен.

Әр халықтың мәдени мұрасының асылын жаңа заманның ағымына бейімдеп, жоғалтпай пайдалана білуге көңіл бөлінуде. Сондықтан қолымыздағы қымбат қазынаны заман талабына сай, бүгінгі таңдағы өрелі өміріміздің биік талғамына лайық жетілдері түсу- біздің борышымыз. Жастар үшін математиканың үйрену мектебі бола алатын «Тоғызқұмалақ» ойыны ұлттық мұра болып табылады. Олай болса, біздің мақсат та осы тоғызқұмалақ ойынын дамытып, ұлттық қазынаны жерде қалдырмау. Себебі, «Тоғызқұмалақ» ойынына деген оқушылардың қызығушылығы жыл өткен сайын артып келеді.

Білім берудің құзіреттілік тәсілі

---

*Жилкайдарова Айнаш Кайырбековна
«Ақтанберді атындағы орта мектеп – бақша» КММ
оқу ісінің меңгерушісі және бастауыш сынып мұғалімі*

Бүгінгі шәкірт – ертеңгі ел тізгінін ұстар, мемлекетіміздің болашағы. Жас ұрпақтың жаңаша ойлауына, олардың біртұтас дүниетанымының қалыптасуына, әлемдік сапа деңгейіндегі білім, білік негіздерін меңгеруіне ықпал ететін жаңаша білім мазмұнын құру – жалпы білім беру жүйесіндегі өзекті мәселенің бірі.

Ендеше құзыреттілік дегеніміздің өзін қазіргі заман талабына сай педагог қауымының өзін – өзі өзгерте алу қабілеттілігі деп түсінуге болады. Білім саясатындағы түбегейлі өзгерістерді күнделікті оқу үрдісінде берілетін тапсырмалардан бастау қажет екендігі айқын көрсетілген. Оқушылар мұғалім қауымынан тек білімге ғана емес, өмірге үйрететін қабілеттілікті қажет етіп отыр. Демек, болашақ ұстаздарымыз осы ақпараттық қоғамнан қалыспай жедел ойлаушы, жедел шешім қабылдаушы, ерекше ұйымдастырушылық қабілетті, нақты бағыт- бағдар беруші болып шығуы – бұл қазіргі заманның талабы. Міне, құзіреттілік қалыптастыру дегеніміздің өзі болашақ мұғалім – қазіргі оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыта отырып ойлаудың, интеллектуалдық белсенділіктің жоғары деңгейіне шығу, жаңаны түсіне білуге, білімнің жетіспеушілігін сезінуге үйрету арқылы ізденуге бағыттауды қалыптастырудағы күтілетін нәтижелер болып табылмақ. Бұның өзі өз кезегінде қазіргі ұстаздардан шәкіртті оқытуда, білім беруде, тәрбиелеп өсіруде белгілі бір құзіреттіліктерді бойына сіңірген жеке тұлғаны қалыптастыруды талап етеді.

Мұндай құзырлылықтың қатарына мыналар жатады:

– бағдарлы құзіреттілік (азаматтық белсенділік, саяси жүйені түсіну, баға бере білу, елжандылық, т.б);

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

– мәдениеттанымдылық құзіреттілік (ұлттық ерекшеліктерді тани білу, өз халқының мәдениеті мен өзге ұлттар, әлем мәдениетін салыстыру, саралай білу қабілеті);

– оқу-танымдық құзіреттілік(өзінің білімділік қабілетін ұйымдастыра білу, жоспарлай білу, ізденушілік-зерттеушілік әрекет дағдыларын игеру, талдау, қорытынды жасай білу);

– коммуникативтік құзіреттілік (адамдармен өзара қарым-қатынас тәсілдерін білу, мемлекеттік тіл ретінде қазақ тілінде, халықаралық қатынаста шетел тілінде қатынас дағдылары болуы);

– ақпараттық-технологиялық құзіреттілік (ақпараттық технологиялармен, техникалық объектілер көмегімен бағдарлай білу, өз бетінше іздей білу, таңдай, талдай білу, өзгерте білуді жүзеге асыра білу қабілеті);

– әлеуметтік – еңбек құзіреттілігі (әлеуметтік – қоғамдық жағдайларға талдау жасай білу, шешім қабылдай білу, түрлі өмірлік жағдайларда жеке басына және қоғам мүддесіне сәйкес ықпал ете білу қабілеті);

– тұлғалық өзін – өзі дамыту құзіреттілігі (отбасылық еңбек, экономикалық және саяси қоғамдық қатынастар саласындағы белсенді білімі мен тәжірибесінің болу қабілеті).

Аталған құзыреттілік қасиеттерді тұлға бойына дарытуда педагог қауымның арнайы әлеуметтік білім беру құзыреттіліктерінің жан – жақты болуы талап етіледі.

Қазіргі білім беру жүйесінің мақсаты – бәсекеге қабілетті маман дайындау. Мектеп – үйрететін орта, оның жүрегі – мұғалім. Ізденімпаз мұғалімнің шығармашылығындағы ерекше тұс-оның сабақты түрлендіріп, тұлғаның жүрегіне жол таба білуі. Ұстаз атана білу, оны қадір тұту, қастерлеу, өзін-өзі ұстауы – әр мұғалімнің борышы. Ол өз кәсібін, өз пәнін, барлық шәкіртін, мектебін шексіз сүйетін адам. Өзгермелі қоғамдағы жаңа формация мұғалімі-педагогикалық құралдардың барлығын меңгерген, тұрақты өзін-өзі жетілдіруге талпынған, рухани дамыған, шығармашыл тұлға құзіреті. Жаңа формация мұғалімі табысы, біліктері арқылы қалыптасады, дамиды. Нарық жағдайындағы мұғалімге қойылатын талаптар: бәсекеге қабілеттілігі, білім беру сапасының жоғары болуы, кәсіби шеберлігі, әдістемелік жұмыстағы шеберлігі.

Бұл міндетті тек кәсіби білімі жетік, құзіретті, бәсекеге қабілетті ұстаздар ғана атқара алады.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

«Құзырлық» сөзі туралы қазақ тілі терминдерінің салалық ғылыми түсіндірме сөздігінде: «құзыр (компетенция) – жалпы алғанда қайсыбір тапсырманы орындауға қабілеттілік немесе бір нәрсені жасау» деп берілген

«Құзырлылық – тек кәсіби білімі емес, тұлғаның жалпы мәдениеті мен шығармашылық әлеуетін дамыту қабілеті»- деп түйіндейді белгілі оқымысты Т. Г. Браже. Сондықтан бүгінгі ұстаз тек кәсіби білімін толықтырып қана қоймай, үнемі шығармашылықпен жұмыс жасауы қажет.

Білім беру жүйесіндегі негізгі талап – сабақта білім берудің жаңа технологиясы әдістерін қолдана отырып, оқушыларды өздігінен шығармашылықпен жұмыс істей алатын деңгейге жеткізу. Соңғы кезде мектеп оқушыларының оқу пәндеріне деген қызығушылығы мен белсенділігі әр түрлі себептерге байланысты біршама төмендеп барады. Осы орайда мұғалім тиімді технологияларды сабақ үрдісінде тиімді қолданғаны дұрыс. Әдіс – тәсілдер арқылы өткізілген әрбір сабақ оқушылардың ойлауын және қиялына негізделіп келеді, баланың тереңде жатқан ойын дамытып оларды сөйлетуге үйретеді.

Жаңа педагогикалық технологиялардың ерекшелігі – өсіп келе жатқан жеке тұлғаны жан – жақты дамыту. Инновациялық білімді дамыту, өзгеріс еңгізу, жаңа педагогикалық идеялар мен жаңалықтарды өмірге әкелу. Бұрынғы оқушы тек тыңдаушы, орындаушы болса, ал қазіргі оқушы – өздігінен білім іздейтін жеке тұлға екендігіне ерекше мән беруіміз керек.

Қазіргі кезде білім беру үрдісінде 50-ден астам технологиялар қолданылады. Соның ішінде «Сын тұрғысынан ойлау» технологиясын басшылыққа алдым.

Сын тұрғысынан ойлауды дамыту күрделі ойлау процесі болып келеді. Сыни ойлау ақпарат алудан басталып, қаралатын мәселеге байланысты шешім қабылдаудан аяқталады. Сыни ойлау кез келген жас аралықтарына тән. Сыни ойлау күрделі үрдіс болғандықтан, оқушыға сыни ойлау ортасын жасау қажет.

Ол ортада оқушы:

Ойлауға үйренуге;

Өз ара пікірлерімен санаса біледі;

Әр оқушыға сын тұрғысынан ойлауды қабілеті бар екендігіне сенеді;

Еркін жұмыс істеуге мүмкіндік береді.

Сын тұрғысынан ойлау қалыптасқан ортада оқушы:

Нақты мақсат қоюға дағдыланады;

Өзіне деген сенімді артады;

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Оқу процесіне белсенді қатысады;
Жолдастарының пікірін сыйлайды;
Өзін толғандыратын, проблемалық сұрақтар қоя біледі;
Айтылған жауаптарының құндылығы жоғары болады және алуан түрлі жауап бере алады;
Сараптауға, бағалауға дағдыланады;
Пәнге деген қызығушылығы артады;
Бұл жағдайда жүзеге асыруға бізге көмекке СТО стратегиялары келеді.

Мәтінмен жұмысқа арналған стратегиялар: Жигсо, Жигсо -1, Инсерт, ойланып оқу стратегиялары арқылы оқушы тек қана жаңа ақпарат алып қана қоймайды, ол тақырыптың негізгі түйінін жасап, тақырып бойынша ой қозғап, өз бетімен білім алуға белсенділігі артады, өз пікірін ортаға салады. Оқушылар топпен жұмыс жүргізуге дағдыланады.

Жазбаша стратегиялар: еркін жазу, 5 минуттық эссе сияқты стратегиялар арқылы оқушы: берілген тақырып бойынша өзінің пікірін, ойын, аргументтерін жазады.

Керек кезінде тақырып бойынша ұсыныстар жасап, болжау жасауға мүмкіндік береді. Басқа пікірлерді сынға салады. ЕТЖК – үлкен мәтіннен негізгі түйінді жазады. Оқушыны осы стратегиялар арқылы өздерінің танымдылық құзырлығын дамытады.

Пікірталасқа арналған стратегиялар: Кубизм, бұрыш, болжау таблицасы, семантикалық карта, жұппен ой бөлісу стратегиялары арқылы оқушылар өзара пікірталас, диспут жүргізу арқылы өз ойларын айту, оны дәлелдеуге үйренеді, басқалардың пікірін тындай біледі. Топпен, жұппен, жеке жұмыстар жүргізу барысында өзара қарым – қатынаста болды. Оқушылардың шығармашылық құзыреттілігі артады.

Көп деңгейлі сұрақтар:

Нақты сұрақтар – белгілі бір формула, анықтамаларға арналған сұрақтар.

Сұрақ баға – бағалау – белгілі бір мәселе бойынша шешім қабылдауды немесе өз пікірін айтуды талап етеді.

Қосымша сұрақ-белгілі проблеманы шешу, зерттеуді талап етеді.

Сараптау сұрақ-оқушыға жаңа мағлұматты қолдана отырып сыни жауап беруді талап етеді.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Оқушылар осы типтегі сұрақтарға жауап іздей отырып, өздерінің бұрынғы білімі мен жаңа алған білімдерін қолдау арқылы өздерінің пікірлерін, ұсыныстарын айтады. Осы стратегиялар арқылы оқушының белсенділігі артып коммуникативті, әлеуметтік құзіреттілігі артады. СТО технологиясы мен білім жетілдіру тақырыбым бойынша өз зерттеу жұмысымды бастадым.

Сол себептен бүгінгі таңда алдымда тұрған проблема: оқу үрдісінде оқушылардың білімін бағалаудың жеткіліксіз болуы.

Зерттеу жұмысымның тақырыбы: «Сын тұрғысынан ойлау технологиясының әдістерін сабақ үрдісінде қолдана отырып, оқушылардың білімін рейтинг арқылы бағалау»

Мақсаты: сабақ үрдісінде сын тұрғысынан ойлау технологиясын пайдалана отырып, рейтинг бағалауының әдіс – тәсілдерін білу, қолдану.

Міндеттері: 1) СТО технологиясының әдіснамалық негізін білу;

2) СТО технологиясының әдістерін оқып үйрену;

3) Рейтингтік бағалау жөнінде әдіс-тәсілдермен танысу;

4) Сабақ үрдісінде рейтинг – рангті қолдану;

Болжамы: егерде рейтинг – ранг арқылы оқушылардың білімін бағалай алса, олардың пәнге деген қызығушылығы оянар еді.

Әдістері:

Әдебиеттермен, интернет материалдарымен танысу;

Статистикалық мәліметтерді жинақтау;

Салыстыру, зерттеу, жалпы жинақтау.

Кезеңдері: диагностикалық, болжам, ұйымдастыру, практикалық, жинақтау, қолдану, тарату, қорытынды.

Өздігінен жұмыс жасау дәрежесі мен жаңашылдығы: оқушылардың рейтингтік бағалауын сабақ үрдісінде қолдану.

Әдістері: өзін – өзі бағалау, Рейтинг әдісі, модельдеу әдісі.

Қорытындылай келе, әр ұстаз – ХХІ ғасыр мұғаліміне сай болу үшін – ізденімпаз ғалым, нәзік психолог, жан-жақты шебер, тынымсыз еңбекқор, терең қазыналы білімпаз, кез-келген ортаның ұйытқысы болу керек.

Ежелгі грек материалісі, философ Демокрит айтқандай, «Еңбек үздіксіз үйренгендіктің арқасында жеңілдей түседі». Олай болса, жас ұрпаққа үйретері мол аға ұрпақтың ісі өрге жүзіп, еңбектері үстем болсын.

Мұғалім. Бұл адамның ардақты аты,

Білімдік бар биікке шығар саты.

Ең алғаш басталады осы адамнан,

Сүйеді сондықтан да жақын, жаты...

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

Бар ғалым, барлық қоғам мұғалімді,

Сыйлайды мәңгі бақи беріп төрін, – деп, Сәбит Мұқанов айтқандай, үнемі сыйлы, қадірлі, сүйікті болып, шәкірттерімізді білім нәрімен сусындатып, белестерге жете берейік. Сондықтан баланы жеке тұлға ретінде өздігінен дамуға итермелеуіміз керек. Себебі жаңа білім парадигмасы бірінші орынға баланың білім алу арқылы өз бетінше дамуын қойып отыр. Бұл мақсатқа жетуде өз бетінше жұмыстардың алар орны ерекше.

Осындай биік нәтижеге қол жеткізуді – кәсіби құзіреттілігі жоғары мұғалім ғана жүзеге асырмақ.

Қазіргі қоғамда мұғалімнің ролі

*Жуматаева Анар Аманжоловна
«Ақтанберді атындағы орта мектеп – бақша» КММ
қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімі*

«Терең білім – Тәуелсіздігіміздің тірегі,
ақыл – ой – азаматтарымыздың алдаспаны»
Н.Ә.Назарбаев.

«Дала қоңырауы» данышпан Ыбырай Алтынсариннің «Мұғалім – мектептің жүрегі» деген сөзді айтқанына, міне, бірнеше ғасыр өтіпті. Өзін басқалардан кішік, қарапайым ұстаған дана мұғалім еліміздің ертеңгі болашағына бағыт – бағдар беріп, жас ұрпақтың рухани өсіп – өнуіне үлкен жағдай жасағаны ақиқат. Елбасымыз Н.Ә.Назарбаевтың «Тәуелсіздіктің туы – білімді ұрпақтың қолында» деген қағидасы ұлы данышпан Ыбырайдың аталы сөзімен сабақтасып жатыр.

Қазақстан ғасырлар тұрғысында тәуелсіз елге айналып, саяси, әлеуметтік және экономикалық жүйесі әлемдік өркениет үлгісінде қайта құрылуы білім беру саласында мектеп мұғалімдері мен болашақ мұғалімдерді кәсіби даярлау мәселелерін шешу қажеттілігін қойып отыр.

Біз қазіргі уақытта біз білім беру жүйесіне өзгеріс енгізу адамзаттың ортақ мәселесіне айналған заманда өмір сүрудеміз. Сол себептен мен

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

мұғалім ретінде дүние жүзіндегі білім берудегі жаңалықтарды, дамуларды назарға ала отырып, одан жақсысын, тиімдісін оқушыларға ұсына білуім керек.

Бұрын мен сабақтарымды дәстүрлі оқыту түрінде ұйымдастырып жүрген едім. Дәстүрлі оқыту кезінде сабақта өтілген тақырып мазмұны көбінесе ауызша сұрақ-жауап түрінде сұралып және арнайы үйге берілген тапсырмалар арқылы тексерілетін, жаңа сабақты негізінен көрнекілікті пайдалана отырып өзім түсіндіретінмін, оқушылардың түсінгенін жаттығулар орындау арқылы бекітетінмін, өзім қорытындылап, өзім бағалайтынмын, сабақты қорыту сұрақтары жалпы қойылып, сол тақырып бойынша оқушыларға тағы да үй тапсырмасын беретінмін. Оқушылар негізінен тыңдау, есте сақтау сияқты жұмыс түрлерін атқаратын. Оқушыларым үнемі сабаққа дайын болып келіп, менің қойған талаптарымнан шықпайтын.

Ал үшінші деңгей бағдарламасының жалпы мазмұнымен танысуым менің мектептегі жұмысыма өзгеріс енгізуіме негіз болды.

Қазақта жетіні қасиетті санға теңесе, мен үшін де осы бағдарлама мазмұнындағы жеті модульдің қасиеті ерекше болды. Бұл модульдердің көпшілігін бұрыннан сабағымда пайдаланып жүрсем де, тереңіне үңіліп, олардың өзіндік философиясын түсініп көрмеппін. Әрине, бұрыңғы дәстүрлі әдістерді де жоққа шығаруға болмайды, дегенмен білім беру саласында сапалы өзгерістер болуда, олардың мақсаттары ауысуда. Әр тәсілдің өзіндік артықшылықтары бар. Осы жеті модульді сабақтарымда қолданған кезде сыныптағы көрініс, оқушылардың көзқарастары мен оқу үрдісіне қатысы бойынша орын алған өзгерістерге көзім жетті. Мұғалім жеті модульді тиімді пайдаланып, нәтижеге қол жеткізе алса – мұғалімнің көшбасшылығы. Оқушыларды топқа бөлгеннен кейін-ақ көшбасшы көрінеді. Ол әдетте басқа оқушыға көмектесіп, соған жауап бергізуге тырысады, өйткені ол өзін емес, сыныптастарын, топты алға сүйрейді.

Жеті модульді ықпалдастыра өткізген сабақтардан байқағаным сынып оқушыларында алға ілгерілеушілікті байқадым. Осыған орай кеңейтілген тапсырмалар ойластырып, деңгейлеп оқыту әдісін қолдандым. Деңгейлік сұраулар оқушылардың бір сыныпта, бір бағдарламада, бір оқулықпен оқу материалын түрлі деңгейде меңгеруі болып табылады. Әр сабағымда жұмыс парақтарын пайдалану арқылы сынып оқушыларының өзіндік ерекшеліктері тапсырмаларды орындау барысында көрінді. Бұл әдіс арқылы оқушылардың сабаққа, білімге қызығушылығының артуы, ой жүйесінің дамуы, сапалы білім алу сияқты жетістіктерге жетуге болады.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Алғашқы сабақтарымда сыныптың белсенді оқушылары әдетінше көшбасшы атанып, барынша өз қабілеттерін көрсетуге тырысып, постерлерін қорғауға шығып, атсалысып жүрді. Ал көлеңкеде отыруға бейімделген, үндемей құтылып жүретін оқушылар көрінбей қалатынын байқадым. Бірақ сабағымда сыныптың белсенді, үздік деген оқушыларын бақылаушы ретінде белсенді емес бір топқа жинақтадым. Бұл әдістің тиімділігі: біріншіден – сынып оқушылары жаппай жұмыс жасайды, екіншіден – бос отырған оқушы болмайды, үшіншіден – сынып ұйымшылдыққа, бір – біріне қайырымдылыққа тәрбиеленеді, төртіншіден – деңгейлік тапсырмаларды орындауға үйренеді, бесіншіден – М.Чиксентмихайдың ағымына түсуге көмектеседі.

«Алдымен қажеттіні, сосын пайдалыны, сонан соң қызықтыны оқу керек» деп даналықта жазылғандай алдымен оқушыға ол үшін қажетті стандартты меңгертіп, сосын егер меңгере алса қиындау – пайдалыны беріп, ал егер одан да талапты, дарынды болса, онда ары қарай қызықтыны да меңгенуге болады деп ойлаймын. «Әрбір өзі талпынбақ, басына бітер бағы үшін», - деп Ақтанберді бабамыздың даналығында айтылғандай, әр бала өзіне ыңғайлы жұмыстар кезінде талпынып қуана- қуана М.Чиксентмихайдың «өзіндік мақсат» деп атайтын төмен машықтар мен жоғары машық пен төменгі талап кезіндегі зерігуді болдырмай, ағынға түсуіне ықпал келтіруім керек болды.

Исаак Ньютон өмірінде былай депті: «Мен Ұлы мұхиттың жағалауынан бір ғана кішкентай тас тауып алған балаға ұқсаймын, таптым да қуандым. Ал ол мұхиттың жағалауы мен түпсіз тереңінде ол секілді тастар қаншама». Мен таза сондай күйде іске асырамын-ау, қалайша іске асырам екен деген сан қырлы сауалдарға жауап іздеу кезінде тапқан асыл тасым су түбіндегі асыл тастармен салыстырғанда мардымсыз болып қалғандай. Әлі ашылмаған талай сырлар бар екен.

Осы бағдарламаны ерекше назарға алған кезімде байқағаным: мен үшін көптеген қиыншылықтар да тиімді, сәтті жерлерім де және болашаққа ұсыныстарым да баршылық екен. Оқыту мен оқудағы жаңа тәсілдерге сәйкес білім беру мен сабақтарымның аясы сәтті көрініп, оң нәтиже берген жерлері: біріншіден – сынып оқушылары жаппай жұмыс жасайды, екіншіден – бос отырған оқушы болмайды, үшіншіден – сыныпты ұйымшылдыққа, бір-біріне қайырымдылыққа тәрбиелейді, төртіншіден – тапсырмалар оқушылардың деңгейіне сәйкес дайындалады, бесіншіден – оқушы мазасыздық, зерігу секілді ыңғайсыз кері әсерлерге ұшырамай, өз шамасында жұмыс атқарады.

Жай мұғалім хабарлайды,

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

Жақсы мұғалім түсіндіреді,
Керемет мұғалім көрсетеді

Ұлы мұғалім шабыттандырады,- деп Уильямс Уорд айтқандай, оқушыларды әрдайым ұлы жаңалықтарға итермелеп, шабыттандырып отыратын ұлы мұғалімге айналсақ екен.

Елбасымыз айтқандай «Ықылым заманнан бері атам қазақ «Білекті бірді жығады, білімді мыңды жығады» деген қанатты сөзді қолданып келді. Қазақтың бұл сөзінің өзектілігі бүгінгі күні айырықша болып отыр. Бұл заман білекке емес, білімге сенетін заманға айналды. Елдің қуаты, ең алдымен білім мен ғылымда екенін түсінетін уақыт әлдеқашан жеткен. Сол білімді жаратып, тұрмыс игілігіне пайдалана білсек қана өзге жұрт бізді бағалайды. Инемен құдық қазғандай күрделі, орасан қажыр-қайратпен, ерік-жігерді талап ететін білімсіз өмір жоқ мына заманда. Терең білім – Тәуелсіздігіміздің тірегі, ақыл-ой – азаматтарымыздың алдаспаны».

Оқушы жетістігі – мұғалімнің кәсіби шеберлігінің нәтижесі

---

*Байгенжина Гүлдәурен Тыныштықбайқызы
Қостанай облысы, Қостанай ауданы, Затобол кенті, «Н.Наушабаев
атындағы Затобол мектеп-гимназиясы» ММ қазақ тілі мен әдебиеті пәні
мұғалімі*

Мұғалім – өзінің білімін үздіксіз көтеріп отырғанда ғана мұғалім,
ал оқуды, ізденуді тоқтатқанда оның мұғалімдігі де жойылады» деген
екен

К. Д. УШИНСКИЙ

Бүгінде ғылым білімге қояр талап артып, оқу жүйесі де күрделенген шақта жаңа қоғам мұғаліміне жүктелер жүк еселене түсуде. Ұстаз қауымы алдында жай білім беру ғана емес, сонымен қатар өркениет көшіне жол бастайтын, әрі ұлттық рухта сусындаған білімді, дарынды азаматтар

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

тәрбиелеп шығару міндеті тұр. Бұл жолда мұғалімнің кәсіби шеберлігін дамыту, біліктілігін арттыру сынды мәселелер мектеп алдында тұрған жауапты іс болмақ. Тәуелсіз ел тірегі білімді ұрпақ десек, жаңа дәуірдің күн тәртібінде тұрған негізгі мәселенің бірі – білім беру, ғылымды дамыту екендігіне ешкімнің таласы жоқ. Ұстаз қолында адам тағдыры, болашақ ел тағдыры тұр. «Маған жақсы мұғалім бәрінен де қымбат, өйткені мұғалім – мектептің жүрегі» – деп Ыбырай Алтынсарин айтқандай, қазіргі оқу орындары алдындағы міндеттерді шешуде мұғалімнің кәсіптік мәдениеті басты шарт екендігі аян

Мұғалім шеберлігінің негізгі көрсеткіштерінің бірі методика саласындағы ғылыми жаңалықтарды, тәжірибені жетік игеру. Демек сапалы, тиімді, нәтижелі ізденіс ұстаздың тынымсыз еңбегінің айғағы. Оқу тәрбие үрдісінің дұрыс жүргізілуіне сабақта мұғалім әр алуан оқыту әдіс-тәсілдерінің тиімдісін оқушылардың мүмкіндіктеріне және жағдайларына қарай таңдап алып, қызықты сабақ өткізетін ұстаздардың бірі. Әрине, ізденіс нәтижесінде жүзеге асатын тиімді оқыту әдісі оқушыларды алғырлыққа, байқампаздыққа, шығармашылыққа, еңбекқорлыққа, ең бастысы, ғылыми негізде ынтасын арттыруға жетелейді

Мұғалімнің кәсіби шеберлігін арттырудағы әдістемелік бірлестіктің ықпалы.

Мұғалімнің кәсіби дайындығы, білім мен біліктері оқу үрдісінің дұрыс бағытта жүруі тек шығармашылық қызмет арқылы жүзеге асады. Шығармашылық біліктер төмендегідей мүмкіндіктер қамтиды.

- мұғалім өз бетімен педагогикалық міндеттерді шеше білуі;
- өзінің кәсіби қабілеттерін дамыта алуы;
- оқыту мен тәрбиелеуді жүзеге асыруда оқытудың әдістерін кеңнен пайдалануы.

Мұндағы мұғалімнің педагогикалық міндеттерді өз бетімен шеше білу қабілеті оның берілген нұсқауларға жалтақтамай, өзіндік тәжірибесіне сүйене отырып, кез-келген қиын жағдайлардан жол таба алумен байланысты. Сонымен қатар өзіндік білімін жетілдіру, ұдайы ізденісте болу – мұғалім кәсібінің бір бөлігі. Білім нәрін жас ұрпақтың бойына сіңіру – ұстаздардың басты борышы, ұстаздардың қастерлі жұмысы. Қашанда ата-ана үшін баланың орны бөлек, өмірдің сәні де, нәрі де – балада. Ата-анасы бала үшін бас ұстазы болса, ал ұстазы – екінші ата-анасы. Ендеше ұрпақ тәрбиесінің кілті – ұстазда. Білім марапатқа жету үшін емес, парасатқа жету үшін қажет.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Қазіргі қоғам адамнан прогрессивті ойлай алатын белсенді әрекетті, жан-жақты болуды талап етеді. Өйткені адамның қоғамдағы алатын орны, атқаратын қызметі сол қоғамның дамуымен тікелей байланысты. Қоғамда «орындаушы» адамнан гөрі «кәсіби шебер» адамға деген сұраныстың көп екенін қазіргі өмір талабы дәлелдеп отыр. Кәсіби білімді мұғалім қоғам талаптарына сәйкес болу үшін өзінің білімін жетілдіре, мінез-құлқын тәрбиелей, шығармашылық даму шараларын жүзеге асыра білуі керек. Нағыз мұғалім – өзін-өзі дамытып отыратын тұлға. Мұғалімнің кәсіби дайындығы, білім мен біліктері, оқу үрдісінің дұрыс бағытта жүруі тек шығармашылық қызмет арқылы жүзеге асады.

Әдістемелік бірлестіктің жұмыс жоспары

1. Әдістемелік бірлестік жұмысын жоспарлау

- ақпараттық қор;
- талдау;
- диагностика;
- мақсаттар мен міндеттер;
- жоспарлау.

2. Әдістемелік бірлестік жүргізетін іс-шаралар

- алдыңғы қатарлы озық іс-тәжірибені оқып-үйрену және енгізу;
- педагогикалық шеберлікті жетілдіру;
- сыныптан тыс жұмыстар;
- мәжілістердің өткізілу сапасы.

3. Әдістемелік бірлестік жұмысының мұғалімнің кәсіби шеберлігінің өсуіне тигізер әсері

- мұғалімдердің теориялық және әдістемелік білімінің деңгейі;
- дамыта оқыту әдістерін пайдалану;
- мұғалімнің өз білімін көтерудегі шығармашылық белсенділігі.

4. Мұғалімнің педагогикалық іс-әрекетінің нәтижесі

- оқушылардың жалпы білімділік, іскерлік дағдыларын дамыту;
- сабақта оқушының пәнге деген қызығуы;
- шығармашылық белсенділігі;
- оқушылардың пән бойынша білімі;
- пән олимпиадасының қорытындысы

Әдістемелік бірлестіктің жұмысын жүзеге асыруды ұйымдастырудың түрлері.

• Шығармашылық ізденіс

(сабақ өткізу барысында өзін – өзге әріптестермен салыстыру, өз еңбегіндегі

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

кемшіліктерді жою)

• Озық іс-тәжірибе алмасу.

Әдістемелік бірлестікте оқылған баяндамалар мен тренингтер және оқытудың жаңа технологияларымен танысу, оқу-тәрбие процесін ұйымдастыруда жаңаша бағытта келу, педагогикалық тәжірибе жетістіктерімен таныстырып, оны әр мұғалім өзінің іс-тәжірибесіне енгізуге болады. Ғылыми жаңалықты оқу-тәрбие үрдісі барысында өз іс-тәжірибесінде пайдалану.

• Өз еңбегінің нәтижесін көру

(әр мұғалім өзінің жасаған еңбектерін басылымға жіберу және әдістемелік құралдар шығару, авторлық бағдарлама жасау, педагогикалық идеялар тарату)

• Оқушыларды байқауларға, сайыстарға қатыстыру.

Мұғалімнің кәсіби шеберлігін арттыруда оның шығармашылық қабілетінің дамуының кепілі. Мұғалімнің кәсіби шеберлігінің негізі мұғалімнің өмірге көзқарасы, ойын оқушыларға толық жеткізу, оқыту мен тәрбиеленудің әдіс-тәсілдерін міндетті түрде меңгеруі тиіс. Мұғалім оқушының білім алуға деген құлшынысын тудыра алмаса, оның ынтасы, пәнге қызығуы қалыптаспайды. Ол үшін мұғалім оқушымен дұрыс қарым-қатынаста болу керек.

Оқушы өзі ізденіп жаңа тақырыпты оқып, түсініп пәнге байланысты қосымша әдебиеттермен жұмыс жасап, достарымен ой бөліссе, өз білгенін көпшілікке жүйелі түрде жеткізе алса, онда мұғалім нәтижеге қол жеткізеді.

Кәсіби шебер мұғалімнің бойында мынадай қасиеттер болуы тиіс:

- сергектік, байқағыштық
- сезімталдық
- сенім
- әділдік
- ұстамдылық
- ілтипаттылық

Жас ұрпаққа саналы тәрбие мен сапалы білім беру, ең алдымен мұғалімнің кәсіби шеберлігіне, әрдайым өзінің білімін жетілдіріп, шығармашылық ізденісте жүруі маңызды. Білім ордасы оқушыларға тек қана білім беріп қана қоймай, сонымен бірге оқушылардың білімін бағалау, оқушыларды алға ұмтылуға ынталандыру орталығы болып табылады. Ал, оқушының дұрыс қалыптасуындағы шешуші рөлді бағалау атқарады деп ойлаймын.

Түйенің сүт өнімділігі

Орынбек Арсен
«Шымкент аграрлық колледжі» МКҚК-нің
Вт-161 тобының студенті
Жетекшісі: а.ш.ғ.к, доцент
Жолшыбек Тұрсынбек

Түйіндеме

Мақалада түйе малының түрлеріне байланысты сүт өнімділігі салыстырмалы түрде берілген, сонымен қатар түйе малының желінің құрылысы мен сүт шығу ерекшеліктерінің зерттеу нәтижелері келтірілген.

Тақырыптың өзектілігі. Түйе ежелден шөлді-тұзды аймақтардың жағдайларына жақсы бейімделген, аптап ыстықтарда апта бойына сусыз тіршілік ете алатын бірден-бір түлік, тұзды-кермек суды жақсы ішеді. Қолайсыз табиғат жағдайларында азық ретінде пайдалану үшін өркешіне артық май жиналады. Кеудесіндегі, табандарындағы, шынтағындағы, тізесіндегі қажу сүйелдерінің арқасында ыстық жерде, құмда жата алады. Түйенің тағы бір биологиялық ерекшелігі – қыста қолда бағуды, сапалы азықтандыруды және жылы қораны керек етпейді. Түйенің сүті, еті, жүні өте пайдалы. Сүтінен емдік қасиеті бар шұбат, май, сыр, дайындалса, еті тағамға қолданылады.

Зерттеудің мақсаты. Түйе малының сүті адам үшін бағалы екенін таныту. Түйе түрлеріне байланысты сүт өнімділігінің айырмашылығын, түйе желінің құрылысын және одан сүт шығу ерекшеліктерін зерттеу. Ингендердің жас ерекшеліктерінің, қолмен және машинамен сауу барысындағы сүт өнімділігінің айырмашылықтарын зерттеу.

Ингендердің сүттілігі және сүт шығу ерекшеліктері.

Ингендердің сүттілігі көбінесе олардың тұқымына, ұрпағына, сауу мерзімінің ұзақтығына байланысты. Инген исініп кетеді, сондықтан оны тез сауу қажет. Ингеннің сауылу мерзімі 16-18 айға дейін созылады. Жекелеген інгендердің сүт беруі 7-ден 12 литрге дейін жеткен. Жүйелі саууды дұрыс ұйымдастырып, күн тәртібі сақталса, сүттің сапасы артады. Ингендердің сүт шығуы ең алдымен ұзақтығымен ерекшеленеді. Боталарына қарай бұл кезең 500-600 күн, ал айыр түйелерде 517-539 күнге дейін созылады. Қыста

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

боталау кезінде ол көктемгі боталар кезіне қарағанда ұзағырақ болады. Басқа малдардан гөрі бір өзгешілігі інгендердің сүт шығуы екі сатылы болады:

Інгендердің жас ерекшеліктеріне орай сүт өнімділігіне
салыстырмалы мәліметтер

Кесте №1

Топ №

Малдың жасы

Сүт шығу кезеңі

Топтағы мал саны

Тәуліктегі орташа сауын

6 ай ішіндегі сауылған сүт

I

6-11

1-2

8

3,9±1,8

688

II

8-14

3-6

7

4,2±2,4

786

III

15 және одан жоғары

7 және одан жоғары

8

3,6±1,5

612

Інгеннің окситация дозасына және басқа да факторларына байланысты сүт беруі жөнінде бірқатар зерттеулер жүргізілген. Бұл бақылаулар Шымкент облысының «Темір» асыл тұқымды шаруашылығында Оңтүстік Батыс ғылыми зерттеу орталығының ғалымдары жүргізген. Інгендер күндіз еркін бағылып 3 кг араласа азық қасиетіне қарай тұз және су берілген. Олар тәулігіне 3 рет сағат 7-де, 14-те және 20-да сауылады. Сүт беру жөніндегі

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

зерттеулер тәжірибесі әр сериясы 3 кезеңге 5 күннен тұратын мерзімде өткізілген. Бірінші кезеңде інгендерді емізіп сауу әдісімен сауғанда, інгеннің сүт беруін арттыру үшін оған бірнеше рет боталары жіберіліп емізіледі. Олар 3-4 жұтым емгеннен кейін алынып, одан соң саууға кіріседі. Екінші кезеңде інгендерді емізіп сауу әдісімен боталарын інгеннің алдыңғы жағына байлап, бірден емізбей саууға көшеді. Үшінші кезеңде сауын бұлшық етке 0,25; 0,5; 1,25; 2,5; 3,0; 10 және 15 МЕ дозадағы оксикация жіберілгеннен кейін 2 минуттан соң жүргізіледі.

Желіннің әр бөлігінен алынған сүт мөлшері де әр түрлі болады. Ингеннің артқы желіні әсіресе, оң жағында жақсы дамыған, одан барлығын қосқанда 31,1% сыйымдылық алынады. Ал алдыңғы желін бөлімдері нашар дамыған, сыйымдылығы 18,5%. Инген үшін ең тиімді әдіс, окситасын мөлшері 0,5 МЕ. Одан артық мөлшерде қолдануға болмайды. Аталған сүт берудің барлық ерекшеліктерін түйені машинамен сауу кезінде ескерген жөн.

Түйелерді сауу

Соңғы кезге дейін түйелерді барлық жерлерде тек қолмен сауады. Ал қазір олады машинамен сауу мүмкіншілігі толығынан бар.

Қолмен сауу. Қолмен сауу техникасы малдың биологиялық ерекшеліктерімен байланысты. Ғалымдардың деректеріне қарағанда әр аруанадан жылына орта есеппен 2000-2500 литрден сүт сауылып отырған.

Аруана тұқымдас түйелерге қарағанда қос өркешті інгендердің сүті аздау болады. Бірақ олардың сүтінің құрамында май мен белок мөлшері көп болады. Айыр інгендерден жылына орта есеппен 880-1570 литр аралығында сүт сауылады. Түйенің бұл тұқымының сүті, әсіресе сауыла бастағаннан кейін үшінші айында өте мол болады. Айыр өркешті түйелердің желіні өте үлкен болмайды, ол безді тканьдерге өте бай, сондықтан сүтті көп береді. Ингендер қиындық пен сауылатын мал, оны тұра қалып бірден сауу мүмкін емес, сондықтан әуелі ботасын салу керек. Ол төлін иіскеп мейірленеді, одан кейін барып иісіне бастайды.

Айыр және аруана інгендерінің сүт өнімділігімен салыстырғандағы нар мая інгендерінің сүт шығымы

Кесте №2

Інгендер

Тәуліктегі орташа сауын
6 ай ішіндегі сүт өнімділігі
Аруана
9,9-3,3

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

1782-2,3
Айыр түйе
6,4-2,5
1167-2,7
Нар мая
9,4-3,7
1708-3,4

Түйелердің сүті иіген кезінде шартты рефлекс арқылы бөлініп шығады, сондықтан інгендерді сауғанда ол ботасын көріп тұруы қажет. Түйе желіні жоғары, жерден 101-110 см аралықта болады, сондықтан оны тұрып сауады. Сауыншы оң аяғымен тұрып, сол аяғын сәл бүгіп шелекті желіннің тұсына қояды. Сауу кезінде сақтық шараларын ескерген жөн. Өйткені, түйе жиі артқы аяқпен, онда да доға бойынша жанына және артына қарай тебеді. Қажет жағдайда малдың аяқтарын тірсек буыннан кендір жіппен байлап қояды.

Машинамен сауу. Інгендердің аппаратпен сауу тың бастама. Түйенің желін құрылысының ерекшеліктерін, сүт шығу және сүт беру физиологиясын ескере отырып, машинамен сауу әдісін ойлап шығарудың сөзсіз практикалық және ғылыми мәні бар. Түйені саууға арналған сауын станогінің құрылысы басқа ауыл шаруашылық малдарына арналған станоктардан өзгеше. Станок төрт бағаннан тұрады, ол бағандарға төрт қалқан және екі көлденең тіреуіштер бекітеді. Станоктың ұзындығы 1,5 м-ден кем болмайды, ені 0,7-0,75 м, түйелерді 0,7 кг/см вакуумде және минутына 60 пульсациямен сауады. Түйелерді машинамен сауғанда олардың сүт беруі өте баяу және үздіксіз болады. Сондықтан желінінде сүт қатпау үшін питулитрин инфекциясын қолданған жөн.

Қорытынды.

Інгендердің сүттілігі көбінесе олардың тұқымына, ұрпағына, сауу мерзімінің ұзақтығына байланысты. Інгеннің сауылу мерзімі 16-18 айға дейін созылады. Жекелеген інгендердің сүт беруі 7-ден 12 литрге дейін жетеді. Інгендердің сүт шығуы ең алдымен ұзақтығымен ерекшеленеді. Боталарына қарай бұл кезең 500-600 күн, ал айыр түйелерде 517-539 күнге дейін созылады. Өр аруанадан жылына орта есеппен 2000-2500 литрден сүт сауылып отырған. Аруана тұқымдас түйелерге қарағанда қос өркешті

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

інгендердің сүті аздау болады. Айыр інгендерден жылына орта есеппен 880-1570 литр аралығында сүт сауылады.

Желіннің әр бөлігінен алынған сүт мөлшері де әр түрлі болады. Інгеннің артқы желіні әсіресе, оң жағында жақсы дамыған, одан барлығын қосқанда 31,1% сыйымдылық алынады. Ал алдыңғы желін бөлімдері нашар дамыған, сыйымдылығы 18,5%.

Түйені машинамен саууға арналған сауын станогінің құрылысы басқа ауыл шаруашылық малдарына арналған станоктардан өзгеше. Станок төрт бағаннан тұрады, ол бағандарға төрт қалқан және екі көлденең тіреуіштер бекітеді. Станоктың ұзындығы 1,5 м-ден кем болмайды, ені 0,7-0,75 м, түйелерді 0,7 кг/см вакуумде және минутына 60 пульсациямен сауады. Түйелерді машинамен сауғанда олардың сүт беруі өте баяу және үздіксіз болады. Сондықтан желінінде сүт қатпау үшін питулитрин инфекциясын қолданған жөн.

Жалпы білім беретін орта мектептерде математика пәнін оқытуда жаңа технологиялық әдістердің тиімділігі.

Ахметова Жазира Фазылхановна
«Н.Наушабаев атындағы Затобол мектеп- гимназис» ММ
математика пәні мұғалімі

Қандай ғылым болмасын,
онда қанша математика болса,

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

соншама шындық болады.

И. Кант.

Математика- ерте дамыған ғылымдардың бірі. Ол адамзат баласы өзінің қоршаған ортаны мөлшерлі көрсету керек болғаннан бастап, дүниежүзілік қоғам мәдениетінің және ой- өрісінің дамуымен қатар қалыптасады. Математиканың алғаш бастауы, қайнар көзі- Греция, Шығыс және Орта Азия елдерінің қайталанбас біртуар математиктері Евклид, Архимед, Пифагор, Аристотель, Омар Хаям, әл- Хорезми, Абу Насыр әл-Фараби сынды ірі тұлғалар оқыту әдістері арқылы оқушылардың ақыл-ой қабілеттері мен дербестігін дамытуға баса назар аударғаны тегін емес. Себебі олардың ілімдерінің математиканың әр алуан салаларының ең бірінші даму бұлағы және оның даму тарихында алар маңызы өте зор.

Қазақстан өз тәуелсіздігін алып, жаңаша құрылымы бар демократиялық қоғам құруға кіріскеніне біршама уақыт өтті. Еліміздің болашағын жасайтын жастар білімімен қатар шығармашылық қасиеті жоғары, өзіндік көзқарасы бар, елге тұлға болатын азаматтар болуы керек. Ал ол азаматтарды оқытып, тәрбиелеп шығаратын негізгі орта – мектеп. ХХІ ғасыр өзінің табалдырығына нық табан тіреген уақытында қоғамдағы әлеуметтік- экономикалық өзгерістер білімді, алған білімін одан әрі дамытып, практикада қолдана білетін, жан- жақты жаңа заңдылықтарға бейімделген қоғам мүшесін талап етеді. Олар ең алғашқы білімдерін мектеп қабырғасынан қаластырады. Сол себептен өскелең ұрпақты болашаққа және еңбекке толыққанды даярлау, сара жол салу, оның бойындағы табиғи, адами жақсы қасиеттерінің көзін ашып жетілдіру, шығармашылдықпен, ізденімпаздылыққа баулу, әртүрлі жағдайларда жинақы ұстануына тәрбиелеуде пән мұғалімдерінің рөлі өте зор. Пән мұғалімдерінің математиканы оқытуда басқа пәндердің – физикамен, химиямен, географиямен, сондай-ақ гуманитарлық пәндермен байланыстырып оқыту-математика мен оның ұғымдарының адамның табиғат пен қоғамдық құбылыстарды танудағы орнын көрсету үшін кең мүмкіндіктер туғызады. Алайда мұнда біржақты – басқа пәндер тәрізді математиканың ролін ғана көрсетумен шектелмеу керек. Істің екінші жағын – математиканың өзі өзге ғылыми пәндердің әсерімен машықтану жолдарымен дамығандығын көрсету қажет болады. Сондық тұрғыда оқытпаса оқушылардың санасында теріс ұғым туындауы ықтимал, яғни математикалық ұғымдар мен теориялар математикалық ғалымның қиялынан пайда болған деген сияқты қате пікір қалыптасуы мүмкін. Оқушыларды оң көзқараспен тәрбиелеуде математика

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

тарихының негізгі кезеңдерімен таныстыру аса құнды. Адамзат қалай білімсіздіктен білімділік элементтеріне және толымсыз білімділіктен қалай толыққанды білімділікке жеткендігін ғылымның тарихына жүгінбей анықтауға мүмкін емес. Ғылымның тарихы өткен құндылықтарды түсіндіріп қана қоймай, математиканың заманауи салаларын түсінуге де жағдай туғызады.

Қазіргі кездегі шапшаң жүріп жатқан жаһандану үрдісі әлемдік бәсекелестікті күшейте түсуде. Тіпті бірқатар дамыған елдерде бұл идея ұлттық қағидаға айналған. Қазақстанның бәсекеге қабілеттілігін жүзеге асырудың тиімді жолдары Елбасының «бәсекеге барынша қабілетті 50 елдің қатарына кіру стратегиясы» жолдауында айқындалған. Адамның жалпы білімін көтеру кең ауқымды мәселе болып отыр. Олардың біліктілігін, дағдыларын қалыптастыру қажеттігі еліміздегі ғылыми-техникалық және әлеуметтік мәдени жетістіктерінің қарыштап дамуынан туындайды. Білім сапасының кез- келген жарыстарда, тестілеулерде жоғары болуына жағдай жасау үшін, математиканы оқушылар тереңінен біліп, қызығушылықтарын арттыру үшін сабақтарда жаңалықты технологияларды кеңінен қолданып жұмыс жасағанымыз жөн.

Қазіргі мектеп ғылым жетістіктері мен адам қызметінің әртүрлі салаларының сұраныстарына сәйкес ертеңгі күннің қажеттіліктеріне сай бола отырып, мектеп бітіруші түлектің алдағы өміріне қажетті білімінің берік іргетасын қалауы керек. Жалпы, білім жүйесінде ақпараттық технологиялардың тереңдеп енуі оны оқыту әдістемесін ғана емес, мазмұнын да өзгерте бастады. Математика саласында математикалық әдістер мен математикалық ойлау ғана емес, жалпы ғылыми дүниетанымын да жаңаруда. Мектепте математикалық білім беру мазмұнын жаңарту мен оны оқыту әдістемесін жетілдіруден бұрын математикалық білім беру сапасын жолға қоюымыз қажет. Қазіргі кезде білім беру : пәндік – мазмұндық, мазмұндық – әрекеттік және мазмұндық – тұлғалық байланыста болуы керек. Осы тұрғыда менің пән мұғалімі ретінде өз алдыма қойған басты мақсатым: «Иновациялық технологиялар әдістерінің тиімді жағын пайдаланып, сапалы білім беру».

Оқушының дамуының негізі болып табылатын оқу әрекеті әрбір сабақтың өзегі болып, қазіргі сабақтарда оқушыларға білім дайын күйінде беріле салмауы керек. Ендеше оқушының дәл бүгінгі жаңа материалды білмейтіндігін, оны білудің қаншалықты қажет екендігін іштей мойындату, бар жандүниесімен беріле ынтасын аударып, қызығушылығын ояту мұғалімнен

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

шеберлікті талап етеді. Ол үшін әр мұғалім өз сабағына жан- жақты дайындықта болуы қажет.

Уақыт талабына сай заман ағымымен бірге жасасып келе жатқан мектепте оқытылатын білім технологиялары жыл сайын кемелденіп жаңару үстінде. Түрлі иновациялық технологиялармен жұмыс жасау барысында оқушылар қызыға, ынта жігерін сала тыңдап, сабаққа белсене араласып отырады. Әр мұғалімнің мақсаты- сабақ сапасын көтеру, оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттыру, ойлау қабілеттерін, шығармашылығын дамыту. Бұл міндеттерді жүзеге асыру ұстаздың шеберлігіне байланысты. Егер сабақ қызықты, тартымды болса, оқушы да қызыға қатысып терең және берік білім алады. Сондықтан әр пән мұғалімдері жаңа технологиялардың ішінен профессор Жауынбай Қараевтың деңгейлеп оқыту технологиясын қолданып жүр. Сол себептен мен деңгейлеп оқыту технологиясын өз тәжірибемде математика пәнінде қолдануды ұйғардым. Мұндағы деңгейлік тапсырмаларды енгізгендегі басты мақсат –сынып оқушыларын «біледі, білмейді» деп, жіктеп бөлуге болмайтындығын нақтылау. Осы арқылы деңгейлік және дербес оқыту принциптерімен қатар барлық оқушыға қатысты ізгілендіру принципі де сақталады. Бұл технологияны сабақ барысында түбегейлі пайдаланбай, тек ғана бір тарауды немесе тақырыпты аяқтаған кезде нәтижесін қорытындылау үшін қолдануға болады. Деңгейлеп оқытудың тағы бір тиімділігі оқушының А-деңгейдегі тапсырмаларды дұрыс орындағаны есепке алынып отырады. Яғни төменгі (жеңіл) деңгей болса да, оқушы өз білімінің қаншалықты екендігін ашуға көмектеседі. Барлық оқушы жұмысын бір мезгілде бастап, әрқайсысы білім игерудегі өз қабілетіне қарай өз биігіне жетеді.

Бұл технология бойынша оқушылардың білімді өздігінен саналы түрде меңгеруіне ерекеше мән берілген. Оқу іс-әрекетінің негізгі түрі оқушылардың өздігінен орындайтын жұмысы болып табылады.

Деңгейлеп оқыту технологиясы оқушының да, мұғалімнің де белсенді шығармашылық қызметін дамытуға арналған. А -деңгейдегі тапсырма мемлекеттік стандарттық деңгей, бұны орындауға барлығы міндетті.

В- деңгей бірте-бірте күрделенеді және бұл тапсырманы орындауға оқушылар құқылы, ал С-деңгейін пән бойынша ең жақсы білетін оқушылар орындайды.

Жетістіктерге жету үшін ең алдымен оқушылардың білім дәрежесін, ынтасын, ақыл–ой, еңбек дағдысын, өз жұмысына деген жауапкершілігін

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

ескеру қажет. Деңгейлік тапсырмаларды қандай дәрежеде орындай алса, сонда ғана баға біліміне қарай қойылады.

Сабақ барысында сыныптағы барлық оқушының білім деңгейі анықталады. Бұл әдістің тағы бір тиімді жағы–оқушы өзінің білім деңгейін, нені оқу керектігін анықтап, өзінің ізденуіне болады. Өйткені ол білім сапасының дамуын қамтамасыз етеді. Білім сапасы білім, біліктілік, дағды және тұлғаның қасиеттері мен қабілеттерімен бағаланады.

Сабақта оқушыларға өз ойларын талдауға, айтуға, қорытындылауға көп көңіл бөлу қажет. Бұл әдіс- тәсілмен жұмыс істеу барысында аңғарылғаны өздігінен еңбектенуге, ізденуге, қорытынды жасауға машықтанады. Тапсырманы орындау барысында жіберілген қателер мен кемшіліктерді уақытында анықтап түзетуге мүмкіндік беру керек. Мұғалім білімі нашарларға көмек беріп, қабілеттілермен жұмыс ұйымдастырып отыру арқылы математика пәнін оқуға деген қызығушылығын, белсендігін арттырады. Тақырыпты толық меңгере алмаған оқушылармен қосымша сабақтар, сыныптан тыс жұмыстар жүргізуі керек. Бұл тұстарда тағы бір ескере кететін жағдай- оқушылардың «көру арқылы есте сақтау» қабілетін де назардан тыс қалдырмау. Яғни сабаққа қажетті көрнекілік құралдарды (кесте, формула жазылған плакаттар, үлестірмелі карточкалар т. б.) тиісінше қолдану қажет. Көрнекілік құралдар арқылы оқушыға білімін толықтыруға жағдай туғызылады. Сонымен қатар сабақ барысында техникалық жабдықтарға, көрнекіліктерге жүгіну оқытушыға уақытты үнемдеуге, аз уақыттың ішінде бірнеше оқушының білімін бағалауға, бағдарламадағы материалды қай дәрежеде меңгергенін айқындауға мүмкіндік береді, бұл оқушының білім деңгейін қадағалаудың ең тиімді тәсілі. Себебі, оқушының білімін тексеру, оның мүмкіндіктерін айқындау – оқыту кезеңінің ең маңызды бөлігі.

Сабақта деңгейлік тапсырмалармен шектеліп ғана қоймай оқушылармен жұптық, топтық және ұжымдық жұмыстарын жүргізу әдісін де кеңірек қолданамын. Өйткені оқушылардың бір-біріне жолдастық, достық қарым-қатынастары арта түсуіне, бір-біріне білмегендерін толықтырып, үйретуін бейімдеуге, өз беттерімен ізденуге, өз білімімен жолдастарының білімін саралай, бағалай білуіне толығырақ мүмкіндіктер туғызуға жағдай жасайды.

Сөз соңын қорытындылай келе айтарым, жаңа мазмұнды білім беру жүйесіндегі педагогикалық технологиялардың алатын орны ерекше. Педагогикалық технологиялардың басты міндеттерінің бірі– оқытуды

ізгілендіру болып табылады. Оқыту технологияларын сауатты қолдана білген әр ұстаздың білім беру үрдісі нәтижелі және сапалы болатыны сөзсіз. Тек қана осындай ұстаз сабағында жеке тұлғаның білім, білік, дағдысын қалыптастырып, өздігінен даму бағдарын анықтап, дұрыс шешім қабылдай алатын, өзін-өзі жетілдіріп дамытатын тұлға тәрбиелей алады. Біздер, Қазақстан Республикасының ұстаздар қауымы, жаңа замандағы жаңа қоғамды жасау үшін, еліміздің болашағын жаңашыл бағытта тәрбиелеу үшін бар күш- жігерімізбен аянбай еңбек етуіміз қажет.

Ыбырай Алтынсариннің педагогикалық көзқарастары

*Ахмет Гүлнұр Төлендіқызы
«Н.Наушабаев атындағы Затобол мектеп – гимназиясы»ММ-нің
Қазақ тілі мен әдебиет пәні мұғалімі*

Біз келешекте қуатты мемлекет, зиялы қоғам құрамыз десек, дәл бүгін бесікте жатқан бөбектерді, балабақшада жүрген балдырғандарды, мектеп шәкірттерін тектілікке, инабаттылыққа, имандылыққа тәрбиелеуді қазіргі уақыттың міндеті, талабы деп қарауымыз керек. Осы талап пен міндеттерді орындалудағы ең бір пәрменді құрал – оқу, тәлім – тәрбие жұмыстарында халықтық құндылықтардың алтын мұрасын пайдалану. Қазіргі таңда білімнің басты мақсаты – бәсекеге қабілетті, кәсіби құзыреттілігі жоғары, жаңаша ойлайтын шығармашылықты мамандар даярлау және жасампаз іс әрекетті қалыптастыру. Олай болса, тарих көшінде өзіндік орны бар айрықша зиялы қауым өкілдерінің ұрпақ тәрбиесі туралы мәселелер ауқымындағы ой пікірлерін зерделеу, сипаттау, таразылау, жинақтау, оларды қоғамдық іс – тәжірибе шеңберіне енгізу.

Ыбырай Алтынсарин қазақ халқының тағдырына ерекше мән берген ұлы ағартушы – педагог. Ы.Алтынсарин педагогикасының

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

мұраларының негізгі идеяларының бірі – адамның өзара қарым – қатынасы, жастарды еңбекке баулу. Өзінің барлық педагогикалық теориясында жас жеткіншектердің ұлттық тәрбиесін қалыптастырып, жетілдіруде қазақ халқының ғасырлар бойы тәрбие саласында жиған бай тәжірибесін негізге алу қажет деген пікірді ұстанғандардың бірі Ыбырай. Оның дүниетанымдық көзқарасының қалыптасуына әсіресе, қазақтың мәдениетін, өнерін терең білетін, ақыл – парасаты жоғары, сөзге шешен, елге сыйлы атасы Балғожаның ықпалы ерекше болды. Ыбырай бала жастан халықтық педагогикадан алған тәлім – тәрбиесін, үлгі – өнегесін көңіліне түйгендерін оқу ағарту істері арқылы қазақ балаларының бойына сіңдіре білді. Ы. Алтынсариннің ұлттық эстетикалық тәрбие проблемаларын қозғайтын арнайы еңбектерін жазып қалдырмағаны белгілі, бірақ Ы. Алтынсариннің ұлттық – эстетикалық тәрбиеге қатысты оның педагогикалық қызметінен көрініс тапты. Ы. Алтынсарин шығармалары халқымыздың салт – дәстүрі, әдет – ғұрыптарын сипаттайтын этнографиялық мәнде келеді. Ы.Алтынсарин жастарды оқу – білім, өнерге үндегенде құрғақ насихатқа ұрынбайды, айтпақ пікірін оқушы зердесіне сіңіру үшін әр түрлі ұстаздық амал тәсілдерді қолданады.

Бір аллаға сыйынып Кел, балалар, оқылық, Оқығанды көңілге Ықыласпен тоқылық! – деген өлеңінде білім алуға үндесе, екінші жағынан, өмірдің бір қызығы тек байлықта деп ұғатын, оқу, өнер, ғылым – білімге мін бермейтін кертартпа көзқарасқа соққы береді. Өмірде сарқылмас мол байлық – білім екендігін айта келіп, оған қол жеткізу үшін ерінбей – жалықпай еңбектенудің керектігін түсіндіреді. Өнерді үйрен, үйрен де жирен деп санаған халқымыз ұл қыздарының оң қолынан өнер тамған шебер болуына да мән берген.

Ы.Алтынсарин өзінің төл туындыларында тәрбиелік, нақыл – насихаттық мәніне ерекше көңіл аударып отырды. Сол арқылы жас буынды адамгершілік пен ізгілікке, еңбек пен зейінділікке, өнер – білімге баулуды көздейді. Ол ел жұртқа қажет білім мен өнерді игерудің төте жолы тұрақты мектептер арқылы жүзеге асады деп санады. Ы. Алтынсарин қызметінде балаларды оқыту мен тәрбиелеу жұмысы ерекше орын алады. Мектептегі оқыту мен тәрбие процесін жүргізуші мұғалім деп таниды. Ы.Алтынсарин надандықтың зиянын, ғалымның қоғамдық маңызын түсіндіреді. Бұл әсіресе «Талаптың пайдасы» т. б. әңгімелерімен көрінеді.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Шығармаларында оның өнерге деген ықылас – ілтипаты анық байқалады. Өзінің өлеңдері мен әңгімелері арқылы жастарды табиғаттың әсемдігін, адам сезімін қабылдап, түсіне білуге тәрбиелейді, оның өлеңдері мен ғибрат әңгімелері жас ұрпақты тәрбиелеу мен оқытуда күні бүгінге дейін өз маңызын жойған жоқ. Ол аймақта мектептер мен кәсіптік училищелер ашу арқылы жалпы және кәсіптік білім беру ісінің негізін қалады.

Сиса көйлек үстінде, Тоқуменен табылған. Сауысқанның тамағы, Шоқуменен табылған, - деп педагогтік тәсіліменен балаға еңбек атаулыдан хабар аңғартады. Мектеп – қазақтарға білім берудің басты құралы. Біздің барлық үмітіміз, қазақ халқының келешегі осында, тек осы мектептерде ғана деп жазған болатын. Ы.Алтынсарин шығармаларында еңбекті сүю, білімдіден үйрену, талпыну, адамды сыйлау үгіттеледі.

Ы.Алтынсарин – қазақтың салт – дәстүрін зерттеумен айналысқан ғалым этнограф. Еңбек тақырыбы – Ыбырай әңгімелерінің арқауы. Ол техниканы меңгерген адам зор игілікке ие болады, жаратылыстың тілін біледі, оны өзінің айтқанына көндіреді, халықтың жалпы мәдениетін көтерумен қатар негізінен олардың тұрмысын жақсартады дейді. ХХ ғасырдың басында бір кезде Шоқан, Ыбырай, Абай көтерген ағартушылық қозғалыстың туын А.Байтұрсынов, М.Жұмабаев, Ж.Аймауытов, М.Дулатовтар жалғастырды.

Сонымен Ыбырай өзінің бүкіл саналы өмірін қазақ халқының жаңа буынын тәрбиелеп, олардың озық мәдениетті елдерден үлгі ала отырып, білімді де саналы азамат болып жетілуіне айтарлықтай үлкен үлес қосты. Ыбырайдың бұл тарихи қызметі кезінде өзінің замандас достары Н.И.Ильминскийдің, А.А. Мазохиннің, Ф.Д.Соколовтың, А.В.Васильевтің, А.Е.Алекторовтың, Ғ.Балғымбаевтың естеліктерінде жылы ілтипатпен аталып жоғары бағаланды. Алайда ұлы ағартушының сан қырлы педагогикалық, ғылыми зерттеулері, сондай – ақ өлеңдері мен прозасы, аудармалары біздің заманымызда ғана терең зерттеліп, өзінің тиісті, әрі байсалды бағасын алды. Қоғамдық ой – сананың дамуына өзіндік үлес қосқан ұлы тұлғалардың қатарында Ыбырай Алтынсарин есімі де тұрады. Ұлы ғалым – педагог Ы.Алтынсариннің «Қазақ хрестоматиясы» және «Таза бұлақ» деген оқу – әдістемелік еңбектері қазақ халқының рухани мәдениетінің даму тарихында аса зор оқиға болып бағаланады. Және болашақ ұрпақтың ақыл ойы мен жеке тұлғаны қалыптастыруда

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

адамгершілік, эстетикалық еңбек дағдылары мен қасиетін тәрбиелеудің негізі болып есептеледі. Жеке тұлғаны оқу мен өнерге, мәдениетке, адамгершілікке тәрбиелеуде Ы.Алтынсарин аса бағалы, бай қор – қазақ фольклорына ерекше назар аударды. Бұлдан ұлы ағартушының істеген ісінен, шығармаларынан бала тұрғысынан қалыптастыру мен тәрбиелеуде қазақ отбасының тәлім аларлық ең жақсы дәстүрлеріне жоғары баға бергендігін көреміз.

Кім сендерді, балалар тербететін,

Еркелетіп, ойнатып, сергітетін ?

Жалқау болсаң, балалар, жаман болсаң,

Қамқор анаң көз жасын көлдететін,- деген, ақын бұл өлең шумақтарынан отбасындағы ата – ана тәрбиесі мен баланы сүйіп, еркелететіндігін және ата – ана баланың алғашқы табиғи тәрбиешісі, балажандық қасиеті мен ерекше мейірімдігін көреміз. Ы. Алтынсарин еңбек процесінің бала тәрбиесіндегі ерекше маңызын көре біледі. Сондықтан оның көптеген әңгімелерінің идеясы Абай айтқандай «Еңбек етсең ерінбей, тояды қарның тіленбей» деген қағиданың төңірегінде топтасқан. Мәселен. «Бай баласы мен жарлы баласы». Асан мен Үсен әңгімесі шындық реалистік әңгіме. Осы әңгімесінде Алтынсарин бүкіл ағартушылық еңбегінің негізгі сырын, әлеуметтік тенденциясын айқын ашып береді. Үсен арқылы еңбекші бұқараның жас ұрпағының еңбек сүйгіштігін, әр нәрсенің ретін таба білетіндігін көрсетеді. Ал Асан бейнесінде мұндай қасиет байқалмайды. Үсен бейнесінен тек еңбексүйгіштіктен басқа дәрменсіз Асанға көмегі оның адамгершілік жағынан бейнесін сомдай түседі. Мұнда қазақ өміріндегі Асанға лайық ұқсас мінездерін айқын көрсетіп береді. «Ол жастайынан сұрағанын әперетін, дегенін істейтін кісі болғандықтан жатып ішер болуға әрекеттенеді» ... «Ол еш нәрсе істеуге әдеттенген жоқ, демек, өзінің не істей алатынын, несі жоқ екенін жақсылап айыра алмайды». Осы жерде қортынды жасай кететін болсам: мұндай балалар қазірдің өзінде де кездесіп отырады. Олар әке – шешелерінен көмек күтіп таңнан кешке дейін отырудан тайынбайтындар кездессе, керісінше бос уақыттарында пайдалы іспен айналысып, ата – аналарынан көмектерін аямайтын балаларды да жиі кездестіруге болады. Осы әңгіме арқылы мектеп оқушыларына жақсы мен жаман, кедей мен бай, сараңдықпен жомарттық туралы сөздермен біраз мағлұматтар беруге болады. Ы.Алтынсарин осы іспеттес әңгімелерінде еңбек процесінің адамның сана – сезімін, психологиясын қалыптастыруда

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

ерекше орын алатынын жақсы түсінген. «Ұяда не көрсең, ұшқанда соны ілесің» дегендей жасөспірімдердің басында кездесетін түрлі жаман мінездерді отбасындағы тәрбиемен терең астастырады. Адамның жеке басының мінез – құлқын қалыптастыру, оның бойынан жойылып бара жатқан адамгершілік қасиеттерді сіңіру, иманжүзді етіп тәрбиелеу ата – ананың тікелей әсерімен отбасынан басталып, мектепте жүзеге асатынын ескерген жөн. Ыбырай келешегінен үміт күткен, өз халқын жан тәнімен сүйген, халқының мәдени көркейіп өсуі үшін бойындағы бар күш жігерін аянбай жұмсаған нағыз патриот азаматтар еді. Өз заманының ақыл ойшылдары ірі қоғам қайраткерлері, олардың дарқан бейнелері мен іс әрекетінен қазақ халқының мәдени экономикалық дамуын, қазақтың ұлт болып бірігуін, жаппай сауатты, мәдениетті, оқыған ел болуын көксеген біртуар асыл азаматы. Қазақ педагогикасының дамып, өркендеуіне белсене ат салысып мынандай үлес қосты: қазақ балаларына алғаш мектеп ашты, Ырғыз қазақ қыздарына арналған мектеп – интернат ашты, «Қазақ хрестоматиясын», «Қазақтарға орыс тілін үйретудің бастауыш құралын» жазды. Қоғамның заңды тіршілік етуі тек қана халықтың ағартушылық деңгейі қоғамдық және дара санының дамуы арқылы мүмкін болатынын тарихи іс тәжірибе көрсетіп отыр. Әлемдік деңгейдегі балық құқықтық мемлекеттерде азаматтық қоғам ғасырлар бойы жинақталған құндылықтар негізінде қалыптасқаны белгілі. Сондықтан да, Елбасы Нұрсұлтан Әбішұлының «Тарихты танып зерделеу керек, тарихты таразылау керек, сонда тағдырыңды, бүгінгі тұрпатыңды танысың, келешегіңді бағдарлайсың, алдағы жүрер жолыңның сілемін табасың» деген сөздерінде тарихтың шексіз тағылымы да ақиқаттың құдіретті мейлінше айқындала түседі.

XIX ғасырдың екінші жартысы мен XX ғасырдың бас кезіндегі демократиялық бағыттағы қазақ зиялыларының ең ірі, ең беделді көшбасшысы қазақ ғылымы мен мәдениеті, оқу тәрбие ісі тарихына сіңірген орасан зор еңбектерінің тарихтан өшпес орын алатынын бүгінгі демократия мен әділеттілік салтанат құрған дәуірде өмір шыңдығы дәлелдеп отыр. XXI ғасырда білім сапасы жалпыға ортақ, рухани – этикалық басымдылық негізінің мән құраушылық және шығармашыл, жаңашыл сипатына ие, сонымен қатар ғылыми негізде шынайы құрылған, сан қырлы, адамзат пен мемлекеттің мәдени ескерткіштеріне сай негізделген, этномәдени, әлеуметтік – кәсіптік және конфессионалды топтардың жан – жақты қажеттіліктерін, сондай – ақ жеке тұлғалардың рухани

сұраныстарын қанағаттандыруға бағытталған болуы қажет. Осы бағытта Ыбырайдың игілікті ісін ықыласпен қолдап, оны егемен елдің білім беру жүйесінде оқыту мен тәрбиенің озық нобайы ретінде жандандырып, инновациялық сипатта әр бере отырып, тиімді қолдану оқыту міндеттерінің талабы болған абзал.

Қазақ тілі пәнін оқытуда жаңашыл әдіс-тәсілдерді қолдану

---

*Сейтмағанбетова Шолпан Жугеревна
Қостанай облысы, Қостанай ауданы, Затобол кенті, «Н.Наушабаев
атындағы Затобол мектеп-гимназиясы» ММ-нің
директордың ақпараттандыру ісі жөніндегі орынбасары, қазақ тілі
мен әдебиеті пәні мұғалімі*

XXI ғасырда еркін білім беру, адамның шығармашылық ойлауын дамыту негізгі мәселе болып отыр. Осы идеялардан оқытудың және тәрбиелеудің инновациялық технологияларын қолдану қажеттілігі туындайды.

Білім саласындағы жаңа көзқарас тұлғаның дамуы мен нәтижеге бағытталған білім беруді көздейді. Сондықтан, білім жүйесін құру, оқушыларға қазіргі заман талабына сай білім беру—бүгінгі күннің ең өзекті мәселесі.

Қазіргі кезде сабақта жаңа технологияларды бәріміз кеңінен қолданамыз. Қазақ әдебиетінің классигі, ұлы атамыз Абай Құнанбайұлы «Шәкірттерің жақсы оқу үшін, оның оқуға деген ынтасы және қызығушылығы зор болу керек» – деген. Расында да, тек қана жігерлі, әр нәрсені үнемі білгісі келген, табандылығын, шыдамдылығын көрсеткен адам ғана мақсатына жетеді.

Заманауи жаңашыл технологиялар ұғымының пайда болуы білім беру саласында компьютерлік сабақтар өткізумен тығыз байланысты.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Көптеген электронды оқулықтар мен оқу бағдарламалары, мультимедиялық оқу бағдарламалары жасалуда және жасалып та жатыр. Сондықтан, бүгінгі таңда қазақ тілі пәні мұғалімдерінің кәсіби құзырлылығы құрылымынан оқытудың ақпараттық – коммуникациялық технологиялары ерекше орын алады.

Жаңа ақпараттық технологиялар дегеніміз – білім беру ісінде ақпараттарды даярлап, оны білім алушыға беру үрдісі.

Сонымен бірге, ақпараттық коммуникативтік технология сабаққа дайындалуда қосымша ақпаратты іздеуді кеңейтеді. Интернеттің іздеу жүйесі арқылы қызықты мәліметтер, көрнекіліктер таба аламыз.

Сонда, оқу - жүйесінде ақпараттық - коммуникативтік технологияларды қолдану мынадай нәтижелерге қол жеткізеді:

- оқушылар электронды оқулықтармен және интернет желісімен жұмыс істей алады;

- оқушының білімі қысқа мерзімде және кез келген уақытта бағаланады;

- орындаған жұмыстарының қателерін бірден көруге мүмкіншілік тудырады;

- интерактивті тақтаны еркін қолданады;

- ақпараттық мәдениетін дамытады;

- сабақта уақыт та үнемделеді;

- оқушылардың коммуникативтік қабілеттері дамиды;

- зерттеу дағдылары дамиды;

- оқушылардың пәнге деген қызығушылықтары артады;

- әрбір оқушының шығармашылық мүмкіндігі ашылады.

Бүгінгі таңда республикада компьютерлік бағдарламалар шығарылып, оқытудың жаңа технологиялары оқу үрдісіне енгізіліп, оң нәтижелер беруде. Олар – В.Фирсовтың саралай оқыту, П.Эрдниевтің дидактикалық бірліктерді шоғырландыру, Ш.Амонашвилидің ізгілікті – тұлғалық, В.Монаховтың оқыту үрдісін жобалау, М.Жанпейісованың модульдік оқыту, Ж.Қараевтың деңгейлік саралап оқыту, Г.Селевконың өзін - өзі дамыта оқыту және т.б.технологиялары. Аталған технологиялардың қазақ тілін басқа ұлт өкілдеріне оқытудағы маңызы ерекше.

Осындай ізденістен туындаған технологиялардың бірі – тірек сызбалар арқылы оқыту әдістемесі. Әдістеменің ерекшелігі мен маңызы неде?

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Бірінші ерекшелігі – нақты, дәл есептелген тұтас оқу процесін құра білу. Виктор Федорович Шаталов бұл құрылымды былай түсіндіреді: «Тірек сызба дегеніміз – ойынның элементі, уақыт үнемділігі және оқушы психологиясын қызықты құбылысқа бағыттау. Бірақ ең басты мақсат – берілген тақырыпты логикалық байланыстар негізінде оқушының түсінуі және ұзақ уақыт есте сақтауы».

Екінші ерекшелігі – уақыт үнемділігі. Мысалы, белгілі бір тарауды түсіндіру барысында бірнеше тақырыпты жинақтап, ықшамдап бір –екі тірек сызбасына сыйдыруға болады.

Ал ең негізгі ерекшелігі –тірек сызбасын қолдану. Бұл әдістеме қазіргі күнге дейін құндылығын жойған жоқ.

Тірек сызбалар оқушылардың сөйлеу тілін арттыру мақсатында пайдаланатын тәсілдің бірі. Сонымен қатар тірек сызба жаңа тақырыпты жеңіл түсінуге, есте сақтап қалуға көмектеседі. Қазақ тілін оқытуда ең қолайлы жолдардың бірі - тірек сызбаларын пайдалану: себебі олар тірек сызбалар арқылы сөйлем құрастырып, өз ойларын айтып жеткізуге үйренеді, сабаққа қызығады, еңбектенуге талпынады.

Тірек сызбасын сабақта кеңінен пайдалану - мұғалімнің жан-жақты дайындалуына, уақытты ұтымды өткізуіне әсер етеді.

Уақыт талабы мұғалімнен сабақты қызықты, тартымды өткізе білуді, көп шығармашылық ізденісті, білімділікті, тапқырлықты қажет етеді. Оқушылардың белсенділігін, жеке дара жұмыстануын ынталандыру, жеке көзқарастарының қалыптасуын, дамуын, оқу еңбегінің нәтижесі тиімді болуын талап етеді.

Грамматикалық тақырып бойынша ережені жаттау түрде бермей, тірек сызбалар арқылы үйрету, көп есте қалатын болады. Оқушылар ережені тірек сызбалар арқылы ұғып алса, оларды сабақта жиі пайдаланып отырса, оқу жүйесін жақсы түсінетін болады.

Берілген тірек сызбаларды пайдалана отырып, оқушыларға грамматиканы кеңінен және керекті ережені қолдануларына мүмкіншілік туғызуға болады. Сабақ барысында көп сөйлемей-ақ сабақ негіздерін қысқа да нұсқа ұсынып, шығармашылық ой-өріс жүйесін арттыруға жағдай жасалады. Оқушылар аудару жұмысын орындағанда грамматиканы оңай түрде қолдана алатын болады.

Қазақ тілі сабақтарында өзім қолданатын келесі тірек сызбалардың үлгілерін ұсынамын. Мысалы, лексика тарауы бойынша мынадай тірек сызбаларды оқушылар назарына ұсынамын.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

Грамматикалық тақырыпты түсіндіргеннен кейін тапсырмалар беремін. Тапсырмаларды сабақ кезеңдері бойынша үш топқа бөлемін:

1. Түсінігін тексеру тапсырмалары
2. Сабақты бекіту тапсырмалары
3. Сабақты қорытындылау тапсырмалары

Бұл тапсырмалардың мақсаты:

- Білімдерін тереңдету, қайталау, пысықтау.
- Сөздік қорын, сөйлеу мәдениетін дамыту.
- Шығармашылығын, ізденісін арттыру.
- Оқып үйренген тақырыпты меңгеріп, есте сақтау қабілетін дамыту.
- Ой-өрісін, белсенділігін, қызығушылығын, шығармашылық ізденісін

ояту.

Тиімділігі:

- Берік білім негізі қаланып сөйлеу қабілеті дамиды;
- Тұжырымдап, топшылау дағдылары қалыптасады;
- Оқушыларды өз еріктерімен шығармашылық қызметке бағыштайды;
- Оқушылардың сабаққа дайындалу процесін тездетеді, жеңілдетеді.

Осы тірек сызбалардың нәтижесін анықтау мақсатында, жалпы бұл тірек сызбалардың оқушыларға көмегі бар ма, бар болса қаншалықты көмектеседі деген оймен өзім сабақ беретін сыныптарда, оқушыларға анкеталық сұрақтар жүргіздім. Оқушылардың көпшілігі оның қажет екендігін, көмегінің көп екендігін айтып қолдады.

Қорыта айтқанда, өздігінен белсенді әрекет ету арқылы білімді меңгерту қазіргі мұғалімнің негізгі талаптарының бірі. Сонымен мемлекеттік тілді оқыту жүйесіне ақпараттық технологияны енгізу тілді саналы меңгертіп, байланыстыра сөйлеуде ғана емес, өскелең ұрпақтың ізденімпаздық әрі шығармашылық қабілеттерін дамытуда ықпалы зор және тіл меңгеруге деген қызығушылығы арта түсетіні айдан анық. Сабақтың мазмұнына байланысты кейбір мәселелер жөнінде қойылатын сұрақтар немесе оқушылардың өздерінің сұрақ қоя білуі мен жауап қайтарудағы тапқырлығы проблеманы түсінудің маңызды көрсеткіші екендігінің айқын дәлелі. Сабақтың барысында өз көзқарасын дәлелдеп, пікірін қорғай білуге талаптандыру, басқаларды да тыңдай білу және өз позициясын түсіне білуге, құрбы-құрдастарын ренжітпей, өз ойын қисынды айта білуге үйрету, сөйтіп, адамдар арасындағы, яғни, құрбыларымен, оқытушыларымен қарым-қатынасты дұрыс жолға түсіруге ықпал ету болып табылады.

Медицина саласындағы педагогикалық технологиялар

---

*Дүйсенбаева Мөлдір Сейілбекқызы
«Түркістан» көпсалалы жоғары медицина колледжінің
оқытушысы, дәрігер терапевт*

XXI ғасырдың жас ұрпақтарын оқыту мен тәрбиелеу барысында көптеген жаңа белестерге қол жеткізуде, сонымен бірге оқыту жүйесінде әртүрлі жаңа технологиялар тәжірибелерге еніп, оң нәтижелерін беруде. Әсіресе, технологиялық бірліктердің арнайы жүйесі, олар педагогикалық нәтижеге бағытталған және оқытудың жаңа технологияларын мемлекеттік стандартқа және білімдік өзгерістерге қарай топтастыруға болады.

Педагогикалық технология негізі ретінде мыналар қарастырылады, оқытудың жалпы мақсаты, құрылған мақсатты нақтыландыруға көшу, білім алушылардың білім деңгейін алдын ала (диагностикалық) бағалау, оқу әрекеттерінің жиынтығы және нәтижелерін бағалау. Жаңа оқыту технологиясы, тұлғаның танымдық қабілеттерін және танымдық үрдістерді: яғни, жадының (ес) алуан түрлерін – есту, көру, қимыл және т.б. ойлауды, ынтаны, қабылдау қабілетін арнайы жасалған оқу және танымдық жағдайлар арқылы дамытуға, сондай-ақ тұлғаның қауіпсіздігін, өзін-өзі өзектілендіру, өзін-өзі бекіту, қарым-қатынас, ойын, танымдық және шығармашылық қажеттіліктерін қанағаттандыруға, белсенді сөздік қорын (ауызша және жазбаша тілінде) дамытуға бағытталу. Интерактивті оқытудың басты мақсаты – білім алушыларды өз бетінше ой қорытып, жауап таба білуге үйрету. Еліміз дамудың демократикалық жолын таңдап алған қазіргі заманда жастарды өз бетінше шешім таба білуге үйрету заңды құбылыс. Бұл күнделікті аудиториядағы жұмыстарға да қатысты: бала сабақ кезінде мейлінше белсенділік танытуы тиіс. Осындай, білім алушылардың белсенділігін арттыруға мүмкіндік жасайтын әдістемелік амалды интерактивті деп атайды.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Оқытудың интерактивті әдістерінің артықшылықтары мынада, тұлғаның қызығушылығын туғызуы, әрқайсысының оқу процесіне қатысу белсенділігін кеңейтеуі, әрбір тұлғаның сезіміне назар аудараруы, оқу материалдарын тиімді меңгеруге бейімделуі, тұлғаға көпжоспарлы әрекет етуге әсер етуі, тұлғаның пікірлері мен қарым-қатынастарын қалыптастыруы және мінез-құлықтың өзгеруіне көмектеседі.

Интерактивті әдіс әр адамды білім алудың барлық кезеңдерінде белсенді жағдайға қояды, білім алу үрдісін мәнді етеді.

Интербелсенді оқытудың негізгі қағидалары:

Орта қалыптастыру

Әрекет арқылы үйрету

Өмірмен байланыстыру

Өзінділікпен

дербестікке

баулу

Интербелсенді әдістер ретінде келесі қолданылады: Іскерлік, рөлдік ойындар – студенттерге әртүрлі кәсіби рөлдерде сөйлеуге және сабақты мәселелі жағдайды қалыптастыруға мүмкіндік беретін оқыту әдісі.

Тестілеу – әртүрлі күрделіліктегі өзара байланысты тапсырмалар жинағынан тұрады. PBL (problem based learning – мәселеге-бейімдеп оқыту) әдісі - қойылған мәселемен өзбетінше жұмыс істеу нәтижесінде студент әртүрлі пәндер бойынша компетенттілік құрылымдарын игеретін оқыту әдісі. TBL (team based learning – кіші топтарда оқыту) әдісі – студентте топта жұмыс істеу дағдысын дамытуға мүмкіндік беретін оқытудың топтық әдісі. Топтық дискуссия әдісі студенттерді кәсіби жағдайды талдауға, мәселені құру дағдыларын қалыптастыруды үйретуге, басқа қатысушылармен қатынасқа түсу игерімін дамытуға, сонымен қатар, әртүрлі кәсіби мәселелер бойынша шешім қабылдау дағдыларын қалыптастыруға бағытталған әңгімелесудің түрі.

Миға шабуыл әдісі – топта жұмыс істеу дөңгелектері арқылы белсенділігін жігерлендіру негізінде студенттерге ситуация шешімі жауабының бірнеше жолына итуге мүмкіндік беретін, идеялармен шешімдерді қабылдаудың оперативті әдісі.

Қорыта айтқанда, әр технологияны қолдану арқылы белгілі бір жетістіктерге жете аламыз. Болашақ ұрпақтың жеке тұлға болып қалыптасуында білім беру жүйесін ізгілендіру, инновациялық үрдісте тиімді қолдану қазіргі заман талабы.

Жалпы патология пәнін кіші топтарда оқыту әдісі

*Теріскенбаева Бибінұр Берікқызы
«Түркістан» көпсалалы жоғары медицина колледжінің
оқытушысы*

Жалпы патология пәні медицина саласы мамандарын дайындаудағы фундаментальді пәндердің бірі. Сондықтан жалпы патология пәнінің тәжірибелік сабағын ұйымдастырудың өзіндік ерекшелігі бар. Мысалы, жалпы патология пәні сабағында термин сөздер көптеген атауларымен танысады және оқу материалының көптігі студенттердің тақырыпты жоғары деңгейде меңгеруіне кедергі жасайды. Бұл жағдайға оқыту тәжірибесінде жай қарауға болмайды. Сондықтан, студенттердің тақырыптарды игерудегі нәтижелілігін жоғарылату үшін тәжірибелік сабақ барысында топтарды кіші топтарға бөліп оқыту тәжірибесін қолданылып, өзіндік заңдылықтары мен қалыптасты.

Кілттік сөздер: жалпы патология, кіші топтар, тәжірибелік сабақ.

Кіші топтарда оқыту – оқытуды ұйымдастыру түрлерінің бірі. Қазіргі таңда оқытуды ұйымдастырудың фронтальді, топтық және жеке түрлерін ажыратады. Фронтальді түрі деп оқытушының тікелей қадағалауымен, топтық барлық мүшелерінің бір жалпы тапсырманы орындауын айтады. Оқытудың жеке түрі деп оқытушының тікелей қадағалауынсыз, топтық әрбір мүшесінің бір-бірінің көмегіне жүгінбей жеке немесе жалпы тапсырманы орындауын айтады. Оқытудың топтық түрі деп оқытушы мен оның шәкірттерінің бірлесіп, дифференциялық немесе кіші топшалармен (2 – 6 адам) біртектес тапсырмаларды орындауын айтамыз [1, 2].

«Кіші топ» – бұл бір-бірімен үздіксіз қарым-қатынаста болатын, іс-жүзінде құрамы өзгермейтін білім алушылар тобы. Көптеген зерттеулер авторларының айтуынша, кіші топтарда оқыту арнайы тұлғааралық

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

байланыстардың пайда болуына әкеледі және де топ құрамы мүшелерінің өзара арақатынасының жемісті түрі болып табылады. Кіші топтарда жұмыс істеу кезінде :

- түсінік, біліктілік және дағдылар фронтальды оқытумен салыстырғанда жылдамырақ қалыптасады; оқу материалын түсіну мен есте сақтау дейгейі жоғарылайды;

- төменгі курс білім алушылары өздерін еркін сезініп, бірлесе жұмыс жасағанына шабыттанып, оларда жанындағы топ мүшелеріне көмек беру сеземі пайда болады, бір-біріне деген агрессия деңгейі төмендейді, білім алушыдар өздері мен өз топтастарын жақсы түсіне бастайды;

- білім алушылардың шығармашылық, жеке қабілеттері мен олардың танымдық қызметінің әртүрлі қырларын жүзеге асыру мүмкіндіктері ұлғаяды;

- білім алушылар оқытушының жұмысына үлкен құрметпен қарайды;

- білім алушының өзіне деген талап жоғарылап, өз мүмкіндіктерін шынайы бағалай алуы жоғарылайды;

- болашақ мамандығы мен қоғамдағы өмірі үшін маңызды дағдылары қалыптасады: мүшелердің орналасуын, олардың бірлесе қызмет етуін білуі, жауапкершілікті сезінуі, басқа адамдардың ойы мен мүмкіндіктерін есепке алу.

Кіші топтар тәжірибелік сабақтардың әртүрлі кезеңдерінде, оқытушының психологиялық, дидактикалық және басқарушылық мақсаттарынан және бақылау нәтижелерінен қалыптасады. Кіші топ өз әрекетін берілген тапсырманы орындауға қажетті уақыт ішінде жалғастырады. Топ өздерінің жұмыс нәтижелерін тапсырманы бірлесіп орындап біткен кезде көрсетеді. Педагогикалық тұрғыдан қарағанда, маңыздысы нәтиже емес, білім алушылардың бірге жұмыс істеу процесі.

В.К. Дьяченко топтық жұмыс белгілерін келесі түрде анықтаған [3, с. 102]:

- топтың барлық мүшелерінің мақсатының бір болуы;
- жұмыс міндеттерін, қызметтерін бөліп беру, топ мүшелерін тапсырма сұрақтарына толық қамту;
- ұйымдастырылған бірлестік, ұжым ішінде сенім мен бір-біріне көмектесуі;

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

- топ мүшелерінің әрқайсысын көңіл бөлуді күшейтіп, әрқайсысына жағдай жасау;
- әрбір білім алушының жемісті еңбектенуіне бірдей қолайлы жағдай жасау.

Жалпы патология пәні – медицина саласы мамандарын дайындаудағы фундаментальді пәндердің бірі. Пәннің ерекшелігіне байланысты, бұл пәнді игеруде бірлесіп, бірге жұмыс істемей жақсы нәтижелерге жету қиынға түседі. Жалпы патология пәнінің тәжірибелік сабақтарында төменгі курс білім алушыларын тек пәнге қызықтырып қана қоймай, осы пәннің жоғарғы курстарда оқитын пәндерді игерудегі, болашақ мамандығындағы маңызын түсіндіру қажет. Жалпы патология пәнін оқыту – әрбір білім алушының толыққанды сапалы маман болып қалыптасуына ықпал етеді. Жалпы патология пәні төменгі курс білім алушыларына адам денесіндегі барлық мүшелер мен жүйелердің дамуынан бастап, орналасуын, құрылысы мен қызметін клиникамен ұштастыра отырып игеруге ықпал етеді. Білім алушылардың жалпы патология пәнінің тәжірибелік сабақтарындағы топтық жұмыс істеуі олардың жеке қабілеттерін есепке алумен жүзеге асырылады.

Біздің тәжірибеде тәжірибелік сабақ жүргізудің фронтальді түрі жаңа тақырыптарды игеру үшін, студенттердің өзіндік жұмысын игеруі кезінде қолданылды. Бірақ тәжірибелік сабақтарды жүргізудің мұндай түрі білім алушылардың жеке қабілеті мен ерекшеліктеріне байланысты мәйіттермен, макро-микро препараттармен дайындалып жаңа тақырыптарды сапалы игеруіне мүмкіндік бермейтін. Топ білім алушыларының барлық мүшелерінен пәнді игеруде жемісті нәтижеге жету мүмкін емес. Өйткені, топтарда бірнеше қабілеті төмендеу білім алушылар болады. Олар үшін пәнді игеру процесі белгілі бір қиындықтарды туындатады.

Кіші топтарда оқыту кезіндегі маңызды сұрақтардың бірі – топты дұрыс құрау. Топты құрау бірлесіп жасайтын жұмыстың мақсатына байланысты болады. Маңыздысы осы топта бірлесіп жұмыс жасау білім алушыға пайдалы болуы қажет. Ол үшін біз топтарға бөлу барысында белгілі бір ережелерді сақтадық:

– кіші топ мүшелерінің ең жақсы саны – төрт адам. Мұндай топ жұмысқа барлық топ мүшелерінің қатысуына мүмкіндік береді, сонымен қатар қосымша тапсырмалар бергенде мұндай топтарды топшаларға бөлу оңай болады.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

– Өртекті топ құру – топты қабілеті жоғары және төмен білім алушылардан; қыз және ер балалардан; анағұрлым белсенді және белсенділігі төмен білім алушылардан құру.

Біз оқытудың топтық түрін оқу уақытының 25%-ға жуығында пайдаландық. Білім алушылар топта жақсы әрі үйлесімді жұмыс істеуі үшін тапсырманы жылдам әрі жоғары нәтижемен орныдаған топ мүшелеріне ынталандыру мақсатында жақсы бағалар қойдық. Қорыта айтқанда осы аралықта білім алушылардың топты орташа балы 10%-ға жоғарылады. Оқытудың мұндай түрі білім алушыларға да қызықты болып, топтағы қабілеті төмен топ мүшелерінің де тақырыптарды игерудегі нәтижесі жоғарылап, пәнге деген қызығушылығы арта түсті.

Медициналық білім берудегі интеграциялық оқытудың маңызы

*Нарметова Насиба «Түркістан» көпсалалы
жоғары медицина колледжінің
оқытушы, дәрігер терапевт*

Өмірдің ағымы мен қоғамның даму тынысы Қазақстанның әлемдік қоғамдастыққа интеграциялануы ғылым мен білім саласындағы процестердің өзгеруіне ықпалын тигізуде. Білімді интеграциялау – бұл салалы дамытудың негізгі тенденциялары мен болашағы болып табылады. Білім процесін интеграциялаудың мәселелерін өзектілендіру кезінде оқыту парадигмасын өзгерту, оның мақсатын әрлендіру, мазмұнын жаңарту, оқытудың тиімді әдістері мен жолдарын іздеу оқу процесінің барлық компоненттерін интеграциялауды ойластырады. Интеграция – бұл жекелеген бөлімдерді біріктіруге, соның нәтижесінде білім жүйесінің сапалы өзгерістеріне жетелейтін байланысқан жүйелер теориясы. Интеграция білім беру процесін құрастырудың басты қағидаларының бірі,

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

оны жетілдірудің тәсілі ретінде, әлемді бір-тұтас тануды қамтамасыз ету құралы және студенттердің дидактикалық жүйесінің даму шарты ретінде де түсіндіріледі (Үлкен кеңес энциклопедиясы). Яғни, интеграция тек пәндер бойынша білімдер қарым-қатынасы ғана емес, сонымен қатар оқыту технологиялары, әдістемелері мен формасы туралы мәлімет береді. Педагогикалық іс-әрекет – бұл нормалар мен шығарманың, ғылым мен өнердің қоспасы. Сондықтан қазіргі кездегі қолданыстағы білім беру әдістерінің көп түрлілігін дұрыс біріктіру және интеграциялау маңызды болып отыр. Бұған оқыту нәтижесі тікелей тәуелді. Студенттің кәсіби іс-әрекетінде пәндер мен оқыту технологиялары бойынша интеграциялық білім беру деңгейінде шығармашылық ізденістер орны аса ерекше. Қазіргі заман ғылымы алдында интеграциялық оқытуды теория негізінде ұғыну мәселесі тұр. Себебі философиялық тұрғыдан қарағанда интеграциялық оқыту – бұл пайдалы ақпаратқа немесе нақты білімге ғана қатысты емес, сонымен қатар студенттің өз ортасын, оқытушыларын және медициналық пәндерді тереңірек ұғынуына ықпал ету түсінігі де. Оқытудағы интеграция пәнаралық байланыстардың дамуы мен тереңдеуін, бұл өз кезегінде ғылымаралық байланыстың аналогы болып табылады, яғни пәнаралық тақырыптарды келістіріп қана қоймай оларды терең қарым-қатынаста оқытуға көшуді білдіреді. Интеграцияланған оқыту – студенттердің тәжірибелік бағыт-бағдары бар әртүрлі ғылымдардың әдістерін үйлесімді біріктіретін, зерттелетін мәселені тұтас, талданған түрде қабылдауына мүмкіндік беретін оқыту түрі. Бұл дегеніміз қарастыруға және шешуге бағытталған қандай-да бір проблеманы әртүрлі пәндер білімдерін біріктіре отырып мақсатқа жеткізетін арнайы ұйымдастырылған сабақ. Интеграцияланған оқыту дегеніміз пәнаралық түрлі проблемаларды студенттердің білімін кеңейту мақсатында қарастару болғандықтан пәндер тоғысында оларды оқыту әдістері де әртүрлі болғаны жөн, яғни: дәріс оқу, сабақ-саяхат, сабақ-зерттеу, оқу конференциялары, мультимедия-сабақ, мәселелі сабақ, сұхбаттасу және т.т. Сабақтың құрылымы келесі кезеңдерден құралғаны жөн: ұйымдастыру, мақсат қою, білімді өзектілендіру, бастапқы білім дағдыларын бекіту, білімді жүйелендіру, тақырыпты қорытындылау, үй тапсырмасын анықтау және оны орындау бойынша нұсқау беру. Интеграция-ланған оқытудың басты қағидасы – студенттің ойлау қабілетін дамыту.

Интеграцияланған сабақтың мынадай белгілері болуы тиіс:

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Сабақтың арнайы ұйымдастырылуы (егер ол арнайы ұйымдастырылмаса бір мақсатқа бірікпеген жеке сабақтарға ыдырайды); Мақсатының нақты болуы (біріккен), яғни: оқылатын тақырыптың мағынасы бойынша тереңірек түсінік беру; студенттің пәнге деген қызығушылығын арттыру; тақырып сұрақтарын тұтас, синтезделген тұрғыда қабылдау; Әртүрлі пәндерден алынған білімін кеңінен қолдану, яғни пәнаралық байланыстарды тереңдету

Интеграцияланған оқытуда қолданылатын әдістер

Сонымен, қорыта келе медициналық білім беруде интеграциялық оқыту әдісінен мынадай нәтижелерге қол жеткізу үшін тырысу қажет:

Студенттің ғылыми ойлау дағыдысын дамытуға ықпал ету

Студенттің ғылыми әдістерді кеңінен қолдану мүмкіндігін жетілдіру

Қоршаған ортадағы объектілер байланысын көрсететін пәндерге кешендік көзқарас қалыптастыру

Студенттің білімінің сапасын арттыру

Студенттің әртүрлі пәндерге қызығушылығын арттыру және дамыту

Студенттің ой-өрісінің кеңеюіне, творчестволық дамуына ықпал ету, әртүрлі пәндер бойынша бағдарлама материалын неғұрлым тереңірек ұғынуына мүмкіндіктер жасау

Қандай-да бір тәжірибелік жағдайдағы қарастырылатын проблеманы шешу арқылы студенттердің критикалық ойлау, теория мен практиканы салыстыру қабілетін арттыру;

Ғылыми-зерттеу жұмыстарына араласу мүмкіндігін дамыту

Интеграцияланған оқытудың тиімділігі дұрыс, педагогикалық тұрғыдан дәлелденген оқыту формасын таңдауға байланысты. Және пәнаралық интеграция жүргізу үшін оқытушылар ұжымында оңтайлы қарым-қатынастың болуы, өзара құрмет пен түсіністік негізіндегі өнімді бірлескен еңбектің де маңызы зор.

Сонымен, интеграциялап оқыту жоғары білім беру оқу орындарында кәсіби мамандарды дайындау оқытушының үшін тек қана жоғары оқу орнының маманы болып қана қоймай, өзінің бағыты бойынша өте жоғары деңгейдегі сұрақтарды шеше алатындай, компетентті болуын да талап етеді.

Мектепке дейінгі білім беру жүйесінде балалармен қазақ тілін оқытудағы жаңа технологиялық әдіс түрлері

Шайхи Бұлбұл
№ 37 «Аленушка» балабақшасы МКҚК тәрбиеші

«Қазіргі заман талабына сай, жан-жақты жетілген, бойында ұлттық сана мен психология қалыптасқан, имандылық әдебі, парасаты бар ұрпақ тәрбиелеу, өсіру, білім беру бүгінгі таңда отбасының, балабақшаның, барша елдің, халықтың міндеті».

Н.Ә.Назарбаев

Үздіксіз білім берудің алғашқы сатысы – мектепке дейінгі білім беру мәселеіне бүгінгі таңда жан-жақты көңіл бөлінуде, осыған орай алға қойған міндеттерді орындауда жалпы балабақша ұжымы балаларға жан-жақты тәрбие беріп, салауатты өмір салтына, заман талабына сай, денсаулығы мықты, парасатты да инабатты ұрпақ тәрбиелеуде талмай еңбек етіп келеді.

Қазақстан Республикасының мемлекеттік жалпыға білім берудің жаңа стандартын басшылыққа ала отырып «Денсаулық», «Қатынас», «Таным», «Шығармашылық», «Әлеуцмет» білім беру салалаларына байланысты мектепке дейінгі мекемелерде балалардың жас ерекшеліктеріне қарай оқу іс-әрекетін шығармашылық ізденіс негізінде жүзеге асырудамыз.

Бала неғұрлым кішкентай болса, соғұрлым оның екінші тілді игере алу мүмкіншілігі арта түседі.

Балабақша қабырғасында «Билингвизм» терминін жиі қолданып жүрміз. Қос тілді игеру әдістемесін бірігіп жұмыс жүргізу барысында, нақты жетістікке жетеміз деп ойлаймын.

Бүлдіршіндерге қазақ тілін үйрету барысындағы ең басты тұжырым:

- пәндік дидактикалық тіл орталығын ұйымдастыру;

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

- жаңа әдіс-тәсілдер қолдану;
- ата-аналармен қарым-қатынас жұмысы.

Қазақ тілін үйрету барысындағы балаға қойылатын мақсат-талаптар:

Мақсаты: Мемлекеттік тілді оқып үйренуге дайын, ересектер мен және өз құрбылармен мейірімді қарым-қатынаста болуға талпынған жеке тұлғаны қалыптастыру.

Міндеттері:

1. Балаларды мемлекеттік тілде сөйлесуді қабылдауға және түсінуге үйрету

2. Сөздерді бәсең сөздіктен белсенді сөздікке аудару. Сөйлесуден өзіне таныс сөздерді түсініп, бөліп алуға үйрету.

3. Сөз құрлыстарын пайдалануға үйрету, қарапайым тапсырмалар мен ережелерді орындауды үйрету.

4. Сұрақтарды түсінуге үйрету: «Мынау не?», «Қандай?», «Неше?»

5. Мемлекеттік тілдің өзіндік дыбыстарының айтылуы ерекшеліктерін білу.

6. Тәрбиешімен диалог және маналог кезінде жеке сөздермен өз пікірлерін қолдануға үйрету.

Білім беру стандартының мемлекеттік тілді үйрету барысын бала өмірінің әр кезеңінде «Мен қазақша үйренемін!» деген ұранмен ойын әдісімен қызықтыра білу – үйрету – сөйлету:

– режимдік уақыттар (таңғы жаттығу, мәдени-гигиеналық дағдыларға тәрбиелеу, мәдени тәртіп, мәдени қарым-қатынасқа, еңбек сүйгіштікке баулу);

– оқыту-тәрбиелеу процесі (сабақтар, ертеңгіліктер, ойын-сауықтар, өз беттерімен іс-әрекеттері);

– ойын әрекеті барысында (дидактикалық, сюжетті-рөлдік, қимылды, театрландырылған ойындар, т.б.)

Жоғарыда айтып кеткендей біздің балабақшада қазақ тілі таңғы қабылдау, ата-анамен қарым-қатынас жасау, ойын барысында балалармен жеке сөйлесіп қазақ тілінің әдемілігін, керектігін үйрете алады.

Балабақша әкімшілігінің басшылығымен «Қазақ тілін үйрету ережесі» қатаң түрде қадағаланады. Қызықты сабақ өткізуге барлық жағдайдар жасалған (техникалық құралдар, көрнекі құралдар, бейне таспалар, үн таспалар, суретті сөйлейтін кітапшалар т.б.)

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Қазақ тілін үйрету ісінде ТРИЗ элементтерін пайдаланудың маңызы зор. ТРИЗ – теория решения изобретательских задач – ойлап табу теориясының міндеттері. ТРИЗ әдістемесі бойынша сызбалар арқылы балалар үйренген жеке сөздерден сөйлем, сөйлемнен әңгіме құрастыра алады. Бұл әдістемесі бойынша баланың сөздік қоры сан жағынан ғана емес, сапалық жағынан молайып, сөйлеу тілі дамиды.

Жақсыны жалғастыру, жаңаны дамыту – әр мұғалімнің борышы. Сондықтан қазақ тілі мұғалімдері сабақ жоспарларын жазу үшін тәрбиешілерге берілген технологиялық картасына сүйене отырып өздеріне осыған сәйкес қазақ тілі сабағының технологиялық картасын құрастырады.

Балалардың тіл байлығын дамыту үшін сабақтан тыс «Тіл ашар», «Сөз мәнері» деген үйірмелер жұмыс істейді. Үйірменің арнайы жоспары бар. Жоспар бойынша мерекелік шараларға өлеңдер, мақал-мәтелдер, әндер жаттаймыз, ертегілер, шығын көрністер сағаналаймыз.

Балалардың білім деңгейін анықтау үшін қазақ тілі мұғалімдері әр тоқсан сайын есеп береді. (Бұл жұмысты мониторингтен көре аласыздар).

Мектепке дейінгі білім беру жүйесіне жаңа Қазақстан Республикасының мектепке дейінгі тәрбиемен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру мазмұны түбегейлі өзгертіліп, құзыреттілік әдістер беріліп отыр, еліміздің жаңа ұрпақтарын жаңаша оқыту мен бірге ұлттық рухани тәрбие мәселесін жүзеге асыру қазақ тілінен сабақ беріп жүрген мұғалімдер қауымына үлкен жауапкершілік жүктейді.

Әр түрлі ұйымдастыру сабақтарының арасында балалардың аса қызығушылығын тудыратын – ойын және ойын түрінде берілген түрлі ситуациялар. Олай дейтініміз, ойын баланың сөйлеу қабілетін табиғи нормаларға сай дұрыс дамуына бірден-бір себепкер. Демек, ойын арасында балдырғанның сөйлеуі, бір-бірімен араласуы жақсы және жедел түрде дамиды. Ойын – эмоция мен ақылды көп қажет ететін әрекет. Ойын барысында балалар қандай да бір шешім қабылдауға үйренеді. Бұл жерде балдырғандар қайтсем, жеңем? Не қылсам? Не айтсам? – деген сұрақтардың алдында тұрып, оларға дұрыс жауап беруге тырысады. Балаларда жеңіске деген қызығушылықты көре аласыз. Ойында барлық балалар тең. Сөйлеу қабілеті нашар дамып келе жатқан балдырғанның өзі де ойын барысында бірінші болуы әбден ықтимал: бұл жерде тез ой лай білу немесе табан астында тапқырлық таныту ең бастысы. Бар баланың бір деңгейде болуы, қуаныш, ойынға деген қызығушылық балалардың бойындағы ұялшақтықты жояды. Бірден бір тіл байлығының дамуына да

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

үлкен себепші. Ойын барысында білінбей сабаққа қатысты материалдар өтіліп жатады және оны балалар бірден тез қабылдап алады. Бұл жерде балалардың өз-өздеріне деген қанағаттану сезімі, яғни «мен де өзгелермен бірдей деңгейде сөйлей алады екенмін» деген бір мақтаныш сезімі, өз-өзімдеген сенушілік пайда болады. Жалпы, ойын өз алдына кішігірім ситуация. Тіпті драмалық шығармадай оның да өз қиындығымен қуанышын, өзара бірлестікті байқауға болады. Ойын барысында белгілі бір ситуация бірнеше рет қайталанатын. Қайталанған сайын, ситуациялар жаңара түседі. Былай қарасаңыз, ойындағы ситуация – өмірдегі ситуация. Яғни, өмір шынайылығы. Жеңіске деген ұмтылыс, алдымен ойлау қабілетін дамытады. Айта кететін бір жәйі, ойын-маңыфзды әдістемелік басты мақсаттардың орындалуына бірден бір себепкер. Ол дегеніміз:

- Балалардың сөйцлеу қарым-қатынас психологиялық дайындық тудыру;
- Сөйлеу қабілетін дамытудағы керекті матиралдарды қайта-қайта қайталанып, сабақты жандандыра түсу;
- Балалардың дұрыс сөйлеуі, және өздеріне жақын сөйлеу вариантын дамыту. Әсіресе, бұл балалардың тапқырлығын одан әрі дамыта отырып, олардың әр түрлі ситуацияларда өздері ұстауларына үлкен көмекші болуы мүмкін.

Жалпы, ойындарды төмендегідей өз ішінен: грамматикалық, лексикалық және фонетикалық деп 3-ке бөлуге болады. Олардың қай қайсысы болмасын, балалардың сөйлеу қабілетін жақсы дамытатыны сөзсіз.

Грамматикалық ойындардың көздеген басты мақсаттары мынадай:

- Балаларға белгілі бір мысалдарды келтіре отыра, олардың сөйлеуін жақсы жолға қою.
- Өмірден алынған бір ситуацияға сүйене отыра, яғни мысал ретінде де болуы мүмкін, жаңа сөздерді ситуацияда қолданамыз.

Лексикалық ойындардың көздеген басты мақсаттары:

- Бұл жерде де өмірден алынған ситуацияларға сүйенеміз.
- Сөйлей отыра – ойлау қабілетін дамыту.
- Сөйлеу реакцияларын қалыптастыру.

Фонетикалық ойындарын көздген басты мақсаттары:

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

– Балалардың сөйлеу барысында сөздерді дұрыс айтуын қадағалау. Яғни, дыбыстарды дұрыс айтуы.

– Балалардың дыбыстарды анық және айтқан айтуын бақыла. Одан қалды, өлең және тақпақтарды мәнерлеп оқуға үйрету. Белгілеген бір тақпақты балалардың кезектесіп айтуына дағдыландыру. Демек, тақпақты рөл-рөлге бөлу керек.

– Сабақ барысында ойындар мен ойын ситуацияларын қолдану. Балалардың тілге деген қызығушылығын ойын арқылы арттыра отыра, бала бойында сөйлеу мен ойлау қабілетінің жақсы дамуының байқалатынын көрсетіп отыр.

Фонетикалық ойындар:

1. Мұғалім баланы тақтаға шығарып, оған екі сөз айтады. Бала осы сөздердің соңғы әріптерін әліппеден көрсетіп, дыбыстап айтуы керек. Мысалы: ойыншық, түлкі т.б.

2. Мұғалім тақтаның алдында үш баланы шығарып қазақ тіліне тән бір дыбысты көрсетеді. Осы дыбысқа байланысты қай бала көп сөз келтірсе, сол жеңеді. Мысалы: қ-қасқыр, қара, қоян, қой, қалам.

3. Әр балаға қазақ тіліне тән дыбыстары бар карточкалар таратылады. Бала сол дыбысқа байланысты сөз ойлап табу керек.

Мысалы: қ-қуыршақ, і-іні, ә-әже, ү-үй.

Грамматикалық ойындар:

1. Мұғалім бір балаға асық беріп, зат есімді жекеше түрінде айтады. Асық алған бала сол сөзді көпше түрінде айтып, басқа зат есімді атап, асықты келесі балаға береді. Ойын жалғасады. Мысалы: бала-балалар, дәптер-дәптерлер.

2. Мұғалім тақтаға бір баланы шақырып бұл бала әр түрлі қимыл әрекет жасайды. Мұғалім балалардан сұрайды. – «Ол не істеп отыр?» Балалар айтады. «Ол тұр. Ол ұйықтап жатыр. Ол тамақ ішіп отыр»

3. Ойынға алты бала қатысады. Мұғалім бірінші қатысушыдан сұрайды: «Балабақшада кім істейді?». Бала бір адым алға шығып, жауап береді: «Балабақшада тәрбиеші істейді». Екінші бала тағы бір адым алға шығып, келесі қызыметкерді атайды, тағы сол сияқты ойын жалғасады.

Лексикалық ойындар.

1. Балалар геометриялық пішіндерден үй салулары керек және пішіндерден түстерін анықтау. Ол үшін балаларға әр түрлі геометриялық пішіндер таратылады.

2. Мұғалім балаларға түрлі жануарлардың суреттері бар карточкалар таратады. Балалар шеңбер жасап отырады. Ортадағы жүргізуші екі жануардың атын айтады. Аталған жануарлар орындарын ауыстыру керек. Ауыстырып жатқан кезде ортадағы жүргізуші біреуінің орнын тартып алуға тырысады. Орынсыз қалған бала жүргізушінің орнына барады.

3. Әр балаға сәбіздің, еттің, балықтың суреттері таратылады. Мұғалім балалардан сұрайды: «Қоян, қасқыр, аю, түлкің не жейді?». Мұғалімнің сұрағына байланысты бала қажетті суреттерді көрсету керек.

Балаларға эстетикалық тәрбие берудің ерекшеліктері

*Қабдылова Салима Айдарбековна
“№ 37 «Аленушка» балабақшасы” МКҚК тәрбиеші*

Эстетикалық тәрбие дегеніміз – қоршаған дүниенің, өнердің сұлулығын баланың көру және сұлулыққа талпыну қабілетін дамыту мақсатымен оның жеке басына ықпал етуге бағытталған, жүйелі үрдіс. Балаларды өнер құралдарымен тәрбиелеу – көркемдік тәрбие пәнін құрайды. Тәрбиеші баланы сұлулықты қабылдауға, оған эмоциялық ықлас білдіруге, сондай-ақ, эстетикалық ұғым, эстетикалық пікір, эстетикалық баға беру қасиетін қалыптастыруға жасау керек. Эстетикалық сезім дегеніміз – өмірдегі, көркем өнердегі әсемдікті қабылдаудан туатын эстетикалық нәр алу, толқу, рахаттану. Ол адам табиғатына ғана тән жоғарғы сезім.

Эстетикалық тәрбиенің мақсаты – баланың бойына эстетикалық құндылықтарды сіңіруді қажетсіну, оған деген қызығушылығын, эстетикалық талғамын дамыту, эстетикалық іскерлік пен дағдысын қалыптастыру. Баланың сезіміне әсер ету – шексіз жұмыс және тәрбие жұмысының күрделі саласы.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Эстетикалық сезім әлеміне қатысы бар құбылыстарды зерттейтін философияның бір саласы болса, эстетикалық тәрбие көбінесе адамның сезіміне тәрбиелеу арқылы санасына әсер етіп, іс-әрекетіне бағыт-бағдар беруді көздейді. Жүріс-тұрыс адамдар арасындағы қарым-қатынас талаптарын түсініп, сезіну оның эстетикалық жағын қамтиды. Этика мен эстетика іс-әрекет, жүріс-тұрыс, мінез-құлық көріністері арқылы бір-бірімен байланысып жатады. Әр нәрсенің мөлшері мен өлшемін білу эстетикалық жақтан сезіну арқылы келеді. Эстетикалық тәрбиенің басты мәселесі – сезім әлеміне әсер ету, оны дамыту, қалыптастыру. Сезім мен дағдылар арқылы сұлулықты түсіне-сезіне білуге тәрбиелеу баланың дара қасиеттерін, барлық мүмкіндіктерін қалыптастырады.

Баланың көркемдік-эстетикалық дамуы сәтті болу үшін тәрбиеші, педагог жас ерекшелігіне сай әртүрлі ойындар, сабақтардың түрлерін қызықты, әрі танымды өткізеді. Танымдық ықпалдар эстетикалық қобалжулармен неғұрлым байланыста болса, соғұрлым нәтижесі де, әсер етуі де жақсарады. Педагогтың балалар қажеттіліктерін, мүмкіндіктерін, қызығушылықтарын ескере отырып, әр біреуімен жұмыс жасауы, бала тұлғасының дербестігін көркемдік шығармашылық арқылы айқындауы, баланың өзін-өзі көрсетуіне мүмкіндік береді.

Балаларға жағымды жағдай жасайтын болсақ, олар көркемдік-эстетикалық түсініктерді еркін меңгереді. Оқыту мен тәрбиелеу арқылы оларға білім беріп қана қоймай, тұлғалық дамуына жағдай жасай отырып, әрекеттілік қабілетін (интеллектуалды, эмоционалды, еңбектік, ерікті) дамыту керек. Бала адекватты, өнімді және нәтижелі дамиды. Осыған орай көркемдік-эстетикалық тәрбиенің мектеп алды мекемелерге қоятын міндеттері:

– Баланың қиялын, эстетикалық сезімін, қабылдауын жүйелі және биік мақсатқа бағытталған түрде дамыту; өнердің барлық түрі қажеттілік сияқты сезімдерді тудырады;

– Баланы өнер саласындағы әрекетке, алғашқы көркемдік білімді игеруге және көркемдік деңгейді бағалауға баулу.

– Балалардың шығармашылық қабілеттерін дамыту.

Бала бақшалардағы көркемдік-эстетикалық оқу-тәрбие үрдісінің барлық жақтарымен тығыз байланысты. Көркемдік-эстетикалық тәрбие жұмысын нақты, нәтижелі ұйымдастыру үшін, оның мазмұнын әрбір жас ерекшелік талаптарын анықтап алу қажет.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Адамдардың эстетикалық сезімдері олардың күнделікті өмірінде зор рөл атқарады. Әсемдікті көріп, түсіне, бағалай білу адамның рухани өмірін байытады, қызғылықты етеді, одан ең жоғары рухани ләззат алуға мүмкіндік береді. Біз әр адамның адамгершілік, тұлғалық келбетін жан-жақты дамытуға ұмтыламыз, сондықтан әр баланың сезім нәзіктігін, көркемдікті, әсем нәрсені сүйетіндей етіп дамытуымыз керек. Адамның әсемдік пен жексұрындықты, адамгершілік пен ұждансыздықты, қуаныш пен қайғыны т.б. түсінуіне байланысты, оның саналы тәртібі мен мінез-құлқы айқындалады. Осыдан келіп адамның әсемділікке шынайы көзқарасы мен мұраттары болуы керек екендігі шығады.

Қазіргі кезде эстетикалық көзқарасты тәрбиелеу – тәрбие барысында тұрақты зейін салуды, күн сайын талапты күшейтетін мәселе. Біздің қоғам адамына тек қана өнердің ғана емес, сондай-ақ еңбек, қоғамдық қатынастар, қоршаған орта, тәртіп, тұрмыс, табиғаттың да әсемдік жақтары да ықпал етеді. Эстетикалық көзқарастар адамның шындыққа деген бағамын анықтайды.

Адам өмірінде эстетикалық көзқарас әрдайым қуатты рухани күш ретінде көрінеді. Балаға балғын бөбектік кезеңінен бастап, әсемділікке ұмтылу тән нәрсе. Ол әрдайым бойларында әсемдік құндылықтары бар қатар – құрбыларына, ересектерге еліктейді. Балалардың өз еңбек іс-әрекеті тиімді және сапалы болуы үшін оның ұйымдастырылуы толысып, тамаша нәрсені оң қабылдау деңгейіне жеткені жөн. Балаға сонымен қатар жасампаздықтың да әсемдігі ашылады. Еңбек әсемдігін қабылдауды үйретіп, қоғамдық іс-әрекет әсемділігіне сезімталдығын тәрбиелеп, мұғалім балалардың еңбек белсенділігін кеңейтуге дем береді. Эстетикалық көзқарасты тәрбиелеудің экономикалық мәселелерге әрі тікелей, әрі жанама қатынасы бар. Бұл біздің қоғамдағы қоғамдық өндіріс адамдардың өскелең рухани және материалдық қажеттіліктерін қанағаттандыруға бағытталғандығынан туындайды. Сонымен оқушылардың эстетикалық көзқарасын тәрбиелеу – дамыған әсемдік сана мен талғамды, оны қабылдау және бағалау қабілетін қалыптастырудың мақсатқа бағыттала ұйымдастырылған үрдісі. Эстетикалық көзқарасты тәрбиелеу оқушыны жан-жақты үйлесімді дамытудың жалпы жүйесінде, ең алдымен өзіне тән қызмет атқарады. Ол іс-әрекеттің барлық түрлеріндегі әсемдік нышанын анықтап, оны оқушының әсемдікке көзқарасының даму, білім алу, қалыптасуы құралына айналдырады.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Кең ой-өрістілік сөйлеу, іс-әрекетінің мазмұнынан сөз өнерін, ақыл-ой еңбегін, шындықтың объективтік жақтарын, көркем сөз сұлулығын, бөліп қарайды. Еңбек іс-әрекетінде еңбек мақсаттары және процесі, оның нәтижесі, сұлулығы ерекше көрсетіледі. Құқықтық іс-әрекетінде қоғамдық мұраттардағы, дамудағы оның, ынтасы мен тәртібіндегі сұлулыққа баса назар аударылады. Бейнелеу іс-әрекеті барысында балаларға көзге көрінетін әлем, музыкада адам жасаған дыбыс үйлесімділігінің сұлулықтары ашылады. Дене тәрбиесі мәдениеті және гигиена негіздері арқылы бала адам денесінің тән және жан сұлулығын таниды т.б.

Оқушыны әсемдікке тәрбиелеудің, жан-жақты және үйлесімді дамытудың жалпы жүйесінде жанама қызмет те бар. Әсемдіктің адам үшін зор тартымды күші бола отырып, сонымен бірге оның іс-әрекетінің белсенді және тиімді дем берушісі де болады. Оқушы өнегелігінің әсемдігі, оның жан дүниесінің байлығы, шешендігі оны басқа адамдарға тартымды етеді. Оқушылар алдында ашық көрініс берген еңбек әсемдігі, оның еңбегін тартымды етеді және еңбек іс-әрекетінің үрдісін жеңілдетеді. Ерлік пен шын азаматтық әсемдігі адамдарды қоғамдық тәртіп және құқықтық әрекеттерін орындауға жетелейді.

Баланың эстетикалық көзқарасын тәрбиелеу, әсемділік қасиеттері бар әртүрлі өмірдегі қатынастар мен әсерлер ықпалымен жүзеге асырылады. Кіші мектеп жасындағы балалардың эстетикалық көзқарасы үздіксіз дамиды. Оған себеп болатын нәрсе – оқу, қоғамдық және тұрмыстық еңбектің жаңа жүйе деңгейіне көтерілуі.

Эстетикалық көзқарасты тәрбиелеудің негізгі құралы – өнер. Ол шындықты көркем, сезімді қабылданылатын бейнелер арқылы бере отырып және осылар арқылы адам сезімі мен санасына әсер етіп, оның өмірлік көзқарасын қалыптастыруға жәрдем етеді. Педагогикада эстетикалық көзқарасты тәрбиелеу тәрбиенің басқа салаларымен тығыз байланыста қаралады. Балалардың ақыл-ой тәрбиесін, зерттелген құбылыстар әсемдігін ашпай жүзеге асыру мүмкін емес. Еңбекке тәрбиелеу – адамдардағы әсемдікті, еңбек мазмұны мен үрдісін танымай саналы тәртіп пен мінез құлықты тәрбиелеу мүмкін емес. Сондай-ақ, әсемдікке көзқарасты тәрбиелеуді өмірден, белсенді іс-әрекеттен және мұраттарға жету жолындағы күрестен оқшау қарауға болмайды. Бала әсемдікті өмірден, адамдар қылықтарынан, еңбек іс-әрекетінен, еңбек нәтижесінен көруді және ләззат алуды үйреніп қана қоймайды, күнделікті өмірде осы әсемдікті жасау ынтасы мен талпынысын тәрбиелейді.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Сонымен эстетикалық тәрбие – табиғаттағы, өнердегі, еңбектегі, өмірдегі ең жақсыны қабылдау, одан ләззат алу. Эстетикалық тәрбие адамды дүниедегі әдемілік атаулыны бағалай білуге үйретеді. Өнер шығармаларын тануға, қастерлеуге баулиды.

Эстетикалық тәрбиенің өзіне тән міндеттері бар. Олардың бірі – эстетикалық сезімді және эстетикалық қабылдауды тәрбиелеу. Өмірдегі, өнердегі әдемілікті сезу және көру адамдарда әртүрлі болады. Біреулер әдемілікке үңіле қарап, оның сырын білуге тырысады, ал, кейбіреулер оған онша мән бермейді, қалай болса солай қарап, жанынан өте шығады, әдемілікті сезу үшін, оны түсіну үшін ең алдымен бейнелеу өнері, музыка және өн саласы бойынша әрбір адамда түсінік, білім болуы қажет. Білім адамды әдеміліктің объективтік критерилерімен қаруландырады. Білімді адам сұлулықты бағалай біледі, түсінеді. Айналадағы дүниеге сезімталдық, эстетикалық қабылдау қырағылығы, ықыластылық, қамқорлық баланың эстетикалық дамуының негізі болады.

Эстетикалық ұғымды, пайымдауды, баға беруді қалыптастыру – эстетикалық тәрбиенің тағы да бір міндеті. Әдемілікті сүю, оған түсіну үшін балаға негізінен көмектесетін білім. Сондықтан бала бейнелеу өнері саласындағы ырғақ, үндестік, музыка мен әндегі дыбыстарды және өнер әдістері туралы білімді игеруі қажет. Осыған байланысты ол эстетикалық терең түсінуге тырысады, пайымдай және бағалай алады.

Көркемдікке және сұлулыққа баға беру үшін эстетикалық танымның маңызы өте зор. Эстетикалық таным – бұл өмірдегі, еңбектегі және табиғаттағы сыртқы әдемілік пен нағыз сұлулықтың аражігін ажырата білу, өнер шығармаларына жоғары талап қою.

Қазіргі жағдайда біздің қоғамдық өміріміздегі қажетті мәселелердің бірі баланың эстетикалық белсенділігін тәрбиелеу. Ол әдемілікті сезіп және оның заңдарын түсініп қана қоймай, осы заңдар бойынша өзін қоршаған айналаға өзгеріс жасауы қажет. Өмірге кіріккен эстетика (еңбек, табиғат эстетикасы, адамдар қатынасы және жай-жағдай эстетикасы) адамды сүйсіндіреді. Адам белсенді түрде өмірдегі әдемілікке, көркемдікке өз үлесін қосып, оны көріксіздіктен, ұсқынсыздықтан қорғауы қажет.

Балаларды эстетикалық белсенділікке тәрбиелей отырып, оларды өздігінен ілтипатты оқырман, қайырымды көрермен, сезімтал тындаушы болуға баулу керек. Балалар әдебиетті оқуға, кинофильмді, теледидарды, спектакльді көруге, музыканы тындауға өте ынталы болады. Әртүрлі әдеби,

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

музыкалық шығармалардағы іс-әрекеттің оқиға желісін дұрыс түсіну үшін балаларды көп ізденуге үйрету, бағыт беру ұстаздардың басты міндеті.

Эстетикалық тәрбиенің маңызы міндеті – өнер және әдебиет салаларында балалардың қабілетін, ынтасын және бейімділігін дамыту. Осыған орай, мектепте оқушылардың ықтимал мүмкіндіктерін және қабілетін барынша анықтау керек.

Эстетикалық тәрбиенің негізгі құралдары – әдебиет және өнер. Олар зор идеялық тәрбиелік роль атқарады. Әдебиет пен өнер адамдарды қуанышқа бөлейді, жігерлендіреді, олардың идеялық жағынан баюына игі әсер етеді. Өнер және әдебиет адам санасына белгілі көзқарастарды әртүрлі құралдар арқылы (әдебиетте – проза, поэзия; кескіндеме жанр, баталия, пейзаж; мүсінде – бюст, т.б.; музыкада – симфония, оратория, ән енгізіледі). Белгілі орыс суретшілері П.А.Федотовтың, В.Г.Перовтың, И.Е. Репиннің, В.В.Верещагиннің, И.И.Шишкиннің, И.Н.Левитанның және қазақ суретшілері Ә.Қастеевтің, М.Кенбаевтың, Қ. Шаяхметовтың т.б. шығармашылығы биік талғам деңгейлікке көтерген бейнелеу өнері адамдардың тәрбиесіне үлкен ықпал етеді.

М.Горький, Н.А.Островский, А.А.Фадеев, М.А.Шолохов, М. Әуезов, Ғ.Мүсірепов, С.Мұқанов, т.б. еңбектеріндегі адам баласының бақыты және бостандығы үшін күрескерлердің бейнелері жастарды үлкен ерліктерге рухтандырады.

Сонымен өнер және әдебиет шындықты түсінудің және танудың бірдең-бір құралы. Өнер мен әдебиет адам дамуының және рухани өсуінің басты шарттарының бірі болып табылады.

Әдемілікті сезуде, эстетикалық көзқарасты қалыптастыруда табиғат зор роль атқарады. Табиғат адамды қуанышқа бөлейді, сезімін дамытады, эстетикалық түсінігін байытады. Адам табиғаттағы бақылаушы ғана емес, ол тұтынушы, сұлулықты жасаушы шығармашылық тұлға. Сондықтан өзінің күшін, қабілетін адамдар бақыты үшін табиғатқа өзгеріс жасауға жұмсауы керек. Мысалы, қала мен селоны, тұрғын жерлерді көгалдандыру, бақ және гулдер өсіру, мәдениет және демалыс орындарын безендіру – бұл маңызы зор эстетикалық шаралар.

Мектеп оқушыларының эстетикалық түсініктері, олардың еңбекке әсемдік тұрғысынан қатынасы, өзіндік белсенді іс-әрекетімен байланысты екенін көрсетеді. Мәселен өзі шешу мүмкіндігі болғанда ғана оның әрі мінез-құлықты, әрі әсемдік көңіл-күйі жай табады.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

Балалардың оқу еңбегіне талғампаздық көзқарасын дамыту, білімдегі оқудың қозғаушы күші, дем берушісі ретінде пайдалану үшін балалардың өзіндік белсенді іс-әрекетін ұйымдастыру, көркемдік ләззат және құлықтық әсер алуды қамтамасыз ететін еңбектің нәтижесіне жетуіне көмектесу қажет.

Балалардың шығармашылық қабілетін театрландырылған ойын түрлерін қолдану арқылы арттыру

---

*Жетписова Айгуль Касымовна
“№ 37 «Аленушка» балабақшасы” МКҚК тәрбиеші*

Мектепке дейінгі балалардың шығармашылық қабілетін театрландырылған ойын түрлерін қолдану арқылы балалардың тілін дамыту, сөйлеу мәдениеті мен ой-өрісін, дүниетанымын жетілдіруде үлкен нәтиже беретіні сөзсіз.

Білім мен тәрбие бастауын жас жеткіншектер ең алдымен балабақшадан алады. Бүгінгі таңда қоғамымыздың даму бағытында мектепке дейінгі тәрбие беру саласы мамандарының алдында жан – жақты дамыған, сауатты, саналы, өзіндік орны бар үлкенге құрмет көрсетіп, кішіге қамқор бола білетін азаматты тәрбиелеу мәселесі жүктеліп отыр. Бүлдіршіндердің білімді, білікті, саналы болуында ойынның алатын орны ерекше. Н. К. Крупская: «Мектепке дейінгі жастағы балалар үшін ойынның ерекше маңызы бар: олар үшін ойын – оқу, олар үшін ойын – еңбек, олар үшін ойын – тәрбиенің маңызды түрі».

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Ойын – баланың алдынан өмірдің есігін ашып, оның шығармашылық қабілетін оятып, танымдық қасиеттерін, зейінін, есте сақтау қабілетін, ауызекі сөйлеу мәдениетін дамытады. Ойын-баланың өмірді танудағы алғашқы қадамы. Ойынның түрлері көп, әсіресе, қазақ тілін үйретуде театрландырылған ойындардың орны ерекше. Театрлық іс-әрекетте ертегілерді, әңгімелерді пайдалана отырып баланың ой-өрісін дамыту, сонымен бірге зер салып тыңдай білуге, есте сақтау, түсіну, рөлге бөліп сомдау, мәнерлеп оқуға, қазақша әдемі сөйлей білу мәнерін арттырамыз.

Балаларға театр, әртістік өнер, сахналау, қойылым, сахна туралы түсінік бере отырып, күнделікті сабағымызда ойын түрлерін, соның ішінде театрландырылған ойын түрлерін сомдау арқылы жасөспірімдердің қызығушылығын оятамыз. Ертегілерді ойнауда, әңгімелерді әңгімелеуде, өлеңді нақышына келтіріп оқу жұмыстарын жүргізгенде, балалардың өзара сөйлесу дағдыларын дамыта отырып, бүлдіршіндердің тілді меңгеруіне деген сүйіспеншілігін арттырамыз. Театр әлемі –әр балаға қуаныш, ұмтылмас әсер сыйлайды, оның көркемдік талғамын, еліктеуі мен қиялын дамытады. Әдетте адамның жеке басының қасиеттері бес жасқа дейін қалыптасады екен. Сондықтанда да баланың жан-жақты қалыптасуы үшін мектеп жасына дейінгі бүлдіршіндердің бойына жақсы, жағымды қасиеттерді сіңіре білу керек. Бала әр нәрсеге құмар, қызыққыш, ол өзінің айналасында болып жатқан өзгерісті, тамаша құбылыстарды сезінуге тырысады. Оның жан-жақты дамып, жеке тұлға болып тәрбиеленуіне, тілінің дамуын театрландырылған ойындар арқылы жетілдіруге болады.

Бұл тақырыпты таңдаудағы мақсатым:

– Мектеп жасына дейінгі баланың шығармашылығын театрландырылған ойын түрлері арқылы дамытып, сөйлеу қабілеттерін жан-жақты жетілдіру;

– Қазақ тіліне деген құрмет, еліне деген құрметін жадынына сақтап, патриоттық сезімдерін ояту.

Міндеттерім:

- Балалардың тілін, сөйлеу мәдениеті мен дүниетанымын дамыту.
  - Балаларды адамгершілікке баулу.
  - Баланың қиялын, есте сақтауын, шығармашылық қабілетін дамыту, ойдан әңгіме, ертегі, өлең шығарып айтуға үйретіп, дағдыландыру.
  - Театрлық іс-әрекетте ертегілер мен әңгімелерді пайдалана отырып ойлау қабілетін дамыту.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

• Баланың әлеуметтік және эмоционалдық дамуына жағдай жасап, әр баланың жеке дара әртістік, шығармашылық қасиеттерін ескере отырып, өзін қоршаған ортаға, адамдарға, достарына, өзіне деген қарым – қатынас мәдениетін қалыптастыру.

Күтілетін нәтиже:

- Театр, оның түрлері туралы түсініктері болады;
- Қазақ тіліндегі сөздік қоры молаяды;
- Диалог жұмысын жүргізу арқылы балалардың сөйлесуі тіл мәдениетін жетілдіреді.

Театрландырылған ойындар ойын – қойылымдары болып саналады, бұл жерде балаларға арналған көркемдік шығармаларды сахналық қойылымдарға айналдырып, оларды кейіпкер ретінде қатыстырудың маңызы өте зор. Баланы сахнада болсын, сабақтан тыс іс-шараларда болсын кейіпкер ретінде ойната отырып, оның жеке тұлғасын жан – жақты дамыту. Оның бойында әдебиетке, мәдениетке, өнерге деген құштарлық сезімдерін ояту. Бүлдіршіндер сахнада шағын рөлдерді ойнау арқылы байланыстыра сөйлеуге, әдемі киініп, жинақы жүруге, үлкендермен және өзге де балалармен тіл табыса білуге үйренеді. Өзге ортада өзін еркін ұстай білуге дағдыланады. Жетілген диалог балалардың өз пікірін жеткізе білуге жетелейді. Театрландырылған ойындар балалардың ой – өрісін кеңейтеді, балаларды әңгімеге араласуға, қойылым туралы ата – аналарына, достарына, араласатын ортасына әңгімелеп беруге итермелейді. Бұның бәрі менің ойымша, сөйлеу қабілетінің дамуына, диалог түрінде сөйлеп жеткізуге септігін тигізеді.

Балабақшада қуыршақ театрын пайдаланудың тиімділігі –әлем бала өміріне біртіндеп кіреді. Бала ең алдымен оны үйде, балабақшада не қоршап тұрғанын ұғынады. Біртіндеп өмірден алған, түйгенін тәжірибесіне жинақталып көбейе түседі. Мектеп жасына дейінгі балалар өзінің айналасындағы қоршаған ортамен танысуға өте құштар. Бұл жастағы балалар ересектерге қарағанда, қызығушылықтары жоғарырақ болып келеді. Бұл

баланың бірнеше сұрақтар қоюына әкеліп соғады. Яғни, балаға әлем аздап ғана сырын ашса, онда баланың білуге деген, не білсем екен деген құштарлық сезімдері арта түседі.

Ойын –баланың бірінші әрекеті, сондықтан да оның мән-мағынасы ерекше. Қазақ халқының ұлы ойшылы, дана ақыны, дара ақыны Абай атамыз: «Ойын ойнап, ән салмай, өсер бала бола ма?», – деп айтқандай,

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

баланың өмірінде ойын ерекше орын алады. Мектеп жасына дейінгі балалардың зейіні тұрақсыз болады. Оларды біркелкі жұмыс тез жалықтырады. Сондықтан олардың зейінін үнемі қажетті бағытқа аудару үшін ойын түрінде жүргізу қажет. Өйткені ұйымдастырылған оқу іс-әрекетінде алған білімді ойынмен тиянақтау білімнің орнау беріктігіне негіз қалайды. Ойын барысында баланың жеке басының қасиеттері қалыптасады. Баланың қуанышы мен реніші ойында айқын көрінеді. Ойын кезіндегі баланың психологиялық ерекшелігі мынада: олар ойланады, эмоциялық әсері ұшқындалады, белсенділігі артады, ерік қасиеті, қиял елестері дамиды, мұның бәрі – баланың шығармашылық қабілеті мен дарындылығын ұштайды. Мектеп жасына дейінгі балалар көргендерін, байқағандарын, айналасынан естігендерін ойын кезінде қолданатын көруге болады. Ойын айналадағы болмысты бейнелейді. Ойын барысында балалар дүниені тани бастайды, өзінің күш жігерін жұмсап, сезімін білдіруге мүмкіндік алады, адамдармен араласуға үйренеді. Сондықтан да ойшыл ұлы адамдар балаларды ойын арқылы оқыту керек деген тұжырымдары дәл, нақтырақ келді. Ойын арқылы оқыту, бұл ой көптеген оқытушылар мен тәрбиешілерді қызықтырды. Грузин педагогы Ш.А.Амонашвили ойын арқылы балаларға өте қиын әлемдік танымды түсіндіре білді. Ш.А.Амонашвили өз оқушыларымен ойын ойнағанда өзін балалармен бірдей қоя отырып, балалармен бірге олардың әлемдеріне ене отырып, олардың көңіліне, ойына, санасына пайдалы ұғымды беріп, өз ісіне сенімді болып, қиындықтарды жеңе білуге үйретті – баланың көздерінде білімге деген құштарлықты байқады. Ойын арқылы оқытудың арқасында дидактикалық ойындар, драматизациялық ойындар пайда болды. Берілген әр түрлі сипаттағы ойындарды қолдану іс-әрекеттің әсерлігін арттырып, балалардың логикалық ойлауын, математикалық қабілеттерін дамытады, шығармашылық жеке-дара дарындылығын, логикалық тұжырымдарын ұштастыруға әкеледі. Бұл ойындарды тәрбиешінің шығармашылықпен түрлендіре отырып, балалардың психофизиологиялық ерекшеліктерін ескере отырып, жаңа тақырыпты өткенде, өтілген материалды қайталағанда, білімді тиянақтау кезінде іс-әрекеттің мазмұнына сай театрландырылған ойын түрлерін пайдалануға болады. Сондықтан, балалардың жас ерекшелігіне, қызығушылықтарына байланысты ойындарды ойнау, драмалық қойылымдарды сомдау, кейіпкерлер рөліне ену балалардың ойлау, қабылдау, еліктеу қабілеті және заттардың түрін, түсін, көлемін ажырата білуін дамыта түсу үшін өте қажет. Ойын барысында ойын ситуациясына бейімделу, алғашқы да жекелеген элементерді, кейінен рөлді

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

толығымен ойнау арқылы баланың ой-өрісі, қиялы дамиды. Рөлде ойнау арқылы өз кейіпкерін алдына елестетіп қана қоймай, бала оның әрекеттерін, сезімдерін сезінеді. Осындай эмоциялық күйлер баланы бұрын байқамаған өмір көріністеріне таңқалдырып, өз сезімін мимика, ым-ишара, тағы басқа көріністер арқылы біреуге үйретеді.

Балабақшадағы театрландырылған іскерлік бағдарламасы бірнеше бөлімнен тұрады. Балаларға театр өнерінің шынайы сезімдерін меңгерту. Бөлімнің негізгі тақырыптары: театр өнерінің ерекшеліктері, театр өнерінің түрлері, қойылымның жасалуы, сыртқы және ішкі театр, көрермендер мәдениеттілігі.

Көркем шығармалар түрлерімен жұмыс – жанама бөлім, авторлық саханалауға негізделген. Көркем шығармалармен жұмыс істеу жүйелілігі мыналар:

-шығармамен таныстыру;

-таңдап алынған шығарманы мазмұндап, мән-мағынасын түсіндіріп талдау, кейіпкерлендіру;

– Шығарманы сахналуға қажетті құралдар дайындау. Көріністі заманауи құралдармен безендіру;

-Дайындық;

-Қойылымды саханалау;

Сол сияқты саусақтар ойын драматизациясы. Балалар атрибуттарды саусақтарына киеді. Ертегінің мәтінін айта отырып саусақтарын қимылдатып сюжет жасайды. Көріністі ширманың сыртында тұрып, немесе топта еркін қозғала жүріп көрсетеді.

Балалар театрының бірнеше түрлері бар. Соның ішінде ең көр тараған түрі: ойыншықтар театры. Бұнда балалар қысқа тақпақтарды жаттап, оның өзіне тән орындау кезінен бастап-ақ кішкене көлемді спектакльдер ойнайды. Ондағы адамдар рөлін ойыншықтар орындайды.

Келесі бір түрі: саусақ театрында– саусақтардың көмегімен қандайда болмасын ертегіні немесе өлең-тақпақ шумағын саханалау болып табылады. Саусақ театры арқылы баланың сөйлеуге деген құлшынысы, қабілеті дамып, дарындылығы, ынтасы артады және шығармашылық әрекетіне жол ашылады. Саусақ ойынын сомдай отырып, балалар қоршаған ортадағы заттар мен құбылыстарды, жан-жануарларды, құстарды және ағаштарды бейнелей алады. Саусақтарының қозғалыс қимылына қарап, бала қуанады шаттанады, сөз айтуға тырысады және өлеңде үйренген сөз шумақтарын қайталап айта отырып, есінде сақтайтын болады. Сонымен қатар балалар екі

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

қолын қимылдата отырып, оң, сол, жоғары, төмен т.б. түсініктерді бағдарлай алуды үйренеді.

Үстел үстіндегі театры – сәбилер тобынан бастап тақпақ пен қысқа өлеңдерді айтқызғанда көркем сөздер әсерлі естілу үшін стол үстіндегі театрды қолданған дұрыс. Үстел үсті театрында да ойыншықтар қолданылады

Суреттер (картиналар) театры – декорация мен кейіпкердің – суреттері. Олардың әрекеттері шектелген. Ойнаушының дауыс ырғағы (интонация) арқылы кейіпкердің мінез-құлқы беріледі. Кейіпкер әрекет барысында пайда болады, балалардың қызығушылығын арттырады.

Кітапша театры – бірін-бірі ауыстыратын иллюстрациялық оқиғалар көрсетіледі. Стенд-кітапшаның беттерін ашу арқылы жүргізуші әр түрлі сюжеттерді көрсетеді (оқиғалар, кездесулер, т.б.). Және де бәрімізге жақсы таныс «Фланелеграф» театры – суреттер мен кейіпкерлер бейнеден көрсетіледі. Оларды фланельдер ұстап тұрады. Мұндағы суреттерді балалар мен бірге ескі кітаптардан, журналдардан қиып алуға болады. Бұл көріністер балалардың шығармашылықтарын арттырады, ой өрістерін дамытады, қиялдарын ұштастырады.

Театрландырылған шеберлік арқылы нәтижеге жеткізетін өзіміздің педагогикалық жұмысымынан мысал келтірейін. Мысалыға, Ертегіден «сиқырлы құбылыстар» арқылы «ертегіге жол бастау». Балалардың қиялдауын қалыптастыру. Балаларға көздерін жұмғызып, ертегі әлеміне бір шолу жасап, көздерін ашу. Одан кейін балалардың көңілін қандайда бір затқа аудару, мысалы; үстелге (одан бауырсақ жерге құлап түсті ме?), тегешке (осы тегешке бауырсақты пісірді ме? т.б.) балалардан сұраймын бұлар қай ертегідегі заттар. Ертегілерді оқу және оны бірігіп талдау. Бастапқыда мен ертегіні бастамас бұрын сол ертегіге апарар жол мысалдар келтіре отырып, әңгіме өткіземін. Кейіпкерлердің эмоциялары мен сезімдерін жеткізе отырып, үзінділерден мысалдар ала отырып, ондағы кейіпкерлердің эмоциясымен және сезімдерімен таныстырамын, одан кейін әр түрлі мінез-құлықтары бар бейнелерді бөліп алуға және олардың біреуінің орынына өздерін қою туралы айтамын. Өздерін көру үшін айна қолданылады.

Театрландырылған ойынды басқару негізіне әдеби шығармашылық мәтінмен жұмыс істеу жатады. Мәтінді оқығанда әдеби тілмен анық, мәнерлеп оқу керек, нақышына келтіру-шеберлікке апарар жолы.

Театрлық ойынға қатысушы ортаңғы, ересек тобының балалары кейіпкерлердің мінезін, жүріс-тұрысын, әдеттерін айнытпай салып

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

көрерменге иланымды етіп ойнауы үшін, әр түрлі танымдық жаттығулар жасау міндетті. Сахналық өнерге баулыған балалар жаттаған сөзінің мағынасына сәйкес, күйінікті-сүйінікті сезімдеріне сәйкес тебірене мәнерлеп айта білуге үйренеді. Соның нәтижесінде олардың шығармашылық қабілеттері оянады. Бейнелеу, көркем әдебиет, тіл дамыту сабақтарын байланыстырып өткізгенде, әр сабақтың соңы әрқашанда ертегі сюжетімен байланысты қойылымдармен аяқталып отырды. Сонымен қатар, балалардың сөздік қоры толықтырылды, сөйтіп олардың белсенділігі артады, сабақтар мен ертеңгіліктер еркін де, қызықты түрде өтетін болды. Балалар өздерін еркін де бос ұстап, сабаққа ынталана, құштарланып, қызығушылықпен қатысып отырды. Осы жұмыстарды өткізген кезеңде ұлттық халық ертегілерінен көріністер, тәлім-тәрбиеге тұнған қойылымдар, сюжеттер қойылды. Балалар өз беттерімен ойнаған дербес іс-әрекетінде де театр ойындарының түрлерін жиірек қолданатын болды. Драмалық жанрға бейімделген ойындар өздігінен туындап тәрбие жұмыстарының барысында ертегілер, сюжетті көріністер де жиі қолданылып, тіпті кейде ертегінің кейбір бөліктері өзгертіліп, шығармашылық жұмыстармен толықтырылып отырылды. Топ ішінде емін-еркін жүріп, өздеріне сабақ уақытында керекті ойын құралдарын өздері таңдап алып отырды.

Балалардың шығармашылығы тек рөлдерді орындаған кезде ғана емес, сонымен қатар ойыншықтармен жұмыс жасағанда да көрінеді. Әр түрлі жұмыс түрлері балалардың ұйымшылдығы мен белсенділігін арттырды. Балалардың шығармашылық қабілеттерін, сөйлеу мәдениеті мен ой-өрісін, дүниетанымын жетілдіруде театр ойындар түрі тиімді нәтиже береді.

Балабақшадағы балаға берілетін бүгінгі тәрбиенің өзектілігі –ол атабабадан қалған асыл мұрамызды бойларына сусындату. Балаларды адамгершілікке тәрбиелеп, тілдерін дамыту мақсатында халық ауыз әдебиетінің асыл- мұралары – ғажайып ертегілер, жұмбақтар, мақал-мәтелдер, жаңылтпаштар, тәрбие әліппесі, аңыз әңгімелер, жырларды қолданудың маңызы зор тиімді тәсілі екені белгілі.

Мен баланың тілін дамытуда көркем шығармаларды, сонымен қатар халық ауыз әдебиетінің түрлерін де ала отырып жүргізген өзімнің жұмыс тәжірибем туралы сіздермен бөліскім келеді.

Бұл материал тақырыптық жүйеде берілгендіктен мазмұнға сәйкес сұрыпталып берілді. Ондағы мақсатымыз балалардың білімін бекітуде сөздік қорын байытуда, дүниетанымын қалыптастыруда. Сонымен қатар театрландырылған ойын түрлері-бала тілінің мәнерлігін дамытудың қайнар

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

көзі. Бала тілін дамытуда театрландырылған ойын түрлерін орынды, жүйелі пайдалана білген әрбір тәрбиеші баланың санасын арттыра отырып, түсінігін кеңейтіп ұғымын байытады. Сонымен қатар баланың ойлау белсенділігі артады, өз бетімен жұмыс түрі дамиды, сөз топтарын меңгереді, өз ойын еркін жеткізе алады деп ойлаймын.

Жоғарыда айтылған мақсаттарды шешуде нәтижесі ұтымды болу үшін балалардың қарапайым түсініктерін қалыптастыруда, сөйлеу шеберліктерін арттыруда, дүниетанымын қалыптастыруда драма сабағына арнап әдістемелік құралды ұсынамын.

Қазақ этнопедагогикасында адамгершілік – рухани тәрбиенің маңыздылығы.

Муталипова Сымбат Борашовна

Қостанай облысы, Қостанай ауданы, Затобол кенті, Н.Наушабаев атындағы Затобол мектеп-гимназиясының бірінші санатты химия пәні мұғалімі

Адамгершілікке тәрбиелеу құралы — еңбек пен ата-ана үлгісі
(Ыбырай Алтынсарин)

Жаңа кезеңдегі білім берудің өзекті мәселесі жас ұрпаққа-адамгершілік-рухани тәрбие беру. Құнды қасиеттерге ие болу, рухани бай адамды қалыптастыру оның туған кезінен басталуы керек. Халықта «Ағаш түзу өсу үшін оған көшет кезінде көмектесуге болады, ал үлкен ағаш болғанда оны түзете алмайсың» деп бекер айтылмаған. Сондықтан баланың бойына жастайынан ізгілік, мейірімділік, қайырымдылық, яғни адамгершілік құнды қасиеттерді сіңіріп, өз-өзіне сенімділікті тәрбиелеуде отбасы мен педагогтар шешуші роль атқарады. Мектепке дейінгі жастағы баланың рухани-адамгершілік дамуы балабақшасы мен отбасы арасындағы қарым-қатынастың тығыздығы артқан сайын ойдағыдай жүзеге асады. Мектепке дейінгі жаста балаларды адамгершілікке тәрбиелеудің негізгі міндеттері

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

мына жайлармен түйінделеді: ізгілік бастамасымен тәрбиелеу, балалар мен үлкендер арасындағы саналы қарым-қатынас/ тұрмыстың қарапайым ережелерін орындау/ кеңпейілдік, қайырымдылық, жақын адамдарға қамқорлықпен қарау және т. б./ Ұжымға тәрбиелеу, балалардың өзара ұжымда қарым-қатынасын қалыптастыру, Отанға деген сүйіспеншілікке тәрбиелеу, әр түрлі ұлт өкілдеріне қадір тұту және сыйлау. Осылайша мейірімділіктің негізі қаланады, немқұрайдылықтың пайда болуына, құрбыларына, төңіректегі үлкендерге қалай болса солай қарауға мүмкіндігі жасалмайды. Руханилық жеке тұлғаның негізгі сапалық көрсеткіші. Руханилықтың негізінде адамның мінез-құлқы қалыптасады, ар-ұят, өзін-зі бағалау және адамгершілік сапалары дамиды. Мұның өзі мейірімділікке, ізгілікке шақырады.

Рухани-адамгершілік тәрбие — бұл дұрыс дағдылар мен өзін-өзі ұстау дағдыларының нормалары, ұйымдағы қарым-қатынас мәдениетінің тұрақтылығын қалыптастырады. Жеке адамның адамгершілік санасының дәрежесі оның мінез-құлқы мен іс әрекетін анықтайды. «Жақсымен жолдас болсаң- жетерсің мұратқа, жаманмен жолдас болсаң- қаларсың ұятқа...» «Жаман дос, жолдасын қалдырар жауға» — деген мақалдардан көруге болады. Мақал-мәтелдер, жұмбақ, айтыс, өлеңдер адамгершілік тәрбиенің арқауы. Үлкенді сыйлау адамгершіліктің бір негізі. Адамзаттық құндылықтар бала бойына іс-әрекет барысында, әр түрлі ойындар, хикаялар, ертегілер, қойылымдар арқылы беріледі. Адамгершілік-адамның рухани байлығы, болашақ ұрпақты ізгілік бесігіне бөлейтін руханият дәуіріне жаңа қадам болып табылады. Адамгершілік тәрбиенің нәтижесі адамдық тәрбие болып табылады. Ол тұлғаның қоғамдық бағалы қасиеттерімен сапалары, қарым-қатынастарында қалыптасады. Адамгершілік қоғамдық сананың ең басты белгілерінің бірі болғандықтан, адамдардың мінез-құлқы, іс-әрекеті, қарым-қатынасы, көзқарасымен сипатталады.

Көрнекті педагог В. Сухомлинский «Егер балаға қуаныш пен бақыт бере білсек, ол бала солай бола алады», — дейді. Демек, шәкіртке жан-жақты терең білім беріп, оның жүрегіне адамгершіліктің асыл қасиеттерін үздіксіз ұялата білсек, ертеңгі азамат жеке тұлғаның өзіндік көзқарасының қалыптасуына, айналасымен санасуына ықпал етері сөзсіз.

Мектепке дейінгі адамгершілік тәрбие — балалардың адамгершілік сана-сезімін, мінез-құлқын қалыптастыруды қамтиды. Дәлірек айтқанда, адалдық пен шыншылдық, адамгершілік, кішіпейілдік, қоғамдағы және

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

өмірдегі қарапайымдылық пен сыпайылық, үлкенді сыйлау мен ибалық адамгершілік тәрбиесінің жүйелі сатылап қамтитын мәселелері. Адамгершілік тәрбиесінің әрқайсысының ерекшеліктерін жетік білетін ұстаз халық педагогикасын ғасырлар бойы қалыптасқан салт-дәстүрлерді, әдет- ғұрыпты жан-жақты терең білумен қатар, өркениетті өмірмен байланыстыра отырып, білім берудің барлық кезеңдерінде пайдаланғаны дұрыс. Халқымыздың тәлім- тәрбиелік мұрасына үңілсек, ол адамгершілікті, қайырымдылықты, мейірбандықты дәріптейді. Ата-бабаларымыздың баланы бесігінен жақсы әдеттерге баулыған. «Үлкенді сыйла», «Сәлем бер, жолын кесіп өтпе» деген секілді ұлағатты сөздердің мәні өте зор. Адамгершілікті, ар-ұяты бар адамның бет-бейнесі иманжүзді, жарқын, биязы, өзі парасатты болады. Ондай адамды халық «Иман жүзді кісі» деп құрметтеп сыйлаған. Атақты педагог Сухомлинский; «Бала кезде үш жастан он екі жасқа дейінгі аралықта әр адам өзінің рухани дамуына қажетті нәрсенің бәрін де ертегіден алады»-деген болатын. Тәрбиенің кілті халық педагогикасында деуге толық негізі бар. Өйткені халқымыздың тәлім тәрбиелік мұрасы адамгершілікті, қайырымдылықты, мейірбандылықты дәріптейді. Жас ұрпақты жастайынан тәрбиелеудің маңыздылығын қазақ халқы ерте түсінген, ешқандай жоғары білімсіз-ақ дана халқымыз тәрбиенің небір оңтайлы әдістерін бесіктен бастаған. Өңгімелер, ертегілер баламен қатынасының ең нәтижелі құралы болып табылады. Ертегілер мазмұны арқылы адамгершілікке, кішіпейілділікке, адалдыққа, адамгершілікке тәрбиеленеді. Ертегінің рухани тәрбиелік мәні зор. Руханилық жеке тұлғаның негізгі сапалық көрсеткіші. Ол балаға рухани ләззат беріп, қиялға қанат бітіретін, жас баланың рухының өсіп жетілуіне қажетті нәрсенің мол қоры бар рухани азық. Руханилық-адамгершілік тәрбие негізінде адамның мінез – құлқы қалыптасады, ар-ұят, өзін-өзі бағалау және адамгершілік сапалары дамиды. Мұның өзі мейірімділікке, ізгілікке шақырады.

Рухани – адамгершілік тәрбие – белгілі бір мақсатқа қол жеткізе білетін мақсатты, жүйелі, ұлттық көзқарасты, сенімді, парасатты, мінез- құлықтағы адами тәртіп пен рухани дағдыны қалыптастыратын жалпы азаматтық тәрбиенің құрамдас бөлігі. Ертегінің адам баласына тәлім-тәрбиелік, рухани маңызы жөнінде айта келіп: “Ертегі – рухани тәрбиенің мәні аса зор, көзіміз көріп, құлағымыз ести алмайтын, тек ақылмен ажыратып, жүрекпен ғана түйсіне алатын материалдық әлеммен бірге шегі жоқ рухани әлем болмысының біртұтас

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

түсінікті баян етілген көрінісі” – деп анықтама беріп кетсек болады. К.Д. Ушинский: «Тәрбиелеудің басты міндетін адамгершілік әсер етуден құрайды», - десе, дана Абай: «Ақпейіл және ықыласты жүрек адамды жетелеуі тиісті, сонда ғана оның еңбегі және табыстылығы ерекше мәнге ие болады. Адам болып дүниеге келу жеңіл, бірақ адам болу қиын», - деген болатын. Тәрбиенің маңыздылығы сондай, біздің болашақ ұрпағымыз тәрбиеден ғана рухани байлық алып, тәрбие арқылы ғана Адам болып қалыптасады.

Ертегілер – мектеп жасына дейінгі балалардың ақыл-ойын, адамгершілік қасиеттерін, сана-сезімін қалыптастырушы құрал болып табылады. К.Д.Ушинскийдің сөзімен айтқанда, ертегі баланы халық қазынасына ендіреді, халық рухымен араластырады. Біздің халық рухының қазына байлығы өте көп.

Ауыз әдебиетінің қай үлгісін алсақ та, онда болашақ ұрпақ үшін үлкен тәрбиелік мәні бар рухани қазына жатыр. Сондықтан да біз сол бай мұраны пайдалана отырып, мектеп жасына дейінгі балалардың бойына әдемілік пен әсемдік қасиеттерін дарыта білуіміз қажет. Мейірім мен махаббатты, сұлулық пен әсемдікті адам бойына ұялататын осы ертегілер екенін ешқашан естен шығармауымыз керек.

Халқымыздың тәлім- тәрбиелік мұрасына үңілсек, ол адамгершілікті, қайырымдылықты, мейірбандықты дәріптейді.

Ата-бабаларымыздың баланы бесігінен жақсы әдеттерге баулыған. «Үлкенді сыйла», «Сәлем бер, жолын кесіп өтпе» деген секілді ұлағатты сөздердің мәні өте зор. Адамгершілікті, ар-ұяты бар адамның бет-бейнесі иманжүзді, жарқын, биязы, өзі парасатты болады. Ондай адамды халық «Иман жүзді кісі» деп құрметтеп сыйлаған.

Балаларымызды имандылыққа тәрбиелеу үшін олардың ар-ұятын, намысын оятып, мейірімділік, қайырымдылық, кішіпейілдік, қамқорлық көрсету, адалдық, ізеттілік сияқты қасиеттерді бойына сіңіру қажет. Баланы үлкенді сыйлауға, кішіге ізет көрсетуге, иманды болуға, адамгершілікке баулу адамгершілік тәрбиесінің жемісі.

Балаларды адамгершілікке тәрбиелеуде ұлттық педагогика қашанда халық тәрбиесін үлгі ұстайды. Ал, адамгершілік тәрбиелеудің бірден-бір жолы осы іске көзін жеткізу, сенімін арттыру. Осы қасиеттерді балаға жасынан бойына сіңіре білсек, адамгершілік қасиеттердің берік ірге тасын қалағанымыз. Адамгершілік- адамның рухани арқауы. Өйткені адам баласы қоғамда өзінің жақсы адамгершілік қасиетімен,

адамдығымен, қайырымдылығымен ардақталады. Адам баласының мінез құлқына тәрбие мен тәлім арқылы тек біліммен ақылды ұштастыра білгенде ғана сіңетін, құдіретті, қасиеті мол адамшылық атаулының көрініс болып табылады.

Балабақшада баланың мінез құлқын қалыптастыру

Хасенова Ж.Р
Өскемен қаласы «Жалпы білім беретін №2 мектеп»
КММ психологы

Ұлы Абай атамыз айтқан екен: «... адамның мінезін өзгертуге болмайды деген адамның тілін кесер едім» – деп, ендеше қай балада болмасын мінездің жақсы жақтарын қалыптастыруға болады.

Оқуда, еңбекте табысты болу, адамдармен жақсы қарым-қатынас орнату – бұл барлық баланың қолынан келетін іс екенін әсте ұмытпағайсыз. Ал бұл өз кезегінде ата-ананың баланың барлық ерекшеліктері мен мүмкіндіктерін ескеріп, тәрбиелеу мен оның өмірін дұрыс ұйымдастыра білу іскерлігіне тікелей байланысты болмақ.

Ата-ана, құлақ түріңіз!

Мектепке дейінгі балалық шақтың жастық және психологиялық ерекшеліктерімен қатар, оның өзіне ғана тән жеке ерекшеліктері де болады, яғни олардың әрқайсысы қайталанбайтын даралық. Әр бала өзінің мінез-құлқын басқару тәсілімен, сыртқы әлеммен байланыс орнату іскерлігімен, эмоциялық көңіл-күйін көрсете білу қабілетімен ерекше.

Мектеп жасына дейінгі баланың түсінігінше, жақсы және жаман туралы түсінік араласып келеді. Оның өмірлік тәжірибесі аз болғандықтан, ол әлі жақсы мен жаманды ажырата алмайды. Тіпті адамгершілік түсінігін меңгергеннің күннің өзінде мектеп жасына дейінгі бала оны назарда ұстай алмайды. Мұның барлығына баланы үйрету керек.

Балаларға ата-аналарының көңіл-күйі көрініс береді. Егер үлкендер көңілді, жылы жүзді, салмақты болса, бала да сондай болады. Әсіресе,

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

баланың мінез-құлқына отбасындағы эмоциялық атмосфера, үлкендердің қарым-қатынас стилі ерекше әсер етеді.

Бала бір нәрсені олай істемеуге келісім береді, бірақ нақ жағдайда оны ұмытып кетеді. Ол басқа балаға айтылған ескертуді өзіне де айтылды деп ойламайды. Оған кеше айтылғанды, бүгін есіне түсіре алмайды. Ол тез әрекет етеді, көпшілік жағдайда оның қылықтарының себебі – тілегі, қалауы болады. Оның ерік процестері (ұстамдылық, шыдамдылық, жауапкершілік және т.б.) әлі қалыптаспағандықтан ол өзін басқара білмейді. Біз үлкендер баланың осы ерекшеліктерін ескермей, оның қылықтарын әдейі жасады деп ойлаймыз. Мектеп жасына дейінгі баланың мінез-құлқынан бұл байқалады, сондықтан үлкендер бала қылықтарына орынсыз ашуланбай, үнемі жоғарыда айтылғанды есте ұстауы керек. Салмақтылық – балаға әсер ету тәсілінің ішіндегі ең тиімдісі.

Балалардың үнемі үлкендерге қарап әрекет ететінін ұмытпаңыз, оларда біздің көңіл-күйімізді танып-білетін ерекше бір қабілет бар және олар оны өзіне тез қабылдап алады; біздің оларға деген қатынасымызды тез біледі; біз оларды тыңдауға даярмыз банемесе өз талабымызды қоямыз ба, көңіл-күйіміз қандай.

Кішкентай балалар еліктеуге бейім келеді. Бала қоршағандар тілімен сөйлейді – олардың ойын айтады, қимыл-қозғалыстарын қайталайды, олардың қылықтарына еліктейді. Әсіресе бұл балалар ойынынан айқын көрінеді. Егер бала үлкендердің мінез-құлқынан үлгілі мінез-құлықты көріп еліктесе, онда бұл тәрбиелеуге көмектеседі. Баланың бұл ерекшелігі үнемі жағымсыз жағдайдың себебі бола бермейді, бірақ ол бір нәрсеге аса сенімді: үлкендер не істесе де бәрі жақсы. Баланың тез есейгісі келеді.

Отбасындағы тәрбиенің маңызды шартының біріне отбасы мүшелерінің талаптарының келісімімен жүзеге асырылуы жатады. Отбасы мүшелерінің бірінің бала алдында қатал тәрбиеші болып, ал екіншісінің – қайырымды қорғаушы болуы мүлдем қате. Ал бала отбасы мүшелерінің қайсысымен өзін қалай ұстау керек екенін жақсы біледі.

Сотқарлық пен тентектік арасында айырмашылық бар ма? Баланың тентектігін сотқарлықтан ажырату керек. Баланы дер кезінде тоқтатуымыз осыған байланысты. Тентектік – күнәсіз ермек: бала көңілді, өзінше істейді, өз қылықтарымен қоршағандарды күлдіреді, өзіне қаратады. Сөздің қысқасы, ол өзінің бар көңілді күйі үшін сізден қолдау күтеді. Бұл қоршағандармен байланыс орнатудың өзінше бір формасы. Дегенмен, бала өз тентектігінің шегін білмесе, ол сотқарлыққа апаруы әбден мүмкін. Әрине оның жағымсыз

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

сипаты бар. Егер бала үлкеннің сөзін тыңдап үйренсе, онда баланың эмоциялық ұстамсыздығының алдын алып, тентектікті жоюға болады. Жалпы бала эмоциясының көріну түрі мен күші тәрбиеге тікелей байланысты екенін есте ұстау қажет. Баладағы жағымсыз эмоция – бұл онымен теріс қатынастың орныққанын көрсетеді.

Егер баланы дұрыс тәрбиелесе, ол мінез-құлық мәдениетінің қарапайым ережелерін білетін болады. Егер сіздің ұлығыз (қызыңыз) тентек қылық көрсетсе, оны әдеппен тоқтату керек.

Жақсы болуға талпыну барлық балаға тән. Бала өзінің жақсы екендігіне сенеді. Ал үлкен адам оның осы сенімін қолдауы керек, ол адамның көңілін көтеріңкі етеді. Үлкен адамнан өз әрекеттеріне тиесілі бағаны есту – бала үшін аса пайдалы болмақ. Ұмытпаңыз. Баланың дұрыс жасаған қылықтары (тәртіпті ұл немесе жақсы аға, нағыз дос, жақсы көмекші, әдепті және т.б.) дұрыс бағалап, қолдасақ, онда «мен жақсымын» ұғымы ол үшін маңызды болады. Ұмытпаңыз.

Табандылық кейде қырсықтық деп қаламыз. Ал баланың әрекеттерінде бұлар аса ұқсас. Бірақ оларды шатастыруға болмайды, қырсықтық – бұл баланың мінез-құлқының жағымсыз жағы. Дегенмен, ойлаған мақсатына жетуге талпыну бұл жақсы қасиет, ал ата-ана оны білуі керек. Баланың бастаған ісін қалай болғанда да аяқтауына мүмкіндік беру керек, олай етпегенде ондағы мақсаттылық өшіп қалуы әбден мүмкін.

Қырсықтық шектен тыс ерке балаларға тән қылық. Ол үлкен адам балаларға үнемі «бүйтпе», «олай істеме» және т.б.

Сөздерін жиі қолданғанда көрініс береді. Бұл жағдайдағы баланың қырсықтығы – оған деген теріс қатынастың нәтижесі, яғни шамадан тыс «тәрбиелік шаралардан» өзін қорғау тәрізді көрінеді.

Жылы сөз. Баланың абырой, намыс сезімін дамытуда, оның маңызы айтарлықтай «сен үлкен болдың» деген жылы сөз балалардың жағымды қылықтарын белсендіре түседі. «Мен үлкенмін» яғни мен бәрін білемін, істей аламын. «Мен үлкенмін» яғни, кішкентайларға, үлкендерге көмектесуім керек. «Мен үлкенмін» яғни, мен күштімін, әлсіздерге көмектесуім керек. «Мен үлкенмін» яғни кішкентайларға үлгімін. Өзіңді жаман ұстау – бұл ұят.

Балалар қырсық, қыңыр болып тумады және бұл балалардың жастық ерекшеліктері де емес. Мұны мінезбен түсіндіруге болмайды, себебі мінез туып берілмейді, ол бүкіл өмірі барысында қалыптасады. Қырсық бала теріс тәрбиеден қалыптасады.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Екі және үш жастағы баланың қырсықтығы табиға қажеттілігі (су ішкісі келеді, тамақ ішкісі келеді, ұйықтағысы келеді) қанағаттандырылмағанда, қолайсыздықты сезінгенде (суық, ыстық, аяқ киімі тар, киімі кең және т.б.) көрінеді. Бірақ мұны қырсықтық деп түсінбеу керек, тек балаға қолайсыз жағдайды жойса болғаны, бәрі орнына келеді. Егер мұндай кезде балаға дауыс көтерсек, бұл қырсықтықтың пайда болуының алғы шарты болады. Көпшілік жағдайда баладағы қырсықтықты жүйке жүйесімен байланыстырады (невроз). Бала тек қана айғайлап жыламай, қолдарындағы ойыншықтарын үлкендерге қарай лақтырғанда, оны расында да күйгелектік, ашыланшақтық деп қабылдаймыз. Мұндай кезде баланы дәрігерге көрсету керек. Бала қырсықтығының ашық көрінуі – бұл баланың өз дегеніне жету жолы.

Балабақшада интерактивті ойынның маңыздылығы.

Султанова Айнұр Утембайқызы
«Жалпы білім беретін №2 мектеп» тәрбиеші
КММ Өскемен қаласы

Әдептілік және этикет сабақтары

Танысайық. Мен билетті кассада сатып аламын. Мен автобустамын. Менің атым. Сәлемдесеміз. Менің көңіл-күйім. Егер жолдасың (анаң, әжең, тәрбиешің) ауырып қалса ... Мен ас құралдарын қолдана аламын. Менің ең жақсы досымның портреті. Қолдарым танысады, қолдарым жанжалдасады, қолдарым татуласады.

Ойындар

Кондитер фабрикасы. Дүкен (көкөніс, нан). Отбасы. Емхана. Егін. Көлік. Асхана. Малшылар. Балабақша. Планеталарға саяхат және т.б.

1. Ақпаратты-коммуникативті ойындар

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

«Танысу»

Мақсат: Балаларды бір-бірімен таныстыру. «Мен» деген белгімен таныстыру және практикада қолдану.

Материалдар: Қоңырау, карточкалар, фломастер мен қарындаштар, «Мен» белгісі.

Әрекетті бірге жасайтын алгоритмі .

– Сәлеметсіңдер ме балалар! Менің ата-жөнім ...Бүгін біз бірінші рет кездестік және де ешкім бір-бірін білмейді. Енді бізге не «стеу керек?

– Дұрыс. Бізге танысу керек. Правильно, давайте познакомимся. Мен 1-2-3 сандардан кейін әркім өз атын айтады, ал егер мен «тыныш» деген сөзді айтсам бәріміз ауыздарымызды алақанмен жауып қоямыз.

– Сендерге барлық аттар естілді ме? Неліктен? *(барлығы шулады)*

– Ал енді бізге не істеу керек? Біз қалай танысамыз? *(бір-бірден)*

– Барлық балалар өз аттарын бір-бірден айтады. Кім бастайды? Сендер қазір үндемей *кім бірінші болады* таңдап аласыз. *(Пантомима.)*

(Тәрбиеші балалардың артынан жүріп, ақырындап бір баланы көрсетеді. Бұл баланың атың кім есте сақтады, сол қолды көтеріп айтады және де сол жақта және оң жақта тұрған көршелердің аттарын айтады.. Барлық балалар хормен қайталайды.)

«Ине мен жіп» ойыны

Ойын ережесі: Балардың ішінен ине релін ойнайтын бала таңдалады
1-ші қоңырау – жіп сабақталады. (Балардың аттарын айтып ине ларды өзіне қосады).

2-й қоңырау – ине жіптің соңымен кездеседі.

3-й қоңырау – бәрі өз орына отырады.

«Рақмет» деуге үйренеміз

– Балалар, сендерге ойын ұнады ма? Біз жақсы ойнадық па?

Ал, қазір, сендер өз көршілерінің қолын алып, оларға алғыстарыңды айтып беріңдер. *(Майра, рақмет, маған сенімен ойнауға ұнады.)*

Өз көңіл-күйімізді бағалауға үйренеміз.

– Қараңдаршы балалар менде мынандай ақ парақ бар.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

– Қазір бұл парақта тамаша гүл гүлденеді. Бұл жай гүл емес, сиқырлы. Ол сендердің көңіл-күйді көрсетеді. Қазір бәріміз көзді жұмып гүлді елестейміз, содан кейін өз жапырағын алып, ұнаған түске бояңыз.

– Қараңызшы қандай әсем жапырақтар, сендердің көңіл-күйлеріңізді бұл жапырақтар арқылы көруге болады.

– Ал қазір әрбір бала бір-бірімен қоштасады.

Белгілермен ойнаймыз.

Мен сұрақ қоямын, ал сендер таңбалармен көрсетесіз. Сұрақтарға ауызша жауап беруге болмайды. Тек қана көрсету не қолды көтеру, не ауызды ашу керек. *(Әліппенің әріптері)*

– Бұл әріпті кім біледі?

– Кім айтады бұл әріпті?

– Бұл әріпті кім білмейді?

– Мына әріптерді кім оқып береді «МА»?

– Мына әріптерді оқып беріңдер.

Сабақтың қорытындысы (шеңберде)

– Шеңберге тұрып, әрбір бала өз пікірін айтады. Бүгінгі сабақта ең қызықты болды?

«Біз түсінікті әрекеттенеміз бе?» ойыны

– Біз қазір ойыншықтарды жинаймыз. Жартысы еден сыпырады, жартысы гүл суарады, ал қалғандары үстелдерді сүртеді. Бір-бірімен . Бізге өз дайындығыңызды көрсетіңіз. Сөзсіз көрсету керек.

«Кім тез шешеді?» ойыны

Тапсырма: Берілген суреттердің ішінен екіншісін тауып ал.

«Винни-Пухтың хатын оқыңдар» ойыны

– Бізге Винни-Пух пен Пятачок қонаққа келді. Винни-Пух жерге үлкен құпияны жерледі. Содан кейін Пятачокқа хат-жоспарды жіберді. Бұл хат бойынша құпияны тез іздеп алуға болады. Пятачок жоспар бойынша жүріп, құпияны тауып алмада. Неге? Қлай ойлайсыңда?

– Винни-Пухтың хатын оқыңдар.

Винни-Пухтың хаты

1. Үйшіктен шығу керек.

2. Гүлдердің қасында өту керек.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

3. Шыршалардың қасында өту керек.
4. Көпірден өту керек.
5. Үшінші таудың қасында құпияны іздеңдер.

Қорытынды: Винни-Пух, хатты дұрыс жазбаған, ао Пяточок кімнің үйінен құпияны іздеуге бастауға, ойлаған жоқ. Хатты дұрыс жазу керек. Біз бәріміз оларға көметесеміз.

«Жоспар бойынша тап...» ойыны

Ойын ережесі:

– Екі топқа бөлінеміз (әр топта 2 адамнан). Әр балаға үстелдің ортасына 2 заттан әкелу керек (2 кітап, 2 қалам, 2-3 дәптер, сурет дәптер).

Әр топ бір затты жасырып қояды. Содан кейін балалар топтың жоспарын құрастырады. Содан кейін топтар жоспарларды айырбастап, жасырып қойған затты іздейді.

Қимылды- әуен ойындары

Лавата.

Көңілді билейміз біз тра-та-та, тра-та-та

Сүйікті биіміз бұл лавата, лавата.

Менің қолым әдемі,

Әдемі.

Ал көршінікі одан да әдемі.

(қолдарынан ұстап шеңбер бойымен жүріп айтылады. Жүргізуші әр шумақтан соң дене мүшелерін атап отырады (басым әдемі, аяғым әдемі т.б.)

БИ БИЛЕЙК

Би билегім келеді

Бірақ қалай бастаймын.

Бір анда, бір мында

Өзіңді -өзің айнала.

Бас аяқты топ-топ-топ,

Шапалақта көп-көп-көп.

Бір анда, бір мында

Өзіңді -өзің айнала.

ЖАПЫРАҚТАР

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

Жапырақтар, жапырақтар, желде ұшады.
Аяқтың астында, сыбдыр қағады.
Оңға да, солға да жапырақ ұшады
Күзгі жел оларға әнін айтады.
Оңға да, солға да жапырақ ұшады,
Күзгі бақ біздерге «қош»-деп айтады.
Жапырақтар ырғалып, әсем билейді,
Күзгі жел оларға әнін айтады.
Жапырақтар қуана, қуана ұшады,
Аяқтың астында сыбдыр қағады.
Жапырақтар ырғалып, әсем билейді,
Күзгі жел оларға әнін айтады.

ОЙЫН

Егер өмір қызық болса, былай істе
(қол шапалақтау)

Егер өмір қызық болса, былай істе
(қол шапалақтау)

Егер өмір қызық болса,
Әрқашан да бақыт болсын
Әрқашан да бақыт болсын
Былай істе.

(әр шумақтан соң қимыл өзгеріп отырады, басты
ию, жүру, секіру, ырғалу т.б.)

КИІЗ ҮЙ

Киіз, киіз, киіз үй
Дөңгелек өзі, әсем үй.
Қонақ келсе болғаны,
Бәрі дайын болады.
Асығады көмір де,
Ыстық шай да әзірде.
Тез-ақ, тез-ақ
Дайын болды бауырсақ.

ӘЖЕМНІҢ ТАУЫҒЫ

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

Аламыз әжемен үйге тауықты,
Аламыз әжемен үйге тауықты,
Тауық жем жеп қыт-қыттайды.
Аламыз әжемен үйге үйректі(2р.)
Үйрек былай балпаңдайды.
Аламыз әжемен үйге сиырды
Сиыр былай мө-дейді.
Аламыз әжемен үйге мысықты
Мысық былай мяу-дейді.
Аламыз әжемен үйге біз итті,
Ит былай аф-аф-дейді.
Аламыз әжемен үйге шошқаны
Шошқа былай хрю-хрю дейді.
Аламыз әжемен үйге телевизор,
Телевизор уақыт-уақыт,
Хабаршы ля-ля-ля-ля
Тауық жем жеп қытқыттайды.
(әр шумақтан соң кері қайталанып отырылады)

ЖАТТЫҒУ

Оң қолым менің алда,
Оң қолым енді артта.
Апарып оны алға
Былай-былай
Сен жаса.
Біз билейміз көңілденіп,
Айналамыз дөңгеленіп,
Қолымызды қатты-қатты соғамыз
Буги-буги,окей!
(оң аяқ,сол қол, сол аяқ)

Ойын – баланың негізгі әрекеті

Бельдеубаева Альмира Муратбековна
Өскемен қаласы «№22 орта мектебі» КММ тәрбиеші

Көзіңді жұмып, қолыңмен анықта» ойыны.

Мақсаты: ұзын – қысқа, жуан – жіңішке, үлкен – кіші ұғымдарын бекіту.

Көрнекі материалдар: қарындаштар, таяқшалар, кітаптар, доптар, қуыршақтар және т.б.

Ойынның мазмұны.

Бұл ойында балалар қолымен ұстап көру арқылы (бұлшық ет сезімі) қарындаштың ұзын-қысқалығын анықтауы тиіс. Ол үшін ұзындығы әр түрлі қарындаштар алынады. Тәрбиеші балаларға алдымен жұп заттарды, жұп қарындашты көрсетеді. Балалар оларды мұқият қарап, ұзындығын, көз мөлшермен салыстырады. Тәрбиеші бір баланы шақырып, оған: «Көзіңді жұм. Менің саған ұзын әлде қысқа қарындаш ұстатқанымды анықта» дейді. Көзі жұмулы бала қарындашты сипап, оны жаңа ғана көрген қарындашымен ойша салыстырады да, өзінің қолында қарындаштың қайсысы тұрғанын анықтайды. Жауап берген соң көзін ашады. Қай жағдайда болсын – бала дұрыс жауап берсе де, қате жауап берсе де, көрсетілген қарындаштар бір-бірімен тағы да салыстырылады. Тәрбиеші осылайша 4-5 баланы топ алдына шығарып, қарындаштың келесі жұбын көрсетеді де, оларды салыстырған соң, балаларға: «Көздеріңді жұмыңдар. Ал енді ашыңдар да, менің қолымдағы қандай қарындаш екенін айтыңдар» дейді. Бұл жолғы қарындаштардың түсі мен пішіні бірдей, ұзындықтары әр түрлі болуға тиіс. Кітап, дәптер, қиындықтар қалыңдығы жөнінен, доп және басқалары – үлкен-кішілігі бойынша салыстырылады.

«Зейінді бол» жаттығуы.

Мақсаты: биік – аласа ұғымдарын пысықтау.

Көрнекі материалдар: суреттер.

Жаттығудың мазмұны.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Тәрбиеші биік және аласа заттарды немесе осындай заттар бейнеленген суреттерді көрсетеді. Биік заттар көрсетілгенде балалар орындарынан тұрады, аласа заттар көрсетілгенде – бастарын төмен түсіреді.

Мысалы: «Телевизия мұнарасы» – балалар орындарынан тұрады. «Өрт бақылайтын мұнара» – орындарынан тұрады. «Иттің күркесі» – бастарын төмен түсіреді және т.с.с.

Жаттығу 2-3 минутқа созылады.

«Тапсырманы орында» жаттығуы.

Мақсаты: балаларға үлкен және кіші заттарды дұрыс айыра білуді үйрету.

Керекті материалдар: әр баланың қолында үлкен және кіші 2-3 жұп ойыншық – доп, машина, қуыршақ және т.с.с. болуы тиіс.

Жаттығудың мазмұны.

Тәрбиеші оң қолымен үлкен допты, сол қолымен кіші допты көтеруді сұрайды; үстел бетімен кішкене машинаны төменнен жоғары, үлкен машинаны жоғарыдан төмен қарай жүргізуді ұсынады.

Жаттығу 2-3 минутқа созылады.

Әр түрлі өлшеулер арқылы жиындарды салыстыру.

«Ол не?» ойыны

Мақсаты: балаларға заттардың бір-бірінен үлкен-кішілігін анықтай білуді үйрету.

Керекті материалдар: балалардың санына есептеліп, бөлшектелген ағаш матрешкалар.

Балаға тапсырма. Матрешканың бөлшектеу және құрастыру, кіші матрешканы үлкен матрешканың ішіне салу, матрешканың жоғарғы және төменгі жартысын үлкен-кішілігі және өрнектері бойынша салыстыру.

Ойынның мазмұны. Тәрбиеші балаларға мынадай жұмбақ айтады.

Бойы әр түрлі, жұмбағымды тыңдашы,

Өзара ұқсас жүзі менен сымбатты.

Бір-біріне сыйып кеткен көрінбей,

Жиналғанда бір ойыншық сияқты.

Ойынды қайтадан өткізгенде балалардың ынтасын туғызу үшін матрешка туралы кітаптарды көрсетуге болады. Осыдан кейін матрешканы бөлшектеп, оның жоғарғы және төменгі бөлігіне балалардың назарын

аударарды, оларды салыстырады, соңынан қайтадан құрастырады. Тәрбиеші материалдардың ең үлкенінен кішісіне қарай орналасу тәртібін көрсетеді. Балалар бір матрешканы екіншісінің ішіне, оның қайсысы үлкен екенін анықтайды. Бала матрешканың өз бөліктерін үлкен-кішілігі бойынша тауып, оларды бойларына қарай қояды

"Научно-дидактические основы деятельности учителя начальных классов по формированию функциональной грамотности учащихся в контексте международных исследований TIMSS, PIRLS "

---

*Савенко Виктория Витальевна
Учитель начальных классов*

КГУ «Киялинская СШ им.А.Хименко». Аккайынский район. с. Киялы.

«Функционально грамотный человек — это человек, который способен использовать все постоянно приобретаемые в течение жизни знания, умения и навыки для решения максимально широкого диапазона

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

жизненных задач в различных сферах человеческой деятельности, общения и социальных отношений»

А.А. Леонтьев.

Великий педагог XIX века К.Д. Ушинский говорил: «Нельзя человека научить на всю жизнь, его надо научить учиться всю жизнь!». И это возможно только в том случае, если формировать и развивать функциональную грамотность школьника.

В настоящее время происходит изменение системы образования, которое ориентировано на вхождение в мировое образовательное пространство. С этой целью в июне 2012 года Постановлением Правительства РК №832 утвержден Национальный план действий по развитию функциональной грамотности школьников на 2012-2016 годы, который включает комплекс мероприятий по содержательному, учебно-методическому, материально-техническому обеспечению процесса развития функциональной грамотности школьников.

Школа должна поставить для себя **главную задачу: научить детей жить в динамичном, меняющемся мире**. Все время растет потребность в людях, умеющих самостоятельно принимать решения, инициативных и изобретательных членах общества. На современном этапе развития нашей цивилизации на детей обрушивается океан информации. Как успеть принять, обработать и применить такое количество информации? На сегодняшний день в современном образовании всё чаще говорят о *функциональной грамотности* школьников. И новыми главными качествами личности нового школьника являются инициативность, способность творчески мыслить и находить нестандартные решения, которые формируются в условиях школы. В настоящее время в обществе сложилось новое понимание **основной цели образования**. Это, когда *учитель должен в первую очередь заботиться о формировании у ребёнка определённого набора компетенций, способности к саморазвитию, которые обеспечат интеграцию личности в национальную и мировую культуру*.

Основы функциональной грамотности закладываются в начальной школе, где идёт интенсивное обучение различным видам речевой деятельности – письму, чтению, рассказыванию, слушанию, счёту, поэтому развитие общеучебных умений (организационных, интеллектуальных, коммуникативных и оценочных) – путь к функциональной грамотной личности.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

Общеучебные умения (ключевые компетенции) развиваются в ходе обучения всем предметам на уровне, доступном учащимся соответствующей возрастной группы, и подразделяются на четыре вида:

1. организационные умения (компетенции личностного самосовершенствования);

2. интеллектуальные умения (учебно-познавательные, информационные, ценностно-смысловые компетенции или познавательные универсальные действия);

3. оценочные умения (ценностно-смысловые компетенции или личностные действия);

4. коммуникативные умения (общекультурные, коммуникативные, социально-трудовые компетенции).

Что же такое «функциональная грамотность»? *Функциональная грамотность* – способность человека вступать в отношения с внешней средой, быстро адаптироваться и функционировать в ней. Функциональная грамотность рассматривается, как способность использовать все приобретаемые знания, умения и навыки для решения максимально широкого диапазона жизненных задач в различных сферах человеческой деятельности, общения и социальных отношений. Основные признаки функционально грамотной личности: это человек самостоятельный, познающий и умеющий жить среди людей, обладающий определёнными качествами, ключевыми компетенциями.

Компонентами функциональной грамотности являются:

- знания сведений, правил, принципов; усвоение общих понятий и умений, составляющих познавательную основу решения стандартных задач в различных сферах жизнедеятельности;

- умения адаптироваться к изменяющемуся миру; решать конфликты, работать с информацией; вести деловую переписку; применять правила личной безопасности в жизни;

- готовность ориентироваться в ценностях и нормах современного мира;

- принимать особенности жизни для удовлетворения своих жизненных запросов; повышать уровень образования на основе осознанного выбора.

Каждая образовательная область (в начальной школе их 7) участвует в развитии всех видов функциональной грамотности (грамотность в чтении и письме, грамотность в естественных науках, математическая грамотность,

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

компьютерная грамотность, грамотность в вопросах семейной жизни, грамотность в вопросах здоровья, юридическая грамотность).

При компетентностном подходе к оценке результатов обучения в понятие «функциональная грамотность» вкладывается следующий смысл:

- *читательская грамотность* — способность к пониманию и осмыслению письменных текстов, к использованию их содержания для достижения собственных целей, развития знаний и возможностей, для активного участия в жизни общества;

- *математическая грамотность* — способность человека определять и понимать роль математики в мире, в котором он живет, высказывать хорошо обоснованные математические суждения и использовать математику так, чтобы удовлетворять в настоящем и будущем потребности, присущие созидательному, заинтересованному и мыслящему гражданину;

- *естественно-научная грамотность* — способность использовать естественнонаучные знания для отбора в реальных жизненных ситуациях тех проблем, которые могут быть исследованы и решены с помощью научных методов, для получения выводов, основанных на наблюдениях и экспериментах, необходимых для понимания окружающего мира и тех изменений, которые вносит в него деятельность человека, а также для принятия соответствующих решений.

На развитие функциональной грамотности учащихся влияют следующие факторы:

- 1) содержание образования (национальные стандарты, учебные программы);
- 2) формы и методы обучения;
- 3) система диагностики и оценки учебных достижений обучающихся;
- 4) программы внешкольного, дополнительного образования;
- 5) модель управления школой (общественно-государственная форма, высокий уровень автономии школ в регулировании учебного плана);
- 6) наличие дружелюбной образовательной среды, основанной на принципах партнерства со всеми заинтересованными сторонами;
- 7) активная роль родителей в процессе обучения и воспитания детей.

При формировании функциональной грамотности важно помнить, что концепция функциональной грамотности основывается на одном из наиболее известных международных оценочных исследований —

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

«Международная программа оценки учебных достижений 15-летних учащихся (PISA)», которая оценивает способности подростков использовать знания, умения и навыки, приобретенные в школе для решения широкого диапазона жизненных задач в различных сферах человеческой деятельности, а также в межличностном общении и социальных отношениях, и TIMSS (оценка математической и естественнонаучной грамотности учащихся 4 и 8-х классов).

Качество образования рассматривают такие всемирно признанные средства мониторинга познавательного развития обучающихся, как международные сравнительные исследования PIRLS, TIMSS и PISA.

Результаты указанных исследований являются индикаторами качества образования в международном образовательном пространстве. Для наглядности представим методическую схему, используемую корпорацией Pearson в проведении аналитического исследования качества образования в более чем 50 странах мира:

Рис. 1 – Общая схема взаимосвязи критериев оценки качества образования, используемая корпорацией Pearson в проведении аналитического исследования Learning Curve

Перспектива участия РК в международных сравнительных оценочных

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

исследованиях закреплена в Государственной программе развития образования на 2011-2020 годы - базовом документе, определяющем политические и концептуальные рамки развития образования страны в долгосрочной перспективе. В частности, планируется, что Казахстан будет участвовать (наряду с уже известными PISA и TIMSS) в таких международных исследованиях, как: «Изучение качества чтения и понимание текста» (PIRLS), сравнение уровня и качества чтения, понимания текста учащимися начальной школы в странах мира). С 13 по 19 апреля 2015 года в Северо-Казахстанской области были проведены Международные основные исследования PISA-2015, TIMSS-2015 и апробационные исследования PIRLS-2016.

Цель исследований: обеспечение целенаправленности, целостности и системности действий по формированию функциональной грамотности школьников как ключевого ориентира для совершенствования качества образования Республики Казахстан.

В Международных исследованиях приняли участие 18 школ нашей области: 4 школы города Петропавловска, 14 -из Айыртауского, Акжарского, Жамбылского, М. Жумабаева, Уалихановского, Тайыншинского районов, районов им. Г. Мусрепова, Шал акына.

Центром методической работы и информационных технологий в сфере образования были предоставлены примерные тестовые материалы для проведения пробных тестирований школьников. Контроль за процедурой исследований осуществляли национальные наблюдатели – представители Республиканского «Национального информационно-аналитического центра» г. Астаны.

Международное мониторинговое исследование качества школьного математического и естественнонаучного образования TIMSS (англ. *TIMSS — Trends in Mathematics and Science Study*) – это программа, организованная Международной ассоциацией по оценке учебных достижений IEA. Данное исследование позволяет сравнить уровень и качество математического и естественнонаучного образования учащихся 4-х классов начальной школы и учащихся 8-х классов в различных странах мира, а также выявить различия в национальных системах образования. Исследование проводится циклично – один раз в четыре года, и к настоящему времени было проведено шесть раз: в 1995, 1999, 2003, 2007, 2011 и 2015 годах.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

Международное исследование качества чтения и понимания текста PIRLS (англ. *Progress in International Reading Literacy Study*) — это программа, организованная Международной ассоциацией по оценке учебных достижений IEA. Данное исследование позволяет сравнить уровень и качество чтения и понимания текста учащимися начальной школы в различных странах мира, а также выявить различия в национальных системах образования.

Исследование проводится циклично — один раз в пять лет, и к настоящему времени проведено три раза: в 2001, 2006 и 2011 годах.

В данном исследовании проверяют знания учащихся, заканчивающих четвёртый класс начальной школы, так как именно четвёртый год обучения считается важной вехой в развитии детей — к этому моменту учащиеся должны овладеть чтением до такой степени, чтобы оно стало средством их дальнейшего обучения.

В исследовании PIRLS оцениваются два вида чтения, которые чаще других используются учащимися во время учебных занятий и вне школы:

- чтение с целью приобретения читательского литературного опыта;

- чтение с целью освоения и использования информации.

Целью участия нашей страны в этом исследовании было получить ответы на ряд вопросов:

- Насколько хорошо читают казахстанские выпускники начальной школы по сравнению со своими сверстниками в других странах?

- Какими уровнями читательской грамотности владеют казахстанские школьники?

- Любят ли читать учащиеся четвертого класса?

- Как семья способствует развитию грамотности?

- Как на сегодняшний день организован процесс обучения чтению в школах нашей страны?

Для проведения тестирования учащихся были подготовлены 10 текстов (5 литературных и 5 информационных) и 126 заданий к ним. Задания были различны по форме ответа:

- задания с выбором ответа из четырех предложенных;

- задания с кратким ответом на установление последовательности событий;

- задания со свободно-конструируемым ответом.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

При чтении литературных и информационных (научно-популярных) текстов в исследовании оценивались четыре группы читательских умений:

- нахождение информации, заданной в явном виде;
- формулирование выводов;
- интерпретация и обобщение информации;
- анализ и оценка содержания, языковых особенностей и структуры текста.

На выполнение теста учащимся давалось 80 минут (две части работы по 40 мин с перерывом). Каждая тетрадь включала два текста с заданиями (один текст - литературный, другой - научно-популярный).

Каждое из упомянутых международных сравнительных исследований, определяя результат обучающихся из разных стран в соответствии со своим циклом проведения, на основе участвующего контингента, определяет уровень развития навыков в рамках той или иной грамотности: математической, естественнонаучной и читательской. Подводя итоги исследований, делаются важные выводы о влиянии на полученный результат, множества условий, среди них, различий в:

- учебных программах по предмету;
- подготовке учителей-предметников, эффективности их деятельности и роли технологий обучения;
- влиянии учебников на содержание обучения;
- успеваемости обучающихся, их отношении с учителями;
- уровне участия школьников в подготовительных курсах для поступления в вуз;
- влиянии средств национального мониторинга и т.д.

Таким образом, каждая страна-участница получает богатый аналитический материал о состоянии содержания среднего образования, перспективах его развития в мире.

Республика Казахстан, как известно, с 2015 года приступает к реализации обновления содержания среднего образования с учетом опыта АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы». Президент страны Н. Назарбаев в Стратегии «Казахстанский путь – 2050» отметил: *«Выпускники школ должны знать казахский, русский и английский языки. Результатом обучения школьников должно стать овладение ими навыками критического мышления, самостоятельного поиска и глубокого анализа информации».*

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

В мерах по обновлению содержания отечественного среднего образования центральное внимание уделяется навыкам, имеющим широкий спектр применения в современной жизни. Базируясь на общечеловеческих и этнокультурных ценностях, эти навыки позволяют учащемуся решать проблемы как учебного, так и жизненного характера, таким образом проявлять *функциональную грамотность*.

«**Навыки широкого спектра**» состоят из следующих видов деятельности:

- творческое применение знаний;
- критическое мышление;
- выполнение исследовательских работ;
- использование ИКТ;
- применение способов коммуникативного общения, включая языковые навыки;
- умение работать в группе и индивидуально.

При этом под компетентностью понимают способность человека результативно действовать в нестандартных ситуациях. Понять это несложно, ведь в мире, в котором ежегодно обновляется около **5% теоретических и 20% практических знаний, невозможно оставаться на позиции знаниецентризма. Поэтому необходим подход, ориентированный на формирование у обучающихся жизненных компетентностей.**

Рис. 2 – Связь компетенций с предметными результатами в обновленном содержании среднего образования

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

Рис. 3 – Соответствие критериальных систем международных сравнительных исследований и обновленного содержания среднего образования РК.

Опираясь на рис. 3, более ясным становится следующая официальная оценка 2012 г., данная по результатам участия Казахстана в PISA и TIMSS: «... результаты участия Казахстана ... показывают, что педагоги общеобразовательных школ республики дают сильные предметные знания, но не учат применять их в реальных, жизненных ситуациях». Иными словами, традиционное обучение ориентировано на достижение образовательных результатов на первых двух стадиях когнитивного развития: знания и понимания. Очень мало уделяется внимания применению, развитию умений анализа, синтеза и оценочной деятельности.

Одним из путей решения этой проблемы может стать применение **системы вопросов по таксономии Блума**, которая предполагает как знание и понимание материала, так и его анализ, синтез, оценку (вопросы высокого порядка), следовательно, будет также способствовать развитию функциональной грамотности.

Требованием сегодняшнего дня является практическое **применение компетентностно-ориентированных заданий**, которые обеспечивают полноценное развитие информационной и коммуникативной компетенций и формирование функциональной грамотности.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

Для того, чтобы обеспечить формирование функциональной грамотности младших школьников, нам учителям, необходимо применять специальные активные, развивающие образовательные технологии, такие как:

– проблемно-диалогическая технология освоения новых знаний, позволяющая формировать организационные, интеллектуальные и другие умения, в том числе умение самостоятельно осуществлять деятельность учения;

– технология формирования типа правильной читательской деятельности, создающая условия для развития важнейших коммуникативных умений;

– технология проектной деятельности, обеспечивающая условия для формирования организационных, интеллектуальных, коммуникативных и оценочных умений (подготовка различных плакатов, памяток, моделей, организация и проведение выставок, викторин, конкурсов, спектаклей, мини-исследований, предусматривающих обязательную презентацию полученных результатов, и др.);

– обучение на основе «учебных ситуаций», образовательная задача которых состоит в организации условий, провоцирующих детское действие;

– уровневая дифференциация обучения, использование которой вносит определённые изменения в стиль взаимодействия учителя с учениками (ученик – это партнёр, имеющий право на принятие решений, например, о содержании своего образования, уровне его усвоения и т. д.), главная же задача и обязанность учителя – помочь ребёнку принять и выполнить принятое им решение;

– информационные и коммуникационные технологии, использование которых позволяет формировать основу таких важнейших интеллектуальных умений, как сравнение и обобщение, анализ и синтез.

Интересны для учащихся уроки с использованием *игровых технологий*.

Игра ставит учащихся в условия поиска, побуждает интерес к победе, значит, дети стремятся быть быстрыми, находчивыми, четко выполнять задания. В игре учащиеся учатся оказывать помощь товарищам, считаться с мнением и интересами других, сдерживать свои желания. Игра – это и средство воспитания. В каждой игре ненавязчиво должны звучать идеи доброты и милосердия, игра учит быть отзывчивым, обогащает внутренний мир.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Использование активных форм и методов обучения является основой развития ФГ школьника. Занятия учителей, прошедших уровневые курсы соответствуют дидактическим требованиям урока на деятельностной основе, обеспечивают высокую степень самостоятельности, инициативности школьников, развитие социальных навыков, сформированность умений добывать знания и совершенствовать творческие способности. Учителя оптимально применяют ИКТ, стратегии развития критического мышления и другие деятельностные формы и методы, которые способствуют развитию ФГ учащихся.

При формировании функциональной грамотности учитель выступает больше в роли организатора самостоятельной активной познавательной деятельности учащихся, компетентным консультантом и помощником. Если учащиеся овладели системой предметных ключевых компетенций, позволяющих эффективно применять усвоенные знания в практической ситуации и успешно использовать в процессе социальной адаптации, значит, учителю удалось решить поставленную задачу по формированию функциональной грамотности школьников.

Приложение.

Пути повышения функциональной грамотности учащихся по русскому языку.

Важно организовать работу на уроке так, чтобы каждый ученик ежедневно чувствовал ответственность за свои знания.

-*Письмо с проговариванием.* При этой форме работы формируется первичный самоконтроль, который выражается в привычке диктовать себе по слогам.

-*Графические выделения* орфограмм (подчёркивание)

-*Списывание.* В процессе списывания, у детей развивается зрительная и слуховая память, внимание, сравнение, воспитывается самостоятельность, самоконтроль, положительные эмоции.

-*Комментированное письмо.* Учащиеся не просто проговаривают слова и предложения, но и обосновывают правописание правилами, подбором проверочных слов. Здесь очень важно, чтобы все работали с комментатором, не отставая и не забегая вперед.

-*Письмо под диктовку.* В данном случае, внимание к слову повышается, развивается слуховая память, фонематический слух, интуитивное письмо.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

-*Письмо по памяти.* Этот вид письма развивает память, мышление, речь, внимание. Воспитывается трудолюбие, аккуратность, дисциплинированность, самоконтроль. Ценно тем, что требует от учащихся тщательной подготовки.

-*Творческие работы.* Дети очень любят этот вид работы.

Приведу несколько видов упражнений на развитие орфографической зоркости.

1. Сколько гласных букв нужно проверить в словах берега, холода.

2. У детей младшего школьного возраста слабо развито абстрактное мышление. Их психика требует чего-то нового, интересного. На уроках провожу игровые моменты. «Кто быстрее?» (вставь пропущенную букву)

Прим * рение кр*сота К*тание л*сник Гол*довка с*сна З*рно тр*ва

3. «Угадай слово». К-р-нд-ш, л-ст-п-д, -д-жд-, д-ж-рн-й.

4. «Пиши – не спеши» -диктую слова, а дети их изменяют, чтобы было сочетание жи – ши. Крыша, шалаш, нож, мышь, груша, чиж, ноша, лужа, этаж.

5. «Одна буква». Замени одну согласную в словах: лёд, слог, сок, сыр, рама, лупа, салки, село. Можно дать вариант буквы, а можно доверить детям.

6. «Спрячь Ъ в середину слова»: день-деньки; пень-пеньки. Докажите, почему в словах деньки и пеньки написали безударный гласный Е.

7. «Помоги Деду –Буквоеду вставить пропущенные буквы»: п...ля, м...ря, с...ды. Докажи, почему вставили такие буквы.

8. «Подбери буквы»: Красивы русские л...са! Л...са пошла по пушистому снегу. Докажите, почему слова произносятся одинаково, а пишутся по-разному?

9. Применяю в работе выборочное списывание. На доске пишу два слова со звонкой или глухой согласной, два слова с проверяемой безударной гласной, два слова с удвоенной согласной. Прошу выписать слова только с удвоенной согласной.

10. Хорошо развивает орфографическую грамотность игра «Огоньки». Детям предлагаю «зажечь» огоньки под изученными орфограммами. Сначала «огоньки зажигаем» на доске, затем учащиеся записывают предложения. Написание каждой орфограммы объясняется при работе на доске.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

11. В течение четырёх лет младшие школьники должны изучить достаточное количество слов, в которых имеется непроверяемая орфограмма. Приведу несколько примеров, которые помогают детям лучше запомнить непроверяемые написания, т. есть словарные слова. На каждом уроке провожу словарную работу. У каждого ребёнка заведены тетрадки – словарики. В них ребята записывают новое слово, выделяют орфограмму, проводят фонетический разбор, выделяем сильные и слабые позиции.* карандаш – состоит из четырёх слогов, остальные из двух или из трёх.

Такой вид работы дети очень любят. Здесь развивается внимание, сообразительность, умение найти отличительные признаки, сгруппировать слова по видам орфограмм. Важное место при обучении правописанию отвожу работе над ошибками, которая является не только средством закрепления орфограмм, но и средством предупреждения ошибок. Систематическая и целенаправленная работа над ошибками воспитывает у детей орфографическую зоркость, ответственное отношение к письму, стремление оформить свои мысли грамотно. Итак, работу по развитию орфографической зоркости веду на протяжении всего курса начальной школы. Систематическая работа над словом способствует развитию умственной деятельности учащихся – учит их выполнять целый ряд мысленных операций: наблюдение, сравнение, сопоставление, установление сходства и различия. А это в свою очередь ведёт к эффективности усвоения норм правописания, прививает интерес и желание решать орфографические задачи, развивает орфографическую зоркость учащихся.

Составляющие по обучению функциональной грамотности на уроках русского языка:

1. Обучение чтению: способность выбирать стратегию и тактику чтения в зависимости от цели чтения.
2. Развитие механизмов речи: умение делать эквивалентные замены, сжимать текст, предвидеть, предугадывать содержание текста.
3. Развитие устной и письменной речи:
  - развитие орфоэпических навыков;
  - работа по обогащению словарного запаса;
  - развитие и совершенствование грамматического строя речи учащихся;

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

- развитие устной разговорной, учебно-научной, художественной речи;
- развитие письменной разговорной, учебно-научной, художественной речи.

Создание проблемных ситуаций на уроках - это один из способов развития творческого мышления младших школьников.

На своих уроках я уделяю внимание учебному диалогу, в котором ученик не пассивный слушатель, а активный участник. Диалог для ребенка – это наиболее знакомая и доступная форма общения. Через диалог ребёнок познаёт мир, учиться общению с другими людьми. Изменяется и роль учителя - я даю учащимся высказаться, направляю к поиску дальнейшей информации.

Урок с использованием информационных технологий становится более интересным для учащихся, в результате, становится более эффективное усвоение знаний; улучшается уровень наглядности на уроке. Компьютерные технологии, бесспорно, создают гораздо более высокий уровень наглядности. Для получения новой информации и расширения кругозора учащихся на уроках и во внеурочное время использую презентации, которые составляю сама с привлечением материала, взятого из ресурсов Интернет.

Дети с удовольствием смотрят слайды, принимают активное участие в обсуждении увиденного. При активном использовании ИКТ в начальной школе успешнее достигаются общие цели образования, легче формируются компетенции в области коммуникации: умение собирать факты, их сопоставлять, организовывать, выражать свои мысли на бумаге и устно, логически рассуждать, слушать и понимать устную и письменную речь, открывать что-то новое, делать выбор и принимать решения, повышается интерес к изучаемым предметам. Применяю и приемы проектной деятельности, так как данный метод стимулирует самостоятельность учащихся, их стремление к самовыражению, формирует активное отношение к окружающему миру, сопереживание и сопричастность к нему, развивает коммуникативные качества.

Мои ученики активно участвуют в различных конкурсах, например, «Кенгуру», «Русский медвежонок», «Человек и природа», «ПОНИ» и другие.

Развитие функциональной грамотности учащихся младших классов на уроках математики.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Особое значение сегодня придается формированию логической грамотности у учащихся и основным средством её формирования являются уроки математики. Главной задачей уроков математики являются - интеллектуальное развитие ребенка, важной составляющей которого является словесно-логическое мышление.

Развитие у детей логического мышления - это одна из важных задач начального обучения. Умение мыслить логически, выполнять умозаключения без наглядной опоры, сопоставлять суждения по определенным правилам - необходимое условие успешного усвоения учебного материала. Нестандартные логические задачи - отличный инструмент для такого развития. Наибольший эффект при этом может быть достигнут в результате применения различных форм работы над задачей:

1. Работа над решенной задачей. Многие учащиеся только после повторного анализа осознают план решения задачи. Это путь к выработке твердых знаний по математике.

2. Решение задач различными способами. Мало уделяется внимания решению задач разными способами в основном из-за нехватки времени. А ведь это умение свидетельствует о достаточно высоком математическом развитии. Кроме того, привычка нахождения другого способа решения сыграет большую роль в будущем.

3. Правильно организованный способ анализа задачи - от вопроса или от данных к вопросу.

4. Представление ситуации, описанной в задаче (нарисовать "картинку"). Учитель обращает внимание детей на детали, которые нужно обязательно представить, а которые можно опустить. Мысленное участие в этой ситуации. Разбиение текста задачи на смысловые части. Моделирование ситуации с помощью чертежа, рисунка.

5. Самостоятельное составление задач учащимися.

Составить задачу:

используя слова: больше на, столько, сколько, меньше в, на столько больше, на столько меньше; решаемую в 1, 2, 3 действия;
по данному ее плану решения, действиям и ответу;
по выражению.

6. Решение задач с недостающими данными.

7. Изменение вопроса задачи.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

8. Составление различных выражений по данным задачи и объяснение, что означает то или иное выражение. Выбрать те выражения, которые являются ответом на вопрос задачи.

9. Объяснение готового решения задачи.

10. Использование приема сравнения задач и их решений.

11. Запись двух решений на доске - одного верного и другого неверного.

12. Изменение условия задачи так, чтобы задача решалась другим действием.

13. Закончить решение задачи.

14. Какой вопрос и какое действие лишнее в решении задачи (или, наоборот, восстановить пропущенный вопрос и действие в задаче).

15. Составление аналогичной задачи с измененными данными.

16. Решение обратных задач.

Систематическое использование на уроках математики и внеурочных занятиях специальных задач и заданий, направленных на развитие логического мышления, организованных согласно приведенной выше схеме, расширяет математический кругозор младших школьников и позволяет более уверенно ориентироваться в простейших закономерностях окружающей их действительности и активнее использовать математические знания в повседневной жизни.

Роль учителя в современном обществе

Тур Елена Владимировна
Учитель русского языка и литературы
ГУ «Средняя общеобразовательная школа № 2 отдела образования
акимата города Аркалыка»

Процессы, протекающие в последние десятилетия в стране и в системе образования, усиление личностного начала в обучении, объективно выдвинули на первый план проблему повышения творческой активности

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

школьников в учебно-познавательном процессе, при котором понятия "личность", "самостоятельность", "развитие", "творчество" становятся опорными. В обучении стал актуальным не только результат, но и процесс его достижения. Проблему развития творческих способностей, дающую высокие результаты учащихся, я считаю глубоко актуальной и перспективной, так как именно творческая личность имеет активную жизненную позицию и способна на поступок, а креативность – одно из необходимых условий развития личностного потенциала человека.

Формирование и развитие профессионального мастерства учителя – это результат, на который может рассчитывать ученик в достижении своих целей. Поэтому поиск новых идей, применение различных технологий способствует совершенству и творческому потенциалу педагога.

В.А. Сухомлинского говорил: *«Интерес к учению появляется только тогда, когда есть вдохновение рождающегося успеха»*. Современный педагог должен понимать, что именно от него, его действий и умений зависит и успех ученика. Современное общество, благодаря стремительному развитию средств информационных и коммуникативных технологий, требует умения эффективно и грамотно использовать её в учебной деятельности для повышения самооценки обучающихся, формирования уверенности в себе и собственных силах. Именно поэтому перед системой образования встаёт проблема научить учащихся работать не только в команде, паре, группе, но и работать в высокоразвитой информационной среде. Расширение границ собственных учебных возможностей, определение способа обучения на основе выбора, обучение детей поискам нужной информации, вводит их в прекрасный мир, где они будут постоянно развиваться, расширять границы собственных учебных возможностей, умений работать в согласии с собой, одноклассниками, повышая самооценку, получая удовлетворение от сотрудничества и собственных результатов. Таким образом, основная цель педагога: учить учиться, учить думать, учить действовать, учить жить.

Необходимым условием успешного обучения любому предмету, в том числе русскому языку и литературе, является заинтересованность ученика в процессе познания, стремление к успеху, осознание необходимости обучения, то есть мотивация учебной деятельности.

Использование на уроках интерактивных форм с применением информационных технологий имеет в наше время ряд преимуществ. Возможности мультимедийной приставки позволяют использовать

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

видеофильмы, музыку, различные записи. На уроках русского языка, а особенно литературы, такое преимущество просто клад. Не всегда мы имеем возможность использовать ту или иную наглядность на уроках. Кроме того, красочный, «говорящий», проектируемый материал куда интереснее, образнее, располагает к себе, впечатляет и способствует к более прочному запоминанию и усвоению материала, вызывает интерес у учащихся к предмету. Такая наглядность выгодно работает как для учителя, так и учеников. Возможность использовать электронные учебники, Интернет-ресурсы позволяют раскрыться каждому ученику. Владение современными технологиями обучения располагает к мотивации обучающихся к учебному процессу, развитию интереса к предмету. Есть интерес - будет и отдача. А значит, в перспективе мы получаем достойных граждан, которые в дальнейшем могут реализовать не только свои потребности, но и проблемы общества и государства. В этом состоит и актуальность данного вопроса, т.е. развития и образования в Казахстане.

Современный век – век компьютерных технологий. Пожалуй, нет ни одной области человеческой деятельности, где не было бы её применения. Педагогические технологии не остались в стороне и идут в ногу со временем, с всеобщим процессом компьютеризации. Поэтому я считаю, что без использования информационных и коммуникативных технологий в учебном процессе просто уже нельзя. На сегодняшний день это актуальная проблема - использование интерактивных форм обучения каждым учителем. Это даёт возможность провести урок ярко, насыщенно и увлекательно. Современные учащиеся должны владеть новейшими технологиями в накоплении знаний, используя аудио, видео и компьютеры, получать из разных источников информацию, поэтому учителю уже невозможно использовать уроки по традиционно сложившейся практике, в которой главное место занимали больше информационно-развивающие методы (лекция, беседа, рассказ, объяснение). В них учитель всегда играл более активную роль, чем ученик. Для закрепления знаний и совершенствования умений часто использовались репродуктивные методы (пересказ – воспроизведение учащимися учебного материала, выполнение заданий по образцу). Чаще всего эти методы были ориентированы на запоминание и воспроизведение учебного материала, менее – на развитие творческого мышления, активизацию самостоятельной познавательной деятельности. Этим и отличаются старые, традиционные формы и методы проведения урока и подачи материала от нестандартных, новейших принципов

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

преподавания. Нетрадиционно – значит, более интересно, живо, эффективно и разнообразно. Это может быть в виде КВН или тематического спектакля, в виде игр (деловых, ролевых или дидактических) и конкурсов, путешествий или аукционов, конференций или диспутов и т.д. Такие уроки воплощают идеи педагогики сотрудничества, пробуждают интерес к занятиям, привлекают их своей необычностью и полезны массовой занятостью учащихся. А новые методические приёмы (дерево решений, мозговой штурм, пластическая импровизация, коллаж, синквейн, кластер и т.д.) помогают учащимся самостоятельно приобретать знания, помогать в этом друг другу, чувствовать свою ответственность перед товарищами. В этом состоит «гуманизация» преподавания: свободное общение в виде диалога, уважительное отношение к мнению другого человека, выражение гражданской активности, развитие мышления, инициативности и самостоятельности. Для учащихся, которые в современном образовании столкнулись с проблемой перегруженности уроками, это констатирует актуальность новых форм, поиск эффективных путей. При использовании информационных технологии, мультимедийных презентаций, ситуаций занимательности, повышается интерес к учебной деятельности, качеству образования, что приводит к результативности каждого учащегося.

Главная педагогическая идея, должна выглядеть так: «Каждый ребенок способен созидать и творить».

В своей деятельности учителю необходимо опираться на основные принципы:

- каждая личность индивидуальна и уникальна;
- внутрипредметная и межпредметная связь;
- осознанность обучения;
- поэтапное формирование знаний;
- учёт результатов обратной связи учителя и учащихся для определения содержания учебно-воспитательного процесса;
- сотрудничество и сотворчество учителя и учащихся.

Использование разнообразных форм и методов организации учебной деятельности позволяют раскрывать субъектный опыт ребенка, создают атмосферу заинтересованности каждого ученика в работе класса, стимулируют учащихся к высказываниям, использованию различных способов выполнения заданий без боязни ошибиться. Использование в ходе урока дидактического материала позволяет ученику выбрать наиболее значимые для него виды и формы учебного содержания. Поощрять

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

стремление ученика находить свой способ работы, анализировать, выбирать и осваивать наиболее рациональный, создавать ситуации общения на уроке – вот те условия, позволяющие каждому ученику проявлять инициативу, самостоятельность, избирательность в способах работы.

Известно, что методы обучения - это основные виды деятельности учителя и ученика, обеспечивающие формирование знаний, умений, навыков, необходимых для решения учебно-воспитательных задач. Они занимают центральное место в дидактике и методике преподавания.

В своей практике учитель должен использовать также информационные и инновационные педагогические технологии, направленные на реализацию принципов и задач содержания образования, так как они противопоставляют авторитарному подходу к ребёнку в традиционной технологии атмосферу любви, взаимопонимания, заботы, сотрудничества. Нужно заботиться о том, чтобы на уроках каждый ученик работал активно, увлечённо, развивал любознательность и познавательные интересы. Такое поэтапное формирование умственных действий способствует эффективности учебного процесса, как значимый элемент структуры личности, как мотив учения. Конечная цель работы – формировать умение воспринимать чужие и выражать свои мысли в устной и письменной форме, правильно использовать, а главное уместно, языковые средства, помочь понимать самого себя и других, осознать свое место среди людей.

Поскольку ученик является объектом и субъектом учебного процесса, задача педагога - не вкладывать в сознание ребёнка готовую информацию, а учить его самостоятельно добывать её, только направляя его поиск, стимулируя его инициативу и активность, ненавязчиво предоставляя возможность приобретать свой жизненный опыт, осуществлять выбор, основанный на знании.

Сегодня становится очевидным, что молодежь более чем когда-либо должна уметь решать сложные задачи, критически анализировать обстоятельства и принимать продуманные решения на основе анализа соответствующей информации. Способность мыслить критически должна формироваться в определенной учебной среде.

Интерес к предмету можно повышать разными методами, но самым привлекательным для детей являются элементы занимательности, а отсюда интерес и успешность ученика. Сюда относятся активные и интерактивные формы и методы обучения.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

1. Активные формы и методы обучения (урочная деятельность)

- творческие виды пересказа и интерпретация литературных текстов
- поисково-исследовательские методы (создание проблемной ситуации, «мозговой штурм», работа над индивидуальными или групповыми проектами, защита проекта);
- взаимопрос;
- взаимопроверка работ;
- создание проверочных, самостоятельных работ для одноклассников или учеников младших классов.

К активным формам и методам обучения относятся творческие работы обучающихся. Также к активным формам и методам относятся нетрадиционные уроки, которые повышают интерес к предмету, развивают творчество и самостоятельность учащихся, умение работать индивидуально и в группе. К ним относятся для 5-6 классов: урок «Поле чудес», урок-путешествие, урок-прогулка или экскурсия, урок КВН, интегрированные уроки, игровые формы уроков. Для 7-9 классов «Умники и умницы». Для 10-11 классов урок-дискуссия, урок-исследование, урок-дебаты

2. Интерактивные формы и методы обучения предполагают:

1. Технологии кооперативного обучения (работа в парах, карусель, малые группы, изменяемые группы)
2. Технология ситуативного моделирования (игра в обучении)
Технологии коллективно-группового обучения (мозговой штурм, микрофон, обсуждение в группе)
3. Дискуссионные технологии (метод ПРЕСС, дискуссия, дебаты, ток-шоу)

Результат, на который может рассчитывать учитель, применяя интерактивные формы и методы:

- Новый взгляд на возможность преподавания и значимость роли учителя
- Изменение методической функции учителя: не преподавать знания, а учить самостоятельно их приобретать.
- Интерактивные технологии позволят разнообразить урок, сделать его активным, эффективным.
- Организация учебной деятельности учеников, при которой учитель – тренер, партнёр, помощник.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

- Интерактивные техники помогают справиться с объемом и сложностью изучаемого материала, формируют и развивают профессиональный рост учителя.

С.Смит сказал: «Разум дан человеку, чтобы познавать мир, чтобы вновь и вновь давать имена явлениям и предметам. Но важно, чтобы путь познания продолжался по инициативе самого человека, чтобы тот был не объектом, а субъектом освоения тайн мира».

В этом, как мне кажется, и есть решение проблемы и перспективы развития и образования в Казахстане. Путь познания должен исходить от самого человека, а ведущая роль в этом отводится учителю, педагогу, идущему в ногу со временем.

Новые подходы в обучении младших школьников

---

*Абильмажинова Гульжан Тачмурадовна
Учитель начальных классов
КГУ «Средняя школа №4» Северо-Казахстанская область г.
Петропавловск*

Технология обучения сегодня достигла такого уровня, что любое знание может быть дано ребенку, независимо от его возраста. Поэтому сейчас работников дошкольных учреждений и начальной школы волнует не столько проблема целей и содержания обучения, сколько методов и средств (как научить). Если рассматривать новый подход обучения по новой общеобразовательной Казахстанской программе можно увидеть и плюсы, и минусы ее. Дети пришедшие из детских дошкольных учреждений в основном не подготовлены к школе по ряду причин. Это и породило противоречие между ведущими линиями воспитания и обучения детей указанных возрастов, определяющих успешность всего гармонического развития ребенка и фактической ориентацией на искусственную

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

акселерацию, форсированное обучение, торопливое проскакивание отдельных стадий детского развития.

Вся работа с детьми должна исходить из принципа «не навреди» и быть направленной на сохранение здоровья, эмоционального благополучия и развитие индивидуальности каждого ребенка. Сколько сил и времени требуется учителю, чтобы научить ребенка раскладывать целесообразно на парте все необходимое для урока. Ориентироваться в рабочих тетрадях, в учебниках, замечать происходящие изменения, наблюдать и сравнивать. Особое следует отметить отсутствие у детей тех качеств, которые относятся к области физического воспитания, усидчивость, умение напрягаться без ущерба для здоровья, которые тесно связаны с самовоспитанием. Элементарно корректировать свое эмоциональное состояние. И все это должно быть и может сформировано в дошкольном детстве. Почему я об этом говорю, потому что сегодня требует казахстанская система образования: доступность для каждого качественного дошкольного воспитания и школьного образования.

Школьное образование нашего государства имеет место на этапе нового старта. Всемирный экономический форум обозначил шестнадцать видов знаний и умений успешного человека. Это навыки работы в команде, лидерские качества, инициативность, финансовая и гражданская грамотность и другие.

Главная цель учителя младших школьников, это развитие способности учащихся к самостоятельному поиску, развитие навыков решение жизненных задач в процессе всего обучения, создание учебной среды, внедрение инноваций и ИКТ. Создание атмосферы доверия, вдохновленного творчества, условий для самоисследования. Вот это все должен педагог начать развивать и применять в младшем школьном возрасте. Так как первый «пласт» знаний, умений, направляет на дальнейшее развитие учащегося. Школа в условиях обновления отличается тем, что учебные достижения имеют продуктивный характер, а учебный процесс характеризуется активной деятельностью самих учащихся.

Использование информационно-коммуникативных технологий на уроках, позволяет быть более интересными, познавательными, повышают внимание, мотивацию учащихся к учению.

Часто мы используем метод проекта, где учащиеся учатся самостоятельно добывать информацию, конструировать свои знания и умения. Методпроекта всегда предполагает решение какой-то проблемы,

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

предусматривающей, с одной стороны, использование разнообразных методов, средств обучения, а с другой –интегрирование знаний, умений из различных областей науки, техники, творческих областей.

На каждом уроке педагоги используют «здоровьесберегающие» технологии. Эта система, создающая условия для сохранения, укрепления и развития духовного, эмоционального, личностного и физического здоровья всех субъектов образования. Психологическая безопасность субъектов образовательного процесса-это условие полной защиты младшего школьника от возможных ситуаций. Технология критического мышления через чтение и письмо, направлена на развитие ученика, который выражает открытость новым идеям, собственным мнением и рефлексией суждений.

Основы функциональной грамотности закладываются в начальной школе, где идет интенсивное обучение различным видам речевой деятельности-письму и чтению, слушанию и говорению. Одним из главных путей формирования функциональной грамотной личности является введение через литературу в мир человеческих отношений, нравственных ценностей. Научить читать детей, конечно же трудно. Но и не легко полюбить чтение и создать свои личные творческие произведения, которые формируют умения обосновывать свои суждения, давать ответ на проблемный вопрос. На уроках стараемся создать атмосферу положительную, интересную, эмоциональную и главное успешную.

Дети с большой охотой работают в пара, группах, предлагают свое слово, делают выводы.

Игровые технологии на протяжении долгого времени применяют учителя на уроках для повышения интереса к предмету, для развития памяти, внимания, умение высказываться, учиться красивой речи, брать из жизни хорошие поступки, манеру нравственного поведения. На уроках где проходит игра успешно решаются учебные задачи.

Блочно-модульное обучение-это, прежде всего личностно-ориентированная технология. Она основана на определении заданий для самостоятельного вида деятельности каждого ученика и группы с учетом дифференцированного подхода к учащимся с разным уровнем учебно-познавательных способностей.

Буквально недавно мы познакомились с авторской технологией БИС. Увидели много полезного, интересного. Использование приемов этой технологии на уроках мы увидели хороший результат знаний учащихся.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Детям нравился быстрый счет, умение учить друг друга, при этом самому учиться.

Инновационные процессы реализуются в сегодняшних школах, по велению тех обстоятельств, которые требует наша жизнь. Школа как система состоит из таких компонентов (взаимосвязанных, взаимовлияющих друг на друга, как цель-содержание-технология — результат. При этом системообразующим компонентом является цель образования, предвосхищенная в результате и с ним соотношенная и соотносимая.

В мерах по обновлению содержания отечественного среднего образования центральное внимание уделяется навыкам, имеющим широкий спектр применения в современной жизни, -творческое применение знаний; критическое мышление; выполнение исследовательских работ; Использование ИКТ; применение способов коммуникативного общения, включая языковые навыки; умение работать в группе и индивидуально. Базируясь на общечеловеческих и этнокультурных ценностях, эти навыки позволяют учащемуся решать проблемы как учебного, так и жизненного характера.

Школа в условиях обновления отличается тем, что учебные достижения имеют продуктивный характер, а учебный процесс характеризуется активной деятельностью самих учащихся по «добыванию» знаний на каждом уроке. В этих условиях ученик – субъект познания, а учитель выступает организатором познавательной деятельности учащихся.

Необходимо стремиться к тому, чтобы каждого школьника, вне зависимости от возраста и успешности, воспринимали как личность. Именно в этом заключается педагогический аспект обновления содержания образования, когда цели обучения становятся общими для ученика и учителя.

Для достижения этого каждый учитель начинает с себя, что отражает социальный аспект процесса обновления. Учителю необходимо преодолеть инертность педагогического мышления и вместе с учеником учиться самому.

Принципиально важным является создание дружелюбной среды, благоприятной для развития обучающегося.

В рамках обновления содержания образования в начальной школе предполагается:

– смещение акцентов с обучения, направленного на передачу фактологического материала энциклопедического характера, на обучение способам получения информации;

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

– социализация личности, способной к сотрудничеству и самостоятельности;

– формирование умения самостоятельно добывать, анализировать и эффективно использовать информацию;

– отход от традиционной организации учебного процесса, когда, прежде всего, определялось содержание образования, отражаемое в учебных программах, и акцентирование на ожидаемых результатах, определяемых по образовательным областям и отражающих деятельностный аспект, т.е. учащиеся «знают», «понимают», «применяют», «анализируют», «синтезируют», «оценивают».

Содержательным отличием обновленных учебных программ является:

– принцип спиральности при проектировании содержания предмета, то есть постепенного наращивания знаний и умений как по вертикали, так и горизонтали (усложнение навыков по темам и по классам);

– иерархия целей обучения по таксономии Блума, основанная на закономерностях познания и классифицируемая по наиболее важным видам предметных операций;

– педагогическое целеполагание по уровням образования и на протяжении всего курса обучения, что позволяет максимально учесть внутрисубъектные связи;

– наличие «сквозных тем» между предметами как внутри одной образовательной области, так и при реализации межпредметных связей;

– соответствие содержания разделов и предложенных тем запросам времени, акцент на формирование социальных навыков;

– технологизация учебного процесса в форме долгосрочных, среднесрочных и краткосрочных планов.

Обновление содержания образования требует от учителя такой организации деятельности в классе, которая обеспечивала бы развитие индивидуальных способностей и творческого отношения к жизни каждого учащегося через внедрение деятельностных технологий, реализацию принципа гуманного подхода к детям.

Современному учителю необходимо иметь разнообразный арсенал стратегий обучения для использования всех возможностей при комбинировании различных педагогических подходов. Образовательные стратегии включают работу со всем классом, в группах, самостоятельную работу, обратную связь обучающихся. Учителю необходимо

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

совершенствовать профессиональные способности к сотрудничеству с коллегами по начальным классам, по преподаваемому предмету, в рамках сетевых профессиональных сообществ, в процессах коучинга и менторинга.

В отличие от действующих учебных программ в программы обновленного содержания образования включен раздел «Педагогические подходы к организации учебного процесса», в котором учителю предлагаются рекомендации по использованию различных методов, технологий и стратегий для успешного достижения целей обучения.

Например:

1) стратегии: самоуправляемая, экспериментальная, критическая, коммуникативная, контекстная;

2) технологии: работа в малых группах (команде), кейс-стадии (анализ конкретных ситуаций), ролевые и деловые игры, модульное обучение.

3) методы: проблемное обучение, индивидуальное обучение, междисциплинарное обучение, обучение на основе опыта, проектный метод.

Учитель должен стремиться к преодолению стереотипов в преподавании и решении педагогических задач, к совершенствованию своих личностных и профессиональных качеств. Для этого рекомендуется использовать профессиональные сетевые сообщества учителей путем активного общения и обмена опытом с коллегами, обсуждения и сотрудничества в онлайн и оффлайн режимах, решения общих проблем и внедрения инноваций.

Новая для казахстанских общеобразовательных школ система критериального оценивания будет направлена на развитие обучающегося, повышение его интереса и мотивации к обучению. Она позволит обеспечить качества процедур оценивания, их соответствие международным стандартам и потребностям обучения каждого обучающегося. Этого можно достичь, если установить ясные и измеримые критерии оценивания, понятные для каждого ученика и для его родителей.

Чтобы человек стал человеком, он должен выйти из пространства предметов и абстракций в пространство деятельности; смысл обучения - в овладении не только знаниями, а способами деятельности, способами оперирования с ними.

Педагогика всегда и повсеместно предполагает формирование устойчивых потребностей как единственного и универсального стимула человеческой жизнедеятельности, актуализируемых как переживание

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

индивида (интеллектуальные, эмоциональные, духовные, волевые), непосредственно влияющие на все действия.

В нашем современном мире Учитель становится центральным, именно от него, от школы, от воспитательно — образовательной политики зависит не только судьба цивилизации, но и сохранение человека на планете, так как человечество подошло к черте, за которой нужна новая нравственность, новые знания, действия, новая система ценностей.

«Развитие логического мышления учащихся на уроках математики»

Нуркеева Алия Галеевна
Учитель начальных классов
Северо-Казахстанская область г.Петропавловск
КГУ «Средняя школа №9»

Мысль о том что, в школе необходимо вести работу по формированию и развитию логического мышления, начиная с младших классов, в психолого-педагогических науках общепризнана.

Роль математики в развитии логического мышления исключительно велика. Причина столь исключительной роли математики в том, что это самая теоретическая наука из всех изучаемых в школе. В ней высокий уровень абстракции и в ней наиболее естественным способом изложения знаний является способ восхождения от абстрактного к конкретному.

Программа обновления содержания среднего образования нового поколения ставит перед начальным образованием новые цели. Теперь в начальной школе ребёнка должны научить не только читать, считать и писать, чему и сейчас учат вполне успешно. Ему должны привить две группы новых умений. Речь идёт, во-первых, об универсальных учебных действиях, составляющих умения учиться: навыках решения творческих задач и навыка поиска, анализа и интерпретации информации. Во-вторых, речь идёт о формировании у детей мотивации к обучению, саморазвитию,

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

самопознанию. Учителю, который до этого занимался с ребятами просто математикой как таковой, теперь придётся на знакомом ему материале решать ещё и новые нестандартные задачи. Следует, уже в начальной школе дети должны овладеть элементами логических действий (сравнения, классификации, обобщения, анализа и др.). Поэтому одной из важнейших задач, стоящих перед учителем начальных классов, является развитие самостоятельной логики мышления, которая позволила бы детям строить умозаключения, приводить доказательства, высказывания, логически связанные между собой, делать выводы, обосновывая свои суждения, и, в конечном итоге, самостоятельно приобретать знания. Математика именно тот предмет, где можно в большой степени это реализовывать.

Развивая своё логическое мышление, мы способствуем работе интеллекта, а интеллект – это гарантия личной свободы человека и самодостаточности его индивидуальной судьбы. Чем в большей мере человек использует свой интеллект в анализе и оценке происходящего, тем в меньшей мере он податлив к любым попыткам манипулирования им извне.

Каждое поколение людей предъявляет свои требования к школе. Раньше первостепенной задачей считалось вооружение учащихся глубокими знаниями, умениями и навыками. Сегодня задачи общеобразовательной школы иные. Обучение в школе не столько вооружает знаниями, умениями, навыками. На первый план выходит формирование универсальных учебных действий, обеспечивающих школьникам умение учиться, способность в массе информации отобрать нужное, саморазвиваться и самосовершенствоваться.

Мышление ребёнка младшего школьного возраста находится на переломном этапе развития. В этот период совершается переход от мышления наглядно-образного, являющегося основным для данного возраста, к словесно-логическому, понятийному мышлению.

Каждый современный учащийся должен уметь: планировать, контролировать и оценивать свои учебные действия, владеть способностью принимать, и сохранять цели и задачи учебной деятельности. Заниматься поиском путей и средств ее осуществления; логическими действиями сравнения, анализа, синтеза, обобщения, классификации, установления аналогий и причинно- следственных связей.

Прежде всего, из урока в урок нужно развивать у ребенка способность к анализу и синтезу. Острота аналитического ума позволяет

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

разобраться в сложных вопросах. Способность помогает одновременно держать в поле зрения сложные ситуации, находить причинные связи между явлениями, овладеть длинной цепью умозаключений, открывать связи между единичными факторами и общими закономерностями. Критическая направленность ума предостерегает от поспешных обобщений и решений. Важно формировать у ребенка продуктивное мышление, т.е. способность к созданию новых идей, умению устанавливать связи между фактами и группами фактов, сопоставлять новый факт с ранее известным. Продуктивность мышления младших школьников проявляется пока ограниченно. Но если ребенок выдвигает идею не новую для взрослых, но новую для коллектива и самого себя, пусть известное для других,- это уже показатель продуктивности мышления.

Изучив теорию развития мышления, я стала на уроках математики и во внеклассной работе вводить задания, решение которых связано с умением правильно делать выводы.

С чего я начала? Я стала формировать у детей умение выделять в предметах свойства. В 1 классе учащиеся обычно выделяют в предмете всего два- три свойства, в то время как в каждом предмете бесконечное множество различных свойств.

Предлагаю назвать свойства кубика. Маленький, красный, деревянный — вот те свойства, которые смогли назвать дети. Показываю еще группу предметов: яблоко, вату, стекло, гирьку. Сравнив эти предметы с кубиком, дети смогли назвать еще несколько свойств кубика: твердый, непрозрачный, несъедобный, легкий. Подходим к выводу, что мы используем для выделения свойств предмета прием сравнения.

Когда дети научились выделять свойства при сравнении предметов, я приступила к формированию понятия об общих и отличительных признаках предметов

Предлагаю сравнить три предмета: линейку, треугольник и карандаш- и выделить общие и отличительные свойства. Дети называют общие признаки предметов: все сделаны из дерева и используются для черчения; отличительные свойства- форма предметов, размер. После того, как дети научились сравнивать конкретные предметы, предлагаю карточки. Не считая изображения предметов и геометрических фигур, дети должны сказать, где их больше, где меньше. Подавляющее большинство учащихся дали неверные ответы: они сделали вывод, что если фигура занимает больше места, значит, их больше. Прошу учащегося сделать анализ общих

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

и отличительных свойств предметов, изображенных на карточках. После проведенного анализа, дети находят карточку где больше предметов. Делают вывод, что поспешность не приводит к правильному решению.

Особый интерес представляют головоломки. Цифры, соединившись в числа и участвуя по нашей воле в математических действиях, образуют иной раз весьма причудливые и по своему красивые числовые комбинации.

Например: «Числовой треугольник» . «Нарисуй такие кружки и заполни их различными нужными цифрами от 1 до 9 так, чтобы сумма чисел по каждой стороне «треугольника» была равна 20, 17 и др».

Проведение и классификация предметов, геометрических фигур и т.д. с выделением разных признаков предметов

Логические упражнения постепенно усложняю, например поиск недостающей фигуры. Как правило, они наглядно предоставлены тремя горизонтальными и вертикальными рядами: это могут быть изображения предметов, сюжетные картинки, геометрические фигуры, числа. Путем зрительного и мысленного анализа рядов фигур по горизонтали и по вертикали или на основе подсчета количества фигур рисуют недостающую.

В отдельную группу выделяю элементарные комбинаторные задачи. Их особенность заключается в том, что они имеют не одно, а несколько решений и при их решении детям необходимо осуществлять выбор решений в рациональной последовательности с тем, чтобы быть уверенным, что рассмотрены все возможные случаи и не пропущен ни один из них. Важно, чтобы дети увидели и осознали возможность составления нескольких комбинаций и нашли рациональный способ их выбора.

Например:

- 1) Сколько раз за неделю стрелки часов проходят через 6
- 2) Запишите различные двузначные числа, пользуясь только цифрами 4 и 7.

В первом и во вторых классах рассматриваются задачи логического характера с целью совершенствования мыслительных операций младших школьников; умение делать заключение из двух суждений, в которых указывается соотношение между первым и вторым объектами, вторым и третьим; умения сравнивать числа, выражения, текстовые задачи, глубоко осозная смысл операции сравнения; умения делать обобщения.

Например: Сравни: 1) два числа 1 и 10, 16 и 61

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

2) Два выражения $17+1$ и $71+1$

3) решения трех текстовых задач:

— У Миши 6 книг, а у Веры на 2 книги меньше. Сколько книг у Веры?

-Длина минутной стрелки настенных часов 9 см, а часовая стрелка на 2 см ее короче. Какой длины часовая стрелка?

— Жене 8 лет, сестра на 2 года моложе его. Сколько лет сестре?

Сравнение предметов с указанием сходства и различия, дробление недостающих элементов.

Например: рассмотрим пары предметов, дорисуй у второго предмета то, что забыл нарисовать художник.

Обобщение, где требуется или продолжить или дорисовать недостающий предмет. Например: 1) Сколько квадратов должно быть в четвертой строке, нарисуй их. Нарисуй третью елочку, сравнив первую и вторую.

В дальнейшем, работая с логическими приемами, предлагаю учащимся самим выбрать предметы, в которых они хотят выделить свойства. Дети называют предметы и все свойства. После небольшой тренировки провожу игру: дети должны выделить как можно больше свойств мяча. Самостоятельно сравнивая мяч с другими предметами.

Для разнообразия использую такие задания:

1) Называю свойства предмета, а дети должны назвать предмет

2) Выделяю основные свойства предмета, без которых он не может существовать

Дети называют предмет.

В первом классе при знакомстве учащихся со знаками «равно», «больше» «меньше», «не равно» на первых порах предлагаю сравнивать конкретные предметы. Дети измеряют палочки, полоски бумаги путем прикладывания друг к другу. Усваивают, что если первый предмет равен второму, то второй равен первому.

Работая над развитием логического мышления, я опираюсь на свою веру в потенциальные возможности детей. Одни ребята могут думать быстро, способны на импровизацию, другие — медлительны. Мы часто торопим ученика с ответом, сердимся, если он медлит. Требуем от ребенка быстроты реакции, а добиваемся часто того, что ученик либо привыкает высказывать поспешные, но необоснованные суждения, либо уходит в себя.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Уже в начальной школе при построении содержания обучения необходимо предусмотреть систему необходимых логических приемов мышления. И хотя логические приемы сформированы при изучении математики, они в дальнейшем могут широко применяться как готовые познавательные средства при усвоении материала других учебных предметов. Следовательно, при отборе логических приемов, которые должны быть сформированы при изучении какого-то предмета, следует учитывать межпредметные связи.

Дети младшего школьного возраста очень восприимчивы, впечатлительны. С возрастом их нервная система укрепляется, но многие ее свойства, благоприятствующие активному развитию способностей, в значительной мере утрачиваются, поэтому нужно спешить использовать период начального обучения для развития творческих способностей детей.

Также на уроках математики, для развития логического мышления, я использую различные задания: логические цепочки, магические квадраты, задачи в стихах, головоломки, математические загадки, кроссворды, геометрические задания со счётными палочками, логические задачи со временем, весом, комбинаторные задачи.

Таким образом, формирование логического мышления – это важная составная часть педагогического процесса. Помочь в полной мере проявить свои способности, развить инициативу, самостоятельность, творческий потенциал — одна из основных задач современной школы. Успешная реализация этой задачи во многом зависит от сформированности у учащихся логического мышления.

Заметила, что только регулярное использование на уроках математики системы специальных задач и заданий расширяет математический кругозор младших школьников, способствует математическому развитию, повышает качество математической подготовленности. Дает возможность детям более уверенно ориентироваться в простейших закономерностях окружающей их действительности и активнее использовать математические знания в повседневной жизни, создает условия для успешного продолжения математического образования в средней школе.

Используя на уроках такие виды заданий, я заметила, что учащиеся с интересом выполняют предложенные задания, лучше усваивают учебный материал, таким образом, процесс обучения математике не сводится только

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

к вычислительным действиям, а становится основой развития личности ребенка.

Проблема развития логического мышления очень актуально на данном этапе с переходом на обновленную программу содержания среднего образования. Он поддерживает традиции начального обучения математике, но расставляет иные акценты и определяет иные приоритеты. Определяющим в целеполагании, отборе и структурировании содержания, условиях его реализации является значимость начального курса математики для продолжения образования вообще и математического в частности, а также возможность использования знаний и умений при решении любых практических и познавательных задач.

Различные формы и методы развития логического мышления учащихся младших классов на уроках математики способны развивать самостоятельность логики мышления, которая позволила бы детям строить умозаключения, приводить доказательства, высказывания, логически связанные между собой, делать выводы, обосновывая свои суждения, и, в конечном итоге, самостоятельно приобретать знания, а также активнее использовать эти знания в повседневной жизни.

Поэтому использование учителем начальной школы этих форм и методов развития логического мышления на уроках математики является не только желательным, но даже необходимым элементом обучения математике.

Исследование в действии

---

*Бралова Салтанат Замировна
учитель начальных классов ГУ «Средняя школа №35»*

Так как, ученики работающие в небольших группах, как правило, больше узнают о том, что преподается и сохраняют дольше полученные в результате знания, нежели ту же самую информацию, представленную в других учебных форматах. (*Руководство для учителя, стр. 229*) Я решила провести исследование в своем классе и выбрала тему для исследования «Как групповая работа влияет на положительное обучение»

Обоснованием к выбору темы «Как групповая работа влияет на положительное обучение стала не только низкая мотивация учащихся 3

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

класса, но и познавательные ценности в семьях учащихся. Мотивация – необходимое условие успешного обучения. Доказано, что формирование положительной мотивации к учёбе у учащихся младшего школьного возраста способствует вовлеченности учащихся в совместную деятельность на уроке через парную, групповую, индивидуальную формы работы. Использование на уроке познавательных игр, создание проблемных ситуаций и их совместное и самостоятельное разрешение способствует повышению мотивации. Построение урока на основе жизненных ситуаций, опыте самих учащихся мотивирует на дальнейшее обучение. И конечно же создание коллаборативной атмосферы в классе тоже способствует мотивации учащихся. «Обучение в сотрудничестве-образовательный подход в преподавании и обучении, который представляет собой группы учащихся, работающих вместе для решения проблемы, выполнения задания или создания какого-либо продукта». (*Руководство для учителя стр.228*)

Мы живём в 21 веке и нашему обществу нужны люди, способные творчески мыслить, самостоятельно решать проблемы, быть коммуникабельными и инициативными. Проработав в школе много лет, я не могла не заметить учеников, которые не проявляли особой активности на уроке. Я понимала, что нужно что-то поменять в практике преподавания. Раньше я считала, что групповая форма работы не приемлема для учащихся начальной школы, но ознакомившись на первом этапе курсов с идеями Программы второго уровня, я поняла, что применение совместной работы поможет мне повысить мотивацию учащихся на уроке. Я провела с детьми непринуждённую беседу об учёбе в школе и выявила, что многие учащиеся не проявляют интереса к учебной деятельности. Низкая мотивация некоторых учеников зависит от таких факторов как незаинтересованность, заниженная самооценка, страх ответить что-либо неправильно, настроение на момент урока, семейные обстоятельства. «Учителя должны иметь достаточно обстоятельные знания о том, как происходит обучение, об уровне мотивации отдельных учащихся, о переживаемых ими эмоциях и об их жизни за пределами школы». (*Руководство для учителя стр.145*) Проблема мотивации это не только моя проблема но и проблема школы в которой я работаю, это проблема многих казахстанских школ поэтому повышение мотивации в учебной деятельности становится очень актуальным направлением в педагогическом процессе. «Руководство для учителя» — это основной

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

источник по изучению идей семи модулей Программы. Ожидаемыми результатами Программы второго уровня являются готовность учителей к обучению учеников тому, как учиться и сформированность их как независимых, самомотивированных, увлечённых, уверенных личностей с развитым критическим мышлением, проявляющих компетентность в цифровых технологиях. (*Руководство для учителя стр.149*). Необходимо научить детей «добывать» знания самостоятельно, уметь анализировать, контролировать и оценивать свою работу и не только свою работу, но и работы своих одноклассников, уметь аргументировать, уметь признавать ошибки и исправлять их, уметь сотрудничать. Изучив теорию на первом этапе обучения, я для себя поняла, что процесс обучения это не только передача знаний, но и создание комфортных условий для обучения, где ученик без стеснения может высказывать свою точку зрения. Таким приемом является совместная работа, способствующая к повышению мотивации учащихся. На практике в школе я старалась изменить роль ученика, поставив для себя задачу: активизировать деятельность класса, повысить мотивацию каждого ученика через использование групповой работы.

Для того чтобы успешно выполнить поставленные задачи, необходимо внедрить в учебный процесс идеи семи модулей. Создание коллаборативной среды на уроке относится к модулю «Новые подходы в преподавании и обучении», т. е при делении учащихся на группы и при психологическом настрое на урок, на протяжении всего урока мы создаём коллаборативную среду. В процессе своей педагогической деятельности учитель должен создать такую атмосферу в классе, которая в последующем будет способствовать рабочей обстановке во время занятия. Внедрение различных упражнений и игр благоприятно влияют на обстановку в классном коллективе, дети становятся более раскованными, не стесняются выражать вслух свои мысли и идеи. Во время обсуждения в группе активно работают, независимо от того, с кем им выпало быть в группе или в паре. А групповая форма работы стимулирует учащихся на размышление, обсуждение и на диалог, тем самым создавая успех сотрудничества и мотивации к дальнейшей деятельности. Чтобы у ученика появилось желание говорить, выражать своё мнение, пусть даже если оно ошибочное, чем повторять чужое, чтобы ученик мог свободно излагать свои мысли, спорить, выдвигать свои идеи, учителю необходимо создать доброжелательную атмосферу в классе. Процесс обучения осуществляется в условиях активного взаимодействия всех учащихся и учителя. Без контакта

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

с другими людьми не будет успешного обучения. В процессе обучения на занятиях организуется индивидуальная, парная и групповая формы работы, у учащихся повышается мотивация к учебной деятельности, при этом снижается уровень тревожности и страха оказаться «в стороне». Существенный результат на создание коллаборативной среды и мотивацию оказывает применение на уроках приёмов критического мышления, которые предполагают слаженную работу в группе. При совместном выполнении задания «сильные» помогают «слабым», тем самым глубже понимают некоторые вопросы, а слабые понимают материал, что вселяет в них уверенность в себе, повышая мотивационную сторону учебного процесса, «средние» же переходят на ступеньку выше. Совместная работа в отличие от индивидуальной работы, снимает страх перед неудачами у «слабых» учеников, делает прочнее знания «сильных» учеников и способствует улучшению психологического климата в классе, это проявляется во взаимоотношениях друг с другом, у детей формируются такие нравственные качества как взаимоуважение, взаимосогласие и взаимопомощь. Использование новых педагогических технологий на уроках, сотрудничество учителя и учащихся способствуют повышению мотивации учащихся к обучению.

В основу исследования была положена следующая проблема: **«Как совместное обучение влияет на повышение мотивации младших школьников?»**. Побеседовав с учителями предметниками учителями начальной школы, с вопросом исследования, я решила, что тема исследования является актуальной. Так как низкая мотивация учащихся, приведёт к снижению качества знаний.

Вооружившись теоретическими знаниями решила применить их и проанализировать изменения на практике. Для того, чтобы провести исследование по проблеме, мною были выбраны три ученика, имеющие высокий, средний и низкий уровни успеваемости. **Ученик А** с высоким уровнем успеваемости, учится в данном классе с первого класса, хорошист, у него одна четвёрка по казахскому языку. На уроках он проявляет активность. У него высокий уровень мотивации. Трудолюбивый, ответственный, всегда выполняет домашнее задание, но не помогает другим своим одноклассникам. В классе он является лидером. Воспитывается в полной семье. **Ученик В** со средним уровнем успеваемости учится в данном классном коллективе с первого класса, хорошист. У него средний уровень мотивации к обучению. Аккуратный, общительный, не всегда выполняет

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

домашнее задание, учится по настроению. воспитывается в полной семье. **Ученик С** с низким уровнем успеваемости учится в данном классе со второго класса, воспитывается в неполной семье, уровень мотивации на низком уровне, учится слабо, на уроках не проявляет активности. Нет со стороны родителей должного контроля. И в результате исследования я хотела бы получить подтверждение моей проблемы исследования, что совместное обучение повлияет на повышение мотивации младших школьников, и я буду наблюдать такие изменения:

ученик А будет помогать своим одноклассникам, укрепляя свои знания и повышая дальше интерес к учебной деятельности. У учащихся **ВС** повысится мотивация к учёбе, на уроках будут активно работать, научатся самостоятельно приобретать необходимые знания, и смогут применить их в дальнейшей жизни. **Ученик С** научится выражать свою точку зрения.

Так как моя тема звучит так «Как совместное обучение влияет на повышение мотивации младших школьников?», я свои уроки, запланировала в форме групповой работы. Составила среднесрочное планирование интегрируя все семь модулей. Определила цели к каждому уроку, согласуя с ожидаемыми результатами. При составлении среднесрочного планирования старалась обеспечить положительную динамику на весь период обучения. Подбирала задания учитывая возрастные особенности, также готовила материал для одарённых детей, для дополнительного использования. Задания которые я подобрала для проведения серии последовательных уроков, были направлены на повышение мотивации учащихся. Например такие приёмы как «экран настроения», «психологический настрой на урок» применение игр на уроках создают коллаборативную атмосферу на уроке, вселяют уверенность в свои силы. Приёмы применяемые на стадии вызова: «ассоциации», «шифровка», «собери слово» заинтересовывают учащихся. На стадии осмысления применяла такие приёмы как: «инсерт», «Шесть шляп», ролевою игру, чтобы дети думали, размышляли анализировали. На стадии рефлексии, чтобы получить обратную связь применяла метод «закончи предложение», «синквейн», «горячий стул». Также на своих уроках применяла вопросы: низкого порядка и высокого порядка. Для определения знания и понимания использовала вопросы низкого порядка, а для анализа и оценивания вопросы высокого порядка. (Согласно Таксономии Блума, все уровни могут рассматриваться как необходимые для критического мышления. Необходимо первоначально собрать и осмыслить знания перед

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

их критическим применением, анализом, синтезом или оцениванием. Руководство для учителя стр. 189).

Если раньше на уроках у меня была идеальная дисциплина, ни один ученик не мог «шелохнуться», то теперь на уроках нового формата будет всё иначе. Для того, чтобы у учащихся повысить мотивацию к учебной деятельности, структуру урока построю так, чтобы у ученика появилось желание учиться и чтобы он получил удовлетворение от учебного процесса от участия на уроке. Нужно на уроке создать ситуацию Успеха. Свой первый урок в период практики в школе начала с необычного начала урока, с помощью ИКТ провела психологической настрой, сделали перед уроком зарядку под музыку и заполнили смайликами экран настроения. Модуль «Использование ИКТ» является одним из условий компетентного учителя, так как способствует улучшению процессов обучения и преподавания и способствует повышению мотивации и доброжелательной атмосферы. Поэтому на практике при проведении уроков я постаралась максимально использовать интерактивную доску, показывать обучающие презентации, учила детей работать с различными источниками информации, но при этом не забывая, что в начальной школе интерактивная доска на уроке используется всего 15 минут. На уроке применяла групповую форму работы, а это способствовало тесному контакту, сотрудничеству, дружелюбному общению в коллективе, умению работать вместе. Когда мы обучались на первом этапе «Лицом к лицу», я в этом убедилась, мы с коллегами работали в группах. В группе выполняли задания различного характера. Обсуждали темы, каждый говорил свою точку зрения, помогали друг другу иногда дело доходило и до спора. Пришла к выводу, что совместное обучение будет способствовать повышению мотивации учащихся на уроке. На занятиях на первом этапе мы разобрали, что такое формативное оценивание и суммативное оценивание, а на практике попытались применить эти виды оценивания. Самым важным было для меня формативное оценивание, ему я и уделяла особое внимание, используя его как обратную связь между учителем и учеником, это позволило мне определять на каком уровне обучения находятся ученики. Когда я просила учащихся оценить друг друга, некоторые дети оценивали с неохотой, боялись обидеть плохой отметкой одноклассника, а другие наоборот ставили отметки и причём ставили объективную отметку. При проверке домашнего задания дети оценивали свои работы по критериям, этот вид оценивания давал учащимся стимул на выполнение следующего задания, **ученик А и ученик В** подошли к

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

самооценке очень объективно, а **ученик С** не оценил себя, потому что выполнила задание не полностью. На стадии осмысления для того, чтобы дать задания группам, применила приём критического мышления «Инсерт» при работе с учебником, дети не просто прочитали текст с учебника, а делали пометки : это я знаю, это для меня новое, об этом я не знал. Данная стратегия требует от ученика осознанного внимательного чтения текста. С данным заданием очень хорошо справился ученик А, так как при обсуждении текста он принимал активное участие.

Я считаю, что систематическое использование данного приёма в дальнейшей своей практике даст более эффективный результат.

На уроке дети активно работали,обсуждали в группе, защищали свои работы на постерах.

На этапе рефлексии взяла метод «Закончи предложение».

Сегодня я узнал...

Было интересно...

Было трудно...и т.д.

Особенно очень эмоционально подошёл к данному заданию ученик В, он закончил предложение так: Я понял, что я нужен своей семье. **Ученик А** закончил так: Я выполнял задания с интересом, мне очень понравился сегодняшний урок. **Ученик С** написал: Было трудно.. и дальше он ничего не написал. Было конечно видно, что он хотел написать, но не смог из-за маленького словарного запаса. Дети оригинально и очень красиво заканчивали каждое предложение. Спели песню «Маленькая семья» под мотив песни «Маленькая страна». **Ученик А** расплакался после урока, оказывается он соскучился по папе, который был в командировке.

На втором уроке попросила своих коллег вести наблюдение за учениками АВС. По результатам наблюдения, на первом уроке, **Ученик А** был не очень активен в группе в обсуждениях не участвовал, но выполнял все задания сам, никому не помогал. **Ученик В**, в группе был активен в обсуждениях, на защите постера говорил тоже он. Он был лидером в группе. **Ученица С** была пассивна, молчала только делала записи и рисовала. На втором уроке **ученик А** был активным, на вопросы давал полные ответы, в группе старался помочь своим одноклассникам, отлично владел пройденным материалом. В своей группе он был наставником. Особенно это проявилось, когда он в группе распределял роли в инсценировании. Он занял активную позицию лидера в группе. Если на

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

втором уроке он не участвовал в обсуждениях работал сам,то на третьем уроке он поменял позицию,теперь он уже помогал всем в группе. **Ученик В** сегодня также хорошо работал в группе несколько раз отвечал на вопросы,но давал не полные ответы. Ему понравилось,что я его похвалила за активное участие и сегодня он проявил себя ещё более активно, он сегодня отличился очень важным качеством: урегулировал конфликт в группе. **Ученица С** сегодня частично участвовала в работе группы, но это уже хорошо, потому что она больше всего молчит на уроке. В группе она очень внимательно слушала одноклассников, но сказать свою точку зрения ей не хватило смелости.

На третьем уроке по теме «Семейный бюджет» дети активно работали в группе. Первыми выступали группа, где был **ученик В**. Обсудив в группе вместе, ученик В отвечал сам и аргументировал, почему они выбрали эти продукты. Отвечал чётко, давал очень ясные аргументы. Следующими отвечали группа, где был ученик А. Сам он не выступал, но в ходе обсуждения принимал очень активное участие, в группе предложили ему выступить, но он отказался. **Ученица С** тоже принимала участие в обсуждениях, но к её мнению ребята не хотели прислушиваться, я подошла и сказала им, что мнение каждого в группе важно. **Ученица С** делала уже первые шаги продвижения вперёд. Далее второе задание: нужно было пойти в магазин и купить продукты, посчитать, сколько потратили и сколько осталось. Именно на этом задании я потеряла много времени, но радовало то, что дети очень бурно обсуждали, выражали свою точку зрения «почему это необходимо покупать?», в группе каждый спорил, в итоге пришли к единому решению. Очень хорошо виден был лидер группы. Это был **ученик В**. На стадии рефлексии написали синквейн к слову «бюджет» для контроля знания. Многие дети очень хорошо написали синквейн. Чтобы написать синквейн учащимся необходимо иметь определённый словарный запас, знание частей речи и умение подбирать синонимы. По работам учащихся АВС можно увидеть, что ученики А и В справились с данным заданием очень хорошо, а ученице С ещё надо поработать. Также на последнем уроке я применила ещё более эффективные стратегии критического мышления, При проверке домашнего задания я применила приём «Горячий стул», данный приём мотивирует учащихся на знание учебного материала, на серьёзное отношение вообще к учёбе. Учащиеся задавали вопросы низкого порядка. Детям очень понравилось задавать вопросы. **Ученица С** задала вопрос низкого порядка: Что такое бюджет? На

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

этом же уроке для создания коллаборативной среды в классе, при работе с притчей я применила приём «Шесть шляп» с целью повышения мотивации и интереса к обучению. В каждой группе организовала ещё мини группы по два человека, а в одной группе было три ученика, учащиеся выбрали шляпы по цвету. Задания были написаны на интерактивной доске, и каждая группа видела какую функцию выполняет их шляпа. Использование данной стратегии помогло мне создать более благоприятную, доверительно-дружескую атмосферу в классе. Ребята интересно рассказали сюжет притчи о здоровье, в зависимости от цвета шляпы. Они учились делить текст по определённым критериям. При обсуждении данного вида работы **ученица С** (белая шляпа) участвовала в обсуждении в паре, она назвала всех персонажей притчи, но её ответ прозвучал очень тихо, я считаю, что это уже маленький шаг вперёд. **Ученик В** (зелёная шляпа) тоже отличился активностью работая в паре, в основном идеи в обсуждение внёс он, но не отвечал. **Ученик А** у него была синяя шляпа, ему надо было подвести итог. Он очень хорошо справился с данным заданием, сказал, что эта притча очень поучительная, учит детей беречь своё здоровье смолоду.

На всех уроках я проводила видео съёмку, сделала фотографий некоторых работ детей, после исследования проводилось интервьюирование всех учеников с целью выяснения их отношения к совместному обучению. Родители учащихся и мои коллеги написали отзывы об изменениях. Анализируя свои уроки, наблюдения за учащимися, прочитав отзывы коллег и родителей, я считаю, что исследование мне удалось провести и достичь ожидаемого результата, который я поставила в начале исследования, что совместное обучение влияет на повышение мотивации младших школьников. Уроки, которые я проводила с использованием Программы идеи семи модулей, вызвали огромный интерес моих учеников, коллег и родителей. Прочитав отзывы родителей после проведения серии последовательных уроков, можно сделать такие выводы: родители пишут, что дети приходят домой и начинают делиться своими впечатлениями об уроке. Им очень нравится работать в группе, вместе обсуждать, особенно работать на интерактивной доске. Мама ученицы С, которая была под наблюдением, как слабая ученица, пишет, что Карина сейчас с охотой стала готовить домашнее задание, рассказывает об уроке своему брату, который учится в нашей школе в седьмом классе. В итоге наблюдая и исследуя за детьми хорошего, среднего и низкого уровня мотивации я сделала такие выводы: **у ученика А** проявились лидерские

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

качества, высокая мотивация к обучению, положительные черты характера, такие как взаимопомощь, уважение. У ученика Б тоже повысилась мотивация к учёбе, заметила, что этот ученик изменился в лучшую сторону, он научился слушать своих одноклассников, помогать им проявились лидерские качества. Ученица С – принимала участие в обсуждениях в группе, хотя ещё не очень хорошо выражала свою точку зрения вслух, повысилась мотивация к учёбе. Вот только должного внимания я не уделила работе с одарёнными детьми, я только сильным учащимся дала усложнённые задания, Сильные учащиеся выступали на уроках в роли консультантов. В дальнейших своих исследованиях я обязательно буду уделять данному модулю особое внимание. В начале исследования для решения поставленной задачи и доказательства проблемы исследования я использовала следующие методы – это анкетирование учащихся отзывы родителей, наблюдение. При встрече со своими учениками я провела анкетирование для того, чтобы проверить уровень школьной мотивации. Анкета Н.Г. Лускановой для оценки школьной мотивации состояла из десяти вопросов. Результаты анкетирования были не очень хорошие, учащихся с высоким уровнем мотивации-15 учащихся и 9 средний уровень мотивации и 2 учащихся имеют низкий уровень мотивации. Результат конечно омрачил, и надо было действовать, повышать интерес учащихся к учёбе, внедрять на практике идеи семи модулей. Ученик А имел высокий уровень мотивации, ученик В имел средний уровень мотивации и ученица С – низкий уровень мотивации.

Делая анализ своему исследованию, решила буду учить детей самостоятельно находить знания. А когда он эти знания находит самостоятельно, то он и запомнит это хорошо. Я, как учитель должна давать им удочку, а рыбу они должны поймать сами. По результатам анкетирования учащихся после проведении уроков я могу сказать, что учащимся понравилось работать в группе. И моя задача, как учителя, не только пробудить внутреннюю мотивацию учеников, но и поддерживать это состояние. А чтобы поддержать интерес учащихся, необходимо постоянно детей удивлять. Я не отнимаю значимости чувства успеха, но все же приоритетным для себя ставлю заинтересованность. Возможностей у учителя в наше время множество. Интересный материал в большом количестве есть в Интернете. Значит, все зависит от заинтересованности самого учителя, который в свою очередь мотивирует и учащихся. Все гениальное просто! Чтобы зажечь искру в глазах ребенка, нужно зажечь этот

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

интерес у учителя. Нельзя останавливаться на достигнутом, буду заниматься своим самообразованием, искать новые стратегии и приёмы для совершенствования своих уроков. Также можно внедрить формативное оценивание при проверке тетрадей., особенно это приемлемо в начальной школе. Самое главное для себя, я поняла, что учебный процесс тем эффективнее, чем меньше говорит на уроке сам учитель, а даёт возможность сказать своим ученикам. Со следующего учебного года буду писать среднесрочное и краткосрочное планирование. Групповая форма работы не даст быстрых результатов, как и во всех сферах деятельности, где вводятся новшества. Для отличного результата нужна систематизация процесса. Для того, чтобы в группе была слаженная работа должна быть систематизация проведения уроков нового формата. После 3 этапа «Лицом к лицу» перейду к проведению уроков в форме групповой парной работы. Но тем не менее я на практике при проведении серии последовательных уроков в третьем классе увидела следующее : при проведении групповой формы работы дети раскрываются при обсуждениях, у детей проявляются лидерские качества, если при традиционном обучении учитель больше говорил на уроке, то на уроках нового формата эта роль предоставлена детям, а учитель умело направлял их в нужное русло. Серию последовательных уроков проводила с применением групповой и парной форм работы. Как же всё-таки хорошо, когда видишь, что детям интересно стало учиться. Я тоже вместе с детьми чувствовала себя частичкой этого движущего процесса нововведения. Внедрила на своих уроках все семь модулей. На уроках с использованием идей семи модулей Программы у учащихся развиваются положительные качества по отношению к себе, к одноклассникам, например слабый ученик может без стеснения попросить помощи у сильного ученика, при этом знает, что тот не посмеётся над ним, а поможет ему. Дальше продолжу совершенствовать навыки групповой формы работы, постепенно внедряя метод «Жигсо». Также для себя я отметила, как важно проводить рефлексию, это самоанализ своей деятельности, самоанализ деятельности учащихся, которая позволяет оценить свою работу, определить трудности, которые встретились в работе. В заключении хотелось бы написать, что идеи семи модулей я в своей педагогической практике использовала и раньше, но проводилось это скорей всего неосознанно и это не приводило к должному результату. Теперь в дальнейшей своей педагогической деятельности для повышения уровня мотивации учащихся я буду систематически внедрять идеи семи модулей и создавать на уроках

коллаборативную среду. «Ученики, которые работают в коллаборативных группах, также кажутся более удовлетворёнными своими классами».(Руководство для учителяс.229)

«Развитие творческих способностей детей дошкольного возраста посредством бумагопластики»

Мальцева Ольга Нурпашевна
Воспитатель
ГККП Детский сад №37 «Аленушка»

«Чем больше мастерства в детской руке,
тем умнее ребенок»
В.А.Сухомлинский.

Творческие способности дошкольников –далеко не новый предмет исследования. Проблема человеческих способностей вызывала огромный интерес людей во все времена. Однако в прошлом у общества не возникало особой потребности в овладении творчества людей. Таланты появлялись как бы сами собой, стихийно создавали шедевры литературы и искусства: делали научные открытия, изобретали, удовлетворяя тем самым потребности развивающейся человеческой культуры.

В наше время ситуация коренным образом изменилась.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Жизнь в эпоху научно — технического прогресса становится все разнообразнее и сложнее. И она требует от человека не шаблонных, привычных действий, а подвижности, гибкости мышления, быстрой ориентации и адаптации к новым условиям, творческого подхода к решению больших и малых проблем. Если учесть тот факт, что доля умственного труда почти во всех профессиях постоянно растет, а все большая часть исполнительской деятельности перекладывается на машины, то становится очевидным, что творческие способности человека следует признать самой существенной частью его интеллекта и задачу их развития – одной из важнейших задач в воспитании современного человека. Ведь все культурные ценности, накопленные человечеством – результат творческой деятельности людей. И то, насколько продвинется вперед человеческое общество в будущем, будет определяться творческим потенциалом подрастающего поколения и, следовательно, есть огромная необходимость, в настоящее время, уделить большое внимание развитию творческих способностей дошкольников.

Гипотеза: творческие способности детей дошкольного возраста будут развиваться эффективнее при условии, способствующих их развитию, а именно: создание условий для развития творчески – познавательных способностей детей дошкольного возраста посредством бумагопластики.

Формирование творческих способностей средствами бумагопластики очень актуально на сегодняшний день.

Как же подключить к широкой творческой деятельности основную массу детей, не обладающих ярко выраженными способностями к творческой и мыслительной деятельности?

Занятия по бумагопластики включено в программу и изучается не только в детском саду, но и на уроках труда в начальной школе. Занятия конструированием в технике бумажной пластики вырабатывают такие качества как усидчивость, трудолюбие, умение анализировать, самостоятельно мыслить, все это особенно важно для формирования личности молодых людей.

Под влиянием интереса к бумажной пластике, трудовой деятельности, в ходе овладения новыми умениями, у детей развивается творчество.

А проблема развития творчества у детей очень актуальна, этой проблемой должны заниматься все родители и педагоги.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Нельзя оставлять без внимания детей, у которых плохо сформирована творческая деятельность, таким детям надо помочь развить творчество.

Эта тема была актуальна всегда, разные педагоги, психологи, методисты занимались ею, но полностью раскрыть её не смогли. Эта тема изучалась испокон веков и до сегодняшнего дня, и будет изучаться ещё очень долго.

Общение с бумагой существенно влияет на общее развитие ребенка.

Еще В. А. Сухомлинский говорил:

«Ум ребенка находится на кончиках пальцев».

Поэтому любая работа с бумагой: складывание, вырезание – дает возможность проявить свою индивидуальность,

развивает творческое мышление, воображение, художественно – эстетический вкус, мелкую и крупную моторику рук дошкольника. Помогает приобщиться к миру прекрасного, приобретать навыки конструкторской, учебно-исследовательской работы, опыт работы в коллективе, умение выслушивать и воспринимать чужую точку зрения, расширять знания детей. А главное делает обучение увлекательным, разнообразным и познавательным и не требует больших затрат.

Поэтому, я предлагаю, обратить внимание на инновационную технологию – «Бумагопластика» и обучать детей различным приемам преобразования плоскостных изображений в объемное, в соответствии с задачами Государственного общеобязательного стандарта дошкольного воспитания и обучения Республики Казахстан 2016 г.

Учить способам создания самостоятельных предметов и поделок, поощрять вариативность и нестандартное решение отдельных задач.

Развивать духовно-нравственное воспитание и художественно – эстетический вкус, мелкую моторику, зрительную память, логическое мышление, познавательный интерес.

Воспитывать эстетическое чувство, трудолюбие, аккуратность, желание доводить начатое дело до конца, умение помогать друг другу словом и делом, радоваться за успехи товарищей, любоваться своими работами.

Формирование творческой личности – одна из важнейших задач педагогической теории и практики на современном этапе. Человек будущего должен быть созидателем, с развитым чувством красоты и активным творческим началом. В настоящий момент педагогу необходимо так

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

организовать образовательный процесс, чтобы он полностью отвечал возрастным и индивидуальным особенностям детей, способствовал развитию творческих способностей дошкольника.

Задача педагога – пробудить творческую активность детей, стимулировать воображение, желание включаться в творческую деятельность.

Как известно главный труд детей — учеба. Поэтому вполне очевидно, что для воспитания творческих черт личности у детей его нужно сделать творческим. К сожалению, в нашей школе преобладает репродуктивное обучение. Процесс обучения часто представляет собой передачу информации от учителя к ученикам. Учитель при этом выступает в качестве передатчика готовой информации, знаний, а учащиеся — пассивных «запоминающих устройств». Чем точнее на последующих уроках ученик воспроизводит полученные в готовом виде знания, тем он лучше успевает.

Творческая активная деятельность в процессе обучения формирует у дошкольников ряд качеств, которые в конечном итоге положительно скажутся на характере личности будущего школьника, рабочего, инженера, ученого.

Технология «Бумагопластика» является адекватным видом деятельности, позволяющим целенаправленно развивать познавательные и творческие способности детей, что также предполагает возможность применения её в коррекции трудностей обучения и младших школьников. Задачи, которые решаются во время занятий: стимулирование познавательных мотивов, сочетая речевую и продуктивную деятельность; обогащать чувственную среду, осуществлять работу по накоплению информации об окружающем мире; создание условий для овладения способами и приёмами для создания конкретного образа; обеспечивать формирование самостоятельности, инициативы, творческого потенциала, художественного вкуса. Всё это позволяет развивать ребенка через интеграцию в пяти образовательных областях, что отвечает требованиям современного образовательного Стандарта. Эффективность формирования и развития творческих черт личности во многом зависит от умения педагогов организовать творческую деятельность детей. Одним из главных педагогических требований к творческой деятельности является ориентировка на требования Государственного общеобязательного стандарта дошкольного воспитания и обучения Республики Казахстан (2016), который предъявляет требования к

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

уровню подготовки воспитанников: подготовку к постепенному переходу от игровой деятельности к учебной с учетом индивидуальных и возрастных особенностей детей дошкольного возраста. Особое внимание обращать на создание психолого- педагогических условий — это правильное размещение мебели, освещение, соблюдение правил САНПиНа.

Согласно требованиям госстандарта к содержанию дошкольного воспитания и обучения занятия с использованием технологии «Бумагопластика» должны строиться на основе интеграции пяти образовательных областей, в основе которого — образовательная область «Познание» — конструирование.

Без учета особенностей развития психики детей невозможно правильно соотнести между собой цель, мотивы и средства достижения цели. Особого внимания требуют к себе мотивы деятельности.

Ведь собственно они определяют интерес к работе, возникновение проблемной ситуации и стремление к достижению цели.

Немаловажное значение в организации творческой деятельности дошкольников имеет доступность предлагаемых задач и заданий. Сложность их должна быть строго согласована с «шагом» творческого развития дошкольников. Психологией установлено, что каждый человек имеет свой, присущий только ему «шаг» творческого развития. Замедление развития, а тем более ускорение всегда приводит к нежелательным последствиям. Данное требование порождает новое — умелое сочетание индивидуальной и коллективной творческой деятельности дошкольников. С целью защиты здоровья и психики детей необходимо соблюдать требования к максимальному объему учебной нагрузки, использовать частую смену деятельности.

Не мало важным значением, является умение педагога учитывать гендерный подход в работе с детьми.

Ожидаемый результат при применении технологии «Бумагопластика» в организованной учебной деятельности и в повседневной жизни у выпускника дошкольной организации в соответствии с ГОСДВО:

Умение применять творческий подход к работе, иметь художественно- эстетический вкус;

Уметь преобразовывать плоскостные бумажные формы в объемные;

Умеет находить конструктивные решения;

Иметь развитую моторику рук;

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Расширенные познавательные интересы дошкольника.

Умение рассуждать, доказывать и объяснять те или иные действия.

Умение самостоятельно находить пути достижения конкретного результата. Умение сопереживать товарищу, радоваться его успехам.

Родители хотят видеть своего ребёнка счастливым, здоровым, самостоятельным, который имеет представления о себе, семье, обществе, государстве, мире и природе; который умеет гордиться своими достижениями, достижениями друзей и страны; который имеет необходимые умения и навыки для обучения в школе.

Национальная идея «Мәңгілік Ел» — это стратегия развития достойного и великого Казахстана. И мы педагоги и родители, в той или иной степени, несем ответственность перед будущим поколением страны. Нашей стране нужны творческие, креативные, умные граждане, поэтому развитие творческих способностей у детей нужно начинать как можно раньше.

Одним из условий воспитания таких детей является педагог, который всегда работает в тандеме с родителями, семьей и общественностью.

Только креативный, творческий педагог способен научить ребенка творчески мыслить, фантазировать, творить...

Нет ничего важнее, чем интерес в глазах ребенка. И когда глаза детей «горят», значит, мы на верном пути!

Поэтому мы предлагаем в помощь молодым педагогам авторскую программу «Художественно – эстетическое воспитание дошкольников средствами бумагопластики».

Данная программа разработана на основе принципов интеграции образовательных областей «Познание» и «Творчество» в соответствии требованиям Государственного общеобразовательного стандарта дошкольного воспитания и обучения; является результатом работы воспитателей. Главной целью является развитие творчества, мелкой моторики руки дошкольника и познавательного интереса посредством бумагопластики. Технологические карты интегрированных занятий по вариативному компоненту разработаны в цикле «Бумагопластика» по возрастам с учетом требований «Типовой учебной программы дошкольного воспитания и обучения».

Условиями успешного проведения занятий будут создание благоприятной атмосферы, систематичности и неподдельного интереса взрослого к результатам детского творчества. Желаем творческих успехов!

Использование интерактивной доски

---

*Абеужанова Светлана Мухтаровна
учитель биологии*

КГУ «Средняя общеобразовательная школа № 60 г. Караганды»

Новые информационные технологии (НИТ) совершили революционный переворот. Практически все учебные учреждения осознают, что будущее в образовании принадлежит НИТ.

Сегодня в преподавании предметов школьной программы сложились тенденции, которые соответствуют нынешнему уровню технического прогресса. Эффективность от применения НИТ на уроках уже не подвергается сомнению. Ученые отмечают, что чем больше органов восприятия задействовано в процессе обучения, тем лучше усваивается учебный материал. Частое использование мультимедийной и интерактивной техники в учебном процессе многократно увеличивает дидактические возможности, обеспечивает наглядность, видео и аудио поддержку и контроль, что в конечном итоге способствует повышению уровня преподавания предмета [25].

Осознавая перспективы использования НИТ в процессе обучения, понятно, что графика и анимация, фото и видео, звуковое сопровождение добавленные к тексту в интерактивном режиме работы создают интегрированную среду, в которой дети обретают качественно новые возможности.

Информационные технологии позволяют видоизменить стиль. Структура программ побуждает детей думать, анализировать, делать выводы и формулировать правила.

- Итак, интерактивная техника позволяют сделать учебный процесс:
- познавательным (последние данные и информация из Интернет);
  - увлекательным (оригинальность заданий);
  - занимательным (игры, шарады, кроссворды);

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

- гибким (в компьютере несколько блоков, которые можно менять, дополнять и т.д.);
- многообразным (в зависимости от цели и задачи);
- творческим (использовать самые новые достижения в компьютерной технологии);
- эстетически привлекательным (красочный интерфейс: графика, видео, анимация, специально подобранные для каждой программы).

В целом, новые информационные технологии существенно обогащают образовательный процесс, наполняют его новым смыслом. Так, интерактивная доска помогает, учителю реализовать возможность объяснить сложные понятия, процессы и явления, тесно связанные с учебным предметом.

Использование интерактивной техники в обучении имеет свои особенности. В настоящее время интерактивные доски используются во всем мире в образовательной сфере, они могут применяться на любых уроках и при преподавании любых дисциплин.

Интерактивная доска – это сенсорный экран, который присоединен к компьютеру, изображение с которого передает на доску проектор. Достаточно прикоснуться к поверхности доски, чтобы начать работу на компьютере [27].

Интерактивная доска имеет понятный, дружелюбный графический интерфейс. Доска использует различные стили обучения: визуальные, слуховые или кинестетические. Благодаря интерактивной доске, дети могут видеть большие изображения и диаграммы, которые можно передвигать как угодно.

Интерактивная доска имеют большой потенциал раскрытия темы урока, чем простая доска. Извлечь максимальную пользу от использования интерактивной доски можно только грамотно подойдя к планированию урока. Уроки, приготовленные для использования интерактивной доски, могут остаться в копилке учителя и использоваться в течение нескольких лет, преобразовываясь при необходимости

Интерактивная доска имеют много преимуществ по сравнению с другими средствами обучения. При частом использовании интерактивной доски можно заметить, что интерактивное программное обеспечение берет на себя часть работы учителя, например, при работе с какими-то материалами на интерактивной доске, можно сохранить все пометки и изменения в файле, чтобы использовать их в дальнейшем, например при

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

проверке домашнего задания на следующем уроке. Это существенно экономит время учителя, создавая базы учебных материалов, используя материалы коллег на своих уроках. Интерактивная доска предоставляет возможность использовать широкий диапазон визуальных средств при изучении материала, поэтому даваемый учителем материал становится более понятным для детей [28]. Нельзя категорически заявлять, что результаты всех детей сразу улучшаются с использованием на уроке интерактивной доски, но большинство учителей отмечают, что дети становятся, более заинтересованы и более мотивированы на уроке, они быстрее запоминают материал. Интерактивная доска повышает качество уроков.

Сами дети по итогам рефлексии отметили, что при подготовке домашнего задания материал воспроизводится гораздо быстрее.

Основные способы использования интерактивных досок:

- пометки и записи поверх выводимых на экран изображений;
- демонстрация веб-сайтов через интерактивную доску всем учащимся;
- использование групповых форм работы;
- совместная работа над документами, таблицами или изображениями;
- использование конференц-связи;
- управление компьютером без использования самого компьютера (управление через интерактивную доску);
- использование интерактивной доски как обычной, но с возможностью сохранить результат, распечатать изображение на доске на принтере и т.д.;
- изменение текста в выводимых на экране документах, используя виртуальную клавиатуру, которая настраивается в программном обеспечении доски;
- изменение любых документов или изображений на экране, использование любых пометок;
- сохранение на компьютере в специальном файле всех пометок, которые учитель делает во время урока, для дальнейшей демонстрации на других уроках или через Интернет;

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

- сохраненные во время урока записи учитель может передать любому ученику, пропустившему занятие или не успевшему сделать соответствующие записи в своей тетради;
- демонстрация работы одного ученика всем остальным ученикам класса;
- демонстрация учебных видеороликов;
- создание рисунков на интерактивной доске без использования компьютерной мыши;
- создание рисунков, схем и карт во время проведения урока, которые можно использовать на следующих занятиях, что экономит время на уроке;
- при соответствующем программном обеспечении учитель может выводить на экран интерактивной доски изображение монитора любого ученика.

Важно понимать, что интерактивная доска - не волшебная палочка, которая сама решит все проблемы на уроке и сразу сделает уроки интересными и увлекательными. Также не нужно думать, что интерактивная доска должна использоваться на каждом уроке или на каждом этапе урока. Как и с любым другим ресурсом, наибольшего эффекта можно достичь только тогда, когда интерактивная доска используется соответственно поставленным на уроке задачам. Учитель должен грамотно овладеть программным обеспечением, идущим вместе с интерактивной доской, и использовать его потенциал при подготовке к уроку. Учителя нуждаются и в других программных средствах, которые могут расширить сферы применения интерактивной доски.

Таким образом:

- урок должен быть хорошо подготовлен, тогда объяснение материала пройдет быстрее;
- интерактивная доска позволяет использовать самые разные материалы одновременно: изображения, звук, видео, и текст и др.;
- ход урока должен быть логическим и последовательным, тогда урок позволит выполнить все поставленные задачи;
- файлы, сохраненные во время урока, могут быть переданы ученикам; также эти файлы можно использовать повторения пройденного материала или дополнения.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Использование интерактивной доски повышает уровень преподавания на несколько ступенек вверх. На уроках биологии для школьников, проводя презентацию средствами интерактивной доски, удобно делать различные пометки с небольшими комментариями прямо на ее плоскости. Также можно управлять презентацией непосредственно с доски. Однако применение интерактивной доски должно быть направлено на использование всех ее функциональных возможностей. Кроме того, повышается интерес учеников к материалу и вообще к информационным технологиям, особенно, когда их вызывают к доске.

Применение интерактивной доски помогает учителям раскрыть свои педагогические таланты, но не сможет компенсировать их недостаток. Учителям, только начинающим педагогическую деятельность с интерактивной доской, будет доступен простой способ работы с ней - использования ее в качестве простого экрана, изображение на который подается с компьютера.

Во время работы с интерактивной доской в простом режиме изображение компьютера через проектор подается на интерактивную доску, а самоуправление компьютером можно производить с помощью специальных маркеров, идущих вместе с интерактивной доской [29]. Интерактивная доска чаще всего используется для просмотра презентаций. На компьютере учителя запускается готовая презентация, а переходы между слайдами осуществляются с помощью управления маркером. Это вот самый простой способ использования интерактивной доски учителем в школе - демонстрация готовых презентаций.

Ключевые направления применения интерактивных досок в образовании:

- Презентации, демонстрация и моделирование. Как использовать соответствующее программное обеспечение и другие ресурсы вместе с интерактивной доской для улучшения понимания материала урока.
- Повышение активности учеников на уроке. Как использование интерактивной доски может увеличить активность учеников на уроке.
- Увеличение темпа урока при использовании интерактивной доски.
- Как использование интерактивной доски может улучшить планирование урока и увеличить его темп.
- Презентации, демонстрация и моделирование.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

- Интерактивная доска - ценный инструмент для обучения всего класса. Это - визуальный ресурс, который может помочь учителям сделать уроки живыми и привлекательными для учеников. Интерактивная доска позволяет преподнести ученикам информацию, используя широкий диапазон средств визуализации (карты, таблицы, схемы, диаграммы, фотографии и др.).

Можно использовать управление интерактивной доской, чтобы преподнести изучаемый материал захватывающими и динамическими способами. Интерактивная доска моделирует абстрактные идеи и понятия, не прикасаясь к компьютеру, меняет модель, переносит объект в другое место экрана или установить новые связи между объектами. Все это происходит в режиме реального времени.

Использование интерактивной техники, позволяет повысить познавательную активность детей на уроке, ученики становятся более активными и заинтересованными. Использование интерактивной доски делает информацию для детей доступной и понятной, что улучшает атмосферу понимания в классе, у учащихся повышается мотивация к изучению предмета.

Все записи на интерактивной доске могут быть сохранены на компьютере и вновь открыты при повторении пройденного материала или переданы ученику, который пропустил урок по болезни, а так же учитель может выводить на экран заранее приготовленные материалы, и время урока будет использовано только на решение поставленных задач, что увеличивает темп урока.

Учителя, начавшие работать с интерактивной доской, отмечают положительные изменения в качестве уроков, в объеме понимаемого учениками материала. Использование интерактивной доски позволяет преподнести больше информации за меньшее время, и при этом ученики активно работают на уроке и лучше понимают даже самый сложный материал. Интерактивная доска становится незаменимой для учителей по любому предмету, будь то русский язык или математика, физика или химия, информатика или окружающий мир. Уроки с использованием интерактивной доски могут донести до учеников гораздо более широкие диапазоны информации. Многие из ресурсов, доступные для демонстрации на интерактивной доске (цвет, движение, звук), просто невозможно использовать на традиционном уроке.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Интерактивная доска позволяет демонстрировать для аудитории учеников:

- специальное обучающее программное обеспечение;
- содержание дисков CD, DVD и других носителей;
- интернет-сайты;
- графические файлы (изображения, рисунки, фотографии, скриншоты).

Внедрение интерактивной и мультимедийной техники в учебный процесс, позволяет повысить эффективность и уровень обучения информатике и ИКТ, в условиях ее правильной реализации. Обучение, в котором вводится современная техника, позволяет реализовать гораздо больший потенциал не только учителя, но и учащихся, так как зачастую неинтересные уроки приобретают новый смысл, мотивация обучения возрастает практически в два раза, что приводит ускоренным темпам работы, лучшему усвоению знаний, а также высокой степени подготовленности учащихся.

Таким образом, интерактивное обучение как форма образовательного процесса может стать фактором, который оптимизирует сущность и структуру педагогических взаимодействий. Важно понимать, что альтернативы информационным технологиям нет. Технологии могут не работать, если ими не хотят или не умеют пользоваться, или пользуются не с теми целями, ради которых они созданы. Технологии эффективно работают для тех, кто хочет, чтобы им помогли. Совершенно очевидно, что использование интерактивных технологий в образовании имеет ряд преимуществ, которые делают их использование максимально востребованными.

На уроке с использованием компьютерных технологий можно выделить следующие формы подачи материала учителем:

- в форме мультимедийной презентации,
- электронные учебники,
- тесты, тренинги, on-line тесты.
- видеоуроки,
- виртуальные практические и лабораторные работы.

Варианты применения ИКТ:

1. Презентации

К более эффективным формам предоставления материала на уроках, нужно отнести мультимедийные презентации. Презентация дает

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

возможность учителю проявить творчество, свою индивидуальность, отойти от формального подхода к проведению уроков.

Презентация дает возможность представить учебный материал как систему опорных образов, которые наполнены объемной структурированной информацией в четком порядке. Таким образом, задействуется множество каналов восприятия учащихся, что позволяет заложить информацию в ассоциативном виде в память учащихся.

Презентация – самая удобная и простая форма подачи материала для учителя при проведении урока. Подача учебного материала в виде мультимедийной презентации сокращает время обучения, высвобождает ресурсы здоровья учащихся.

Отличительной особенностью презентации – является ее тезисность для преподавателя и наглядность для ученика. В презентации можно показать самые важные моменты темы: эффектные превращения в форме мультипликации, схемы, таблицы, цитаты, графики, портреты ученых т.д. Можно использовать компьютерное изображение, что выглядит эстетичней удобнее, аккуратнее и нагляднее, чем что-то работа на доске мелом.

Для создания презентаций используется программа Power Point. Это компьютерное средство интересно тем, что его может создать любой учитель, который имеет доступ к персональному компьютеру, с минимальными затратами времени на освоение средств создания презентации.

Использование мультимедийных презентаций целесообразно использовать на любом этапе изучения темы и на любом этапе урока.

Варианты применения презентаций в работе с учащимися:

- Применение презентаций на уроке при объяснении нового материала для фиксации внимания учащихся на каких-либо иллюстрациях, данных и т.д. Презентация дает возможность любую информацию представить наглядно.

- Применение презентаций на обобщающих уроках при закреплении нескольких тем.

- При проведении уроков в форме игры.

- Презентация по результатам выполнения индивидуальных или групповых проектов (отчеты по экскурсиям в природу, сообщения – защиты по отдельным темам для дискуссии на уроке и т.д.).

Исследовательские проекты.

2. Электронные учебники

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

Наибольшее распространение в обучении получили электронные учебники. Достоинствами этих учебников являются: их мобильность, доступность и адекватность уровню развития современных научных знаний. Создание электронных учебников способствует решению и такой проблемы, как постоянное обновление информационного материала. В них таких учебниках может содержаться огромное количество упражнений и примеров, подробно иллюстрироваться различные виды информации [31]. Кроме этого, при помощи электронных учебников можно проводить - компьютерное тестирование после которого дети могут увидеть свой результат. Тут решается вопрос оценивания. Учитель в данном случае выступает как тьютор. Ребенок сам видит результат своего тестирования.

Использование электронного учебника на уроках, помогает заинтересовать учащихся, проконтролировать их деятельность, увеличить темп работы, а так же решить сразу несколько задач: изучение нового материала, закрепление, выполнение практической работы, которая включает различные виды упражнения провести контроль. Очень важно, что учащиеся увлечены на всех этапах урока, что поддерживает интерес к предмету.

Мектеп жүйесінде үштілділікті дамыту

*Уркунчинова Ардак Маратовна
қазақ тілі және әдебиеті мұғалімі
Өскемен қаласы әкімдігінің «№26 орта мектебі»
коммуналдық мемлекеттік мекемесі*

Өскелең ұрпақты үштілділікке баулу, мектеп жүйесінде үш тұғырлы тілді дамыту заман талабы.

Қазіргі қоғамда үштілділікке оқыту өте өзекті, себебі онсыз жаңа технологияны меңгеру халықаралық қарым-қатынас жасау мүмкін емес.

Білім беру жүйесі де әлемдік білім талаптарына сай болуы керек. Еліміздің басқа елдермен қарым-қатынасы артып отырған шақта ағылшын

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

тілін еркін меңгерген, келешекте білімін түрлі саладағы қарым-қатынас жағдайында пайдалана алатын адамды мектеп қабырғасынан оқытып шығару- біздің қазіргі міндетіміз. Үш тілде оқыту заман талабы десек, оның негізгі мақсаты: бірнеше тілді меңгерген, әлеуметтік және кәсіптік бағдарға қабілетті, мәдениетті тұлғаны дамыту және қалыптастыру. Қазақстанда білімді дамытудың басты көпілі бүгінгі күнде үш тілді меңгеру. Қазақ тілін, өйткені ол - мемлекеттік тіл, орыс тілін, өйткені ол - ресми тіл және іс қағаздары осы тілде де жүргізіледі, ағылшын тілін, өйткені бұл тілде әлемдік инновациялық ақпараттық баға барлық бағыттарда жүргізіледі.

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңының 8-бап, 7-тармағында: «Оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық ғаламдық коммуникациялық желілерге шығу міндеті қойылған» делінген. Демек, мемлекеттік білім стандарты деңгейінде оқу үдерісін ұйымдастыру жаңа педагогикалық технологияны енгізуді міндеттейді.

Қазіргі еуропалық қоғам да бір тілді емес, көп тілді. Көптеген еуропалықтар ұлтына қарамай ағылшын, француз, неміс тілдерін меңгерген. Олар маңайындағы адамдармен дұрыс қарым-қатынас жасауға қолайлы және көрші мемлекеттерге шығу үшін керек.

Өз кезінде қазақтар орыс тілін мүлтіксіз меңгерді. Сол сияқты, көптеген екі тілде қатар сөйлейді. Енді үшінші тіл – ағылшын тілін меңгеру қажеттілігі туды. Егер мемлекет осы тілде тегін оқытуды өз мойнына алса, ол тек қуанарлық жай. Сонымен қатар, балаларға дене және психикалық салмақ түсірмеу үшін сабақ кестесін жүйелі түрде бөлу қажет шығар. Себебі, келешек ұрпақтың денсаулығы мықты болуы керек. 90- жылдары Қазақстан экономикасы шетелден білім алған адамдар басқарды. Олар осы күнге дейін, елімізге пайда келтіріп, еңбек етуде. Қазақстан мектеп оқушылары орыс тілін еркін меңгерген, бұл оларға Ресейде оқып, қиындықсыз білім алуларына оңай болды. Енді біздің еліміздің түлектері шетелдің озық оқу орнынан білім алатын болды. Ал шетелде білім алу үшін міндетті түрде ағылшын тілін білу керек.

Бүгінгі күні алдыңғы қатарлы позицияда, шетел жоғары оқу орнын бітірген мемлекеттік оқу орнын бітірген мемлекеттік «Болашақ» бағдарламасының түлектері жұмыс істеуде. Бұлар қоғамның үштілділік бағытта жұмыс істеп жүрген бір бөлігі. Бұл адамдардың еңбегі, табыстары дау туғызбайды. Олар үш елдің мәдениетін тасымалдаушылар. Қазір бізде үштілділікті енгізу, игеру анағұрлым жеңілдеу, өйткені бүгінгі ұрпақ көптілділік

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

қоғамда өмір сүріп жатыр. Олар тек қазақ тілі мен орыс тілі ғана емес, ағылшын тілін де естиді. Радио, теледидар, қазіргі техникалық жаңалықтар – әр түрлі техникалық құралдармен, ғаламтормен жарақталған балалардың бүгінгі күнгі өмірінің бір бөлігі. Бүгінгі күні жас балалардың интернетке кіріп, өзіне қажетті ойынды тауып, үлкендердің жасағандарын қадағалап, соны қайталау арқылы тез меңгеретінін байқауға болады. Көбінесе бұл ойындар ағылшын тілінде өтеді. Баланың есте сақтау қабілеті дамып, ойынға оңай кіреді, еркін меңгереді. Бала өз тілін әлі меңгермей тұрып, бөтен тілдегі ойынды меңгеру қабілеті тез жетіледі.

Олардың көру, есту қабілеттерінің күштілігі соншалық, мектепке бармай жатып ағылшын тілінің базалық лексикасын меңгере бастайды. Әрине кез келген жаңа бастаманың жетістіктері мен қиындықтары болады. Дегенмен өмір бойы ешкім басқа тілдегі ақпаратты аударып отырмайды. Сондықтан келешек ұрпақ оны өзі естіп, өзі сол тілдеріде оқып білуі керек. Сол үшін де ағылшын тілін оқытуға жете көңіл бөліп, сапасын арттырып, мүмкіндігінше тереңдетіп оқыту-басты міндеті болары сөзсіз.

Ағылшын тілін тереңдетіп оқыту бағдарламасын іске асыру кезінде оқушылар ауызша түрде де, жазбаша түрде де грамматикалық құрылымдарды қолдана және айыра білуге дағдыланады. Коммуникативтік мақсаттарды іске асыру барысында оқушылардың қызығушылығын ескере отырып, тілдік материалдарды дұрыс таңдай білу, лексикалық сөздік қорын молайту, оқу-танымдық әрекеттерді өз беттерімен орындай алу жаңа ақпараттық технологиялары қолданылады.

Қорыта айтқанда, үш тілді меңгеру өте маңызды. Ол оқушылардың ой-өрістерін кеңейтеді, халықаралық достыққа, мәдениетке тәрбиелейді. Оқушының жеке тұлға ретінде дамуына жағдай жасауға бағыт алып отырған бүгінгі білім беру жүйесінде әлемдік стандарттар талабының негізгі компоненттерінің бірі деп танылған көптілділік оқытуға көңіл бөлу - бүгінгі заман тапсырысы болып табылады. Мұғалім оқытудың жаңа технологиясын жан-жақты меңгеріп, соңғы жарық көрген ғылыми- әдістемелік әдебиеттердегі тәжірибелі ұстаздардың оқыту әдістерін оқып үйреніп, оларды өз жұмысында орынды қолдана білуі керек. Елбасымыз Н.Ә.Назарбаев айтқандай «Еліміздің ертеңі бүгінгі жас ұрпақтың қолында, ал жас ұрпақтың тағдыры ұстаздардың қолында».

Методические рекомендации для организации занятий со школьниками, имеющими отклонения в здоровье

---

*Шкадюк Галина Владимировна
Учитель физической культуры
КГУ «Средняя общеобразовательная школа № 83 им. Габидена
Мустафина» г. Караганда*

Этот мир так же разнообразен и прекрасен, как мир искусства, в котором, как известно, ничего не добьешься без труда: даже чтобы просто оценить произведения музыки, живописи, скульптуры надо обладать определенными знаниями в этой области.

Нужно ли ныне доказывать, что физическая культура – часть общей культуры народа, и поэтому отношение к ней с первых дней занятий должно быть уважительным и серьезным?

Методические рекомендации рассчитаны на занятия со школьниками, имеющими отклонения в здоровье кратковременного характера. Было бы хорошо прежде, чем приступить к выполнению занятий и комплексов упражнений, проконсультироваться с врачом, заглянуть в дополнительную литературу по соответствующему диагнозу. Данный материал адресован учителям физической культуры, инструкторам, специалистам по лечебной физкультуре, в нем представлены комплексы упражнений, которые в той или иной степени смогут ликвидировать отклонения в здоровье школьника.

Тренировки активизируют физиологические процессы и способствуют обеспечению восстановления нарушенных функций у человека. Поэтому физические упражнения являются средством неспецифической

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

профилактики ряда функциональных расстройств и заболеваний, а лечебную гимнастику следует рассматривать как метод восстановительной терапии.

Физические упражнения воздействуют на все группы мышц, суставы, связки, которые делаются прочными, увеличивается объем мышц, их эластичность, сила и скорость сокращения. Усиленная мышечная деятельность вынуждает работать с дополнительной нагрузкой сердце, легкие и другие органы и системы нашего организма, тем самым повышая функциональные возможности человека, его сопротивляемость неблагоприятным воздействиям внешней среды. Регулярные занятия физическими упражнениями в первую очередь воздействуют на опорно-двигательный аппарат, мышцы.

Если же мышцы бездействуют – ухудшается их питание, уменьшается объем и сила, снижается эластичность и упругость, они становятся слабыми, дряблыми. У физически тренированных лиц по сравнению с нетренированными, наблюдается лучшая переносимость кислородного голодания.

Сочетанная деятельность мышц и внутренних органов регулируется нервной системой, функция которой также совершенствуется при систематическом выполнении физических упражнений.

Существует тесная связь дыхания с мышечной деятельностью. Выполнение различных физических упражнений оказывает воздействие на дыхание и вентиляцию воздуха в легких, на обмен в легких кислорода и углекислоты между воздухом и кровью, на использование кислорода тканями организма. При многих заболеваниях правильное варьирование физической нагрузки замедляет развитие болезненных процессов, и способствуют более быстрому процессу восстановления нарушенных функций. Таким образом, под влиянием физических упражнений совершенствуется строение и деятельность всех органов и систем человека, повышается работоспособность, укрепляется здоровье.

В основе механизма действия физической нагрузки на организм лежит принцип упражняемости – постепенное и систематическое выполнение упражнений. Величина физиологической нагрузки при занятиях физическими упражнениями зависит от множества разнообразных факторов, но она всегда должна соответствовать возможностям занимающихся, а главное – состоянию здоровья. Для повышения нагрузки следует увеличивать число

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

упражнений, количество повторений и темп их выполнения. Сократить паузы между ними и шире использовать дыхательные упражнения.

Нагрузка может считаться правильной, если после выполнения упражнений чувствуется прилив бодрости, энергии. Появление чувства усталости, желание отдохнуть после занятий свидетельствует о передозировке нагрузки. Нагрузку следует постепенно повышать от начала к середине занятий и так же постепенно снижать от середины к концу их. Занятия полезно заканчивать водными процедурами (обтирание, душ и пр.), после чего необходимо растереть тело грубым полотенцем до ощущения теплоты.

До начала и по окончании каждого занятия необходимо учитывать самочувствие (отмечая степень разнообразных болей, усталости, появление или усиление сердцебиения, одышка пр.). Данные самоконтроля целесообразно заносить в специальный дневник или журнал.

Практический совет для родителей, инструкторов, педагогов. Купите, общую тетрадь, красивый блокнот или записную книжку – пусть это будет подарком ребенку. Посоветуйтесь с ним, как назвать ее «Дневником самоконтроля», а может быть «Книгой рекордов» или просто «Мои достижения». В любом случае туда можно будет заносить все о самочувствии ребенка, его исходные данные – рост, вес, окружность груди и т.д., показатели физического развития, достигнутые результаты. А они обязательно будут – пусть и не очень большие. Такие дневники, если они ведутся на протяжении школьных лет, действительно дадут полную картину развития растущего организма и изменений в здоровье ученика.

ОЖИРЕНИЕ

Обязательным условием достижения положительного результата в профилактике тучности является сочетание физических упражнений с ограничением питания.

1. Ходьба спокойная. С растиранием ладонями грудной клетки. Живота. Поясницы. 1-2 мин.
2. И.п.(исходное положение) – о.с.(основная стойка) Одновременное сгибание рук с напряжением и свободное их вытягивание вперед, в стороны, вверх. При сгибании – вдох, при выпрямлении – выдох. Т.С.(темп средний)12-16 раз.
3. И.п. – стоя, руки на поясе, ноги на ширине плеч. Боковые движения тазом вправо – влево. Т.С.6-10 раз. Дыхание свободное.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

4. И.п. – то же. Движения тазом вперед – назад, как можно с большей амплитудой. Т.С. 6-10 раз. Дыхание свободное.
5. И.п. – стоя, руки в стороны, ноги на ширине плеч. Круговые движения руками с максимальной амплитудой вперед-назад. Т.С. 6-10 раз. Дыхание не задерживать.
6. И.п. – стоя, руки перед грудью, согнуты в локтях. Ходьба с высоким подниманием коленей, с доставанием ими рук. Движения энергичные. При сгибании бедра – выдох через рот. Движения поочередные, каждой ногой 6-10 раз. Т.С.
7. Ходьба спокойная – 1-2 мин.
8. И.п. – сидя на краю стула, руки на поясе. Сгибание и разгибание туловища. Движения энергичные. При выпрямлении – вдох, при сгибании – выдох. Т.С. 6-10 раз.
9. И.п. – сидя на стуле, руки полусогнуты, ноги расставлены. Движения боксера с амплитудой больших поворотов туловища. Таз не поворачивать, дыхание не задерживать. Т.С. 6-12 раз.
10. И.п. – стоя, ноги на ширине плеч, руки в стороны. Наклоны вперед с касанием кистью правой руки носка правой ноги, левая рука отведена вверх. Вернуться с И.п.. То же к другой ноге. Наклон сочетать с выдохом, при выпрямлении - вдох. Т.С. 4-6 раз.
11. Ходьба спокойная с дыханием средней глубины. 1-2 мин.
12. И.п. – стоя, руки в кулак опущены вниз. Сгибание рук в локтях с силой и разгибание их с отведением назад: задержка в напряженном состоянии на 2-3 сек. Т.С. 4-6 раз.
13. И.п. – стоя, руки на поясе. Полуприседания с последующим подниманием на носки и напряжением ног в течение 2-3 сек. 4-6 раз.
14. И.п. – сидя на краю стула. В положении приподнятой и согнутой в коленном суставе ноги – поочередное поглаживание кистями голени и бедер. Расслабить мышцы 1-2 мин.
15. И.п. – сидя на стуле, ноги прямые. Разведение и сведение прямых рук и ног. При разведении – вдох, при сведении – выдох. Т.С. 6-8 раз.
16. И.п. – сидя на стуле, руки на поясе. Круговые движения тазом, не отрываясь от стула. При отведении таза назад втягивать живот. Т.С. 1-2 мин.
17. Ходьба с переходом на спокойный бег (трусцой) на месте или по комнате. При усталости перейти на спокойную ходьбу. Т.С. 2-5 мин.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

АРТРИТЫ (полиартриты).

Это – одно из наиболее частых проявлений заболеваний суставов. Характерным является поражение слизистых сумок, связок, сухожилий, особенно в местах прикрепления их к костям. При возникновении боли происходит опухание одного или нескольких суставов, развиваются контрактуры, атрофируются мышцы и т.д. Деформирующий артроз – хроническое заболевание, относящееся к артритам, в основе его лежит дегенеративный процесс в суставе (повреждается суставной хрящ и по краям сустава появляется костное разрастание).

При деформирующем артрозе не следует бегать, прыгать и выполнять другие упражнения, вызывающие дополнительную травматизацию (нагрузку) на сустав.

С профилактической и лечебной целью используют средства физической культуры (ходьба, езда на велосипеде, ходьба на лыжах, плавание и др.), закаливание, самомассаж (массаж) суставов (поглаживание, растирание), разминание мышц выше и ниже расположенного сустава.

1. Ходьба на месте или по комнате. Дыхание равномерное Т.С. 30 сек.
2. И.п. – стоя, руки внизу в «замок». Отведение рук вверх (вдох)–вниз (выдох). Т.С. 5-7 раз.
3. И.П. – стоя, руки к плечам. Круговые движения руками вперед – назад. Т.С. 5-7 раз.
4. И.п. – стоя, руки в стороны. Круговые движения руками вперед – назад. Т.С. 5-7 раз.
5. И.п. – о.с. Подняться на носки – руки вверх, вдох, вернуться в И.п. - выдох. Т.С. 4-6 раз.
6. И.п. – стоя, руки на поясе. Наклоны туловища влево – вправо. Т.С. 7-8 раз в каждую сторону.
7. И.п. – о.с. Полуприсед, руки вперед. Т.С. 4-6 раз.
8. И.п. – туловище наклонено вперед, руки свободно опущены вниз. Отведение рук в стороны - вдох. Руки скрестно, обхватив себя – выдох. Т.С. 5-8 раз.
9. И.п. – стоя, боком у спинки стула. Поочередное поднятие согнутой ноги в колене. Т.С. 6-8 раз каждой ногой.
10. И.п. – стоя, лицом к спинке стула. Поочередный мах ногой в сторону. Т.С. 6-8 раз каждой ногой.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

11. И.п. – стоя, боком у спинки стула. Маховые движения ногой вперед-назад дальней от опоры ногой. Т.С. 6-8 раз каждой ногой.
12. И.п. – сидя на стуле, руки на коленях. Отведение плеч назад – вдох, наклон вперед, плечи опущены – выдох. Т.С. 4-6 раз.
13. И.п. – сидя на полу (коврик), ноги врозь. Руки в «замок» за голову. Повороты туловища влево – вправо. Т.С. 6-8 раз.
14. И.п. - сидя на полу, руки к плечам. Наклон вперед, руками коснуться ног (вдох), вернуться в И.п. (выдох) Т.С. 6-8 раз.
15. И.п.- сидя на полу, руки на поясе. Поочередное сгибание ног. Т.С. 6-8 раз каждой ногой.
16. И.п. – сидя на полу, руки на поясе. Согнуть левую ногу в колене и производить сгибание, разгибание и вращение. То же другой ногой. Т.С. 6-8 раз.
17. Ходьба на месте или по комнате. Т.С. 30 сек. Дыхание равномерное.

ДИСКЕНЕЗИЯ ЖЕЛЧЕВЫВОДЯЩИХ ПУТЕЙ (ДЖВП)

Данное заболевание характеризуется стойким функциональным нарушением состояния желчных путей, желчных протоков, их сфинктеров, приводящих к застою желчи. Беспокоят слабая боль в правом подреберье, а также диспепсические явления в виде ощущения тяжести в животе, отрыжки, чувство горчи во рту.

1. Ходьба на месте и в движении с высоким подниманием бедра. Дыхание равномерное. Т.С. 1-2 мин.
2. И.п. – стоя, руки на поясе. Поднять руки вверх, правую (левую) ногу отвести в сторону – вход, вернуться в И.п. – выдох. Т.С. 4-6 раз.
3. И.п. – стоя, руки согнуты к плечам. Поднять руки вверх, отвести левую (правую) ногу назад, прогнуться – вдох, вернуться в И.п. – выдох. Т.С. 4-6 раз.
4. И.п. – стоя, руки вверх. Подтянуть руками левое колено к животу – выдох, вернуться в И.п. – вдох. 6-8 раз.
5. И.п. – стоя, руки на поясе. Вращение туловища в стороны. По 6-8 раз в каждую сторону. Т.М.(темп медленный)
6. И.п. – стоя, руки на поясе. Повороты туловища влево – вправо. Т.С. по 4-6 раз в каждую сторону.
7. Ходьба в присяде. 1-2 мин.
8. И.п. – сидя, руки на поясе. Поочередное выпрямление ног (вперед) и рук (вверх). Т.С. 5-7 раз.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

9. И.п.- сидя, руки за голову. Поочередное сгибание ног (подтянуть ногу к груди) – вдох, выпрямление – выдох Т.М. 4-6 раз.

10.И.п. – лежа на спине. Поочередно сгибать левую (правую) ногу в коленном и тазобедренном суставах и поднять вверх правую (левую) руку – вдох, вернуться в И.п. – выдох. Т.М. по 6-8 раз каждой ногой – рукой.

11.И.п. – лежа на спине, ноги согнуты в коленях и тазобедренных суставах, руки в стороны. Повороты ног влево и вправо. Т.С. по 4-6 раз в каждую сторону.

12.И.п. – лежа, руки вдоль туловища. Поднять руки вверх – вдох, руки вниз – выдох. Т.С. 5-7 раз.

13.И.п. – лежа на спине, руки вдоль туловища, ноги приподняты вверх. Диафрагмальное дыхание («подышать» животом). Т.С. 4-6 раз. Отдых 1-2 мин., лежа на спине.

14.И.п. – лежа, на левом боку, левую руку под голову. Отвести правую ногу назад, руку поднять вверх – вдох. Опустить руку и прижать колено к животу – выдох. То же повторить на правом боку. Т.С. 4-6 раз.

15.И.п. – лежа, на левом боку, левую руку выпрямить вперед, правую – на пояс. Мах правой ногой в сторону – вдох, вернуться в И.п. – выдох. То же повторить на правом боку. Т.С. 6-8 раз.

16.И.п. – о.с. Руки вверх – вдох, присесть, обхватить колени – выдох. Т.С. 6-8 раз.

17.Ходьба – 1-2 мин. Дыхание свободное.

Для родителей важно понять следующее: в семейном физическом воспитании их роль не должна сводиться к функциям некоего домашнего тренера ребенка. Наставничество и сотрудничество – вот формула успеха в этом деле. Личный пример родителей, совместные физкультурные занятия, здоровый образ жизни – главные составляющие успеха физического воспитания ребенка в семье.

Жаңғырту жағдайында жаңартылған бастауыш білім беру бағдарламасы

---

*Бигалиева Самал Сабитовна
Бастауыш сынып мұғалімі
«№26 орта мектебі» КММ*

«Жаңғырту жағдайында жаңартылған бастауыш білім беру бағдарламасы» тақырыбы аясында өзімнің атқарып жатқан жұмыстарыммен төмендегі мәселелер төңірегінде сөз қозғамақпын:

- Жаңартылған бастауыш білім беру бағдарламасының ерекшелігі

- Білім беру салалары мен пәндері
- Сабақта қолданған жаңашыл әдіс-тәсілдерім
- Бағалаудың түрлері
- Сабақ беру кезіндегі жетістіктерім

Осы жаңартылған білім беру бағдарламасы заман талабына сай келешек ұрпақтың сұранысын қанағаттандыратын тың бағдарлама. Кәсіби тұрғыда жаңа сатыға қадам басып, білім жүйесіне енген жаңалықтардың қырсырын зерттей отырып, ондағы өзгерістердің бұрынғы дәстүрлі сабақ берумен мүлдемге ұштаспайтындығында. Бүгінгі бастауыш сынып мұғаліміне үлкен жауапкершілік артып отыр. Мектепке келген баланың бойында білім-дағдыны қалыптастыратын ең алдымен ұстаз – бастауыш сынып мұғалімі. Қазіргі заман талабына сай, ондағы болып жатқан өзгерістер мен қиындықтарға төтеп бере алатындай оқушымыз қабілетті болуы керек. Бұл сәтте бастауыш сынып мұғалімі көп рөл атқарады.

Бағдарламаның мақсаты: Кең ауқымды білім беру дағдыларын меңгерген оқушы тұлғасының үйлесімді қалыптасуына қолайлы білім беру ортасын құру.

Бағдарламаның міндеттері:

- сын тұрғысынан ойлау;
- зеттеу жұмыстарын жүргізу;

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

- АКТ-ны қолдану;
- коммуникативті қарым-қатынасқа түсу;
- жеке, жұппен және топпен жұмыс жасау;
- тиімді оқыту әдіс - тәсілдерін қолдану;

Бағдарламаның өзектілігі:

Жаңартылған білім беру бағдарламасы әр оқушыны дара тұлға деп танып, олардың бойына үнемі оқып үйренсем деген ізденімпаздық қасиет дарыту, оларға өздігінен білімдерін толықтырып тереңдету тәсілдерін жаңа технологиялармен, әдіс тәсілдермен байланыстыра отырып дамыту.

Бағдарламаның нәтижелігі:

- Бағдарламаның құрылымын, ондағы материалдардың күрделілігін өсу ретін, мазмұнын, мақсатын білу, түсіну;
- Педагогикалық тәсілдерді, оқу материалдарын қолдану;
- Оқу мақсаттарына қол жеткізу мақсатында критериялды бағалау жүйесін түсіну, қолдану;
- Оқушылар бойында дағдыны қалыптастыру.

Білім беру салалары мен пәндерінде өзгерістердің болуы жаңаша атаумен аталуы, яғни әліппенің сауат ашу атауына өзгертілуі, жаңа жаратылыстану пәнінің енгізілуі, бұрынғы еңбек пен суретті қосып, көркем еңбек етіп аталуында, сонымен қоса математика дүниетану пәндері бойынша сабақ беріліп, жұмыс жасалуда. Осы пәндер бір-бірімен ажырататындай емес, бір-бірімен сабақтасып байланысып жатыр. Оларды ортақтастыратын: ортақ тақырыптың болуы, топтық, жұптық және жекелей жұмыстың жасалуы. Сондай-ақ критериялды бағалаудың болуы. Бала бүкіл өмір бойы шешім қабылдауға, дамуға, АКТ пайдалана білуге үйренеді. Жаңаша әдіс-тәсілдерді әр сабақта қолданып отыру баланың сабаққа деген қызығушылығын арттырып, білімін тереңдетеді. Оқу пәндер баланың жалпы шығармашылық дамуына, өз ойын жеткізе алуына, өмірден өз орнын табуына аса қажетті пәндер болмақ. Бұрынғы дәстүрлі сабақтардан бөлек төрт дағдыны; оқылым, жазылым, тыңдалым және айтылымды дамыта отырып, жаңаша әдіс-тәсілдермен берілген сабақ өте тиімді. Осы жаңаша әдіс-тәсілдерді әр сабақта қолданып отыру баланың сабаққа деген қызығушылығын арттырып білімін тереңдете түсетінінде. Түрлі аудио, бейне жазбалар тыңдатылып, көрсетіліп отырылуы. Осы арқылы сабақтың эмоционалық реңі арта түседі. Мұғалімнің көшбасшылық қабілеті ең бірінші сабаққа даярлықтан басталады, яғни, өтілетін сабақтың жоспарын құру, оны өткізу әдістемесі, оқушылардың қабілеттерін, жас ерекшеліктерін ескере отырып, иллюстрация, техникалық

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

құралдарды, дидактикалық материалдарды пайдалану. Сабақтың жоспарында өзара әрекеттестіктің болуы; үш тілде сәлемдесу, ширату-сабаққа деген қызығушылықтарының артуы; зерттеу жұмыстарының жүргізілуі- жаңа білім алудағы шығармашылық қабілет, жаңа әдіс-тәсілдерді жаңа форматта жоспарлау, рефлексия, бағалаудың болуы. Сабақ бойы түрлі жаңаша әдіс-тәсілдердің болуы арқылы, оқушылар тек тыңдаумен айналыспай, білім алуда белсенді әрекет етуі керек екенін көрсетеді. Белсенді оқу аясында көңілді білім алады. Қолданылған әдіс-тәсілдерім: «Жигсо» «Ыстық орындық», «Өрмекшінің торы», «Алтын балыққа арналған аквариум», «Венн диаграммасы», «Галерея», «Т кестесі», «Даналық ағашы», «Микрофон» тағыда басқада көптеген әдістерді қолданып келемін. Ең маңыздысы жаңартылған бағдарламадағы бағалау жүйесі де түбегейлі өзгеріске ұшырап, критериялық бағалау жүйесіне өтеді. Критериялық бағалау кезінде оқушылардың үлгерімі алдын ала белгіленген критерийлердің нақты жиынтығымен өлшенеді. Оқушылардың пән бойынша үлгерімі екі тәсілмен бағаланады: қалыптастырушы бағалау және жиынтық бағалау. Бұл бағалау түрлері баланың жан-жақты ізденуіне ынталандырады. Мен үшін ащы болса да шындық. Алғашқы кезде осы бағалау түрлерін толық түсінбей, сабақ барысында қолдана келе, оның мазмұнын толықтай түсіндім. Бастапқы бірінші жартыжылдықта қалыптастырушы бағалаумен бағалап отырдық. Бұл тоқсан бойы жүйелі түрде өтіліп отырды. Екінші жарты жылдықтан бастап қалыптастырушы бағалаумен қоса жиынтық бағалауға да көштік. Бұл жерде әр пәннің бөлімі аяқталғаннан кейін алынып отыратын бағалаудың бір түрі. Мысалы, сауат ашу пәнін алып көрсетер болсам, бұл пән екі бөлім және тоқсандық бағалаудың спецификасынан тұрады. Осы үшеуінен шыққан ортақ балл тоқсанның қорытынды бағасы болмақ. Бұл баланың тоқсан бойы алған нақты айқын бағасын көрсетеді. Бұл жерде ата-аналар тарапынан да ешқандай қарсы пікірлер болмады.

Қорыта айтқанда осы бағдарлама маған несімен ұнады? Ең бастысы білім мен тәрбие бір-бірімен ұштасып жатыр, бала білімді тек теория жүзінде ғана алып қоймай, өмірмен тығыз байланыстыра отырып білім алады, бала қабілеті жан-жақты ашылады, балаға барынша еркіндік беріледі. «Білім – теңіз, мектеп - кеме» деп жатамыз. Сол кеменің бағыт-бағдар бергені іспеттес мұғалімде бұл жерде балаға бұрынғыша өзі түсіндірмей, бағыт – бағдар беріп отырады. Бала жан-жақты іздене отырып, бір-біріне үйренеді. «Егер сен болашақтағы өзгерісті байқағың келсе, сол

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

өзгерісті уақытында жаса» деген ілімін негізге ала отырып, оқушы бойындағы қабілетті жетілдіріп, оқушыларды болашаққа жетелеп, жақсы істі бастағалы отырмыз. Жаңартылған білім – болашақтың кепілі.

Жаңаша оқыту – жетістік көзі

---

*Жумабекова Ляззат Жолдасовна,
№163 орта мектеп тарих пәні мұғалімі,
ҚР Білім беру ісінің құрметті қызметкері.
Қызылорда облысы, Жаңақорған ауданы*

Білім беру жүйесіне өзгеріс енгізу- заман талабы, қажеттілік. Себебі, әр түрлі тарихи кезеңдерде қажеттілік те өзгеріп отырған, XIII ғасырда Европаны аралаған адамға латын тілі қандай қажет болса, шығысты аралаған адамға қыпшақ тілі де сондай қажет болған. ХУІІІ ғасырда Европада француз тілі қандай роль атқарса, түркі тілдес халықтар арасында қазақ тілі де сондай роль атқарған. Ал қазіргі уақытта ағылшын тілі халықаралық қарым- қатынас тіліне айналып, дамыған елдердің басым көпшілігі екі тілде оқытуға көшіп жатқанда, ғылыми еңбектердің басым көпшілігі сол тілде жарық көріп, АКТ, оқушылардың функционалдық сауаттылығына, ағылшын тіліне деген сұраныс артып отыр. «Функционалдық сауаттылық тұжырымдамасына негізделген анағұрлым танымал халықаралық бағалау зерттемелерінің бірі экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымының (ЭЫДҰ) қолдауымен өткізілетін 15 жастағы оқушылардың оқу жетістіктерін бағалаудың халықаралық бағдарламасы (PISA) болып табылады. PISA 15 жастағы жасөспірімдердің мектепте алған білімдерін, іскерлігі мен дағдыларын адами іс-әрекеттердің әр түрлі салаларында, сондай-ақ тұлғааралық қарым-қатынас пен әлеуметтік қатынастарды өмірлік міндеттерді шешу үшін пайдалана алу қабілеттерін бағалайды». (Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған ұлттық іс- қимыл жоспары).

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Қазіргі қоғам – дамудың индустриялы фазасынан ақпараттық фазасына өту дәуірінде өмір сүріп отыр. Бұл қоғамның басты ерекшелігі – ақпараттың молдығы мен білімге деген сұраныстың күшеюі. Өркениетті қоғам адамы өмір бойы білімге ұмтылуы және өзіне керек ақпаратты тәуліктің кез-келген уақытында тез ала білуімен ерекшеленеді. Еліміз әлемдік білім кеңістігіне шығу мақсатында Болония келісіміне қол қойып; 12 жылдық білім беруге көшу, орта мектептің 3- сатысы мен жоғарғы оқу орындарында кредиттік технологияны ендіру, білім саласына тестік бақылау жүйесін қолдануды міндеттенді. Бұл міндеттер 2011- 2020 жылдарға арналған білімді дамытудың мемлекеттік бағдарламасында кезең-кезеңмен модернизациялау арқылы іске асырылмақшы. Білім- бұл қоғамның айнасы, егер білім саласы жеткілікті қаржыландырылып, уақытында реформа жүргізілмесе елдің интеллектуалдық потенциалы төмендейді деп есептеймін.

Қазіргі кезде Европа кеңесінің (1992) Декларациясына сәйкес 12 жылдық білім беру жүйесіне дүниежүзінің 138 жуық мемлекеттері енген. Олардың ішіне дамыған елдерден АҚШ, Жапония, Германия, Франция және т.б. кіреді. ТМД елдерінен 12 жылдық орта білім беру мерзімін Өзбекстан, Латвия, Литва, Эстония, Украина, Молдова таңдады. Қазіргі кезде Қазақстанның 107 мектебінде 12 жылдық білім беру үдерісі эксперимент түрінде жүргізілуде. (RUSNAUKA.COM). Себебі, орта білім халықаралық талаптарға сәйкес келіп, мемлекеттер әлемдік білім кеңістігінде бір- бірімен байланыста болу керек деп ойлаймын.

Әлем елдері тәжірибесінде әр мемлекеттің өзіне тән орта білім беру жүйесі мен мектеп үлгісі, орта мектептердің әрқайсысының қалыптасқан өзіндік ішкі құрылымы бар. Дүниежүзінің аса дамыған елдерінде АҚШ- та, Англияда, Швейцарияда, Канада мен Германияда жалпы білім беру ұзақтығы 12-13 жыл, Голландияда 14 жыл, ал Кореяда, Жапонияда, Швецияда, Францияда, Италияда -12 жыл. Тек экономикасы жаңа дамып келе жатқан елдерде ғана орта мектеп 10-11 жыл. Ал білімді қаржыландыруға келсек, Германия XX ғасырда білім беруге ерекше көңіл бөлген мемлекеттердің бірі болды. 80 жылдары бұл ел жеке оқу орындарынан бас тартып, ақысыз оқу орындарын көбейткен. ЖОО-ға түсуде оқушының аттестаты, яғни орташа ұпайы негізгі роль атқарды. Соның нәтижесінде Германия Еуропаның алғашқы алтылығына кірді, экономикасы дамыған елге айналды, неміс патриотизмі қалыптасты. Францияда XX ғасырдың ортасында білімді қаржыландыру 14 есеге өсіп, ақысыз оқу мен ақылы оқудың ара қатынасы 80 мен 20 пайыз болған. Әлемдік тәжірибе мемлекеттердің экономикалық

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

дағдарыстан шығуымен бірге білім саласын оза қаржыландыруы қатар жүргенін көрсетеді. Мәселен, 1955-1985 жылдар аралығында Жапонияда білімді қаржыландыру 20 есеге артқан. Себебі, олар елдің келешегі терең білімде, білімге салынған инвестицияның қайтарымы мол болатынына көз жеткізді. Дегенмен, интернет сайттарынан алған мәлімет бойынша, аталған мемлекеттердің, атап айтқанда, Қытайдағы математикадан білім көрсеткіші 2% болуы, Жапонияның да математикадан білім көрсеткіші төмен пайызды көрсетуі мені таң қалдырды. Демек, жаратылыстану- математика бағыты тек біздің елімізде ғана емес дамыған елдерде де өзекті мәселе болып отыр.

Қазақстанда жүргізілетін реформаның өзектілігіне келсек, Елбасы 2013 жылдың 14- желтоқсанында жариялаған кезекті жолдауында былай деп атап көрсетті: «Бәсекеге қабілетті дамыған мемлекет болу үшін біз сауаттылығы жоғары елге айналуымыз керек. Қазіргі әлемде жай ғана жаппай сауаттылық жеткіліксіз болып қалғалы қашан. Біздің азаматтарымыз үнемі ең озық жабдықтармен және ең заманауи өндірістерде жұмыс жасау машығын меңгеруге дайын болуы тиіс. Сондай-ақ балаларымыздың, жалпы барлық жеткіншек ұрпақтың функционалдық сауаттылығына да зор көңіл бөлу қажет Балаларымыз қазіргі заманға бейімделген болуы үшін бұл аса маңызды». Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында: «Жалпы білім беретін мектептерде Қазақстан Республикасының зияткерлік, дене бітімі және рухани дамыған азаматын қалыптастыру, тез өзгеретін әлемде оның табысты болуын қамтамасыз ететін білім алудағы қажеттілігін қанағаттандыру, экономикалық әл- ауқаты үшін бәсекеге қабілетті адами капиталды дамыту, 12 жылдық оқыту моделіне көшу. Сонымен қатар, жоғары білікті ғылыми және ғылыми- педагог кадрларды даярлау; өмір бойы оқыту, баршаға білім алу үшін жағдай жасау; жастарды отансүйгіштікке тәрбиелеу және олардың азаматтық белсенділігін, әлеуметтік жауапкершілігін және әлеуетін ашу тетіктерін қалыптастыру жөніндегі шаралар кешенін іске асыру» деп атап көрсетілген.

Осы қабылданып жатқан мемлекеттік құжаттардан Қазақстандағы жүргізіліп жатқан реформаның маңыздылығын көруге болады. Ал осы саясатты жүзеге асыратын мұғалім, ол қандай болуы керек?

Біріншіден, «Қазақстан -2050 » стратегиялық жоспар бойынша еліміз әлемдік экономикада бәсекеге қабілетті 30 елдің қатарына қосылу керек, сондықтан білім беру жүйесін өзгерту кезек күттірмейтін мәселе. Жоғарыда айтылған Болон декларациясына қол қойылғаннан кейін еліміз экономикалық

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

және қаржылық дағдарысқа қарамастан жоғары білімнің үш сатысы: бакалавр, магистратура, докторантура, ЖОО-да кредиттік жүйе, «Назарбаев Университеті», «Назарбаев зияткерлік мектебі» сияқты инновациялық жобаларды, 2011-2020 жылдарға дейінгі білім берудің мемлекеттік бағдарламасын жүзеге асыра бастады. Қазіргі уақытта «Назарбаев Университеті» әлем университеттерімен қатар халықаралық талаптарға сәйкес жұмыс жасап жатыр. 1993 жылы басталған «Болашақ» бағдарламасы бойынша студенттерге шетелге оқуға барып, ғылыми тәжірибе алмасып, оны Қазақстанға таратып жатыр. Мұның өзі Тәуелсіз Қазақстанның әлемдік білім кеңістігіне ену мүмкіндігін кеңейту, әлемдік тәжірибенің тиімді жақтарын еліміздің игілігіне пайдалануға деген қажеттілік деп есептеймін. ЮНЕСКО рейтингі бойынша біздің балаларымыз ТМД елдерінің арасында математика пәні бойынша 5- орын, жаратылыстану пәні бойынша 11-орын (Беларусь-26, Тәжікстан-31, Қырғызстан-42, Армения-43, Өзбекстан- 48, Молдова- 59), ал жалпы есеп бойынша 7-орынды иеленгені мені қуанытып отыр. «Қазіргі уақытта дарынды және талантты оқушыларды олардың тек жоғары зиятының болуымен ғана анықтамайды. Дарындылық пен таланттың тұжырымдамасына қатысты қағидаттар жүйесіне кең ауқымды жалпы зияткерлік, академиялық қабілеттерді, шығармашылық, көшбасшылық қабілеттерді, жеке мүмкіншіліктері мен өнердегі визуалдық және орындаушылық қабілеттерді жатқызуға болады».(МАН, 1-деңгей, 18-бет). Сондықтан бәсекеге қабілетті, дарынды және талантты балаларды оқытуда мұғалімдерге үлкен ізденіс пен жауапкершілік керек деп ойлаймын.

Екіншіден, елімізге оқушыларға қалай оқу керектігін үйреніп, соның нәтижесінде еркін, өзіндік дәлел-уәждерін нанымды жеткізе білетін, ынталы, сенімді, сыни пікір-көзқарастары жүйелі дамыған, сандық технологияларда құзырлылық танытатын оқушы қалыптастыратын көшбасшы мұғалім керек. «Мұғалімдер жұмыстарына жеткілікті уақыт бөле білулері керек, оқушының білімі мен дағдыларын дамытуда ғана емес, жалпы алғанда оның оқуын барынша даралау және баланың бойында метасананы – **қалай оқу керектігін үйренуді** қалыптастыруға мән бере отырып, оны тұлға ретінде дамытуда икемділік танытулары тиіс».(Schleicher, 2012).(МАН, 1-деңгей, 5-бет). Шәкірттеріміздің болашақ тағдырына алаңдағандықтан, жылдам өзгеріп жатқан әлемде оларды заман талабына сай тәрбиелеу үшін өзгеріс керек деп ойлаймын. «Орта білім беру жүйесінде әлемдік жоғары деңгейге қол жеткізген анағұрлым танымал оқыту әдістемелері арасында сындарлы оқыту теориясына негізделген тәсіл кең тараған».(Hattie, 2009).(МАН, 1-деңгей, 10-

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

бет).Сындарлы оқытудың мақсаты- оқушының пәнді терең түсіну қабілетін дамыту, алған білімдерін сыныптан тыс жерде, кез келген жағдайда тиімді пайдалана білуін қамтамасыз ету(МАН,1-деңгей, 10-бет), яғни аталған теорияны мектеп тәжірибесіне енгізу. Оқушыларды сыни тұрғыдан ойлауға дағдыландыру үшін, алдымен мұғалімдердің өздері креативті ойлай білуі керек. Әрине, ұзақ жыл қалыптасқан «дәстүрлі» стильді, бұрынғы көзқарас пен әдіс-тәсілдерді бірден өзгерту қиын, дегенмен, қазіргі мұғалім жеткен жетістігінде тоқтап қалмағаны дұрыс. Ол өзі үздіксіз оқи отырып, өзгелерді де оқыту керек деп ойлаймын.

Үшіншіден, жекелеген пәндерді оқытуға білім технологияларын ықпалдастыра алатын, оқудың барлық үш аспектісін өзара байланыстыратын, ақпараттық-коммуникациялық технологияны меңгерген, кәсіби құзіреттілігі жоғары мамандар мектепке ауадай қажет болғандықтан мұғалімге өзгеріс қажет. «Үш білім саласының **қиылысу ортасында технологиялық, педагогикалық және мазмұндық білім**(ТПМБ) орналасқан. Осы тәсілді алғаш рет 2006 жылы Мишра мен Келер қарастырды, олардың айтуынша, егер жаңа технология оқуды жақсарту жағына өзгертуге қабілетті болуға тиіс болса, онда жоспарлау үдерісі пән бойынша арнайы білімдердің оқушылардың осы білімдерді қалай игеретінін түсінумен бірге жүруін көздеуі керек».(МАН, 1-деңгей, 32-бет). Яғни, оқыту үдерісіндегі жаңа өзгерістерге тез бейімделетін мұғалім керек. Қазақстан білім беру, жаңа технология, экология саласында әлем университеттері арасында алдыңғы орынды иеленетін Ұлыбританияның Кембридж Университетімен білім саласында бірлескен жоба бойынша жұмыс жасап жатыр. 800 жылдық тарихы бар бұл оқу орнымен еліміздің келісім жасауы білім саласындағы өзгеріске деген қажеттіліктен туындап отыр. Кембридж университетінің түлегі, ұлы ғалым Исаак Ньютон: «ғылымды оқып үйренуде ережеден гөрі тәжірибе пайдалы» - деп көрсеткен. Бұның өзі біздің елімізде жетіспей тұрған теория мен практиканың ұштасуының қажет екендігін дәлелдейді. Кембридж Университетімен ынтымақтастықтың арқасында 4 мың қазақстандық студент Ұлыбританияда оқуға мүмкіндік алды, Кембридж Университетінің профессорлары дәріс беретін Қазақ-Британ Техникалық Университеті осы мақсатта тиімді жұмыс жасап жатыр. Сонымен қатар Қазақстан мен Кембридж Университетінің келісімі нәтижесінде мұғалімдер біліктілігін көтерудің 3 деңгейі бойынша қайта даярлауға арналған педагогикалық шеберлік орталықтары еліміздің барлық облыс

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

орталықтарында ашылды. Біліктілік арттырудың осы бағдарламасы бойынша білім алған ұстаздар мектептерге өзгеріс енгізіп жатыр.

Дамыған өркениетті елдердің әлеуметтік- экономикалық, мәдени-рухани жағынан қарқынды дамуының бір себебі, «XXI ғасырда білімді көтерудің іс- жоспары»- атты арнайы бағдарламалар қабылдап жастарды тамыры терең ұлттық құндылықтар бойынша тәрбиелеп, ұлттық мүдде төңірегінде пәрменді білім жүйесін құра білуінде болып отыр. Қазіргі уақытта Ресей орта мектептерінің барлық сатыларына «халықтың әдет-ғұрыптары», «орыс менталитеті», «орыс философиясы», «Ресей шамшырақтары» сияқты арнаулы пәндер ұлттық компонент ретінде оқу жоспарына ендіріліп отыр. Біздің алдымызда отаншыл, рухы күшті жетілген, тәуелсіздік бағасын түсінетін, нарық жағдайына бейім, білімді ұрпақ тәрбиелеу міндеті тұр. Бүгінге дейінгі пәндер еуропалық центристік жолмен оқытылып келді, ал Еуропа елдерінде ұлттық құндылықтарға негізделген білім қалыптасты. Азия алпауыттары атанған Сингапур, Оңтүстік Корея сияқты елдер жаһандық технологияны ұлттық ерекшеліктерді сақтай отырып өз тәжірибелеріне енгізді. Дамыған елдердегі(Оңтүстік Корея т. б.) тәрбие үрдісін пайдаланып, атадан балаға мирас болып келе жатқан бай салт-дәстүрімізді жүйелеп «Ұлттық құндылықтарымыз» деген атпен арнайы бағдарлама түзіп оны балабақша, мектеп, ЖОО- ның оқу жоспарларының инвариантты бөліміне ендіру және оған оқыту- әдістемелік кешен жасау еліміздің білім жүйесіндегі қоғамдық сұраныс болып отыр. Бұл пән – өз ұлтын мақтаныш етуге тәрбиелейтін тиімді педагогикалық әдіс, ол- жастарды өз жерін, табиғатын, мәдениетін, өнерін, халқын сүйіп қастерлейтін әдістеме. Ол- пәндік біліммен қатар, тәрбиеге бүгінгі күн тұрғысынан жаңаша көзқарасты қалыптастыратын оқулық, ол- тәрбиедегі сапасыздыққа тосқауыл қоятын бағдарлама, сонда ғана оқу мен тәрбие ұштасып, келешекте игі нәтижесін берері сөзсіз.

Мектептердің материалдық-техникалық базасы: интерактивті тақта, компьютер, ноутбуктармен толықтырылып жатыр. Алайда, селолық елді мекендердегі мектептердің материалдық- техникалық базасы сын көтермейтін жағдайда, көпшілігінің тозығы жеткен, мерзімі біткен, істен шыққан. Техникалық құрал- жабдықтардың, спорт тауарлары, пән кабинеттері, лаборатория, жаңа буын оқулықтарының жеткіліксіздігі білім стандарттарын толық меңгеруге мүмкіндік бермей отыр. Оқытудың электронды жүйесіне көшу арқылы барлық мектептер мен әрбір отбасында компьютер немесе ноутбук болса нұр үстіне нұр болар еді, сонда оқушылар, әсіресе, қыз балалар ауыр сумка толы кітап, дәптерді көтеріп жүрмес еді.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Бұның өзі жас ұрпақтың салауатты өмірін қалыптастыруда көп көмегі болар еді, сонымен қатар, оқушылар үй тапсырмасын компьютерде орындап, флешкамен әкелсе, бұл мұғалім үшін де, оқушы үшін де тиімді болар еді, себебі, білім саласында осындай өзгеріс жасалып жатқанда қажетті техникалық құралдардың жетіспеуі жұмыстың өнімділігіне кері әсерін тигізіп, сөз бен істің арасында алшақтық орын алады деп ойлаймын.

Бізге жаңа сапалы оқулық даярлауға қабілетті көшбасшы мұғалім керек. Қазіргі уақытта жыл сайын тақырыптық жоспар немесе оқулықтар, олардың өзі әр түрлі баспадан шығып оқушылардың білім алуына қиындық тудырып отыр. Оқулықтағы терминдердің түсінуге қолайсыздығы, тапсырмалардың күрделілігінен, оқушының жас ерекшелігіне сәйкес келмеуінен балалар үйге берілген тапсырманы өз бетінше орындауға шамасы келмей ата- аналарының көмегіне сүйенуге мәжбүр болады. Ал мұғалімдер сабақты жоспарлауда уақытты есептей алмайды, сондықтан бағдарламалық материалды меңгертуге үлгіре алмайды. Өлемдік тәжірибеге сүйенсек, тәжірибелі мектеп мұғалімдері мектеп бағдарламасын, сыныпты зерттеуге қатысады екен. Мұны «Іс-әрекетті зерттеу»деп атайды. «Іс-әрекеттегі зерттеу адамдардың тәжірибесін, тәжірибе туралы түсінігін және тәжірибе жүргізілетін жағдайды түсінуін өзгертеді. Ол жаңа үлгілерді- жаңа өмірлік бағыттарды қалыптастыра отырып, «сөйлеу», «тәжірибе» санаттарының мазмұнын өзгертеді.Бұл тәжірибе – басқа тәжірибелерді өзгертетін мета тәжірибе.Метатәжірибе өз кезегінде басқа тәжірибелер қалыптастыратын дәйектерді, әрекеттер мен байланыстарды өзгертеді».(Kemmis, 2007).(МАН, 1-деңгей, 45- бет).Іс-әрекетті зерттеу сыныптың ахуалын, білім сапасын, оқу үдерісін едәуір жақсартуға көмектеседі деп есептеймін.

Қорыта айтқанда, елбасы Н.Ә. Назарбаевтың айтуы бойынша: «білім және ғылым саласы бойынша мамандарды жаңаша дайындауға жаңа міндеттер белгіленді». Президент тапсырмасы бойынша жаңа әдістеме мен технологияны енгізудің алғашқы қадамы жасалып жатыр.Сонымен қатар елбасы өзінің «Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» атты жолдауында «Орта білім жүйесінде жалпы білім беретін мектептерді Назарбаев зияткерлік мектептеріндегі оқыту деңгейіне жеткізу керек. Мектеп түлектері қазақ, орыс және ағылшын тілдерін білуге тиіс. Оларды оқыту нәтижесі оқушылардың сындарлы ойлау, өзіндік ізденіс пен ақпаратты терең талдау машығын игеру болуға тиіс» деп атап көрсетті. Демек, еліміздің білім беру жүйесіндегі сындарлы оқыту теориясы келешекте игі нәтижесін берері сөзсіз.

Жұқпалы Ауруларды Балау

Тағаев Жантөре Жұманалыұлы
«Шымкент аграрлық колледжі» МКҚК-ның студенті
Жетекшісі: Байтханова Ақмаржан Әмірбекқызы.
арнайы пән оқытушысы

Зерттеудің мақсаты: Жұқпалы ауруларды дер кезінде анықтап, алдын алу.

Аннотация: «Індеттану микробиологиямен» пәнінен «Жұқпалы ауруларды балау» тақырыбына жазылған бұл шығармашылық жұмыс аннотация, нормативтік сілтемелер, анықтамалар, қысқартылған сөздер, кіріспе, негізгі бөлім, қорытынды, пайдаланылған әдебиеттер тізімінен тұрады.

Шығармашылық жұмыс 7 беттен тұрады

- Жұмыстың міндеттері: 1. Індеттанулық әдіс-тәсілдерді меңгеру..
2. Клиникалық әдіспен балау.
3. Патологиялық-анатомиялық әдіспен диагноз қою.
4. Микробиологиялық әдісті тереңірек зерттеу.
5. Серологиялық әдіс-тәсілдерді меңгеру.
6. Аллергиялық әдіс қою жолдарын анықтау.

1. КІРІСПЕ.

Жұқпалы ауруды балау, немесе диагноз қою, аурудың кез келген түрі /ішкі жұқпайтын, оташылық, т.б./ балаудың ортақ заңдылықтарына негізделген. Әйтсе де жұқпалы ауруларды балаудың өзіндік үш түрлі ерекшеліктері бар.

1. Жұқпалы аурудың әрқайсысының өзіне тән тірі қоздырушы сы болатындықтан, сол қоздырушыны ауырған жануардың денесінен тауып, оны анықтау диагноз қоюға толық негіз болады.

2. Жұқпалы ауру кезінде денеде ауру қоздырушыға қарсы өзіне тән иммундік жауап реакциялары болатындықтан, осы

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

өзгерістерді аллергиялық немесе серологиялық тәсілдермен анықтау – ауруды балаудың аса бір тиімді әдістері болып табылады.

3. Жұқпалы ауруға індет процесі тән болғандықтан, індетте ерекшеліктерін ескеру арқылы балау жұмыстарына тиісті 6 бағдар беруге болады.

Жұқпалы ауруларды балау кешенді түрде жүргізіледі де, бұл кешен мынандай құрама бөліктерден тұрады:

1. Индеттанулық әдіс.
2. Клиникалық әдіс.
3. Патологиялық-анатомиялық әдіс.
4. Микробиологиялық /бактериологиялық немесе вирусологиялық/ әдіс.
5. Серологиялық әдіс.
6. Аллергиялық әдіс.

Жұқпалы ауруды балаған кезде диагноздың екі түрін аясыратқан жөн. Олар – нозологиялық және індеттанулық диагноз. Нозологиялық балау – аурудың түрін /мысалы: бруцеллез, топалаң, сіреспе/ анықтауға саяды. Индеттанулық балау толық індеттік жағдайды анықтауға бағытталған. Индеттанулық балау негізінде індеттің буындары /инфекция қоздырушысының бастауы, оның берілу тетіктері мен оған бейім жануарлар/ және індет ошағының ерекшеліктері мен шекарасы анықталады. Тек егжей-тегжейлі індеттанулық балау негізінде ғана індетке қарсы нәтижелі жұмыс жүргізуге болады.

2. Негізгі бөлім.

2.1. Индеттанулық балау әдісі.

Индеттанулық балау әдістері індеттің шығуы мен таралуына қатысты төмендегідей мәліметтерді талдау арқылы жүргізіледі.

1. Индеттік жағдай.
2. Индет бұғауының буындары.
3. Аурудың індеттік ерекшеліктері.

Индеттік жағдайдың негізгі көрсеткіші – күдік тудырған аурудың сол өңірде бар немесе жоқ екендігі. Екінші сөзбен айтқанда, тиісті індет ошағының немесе табиғи ошақтың болу болмауы. Егер ондай ошақ бұл аймақта болмаса, осы аурудың басқа жердегі ошағына ауырған малдың

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

қандай қатысы болуы мүмкін екендігін анықтау. Бұл жағдай індет бұғауының буындарын талдауға тікелей қатысты.

Індет бұғауының буындарын талдау жануардың ауруға бейімділігінен басталады. Ауруға бейім жануар індет бұғауының соңғы буыны болса да, жануардың ауруға бейімділігі балау жұмыстарында бірінші кезекте ескеріледі. Оған мынандай мысал келтіруге болады, сиыр маңқаға шалдықпайтындықтан малдың бұл мүлігінде аталған ауруға балау жүргізу орынсыз әрекет екені даусыз. Ауруға бейімділік жануардың түр, жыныс және жас ерекшеліктеріне негізделіп қарастырылады.

Індет бұғауының буындарын талдағанда екінші кезекте күдік тудырған аурудың бастауы болып табылатын ауру немесе микроб алып жүруші жануардың бар немесе жоқ екендігі анықталады. Егер инфекция қоздырушысының бастауы табылса, оның берілу тетіктері іздестіріледі. Ауруға бейім жануар инфекция қоздырушысымен тікелей жанаспаған жағдайда жұғу факторлары мен тасымалдаушылардың аурудың тарауына қатысы анықталады. Сонымен қатар инфекцияның қарастырылып отырған жағдайдағы мүмкін болатын берілу жолдары және олардың осы аурудың ерекшеліктерімен үйлесімділігі.

Аурудың індеттік ерекшеліктеріне тоқталғанда, оның қарқыны /спорадия, эпизоотия, панзоотия/, жұғымталдығы, шығын және өлім көрсеткіштері т.б. ескеріледі. Сонымен қатар аурудың маусымдық және кезеңдік ерекшеліктері оны балау үшін құнды деректер болып табылады.

Індеттанулық балау әдісі түпкілікті нозологиялық диагноз қоюға толық мүмкіндік бермегенмен, басқа дәлдігі жоғары арнаулы әдістерді пайдалануға бағдар береді.

2.2. Клиникалық балау әдісі.

Ауырған жануарды клиникалық тексеру – балаудың міндетті шарты. Сіреспе, қысаға, аусыл, құтырық сияқты аурулар кезінде клиникалық тексерудің диагноз қою үшін шешуші маңызы бар. Ал көптеген жұқпалы аурулар кезінде бұл аса құнды қосымша әдіс болып табылады. Індеттанулық талдаумен қатар клиникалық тексеру ауруға лабораториялық зерттеуді белгілі бір бағдарда жүргізуге жағдай жасайды. Клиникалық тексеру кезінде ауырған жануарда тірі кезінде лабораториялық зерттеулер үшін тиісті материалдар алынады.

Жұқпалы ауруларға клиникалық балау жүргізгенде олардың мынандай ерекшеліктерін ескеру керек.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

1. Жұқпалы аурулардың өршуінің сатылығы /стадиялығы/. Аурудың бірінен соң бірі келетін жасырын, клиника алдындағы, клиникалық және ақырғы қорытынды сатылары болады. Сондықтан аурудың белгілерін динамикалық өзгерістерін ескере отырып қарастырады.

2. Инфекциялық синдромға тән құбылыстар. Инфекциялық синдром деп этиологиясына қатыссыз жұқпалы аурулардың көпшілігіне тән клиникалық белгілер кешенін айтады. Бұл белгілері арқылы аурудың жұқпалы екендігі пайымдалады.

Көп жағдайда инфекциялық синдром организмнің жалпы өзгерістері ретінде байқалады. Бұл өзгерістер: дененің қызынуы, жабырқау, тәбеттің жойылуы, метаболиттік ақаулар /су- ион алмасуының бұзылуы, ацидозға бейімдік, қан тамырларының өткізімділігінің бұзылуы/. Кейде инфекциялық синдром орны шектелген ақаулар арқылы білінеді. Мұндай құбылыстар белгілі бір ұлпалар мен мүшелердің шектеулі зақымдануы кезінде байқалады. Орны шектелген инфекциялық процестің әдеттегі белгілері – жалпы қабыну құбылыстарына тән өзгерістер: rubor, tumor, calor, dolor және functio laesa. Бұған осы мүшеге тән симптоматологиялық белгілер қосылады.

Көптеген жұқпалы аурулар кезінде сепсис /өлі тию/ байқалады. Сепсисің клиникалық белгілері: дененің ыстығы 2-4°C өзгеріп тұратын қайталама қызба, демігу, тамыр соғуының жиілегі-бәсеңдеуі, жүрек аритмиясы, кілегейлі қабықтардың сарғаюы, ішек-қарын қызметінің бұзылып іш өтуі, құрысу, салдану, көз бен мұрыннан сора ағу, ядросы солға ауысқан лейкоцитоз.

Жануарларды клиникалық тексеру жалпы, арнаулы және лабораториялық әдістерді пайдаланып жүргізіледі. Жалпы әдістерге жататындар: тіркеу, анамнез, қарау және бақылау, дененің ыстығын өлшеу, пальпация, перкуссия, аускультация. Арнаулы әдістер: зондтау, катетерлеу, эндоскопия, УЗИ, рентгеноскопия, графикалық әдістер /ЭКГ, ринография, пневмография, гастрография, сфигмография, флегмография, рештенография/.

1.3. Лабораториялық әдістер:

Лабораториялық әдістер несептің, нәжістің, т.б. анализдері.

Клиникалық зерттеу нозологиялық диагноз қоюмен қатар аурудың біліну түрлерін де айқындауға мүмкіндік береді. Аурудың клиникалық түрлері: әдеттегі (кәдімгі), әдеттегіден тыс, аса жіті, жіті, жітіден төмен, созылмалы,

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

үзiктi, зiлдi, зiлсiз, орны шектелген, жайылған, т.б. Аурудың мұндай түрлерiн айқындаудың емдеу үшiн маңызы аса зор.

Патологиялық-анатомиялық балау әдiсi. Патологоанатомиялық әдiстiң жұқпалы ауруларға диагноз қою үшiн көмегi зор. Жұқпалы ауруды балау үшiн үш түрлi патологиялық-анатомиялық өзгерiстердi ескеру қажет.

1. Инфекция қоздырушысының денеге енген жерiнде болатын өзгерiстер.

2. Инфекциялық процестерге тән денедегi жалпы патологиялық-анатомиялық өзгерiстер.

3. Жекелеген жұқпалы аурудың өзiне тән өзгерiстерi. Жұқпалы аурудың қоздырушысы денеге енген инфекция қақпасында әдетте бастапқы ошақ немесе бастапқы эффект пайда болады. Мысалы, өкпедегi немесе iшектегi туберкулез ошағы, аусыл кезiндегi бастапқы афта /күлдiреуiк/, топалаң кезiндегi терiдегi карбункул. Бастапқы ошақты толық және толық емес бастапқы кешен деп атайды.

Бастапқы толық кешен деп тиiстi мүше мен оның маңындағы сөл түйiнi бiрдей зақымдануын атайды. Егер микроб енген жерде ақау болмай тек қана маңындағы сөл түйiнi ғана зақымданса, онда ол толық емес бастапқы кешен болып табылады. Егер бастапқы ошақ бiр ғана емес бiрнеше мүшелерде болса, ондай ошақ күрделi бастапқы кешен деп аталады. Мысалы туберкулез кезiнде өкпе мен iшек қатарынан зақымдануы мүмкiн.

Инфекциялық процестерге тән денедегi жалпы өзгерiстерге мыналар жатады:

- қан және сөл айналымының бұзылуы;
- лимфоидты мүшелердiң зақымданып, мононуклеарлы фагоцит торшаларының көбеюi;
- iшкi ағзалардағы дистрофиялық өлiеттену құбылыстары;
- кiлегейлi қабықтар мен терiнiң зақымдануы.

Қан және сөл айналымының бұзылуы-ауру қоздырушысының және оның ұларының қан тамырына және қан айналу орталығына әсер етуiнiң және аллергиялық реакциялардың нәтижесi. Геморрагия /қанталау/ ауруды балағанда ескерiлетiн негiзгi бiр ерекшелiк ретiнде барлық жiтi өтетiн және бiрталай созылмалы жұқпалы аурулар кезiнде кездеседi. Геморрагиямен қатар терi асты шелiнiң домбығуы жиi кездеседi. Аллергиялық процестер кезiнде қан тамырларының қабырғасында фибринозды өлiеттену кездеседi. Жүректiң қызметiнiң бұзылуы тоқырау құбылыстарын тудырып, оның нәтижесiнде терi асты шелi қабынып, сiрiлi қуыстарда транссудат жиналады.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Жұқпалы ауруларды балағаңда лимфоидты мүшелерде болатын өзгерістерге ерекше көңіл бөлінеді. Көкбауыр мен сөл түйіндерінің гиперплазиясы /ұлғаюы/ жұқпалы ауруларға тән заңды құбылыс. Көкбауыр әсіресе жіті өтетін өлі тиген жұқпалы аурулар кезінде /мысалы, топалаң/ өте зор өзгерістерге ұшырайды. Соңдықтан да өлітиген көкбауыр деп бұл ағзаның шектен тыс ұлғайып, оның ұлпасының жұмсарып, кескен кезде қоймалжыңдануын айтады. Созылмалы аурулар кезінде /мысалы, жұқпалы анемия/ көкбауыр аздап қана ұлғайып консистенциясы нығыздалып, кескен кезде бозаңқы болады. Жаңа туған және көтерем болған жануарларда көкбауыр өзгеріске аз ұшырайды.

Дистрофиялық өліеттену процестері де ауру қоздырушысы мен оның уларының әсерінен болады. Бұлар көбінесе өлітиген инфекциялар, токсикоинфекциялар және сенсibiliзация /сезімталдану/ кезінде байқалады.

Жұқпалы ауруларды балау үшін гистологиялық зерттеулердің маңызы зор. Оның нәтижесінде төмендегі құбылыстарды анықтауға болады:

- инфекциялық патологиялық процестердің өршуі;
- иммунологиялық қорғаныс процестерінің дамуы;
- әрбір ауруға тән өзгерістердің білінуі, әсіресе вирустық аурулар

кезінде байқалатын ішіндегі денешіктер /тельца-включения/. Ішіндегі денешіктерді табу вирустық ауруларға түпкілікті диагноз қоюға негіз болады. Олар цитоплазмалық және ядролық болып бөлінеді. Цитоплазмада болатын денешіктер құтырық /Бабеш-Негри денешіктері/, шешек /Болингер денешіктері/, грипп, парагрипп, сиыр обасы, пситтакоз кезінде кездеседі. Ядрода болатын денешіктер Борн ауруы, сиыр ринотрахеиті, жылқы риноплевмониясы, везикулярлық стоматит, құс ларинготрахеиті кезінде байқалады.

2.4. Жұқпалы ауруларды балаудың арнаулы әдістері.

Індеттанулық, клиникалық және патологоанатомиялық әдістердің көмегімен кейбір жекелеген жұқпалы ауруларға ғана диагноз қою мүмкін. Көбінде бұл зерттеулердің нәтижесінде белгілі бір ауруға күдіктенуге болады. Ал соңғы тұжырым тек қана арнаулы әдістердің көмегімен жасалынады. Бұл арнаулы әдістер аурудың өзіне тән қоздырушысын немесе оған қарсы жануар денесіндегі өзгеше иммунологиялық құбылыстарды айқындауға негізделген. Мұндай арнаулы әдістерге микробиологиялық

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

/бактериологиялық, вирусологиялық/, серологиялық және аллергиялық зерттеулер жатады.

Бактериологиялық зерттеу. Бактериологиялық балау әдісі жұқпалы ауруларға шалдыққан жануардың денесінен ауру қоздырушы зардапты микробты табуға негізделген. Микробты табу “индикация” оның қай түрге жататындығын айқындау “идентификация” деп аталады. Бактериологиялық зерттеу үш түрлі буыннан тұрады. Олар: микроскоппен көру яғни микроскопия /микроскоптау/, бактерияны қоректік ортада өсіріп, өсін алу және лабораториялық жануарларға жұқтырып биосынама қою.

Бактериологиялық зерттеу оң нәтиже берген жағдайда іс жүзінде тұжырымды диагаоз қоюға болады. Тек кейбір шартты түрдегі зардапты микробтар /сальмонеллалар, пастереллалар, эшерихиялар/ табылған кезде басқа балау әдістерінің көмегімен ауру немесе микроб алып жүру екенін ажыратуға тура келеді. Енді бір жағдайда табылған микробтың індеттік штамы немесе

вакциналық штамм екенін айқындау қажет болады. Қазіргі замандағы әдістер бұл қиындықтарды жеңуге толық мүмкіндік береді.

Вирусологиялық зерттеу. Вирусологиялық әдістің бактериологиялық зерттеулерден біршама өзгешеліктері бар. Вирус торша ішінде тіршілік ететін болғандықтан, вирионды босатып алу үшін ең әуелі патматериалды мұқият ұнтақтап, суспензия дайындайды. Вирусты бөліп алу үшін суспензияны тауық эмбрионына немесе ұлпа өсініне енгізеді, болмаса лабораториялық немесе табиғи бейім жануарларға жұқтырады. Жұқтырудың нәтижесі оң болған жағдайда өсіп-өнген вирусты айқындау үшін әртүрлі серологиялық реакциялар пайдаланылады.

Аллергиялық зерттеу. Жұқпалы ауруларды аллергиялық әдістермен балау баяу типті сезімталдыққа негізделген. Бұндай зерттеулер ауру қоздырушы микробтардың антигендерінен даярланатын аллергендердің көмегімен іске асырылады. Аллергиялық балау туберкулез, паратуберкулез, бруцеллез, маңқа, топалаңның созылмалы түрі /шошқада/ сияқты аурулар кезінде пайдаланылады.

Аллергенді негізінен орны шектелген реакция үшін тері ішіне, қабақ астына, көздің конъюнктивасына жібереді.

Орны шектелген реакция аллерген енгізген жердің қабынуы арқылы білінеді. Соның нәтижесінде тері қыртысы қалыңдайды, қабақ асты бұлтияды, ал көздің қасаң қабығы қабынып, ірің аралас жас ағады.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Кей жағдайда, орны шектелген реакцияның нәтижесі дудәмал болса немесе бұндай зерттеуді жүргізу мүмкін болмаса, организмнің жалпы реакциясын анықтайтын зерттеулер жүргізеді. Бұндай жағдайда аллергенді вена ішіне немесе тері астына жібереді. Организмнің жалпы реакциясы дене қызуының көтерілуі арқылы білінеді. Орны шектелген реакциядан гөрі жалпы реакцияны анықтау мейлінше дәлірек мәлімет береді.

Серологиялық зерттеу. Жұқпалы ауруларды балауға серологиялық реакциялар кеңінен пайдаланылады. Серологиялық реакциялар антиген мен антиденелердің организмнен тыс *in vitro* өзара әрекеттесуінің нәтижесінен туындайды. Антиген мен антидененің қатысуынсыз ешбір серологиялық реакция жүрмейді. Сондықтан оларды серологиялық реакциялардың негізгі факторлары деп атайды. Көптеген серологиялық реакцияларды антиген мен антиденеден басқа қосымша факторлар деп аталған комплемент, конглютинин, антиглобулин, т.б. пайдаланылады. Серологиялық реакциялардың компоненттері өзгермеген /табиғи қалпындағы/, алып жүруші негізге /эритроцит, латекс, декстран, т.б./ жабыстырылған және радиоактивті изотоп, люминисцентті бояу немесе тағы басқалармен таңбаланған болуы мүмкін. Антиген мен антидене қосылғанда белгілі бір құбылыс байқалады. Мысалы, антигендер жабысып ірімктенеді /агглютинация, преципитация/ немесе ериді /лизис/. Осы құбылыстарды тікелей бақылаумен қатар, бір тектес қос компонентті жарыстырып, бірінің әсерін екіншісі тежеуі арқылы да серологиялық реакцияның нәтижесін бақылауға болады. Мұндай реакциялардың бірінші түрі – тікелей жүретін реакциялар да, екінші түрі – тежелінген реакциялар. Сонымен біздің пайымдауымызша /Т.Сайдулдин, 1982/ серологиялық реакциялар негізгі екі жікке бөлінеді: қосымша факторлары жоқ реакциялар және қосымша факторлары бар реакциялар. Бұлардың әрқайсысы компоненттерінің ерекшеліктеріне байланысты компоненттері өзгермеген, компоненттері жабыстырылған және компоненттері таңбаланған деп аталатын үш топқа бөлінеді. Реакциялардың әрбір тобы қойылу ерекшеліктеріне қарай тікелей және тежелінген түрлерге бөлінеді.

Серологиялық реакцияларда антигенді, не болмаса антиденені айқындауға болады. Антигенді айқындау үшін алдын ала белгілі, құрамында сол антигенге қарсы антиденелер бар қан сарысу немесе иммуноглобулиндер пайдаланылады. Керісінше, антиденелерді айқындау үшін алдын ала белгілі стандартты антиген қажет.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Антигенді айқындау мақсатымен серологиялық зерттеу үшін қоздырушы микроб немесе оның антигені бар-ау деген патматериалды пайдаланады. Мысалы, бұл мақсатпен құтырыққа ауырған жануардың миын, топалаңға малдың терісін тексереді. Патматериалда антигеннің табылуы диагностикалық маңызы жағынан сол аурудың қоздырушысының табылуымен пара-пар болып есептеледі.

Серологиялық реакциялардың көмегімен бөлініп алынған ауру қоздырушысын да тексеріп, оның түрін, тіпті серологиялық вариант /серовар/ деп аталатын қоздырушының айрықша топтарын айқындауға болады. Сондықтан серологиялық реакциялар бактериологиялық және вирусологиялық зерттеулердің басым көпшілігінің құрама бөлігі болып табылады.

Серологиялық әдіспен ауру қоздырушысына қарсы антиденелерді айқындау үшін қан сарысуы тексеріледі. Бұл жолмен жұқпалы ауруларға диагноз қойғанда мынандай жайттарды ескеру қажет. Антидене жануарлардың қанында ауру нәтижесінде ғана емес вакцинамен иммундеу себепті болуы да мүмкін. Денесінде әртүрлі микробтардың ортақ антигендері болуы нәтижесінде ауырмаған және вакцинамен егілмеген организмде қалыпты /нормадағы/ мөлшерде антиденелер кездеседі. Сондықтан антиденелердің диагностикалық титрі деген ұғым қалыптасқан. Мысалы сиырдың қан сарысуында бруцеллезге қарсы антидененің агглютинация реакциясындағы титрі 1:100-ден жоғары болғанда зерттеудің нәтижесі оң, яғни мал ауру деп есептеледі. Титрі 1:50 болса, зерттеудің нәтижесі дүдәмал, ал 1:25 және одан төмен болса реакцияның нәтижесі теріс, яғни мал сау деп есептеледі.

Антиденелерді айқындау арқылы жұқпалы ауруларға серологиялық диагноз қойғанда кей жағдайда жұп сарысу әдісі қолданылады. Бұл әдісті қолдану үшін тексеретін малдан арасына екі аптадай үзіліс салып екі мәртебе қан алады. Егер соңғы зерттеу кезінде, алдыңғысымен салыстырғанда, антидененің титрі 4 есе немесе одан да жоғары артса, диагноз қойылады деп есептелінеді. Егер титрі бұрыңғы мөлшерде сақталса немесе 2 есе ғана артса, зерттеудің нәтижесі дүдәмал болып есептеледі. Ал титрдің төмендеуі, оның бұрыңғы аурудан, әлде вакцина егуден немесе айқын иммунитеттен қалған анемнездік жадылық реакция ретінде бағаланады.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Қорытынды.

Жоғарыда қарастырылған ауруды балаудың жолдары нозологиялық диагноз қоюға бағытталған. Нозологиялық балау үшін негізінен бір ғана ауырған жануарды немесе одан алынған материалды зерттеу жеткілікті. Ал індеттанулық балау тұтас бір территорияда індет процесінің дамуы мен індеттік жағдайдың қалыптасуын анықтауды қажет етеді. Ол үшін сол территориядағы жануарлар арасында жұқпалы аурудың таралуы, қоршаған ортадағы жұғу факторлары мен инфекция қоздырушыларының тасымалдаушылары және тағы басқа індеттенуге қатысты жәйттер мұқият тексеріледі. Нозологиялық диагноз қою үшін індеттанулық балау әдісі қолданылады. Одан індеттанулық балаудың айырмашылығы: біріншісі зерттеу әдісі болса, соңғысы зерттеудің қорытындысы. Индеттанулық балау әдісі ауруға диагноз қою үшін індеттенуге қатысты кейбір мағлұматтарды ғана қамтыса, індеттанулық балау індет процесі мен індет ошағы туралы керекті мәліметтердің тұжырымдалған қорытындысы болып табылады. Индеттанулық балау әдісі ауруға диагноз қою үшін қызмет етсе, індеттанулық балау індетке қарсы нақтылы шараларды іске асырудың жолдарын көрсетеді.

Нозологиялық диагноз қойғанда індеттанулық әдістер арқылы ауру қоздырушысының бастауышын және оның берілу тетіктерінің немесе індет ошағының бар-жоғы анықталса, індеттанулық балау кезінде бұл аталғандар егжей-тегежейлі сипатталуы керек. Мысалы, инфекция қоздырушысының бастаулары түгелдей анықталып, олар басқа жануарлардан оқшаулануы керек. Сондай-ақ аурудың берілу тетіктері де түгелдей нақтыланып, жойылуы қажет. Индет ошағы туралы да “бар” немесе “жоқ” деген мәліметпен шектелмей, оның шекарасы нақтыланып, сол арқылы карантин немесе тежеу межесі жүргізілуі қажет. Қорыта келгенде, індеттанулық балаусыз індетке қарсы шараларды дұрыс ұйымдастыру мүмкін болмайды. Осыған қарамастан ветеринария практикасында індеттанулық балауға жеткілікті көңіл бөлінбейді, соның салдарынан көп жағдайда індетке қарсы шаралар дұрыс белгіленбейді. Олар ойдағыдай нәтиже бермейді. Айталық, індет ошағының шекарасын дұрыс анықтамай ауру шыққан шаруашылықтың барлық территориясына түгелдей карантин жариялау шаруашылыққа орынсыз зиян келтірумен бірге індетті жою шараларының нәтижесіне де теріс ықпал етеді.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Тәжірибелік ұсыныстар:

1. Вирусты бөліп алу үшін суспензияны тауық эмбрионына немесе ұлпа өсініне енгізу керек, болмаса лабораториялық немесе табиғи бейім жануарларға жұқтыру керек.

2. Аллергенді негізінен орны шектелген реакция үшін тері ішіне, қабақ астына, көздің конъюнктивасына жібереді.

3. Антигенді айқындау мақсатымен серологиялық зерттеу үшін қоздырушы микроб немесе оның антигені бар-ау деген патматериалды пайдаланады.

Бал Ара Шаруашылығы

Тынышқалиев Жансерік Сағынтайұлы
«Шымкент аграрлық колледжі» МКҚК-ның студенті
Жетекшісі: Байтханова Ақмаржан Әмірбекқызы
II-санаты «Ветеринария» мамандығының оқытушысы

Жоспары:

1. Кіріспе
2. Негізгі бөлім
  - 2.1. Араның көбеюі
  - 2.2. Араның қорегі
  - 2.3. Ара семьясының жыл маусымындағы тіршілігі.
  - 2.4. Ара шаруашылығынан алынатын өнімдер
3. Қорытынды.
  1. КІРІСПЕ.

Аралар тек қана үлкен семья болып тіршілік етеді. Көктемде бірқалыпты ара семьясы омартада ондаған мың жұмысшы арадан және аналық арадан құрылатын бір семьядан тұрады. Жұмысшы ара мен аналық ара-ұрғашылары, ал еркектері – трутни деп аталады. Олар семьяда көктемнің соңында және жаздың басында пайда болады да, аз тіршілік етіп, күздің аяғында өліп қалады. Мұның бәрі еркек аралар тек қана жас аналық араларды ұрықтандыру үшін

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

кажет. Омарта тұрғындары бір семья болып тіршілік етеді де, омартада қалыптасқан белгілі заңдар мен ережелерге бағынады. Мұнда тұратын әрбір ара өзінің жұмыс орны мен міндеттерін жақсы біледі. Және оны мүлтіксіз орындайды.

2. Негізгі бөлім.

2.1 Араның көбеюі.

Ара семьясының тіршілігіндегі қызықты бір мәселе – олардың көбеюі. Ол екі процестен тұрады: біріншісі жеке аралардың көбеюі, екіншісі семьялық көбеюі.

Ұрғашы араның көбею жыныс мүшелері құрсаққа орналасқан. Олар оң жақ және сол жақ екі жұмыртқадан, екі жұп, бір дара жұмыртқа өткізгіштен, тұқым қабылдағыштан тұрады. Аралар омартадан тыс, ауада ұшып жүріп ұрықтанады және басқа семьяның еркек арасымен шағылысуы ықтимал.

Еркек араның көбею жыныс мүшелері аталық екі ұрық безінен тұрады. Ұрық безінде тұқым жасушалары – сперматозоидтар пайда болады. Ұрықтану кезінде еркек араның жыныс мүшесі қатты жабысып қалады да, еркек ара сол жерде өледі, ал ұрғашы ара оны құрсағынан жұлып алып, өз бағытына ұшып кетеді.

Жұмысшы араның көбею жыныс мүшелері ұрғашы аралардікіне ұқсас. Барлық айырмашылығы жетілмеген және тұқым қабылдағыштың тек жұрнағы ғана қалған. Олардың жыныс мүшелері шағылысу жағынан бейімделмеген. Сондықтан ол қараңғы жерде жатып алып даяр қорекпен қоректенеді. Личинканың ең жақсы жетілген мүшесі – ас қорыту мүшесі. Личинкадан кейін қуыршақтану мерзімі келеді. Жұмыртқадан жаңа шыққан араның қай түрі болмасын жақсы жетілмейді. Жұмысшы ара мен еркек аралар өте әлсіз, қозғала алмайтын күйде болады. Ал ұрғашы ара еркек немесе жұмысшы аралар сияқты әлісіз болмайды. Олар ширақ, өз бетімен жүреде, ұша да алады.

2.2 Араның қорегі.

Араның тіршілігі гүлдермен тығыз байланысты. Аралар негізгі қорегі – гүлдерден тәтті шырындар мен гүл тозаңдарын жинайды. Өз тарапынан аралар да өсімдікке үлкен пайда келтіреді. Олар бір гүлден екінші гүлге ұшып қонып жүріп айқас тозаңдану жұмысын

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

жүргізеді. Аралардың жұмысына қарай сол өсімдіктердің өнімділігі анықталады.

Тәтті шырын (нектар) жүзім, жеміс және қамыс қанттарының аздап қышқыл, минералдық тұздар, сол сияқты эфир майы мен ароматты заттар қосылған қою ертіндісі. Тәтті шырынның құрамында 94 пайыздан 34 пайызға дейін су болады. Судың мөлшері өсімдіктің түріне, ауаның ылғалдылығына және температураға байланысты.

Барлық қанттың орташа мөлшері тәтті шырында 35-40 пайыз болады. Тәтті шырынның түсі әр түрлі: мөлдір, қызыл, қоңыр, жасыл, сары т.б.у. болып келеді.

Бал- тәтті шырынды ара ағзасында қайта өңдеу нәтижесінде пайда болған өнім. Ара ағзасында жүретін негізгі процесс – судың булануы және қамыс қантының жүзім қантына айналуы, ал жеміс қантының ферменттері арқылы инвертазаға айналуы.

Жақсы балда су 18-20 пайыз, декетриндер мен минералды тұздар 5 пайызға дейін және қант шамамен 75%. Қант ертіндісінің осындай концентрацияда болуы балдың жақсы сақталып, ашымауына себін тигізеді.

Гүл тозаңы мен перга. Гүл тозаңын жинайтын уақыт-көктем мен жаздың басы. Осы уақыт кезінде ара семьясы ұрпақ тәрбиелеуді бастайды. Сонда жаңа өсіп келе жатқан ара денесінің дұрыс жетілуі үшін ақуызды заттар керек, ал ол ақуызды заттар гүл тозаңында көптен кездеседі. Мысалы, ақ қайыңның гүл тозаңында ақуыз 24 пайыз, орман жаңғақшасының гүл тозаңында 30 пайыз болады.

Гүл тозаңындағы ақуыз араның негізгі қорегі. Сонымен бірге тозаңның құрамында май, крахмал, қант, гүл және басқа заттар да бар. Мысалы, ақ қайыңның гүл тозаңында 3,33% май, 18,5% қант, бақбақтың гүл тозаңында 12,87% май, 40,17% қант кездеседі.

Аралар дұрыс өсіп-жетілуі үшін тек гүл тозаңымен ғана қоректеніп қоймайды, пергамен да қоректенеді. Перга немесе ара наны дегеніміз ара ұяшықтарына нығыздалған, үстіне күрделі ферменттік процестен өткен бал құйылған гүл тозаңы. Бұл өнім гүл тозаңына да, балға да ұқсамайды («перга» деген славян сөзі, басқа тілге аударылмайды). Пергада ақуыз өте көп кездеседі. Араның бір личинкасын тойдыру үшін 0,145 грамм перга қажет, ал 11000 личинканы

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

тойдыру үшін 1,6 кг перга болуы керек. Сонда да ара семьясына бір жылға 16-20 кг перга қажет.

Су. Араға су ішу үшін және личинкаға қорек дайындау үшін қажет. 1000 араның личинкасын өсіруге 33 грамм су кетеді. Демек, 7-9 мың личинка өсіретін орташа семья үшін, тәулігіне 40-50 грамм су қажет, ал құрғақ желді күндеоі судың қажеттілігі артып, тәулігіне 150-200 грамға дейін су керек болады. Суды аралар өзеннен, су қоймаларынан және т.б. су көздерінен алады. Ара шаруашылығында қосымша су ішетін науалар жасап қояды.

2.3. Ара семьясының жыл маусымындағы тіршілігі.

Көктем. Қар еріп күн жылынады. Таңертең омартаны қыстақтан шығарып, алаңға орнатады. Содан соң ара өсіруші омартаның ара ұшып шығатын есігін ашады. Осы сәтте гуілдеп ұшқан араларды көресің. Олар омарта маңында ұшып жүріп, оның сыртқы пішінін, сол ортадағы заттардың орналасу жағдайын жадына сақтап қалуға тырысады.

Көктемде бірніші рет ұшып шыққанда, олар қыс бойы қорытылмай ішектерінде жиналып қалған керек емес заттардан құтылады.

Содан кейін аралар өздері тұрған жерлерін тәртіпке келтіреді: көгерген пергаларды балауыз ұяшықтардан шығарады, қыс бойы жиналып қалған шаң-тозаңдардан тазалайды, қыстан шыға алмай өліп қалған аралардың өлімтігін шығарады.

Осыдан соң тездетіп рамкаларға балауыз ұяшықтарды сала бастайды, ұрғашы ара болса оларды жұмыртқамен толтырады. Содан кейін еркек араларға арналған балауыз ұяшықтарды жасауға кіріседі. Ара тіршілігі одан әрі өлімтігін шығарады.

Жаз бен күз. Жаз айындағы ара жұмысының сипаты – тыным таппай гүл тозаңын жинау. Оған негізгі себепші сол жердегі бал көп беретін өсімдіктердің уақытында гүлдеп, балды көп бөлуі.

Жаз айының тағы бір ерекшелігі – ара семьясының тіршілігінде еркек араларды омартадан қуып шығу. Күзге қарай аралар тіршілігі бәсеңдеп бірте-бірте төмендей береді. Олар балауыз ұяшықтардың аузын жетіліп келе жатқан личинкаларымен бірге бекітіп жауып тастайды.

Осыдан кейін жерде аралар жарты жыл ұшпай, тіршілігін омартада өткізеді. Бұл уақыт ішінде аралар ұйқыға кетпейді. Өйткені олардың денесінде жиналған қорек қоры жоқ (анабиоз). Ара семьясы жыл құстары сияқты жылы жаққа ұшып та кете алмайды.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Сондықтан өздерін сақтап қалу үшін араларда бір-ақ әдіс бар. Ол ұяларына бүкіл суық кезеңге жететін қорек (бал) жинау және сол қоректі тиімді пайдалана отырып, ара семьясын сақтайтындай жылылық туғызу. Жақсылап күтіп, қыстайтын жері таза, жылы, құрғақ болса, құнды азықпен қамтамасыз етілсе аралар қыстан қысылмай шығады. Тек әлсіз, қартайған аралар ғана өледі.

2.4. Ара шаруашылығынан алынатын өнімдер.

Бал. Басқа азықтық өнімдермен салыстырғанда балдың артықшылығы ерекше ор. Ол сүйкімді дәмдік қасиетін былай қойғанда, құнды дәрулік зат болып табылады. Бір сөзбен айтқанла ара балы табиғаттың ғажайып сыйы. Бүгінгі таңда ғылыми зерттеулер, дәрігерлер мен философтардың ара балын ұзақ өмір сүру диетасы деп есептеп, сонша жоғары бағалауының негізсіз емес екені дәлелденген.

Лабораториялық зерттеулер, эксперименттік деректер және клиникалық байқаулар негізінде балдың құрамы өте күрделі. Оның құрамында глюкоза, левулеза, витаминдер, ферменттер, мүшейкалық қышқылдар, микроэлементтер, минералдық, гармондық антибактериялық заттар мен басқа да адам ағзасына қажетті жүзден астам құнды компоненттер бар.

Бал арасы – табиғи дәрі-дәрмектердің қайнар көзі. Одан алынатын бал ара уы, перга, аналық сүтше, балауыз және ара желімі сияқты өнімдер қазіргі медицинада кеңінен қолданылады. Бал өте қоректі, ағзаға жақсы сіңетін шипалы өнім. Оның құрамында көптеген минералды тұздар, мүшейкалық қышқылдар, витаминдер, химиялық заттардың алмасуын күшейтетін ферменттер мен ақуыз бар. Бұдан жүздеген жылдар бұрын-ақ адам баласы балдың шипалық қасиетін білген. Қазіргі бал асқазан, бауыр, бүйрек, жүрек, өкпе және жүйке ауруларына, сондай-ақ суық тигенде, басқа да толып жатқан дертке қолданады. Қант диабетімен ауыратын адамдар мен семіз адамдарға ғана бал жеуге болмайды. Алыну және өңдеу тәсіліне қарай бал балауыздың және ағызылатын бал болып екіге бөлінеді. Ұяларға құйылып, ауыздары балауыз қақпақтармен жабылған бал-балауыздың бал деп аталады. Балдың кейбір сорттарын түсі, хош иісі мен дәмі арқылы ажыратуға болады. Оның түрлі сорттары бір-бірінен тек түсі арқылы ғана емес, басқада көптеген ерекшеліктерімен ажыратылады. Мөлдір бал жоғары сапалы бал қатарына жатады. Алайда қоңыр балдың

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

құрамында минералды тұздар, темір, мыс, марганец көп болады. Сондықтан ағза үшін мөлдір балдан гөрі қоңыр бал құнды. Оның кейбір сорттары нәзік, жағымды иісті болады.

Ара балауызы. Балауыз дегеніміз – араның балауыз өндіретін безінен шығатын өнім. Ара балауызы қатты, тез жұмсаратын өте жақсы зат. Оның халық шаруашылығындағы маңызы өте зор және өнеркәсіпте кеңінен қолданылады.

Балауыз сумен және басқа сұйықтармен бірікпейді. Суға және глицеринге ерімейді, спиртке салғанда да өте нашар ериді. Өндірістік әдістер бойынша балауыздың төрт сорты: омарталық, престелген, экстрактілік және ағартылған сияқты сорттары бар. Омарталық балауыз ең жоғарғы сортты, сапалы.

Престелген балауыз – балауыз өңдейтін зауыттарда жасалады.

Экстрактілік балауыз – балауыздардың ішіндегі нашарлауы. Ол экстрактілік зауыттарда балауыз шығаратын зауыттың қалдықтарынан өндіріледі. Ағартылған балауыз – күнге қыздырып ағарту жолымен немесе химиялық жолмен өңдеу арқылы алады. Балауыз медицинада да үлкен орын алады. Пластырлер, майлар және кремдер тек қана ара балауыздарынан дайындалады. Балауыз косметикада да кеңінен қолданылады. Ол сіңімді, тұтқыр, тазартқыш, ағартқыш, кремдердің, бетті сылайтын майдың көптеген косметикалық дәрі-дәрмектің құрамына кіреді.

Прополис ара семьясы үшін үлкен роль атқарады. Аралар прополиспен тесіктен ұяға кіретін жолды тарылтады. Сондай-ақ ұяның жарықтарын бітейді. Ұялардың қиюларына рамалардың иіндерін бекітеді. Балмен гүл тозаңына қойма болатын және личинкаларға тәрбетпелі орын үшін балауыз ұяшықтарын өңдейді. Прополис омартаның мыңдаған тұрғын араларын жағымсыз иіс-қоқыстан бактериялы өсімдіктерден қорғап, балдың іріп, шіруіне бөгет жасайды. Прополис өте күрделі зат, оның құрамынла эфир майы, витаминдер темір, марганец, калий, алюминий, кремний бар. Прополис техникада да қолданылып келеді. Мұнан арнаулы лак жасайды. Халық медицинасында көпке дейін жазылмайтын жара мен сүйелді емдеу үшін дәрі ретінде қолданылады. Прополис майы мен некробацулезбен ауырған малды емдейді.

Араның уы. Халық медицинасында ерекше ғажайыбы – араның уы апитаксин. Көптеген дәрігерлер араның уын шипалы деп санайды. Араның уы-улы безден бөлінетін түссіз, мөлдір ерітінді. Бір

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

араның у сақтағыш бездерінде орта есеппен 0,2-0,4 мг у болады. Араның уы бал иісіндей хош иісті, бірақ ащы келеді. Ара уының маңызды қасиеті, оның құрамында биологиялық активті айрықша ақуыз болады. Фармацевтика өндірісінде ара уынан венапиомин, токсапин, аписартран және верапин сияқты препараттар шығарады. Бұл дәрі-дәрмек құяңды, ревматизмді, жүйке жүйесін, демікпені, бронхит, бас сақинасын (мигрень), қан тасуды және басқа ауруларды емдеуге қолданылады. Кейде араны денеге қойып шақтырады, кейде ара уынан жасалған дәрмай түрінде жағылады немесе сұйық ерітінді түрінде егіледі.

3. Қорытынды

Қазіргі кезде Қазақстанда 300 мыңнан аса ара семьясы бар. Оның жүз мыңға жуығын ара өсіруші әуесқойлар мен тәжірибелі омарташылар ұстайды. Омарта шаруашылығы әсіресе тәжірибелі омарташылар ұстайды. Омарта шаруашылығы әсіресе Шығыс Қазақстанда дамыған. Мұнда ара өсіретін арнаулы төрт шаруашылық бар. Республика бойынша әр ұядан орта есеппен жыл сайын 40-50 киллограмнан бал жиналады. Сондай-ақ Алматы және басқа облыстардың шаруашылықтары мен жеке әуесқойлары да араны көптеп өсіруде.

Келешек Ұрпақтың Жеке Тұлға Ретінде Дамуы

*Тынғышева Айсулу Бериковна тәрбиеші
Қарағанды қаласы «Жұлдыз» балабақшасының «Бота» тобы*

Өзін жақсы адам ретінде тәрбиелеу үшін ең алдымен адам өзін тани білуі керек. Өзін-өзі тани білу, өзіндік сананың қалыптасуынан туады. Өзіндік сана дегеніміз- бұл ең алдымен тұлғаның өзінің рухани және дене мүшесі әрекеттері мен ой-сезімдерін тануы. Бала бойында белсенділік, ерік, жігер,

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

сананың шындалып қана қою емес, қоғамның қатынастар жүйесіндегі адамдар арасында өз орнын таба білуі.

Жалпы бала тәрбиесінде жан-жақты қамтылған «Мен адаммын»-түсінігін, өмірге келген соң осы дүниенің бір бөлшегі екенін танытып, отбасындағы бір-біріне деген сыйластық, сүйіспеншілік қамқорлық сезімін дамытады. Жауапкершілікке, әдептілікке тәрбиелейді. Халқымыздың дана қағидалары арқылы ізгілікке, жақсылыққа тәрбиелейді.

Адамның мінез-құлқының қалыптасуына ар, ұят, өзін-өзі бағалау, бағдарлау арқылы рухани адамгершілік жан дүниесін байыту арқылы жетуге болады.

Ересектермен қарым-қатынас жасау қажеттілігі қанағаттанбаған кезде, олардың арасында эмоционалдық жатырқаушылық пайда болады. Төрт жасқа қарай бала құрдасын ортақ іс-әрекетке қатысушы есебінде қабылдайды. Демек, тұлғаның адамды адам ете түсетін қасиетін ашып көрсету, яғни, руханилылығын дамыту заман талабы.

Қазақстандық жас азаматтардың барлығы дерлік жат қылықтардан аулақ болып, қазақ халқының адамгершілік құндылықтарымен танысып, өз бойына осы қасиеттерді сіңіріп өссе, нұр үстіне нұр болар еді.

Мен Неге Тәрбиеші Мамандығын Таңдадым...

*Тынғышева Айсулу Бериковна тәрбиеші
Қарағанды қаласы «Жұлдыз» балабақшасының «Бота» тобы*

Тәрбиешінің жұмысы күрделі де қызықты. Шынымды айтсам, кейде жұмыстан үйге келгенде қатты шаршағанымды сеземін. Бірақ сол өткізген күндерімді ой елегінен өткізе отырып, балаларымның ыстық ықыласын, маған ұмытылған үміт толы көздерін, тәтті қылықтарымен, сәбилік шын жүректерімен айтқан сөздері есіме түскенде шаршағанымды ұмытып кетемін. Осы бір “Балалар әлемінің теңізіне” бір бойласам, ешқашан өз мамандығымды өзгерткім келмейді. Өйткені, бала-пәк, бала тап-таза мөлдір бұлақтың бастауы сияқты. Көзін ашып, тұнығына қану үшін тәрбиешіде жылы жүрек, аялы алақан

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

және тәрбиешіге тән ең бірінші қасиет-баланы құрметтеу сезімі болу керек екенін түсіндім. Оның адамгершілік ар-ожданым, намысым, тұлғасым жасына қарамай сыйлау, құрмет тұту.

Таңғажайып балалар әлемімен тереңірек танысып, өз өмір тәжірибемнің мейірімінің дәндерін қондыру – менің жұмысымның мәні.

Балалармен жұмыс жасау- үлкен бақыт. Себебі, тек қана бала ешнәрсеге алаңдамай мейірімділікке сенеді, кішкентай алақанын менің алақанымға қойып, өз құпияларын айтып маған сенім артады. Пәк көңілді балалармен қарым – қатынас маған қуаныш, шаттық сыйлайды. Өйткені, мен оларға, олар маған қажеттігіне сенімдімін. Осы сенімнің болуы – әр тәрбиешінің бақыты.

Тәрбиеші балаға деген ыстық ықыласын бір сөзбен айтып көрсетіп қана қоймай, бар жүрегімен және жан-тәнімен сезіне білуі қажет.

Пути повышения эффективности знаний на уроках английского языка

---

*Сарбаева Динара Ерболатовна
студентка 4 курса специальности
«Учитель иностранного языка начального образования»
Павлодарского педагогического колледжа им. Б. Ахметова*

В настоящее время задача учителя состоит в том, чтобы создать условия практического овладения языком для каждого учащегося, выбрать такие методы обучения, которые позволили бы каждому ученику проявить свою активность, свое творчество. Необходимо активизировать

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

познавательную деятельность учащегося в процессе обучения английскому языку. Современные педагогические технологии такие как обучение в сотрудничестве, проектная методика, использование новых информационных технологий, Интернет-ресурсы помогают реализовать лично-ориентированный подход в обучении, обеспечивают индивидуализацию и дифференциацию обучения с учетом способностей детей, их уровня обученности и склонностей.

Наше время характеризуется поиском новых форм, методов и приемов обучения. Современная школа нуждается в методах обучения, которые бы помогли не только качественно обучить, но в первую очередь, развить потенциал личности. Современное обучение направлено на активное освоение ситуации социальных перемен, а не на приспособление учащихся к ним.

На уроках английского языка особое место занимают формы занятий, которые обеспечивают активное участие на уроке каждого ученика, стимулируют речевое общение, способствуют формированию интереса и стремления изучать английский язык.

Проблема повышения эффективности знаний на уроках английского языка в школе в настоящее время особенно актуальна, так как изменения в характере образования всё более явно ориентируют его на «свободное развитие человека», на творческую инициативу, самостоятельность обучаемых, конкурентоспособность, мобильность.

В своей профессиональной практике целенаправленно стремилась повысить эффективность знаний английского языка с помощью современных методов и технологий преподавания языку, учитывая возраст и уровень обучения учащихся. Изучая пути и средства повышения эффективности и качества урока, определились методы и приёмы интенсивного обучения. Был проведен анализ применения новых технологий на уроках английского языка.

Рассматривая различные методы, приёмы и технологии обучения английскому языку для повышения эффективности знаний самыми действенными из моей практики оказались следующие, это: интерактивные технологии, информационно-коммуникационные технологии и игровые технологии.

Интерактивные технологии обучения – это совокупность способов целенаправленного, усиленного межсубъектного взаимодействия педагога и

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

учащегося. Ключевым понятием, определяющим смысл интерактивных методов является «взаимодействие».

Классифицировать интерактивные методы можно по их ведущей функции в педагогическом взаимодействии на методы:

- создание благоприятной атмосферы, организации коммуникации;
- организации обмена деятельностью;
- организации мыследеятельности;
- организации смыслов творчества;
- организация рефлексивной деятельности.

Что касается информационных технологий, информационные технологии - это методы и способы, использующие компьютерные программно-технические средства, отдельные или совокупные информационные процессы и операции для достижения поставленных целей.

Существует пять основных направлений использования информационно-коммуникационных технологий на уроках (по классификации Войтко С.А.):

- использование готовых мультимедийных продуктов и компьютерных обучающих систем;
- создание собственных мультимедийных и обучающих программ;
- создание собственных мультимедийных презентаций;
- использование ИКТ во внеклассной работе;
- использование ресурсов сети Интернет.

Эффективными формами работы с информационно-коммуникационными технологиями оказались следующие:

- в младших классах использовались интерактивные задания «Enjoy English-3», «Enjoy listening and playing» М.З. Биболетовой для 3 и 4 классов;
- для формирования лексико-грамматических навыков во 2-3 классах использовала пособие «Grammar Friends-2», «Tim Ward», «Oxford University Press»;

-использование презентаций для введения нового материала, закрепления и повторения, создания красочного образа;

-просмотр фильмов.

Эффективным методом, способствовавшим мотивации и повышающим интерес к изучению английского языка, стали игровые технологии. Игровые технологии - это современные образовательные (педагогические) технологии, основанные на активизации и интенсификации

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

деятельности учащихся. Существуют различные виды игр: дидактические, лексические, грамматические, фонетические, ролевые, языковые, коммуникативные и т.д.

В процессе проведения уроков английскому языку с учащимися начальных классов в СОШ№43 г. Павлодара применялись различные методы и приемы из выше описанных технологий.

Примерами интерактивных методов обучения стали следующие: использование технологии «Броуновское движение» предполагающее свободное движение учеников по всему классу с целью сбора информации по темам «Хобби», «Семья», «Одежда», «Дом». Параллельно отрабатывались всевозможные грамматические конструкции. Каждый участник получал лист с перечнем вопросов-заданий, например «Узнай, сколько человек в твоём классе любят фруктовое мороженое!» или «Кто сегодня одет в розовую футболку?», «У кого дома письменный стол стоит у окна?» для формирования навыка языкового взаимодействия.

Еще одной из форм интеракции примененной на уроке стала игра «Займи позицию». Учащимся зачитывались предложения с ошибкой на тему «There is/are» на утверждение, отрицание и вопрос, ученики должны были заметить ошибку и развернуто проаргументировать свой ответ. Данное задание было проведено с целью, узнать насколько учащиеся владеют грамматическим материалом по теме.

Проведенные уроки с использованием тематических презентаций в программе Microsoft Power Point помогли мне реализовать лично-ориентированный подход в обучении, они обеспечили индивидуализацию и дифференциацию обучения с учётом способностей детей, их уровня обученности и склонностей.

Для создания игровых ситуаций использовались различные виды игр для осмысленного и продуктивного запоминания материала по английскому языку. С учащимися 2 класса использовалась игра-кроссворд по теме "Семья" для вовлечения учащихся в иноязычную деятельность. Детям предлагалось «поле» в виде сетки, в каждой ячейке которой написана буква алфавита. Среди букв были зашифрованы слова по данной теме. Перед началом игры учащимся предлагалось прочитать и перевести слова из активного словаря, а затем самостоятельно отыскать среди букв данные слова.

В 3 классе использовалась игра-упражнение «Найди лишнее слово» по теме «Мебель». Данная игра была проведена для того чтобы узнать

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

насколько учащиеся владеют лексическим материалом и переводом слова, так как в игре предусматривалось найти лишнее слово, т.е. не относящееся к данному тематическому ряду.

Таким образом, урок с использованием информационно-коммуникационных, интерактивных и игровых технологий дает возможность обучать учащихся с разным уровнем подготовки, давать им задания различной степени сложности, предлагать набор заданий и упражнений соответственно их способностям, обеспечивать 100% участия ребят в процессе обучения, сохраняя атмосферу доброжелательности, спокойствия.

На основе дидактических тестов, выполненных учащимися, выявлено процентное соотношение качества знаний на начальном и завершающем этапах использования педагогических технологий. В 4 классе проводились тесты по разделу «Present Simple». Тесты были открытого и закрытого типа, где предполагалось ответить на вопрос, или же выбрать один правильный вариант из трёх предложенных. В каждом тесте предусматривалось 10 вопросов.

На начальном этапе работы с учениками качество знаний составляло 50%. В результате применения технологий, качество знаний повысилось до 85%.

Практика показала, что применение интерактивных, игровых и информационно-коммуникационных технологий усиливает эффективность качества знаний при обучении английскому языку, способствует повышению мотивации к стране и культуре изучаемого языка, создаёт благоприятную атмосферу при погружении в иноязычную деятельность.

Роль учителя в современном обществе

ГККП «Строительно-технический колледж»

акимата города Астаны

преподаватель физики

Боккарина Кайнижамал Бопашевна

Главная задача сегодняшнего дня - воспитание молодого поколения, а именно: культурного, креативного, мотивированного. Для выполнения этой задачи к современному педагогу предъявляются высокие требования;

- он должен иметь прекрасное образование,
- быть эрудированным,
- быть культурным,
- постоянно повышать свой профессиональный и интеллектуальный уровень,
- одновременно обладать высоконравственными качествами, как, доброжелательность, честность, позитивное отношение к жизни, интеллигентность, чувство искреннего сопереживания.

Вместе с развитием самого общества роль педагога в современном мире, т.е. его социальные функции, претерпевают всяческие изменения: педагог живёт в обществе и, соответственно, вместе с ним переживает все те же перемены (эволюционные либо революционные), которые происходят в этом обществе. Неудивительно, что в разные исторические эпохи социальная роль педагога менялась, эволюционировала от уровня наемного работника до государственного служащего.

В чем же состоят основные социальные функции педагога в современном обществе?

1. Педагог играет роль «двигателя» в обществе, своеобразного ускорителя общественного прогресса. Воспитывая молодое поколение, он в значительной мере способствует формированию людей, владеющих новой прогрессирующей производственной технологией, специалистов, быстро схватывающих все передовое в разносторонней жизни общества.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

2. Профессиональный педагог является связующим звеном в непрерывной цепи между историческим прошлым общества и его перспективным будущим. Он передает молодому поколению опыт жизни и достижения исторического прошлого общества для развития достойного будущего.

3. Следующая функция педагога – выполнять роль «аккумулятора», накапливающего в себе социальный опыт, который он, в последствие, передает. В этой роли он выступает как хранитель, носитель и поставщик разнообразных общественных ценностей: общечеловеческих, культурных, духовных, интеллектуальных.

4. Еще одна, едва ли не главная, социальная функция педагога – формирование духовного мира молодежи в соответствии с принципами и ценностями конкретного общества. Воспитывая у молодежи представления об общечеловеческих ценностях, педагог учит ее регулировать свое поведение в соответствии с этими ценностями, жить по принципам доброты и милосердия, терпимости, уважения и гуманности по отношению к другим.

Итак, роль педагога в современном мире проявляется в вышеперечисленных его социальных функциях и является очень значимой и необходимой для гармоничного развития общества.

Профессия учителя известна еще с древних времен. Роль педагога в прогрессивном развитии общества велика и значима хотя бы потому, что он воспитывает молодежь, формирует новое поколение, которое продолжит дело отцов, но уже на более высоком уровне развития. Другими словами, педагог формирует будущее общества, науки и культуры. Не удивительно, что во все времена выдающиеся деятели просвещения высоко ценили роль учителя в жизни общества. По словам Я. Коласа, классика белорусской поэзии и литературы, педагог – это не только воспитатель, педагог – это друг человека, который помогает нашему обществу подниматься на высшую ступень культуры. Учитель несмотря ни на какие жизненные коллизии должен быть прежде всего учителем. В этом заключается весь смысл учительской профессии. Prestиж учительской профессии зависит напрямую от престижа образования в обществе. Проходит время, меняется общество, ничто не стоит на месте. Изменяются предъявляемые требования к образованию. Каждый из нас должен учиться у времени в котором живет.

Так будем же не только надеяться, что в скором времени учитель станет снова уважаемой фигурой в нашем обществе, но и прилагать

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

все усилия к возвращению престижности нашей с вами профессии —
УЧИТЕЛЬ!

Роль информационных технологий в современном обществе

Тенизбаева

Менслу

Мендигалиевна

учитель

КГУ «СОШ №60» г. Караганда

математики

В настоящее время возросла роль некоторых качеств личности, ранее необязательных для жизни в обществе, таких как: способность быстро ориентироваться в меняющемся мире, осваивать новые профессии и области знаний, умение находить общий язык с людьми самых разных профессий, культур и др. Эти качества получили название «ключевых компетенций». К наиболее значимым компетентностям личности, необходимым для продолжения образования, специалисты относят коммуникативную компетентность, информационную компетентность.

Термин «информационная компетентность» относится к ключевым терминам образовательных стандартов второго поколения и определяется как «способность и умение самостоятельно искать, анализировать, отбирать, обрабатывать и передавать необходимую информацию при помощи устных и письменных коммуникативных информационных технологий». С этим термином тесно взаимосвязаны «информационная грамотность» и «информационная культура». Сегодня, когда информация становится стратегическим ресурсом развития общества, а знания — предметом относительным и ненадёжным, так как быстро устаревают и требуют в информационном обществе постоянного обновления, становится очевидным, что современное образование – это непрерывный процесс.

Для начальной школы это означает смену приоритетов в расстановке целей образования: одним из результатов обучения и воспитания в школе первой ступени должна стать готовность детей к овладению современными компьютерными технологиями и способность актуализировать полученную с их помощью информацию для дальнейшего самообразования. Инновации в современной школе есть не что иное, как актуальная потребность воспитания человека, способного

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

оперативно реагировать на меняющиеся условия жизни без ущерба для личностного мировосприятия.

Для реализации этих целей возникла необходимость применения в практике работы учителя начальных классов разных стратегий обучения младших школьников и, в первую очередь, использование информационно-коммуникативных технологий в учебно-воспитательном процессе.

При внедрении информационных технологий на уроке следует придерживаться следующих методических правил:

1. информационные технологии в образовании являются не самоцелью, а средством, направленным на решение задач реального изменения качества образования, на повышение его эффективности;

2. в качестве наиболее значимых ценностных ориентиров использования ИКТ выбираются обращение к личности обучаемого; создание максимально благоприятных условий для овладения им социально накопленным опытом, заключенным в содержании образования; направленность не только на получение глубоких и фундаментальных знаний, развитие мышления учащихся, его творческой индивидуальности, но и, в первую очередь, на проявление его самостоятельности — на саморазвитие и самореализацию личности;

3. ИКТ не подменяют педагога и не замещают его основных функций, а усиливают отдельные приемы и компоненты его деятельности, перераспределяют отдельные функции учителя между учащимся. Использование современных информационных технологий в начальной школе способствует:

1. Активизации познавательной деятельности, повышению качественной успеваемости школьников.

2. Достижению целей обучения с помощью современных электронных учебных материалов, предназначенных для использования на уроках в начальной школе.

3. Развитию навыков самообразования и самоконтроля у младших школьников; повышению уровня комфортности обучения.

4. Снижению дидактических затруднений у учащихся. Повышению активности и инициативности младших школьников на уроке; развитию информационного мышления школьников, формирование информационно-коммуникационной компетенции.

Самым простым вариантом является использование электронных учебников и мультимедийных энциклопедий на компакт-дисках для демонстрации при объяснении нового материала, закрепления пройденного, обобщении и систематизации знаний. Использование мультимедийных компакт дисков в виде текстовой, графической, аудио- и видеоинформации обеспечивает эффективность обучения детей с разными типами восприятия. Применение на уроке компьютерных тестов, проверочных игровых работ, позволяет учителю за короткое время получать объективную картину уровня усвоения изучаемого материала и своевременно его скорректировать. Высокая степень эмоциональности учащихся начальной школы

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

значительно сдерживается строгими рамками учебного процесса. Уроки позволяют разрядить высокую эмоциональную напряженность и оживить учебный процесс и повышают мотивацию обучения. Чтобы оптимизировать процесс зрительного восприятия и увеличить демонстрационный эффект урока важно использовать мультимедийный проектор.

Наиболее важной тенденцией современного этапа информатизации образования является стремление к интеграции различных электронных средств, задействованных в учебном процессе, таких как электронные справочники, энциклопедии, обучающие программы, средства автоматизированного контроля знаний обучаемых, компьютерные учебники и тренажеры в единые программно-методические комплексы.

Внедрение интерактивных досок – прекрасная стратегия для убеждения учителей в том, что использование ИКТ на уроках вполне доступно и просто для всех. Что уж говорить о возможности сделать процесс обучения более увлекательным. Доступность компьютеров для детей и перспективы, когда каждый школьник скоро будет иметь свой собственный компьютер, – требует определения новых стратегий их использования в будущем. Производители интерактивных досок, понимая это, включают в программное обеспечение, поставляемое с доской, программы-менеджеры управления классами, появляется все больше цифровых образовательных ресурсов по различным предметам. Станут ли в будущем интерактивные доски «белыми воронами»? Скорее нет... Потому что есть некоторые роли, которые они могут исполнять достаточно хорошо на уровне школы. Например, использование в большой аудитории при демонстрации работ детей для родителей и сообщества. В некоторых средних школах ее используют как интерактивное средство вещания, на ней еженедельно транслируется подборка новостей и сообщений. Возможна организация взаимодействия с мобильными технологиями, когда у большинства детей имеются мобильные телефоны с камерами. Организация мгновенных мобильных опросов с использованием доски дает каждому ученику ощущение участия в общественной жизни школы. Таким образом, применение ИКТ в образовательном процессе, позволяет решать одну из важных задач обучения – повышение уровня знаний.

Информационные технологии только для ищущих, любящих осваивать новое учителей. Они для тех, кому безразличен уровень своей профессиональной компетентности, кого беспокоит, насколько он, педагог современной российской школы, соответствует требованиям века грядущего.

Үш тілді білу заман талабы

*Аженева Жанелла Муратовна
Өскемен қаласы әкімдігінің «№ 26 орта мектеп» КММ
қазақ тілі және әдебиеті пәні мұғалімі*

Қазіргі таңда әлемнің мемлекеттері көп тілді, әсіресе халықаралық тілдерді меңгеруді маңызды міндет деп санайды. Сондықтан біз де өз халқымыздың қарыштап дамып, өркениеттен қалмау үшін көп тілді меңгеруіміз қажет. Бұл заман талабынан туындап отырған қажеттілік. Себебі, бірнеше тілде еркін сөйлей де, жаза да білетін маман бәсекеге қабілетті тұлғаға айналатыны сөзсіз. Осы ретте, Президентіміз Н.Ә. Назарбаев өз жолдауында: «Қазір біз балаларымыз қазақ тілімен қатар орыс және ағылшын тілдерін де бөлсенді меңгеру үшін жағдай жасауға шаралар қабылдап жатыр.» Үштілділік мемлекеттік деңгейде ынталандырылуы керек. Оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту. Өз ана тілін біліп, өзге тілдерді құрметтеуге, қадірлеуге үйрету. Оқушылардың ізденуге дағдыландыру, сөздік қорын молайту, көпшілік алдында сөз сөйлеуге, өз пікірін дәлелді жеткізуге дағдыландыру. Мемлекеттік тілді білу –парыз,өзге тілдерді үйрену–құқық. Мағжан Жұмабаев: «... Ұлттың ұлт болуы үшін бірінші шарт – тілі болуы. Ұлттың тілінің кеми бастауы –ұлттың құри басталғанын көрсетеді. Ұлтқа тілінен қымбат еш нәрсе болмасқа тиіс. Бір ұлттың тілінде сол ұлттың сыры, тарихы, тұрмысы, мінезі айнадай көрініп тұрады. Қазақтың тілінде қазақтың сары сайран даласы, біресе желсіз түндей тымық, біресе құйындай екпінді тарихы, сар далада үдере көшкен тұрмысы, асықпайтын сабырлы мінезі –бәрі көрініп тұр. Қазақтың сары даласы кең, тілі де бай» деп тіл жайында терең толғанған екен кезінде. Үш тұғырлы тіл саясатын дұрыс түсінбей, тек қана қазақ тілін қолданайық деп даурыға берудің қажеті жоқ. Одан да біз мемлекеттік тілді дамытып, орыс тілі мен ағылшын тілін қажетіне қарай үйренуіміз қажет. Бүгінде ағылшын тілі бастауыш тілі бастауыш сыныптардан бастап оқытыла басталады. Бұл, өте дұрыс нәрсе. Себебі, бала тілді базалық деңгейде білсе, болашақта кәсіби деңгейде үйреніп алуына мүмкіндік туады. Қазіргі кезде мектеп бағдарламасынан ағылшын тілін еркін меңгерген көптеген бітірушілер шет елдерде білімін дамытып, тәжірибесін молайтуда. «Біз барша қазақстандықтарды біріктірудің басты факторларының бірі – еліміздің мемлекеттік тілін, барлық қазақтардың

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

ана тілін одан әрі дамытуға бар күштерімізді жұмсауымыз керек», – деген болатын. Мемлекеттік тіл мәртебесіне ие болған қазақ тілі – ұлттық руханиятымыздың өзегі. Қазіргі кезде қазақ тілін дамыту, оқытудың деңгейін арттыру мәселесі көтеріліп, осы орайда түрлі шара атқарылып жатқаны баршамызға аян. Мысалы, мен қазақ тілі мен әдебиет маманы ретінде өз сабағымда балалардың ойлау қабілетін дамытуға арналған арнайы тәсілдер қолдану қажет. Осы тәсілдер ретінде халық педагогикасы элементтерін кеңінен қолдануға мүмкіндік мол. Ұлттық ойындар, жұмбақтар, мақал – мәтелдер балалардың байқағыштығын, заттардың мағынасын түсініп, негізгі қасиеттерін анықтау, қабілетін дамытып ойлау процесін тереңдетеді. Шығармашылық тапсырмалардың, ішінде заттардың формасын, түрін, түсін, кеңестікке дұрыс орналасуын дұрыс қабылдауға арналғандарының ролі өте көп. Оларды жүйелі түрде қолданып, мазмұнын тереңдеру және орындау әдістемесін қиындату арқылы балалардың ойлау қабілетін дамытып нақты бейнелі ойлаудан біртіндеп сөздік– логикалық түріне қарай жетелеуге мүмкіндік туады. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту бүгінгі заман талабы. Жалпы айтсақ, Қазақстанға үш тілді жүйенің пайдасы көп тиеді. Балалар үш тілді балалық шағынан бастап үйренсе, жаңа жүйеге көшу оңайырақ болады, өйткені балалар кіші кездерде тілдерді тез үйреніп алады. Қазақ тілін деңгейін көтеріп, оны әр саланың ішіндебасты орынға қозғау керек.

Андатпа

Қазіргі таңда әлемнің мемлекеттері көп тілді, әсіресе халықаралық тілдерді меңгеруді маңызды міндет деп санайды. Сондықтан біз де өз халқымыздың қарыштап дамып, өркениеттен қалмау үшін көп тілді меңгеруіміз қажет.

В статье рассматривается вопрос о актуальности поликультурного и полилингвального обучения, оно должно стать конкурентноспособным, высококачественным, таким, чтобы выпускники казахстанской школы могли легко продолжать обучения в зарубежных вузах.

The questions about actualization of polycultural and polylingual education, examine in this article. That have to be competitive, high quality so, that Kazakhstan graduates can proceed their education in international institutions easily.

Мектеп оқушыларын адамгершілікке тәрбиелеу- рухани жаңғыртудың басты мәселесі

*Байшукенова Гульнара Жанжумановна
Қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімі
КММ «Психикалық дамуы артта қалған
балаларға арналған мектеп-интернаты»*

XXI ғасырдың табалдырығынан аттаған Қазақстан әлемнің дамыған елдерінің қауымдастығына жалпы әлемдік, саяси-қоғамдық, әлеуметтік-экономика-лық және әлеуметтік-мәдени құрылымдарға кіруге бет алды. Сондықтан еліміздің туын биікке көтерер келер ұрпақтың білімді, білікті, ұлтжанды, жоғары мәдени, биік адамгершілік пен рухани қалыптасқан ұрпақ тәрбиелеу – адамзат алдындағы басты міндет.

Адамгершілік тәрбиесі – адамзат қоғамын үнемі толғандырып келе жатқан күрделі мәселенің бірі. Сондықтан да адамгершілікке жеке тұлғаны тәрбиелеуде мектептің алатын орны зор. Адамның адамгершілігі-оның жоғары қасиеті. «Адамгершілік» адамның санасындағы,оның ішкі дүниесіндегі асыл қасиеттердің жиынтығы немесе биік шыңы.

Адам баласында адамгершілік қасиеті қараптан-қарап туындамайтын қасиет. Ол қасиет отбасында, ортада, мектепте, айналадағы адамдармен қарым-қатынасында қоғамдық тәрбиелермен қалыптасады. Халықта «Ұяда не көрсең, ұшқанда соны ілесің»деген мақал бар. Тәрбие болмаған жерде адамгершілік болуы мүмкін емес. Адамның адамгершілік қасиеттері ең алдымен дұрыс амандаса білу,айналасындағылармен жақсы қарым-қатынаста болу, өзара сыйласу, қарапайымдылық, кішіпейілділік,салмақты да сабырлы болу,үлкенге ізетті, кішіге қамқор болу жатады. Сондай-ақ өз қолыңнан келгенше көмегіңді аямау,біреудің жақсылығын бағалау,оны

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

қанағат тұту. Қазақта «Айналаңда досың көп болуы үшін жақсы бол, арың таза болсын» деген сөз бар.

Сондай-ақ «жамандық-жамандықпен аяқталады», -дейді.

Қай жерде болса да біреуге жамандық жасасаң қашан да болса да өмірі алдыңнан шығады. Адамгершілік қасиет қоғамның тарихына байланысты қалыптасып отырады. Заман өзгеріп отырған сайын, адам да өзгереді. Бірақ әркім өскен ортасында адамгершілік қасиетін берік ұстауы тиіс.

«Көргендінің қылығы, көңіл марқайтады», -деп қазақ халқымыз тегін айтпаған. Әр бала өзін мәдениетті ұстаса, өз ортамыздың көңілін марқайтады. Адамның бойындағы жақсы қасиеттер оның істеген қылығынан, сөйлеген сөзінен көрінеді. Ең бастысы-адамгершілікті бойға сіңіре білу. Осы мақсатта біздің №101 мектеп-лицейінде «Өзгені сыйлау үшін, әуелі өзіңді сыйлай біл», «Әдеп жолы әріден басталады» деген тақырыпта шығармашылық жұмыстар, «Көргендінің қылығы көңіл марқайтады» атты анкеталық сұрақтар, «Имандылық-инабаттылық мұраты», «Тәрбиелі-тәртіптің құлы» атты баяндамалар, «Сәлемдесе білесің бе?», «Ар-абыройыңды жасыңнан сақта» т.с.с өнеге сағаттар өткізу арқылы жас жеткіншек бойында адамгершілік қасиеттерін жоғалтпауға баулудамыз.

Мектептің есігін ашқан балдырған жарығы мол жаңаша өмірде адамдық асыл қасиеттерді қастерлеп, өмір заңдылықтарын үйренеді.

Адам бойындағы жақсы қасиеттер рухтан туындайды, ал барлық жаман қасиеттер амалдың көрінісі.

Адам денесі біреу болғанымен оның ішінде қарама-қарсы, яғни жақсы мен жаман екі күш болады. Ол екеуі үнемі күресте болады. Адамның жақсы не жаман болуының осыған байланысты екенін Ш.Құдайбердиевтің мына бір өлеңі айқындай түседі.

«Ақыл деген өлшеусіз бір жарық нұр,
Сол нұрды тән қамы үшін жан жұмсап тұр.
Тағдырдың бір қиын, сырлы сиқырымен
Жан тенге, ақыл жанға матаулы тұр.

Қазір адамдардың компьютер дәуірінде өмір сүріп жатқанын бәріміз білеміз. Бірақ рухани адамгершілік адамның бойынан толық көріне бермейді. Сондықтан да, білім берудің барлық кезеңдерінде рухани адамгершілік тағылымдарын негізге алған жөн.

Сонда мінез-құлқы жетілген, саналы адам қалыптасады. Жетілген мінез-құлқы үш нәрсенің: жүректің, ақылдың, қолдың келісімі.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Бала өзінің жүрегін тыңдауға үйренсе, жүрегінің ғана айтқанын орындаса өмірден өз орнын таба алады деп сенемін. Мұндай тәрбие әуелі отбасында, мектепте, оқу пәндерінде, тәрбиелік іс-шараларда, ойындарда қойылымдар арқылы жүзеге асуы тиіс.

Осыдан келіп адамгершілікке тәрбиелеудің негізгі күші мұғалімнің үлесіне тиеді. Сабақ үстінде мұғаліммен және құрбыларымен үнемі қатынасып отыру нәтижесінде баланың адамгершілігі қалыптасып, өмір тәжірибесі байи түседі.

«Адамға ең керекті білім емес, тәрбие. Тәрбиесіз берілген білім – адамзаттың қас жауы, ол келешекте оның өміріне опат әкеледі», – деп Әл-Фараби айтқандай, педагогика ғылымының зерттейтін негізгі категориясының бірі – тәрбие.

Тәрбие түрлі болады. Адамгершілік тәрбиесі балаға жападан – жалғыз әсер етпейді. Барлық тәрбие біріге келіп, адамгершілік сапаларын және адамзат құндылығын арттырады. Төменгі сынып оқушысының жеке басын қалыптастырудағы міндеттердің бірі оған адамгершілік туралы ұғымдар, түсініктер байыту болып табылады.

Мұғалім балаларға сыныптан тыс оқуға түрлі тапсырмалар береді.

Баланың адамгершілік қасиеті ересектермен, құрбыларымен қарым-қатынаста қалыптасады. Ол турасында «Менің жолдасым», «Біз мектеп ауласында ойнаймыз» деген тақырыпта әңгіме құрап, суретін бейнелесе де жеткілікті. Мектепке барған баланың негізгі әрекеті оқу болғанымен, ойын бұрынғысынша олардың өмірінде кең орын алады.

Мұғалімнің адамгершілікке тәрбиелеуінің арқасында оқушы өз бойындағы жақсы жаман қасиеттерін ажырата біледі. Өзінің қалыптасуына айналадағы ортаның әсері мол екенін, өз ойын еркін жеткізе білуге, ойлап сөйлеуге үйренеді. Болашақ ұрпағымызды тәрбиелегенде жас ерекшелігін ескере отырып, мына факторларды есте ұстаған жөн деп есептеймін.

Елбасы Н.Назарбаев «Оларға жастайынан имандылық пен салауаттылық қасиеттерді сіңіре білсек, тәрбиелесек, сонда біз рухы дамыған Отанымыздың гүлденуіне өз үлесін қоса алатын азамат өсіре аламыз»- деген болатын.

Білім өзінің шынайы міндетіне жауап беруі үшін балаларды жас кезінен бастап ең маңызды адамдық саналарды – адамгершілікті, жанашырлықты және басқа да асыл қасиеттерді дамыту керек. Қазіргі жағдайда бұл талаптарды жүзеге асырудың мынандай мүмкіндіктері бар:

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

1. Рухани адамгершілік құндылықтарды кез-келген пәнді оқытудың мазмұнына енгізу.

2. Сыныптан тыс сабақтарды баланың адамдық асыл қасиеттерді игеруіне ықпал ететіндей бағытта ұйымдастыру.

3. Жеке пән ретінде жүргізілетін сабақтардың бағдарламасына енгізу.

Рухани тәрбие өзінің қуатын әлемнің әрбір құбылысынан алуы мүмкін. Олай болса кез-келген оқу пәні балалардың адамгершілігін, жақсы мінез-құлқын қалыптастыру құралы бола алады. Үлкен адам қай жерде де болмасын өзі рухани сабағында балаларды жай ғана қосуға, көбейтуге және бөлуге үйретудің орнына мұғалім адамгершілік қасиеттерді шешуге арналған есептерді ойлап таба алады.

Бүгінгі таңда үлкендерге балалардың ынтасы мен назарын өзіне аударуға қол жеткізу оңайға түспейді. Баланың рухани-адамгершілік тағылымына кері әсер етуші факторлар: соғыс ойыншықтары, жат қылықтары бар фильмдер, бейне таспалар және компьютерлік ойындар бар. Сондықтан мектептен тыс кездегі сабақтарды ұйымдастыруда тапқырлық таныту қажет. Балаларға спорт, табиғатқа серуен, мектептен тыс кездесулер кезіндегі пікірталас, әсерлі әңгімелер, мұражайға, концертке бару, осының бәрі рухани адамгершілік тәрбие. Олар баланың шығармашылығын оятып, жан дүниесімен сезетін тамаша ойларға жетелейді. Ал одан тек жағымды қасиеттер туындайтыны белгілі. Баланың адамгершілігін, рухани жан дүниесін оятып, дүниетанымын төмендегіше іріктеп алуға болады.

Сабақ кезінде жағымды әуен естіліп тұратын болса, балалар сабақты жақсы игеріп әкетеді.

«Ұйықтап жатқан жүректі ән оятар, Әннің терең мазмұнды мәні оятар.»,- деп Абай атамыз айтқандай, адам бойындағы асыл қасиеттердің қалыптасуына олардың маңызы зор.

Бүгінгі жаһандану үрдісі жүріп жатқан жағдайда ұлттық тәрбие, ұлттық рухты сақтап қалу үлкен міндет. Олай болса, рухани байлыққа ең алдымен, тілімізді, дінімізді, салт-дәстүрлерімізді жатқызсақ, тіл – қазақ болуымыз үшін, дін – адам болуымыз үшін, салт-дәстүр ұлт болуымыз үшін қажет.

Рухани-азаматтық тәрбиесі өзіндік сананы дамытуға жағдай жасауды, жеке тұлғаның әдеп ұстанымын, өзін-өзі заңды, әлеуметтік, ізгі және саяси әрекетке қабілетті сезіну мүмкіндігін беретін тұлғалық интегративтік қасиетін, оның қоғам өмірінің нормалары мен дәстүрлерімен келістірілетін моральдік қасиеттерін және қалыптастыруды болжайды.

Использование приемов критического мышления на уроках русского языка и литературы

Курмангалина Айгуль Жусуповна

Учитель русского языка и литературы

КГУ «Школа-интернат для детей с задержкой психического развития»

Сегодня к ученику школы XXI века общество предъявляет достаточно серьёзные требования. Задача современного учителя – вовлечь учеников в активную творческую деятельность, где участники процесса обучения взаимодействуют друг с другом, строят диалог и учатся самостоятельно получать знания. Организовать учебный процесс, таким образом, можно если использовать в своей работе современные педагогические технологии, в том числе, технологию развития критического мышления.

Придумана она американскими учёными в конце 20 века. Технология развития критического мышления – это открытая технология, которая развивает у учителя и ученика умение анализировать, способность увидеть проблему, мобильность, самостоятельность суждений, креативность, толерантность и ответственность за собственный выбор и результаты деятельности. Иными словами, формирует умеющую критически мыслить личность. А это – первый шаг современного человека к успеху. Чем интересна эта технология нам, филологам? Я так думаю тем, что она позволяет развить зрительную и каллиграфическую память. Известно, что урок, проведённый по названной технологии, включает в себя три этапа: вызов, осмысление и рефлексия.

Литература и русский язык – особые предметы. Влияние их на развитие личности ребенка огромно. В методике преподавания литературы и русского языка основное внимание уделялось и уделяется развитию языковой и коммуникативной компетенции. Компетентностный подход к

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

обучению русскому языку и литературе позволяет ответить на вопрос, как ученик владеет языком, на каком уровне: языковом, лингвистическом, коммуникативно, социокультурном.

Уровень владения языком определяется не только теоретическими знаниями о языке и правилами правописания, но и практическими навыками, выражающимися в речевой деятельности школьников, в их творческой и исследовательской работе над словом. Формирование коммуникативной компетенции возможно только на базе языковой компетенции, которая предполагает знание самого языка, его устройства и функционирования, языковых норм, в том числе орфографических и пунктуационных. Именно языковая и коммуникативная компетенции способствуют формированию умений и навыков речевого общения. А для этого необходимо создавать на каждом уроке условия речевого общения.

Поэтому в своей работе уделяю вопросам культуры речи и развитию языковой компетенции большое внимание. Конечно, я прекрасно понимаю, что источником формирования речевой культуры школьника является не только школа, но и семья, книги, друзья, СМИ, причем, телевидение, интернет – самое массовое и доступное средство информации, активно влияющее на формирование ценностных установок учащихся, в том числе и языка. Свою задачу вижу в том, чтобы научить ребенка не только говорить правильно и отличать правильные в языковом отношении выражения от неправильных выражений, но и использовать языковые средства уместно применительно к контексту и ситуации общения. Учащиеся должны уметь выбрать из всего языкового богатства необходимые по смыслу слово или его форму, соблюдать единство стиля, избегать повторов, заботиться о чистоте и благозвучии речи.

Для этого стараюсь строить процессы обучения, организацию и методику урока так, чтобы широко вовлекать учащихся в самостоятельную творческую деятельность по усвоению новых знаний и успешному применению их на практике.

Каким должен быть урок? Как построить урок, чтобы он был глубоким и информативным, эмоционально ярким, воспитывающим и методически грамотным? А главное, что можно сделать, чтобы активизировать мысль учащихся, стимулировать их к самостоятельному приобретению знаний.

Вывод напрашивается только один – инновационные технологии, направленные на достижение эффективного и рационального обучения. Только они могут изменить ученика и подход к процессу обучения. В своей

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

работе использую различные технологии: технологию критического мышления (RWCT), ИКТ, метод проектов.

Где и как развивать творческое мышление учащихся? Обучение логическому мышлению осуществляю на всех основных этапах урока: при работе над новым материалом, при повторении и закреплении изученного материала, при выполнении домашнего задания. Поэтому стараюсь строить урок так, чтобы каждый ученик работал активно и увлеченно, используя это как отправную точку для возникновения и развития любознательности, глубокого познавательного интереса. По моему мнению, наиболее перспективной здесь является критическое мышление. Этот метод помогает ребятам научиться критически мыслить. Технология критического мышления развивает навыки слушания и общения, умение сопереживать другому человеку и понимать разные точки зрения, улучшает их способность разрешать проблему и принимать решения, рассуждать и мыслить аналитически, укрепляет их способность формировать последовательные взгляды. Приведу несколько фрагмент уроков с использованием элементов критического мышления.

Интересна одна из стратегий критического мышления – «Ассоциация». Она используется в начале урока, чтобы задействовать все аудиторию. Вот пример того, как работает это стратегия при изучении биографии писателя.

Задание 1. Запишите ассоциации, которые вызвал у вас человек по фамилии Тургенев.

(педагог, ученый, писатель, автор книг, защитник)

Задание 2. Составьте вопросы по возникшей гипотезе, например

- Где родился Тургенев?
- Кем он был?
- Была ли у него семья?
- Есть ли у него потомки?
- Какие труды нам известны?
- Как и почему он оказался за границей?
- Почему мы сегодня уделяем ему внимание? И т.д.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

Задание 3. Прочитайте в учебнике статью о писателе (выразите свое впечатление от прочитанного текста, найдите ответы на поставленные вопросы).

Задание 4. Обсудите содержание прочитанного о писателе, дополните задание 1.

Задание 5. На последнем этапе пишут работу по выбору (эссе, статью или синквейн).

Занимаясь на каждом этапе еще и исследовательской деятельностью, учащиеся получают дополнительную мотивацию, находят новый смысл в изучении литературы.

На своих уроках широко использую составление **кластера**, что позволяет учащимся свободно и открыто думать по поводу какой-либо темы. Ученик записывает в центре листа ключевое понятие, а от него рисует стрелки-лучи в разные стороны, которые соединяют это слово с другими, от которых в свою очередь лучи расходятся далее и далее. Кластер может быть использован на самых разных стадиях урока. Так выглядит кластер по творчеству Ф.М.Достоевского.

В среднем звене часто применяю стратегию «**Алфавит за круглым столом**».

Например, при изучении сказок в 5 классе предлагаю ученикам в соответствующие ячейки написать как можно больше слов или выражений, связанных с предложенной темой. Такую работу можно выполнять индивидуально или в группах. Совпадающие представления, наиболее удачные и оригинальные слова, выражения ученики фиксируют на доске. После изучения темы или в конце урока ячейки заполняются повторно. Новые факты или мнения, проблемы или понятия могут быть дополнены.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

Все ошибки исправляются по мере освоения информации. Этот прием позволяет выяснить все, что знают или думают ученики по обсуждаемой теме урока, какой багаж знаний они приобрели в конце урока.

Стратегия «Кубизм» предполагает работу в группах и формирует у учащихся ответственность за общую оценку, независимого от личного вклада в подготовку. Сравнивая, анализируя, учащиеся учатся сопереживать, сочувствовать, а в дальнейшем начинают лучше разбираться в авторской позиции и давать свою оценку героям того или иного произведения. На примере фрагмента урока литературы в 8-ом классе по произведению Н. В. Гоголя «Мертвые души» можно увидеть особенность этой стратегии.

Опишите поместье и главного героя помещика Манилова.

Сравните «Дубиноголовую» скупидомку с «рыцарем пустоты».

Анализируйте, как каждый из помещиков относится к предложению Чичикова о покупке мертвых душ.

Ассоциируйте помещиков Манилова и Коробочку.

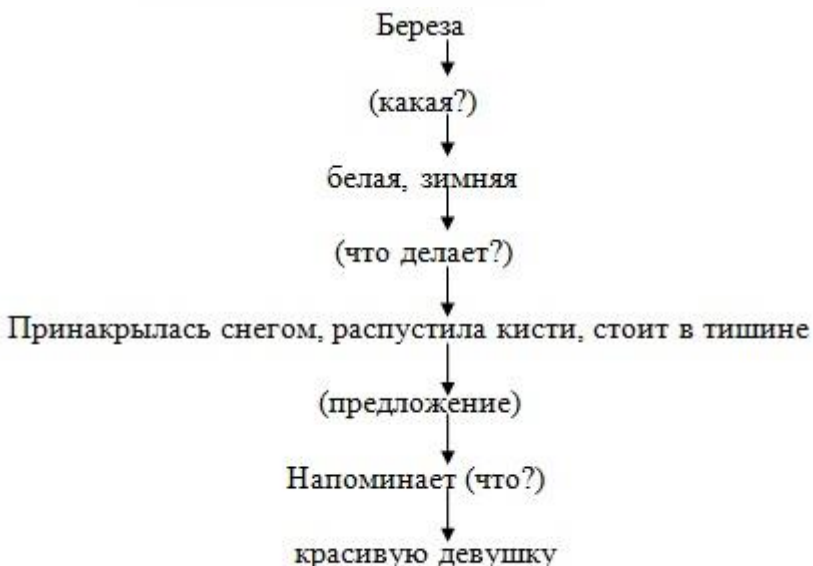
Предложите «визитные карточки» господина Манилова и госпожи Коробочки.

За и против. Кого из героев вы отнесли к «накопителю» и «расточителю»? Почему?

Использование стратегий критического мышления помогает учащимся творчески подойти к анализу уже хорошо знакомых им произведений, формирует собственную точку зрения и ответственное отношение к работе, что так необходимо не только в учебе, но и в жизни.

Стратегия «**синквейн**» чаще всего используется на стадии рефлексии урока, потому что она помогает кратко записать содержание текста и высказать отношение к нему. Но опыт работы показывает, что эту стратегию можно успешно применять при анализе лирического стихотворения, например стихотворения С. Есенина «Береза».

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

Далее работа над языковыми особенностями стихотворения продолжается. Ученики заполняют дневник тройной записи.

Таким образом была реализована главная задача на уроке – умение самостоятельно проникнуть в смысл художественного произведения, формулировать собственную мысль и выражать впечатление от прочитанного стихотворения.

Высший уровень мышления – творческое мышление – формируется при использовании продуктивных методов обучения. Важнейшая задача обучения русскому языку – формирование и совершенствование практических умений и навыков, а они вырабатываются в процессе тренировки, организуемой репродуктивным методом. Значит, широкое применение названных методов на уроках русского языка вполне закономерно. И задача активизаций учебной деятельности при их использовании приобретает особую остроту.

Решение этой задачи в большой степени связано с целесообразным и гибким использованием разных видов работ, приёмов и средств, с помощью которых реализуются методы обучения. Фрагмент урока

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

русского языка в 5 классе «Обобщение по теме: «Лексика» (задания формата PISA) подтверждают мою точку зрения.

На уроке, как правило, практикую выступления учеников с использованием компьютера, проектора, интерактивной доски. В зависимости от выступления учащийся могут включать в свою презентацию (мультимедийный проект) текстовые или графические фрагменты, анимацию, видеofilмы, а также музыкальное или голосовое сопровождение.

Для решения обучающей задачи на уроках русского языка и литературы использую презентации, делающие рассказ более насыщенным, иллюстративным. Презентации позволяют вести беседы с учащимися, активно используя возможности интерактивной доски и разнообразие приемов критического мышления. На таких уроках учащиеся актуализируют свои знания, полученные ранее по другим предметам, высказывают предположения, анализируют получаемую информацию, сравнивают, обобщают, делают выводы, тем самым, развивают мышление, память и речь. Несомненно, использование таких презентаций высвобождает большое количество времени, которое можно употребить для дополнительного объяснения, оптимизируют деятельность учителя, упрощают подготовку к уроку. Возможность показать необходимый материал на слайдах решает проблему тиражирования дидактического раздаточного материала к уроку.

Таким образом, новые информационные технологии, применяющиеся методически грамотно, повышают познавательную активность учащихся с задержкой психического развития, что, несомненно, приводит к повышению эффективности обучения. **Уроки русского языка и литературы** должны заставить учащихся **мыслить, анализировать, отстаивать** свою точку зрения. Это невозможно сделать при сухом, догматичном подходе в преподавании русского языка и литературы. Поэтому и существуют разные решения этой проблемы.

Список использованной литературы:

1. Послание Президента РК народу Казахстана 2016 года
2. Государственной Программы развития образования Республики Казахстан на 2011-2020 годы
3. Хуторский А.В. «Развитие одаренности школьников» // Научно-методический журнал «Ұстаз», № 3 – 2006г.
4. Развивающее обучение и подготовка к школе - iddrive.kz

Қарағанды облысының «вайнах» атты шешен және инғуш этномәдени бірлестікте мемлекеттік тілді оқыту тәжірибесі

*Умирзакова Бахит Ерембековна
№101 мектеп-лицейінің орыс тілі мұғалімі
Қарағанды қаласы*

Әр халықтың басты байлығы, баға жетпес қазынасы ана тілі екені даусыз. Қазақ тілін мемлекеттік тіл ретінде құрметтеу – Қазақстанда тұратын барлық халықтың негізгі міндеті.

Мемлекеттік тілдің күнделікті қолдану аясын кеңейтіп, оны шын мәніндегі қоғамдық қарым-қатынас тіліне айналдыру бүгінгі күн талабы екені талассыз шындық.

Елбасы айтқандай, мемлекеттік тіл – еліміздегі халықтар бірлігінің негізгі факторы, ұлтаралық қарым-қатынастың ұйытқысы.

Бүгінгі қоғам еліміздің білім беру жүйесінен көп тілді меңгерген дара тұлғаны қалыптастыруды талап етуде.

Қазақстан Республикасында 120-дан астам ұлт пен ұлыстардың өкілдері тұрады. Бұл өз кезегінде, әр ұлт өкілінің төл мәдениетін, ана тілін сақтап, ұлттық салт-дәстүріне қызығушылығын арттыру, оларды игеруге ұмтылысын күшейту қажеттілігін туындатады. Сонымен қатар, өз мәдениетімен қоса ортақ Отанға, мемлекеттік тілге құрметті арттыру, халықтың этностық-мәдени мүдделерін іске асыру – білім беру саласындағы аса маңызды міндеттердің бірі екендігі сөзсіз.

Қазіргі уақытта этномәдени тұрғыда толыққанды дамыған, көпмәдениетті ортаға бейімделген, шығармашылық қабілеті жоғары,

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

нарықтық бәсекелестік жағдайында өмір сүруге дайындалған, өзіндік ұлттық бет-бейнесі анықталған этнос субъектісін қалыптастыру күн тәртібінде тұр. Мұның барлығы қазіргі таңда этномәдени білім берудің зәру тақырып екендігін айқындай түспек.

Осы салада өзімнің «Вайнах» атты шешен және инғуш этномәдени бірлестікте қазақ тілі пәнінен қосымша білім беру тәжірибемді айтқым келеді.

Алғашқы кездерде оқушылардың теориялық білімін тереңдету мақсатында жүйеленген жаттығу жиынтығын іздестіре бастадым. Қазақ тілін оқыту әдістемелері көптеп кездескенмен, басқа ұлт оқушыларды мектептен тыс бағдарламамен оқыту үшін арналған тілдік материалды қорытындылауға жаттығулар жеткіліксіз. Сондықтан, көмекші құрал ретінде әрбір оқулықтан іріктелген жаттығулар жиынтығын құрастыруды жөн көрдім.

Оқушылардың санын көбейту мақсатында шешен және инғуш сайтында он-лайн сабақтарды жүргіздік.

2013 жылы Әкім облысының «Тіл майталманы» номинациясына ЧИЭКО «Вайнах» 1 орынға ие болды. Мемлекет жағынан біз үшін үлкен жәрдем, көңіл бөлудің бір түрі болды, қуанышпен бірге жауапкершілікті арттыратын сезіну болды.

Жұмыс барысында тағы бір мәселе туындады. Ол, қалай тілді үйретуге болады?

Мысалы, бір мәселеге қазақ пен шешен және инғуш әр түрлі қарайды, сондықтан, әр түрлі ойлайды, соны білу керек. Оны білу үшін вайнахтардың ортасында жүру керек, оларды жақсы білу керек.

Басқа тілдің синдромы бар, артикуляциялық базаны естен шығармау керек. Қиындық осы жерде туындайды. Мақсатымыз -тындаушыны жоғалтпау. Шешен және инғуштардың тілі мен қазақ тілінде ұқсастықтар бар. Мысалы, қазақ тілінде қаз, вайнахтарда ғаз. Дүние оларда дүнен көр- терезе деген мағынаны білдіреді, «найна мотт –дүнен көр»- «ана тілі-дүниенің көзі».

Неміс философы Хайдегер «Тіл менің болмысымның үйі» деп бекер айтпаған. Қазақ тілін үйрену үшін қазақтың болмысын білу керек, салтын-дәстүрін, ойлау жүйесін.

Қазақ тілі – елдің қазынасы. Тіл –көңілдің бұлағы, ой – қоңырауы. Екі сөзінің бірінен мақалы мен өсиеті қалмайды. Сол байлықты көрсете білу керек.

Қазақ тілін оқыту методикалардың кемшілігі менің ойымша – тек тіл заңдарды меңгеру. Оқушы мәтінді оқиды, бірақ мағынасын түсінбейді.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Тіл дегеніміз ғылымның негізі. Міндетті түрде пәнаралық байланыстар болу керек. Және әрбір әрекеттен адам пайдасын көруге тиіс, қазақ тілін не үшін үйренемін? Осы сұрақтарға жауап беру керек. Білім ешқашан артық болмайды. Білімнің нәтижесі ақпарат жиынтығы емес.

Жүсіп Баласағұн айтқандай,- «Әрбір бала жарқыраған жұлдыз, жарқырауына жәрдем ет».

2014 жылы Қостанайда профессор Бейсембаевтың «Көптілдік - бәсекеге қабілетті тұлға кепілі» тақырыбында Республикалық семинар-тренингке қатыстық. Сондай семинарлар мемлекеттік тілді оқытушыларға ауадай қажет.

Тіл мәселеге арналған нұсқауларды жазып, тілге қызығушылық мәселені көтеруді жөн көрдім.

Шешен және инғуш халқы бастан өткен саяси-құғын сүргін кездерін елі осы уақытқа дейін жадынан шығармайды.

Қазақ тіліне деген, қазақ халқына деген құрметін, таусылмас ризашылығын осы уақытқа дейін көріп келе жатырмыз.

Қиын заманда соғыс кезінде барлық халықтарды бауырына тартып, бір нанды бөлісіп, мейірімі таусылмайтын кең пейіл қазақ халқы әлемге әйгілі көпұлттық тату-тәтті мемлекетті құрып отыр.

Қазақ елі тәуелсіз мемлекет болып орнағалы ширек ғасырға таяу уақыт болды. Тіл – тәуелсіздіктің айғағы. Тіл мен егемендік егіз ұғым. Тілсіз-тәуелсіздік, егемендіксіз- тіл болмақ емес. Тіл – тәуелсіздіктің қуатты тірегі, бірлік пен ынтымақтың жығылмас туы.

2015 жылы ақпан айында вайнахтар мен қазақтардың арасындағы достық туралы «Дружба на века» атты кітабым жарық көрді. Достық үйінде кітаптың тусау кесу рәсімі өтті. Ата –бабаларымыздың бізге өсет етіп қалдырған достықты шын мәнінде іске асырудың нәтижесі. Бұл біздің ұлтараластық келісімге қосқан үлесіміз. Көпұлтты Қазақстан халқы үшін отансүйгіштік сезімнің рухани саладағы тату-тәтті тірлік, азаматтық келісім.

«Қазақтың болашағы – қазақ тілінде», – деп Елбасымыз алдымызға айқын жол ашып берді. Бізге тек осы ұстанымды жүзеге асыруға бар күш-жігерді аямай, еңбек ету ғана қалды.

Бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту

---

*Баймолдина Бакыткуль Сабыровна
КММ «Психикалық дамуы артта қалған
балаларға арналған мектеп-интернатының»
бастауыш сынып мұғалімі*

Тәуелсіз елді өркениетті әлемге танытатын, дамыған елдер қатарында терезесін тең ететін күш – білім және білімді ұрпақ. Сондықтан да Елбасымыз Н.Назарбаев өзінің Жолдауларында білім саласына айрықша көңіл бөліп, еліміздің жарқын болашағы білікті де парасатты жастардың қолында екенін назардан тыс қалдырған емес. Қазіргі қоғамның өзекті мәселелерінің бірі – әлеуметтік, экономикалық өзгермелі жағдайларда өмір сүруге дайын болып қана қоймай, сонымен қатар оны жүзеге асыруға, жақсартуға игі ықпал ететін жеке тұлғаны қалыптастыру. Мұндай тұлғаға қойылатын бірінші кезектегі нақты талаптар – шығармашылық, белсенділік, жауаптылық, терең білімділік, кәсіби сауаттылық. Бұл талаптарды жүзеге асыру үшін оқушы білімін бағалауда мүлдем жаңа бағытта жұмыс істеу қажеттілігі туындайды.

Осы қажеттілікті шешу жолдарының бірден–бір жолы функционалдық сауаттылықты қалыптастыру. Білім беруді жаңарту оқушы білімін ғана емес, оларды қолдану дағдыларын, атап айтқанда функционалдық сауаттылығын қалыптастырады.

Функционалдық сауаттылықты қалыптастыру қазіргі таңда оқыту жүйесіне қойылып отырған әлеуметтік сұраныс талаптарымен сай келу үшін бастауыш сыныптардан бастап оқушының оқу, жазу сауаттылығын, жаратылыстану ғылымындағы сауаттылығын, математикалық сауаттылығын,

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

компьютерлік сауаттылығын, денсаулық мәселесіндегі сауаттылықты, құқықтық сауаттылығын қалыптастыруға бағытталған арнайы жұмыс арқылы оң нәтижелерге қол жеткізуге болады.

Егеменді еліміздің өсіп келе жатқан ұрпағын ойлы да іскер, жігерлі де батыл, өзіне-өзі сенімді, интеллектуалдық деңгейі биік, дүние танымы қалыптасқан азамат етіп тәрбиелеуде мектептің алатын орны ерекше.

«Функционалдық сауаттылық» — ұғымы өткен ғасырдың 60-жылдары ЮНЕСКО құжаттарында пайда болды және кейіннен қолданысқа енді. Функционалдық сауаттылық – мектепте алған білімдерін, іскерлік дағдыларын, адами іс әрекеттердің әр түрлі салаларында сондай-ақ тұлға аралық қарым-қатынастарды өмірлік міндеттерін шешу үшін пайдалану болып табылады.

Бүгінгі күн талабына сай жан – жақты дамыған, белсенді, өмірге талпынысы, қызығушылығы бар адамды мектеп табалдырығынан дайындап шығарудың ең бір тиімді тәсілі ол – оқытудағы математикалық сауаттылық. Математикалық сауаттылық проблемалары осы күнге дейін аз айтылып жүрген жоқ. Егер әр бір мұғалім әр сабақта математикалық сауаттылықты қалыптастырып, үнемі көңіл бөліп отырса, білім сапасы әлдеқайда жақсарар еді.

Бастауыш сыныптарда оқушылар сандық өрнектермен арифметикалық амалдарды орындаумен шектелсе, алгебра, геометрия, тригонометрия әлеміне енген сайын басқа жаңа талаптар қойылады. Бастауыш сыныптарда 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 және «+», «-», «*», «/» секілді таңбалармен қатар I, V, X, M, L, C тәріздес Рим цифрларын білумен шектелеміз. Ал енді алгебрада латын, грек әріптерін үйренуге тура келеді. Міне, осы әріптерді дұрыс жаза және оқи білу математикалық сауаттылық білдіреді. Оқушылар геометрия ұғымдарымен бірінші сыныптан таныс болады, кейін жаңа жазулар мен сызулар кездесуі мүмкін және оқытуда арнайы заңдылықтар сақтау қажет. Мұғалім оқушыны математика пәнінің қыр сырына үйрету үшін оған математикалық сауаттылықты сақтау жөнінде күнделікті қатаң талаптар қойып, орындалуына мұқият зер салуы керек. Сонда оқушы математикалық өрнектерді оқуда, жазуда және сызбаларды сызуда сауаттылық көрсетіп, тәртіпке бейімделеді де, есептерді де алгаритм немесе логика бойынша тез, әрі сауатты шеше алады, сабаққа да ынтасы арта түседі.

Сауаттылық қызметі – алған білім, білік, дағдысын күнделікті іс – әрекетте пайдалану біліктілігі. Оқушылардың танымдық әрекет амалдарын

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

меңгеруін есепке алып, алгоритмдік есептерден эвристикалық типтегі есептерге көшу кезінде оқу-зерттеулік есептер көбейе түсетін өзара байланыс түрі өте тиімді. Математикалық сауаттылықтың дамуы оқушының жалпы сөйлеу мәдениетін дамытып, қазіргі қоғамда тұлғаның ұтымды сөйлеу коммуникацияларын қалыптастырады. Математикалық сауаттылықты қалыптастырудың бастауыш сынып оқушылары үшін сыныптан тыс жұмыстар арқылы олардың қызығушылықтары мен сауаттылығын дамыту.

Математикалық сауаттылықты қалыптастыру дағды мен іс әрекет негізінде өздігінен ізденетін, өздігінен шешім қабылдайтын, нарық заманында өмір сүріп, адал еңбектенетін, бәсекелестікке қабілетті жеке тұлғаны қалыптастыруға септігін тигізеді.

«Әдебиеттік оқу» пәні. Мәтінді дұрыс, мәнерлеп және шапшаң оқуды меңгеруі, шығарма авторының көзқарасын түсіну, мәтінді оқырман ретінде қабылдауға тәрбиеленеді, көркем-шығармашылық қабілеттері дамиды. Сөз өнеріне деген қызығушылық, тілдік эстетикалық талғамы қалыптасады. Сөйлеу әрекетінің түрлері жетіліп, ұлттық және жалпыадамзаттық құндылық пен рухани- адамгершілікке тәрбиеленеді.

Мәтінді оқу сапасы дұрыс, түсініп, шапшаң, мәнерлеп дағдысы қалыптасады.

«Қазақ тілі» пәні. Сөйлеу қызметінің барлық түрлерін меңгерген сауатты жазу және оқу дағдылары жетілген, шығармашылық қабілеттері мен тілдесімдік дағдылары дамыған, алған тілдік білімдерін ауызша және жазбаша сөйлеу әрекеттерінде қолдана білетін жеке тұлға қалыптасып, дамуына ықпал етеді. Оқушылардың өз ана тілі – қазақ тіліне деген қызығушылығын ояту арқылы тілдің құдіретін, эстетикалық құндылығын сезіндіру арқылы қазақтың ұлттық мәдениетімен туралы білім алады. Тілдік ұғымдар арқылы оқушыларды өзін тілді иеленуші тілдік тұлға ретінде қалыптасады.

Тәрбиенің сан –саласы, күрделі мәселелеріне терең бойлауға, күнделікті тұрмыста кездесетін дағдылар арқылы баланың жан дүниесіне әсер ететін білім мен тәрбиенің алғашқы баспалдағы – бастауыш сынып.

Олай болса, бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту, баланың бойында алған білімін өмірде қолдана білуге ерте кезден, балдырған кезінен дайындау деген сөз.

«Дүниетану» пәнінің 1-сыныптан бастап ұғымдардың қалыптасып, бірте-бірте дамуы тұрғысында оқытылуы қажет.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Ендеше, дүниетануды оқытуда функционалдық сауаттылық қалыптастырудың келесі шарттарын анықтайды, ол оқушыларда сұлулықты көру мен түсіну, бағалау және оны қолымен ұстау, тәжірибе жасау біліктілігін дамыту шарттары болып табылады.

Егер осы шарттар бастауыш сыныпта орындалғанда оқушының функционалдық сауаттылығы қалыптасады. Сондықтан бастауыш сынып үшін оқушылардың жас ерекшеліктерін ескеру ұстанымы басшылыққа алыну қажет.

Бұл ұстанымның мәні – бастауыш сынып оқушыларының ұғымына жеңіл, психологиялық ерекшеліктеріне сай келетін, білім деңгейлеріне лайықталған және олардың өмір тәжірибесін есепке алатын материалдардың қамтылуы.

Осы орайда ұлы ұстаз Абайдың: «Адам ата-анадан туғанда есті болып тумайды: естіп, көріп, ұстап, татып ескерсе, дүниедегі жақсы, жаманды таниды-дағы, сондайдан білгені, көргені көп болған адам білімді болады» деген дана сөздерінен адам табиғатының, болмысы мен танымының қалыптасуының өзі осы ізбен жүретінін байқауға болады.

Егер оқу үдерісі, балаларға білім, білік, дағдыларды игерту осы ұстанымға негізделсе, нәтижелі болатыны анық.

Бастауыш білім беру деңгейі баланың жеке тұлға ретінде адамгершілік қасиеттерін қалыптастыруға, оның жеке қабілеттерін, оқу ісіндегі оң ынтасы мен іскерлігін: негізгі мектептің білім мазмұнын меңгеру үшін оқудың, жазудың, есептеудің, тілдік қатынастың, шығармашылық тұрғыдан өзін-өзі көрсетудің, мінез-құлық мәдениетінің берік дағдыларын дамытуға бағытталып, таным әрекетіндегі жеке қабілеттері мен шеберліктерінің дамуын, функционалдық сауаттылығының қалыптасуын қамтамасыз етеді.

Бастауыш білім беру деңгейі баланың жеке тұлға ретінде адамгершілік қасиеттерін қалыптастыруға, оның жеке қабілеттерін, оқу ісіндегі оң ынтасы мен іскерлігін: негізгі мектептің білім мазмұнын меңгеру үшін оқудың, жазудың, есептеудің, тілдік қатынастың, шығармашылық тұрғыдан өзін-өзі көрсетудің, мінез-құлық мәдениетінің берік дағдыларын дамытуға бағытталып, таным әрекетіндегі жеке қабілеттері мен шеберліктерінің дамуын, функционалдық сауаттылығының қалыптасуын қамтамасыз етеді.

XXI ғасырдың жан-жақты, зерделі, дарынды, талантты адамдарды қалыптастыруда білім беру мәселесі, оның оқыту жүйесін заман талабына

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

сай үйлестіре алу міндеті туындап, жаңа талаптар қойылуда. Соған орай ұстаздардың алдында тұрған міндет: табысты және әрекетке дайын қабілетті, әлеуметтік рөлін сезінетін құзырлы тұлғаны қалыптастыру.

Қортындылай келе, психикалық дамуы артта қалған балаларға арналған мектеп-интернатының оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыруға бағытталған білім мазмұнын игерген оқушылардың білімдері мен біліктері өмірлік жағдаяттарда қолдана білуді, әртүрлі ақпарат көздерімен жұмыс істей білуді және алынған ақпараттарды сыни тұрғыдан бағалай білуді, өзінің болжамдарын ұсыну және зерттеулер жүргізу, өзінің ойын негіздей білуді; іскерлігі мен дағдыларын адами іс-әрекеттердің әртүрлі салаларында, сондай-ақ тұлғааралық қарым-қатынас пен әлеуметтік қатынастарда өмірлік міндеттерді шешу үшін пайдалануды қамтамасыз етеді.

Психикалық дамуы тежелген оқушыны шығармашылық ізденіске баулудағы әдіс-тәсілдер

Сакбаева Гульжан Амангелдиевна
КММ «Психикалық дамуы артта қалған
балаларға арналған мектеп-интернатының»
қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімі
(Қарағанды, Қазақстан)

Қазіргі кезеңдегі білім беру ісінің негізгі нысаны – жас ұрпақтың біліктілігін қалыптастырып қана қоймай, олардың бойында ақпаратты өздері іздеп табатын және талдай алатын, сондай-ақ ұтымды пайдалана білетін, жылдам өзгеріп жатқан бүгінгі дүниеге лайықты өмір сүріп, қызмет жасауға қабілетті тұлғалық қасиеттерді қалыптастыру болып отыр. Мектеп

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

оқушыларының ғылыми жұмыспен айналысуы уақытымыздың өзекті мәселесі.

Елбасының жолдауындағы алтыншы міндеті де осы заманғы білім беру мен кәсіптік қайта даярлауды, «парасатты экономиканың» негіздерін қалыптастыруды, жаңа технологияларды, идеялар мен көзқарастарды пайдалануды, инновациялық экономиканы дамытуды қарастырады.

Білім беру реформасы табысының басты өлшемі – тиісті білім мен білік алған еліміздің кез келген азаматы әлемнің кез келген елінде қажетке жарайтын маман болатындай деңгейге көтерілу болып табылады.

Орта білім берудің басты мақсаты – еліміздің әлеуметтік, экономикалық және саяси өміріне белсенді қатысуға дайын, бәсекеге қабілетті жеке тұлғаны дайындау. Бәсекеге қабілетті жеке тұлға деп өмірдің қай саласында болмасын еркін де нақты, жауапкершілікпен ойлайтын, әр түрлі жағдайларға бейімделе білетін, бойында шығармашылық қасиеттері қалыптасқан тұлғаны айтамыз.

Ғылымның жедел түрде дамуы, техникалық прогресс, қазіргі заман талабы бастауыш сынып оқушыларының жан-жақты терең ойлау қабілеттіліктерін арттырып отыр. Сондықтан бәсекеге қабілетті шығармашыл тұлғаны қалыптастыру үшін зерттеу- ізденушілік жұмыстарды мектептен бастау қажет. Білім берудің басты мақсатының бірі – құзыретті тұлғаны дамыту болса, күтілетін нәтиженің бірі – мәдениеттанымдық құзырет . Ол дегеніміз – жалпы адамзаттық мәдениет жетістіктері негізіндегі іс-әрекет тәжірибесін және қоғамдағы дәстүрлер мен жеке, отбасылық және әлеуметтік өмірдің мәдениет негіздерін, этномәдениеттік құбылыстарды игеруге мүмкіндік беретін ұлттық ерекшеліктерін тани білу. Адам мен қоғамның дамуындағы ғылымның рөлін түсіну. Өз халқының мәдениеті мен әлемнің мәдени көптүрлілігін түсіну.

Қазіргі білім беру практикасында баланы зерттеу жолымен оқыту – қоршаған әлемді тануға мүмкіндік беретін ең тиімді әдістердің бірі .

Балалық зерттеулер, ізденіс қажеттілігі оның биологиясына тән қасиет екендігі ешкімге таңсық емес. Зерттеу балаға тән, қалыпты жағдай. Қайсыда бір дені сау бала зерттеуші болып туылады. Көз алдыңызға жаңадан ойыншық алған сәбиді елестетіңізші! Бала бұл ойыншықты жан-жақты қарайды, уқалайды, умаждайды, жапырады, тістейді, сәл ересектеуі – бөлшектерге бөліп тастайды. Кез келген кезде, белгісіз объектіні немесе құбылысты байқаған бала, ересектерге “Бұл не?”, “Неліктен?”, “Неге?” секілді сұрақтарын жаудыртады. Өкінішке орай, көптеген жағдайда жауап беруге

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

ересі жетпеген ересектер, тынышсыз “ негештермен” жұмыс жасауға зерігеді. Баланың қажымай-талмай жаңа әсерлерге ұмтылуы, әуестілігі, белгелі бір затты тәжірибелеуге, бақылауға ынталылығы, өмірден өздігінен жаңа мәліметтер іздеуі – мұның барлығы баланың беталысының маңызды ерекшеліктері десек қате болмас. Білмегенді білуге деген құштарлық, үнемі зерттеу белсенділігі бала бойына туа біткен қасиет. Баланың нақ осындай танымдық ынтасынан зерттеулік бағыты қалыптасады және зерттеп оқу қажеттілігі туындайды. Баланың білуге құштарлығын қолдау және дамыту білім берудегі маңызды мәселелелердің бірі, ал оның шешу жолдары – оқушылардың зерттеу жұмыстарын ұйымдастыру. Зерттеулік оқыту әдістемесі оқушының танымдық әрекеттегі субъектілік позициясын ұстануына мүмкіндік береді. Бұл есін, түйсігін іске қосу емес, ойлану механизмін қалыптастыру. Яғни саналы ойлау арқылы танымдық-психикалық процесін дамытады. Зерттеулік оқыту оқушының эмпирикалық және теориялық танымының біріктірілуімен меңгеріледі. Кез- келген зерттеуде проблеманы анықтау, конструктивті сұрақтар қою, бақылау жүргізу, мәтіндермен жұмыс жасау арқылы ақпараттар жинақтау, оны саралау, талдау және тұжырым жасау әрекеттері кіріктіріледі. Бұл зерттеулік оқытудың жан-жақтылығын, әмбебап болмысын дәлелдейді. Сол себептен зерттеу біліктері мен дағдыларын меңгерген қазіргі мектеп түлегінің, келешекте

әр түрлі әлеуметтік – саяси жағдаяттарда икемділікпен бейімделетіндігіне, өз көзқарасын өңдей алатындығына көз жеткізуге болады.

Зерттеулік оқыту барысында оқушылар теориялардың пайда болуы жөнінде көптеген мәліметтер жинақтайды. Н.И.Павлов “Үй кірпіштен құралатын болса, ғылым деректерден құралады”, демекші әр кірпіштен немесе тастан құралған үйінді үй деп саналмайды, дәл солай кез келген деректердің жиынтығы да ғылыми білім бола алмайды . Сондықтан “**ғылым**” деген сөздің мағынасы ежелден “**ұйымдастырылған білім** ” деп түсіндірілген. Жас жеткіншек байқау жүргізу немесе тәжірибелеу нәтижесінде алынған деректері, болжамдары, топтастыру схемалары, тіпті айқындалған заңдары – ғылым материалдары екендігін жете түсіну керек. Бұларды ғылым ретінде ұйымдастыратын-теория. Ендеше мектеп қабырғасында зерттеумен айналысқан бала жаңа ақпараттар жинақтау арқылы ғылымға алғашқы қадамын жасайды.

Бүгінгі күні мектепте ғылыми зерттеу жұмыстарын ұйымдастырудың қол жетімді түрі – оқушылардың ғылыми қоғамы болып отыр. Оқушылардың ғылыми қоғамы (ОФҚ) жас ерекшеліктері әр түрлі,

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

жоғары интеллектуалды, шығармашыл оқушылардан құралады. ОФҚ-ның атқаратын негізгі қызметі - оқушылардың ғылыми ізденушілікке қызығушылығын кеңейтуге, зерттеулік оқыту біліктері мен дағдыларын қалыптастыруға, әдебиеттермен жұмыс жасауды үйретуге және т.б. бағытталады. ОФҚ-на мұғалім жетекшілік етеді. Жетекші мұғалім оқыту сабақтарын ұйымдастырады, оқушылардың қызығушылығын ескере отырып ұжымдық жобалардың тақырыптарын жоспарлайды, қорытындылау жиналыстарын дайындайды, жас зерттеушілердің жұмыстарына мониторинг жүргізеді. Осындай іс-әрекеттердің нәтижесінде дарынды балаларды анықтауға және ғылымға жетелеу арқылы шығармашылық қабілеттерін дамытуға мүмкіндік туылады. Дегенмен, мұндай әрекеттер мектеп оқушыларының 10 % ғана құрайды, ал қалғаны ізденістен тыс, пассивті оқу жағдайында білім алады.

Баланың ойлау тәсілдерін үйрету және зерттеушілік мәдениетін қалыптастыру үшін зерттеулік оқытуды бастауыш мектептен бастау керек. Себебі, бастауыш мектеп баланың санасы қарқынды дамитын маңызды, қайталанбас кезең. Бастауыш мектепте бала белгілі бір білім алып қана қоймай, ол жалпы даму, сөйлеу, оқу, қоршаған орта жөнінде дұрыс көзқарас қалыптастыру, жағдайларды объективті түрде бақылау, ойын дұрыс жеткізу, салыстыра білу, сөйлеу мәдениетіне үйренеді. Зерттеушілік оқытуда дәстүрлі сабақтан дербес арнайы тренингтер, ойындар ұйымдастырылады. Бұл оқушыларға зерттеу біліктері мен дағдыларын меңгерудің тиімді жолы болып табылады.

Қазіргі педагогикалық әдебиеттерде «зерттеу әдісі», «жобалау әдісі» деген ұғымдар жиі кездесуде. Зерттеулік оқыту барысында осы екі түрлі түсініктің ұқсастығы мен айырмашылы неде? Зерттеу әлеміне алғашқы қадамын басқан кез - келген балаға бұл әдістерді ажырата білудің маңызы зор. Сонымен «зерттеу жұмысы» және «жоба» ұғымдарының айырмашылығын талдап көрсетелік. **Зерттеу** – риясыз шындықты іздену, ал **жобалау** - туындаған мәселені саналы түрде шешу. Сондықтан да зерттеу және жобалау жұмыстарының бағыты, мәні, мазмұны да әр түрлі. Зерттеу үнемі ізденіс пен шығармашылықты қажет етеді. Себебі ол - белгісіз, тың жол. Зерттеу барысында өзекті мәселені шешу әрекеттерімен қатар, көптеген кедергілер кездеседі. Тіпті ізденіс барысында табылған жаңа ақпараттар қажетсіз немесе қауіпті, зиян болуы мүмкін. Кейбір зерттеулер өкінішті әсер де қалдырады. Зерттеуші белгісіздіктің шешіміне жету немесе құпияның сырын ашу үшін толығымен шығармашылықты қажет етеді. Олай

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

болса, зерттеу - шексіз түбірге жету қозғалысы. Ал жобалау, керісінше, жасалған жұмыстың нақты, қатаң атқарылуына, іс-шараларды жоспарлай білуге, көздеген нәтижеге жету секілді өмірдегі маңызды талаптарды қалыптастырады. Жобалау әдетте шығармашылық іс, бірақ ол шектеулі мәселенің өзектілігін шешу. Теориялық жобаны дайын алгоритмдер бойынша, репродуктивті әдіспен орындауға болады. Яғни белгілі графиктер, сызбалар, жобалар арқылы зерттеу жүргізу, көрсетілген межеге жету. Осы аталған айырмашылықты терең түсінбеу себептерінен кейбір мұғалімдер зерттеумен айналыса бастаған балаға, алдын ала жоспар құруын талап етеді, «зерттемес бұрын мақсат қой, мәнін біліп ал, қандай нәтижеге жетуің керек», – деген сияқты талаптар қояды. Бұл, әрине, үнемі бақылап әдеттенген мұғалімнің құзыреттілігі жеткіліксіздігін көрсетеді. Егер оқушыға зерттеу жұмысының нәтижесі белгілі болса, онда оны іздеудің қажеттілігі қанша? Оқушылар шығармашылық жұмыстарын жобалау әдісімен де, зерттеу әдісімен де жүзеге асыра алады. Қазіргі білім беру тәжірибесінде осы екі ұғымды жете түсінудің маңыздылығы зор. Баламен зерттеп оқуды ұйымдастыра отырып, оған үлкен үміт артудың қажеті жоқ. Егер баланың әрбір зерттеу жұмыстары, әр жобасы көпшілікке неғұрлым белгілі болса, оның зерттеу оқу іс-әрекетінің мотивациясы соғұрлым жоғары болады. Оқушылардың зерттеп оқу іс-әрекетінің нәтижесін анықтау проблемасы сырт көзбен қарағанда жеңіл көрінеді. Шын мәнінде - бұл күрделі іс.

Алдымен нені нәтиже деп санауға болады, соны қарастырған жөн. Зерттеп оқу жұмыстарының барлық кезеңдерінде негізгі күтілетін нәтиже – баланың танымдық қажеттіліктері мен қабілеттерінің дамуы екенін анық ұғыну керек. Бұл баланың интеллектуалды және шығармашылық дамуы емес, психоәлеуметтік өрісін дамыту. Педагог үшін зерттеулік оқытудың басты нәтижесі – баланың дайындаған көрнекті, детальды жасалған мәтіні немесе қағаздан жасалған макеті, техникалық суреті емес, ең бастысы өзіндік шығармашылығы, зерттеу жұмысындағы құнсыз тәжірибесі, жай орындаушыдан ерекшеленетін шығармашыл баланың жаңа білімдері, ептіліктері және дағдылары. Баланы ізденушілікке баулу, оған зерттеу дағдысы мен білігін игерту бүгінгі білім беру саласының маңызды міндеті болып саналады. Егер ол оқушының жеке тұлға ретінде қалыптасуын қамтамасыз ету қажет болса, онда баланың қабілетін түрлі әрекеттерге көрсету үшін зерттеуге дайындау қажет.

Психикалық дамуы тежелген балалардың даму ерекшеліктері және технология пәнінің маңызы

---

*Ахметова Рымкуль Токтарбековна
Технология пәні мұғалімі
КММ «Психикалық дамуы артта қалған
балаларға арналған мектеп-интернаты»*

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңында Білім беру жүйесінің басты мақсаты ұлттық және адамзаттық мәдени құндылықтар негізінде жеке тұлғаның қалыптасуына қажетті жағдай жасау керектігі көрсетілген. Бүгінгі күнде технология сабағын қызықты да ұтымды, мағыналы өткізу үшін барлық жағдай бар. Әр сабағын оқытудың жаңа педагогикалық технологияларының әдіс-тәсілдерін пайдалана отырып, интерактивті тақтамен өткізудің маңызы зор. Интерактивті тақта арқылы әр элементті, әр жұмысты толық көрсетіп, оны оқушылардың да өз қолдарымен жасап үйренулеріне толық жағдай жасалынған. Пәнді тиімді ұйымдастыру, оқушының пәнге деген қызығушылығын арттыру мұғалімге байланысты.

Ұлы ағартушы А.Байтұрсынұлы «Бала оқытуды жақсы білейін деген адам әуелі балаға үйрететін нәрселерін өзі де жақсы білуі керек» деп тұжырымдағандай технология сабағын қызықты өткізіп, оқушылардың шығармашылық ойлау қабілетін дамыту үшін ең алдымен мұғалім өзі шебер болу керек. Жан-жақты дамыған, әрқашан ізденісте болған мұғалім ғана қазіргі талапқа сай болатыны анық.

Технология сабағы – әрбір оқушының рухани байып, дүниетанымын қалыптастыратын бірден-бір пән. Технология пәнінің мұғалімі өзінің лауазымдық міндеттеріне сай еңбекке баулудың, тәрбиелеудің әдістемесі мен бағдарламасына сәйкес балаларды оқыту жұмыстарын жүйелі жүргізуі тиіс.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Технология пәнін халықтық педагогикамен ұштастырудың маңызы айрықша. Себебі ол – білім алушылардың еңбекке икемділігі мен дағдысын, оларды практикада қолдануға дайындығын қалыптастырады. Мемлекеттік білім стандарттарына сәйкес еңбекке баулудың оқу жоспары мен үйірме материалдарын құрастырады. Сонымен қатар, оқушыларды техникалық шығармашылыққа, халықтық, ұлттық өнерді жалғастыруға, ұтымды еңбек етуге және өнертапқыштыққа ұмтылысын дамытып отырады. Технология пәні мұғалімінің кәсіптік бағдарлау жұмыстарын үнемі тиімділікпен жүргізіп отыруы маңызды міндет.

Оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту, кәсіпке баулу жолында үйірменің маңызы зор. Үйірме жұмыстарының міндеттері негізінен оқушының бойындағы кәсіптік икемділікті қалыптастыру, біліктілік пен танымды, еңбексүйгіштік пен қарым-қатынасты тәрбиелеу, үнемділік пен еңбек өнімділігіне жетуді үйрету, шығармашылықпен оған деген белсенділікті арттыру, конструкторлық –технологиялық ой-өрістерін дамыту болып табылады.

Бүгінгі күнгі білім беру бағдарламасының басты бағыты – әрбір оқушыға нәтижеге бағытталған білім беру, дәстүрлі мәдениеттің негіздерін үйрету, оқушығы қолайлы жағдай жасау. Мектепте жүргізілетін технология сабағының басты міндеті – жас ұрпақты келешекте кеңінен тараған кәсіптерді меңгеруіне көмектесу. Қазіргі өркениетке ұмтылған қоғам талабына сай мектептегі оқытудың негізгі міндеттері – білім беріп қана қою емес, білім мазмұны арқылы зерделі, білімді, ұлтымыздың болашағы үшін өз бетімен іс-әрекет ете алатын шәкірттерді дайындау.

Оқыту мен тәрбие бір-бірімен байланысты үрдіс болғандықтан, технология пәнінің тәрбиелік мазмұнын анықтай отырып, сабақ барысында оқу мен тәрбие міндеттерін қатар ұштастыру қажет.

Қазіргі кезде мектепте оқушыларды еңбекке баулу технология пәні бойынша жүргізіледі. Қыз балалар тоқыма, кесте тігу, тамақ пісіру, киім тігу сияқты жұмыстарды үйрене отырып, олардың тарихымен танысады және өңдеу, жасалу технологиясын оқып-біліп, әр түрлі бұйымдарды жасауды, түрлі ас даярлауды үйреніп, жұмыс түрін дер кезінде аяқтауды толық меңгереді. Тігін өнерімен қатар бисер тоқу, су моншақпен жұмыс жасау, қағазбен жұмыс істеу, жіппен өрнектеу, мата қалдықтарымен ойыншық жасау, өмірге қажетті бұйымдар тігу, табиғи заттармен жұмыс жасау оқушылар қиялын кеңейтіп, жұмыс

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

істеуге деген қабілеттерін арттырады. Сабақ барысында бұл өнерлерді үйрену сызу, бейнелеу өнері, математика, геометрия, биология пәндерімен тығыз байланыста жүргізіледі. Оқушы өзінің қабілетіне қарай өнердің белгілі бір түрін меңгеруге табандылығы, таланты, қиялымен алдына мақсат қоя білуі арқылы жетеді. Заман талабына сай оқушыларды оның ішінде қыз балаларды тігін өнеріне баулу арқылы сән үлгісіне деген қызығушылығын, эстетикалық сезімін арттырып, еңбексүйгіштікке, ұқыптылыққа, үнемді білуге, іскерлікке тәрбиелеу басты мақсат. Оқушылардың компьютер, интернет арқылы өзіне қажет ақпараттарды алуына және сән журналдары мен әртүрлі оқулықтарды пайдаланып қабілеттерін өз беттерінше дамытуға, шығармашылықтарын көрсете білуге бағыттау міндетіміз.

Жұмыс барысында ұстаздың міндеті – ПДТ оқушыны зерттеу, икемділігін анықтау, бағыт-бағдар беру, үйрету және нәтижеге қол жеткізу, ынталандыру. Қажет кезінде ата-анамен тығыз байланыс орнатып, үйірмеге қатысып жүрген оқушының жұмыстарын көрсетіп, ақылдасып отыру. Үйірме сабақтары басқа пәндер сияқты толық дидактикалық кезеңдерді қамтымай, мұғалім шеберлігіне қарай кіріспе, негізгі және қорытынды болып жоспарлануы мүмкін. Үйірмеге қатысатын оқушыларға таным мен дағдыны қалыптастыру барысында олардың басқа пәндер бойынша білімдерін дамытуға ықпалын тигізеді. Мысалы, құрақ құрау, ою ою кезінде математика, геометрия, бейнелеу өнері пәнімен байланысы болса, әр түрлі материалдардың физикалық, механикалық, технологиялық қасиеттерін білу, салыстыруда физика, биология пәндерімен байланыстырылып, оқушылардың қызығушылықтарын арттырады.

Жұмысты тиімді ұйымдастыру ең бірінші даярлық типтік оқу бағдарламасына сай жасалатын күнтізбелік жоспардан басталуы шарт. Жоспардағы әрбір өтілетін тақырыпқа жете мән беріліп, оның өз мүмкіндіктеріне сәйкестігі, теориялық және практикалық сағаттарының мөлшері, қосымша компоненттерге байланысты мұғалімнің қосатын іс-әрекеттері, оқу шеберханасының материалдық – техникалық базасы, оқу көрнекіліктері мен құралдарының жеткіліктілігі кеңінен зерделеніп барып, жоспарға енуі тиіс.

Технология пәні – жеке адамның дамып жетілуіндегі еңбектің негізгі құралы бола тұра, еңбек ету арқылы өз қабілетін, ата-бабасының ұлттық дәстүрлері мен өнерін одан әрі дамытуға, жалғастыруға бағытталған пән.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Баланың ұлттық, тұлғалық, әдеп пен эстетикалық дамуына, кәсіп таңдауына, қазіргі әлеуметтік- экономикалық жағдайларға бейімделуіне жол ашады.

Әр ұлттың өзіне тән ерекшеліктері бар. Міне, ұлттық ерекшеліктерді оқушыларымыздың санасына сіңіруде қазіргі технология пәнін оқытуда жан-жақты ақпараттық технологияны толық пайдалана отырып, білім берсек, осы заман талабына сай тұлға тәрбиелей алатынымыз айқын.

Технология пәні сабағында оқушыларды шығармашылыққа баулу, талғамын қалыптастыру, сондай-ақ адамгершілікке тәрбиелеу жұмыстары жүргізіледі. Бүгінгі күннің сұранысына сәйкес білімді, кез келген әлеуметтік ортаға қалыптаса алатын, өзіндік жетіле алатын тұлға тәрбиелеу ұстаздар қолында.

Ұлы орыс ғалымы, Ресей ғылыми педагогикасының негізін салушы К.Д.Ушинский «Педагогиканың кең табанымен өте жіңішке төбесі бар: бастапқы сабақ берудің дидактикасы том-том болуы мүмкін, өз пәніңді жақсы біл және оны анық түсіндір» деген. Дарынды оқушыны анықтау, қабілетін арттыруда белгілі бір мақсатта жұмыстар ұйымдастырылады.

Атап айтар болсақ, мектеп қабырғасында ұйымдастырылатын көрмелер, шығармашылық кештер, апталықтар оқушының ары қарай дамуына жол ашады.

Өз елінің еңбекқор өнер адамы болып қалыптасуына әсер етеді

Биология сабақтарында функционалды сауаттылықты қалыптастыру жолдары

---

*Бояубаева Аяулы Комаковна
Биология пәні мұғалімі
КММ «Психикалық дамуы артта қалған
балаларға арналған мектеп-интернаты»*

Функционалдық сауаттылық оқушылардың танымдық қабілеттерінің деңгейін және оқушылардың өнімді жұмысының көрсеткішін білім деңгейі ретінде қарастырады. Бұл деңгей өмірдің әртүрле саласындағы тапсырмаларды шешуде мектептік білім мазмұнының қолдаанбалық сипатына және оқушылардың игерген біліміне негізделеді.

Сондықтан қоғамдағы өмірлік пен практикалық іс-әрекеттердің дағдылары мен әлеуметтік іс-тәжірибені меңгеру үшін оқушылардың білім алу барысында негізгі және пәндік құзыреттіліктері қалыптасуы тиіс.

Биология – ХХІ ғасыр ғылымы. Сондықтан да ол жаңа ақпараттық технологиялармен тығыз байланысты. Қазіргі кездегі білім беру жүйесіндегі негізгі мақсат психикалық дамуы төжелген (ПДТ) оқушыға жеке тұлға ретінде қарап оның дамуына көп көңіл бөлуде. Бұл пәнді оқыту мұғалімнен зор міндеттерді талап етеді, өйткені ол бүкіл сыныптың қажеттіліктеріне жауап беруі тиіс.

Мектептегі биология пәнінің бастауыш білім беру сатысындағы дүниетану пәні негізінде құралады. Бұл пән бойынша оқушыларға еліміздің табиғаты, табиғи байлығы, экономикасы, ғылымы мен мәдениеті, этика, әдеп, эстетика, адам-адам, адам қоғам, адам табиғат арасындағы қарым қатынас түрлері жайында ғылыми сарамандық ұғымдар беріледі. Пәнді оқып үйрену барысында оқушылар дүниенің үш құрамдас бөлігі: адам, қоғам, табиғат

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

саласынан білім алады. Биология, химия, география пәндерінің бастама негіздері қаланып, соның ішінде қоршаған дүние заттары, құбылыстары, табиғат экология туралы ғылыми түсінік қалыптасады. Биология -бұл орта буында алғаш қосылатын пән. Сондықтан орта буында өсімдік құрылысы өсімдік жайындағы білім берудің алғашқы баспалдағымен танысады. Осы пәнді оқытуда жаңа технологиялардың тиімді әдісін алып жетілдіру барысында есте сақтауға негізделген ақыл ойын дамытатын оқуға көшу, мұғалім мен оқушының тең субъектіге түсіп, ынтымақтастықта болуын қажет етеді.

Биология пәнін оқытуда қазіргі кезде қойылатын талаптары мынандай:

Оқыту мен оқуда АКТ пайдалану;
Жаңа форматтағы әдіс-тәсілдерді сабақта қолдану;
Негізгі білімділік ұғымдарды терең меңгерту;
Оқытудың жаңа технологиясын пайдаланып, оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттыру;
Топтық негізде іздене білу дағдыларын қалыптастыру;
Тақырыптық зерттеу жүргізу;
Ойлау, есте сақтау қабілеттерін, өз ойын қорытуға дағдыландыру;
Оқушының өз бетімен жұмыс жасау қабілетін жетілдіру, дамыту;
Шығармашылық тапсырмалар орындату арқылы қабілеттерін арттыру.
Сыни тұрғыдан ойлау қабілеттерін арттыру.
Тәжірибе жүзінде білім, біліктілік дағдыларын қалыптастыру;
Жаңа терминдер мен сөздіктермен жұмыс жасауға дағдыландыру;
Жаңа технологияларды сабақта пайдалану;
Оқушылардың жас ерекшеліктеріне сай білім беру.
Жаңа технологияны меңгеру мұғалімнің оқу – тәрбие үрдісін жүйелі ұйымдастыруына көмектеседі. Сонымен қатар мұғалімнің интеллектуалдық, кәсіптік, адамгершілік, рухани, азаматтық және басқа көптеген адами қабілеттерінің қалыптасуына игі әсерін тигізеді.

Мұғалім оқытудың жаңа ақпараттық технологияларын меңгері, оны пайдалану арқылы өзінің материалдық базасын толықтырып, әрі уақытты үнемдейді.

Сын тұрғысынан ойлау технологиясының стратегияларын пайдалануда оқушылардың ізденушілік, зерттеушілік әрекетін ұйымдастыруға жол ашады. Оқушы жүрегіне жол тауып, оның білімге деген құштарлығын арттырып, өзін-өзі тәрбиелеуін ғылыми деңгейде ұйымдастыру

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

үшін, әр оқушының дара ерекшеліктерін ескере білім алуға қабілетін зерттей отырып, тұлғалық негізінің ашылуына жол ашатын ұстаз. Оқу мен жазу арқылы сын тұрғысынан жобасымен танысып, оның стратегияларын өз тәжірибелеріңізде қолданудан өзіңіздің біліктілігіңіздің арта түскендігін аңғарасыз. Биология пәні бойынша, «өсімдіктердің көбею мүшелері», «гүлдің құрылысы» атты тақырыптардағы сабақтарда осы технологиялардың тиімді әдістерін қолдануға болады. Сонымен қатар сабақтарда «кубизм», «топтастыру», «бес жолды өлең», «түртіп алу жүйесі», «венн диаграммасы» стратегияларын жиі пайдалануға болады. Оқушылардың қызығушылығын арттыру үшін осындай тиімді әдістердің пайдасы бар. Бұл сабақтардың дәстүрлі сабақтардан өзгешелігі топтап отырып, оқушыларға жеке, жұпта, топта ойларын ортаға салып талдайды. Осы стратегияларды пайдаланып өткізген сабақтарда өз ойын анық айтып, өзін еркін ұстап, өз білімін өзі талқылауға оқушыларға мүмкіндік жасалынады.

Ортаға салған ойларын мәтіндегі негізгі ойға сәйкестендіріп қағаз бетіне түсірерде де қорғайды. Әр топ қағаз бетіне түсірген сызбаларды талқылап жатқада сөйлейтін оқушы да топ мүшелерінің оргуметтерін жинақтап сөйлеуге дайындалады. Бірінші кезеңде оқушылар әрі ойланып, әрі еске түсіріп, әрі жазып, өз ойларын саралап, өзге оқушылардың пікірін тыңдап, білімін кеңейте түседі. Ортамен қарым қатынас жасай білуге, басқаны тыңдай білуге, топта бір тұжырымға келуге, топ алдында өз ойын қорғай білуге, айта білуге үйретеді. Оқушылардың жазған пікірі басқа оқушылардың пікірін тыңдап толықтырып, топта сызба ретінде түсіргенде ойындағы негізгі қажеттігін жазады.

Білім саласындағы міндеттерді жүзеге асыру үшін, мектеп ұжымында әр мұғалім күнделікті ізденіс арқылы барлық жаңалықтар мен өзгерістерді сабақтарында енгізіп отырады. Қазіргі білім беру саласындағы оқытудың озық технологияларын меңгермейінше жан-жақты сауатты маман болу мүмкін емес. Жаңа технологияны меңгеру мұғалімнің интеллектуалдық, кәсіптік, адамгершілік және көптеген адами қабілеттің қалыптасуына игі әсерін тигізеді. Өзін-өзі дамытып, оқу-тәрбие үрдісін тиімді ұйымдастыруына көмектеседі. Оқыту мен тәрбиелеуге тың әдіс-тәсілдер енгізілді. Нәтижесінде тұтас педагогикалық үрдістер өзгертіліп, білім берудің тиімді деп танылған жаңа технологиялары дүниеге келеді. Кез-келген оқыту технологиясы мұғалімнен терең теориялық, психологиялық, педагогикалық, әдістемелік білімді, үлкен педагогикалық шеберлікті, шәкірттердің жан дүниесіне терең үңіліп, оны ұғына білуді талап етеді.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Психикалық дамуының негізгі бұзылыстары интеллектуалды даму деңгейі, яғни, зейіні, есте сақтауы, ойлауы, кеңістікті бағдарлауы төмен болып келеді. Осы себептерге байланысты психикасы дамуы тежелген (ПДТ) балалардың оқу үлгерімі төмен болады. Бұл балалардың оқуға үлгермеушілігі жеті – сегіз жастан анық байқалады. Оның негізгі белгілері: сабаққа белсенділігі байқалмайды, берілген тапсырмаларды үлкендердің көмегінсіз дұрыс орындай алмайды, сыныптастарымен аз араласады, өз ойын ашық айта алмайды, оқу мен жазу, есептеулерде көп қателер жібереді, тез шаршағыш, зейіні тұрақсыз болады өз өзін төмен бағалауы; қоршаған ортаға сенбеушілікпен қарауы; өз күшіне деген сенімсіздігі.

Психикалық дамуы тежелген балаларды оқыту барысында әдістемелік нұсқауларды дұрыс және жоғары деңгейде ұйымдастырып, төмендегі жұмыс түрлеріне көңіл бөлу керек:

- оқыту кезінде әр баламен жеке жұмыс жүргізу;
- ◆ Түрліше әдіс, тәсілдермен қажудың алдын алу, яғни, ақыл – ой мен тәжірибелік жұмыстарды алмастырып отыру;
- ◆ Қызықты және әсемделген дидактикалық заттарды дайындау, көрнекіліктің түрліше әдіс тәсілдерін қолдану;
- ◆ Баланың білім алу іскерлігін барынша белсенді етіп, олардың сөйлеуін дамытатын және оқу іскерлігіне қажетті дағдыны қалыптастыру әдістерін қолдану;
- ◆ Дайындық (оқу бағдарламаның нақты бір бөлігін меңгеруге) жұмыстарын жүргізу және қоршаған орта жайлы білімдерін кеңейтуді қамтамасыз ету;
- ◆ Оқуда және оқудан тыс кездерде баланың барлық іскерлігінің түрін дер кезінде, қажетті жағдайға сәйкес үздіксіз түзетілуіне көңіл аудару.

Сондықтан психикалық дамуы тежелген оқушының рухани өсуіне, функционалдық сауаттылығын дамытуға жағдай туғыза алатын, жаңалықтарды қабылдауға даяр, өз әрекетіне өзгеріс енгізе алатын педагогтар ғана бүгінгі қоғамның мүддесі мен әр баланың үрдісінен шыға алады. Ойы жүйрік, ақылы жетік, бәсекеге қабілетті, өзгерістерге бейім, жеке тұлғаны тек қана педагог қалыптастыра алады.

Психикасының дамуы тежелген балалар әр уақытта нәтижеге жету үшін бақылаудан тыс қалмауы қажет. Сонымен бірге әр баланың физиологиялық, психологиялық жас ерекшеліктерін ескеріп отыру қажет. Психикалық дамуы тежелген балалардың ерекшеліктерін басшылыққа ала отырып, балаларды мүмкіндіктеріне қарай дамыту, оларға сеніммен қарап, жеке тұлға ретінде өмірге бейімдеу, оқытудың тиімді тәсілдерін іздестіру,

пәнге қызығушылығын, функционалдық сауаттылығын арттыру мақсатында түрлі жұмыстар атқарылады.

Компетентностный подход в обучении русскому языку и литературе

*Карабекова Гульмира Сайлауовна
учитель русского языка и литературы
Школа-лицей №101 города Караганды*

Литература и русский язык – особые предметы. Влияние их на развитие личности ребенка огромно. В методике преподавания литературы и русского языка основное внимание уделялось и уделяется развитию языковой и коммуникативной компетенции.

Компетентностный подход к обучению русскому языку и литературе позволяет ответить на вопрос, как ученик владеет языком, на каком уровне: языковом, лингвистическом, коммуникативно, социокультурном.

Уровень владения языком определяется не только теоретическими знаниями о языке и правилами правописания, но и практическими навыками, выражающимися в речевой деятельности школьников, в их творческой и исследовательской работе над словом. Формирование коммуникативной компетенции возможно только на базе языковой компетенции, которая предполагает знание самого языка, его устройства и функционирования, языковых норм, в том числе орфографических и пунктуационных. Именно языковая и коммуникативная компетенции способствуют формированию умений и навыков речевого общения. А для этого необходимо создавать на каждом уроке условия речевого общения.

Поэтому в своей работе уделяю вопросам культуры речи и развитию языковой компетенции большое внимание. Источником формирования речевой культуры школьника является не только школа, но и семья, книги,

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

друзья, СМИ, причем, телевидение, интернет – самое массовое и доступное средство информации, активно влияющее на формирование ценностных установок учащихся, в том числе и языка. Задача учителя в том, чтобы научить ребенка не только говорить правильно и отличать правильные в языковом отношении выражения от неправильных выражений, но и использовать языковые средства уместно применительно к контексту и ситуации общения. Учащиеся должны уметь выбрать из всего языкового богатства необходимые по смыслу слово или его форму, соблюдать единство стиля, избегать повторов, заботиться о чистоте и благозвучии речи.

Обновление образования подрастающего поколения требует использования нетрадиционных методов и форм организации обучения. Поиск новых форм и приемов изучения истории – веление времени.

«Формирование в общеобразовательных школах интеллектуального, физически и духовно развитого гражданина Республики Казахстан, удовлетворение его потребности в получении образования, обеспечивающего успех в быстро меняющемся мире, развитие конкурентоспособного человеческого капитала для экономического благополучия страны»- это задачи, которые ставит перед нами государство.

Совершенствование системы образования должно, прежде всего, начинаться с совершенствования работы каждого учителя, его подходов к обучению детей. Для этого постоянно необходимо повышать квалификацию, идти в ногу со временем.

Современный учитель не может быть только урокодателем, пришла пора учителю, измениться, поменяться в соответствии с требованиями современности, изменить свои взгляды, подходы, принципы в своей педагогической деятельности. А результатом этих перемен станет новый ученик – «независимый, самомотивированный, увлеченный, уверенный, ответственный, с хорошо развитым критическим мышлением, умеющий свободно общаться на русском, казахском и английском языках и проявляющий компетентность в цифровых технологиях». А самое главное – ученик научится тому, как учиться.

Современный ученик уже должен уметь без помощи учителя приобретать знания, которые он будет применять в последующем на практике; работать с получаемой информацией; иметь нестандартное мышление, то есть искать рациональные пути для решения поставленных перед ним задач; быть коммуникабельным в социальных группах, уметь

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

адаптироваться в жизненных ситуациях. Задача не из легких даже для нас, учителей, но как показала практика решаемая. Многое зависит в первую очередь от нас самих. Если мы хотим помочь ребенку стать в будущем успешным человеком, то должны изменить не только свои убеждения, но и полностью процесс обучения.

Задача каждого учителя, заключается в том, чтобы вовлечь ученика в познавательную деятельность по своему предмету.

Высший уровень мышления – творческое мышление – формируется при использовании продуктивных методов обучения. Важнейшая задача обучения русскому языку – формирование и совершенствование практических умений и навыков, а они вырабатываются в процессе тренировки, организуемой репродуктивным методом. Значит, широкое применение названных методов на уроках русского языка вполне закономерно. И задача активизаций учебной деятельности при их использовании приобретает особую остроту.

Решение этой задачи в большой степени связано с целесообразным и гибким использованием разных видов работ, приёмов и средств, с помощью которых реализуются методы обучения. Фрагмент урока русского языка в 5 классе «Обобщение по теме: «Лексика» (задания формата PISA) подтверждают мою точку зрения.

На уроке, как правило, практикую выступления учеников с использованием компьютера, проектора, интерактивной доски. В зависимости от выступления учащийся могут включать в свою презентацию (мультимедийный проект) текстовые или графические фрагменты, анимацию, видеofilмы, а также музыкальное или голосовое сопровождение.

Для решения обучающей задачи на уроках русского языка и литературы использую презентации, делающие рассказ более насыщенным, иллюстративным. Презентации позволяют вести беседы с учащимися, активно используя возможности интерактивной доски и разнообразие приемов критического мышления. На таких уроках учащиеся актуализируют свои знания, полученные ранее по другим предметам, высказывают предположения, анализируют получаемую информацию, сравнивают, обобщают, делают выводы, тем самым, развивают мышление, память и речь. Несомненно, использование таких презентаций высвобождает большое количество времени, которое можно употребить для дополнительного объяснения, оптимизируют деятельность учителя,

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

упрощают подготовку к уроку. Возможность показать необходимый материал на слайдах решает проблему тиражирования дидактического раздаточного материала к уроку.

Таким образом, новые информационные технологии, применяющиеся методически грамотно, повышают познавательную активность учащихся, что, несомненно, приводит к повышению эффективности обучения.

Уроки русского языка и литературы должны заставить учащихся мыслить, анализировать, отстаивать свою точку зрения. Это невозможно сделать при сухом, догматичном подходе в преподавании русского языка и литературы. Поэтому и существуют разные решения этой проблемы. Как показала практика, хорошо усваивается та информация, которая интересно и познавательно преподнесена учителем. Поэтому на стадии вызова важно заинтересовать, подтолкнуть учеников к получению знания. У них должен проснуться призыв к знаниям. Как это сделать? Я это сделала так урок, организовала с использованием элементов вводных игр, четверостиший.

Условия формирования функциональной грамотности школьников

---

*Привалова Елена Николаевна
Заместитель директора по инновационной деятельности
Школы-лицей № 101 г. Караганда*

Современное понимание образовательных результатов выходит за рамки обычного перечня знаний, умений и навыков, соотносимых с изучением учебного предмета. Образовательные результаты являются конечным продуктом процесса обучения учащихся в школе и свидетельствуют о качественных изменениях в личности обучающегося и проявляются в его поведении, взаимодействии с социальной средой.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Одним из уровней представления результатов образования является функциональная грамотность, определяемая как способность личности на основе знаний, умений и навыков успешно функционировать в системе социальных отношений, максимально быстро адаптироваться в конкретной культурной среде.

Исходя из такого понимания результата современного образования, мы логично подходим к осознанию необходимости изменения содержания обучения и направленности процесса обучения на развитие функциональной грамотности и в конечном итоге – компетентности учащихся, а не на формирование только ЗУН.

Результаты участия казахстанских школьников в международном исследовании ПИЗА в 2009, 2012 и 2015 годах демонстрируют прогресс по всем направлениям исследования: рост по математике составил 28 баллов и естествознанию — 31 балл, по читательской грамотности 34 балла. Это стало возможным благодаря мероприятиям по реализации «Национального плана действий по развитию функциональной грамотности школьников».

О том, как важно вести целенаправленную и систематическую работу в этом направлении, свидетельствует опыт участия в подобных исследованиях учеников школы-лицея № 101. В 2004 году сотрудники Института повышения квалификации по Карагандинской области провели диагностику сформированности функциональной грамотности 220 учащихся 9-х классов города, в том числе 46 девятиклассников школы-лицея № 101. Результаты получились следующие:

2% школьников — показали высокий уровень функциональной грамотности;

12% — хороший уровень функциональной грамотности;

46% — удовлетворительный уровень;

40% — неудовлетворительный уровень.

Результатом функциональной безграмотности девятиклассников на тот момент явились следующие причины:

1. Недостаточная практическая ориентированность содержания образования, ее оторванность от реальной жизни, окружающей учащихся.

2. Информационная перегруженность программ и учебников.

3. Отсутствие в арсенале педагогов образовательных технологий, направленных на развитие общеучебных умений.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

4. Неготовность педагогов развивать функциональную грамотность школьников.

В школе-лицее был сделан анализ результатов исследования. Оказалось, что ученики школы-лицея по математической и естественно-научной грамотности показали результаты хуже, чем их сверстники из других школ города. А хороший и удовлетворительный уровни грамотности чтения у наших учеников выше. Это факт объяснялся тем, что все ученики школы-лицея разрабатывали проекты – творческие, технологические, процесс создания которых предполагал сбор и обработку большого количества информации, написание собственного произведения. Исходя из этого, учителям математики и естественно-научных дисциплин было предложено изучить опыт зарубежных педагогов, воспитывающих функционально грамотных учеников, и всем педагогам продолжить применять проектную деятельность в работе с учениками. В течение следующих лет школа работала над созданием педагогических условий для формирования функциональной грамотности учащихся.

Под педагогическими мы понимаем следующие условия:

- содержательные, нацеленные на освоение учениками ГОСО, учебных программ с учётом ориентации на самопознание, саморазвитие личности ребенка на основе системно-деятельностного и компетентностного подходов;

- технологические, направленные на обеспечение технологического компонента формирования функциональной грамотности, предполагающих применение в данном процессе преподавателями образовательных педагогических технологий;

- организационные, способствующие повышению профессиональной компетентности педагогов в вопросах развития функциональной грамотности школьников.

Для качественного освоения содержания учебных программ учителя начальной школы работают с учениками над освоением техник чтения и осмыслением прочитанного.

Грамотность чтения складывается из умения быстро прочитать текст и понять содержание прочитанного. Для развития скорости чтения применяются следующие упражнения:

- «Числовая пирамида», «Зеленая точка»(способствует расширению периферического зрения, развитию внимания);

- «Полиэтиленовая пленка» (развивает операционное внимание);

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

— «Палец, «Пожар», «Карандаш», «Язык вверх»(для устранения регрессии и проговаривания слов при чтении) и другие техники).

— «Таблицы Шульте»(обеспечивают выработку навыков использования периферического зрения, навыков опережающего логического поиска и системности восприятия).

Приведу результаты учеников 4-х классов по работе с таблицами Шульте:

Вертикальная числовая прямая указывает на время, за которое ученики справились с заданием. Горизонтальная числовая прямая – порядковый номер учеников, принимавших участие в эксперименте. Ученики под номером 5, 6, 8, 11 благодаря тренингу научились считывать информацию в 2 и более раз быстрее.

Для анализа текста вопросы составляются в соответствии с таксономией Блума. Например, для анализа рассказа Ы. Алтынсарина «Чистый родник» ученикам были предложены следующие вопросы и задания:

- Где происходит событие? Что было написано на камне? Кто прочитал эту надпись? (уровень «Знание»)
- Объясни своими словами значение надписи на камне (уровень «Понимание»)
- Выбери из перечисленных слов те, которые характеризуют хорошего человека (уровень «Применение»)
- Объясните, зачем сделали надпись у родника? («Анализ»)
- Что вы можете сказать о человеке, который написал это произведение? («Синтез»)
- Чему тебя научил рассказ Алтынсарина «Чистый родник»? («Оценка»).

Для отработки навыка понимания и осмысления содержания письменного текста учителями применяется тренинг «Рамочная цепочка», состоящий из 5-ти этапов анализа текста. Ученики записывают по одному предложению в каждую рамку.

«Изначальная ситуация» — три путника встретились у родника.

«Проблема» — нашли камень с надписью;

«События» — путники читают надпись на камне.

«Действия» — путники размышляют над содержанием надписи на камне.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

«Конечная ситуация» — путники остаются при своих мнениях.

Благодаря системной работе учителей над освоением содержания учебных программ

— количество учеников, читающих выше нормы, увеличилось на 13%;

— количество учеников, допускающих замену или пропуски букв, уменьшилось на 7%;

— количество учеников, допускающих ошибки в окончаниях, — уменьшилось на 18%;

— количество учеников, допускающих повтор слов и слогов, уменьшилось на 16%;

— количество учеников, которые смогли дать характеристику героям, определить главную мысль произведения, повысилось на 14%.

Таким образом, применяемые техники чтения в начальной школе, помогают ученикам быстрее прочитать предлагаемый в учебнике текст. А это важно, если учитывать возрастающий объем учебного материала, который должен освоить ученик.

Для обеспечения продуктивности формирования функциональной грамотности младших школьников предлагаем использовать такие образовательные технологии, как:

— проектная, обеспечивающая развитие организационных, интеллектуальных, коммуникативных и оценочных умений (подготовка различных плакатов, памяток, моделей, организация и проведение выставок, викторин, конкурсов, спектаклей, миниисследований, предусматривающих обязательную презентацию полученных результатов, и др.);

— развитие критического мышления через чтение и письмо, основанной на построении проблемной ситуации;

— информационные и коммуникационные технологии, использование которых позволяет формировать основу таких важнейших интеллектуальных умений, как сравнение и обобщение, анализ, и синтез.

На примере опыта учителей начального обучения школы-лицея № 101 раскроем значимость проектной технологии в развитии функциональной грамотности младших школьников.

В 3-4 класса ведется факультатив «Основы исследования» по программе, разработанной д.п.н. Жексенбаевой У.Б. «Я учусь исследовать». На занятиях ученики учатся видеть проблему, задавать вопросы, отвечать на них, выдвигать гипотезы, наблюдать, экспериментировать, делать

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

выводы, доказывать и защищать свои идеи. Результатом освоения младшими школьниками основ исследовательской деятельности становится проект, который ученики публично защищают на итоговых занятиях факультатива, а лучшие – на школьной ученической конференции, которая традиционно проходит в конце учебного года. Идея этого общешкольного мероприятия – «Не для школы, а для жизни мы учимся» — соответствует основным принципам функциональной грамотности. Ежегодно участниками школьной конференции становятся более 60 учеников начальной школы. Лучшие проекты выдвигаются на областные и республиканские конкурсы. Неоднократно ученики школы-лицея становились победителями и дипломантами конкурсов проектов различных уровней. Тематика проектов различна – экологическое состояние города и региона, свойства воды, альтернативные источники энергии, условия произрастания растений, правила здорового питания и другие.

В целях реализации «Государственной программы развития функциональной грамотности до 2016 года» в школе-лицее в январе 2014 года был осуществлен запуск образовательного проекта «Профессионально-личностная готовность педагогов к развитию функциональной грамотности младших школьников», руководителями которого выступили преподаватели кафедры дошкольного воспитания и начального обучения филиала Акционерного Общества «Национальный центр повышения квалификации «Өрлеу» по Карагандинской области. За 3 года сотрудничества педагоги освоили методы и приемы формирования грамотности чтения, математической и естественно-научной грамотности. В течение 3-х лет неоднократно делились своим опытом с коллегами через семинары, конференции, республиканские педагогические чтения.

Ақпараттық технологиялардың оқу үрдісіндегі тиімділігі

*Баратова Бактыгул Абдилхасымовна оқытушы
Заал Биби студент
Есік гуманитарлық-экономикалық колледжі*

Қоғамдық ақпараттандыру дегеніміз – ғылыми техникалық прогресс жетістіктерінің күнделікті тұрмысқа ауқымды енуінің нәтижесі, яғни адам өміріне іс – әрекеттің интеллектуалды түрлерінің жан – жақты әсер етуі мен рөлінің жоғарылауына байланысты объективті процесс.

Қазақстан Республикасы «Білім туралы» Заңының 8-бабында «Білім беру жүйесінің басты міндеттерінің бірі – оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық ғаламдық коммуникациялық желілерге шығу» деп атап көрсеткен. Елбасымыз Н.Ә. Назарбаев жолдауында айқандай: «Болашақта өркениетті дамыған елдердің қатарына ену үшін заман талабына сай білім қажет. Қазақстанды дамыған 50 елдің қатарына жеткізетін, терезесін тең ететін – білім». Сондықтан, қазіргі даму кезеңі білім беру жүйесінің алдында оқыту үрдісінің технологияландыру мәселесін қойып отыр. Оқытудың әртүрлі технологиялары сарапталып, жаңашыл педагогтардың іс – тәжірибесі зерттеліп, мектеп өміріне енуде.

XXI ғасыр – бәсеке ғасыры, бұл бәсеке енjarлықты, керітартпалықты көтермейді. Еліміз егемендігін алып, өзін бүкіл әлемге мойындата бастаған осы кезеңде біздің қоғам дарынды, қабілетті, жан-жақты жетілген адамдарды қажет етеді. Сондықтан бүгінгі күні еліміздің білім жүйесінде оқыту үдерісін тың идеяларға негізделген жаңа мазмұнын қамтамасыз ету міндеті тұр. **Бүгінгі таңдағы негізгі мақсат** – бәсекеге қабілетті маман дайындау, ұлттық құндылықты әлемдік деңгейге шығаруға қабілетті, өзіндік жеке көзқарасы қалыптасқан тұлға тәрбиелеу.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

Біз бейбіт елде, мемлекеттік білімді жетілдіруге аса мән берген елде тұрамыз. Бәсекеге қабілетті болу тікелей білімге байланысты. Біз жаңа технологияға, жаңа өркениетті дамуға байланысты басқа өркенді елдердің көптен бері пайдаланып келе жатқан нитерактивті құралдарды қолданып отырмыз. Бұл – біздің Қазақстанның алға қарай жылжуының нышаны болып табылады. Ұстаздар қауымының алдында сабақта ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдана отырып, оқушылардың білім деңгейін арттыру міндеті тұр. Білім беруде ақпараттандыру процесі мұғалімнің дайындық деңгейі мен мамандық сапасына үлкен талап қояды. Ол мұғалімнің өзін-өзі дамуына, өзіндік білім алуына және шығармашылық пен жұмыс жасауға мүмкіндік туғызады.

XXI ғасыр – бұл ақпараттық қоғам дәуірі, технологиялық мәдениет дәуірі, айналадағы дүниеге, адамның денсаулығына, кәсіби мәдениеттілігіне мұқият қарайтын дәуір. Білім беру үрдісін ақпараттандыру – жаңа ақпараттық технологияларды пайдалану арқылы дамыта оқыту, дара тұлғаны бағыттап оқыту мақсаттарын жүзеге асыра отырып, оқу – тәрбие үрдісінің барлық деңгейлерінің тиімділігі мен сапасын жоғарлатуды көздейді. Біріккен ұлттар ұйымының шешімімен «XXI ғасыр – ақпараттандыру ғасыры» деп аталады. Қазақстан Республикасы да ғылыми – техникалық прогрестің негізгі белгісі – қоғамды ақпараттандыру болатын жаңа кезеңіне енді. Заманымызға сай қазіргі қоғамды ақпараттандыруда педагогтардың біліктілігін ақпараттық – коммуникациялық технологияны қолдану саласы бойынша көтеру негізгі міндеттерінің біріне айналды. Әр сабақта ақпараттық технологияны қолдану кезінде ол пайдалы болды ма? деген сұраққа жауап беру қажет деп ойлаймын. Ақпараттық қоғамның негізгі талабы – оқушыларға ақпараттық білім негіздерін беру, логикалық ойлау-құрылымдық ойлау қабілеттерін дамыту, ақпараттық технологияны пайдалану дағдыларын қалыптастыру және оқушы әлеуметінің ақпараттық сауатты болып өсуі мен ғасыр ағымына бейімделе білуге тәрбиелеу, яғни ақпараттық қоғамға бейімдеу. Ақпараттық-коммуникативтік технология жағдайындағы жалпы оқыту үрдісінің функциялары: оқыту, тәрбиелеу, дамыту, ақпараттық болжамдау және шығармашылық қабілеттерін дамытумен анықталады. Оқытудың ақпараттық-коммуникативтік және интерактивтік технологиялары бағыттары:

- а) электронды оқулықтар;
- ә) телекоммуникациялық технологиялар;
- б) мультимедиялық және гипермәтіндік технологиялар;

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

в) қашықтықтан оқыту (басқару) Интернет. Ақпараттық технологияларды пайдаланудың артықшылықтары мынадай: Олар оқытудағы тақырып шеңберіндегі немесе белгілі бір уақыт аралығында айтылуға тиіс мәліметтер көлемін ұлғайтады. Ғылыми білім беруде интерактивті тақтаның мүмкіндігі мол. Интерактивті құралдарды қолдану арқылы оқушы білім кеңістігіне еркін бойлай алады. Жаратылыстану – ғылыми білім беруде интерактивті құралдарды қолданудың білімді игертуде оқушыларға берері көп. Ақпараттық – коммуникациялық технологияның келешек ұрпақтың жан – жақты білім алуына, іскер әрі талантты, шығармашылығы мол, еркін дамуына жол ашатын педагогикалық, психологиялық жағдай жасау үшін де тигізер пайдасы аса мол.

Сабақты түсіндіру барысында мұғалім тақта алдында тұрып, бір мезетте мәтіндік, аудио, бейне құжаттарды DVD, CD-ROM және Интернет ресурстарын қолдана алады. Мұғалім қосымшаны іске қосу, CD-ROM, Web-түйін мазмұнын қарастыру, ақпарат сақтау, белгі жасау тышқанды ауыстыратын арнайы қалам арқылы жазулар жазу және т. б. әрекеттерді жеңіл орындай алады. Бұл технологияны оқу материалын хабарлау және оқушылардың ақпаратты меңгеруін ұйымдастыру арқылы, көзбен көру жадын іске қосқанда арта түсетін қабылдау мүмкіндіктерімен қамтамасыз ететін әдіс деп қарауға болады. Оқушылардың көпшілігі естігенінің 5 % және көргенін 20 % есте сақтайтыны белгілі. Аудио – және видеоақпаратты бір мезгілде қолдану есте сақтауды 40-50 % дейін арттырады.

Қазіргі кезде сабаққа дайындалу барысында мұғалім сабақ мазмұны оқушылар үшін танымдылығы жағынан қызықты әрі жаңаша өтуі үшін өзінің бағалы уақытын қажетті материалды іздеу мен жүйелеуге жұмсайды. Ал жекелеген курс бойынша мәселелік – бағдарлы оқу бағдарламалары пакетінің болуы мұғалімге « мұғалім – оқушы » жүйесінде ақпаратты беруді, өңдеуді және қайталауды жаңаша ұйымдастыруына мүмкіндік береді. Бірақ, мұның барлығы жүзеге асуы үшін мұғалім компьютерлік оқыту технологиясы бойынша білімдер мен іскерліктерді игеруі қажет. Бұл дайындық дифференциалды болуы тиіс. Себебі, әрбір пән мұғалімдері үшін компьютерді оқыту үрдісінде пайдалану әр түрлі сипатқа ие.

Сабақ материалы Power Point презентациясы немесе мәтіндік ақпарат түрінде беріледі. Сонымен қатар, материалдың құрамына кесте, диаграмма, сурет, басқарушы батырмалар, гиперсілтемелер, графиктер болады. Түсіндіру барысында мұғалім тақтаның алдында тұрып жасырулы

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

ақпаратты және объектілерді көрсете алады және өзгертеді. Сабақтың соңында қолданылған материалды есте сақтап, қажет жағдайда қайталап қолдана алады. Интерактивтік тақтамен жұмыс істеу барысында жасалған файлдар белгілі бір форматпен сақталады, сонымен қатар PDF форматында да сақтап, оқушыға электрондық пошта арқылы жіберуге болады. Мұғалім алдыңғы сабақта өтілген материалды ашып, өткен сабақты қайталай алады. Мұндай әдістеме сабақта екпінді түрде өткізуге мүмкіндік береді. Тақтада жұмыс істеген мұғалім мен оқушының орындаған іс – әрекеттерін есте сақтап келесі сабақта қолдануға болады.

Сонымен, интерактивтік тақта сабаққа қатысушылардың барлығының ойын бір ортаға жинақтап, қажет ақпаратты өңдеу арқылы жалпыланған ақпараттық біліктілікті қалыптастыратын тиімді құрал болып табылады. Алдын ала дайындалған оқу материалдары – презентациялар, мәтіндік, графикалық ақпараттық объектілер – сабақтың жақсы өтуін және барлық ақпарат түрлерін қолдануды қамтамасыз етеді. Сабақта уақытты үнемдеу, демонстрациялық материалдар даярлау мақсатында интерактивті тақтаны пайдаланған тиімді.

« Қазіргі заманда жастарға ақпараттық технологиямен байланысты әлемдік стандартқа сай мүдделі жаңа білім беру өте қажет » -деп Елбасы атап көрсеткендей, жас ұрпаққа білім беру жолында ақпараттық технологияны оқу үрдісінде оңтайландыру мен тиімділігін арттырудың маңызы зор. Компьютер және интерактивті құралдар арқылы жасалып жатқан оқыту процесі оқушының жаңаша ойлау қабілетін қалыптастырып, оларды жүйелік байланыстармен заңдылықтарды табуға итеріп, нәтижесінде – өздерінің кәсіби потенциалдарының қалыптасуына жол ашу керек.

Бүгінгі таңдағы ақпараттық қоғам аймағында, оқушылардың ойлау қабілетін қалыптастыратын және компьютерлік оқыту ісін дамытатын жалпы заңдылықтардан тарайтын педагогикалық технологияларды ғана тиімді деп санауға болады. Оқушылардың интерактивті құралдар көмегімен қалыптасатын және жүзеге асырылатын ойлау қабілеті бұрынғы технологиялар арқылы берілетін ойлау жүйесінен өзгеше болатындықтан, тек ойлау қабілеті түсінігі ғана емес, қабылдау, есте сақтау жоғарғы деңгейде болады. Үрдісінде оңтайландыру мен тиімділігін арттырудың маңызы зор.

Компьютер және интерактивті құралдар арқылы жасалып жатқан оқыту процесі оқушының жаңаша ойлау қабілетін қалыптастырып, оларды жүйелік байланыстармен заңдылықтарды табуға итеріп, нәтижесінде – өздерінің кәсіби потенциалдарының қалыптасуына жол ашу керек. Бұл

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

оқушылардың пөнге деген қызығушылығын арттырады. Интерактивті құралдар көмегімен қалыптасатын және жүзеге асырылатын ойлау қабілеті бұрынғы технологиялар арқылы берілетін ойлау жүйесінен өзгеше болатындықтан, тек ойлау қабілеті түсінігі ғана емес, қабылдау, есте сақтау жоғарғы деңгейде болады. Қорытындылай келе интерактивті құралдарды орынды қолдану оқыту сапасын жетілдіруге көмектеседі.

Мұғалімнің қазіргі қоғамдағы мәртебесі

---

*Баратова Бактыгул Абдилхасымовна оқытушы
Азамат Күнсәуле студент
Есік гуманитарлық-экономикалық колледжі*

Жақсы ұстаздың шын мәңгілік пайдасы,
Өзіне обал арзан дәріс, айласы.
Ұстаз болу бақыт, әрі абырой
Ұстаз деген – шәкірттердің айнасы.

Дамыған елу елдің қатарында болу – еліміздің даму стратегиясының басты саясаты. Елдің дамығандығының белгілері ғылым мен техниканың, экономиканың жетістіктері болса, мұның барып тірелер жері – білім, ал білім беру тетігі – мұғалім. Қазақта бұрындары балаларға берілер батаның үлкені «айналайын, мұғалім бол!» болатын. Себебі, ауылда болсын, қалада болсын, мұғалім зиялы адам есептелетін. Мұғалімді ұстаз санап, әркім сыйлайтын, құрмет тұтатын. Қазіргі тұлғалардың қайсысын алсаңыз да білім берген мұғаліміне еліктеді, үлгі алды. Тіпті мұғалім болуды армандады. Қазір мұғалім сол мәртебесінен, атақ-абыройынан айырылып қалған. Оның сүреңсіз дәлелдері көп-ақ, Мұғалімнің айтқанын жүре тыңдап, ескерткен әр пікірін талқыға салып, тіпті беттен алып айтысып, одан қалды сотқа беріп жатқан жайттар аз емес.

Қазіргі заманда мұғалім болу өте қиын. Мұғалімнің мәртебесі өте төмен. Өйткені

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

балаға үйде ата-аналар тәрбие бермейді. “Мектепке не үшін барасын? Әрине, білім алу үшін. Мұғалімді тыңда, сабағыңды оқы, тәртіпсіздік қылықтар жасама” деген тәрбие аз қазіргі балаларда. Мұғаліммен байланыс аз. Ата-аналар балаларының жағдайын, үлгерімін сұраудан бейхабар, сөйтіп отырып, үйінде мұғалімдерді балаларына жамандай береді, содан мұғалім қайдан “СЫЙЛЫ” болсын? Балалары бірдеңе бүлдірсе тек мектеп пен мұғалімдерді кіналап, балаларын жақтап шыға келеді. Бала кінәлі ма балаға тиісті жазасын үйден ата-анада беру керек, мұғалімнің көзінше оның кінәлі екендігін түсіндіру керек. Мектептің әкімшілік тарапынан да қыспаққа түседі, қазір “Шаш ал десе, бас алатындар” өте көп (тексеріс, қызғаныш). Жалақысын айтпай -ақ қояйын.

Соңғы уақытта мұғалімдердің әкімшіліктің тегін жұмыс қолы саналатындықтан, науқандық жұмыстардың бәрі мұғалімдердің белсенділігімен атқарылады. Мысалы, алаңдардағы митингілер мен үлкен залдардағы жиналыстардың еріксіз тыңдарманы мен көрерменіне айналуы, сайлау немесе тағы да сондай саяси науқандардың насихаттаушысы сияқты қоғамдық жұмыстардың қандайы болсын мұғалімді іздеп табады. Мектеп ішіндегі қағаздарының өзіне кейде үлгеріп, кейде үлгермей жүретін педагогтардың негізгі сабақ өткізу, тәрбие жұмыстарын жүргізу сияқты қызметін талапқа сай өткізетіндігіне күші жете бере ме деген сұрақ туындайды.

Мұғалімнің сынаушылары өте көп. Білім басқармасы мен аудандық білім бөлімдерін, мектептің өз басшыларын айтпағанның өзінде ата-аналар мен оқушылардың өзі білімі мен тәрбиесіндегі кемшілікті мұғалімнен іздегісі келетіні жасырын емес. Төмендегі мәселелер шешілген жағдайда мұғалім мамандығының мәртебесі жоғарлармеді деген сауал бар.

- мұғалімнің жағдайы төмендесе, халық білімсіздікке ұшырайды;
- елімізде әр мамандыққа дұрыс жағдай жасау керек;
- мұғалімдерді бәрі сыйлайды әрі мұғалімдер өте таза жүреді, бәріне үлгі бола алады;
- басқа мемлекеттерде дәрігер мен мұғалім ең беделді мамандық.
- қазір қоғамда мұғалімнен мәртебесі төмен мамандық иелері жоғары еңбекақы алады;
- жоғары мәртебеде отырып, оңай олжа тапқандардан гөрі, еліміздің болашағына білім беріп жүрген ұстаздарына көңіл бөлінсін дер едім;

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

- кейбір мұғалімдердің білімдері төмен немесе берген білімдері мемлекет тарапынан бағаланбай жатыр;
- 30 баланы оқытып шығару әркімнің қолынан келе бермейді. Мұғалімнің жұмысы ауыр, жалақысы төмен, т.б. жұмыстары өте көп. Мұғалімнің ақылын балалар кеш түсінеді, қадірлемейді;
- басқа тәуелсіз, дамыған елдердегі сяқты ең сыйлы, ең беделді әрі сұранысы көп, жалақысы жоғары мамандық: ұстаздық және дәрігер болуы керек. Елге қызмет еткен жақсы, бірақ, дұрыс бағаланса;
- жоғарыда отырғандар мұғалімді ойлауы керек;
- мұғалім болу қиын;

Мұғалім мәртебесі жайлы ұстаздардың пікірі қандай?

1. Мұғалім мәртебесі дегенде ең бірінші әлеуметтік-материалдық жағдайымызды, проблемаларымызды ойлаймыз. Пайыздық үстемемен жалақымызға қосылып жатқаны рас, соңғы 2-3 жылдың көлемінде денсаулықты сақтау мақсатында да жылына бір рет төлем жасалынып жүр. Мұның бәрі көзге көрініп жатқан жоқ. Неге? Айтсаң, мұғалімдер тойымсыз деп ойлайтын шығар... Бірақ, жалақы 30%-ға көтеріледі екен дегеннен бұрын, тұтынуға қажетті бұйымдар мен азық-түлігіміз 50-60%-ға қымбаттап кетеді. Мұғалімдер жалақысын жинап үй алыпты, машина алыпты дегенге сену қиын. Бір айлықты екіншісіне жеткізе алмай жүреміз. Әр мұғалімнің басында бірді-екілі кредиті бар десем қателеспейтін шығармын.

Мұғалім мәртебесін көтеру мәселесі қарастырылып жатыр дейді ғой. Оның жетістігін де инфляция арқылы сезіне алмай қалмасақ болғаны...

кезекке тұратын болса, жастарда стимул бола ма?

2. Менің таң қалатыным: 100 пайыздық үстеме жалақы алу талаптарына қызықпайтын мұғалім жоқ. Бірақ, оның талаптарының біріншісі – ағылшын тілін білу. Мысалы, орта мектеп жағдайында сабақ беретін математика пәні мұғаліміне мұның қаншалықты қажеттілігін түсінбеймін.

3. Біздің пәннің мұғалімдері ешқашан толық ставкамен сағат алып көрген емес десем болады. Мысалы, өз басым әлі күнге 24 жылдан бері толық жүктемемен сабақ берген емеспін. Былтыр бейнелеу өнері мамандығын оқып диплом алдым. Соның өзінде екі пәннің мұғалімі болсам да толық жүктемеге қол жеткізе алмай келем.

Мұғалім мәртебесі туралы айтатын болсам: мұғалімге әлеуметтік жағдай жасау үшін жалақыны көбейту керек дегендей... Біздің мектепте де Астанаға оқуға жіберіліп жатқан мұғалімдер бар. Соларға төлейтін шығар.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

4. Менің ойымша, мұғалімге төленетін ақшаны емес, мұғалімге деген сыйластықты, мұғалімді құрметтеуді, мұғалімнің құқығын көтеру керек. Себебі қазіргі кезде барлық праваны оқушымен ата-анаға беріп қойған. Ата-анамен оқушы сөйлеген кезде мұғалімнің сөзі далада қалады. “не имеее права” деп шыға келеді. екі қойсанда, сабақ оқымай, сыныпта шулап, оқитын сыныптастарына кедергі жасап жатқанда ескерту жасап тұрғызып қойсанда. мұғалім кінәлі. осының бәрі қазіргі өмірден алынып отырған жәйттар. Оны өзімнің 8 сыныпта оқитын қызымнан мектептегі сыныптастарының және оның ата-аналарының мұғалімдерімен қалай сөйлесетінін қынжылып айтып келгеннен біліп отырмын. Бір күні қызым айтады, пән мұғалімі ереже жаттауға қосымша тапсырмалар орындауға сабақтан кейін алып қалды дейді. Сол кезде бір сыныптасы мұғалімін тыңдамай сыныпта жүріп жүрді, қағазлақтырып ойнады дейді. Сол үшін мұғалім орнынан тұрдесе тұрмаймын депті, содан кейін мұғалімі орындығын алып (арине ашулы түрде) тақта жаққа қарай итеріп жіберген, сондағы оқушының айтқа сөзі вы не имеее права менің орындығымды алуғадеген. Сол кезде оқушы шуласа сабақ оқымаса мұғалімі не істеу керек? шулай беріндер деу керек пе әлде пожалуйста шуламашы орындығынды бере қойшы деп жалыну керек пе.(онын алдында да тыныш отыр деп ескерту жасалған дейді) Мұғалім егер де ешқандай ескерту айта алмаса, ешқандай ескертуге құқығы болмаса онда ол жерде не үшін отыр. Қазіргі таңда мұғалімдер даже оқушыларға 2 де қоялмайды. өйткені олардың үстіндегілер 2 қойса, мұғалімге оқушыны өзін оқыта алмадын деп шыға келеді. Сонда мұғалім не істеу керек?

Айтылған пікірлерден кейін ұстаздардың жағдайын түсінгендей болдым.

Қазақстан Республикасы «Білім туралы» заңының бұрынғы нұсқаларында да педагог мәртебесі туралы қарастырылған болатын. Алайда, Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында педагог мамандығының беделін көтеру мақсатында «Педагог мәртебесі» туралы арнайы қарастырған. Елбасымыз Нұрсұлтан Назарбаев “Болашақта еңбек етіп, өмір сүретіндер бүгінгі мектеп оқушылары, мұғалім оларды қалай тәрбиелесе Қазақстан сол деңгейде болады. Сондықтан ұстазға жүктелер міндет ауыр” деген болатын. Қазіргі заман мұғалімінен тек өз пәнінің терең білгірі болу емес, тарихи танымдық, педагогикалық-психологиялық

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

сауаттылық, саяси экономикалық білімділік және ақпараттық сауаттылық талап етілуде.

Мұғалім бүгінгі таңда министрлік, әкімдік, өрт сөндіру, СЭС, полиция, денсаулық сақтау, еңбек және әлеуметтік қорғау салаларының және тағы әлеуметтік қорғау салаларының және тағы да басқа мекемелерге 100-ден аса есеп толтырады екен осы секілді басқа да есептерден мұғалімді босатып, қағазбастылықты жойса мұғалім жұмысы азаяр еді. Жалпы мемлекет тарапынан мұғалімге көмек беріліп жатса қиындықтар аз болар еді. Елбасымыз Нұрсұлтан Назарбаев “Болашақта еңбек етіп, өмір сүретіндер бүгінгі мектеп оқушылары, мұғалім оларды қалай тәрбиелесе Қазақстан сол деңгейде болады. Сондықтан ұстазға жүктелер міндет ауыр” деген болатын. Ұстазға жүктелген ауыр міндеттерді жеңілдету үшін қоғам мен мемлекет тарапынан келетін қолдауларға ұстаздар зәру. Мұғалім мамандығына қай заманда да сұраныс бар. Оның жұмысын қоғамдық тұрғыда бағалау үшін көп жұмыстар жасалынып жатыр. Осы алған бетімізден қайтпасақ, әлі-ақ бала мұғалім болуды армандайтын, мектеп түлегі сүйсініп таңдайтын мамандықтардың қатарынан көретініміз сенімдімін.

— Қазір оқу бітірген жас мұғалімдер үшін «Дипломмен — ауылға» бағдарламасы мол мүмкіндік туғызып отыр. Осы секілді бағдарламалар көп болса мұғалім мерейі жоғарлайды деген сенімдеміз.

Ересектерді оқыту: қазіргі жағдайы, мәселелері мен болашағы

---

*Ильясов Алмас Төребайұлы,
директордың «оқу-өндірістік ісі» жөніндегі орынбасары,
арнайы құрылыс пәндері жоғары санатты оқытушысы
Қаратау гуманитарлық-техникалық колледжі*

Бүгінгі күнге, Қазақстанда Білім және Ғылым министрлігі тарапынан білім беру үрдісінің өзіндік ұлттық үлгісі бекітіліп, жаңа

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

мазмұндағы оқыту жүйесі бойынша жұмыстар жүргізілуде. Мұндағы негізгі мақсат – білім берудің дүниежүзілік стандартына кіре отырып, еліміздегі әрбір ғылым саласына нақты өзгерістер енгізу. Мұндай түрлі бағыттағы өзгерістер білім беру жүйесінің даму бағыттарын нақтылап, оны тың, жаңа арнаға қарай дамыту қажеттілігін міндеттейді. Ал ұстаздар үшін ғылымның бұл жетістіктерін сын көзбен қабылдай отырып, білімгерлерді болашақта жан-жақты дамыған, рухани жетілген тұлға ретінде қалыптастыру және олардың кәсіби шеберліктерін жаңаша ұйымдастыруды жолға қоюда оларға үнемі бағыт-бағдар беріп отыру.

Еліміздің алыс, жақын дамыған елдермен қатар тұра алатын терезесі тең, өркениетті ел ретінде танылып, олармен білімі мен ғылымы, мәдениеті мен тәрбиесі, техникасы мен технологиясы теңесуі үшін нақты істер атқару – ұрпақ мүддесі алдындағы парызымыз. Сондықтан білім беру жүйесіне жаңа инновациялық технологияларды енгізе отырып, білім беру үрдісін жетілдіру, білімгердің танымдық қабілетін дамыту бүгінгі күні білім беретін ұстаздар қауымының жаңа бағытта ізденуі мен еңбектенуін талап етеді.

Бәсекеге қабілетті дамыған мемлекет болу үшін біз сауаттылығы жоғары елге айналуымыз керек. Қазіргі әлемде жай ғана жаппай сауаттылық жеткіліксіз болып қалғалы қашан. Біздің азаматтарымыз үнемі ең озық жабдықтармен және ең заманауи өндірістерде жұмыс жасау машығын меңгеруге дайын болуға тиіс. Бұл Қазақстан Республикасының Президенті-Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына «ҚАЗАҚСТАН-2050» СТРАТЕГИЯСЫ – қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты атты Жолдауындағы «БІЛІМ ЖӘНЕ КӘСІБИ МАШЫҚ – ЗАМАНАУИ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНІҢ, КАДР ДАЯРЛАУ МЕН ҚАЙТА ДАЯРЛАУДЫҢ НЕГІЗГІ БАҒДАРЫ» басымдығында келтірген сөзі.

Елбасы білім беру саласындағы басымдықтарында кәсіби-техникалық білім ең бірінші кезекте ұлттық экономиканың мамандарға деген қазіргі және келешектегі сұранысын барынша өтеуге бағдар ұстауы керектігін, және бұл халықты еңбекпен қамту мәселесін шешуде үлкен роль атқаратынын баса айтты.

Міне, осы мәселелерді шешу жолында 50 жылдан аса мерзімде әр сала бойынша орта буынды мамандар даярлап келе жатқан оқу орны - Қаратау-гуманитарлық-техникалық колледжі. Колледжде 13 мамандық бойынша мамандар дайындалады. Ұжым Мемлекет тарапынан көтерілген бастамаларға қолдау көрсету мақсатында қоғамда жаңа тұлғаны

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

қалыптастыруда жоспарлы, жүйелі жұмыстар атқарып келеді. Колледждің материалдық-техникалық базасы заманауи талапта жабдықталған. Колледжде оқу тәжірибелерін өткізуде 5 оқу шеберханасы, бір жабық алаң жұмыс жасайды. Өндірістік тәжірибелерді өтуге 70-тен аса мекемемен келісім-шарт жасалса, дуальды оқыту жүйесі бойынша 7 мекемемен 4-жақты келісім-шарт жасалған.

Елбасы 2017 жылдың 12 сәуіріндегі «БОЛАШАҚҚА БАҒДАР: РУХАНИ ЖАҢҒЫРУ» атты мақаласында «Білімнің салтанат құруына» қатысты білім алуды өмір бойы жалғастыру керектігін халыққа тағы бір дәлелдеді десек болады. Елбасы өзінің мақаласында қазақ халқының білімді, көзі ашық, көкірегі ояу болуы – біздің қанымызда бар қасиет екенін, экономиканың кәсіптік сипатының жедел өзгерісте екендігін, заманға қарай өзгеруге қабілетті, аса білімдар адамдар ғана табысқа жететіндігін, сондықтан, табысты болудың ең іргелі, басты факторы білім екенін әркім терең түсінуі керектігін баса айтты..

Елбасымыз айтқандай, өмір сүріп, ұрпақ өсіруіміз үшін өзгере де білуіміз керектігіне, нарықтың қатал талабына қарай өзгеріп отырмасақ, онда өмірдің қиындығынан шыға алмай, қиындықтың шаңына көміліп қалуымыз әбден мүмкін екендігіне көзіміз жетіп отыр.. Елбасының таяу онжылдықта қазіргі мамандықтардың жартысының жойылып кететіндігін ескертуі, ол жастарды, сонымен қатар ересектердің де мамандықтарын өзгертуге ұмтылуы керектігіне үндейді.

«Білім туралы» Заңының 24 бабында қоғамда болып жатқан экономикалық өзгерістерге сәйкес ересектерге білім беру - ересек адамдардың өмір қажеттілігіне байланысты білім алула-рына бағытталғандығы атап көрсетіледі. Ересектерге білім беру- бұл мемлекеттің стратегия-лық идеясы, нарық талабы. Ересектерге білім беру арқылы Қазақстан Республикасының әрбір азаматын еңбек нарығындағы қажетті мамандықтарды игере отырып, өз тұрмысын, экономикалық жағдайын жөңдей алатын, жанұясын асырай алатын отбасына айналдыруға болады. Ересектерге білім берудің басты міндеті – қазіргідей жылдам өзгеріп отырған қоғамда тез арада өз орнын табу, қоғамның өзгерістеріне қарай бейімделе алу, еркін еңбекке араласу, толыққанды өмір сүре алу.

Осы бағытта жұмыс жүргізу үшін жинаған білімді жаңа тұлғаға білім беруге және тәрбиелеуге бағыттау ұстаздар алдына тың міндеттерді жүктеп, жаңашыл іс-әрекетке жетелейтіні сөзсіз.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

ҚР БЖҒМ 2017 жылдың 30 қантардағы №35 бұйрығымен бекітілген «Техникалық және кәсіптік білімі бар кадрларды даярлауды және қысқа мерзімді кәсіптік оқытуды ұйымдастыру қағидасы» және 2017-2021 жылдарға арналған ҚР «Баршаға арналған тегін кәсіптік –техникалық білім» жобасын еңгізу бойынша жол картасын Жамбыл облысында жүзеге асырудың іс-шара жоспары негізінде, колледжде осы жылдың 25 сәуірінен бастап 1201.072-«Автокөлікті жөндеу слесарі» біліктілігі бойынша -15, 1403.012-«Слесарь-сантехник» біліктілігі бойынша -15, 1410.032-«Жол жұмысшы» біліктілігі бойынша -15 білімгер, яғни ересектер білім алуда. Білім алушылар 28-35 жас аралығындағы, отбасылары бар азаматтар мен азаматшалар, нарық талабына сәйкес жұмыссыз отырғандар.

Мен осы топтардың ішінде 1410.032-«Жол жұмысшысы» біліктілігі бойынша -15 білім-герге дәріс беріп, тәжірибелік сабақ өтудемін. Сабақ алдында білімгерлерден ауызша сауал-нама алғанымда, олар өз мамандықтары бойынша жұмыс таба алмай отырғандықтарын, осы қысқа мерзімді курсты бітіргеннен кейін, өзіміз тұрып жатқан қаладағы жол құрылысына жұмысқа тұрып, еңбек етуге қарсы еместіктерін айтты. Мен де өз тарапымнан қазіргі уақытта бір мамандықпен шектелуге болмайтынын айтып, оқуларын ары қарай жалғастырып, осы мамандықтың сырттай бөліміне оқуға түсуге шақырдым. Сонымен қатар, 2014 жылдың 13-22 қазаны аралығында Францияның СЕВР қаласындағы, «Халықаралық біліктілік көтеру институтында» болып, ересектерді оқыту курстарында болған кездегі алған тәжірибеммен бөлістім. Курс барысында, дуальды оқыту бойынша оқып жатқан топтардың өндірістегі жұмысымен танысқанымызда, олардың арасында ересектердің де жүргенін көріп сұрағанымызда, Францияның кел-келген азаматы мамандығының нарықта қажетсіздігін сезе бастағаннан, қысқа мерзімді курсқа жазылып, жұмысын тез тауып кетуге бейімделгенін айтты.

Осындай мысалдарды келтіре отырып, біз ересек адамның өз білімін, біліктілігін жаңартып отыруына, қосымша білім алуына нарықтық экономиканың әсері тисе, екінші жағынан сол арқылы қоғамға қажетті мамандықты қысқа мерзімде игеру арқылы өз өмірінің жарқын жағына жол аша алатынын, ол үшін еш қысылмау керектігіне тәрбиелеуіміз керек.

ТҮЙІНІ: Елбасымыз айтқандай, ересектерге білім беру арқылы оларға нарыққа байланысты өмірдегі түйткілді мәселелерді шешу үшін ұдайы ізденісте болуға, бойдағы қорқыныш сезімінен айырылып, рухани жаңару

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

жолына түсу керектігіне үйретуіміз керек. Өйткені, кейбір ересек адамдар өзін оқушы орнында сезініп, аудиторияда жайсыз, тіпті қорқынышты сезінуі мүмкін. Ол үшін адамдарға кез келген жаста оқуға болатынын, керісінше ересек жаста адамның есте сақтау қабілетінің артатынын, ішкі түйткілінің өзгеретінін, ересек адамның ақпаратпен жұмыс істеуде қабілетінің артатынын, сол арқылы әлеуметтік қиыншылықтан шығуға болатынын дәлелдеуіміз керек.

Сонда ғана ересектерді оқытудағы түйткілді мәселелер оң шешімін тауып, болашағы жарқын болады.

Қазіргі заманғы педагогикалық технологиялар

Шамгон Гульзада Сагындыковна

Көкшетау қаласы, М.Ғабдуллин атындағы №3 көптілде оқытатын мектеп – гимназиясының қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі

1. Кіріспе

Оқыту технологиясы – жалпы беру бағдарына, оқытудың мен негізделген, жақсы нәтижелерге жету кепілдігін беретін оқыту құрастыру.

Білім беру жүйесіндегі жаңа технологиялардың алатын орны, мектепте оқушылардың ауызекі сөйлесу әрекеттерін белсендіру мен қарқынды дамытудың, сапалы әрі тиімді жолы ретінде қазіргі заманғы оқыту технологияларын сабақта қолдану жолдары ғылыми-теориялық тұрғыдан баяндалған.

2. Мақсаты

-Сабақтарда тиімді технологияларды қолдану арқылы, оқушылардың іскерлік белсенділігін, дербестік әрекетін және шығармашылық потенциалын нығайту үшін, жағдайлар жасау:

– Оқушыны жеке тұлға ретінде тәрбиелеу:

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

– «Білім» заңына сәйкес басым бағыттар мен міндеттерді жүзеге асыру үшін білім мазмұнын жақсарту:

-Оқытудың қазіргі заманғы технологиясын жан-жақты меңгеру арқылы оқушының жеке тұлға ретінде дамуын қамтамасыз ету:

3.Міндеттері

-Талабы таудай жеке тұлғаны іздеп табу жолдарын қарастыру,оларды өсіру,әр оқушының қабілетін танып білу:

Баяндаманың негізгі мазмұны

- 1.Кіріспе.....
2. Оқытудың қазіргі заманғы технологиялары
  - 2.1 Деңгейлеп саралап оқыту технологиясы
  - 2.2 Модульді оқыту технологиясы
  - 2.3 Қашықтықтан (дистанционды) оқыту.
  - 2.4 Кредиттік технология
  - 2.5 Инновациялық технология
  - 2.6 Ақпараттық технологиялар
3. Қорытынды

Білім берудегі қазіргі заманғы технологиялар

Технология – оқушы мен ұстазға бірдей қолайлы жағдай тудырушы,оқу процесін ұйымдастыру және жүргізу,бірлескен педагогикалық әрекетті жобалаудың жан -жақты ойластырылған үлгісі -Академик В.М. Монахов.. Осы орайда мектептерде технологиялары бойынша зерттеу жұмыстары, оларды тәжірибеге енгізу шаралары қолға алынды. Оқушыны ынталандыру үшін қандай әдіс-тәсілдерді, технологияларды қолданған жөн?

Жаңаша оқытудың негізгі түрлері: оқытудың дербес және топтық түрлері болып табылады. Бұл жерде алға қойылатын басты мақсат – оқушыға деген сенім, оның өз ісіне жауап беру мүмкіндігіне сүйеніп беделі мен қадір-қасиет сезімін дамыту. Ал оқытудың фронтальды түрі көбінесе, бағыт беру, талқылау және түзету енгізуде ғана пайдаланылады. Жаңа технологияның мақсаты бойынша “оқытуды ізгілендіру” қажет. Бұл үшін оқу құралдары оқушылардың өздігінен танымдық іс-әрекетін жүргізе алатындай болуы керек. Бұрынғы дәстүрлі оқулықтар мұндай талапты қанағаттандыра

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

алмайды, сондықтан оқушылардың өз бетімен білім алуына аса бейімделген жаңа типтегі оқулықтар керек-ақ. Білім берудегі қазіргі заманғы технологиялардың көмегімен жаңа білім беру парадигмасы іске асатын құрал ретінде қарастырылады. Білім беру технологияларының даму тенденциялары тұлғаның өзін-өзі тануына және өзін-өзі дамуына мүмкіндік беретін гуманитарлық білім берумен тікелей байланысты. “Білім беру технологиялары”, “педагогикалық технология” термині мен қатар “оқыту технологиялары” термині қолданылады. Оның біріншісі көлемді болып келеді. Өйткені, білім беру технологиясында оқушының үйренушінің тұлғалық сапасын дамыту және құрумен байланысты болатын тәрбиелік аспекті бар.

“Оқыту технологиясы – белгіленген мақсатқа нәтижелі қол жеткізуді қамтамасыз етуде оқытудың формасы, әдістері мен құралдарын ашып көрсетіп, оқу бағдарламасында белгіленген оқытудың мазмұны жүзеге асырылады”, – деп С.Әбенбаев айта келіп, оның құрылымын төмендегідей етіп көрсетеді [1]:

- оқытудың мақсаты;
- білім берудің мазмұны;
- педагогикалық өзара әрекеттестіктің құралы (оқыту және мотивация), оқыту процесін ұйымдастыру;
- оқушы, оқытушы;
- әрекеттің нәтижесі (сонымен бірге кәсіптік даярлықтың деңгейі).

Сонымен қатар, С.Әбенбаев нақтылы педагогикалық процесті талдап жүзеге асыруды “... оқыту технологиясын жобалау процесі деп атауға болады” деп айта келіп, оның құрылымын төмендегідей анықтайды:

- оқу жоспары және бағдарламасына сай оқытудың мазмұнын таңдау;

– оқытушы бағдарлай алатын оқытудың басымды мақсатын таңдау, яғни жобалау барысында білім алушыларда қандай кәсіптік және тұлғалық сапа қалыптасады, міне соны анықтау;

- мақсаттарға немесе басымды бір мақсатқа негізделіп оқыту технологиясын таңдау;

– оқыту технологиясын талдап жасау.

Педагогикалық зерттеулердің нәтижелеріне сәйкес білім берудің қазіргі заманғы технологиясының нұсқауы, төмендегі принциптердің қатысуымен жасалуы тиістігі анықталуда:

- дидактикалық жүйені көрсететін технологияның бүтіндік принципі;

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

-қойылған мақсатқа жету үшін нақты педагогикалық ортада технологияларды қайта өндіру принципі;

-сәйкес келетін педагогикалық жүйелердің өзін-өзі дайындау механизміне әсер ететін факторлардың приоритеті және педагогикалық құрылымдарының сызықтық емес принципі;

-оқушының жеке тұлға ретінде қалыптасуына және оның танымдық қабілеттілігіне оқыту процесінің бейімделу принципі;

-біріктірілген білімдерді құру үшін оптимальді жағдай жасайтын оқу ақпараттарының потенциалды көп болу (артық болу) принципі.

Педагогикалық технологияның міндеттері:

– әр түрлі қызмет саласындағы іскерлік пен дағдылардың шыңдау, білімнің тереңдігін, беріктігін арттыру;

– мінез – құлықтағы әлеуметтік құнды әдеттер мен формаларды нығайту және арттыру;

– технологиялық құрал-саймандармен жұмыс істеуге үйрету;

– технологиялық ойлаудағыларындамыту;

– оқу міндеттері мен қоғамдық пайдалы еңбек ұйымдастыруда технологиялық тәртіпкесі айналысатын әдеттерді тәрбиелеу.

Педагогикалық технология әр түрлі жағдайлардағы нақты өзара іс-қимылдарды, жүйеленген, бағдарланған, оқыту және тәрбиелеу стандарттарына сай тәсілдер негізінде компьютер мен техникалық құралдар қолдану арқылы да ұйымдастырылады. Бүгінгі таңда білім беру жүйесінің құрылымдарында оқытудың айқындалған көптеген технологияларын пайдаланып жатқандығы белгілі. Болашақ маманға тәжірибе беруде ақпаратпен жұмыс істеу әдістеріне, жаңа білімдерді құру әдістеріне, ең маңыздысы – әлемнің дамуы туралы білімдердің қажетті деңгейін қалыптастыратын әдістерге үйрету. Сондықтан әрбір оқытушыға және оқушыға “оқыту” мен “үйрену” процестерін игеру үшін 3 тілді меңгеруі қажет: ана тілін, ғылым тілін және технология тілін. Сонымен технология көмегімен білімдерді, іскерлікті, дағдыларды игеру процесінде тұлғалық қасиеттің дамуында нәтижелі шешімге жету мүмкіндігі қамтамасыз етіледі. “Педагогикалық технология” оның ішінде “оқыту технологиясы” ұғымын анықтауда, басым көпшілік мамандар оларды үш маңызды жағдайлармен біріктіреді:

– іс-әрекетінің жиынтығы түріндегі қажет ететін үлгіні дәл анықтау негізінде оқытуды жоспарлау;

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

– оқытуды талап ететін әрекетті қалыптастыруды іріктеген қатаң тізбекті әрекеті түріндегі оқытудың барлық процесін “бағдарламалау”.

– алғашқы белгіленген эталонмен оқытудың нәтижесін салыстыру. М.Чошанов оқыту технологиясы негізінен педагогикалық процестегі «Қалай нәтижелі етіп оқыту керек?» мәселесін шешуге бағытталатынын айтады. Оқыту технологиясы жөніндегі ой-пікірлерді саралай келе, біз оны: біріншіден, оқытудың мақсатқа сәйкес нәтижесіне қол жеткізудегі нақты қадамдарды және олардың үйлесімділігін зерделейтін ғылым саласы; екіншіден, оқытудың нақты жағдайда нәтижелі жүзеге асырылуын белгілейтін жобалау немесе модельдеу; нақты оқыту процесін нәтижелі етіп оқытудағы процес деп білеміз.

Жалпы “технология” түсінігі қаншалықты қолданыста болғанымен, ол жөніндегі түсінік ұғыныңқы болмаған. Білім берудің қазіргі кездегі практикасында бұл ұғым стандартты емес ғылыми көріністерде ереже ретінде қолданылып, педагог жұмыстарының өндірілген әдіс-тәсілдерін, құралдарын білдіреді. В.П.Беспалько технологияны түсіну үшін ең алдымен педагогикалық іс-әрекеттің өндірушілік белгісіне көңіл аудару қажеттігіне зейін аударады, әлеуметтік тұрғыдан бұл белгі, технологияның басқа белгілерінен оның жалпылық сипатымен байланыстылығын сипаттайды. Қазіргі білім беру технологияларын Г.К. Селевко технологияның классификациялық параметрлері тұрғысынан: қолдану деңгейі, негізгі дамыту факторы, меңгеру тұжырымы, жеке тұлғаның құрылымына бағдарлау, мазмұн сипаты, басқару типі, ұйымдастыру формалары, балаға ықпал ету тәсілдері, әдістердің басымдылығы, жетілдіру бағыттары, оқушылар категориялары бойынша нақтылап көрсетеді [3].

Ш.Т.Таубаева оқытудың қазіргі технологияларының аттарын атап көрсетіп, олардың мақсаттарын, тұжырымының және мазмұны мен әдістерінің ерекшеліктерін сипаттап көрсетеді. Жұмыста педагог-ғалымның зерттеулері басшылыққа алынған [4].

Сонымен педагогикалық технологиялардан төмендегілерін бөле жарып көрсетуге болады:

- ойын арқылы оқыту технологиясы;
- проблемалық оқыту технологиясы;
- тірек сигналдары арқылы оқыту;
- деңгейлік саралап оқыту;
- міндетті нәтижелерге негізделген деңгейлік оқыту технологиясы;
- бағдарламалап оқыту технологиясы;

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

- оқытудың компьютерлік технологиясы;
- дидактикалық бірліктерді ірілендіру технологиясы;
- дамыта оқыту технологиясы;
- модульдік оқыту.

Сондай-ақ Қазақстандық ғалымдардың оқыту технологиялары белсенді түрде білім беру жүйесінде қолданылуда. Бұл технологиялардың өздеріне тән ерекшеліктері бар. Мәселен, В.Ф.Шаталовтың тірек сигналдары арқылы оқыту технологиясының ерекшелігі:

- үнемі қайталау;
- іріблокпен оқыту, тіректі қолдану;
- жекебағдарлықарым-қатынас, ықпал;
- ізгілік;
- зорлықсыз, еркі мен оқыту;
- әр оқушының табысының жариялылығын түзетуге, өсуге, табысқажетугежағдайжасау;
- оқыту мен тәрбиелеудібіріктіру.

Сондай-ақ әрбір педагогикалық технологияның өзіндік ерекшеліктері бар. Олардың негізгі қарастыратыны оқытуды нәтижелі ету.

Педагогикалық жүйедегі негізгі өзекті мәселе – оқушылардың, студенттердің ойлау қабілетін дамытып, өздігінен жұмыс істеуге баулу, өз ойын тұжырымдауға дағдыландыру болғандықтан сабақ барысында кеңінен деңгейлеп, дамыта оқытудың модульдік әдісін жиі пайдалану қолдау табуда.

Оқытудың қазіргізаманғы технологиялары

– саралап деңгейлел оқыту технологиясында оқытудың мазмұны мен әдістері шығармашылық ізденіс іс-әрекет жасау негізінде адамның инновациялық қабілеттерінің қалыптасуына бағытталады.

Деңгейлік саралау-оқушылардың бір сыныпта бір бағдарлама және бір оқулықпен оқу материалын түрлі деңгейде меңгеруі.

1. Оқушыларды өзгермелі өмірде қорықпай,еркін өмір сүруге бағыттау.
2. Білімі мен білігне сай келетін бағдар таңдап алатындай дәрежеге тәрбиелеу.
3. Өз бетінше жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыру.,дамыту.
4. Аналитикалық ойлау қабілетін дамыту.

Қазіргі қоғамда жүріп жатқан әлеуметтік терең өзгерістер білім беруді әдетке айналған оқу үрдісінде мұғалімге басымдылық рөл берілсе, ол қазір

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

оқу үрдісінде оқушы белсенділік көрсетуі тиіс, оны оқытпайды, ол өздігінен оқу керек. Ал мұғалімнің негізгі көңіл аударатын жағдайы әрбір жеке қызығуымен мүмкіндіктерін ашу болмақ.

Оқушылардың білім – білік дағдыларын жетілдіру үшін деңгейлеп саралап оқыту технологиясын өз тәжірибеме енгіземін. Саралаудың негізгі ұстанымы оқыту мазмұнын тарылту емес, ол мұғалім тарапынан оқушыларға берілетін көмек болуы тиіс. Негізінен тәжірибеде саралап оқытудың екі түрі кеңінен қолданылады:

- 1 . Деңгейлеп саралау
- 2 . Бағдарлық саралау

Модульдіоқытутехнологиясы

1. Инновацияжолындамодульдіктехнологияныңалатынорны

2 . Модульдіоқытутехнологиясыныңқұрылымы

3. Оқыту модулін әзірлеуге ұсыныстар. Оқу модулін даярлау технологиясы модульдік технологиясы бойынша оқушылардың сөйлеу дағдысын қалыптастыруда аймақтық компонентті пайдалана отырып, әр тақырыпты тірек-сызба арқылы түсіндіремін. Тірек-сызба мұғалімнің жұмысын жеңілдетеді, әрі оқушыларды осы тірек-сызба арқылы өз ойларын жүйелі түрде жеткізуге көмектеседі, яғни сөйлеу дағдысын қалыптастырады. Мысалы: 4 сыныпта «Біздің қала. Біздің ауыл» деген лексикалық тақырыпта тірек-сызба.

Қашықтықтан (дистанционды) оқыту.

1. Дистанциондыоқытутүсінігі, мақсаты, міндеттері
2.Дидактикалыққасиеттері мен функциялары. Дистанционды оқыту аспектісінде компьютерлік коммуникация

3. Дистанционды білім беру жүйесініңқұрылымдық ерекшелігі

4. Дистанционды оқытудың негізгі моделдері

Қашықтықтан білім беру технологиясының іске асырылуы

Қашықтықтан оқыту технологиясына өту қоғамның ақпараттық дамуына байланысты креативті тенденция болып табылады.

Қашықтықтан оқу арқылы білімгерлер уақыттарын шектей алады. Қашықтықтан оқыту- бұл, ең алдымен, қандай да бір оқу орнына белгіленген уақытта бармай-ақ, курстың бағдарламасын қажетті тәртіпте орындау. ҚО қазіргі заман әлемінде Интернет, e-mail (электрондық почта), телефон және факс байланысы, бейнеконференция және қарапайым почта арқылы дәстүрлі оқу материалдарына алмастыру көмегімен дамиды.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Бұл технология білімгерлермен оқытушылардың арасындағы байланысты, мың километр қашықтықта бөлетін және күнделікті қарым-қатынас жасауды қамтамасыз етеді.

Төменде көрсетілген адамдар Қашықтықтан білім беру технологиясын қолдана алады:

– техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім және жоғары білім базасындағы қысқартылған білім бағдарламасы бойынша;

– барлық білім беру деңгейлерінде мүмкіндіктері шектеулі тұлғалар, оның ішінде мүгедек балалар, I және II топтығы мүгедектер болып табылатын тұлғалар үшін;

– «Болашақ» стипендиаттарын қоспағанда, жоғары білім деңгейінде білім алушылардың алмасу бағдарламасы бойынша мемлекет аумағынан тысқары шыққан білім алушылар;

– жоғары білім деңгейінде сырттай оқу түрі бойынша жедел әскери қызметке шақырылғандар.

– жоғары білім деңгейінде ұзақ мерзімді (4 айдан астам) шетелдік іссапардағы тұлғалар;

ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУДЫҢ АРТЫҚШЫЛЫҚТАРЫ

Оқытудың кредиттік жүйесі бойынша оқыту үрдісін ұйымдастыру

1. Кредиттік технология мәні, негізгі түсініктер

2. Кредиттік технология бойынша оқыту процесін ұйымдастыру

Оқытудың технологиялары

Оқыту процесінің субъектісінің басты ұстанымы

Оқыту процесінің объектісінің басты ұстанымы

Дәстүрлі классикалық

Ғылыми ақпаратты беру, оны игерту, естесі ақтау, практикалық қолданысын айқындау, бақылау.

Оқушылар танымдық белсенділік пен білімді қабылдау, практикада пайдалану

Кредиттік

Білімді игерудің алгоритмін айқындау, оқушының білімге деген қызығушылығын қолдау,

білімді ғылыми жаңалықтармен толықтыру, қолданбалы мәнін ашу, бақылау

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Білімді игеру бағдарламасын құрады, кәсіби білім бағдары, қолданысы айқындалады, әлемдік тәжірибе ескеріледі.

Жоғарыдағы кестедегі ақпараттар, оқыту процесінің екі жақтылы процесс екендігін, онда субъект-объект, объект-субъект, субъект-субъект қарым-қатынас жүйесінің нақты орнын аңғартады. **ОҚЫТУДЫҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫН ПАЙДАЛАНУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ**

Қазақстанда ең алғаш «Инновация» ұғымына қазақ тілінде анықтама берген ғалым Немеребай Нұрахметов. Ол «Инновация, инновациялық үрдіс деп отырғанымыз – білім беру мекемелерінің жаңалықтарды жасау, меңгеру, қолдану және таратуға байланысты бір бөлек қызметі» деген анықтаманы ұсынады. Н.Нұрахметов «Инновация» білімнің мазмұнында, әдістемеді, технологияда, оқу-тәрбие жұмысын ұйымдастыруда, мектеп жүйесін басқаруда көрініс табады деп қарастырып, өзінің жіктемесінде инновацияны, қайта жаңарту кеңістігін бірнеше түрге бөледі: жеке түрі (жеке – дара, бір-бірімен байланыспаған); модульдік түрі (жеке – дара кешені, бір-бірімен байланысқан); жүйелі түрі (мектепті толық қамтитын).

Әдіскер С.Көшімбетова өзінің зерттеуінде оқу-тәрбие үрдісінде оқытудың инновациялық әдіс-тәсілдерін қолданудың мынадай ерекшеліктерін атап көрсеткен:

- дербес оқыту технологиясы оқу-тәрбие үрдісінде ғылымның негіздерін игерту үшін ізгілік, адамгершілік қасиеттерді қалыптастыра отырып, жеке тұлғаның әлеуметтік-психологиялық жауапкершілін арттырады.

- қоғам мен табиғат заңдылықтарын кіріктіру негізінде меңгеруі;

- оқытушы білмейтін шығармашылық ізденіс негізінде өмірге келген жаңа қабілет;

- ақпараттық бағдарламалап оқыту – оқытудың мазмұнын пәнаралық байланыс тұрғысынан ұйымдастыру;

- иллюстрациялы түсіндірмелі оқытуда «адам-қоғам-табиғат» үйлесімдік бағыттағы дүниетанымында жүйелі саналы мәдениет қалыптасады;

- ізгілендіру технологиясында педагогика ғылымының алдыңғы қатарлы ғылыми жаңалықтарды тәжірибеде «бала -субъект», «бала-объект» тұрғысынан енгізіле бастайды да, ал ғылыми білімдер «оның тұрмысының әлеуметтік жағдайы мен іс-әрекетінің әлеуметтік нәтижесінің бірлігінде қарастырады;

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Ал жалпы инновацияны модификациялық, комбинаторлық, радикалдық деп үш түрге бөлуге болады .

Модификациялық инновация – бұл бұрын қолда барды дамытумен, түрін өзгертумен айналысу. Бұған В.Ф. Шаталовтың математикаға жазған тірек конспектісі және оны көптеген мұғалімдердің пайдалануы мысал бола алады.

Жаңа инновациялық оқыту технологиясы кәсіптік қызметтің ерекше түрі болып табылады. Инновациялық оқыту технологиясын меңгеру үшін педагогикалық аса зор тәжірибені жұмылдыру қажет. ХХІ ғасырда болашақ мамандарды даярлау, олардың кәсіби бейімделуін қалыптастыру мәселелері – кезек күттірмейтін өзекті қоғам талабы. Сондықтай біз болашақ педагог-психологтардың жаңа педагогикалық инновациялық технологияларды қолдануға даярлығын қалыптастырудың құрылымдық-мазмұндық моделін жасадық. Болашақ мамандардың жаңа инновациялық педагогикалық технологияларды қолдануға даярлықты қалыптастыру мына көрсеткіштерді қамтиды:

Шығармашылық өлшемдеріне шығармашылық ептілікті, шығармашылық белсенділікті болашақ маманның шығармашылық-ізденушілік дамыту кіреді. Оған болашақ маманның ғылыми – зерттеу жұмыстарына өзіндік талдау жасай алуы, өз білімін көтеруге, жетілдіруге талпыныстың болуы мен инновациялық әдіс-тәсілдерді қолдануға өзіндік жаңалықтар, өзгерістер енгізумен және жаңалықты шығармашылықпен қолдана алуымен сипатталады.

Білім сапасын арттырудағы жаңа инновациялық технологияларды оқып, үйреніп, сараптай келе, мынадай тұжырым жасауға болады:

– білім алушылардың білім, білік сапасын арттырудағы жаңа инновациялық технология түрлері са алуан, оларды таңдау және одан шығатын нәтиже оқытушының кәсіби біліктілігіне тікелей байланысты;

– жаңа инновациялық технологияларды енгізу жүйелі әрі мақсатты түрде жүргізілгенде ғана жетістікке жетуге болады;

– жаңа инновациялық оқыту технологияларын енгізу барысында әрбір оқу орнының материалдық-техникалық базасының бүгінгі талапқа сай еместігі, әрі жетіспеуі, кадрлық әлеуметтің төмендігі көп кедергі жасайды.

Қазіргі жас ұрпақтың саналы да сапалы білім алуының бірден-бір шарты – оқу орындарындағы білім беру процесіне жаңа инновациялық технологияларды енгізу екендігі сөзсіз түсінікті. Сондықтан ғылыми-техникалық прогрестен қалыспай, жаңа педагогикалық инновацияларды дер

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

кезінде қабылдап, өңдеп, нәтижелі пайдалана білу – әрбір ұстаздың негізгі міндеті болып табылады. Біздің ойымызша, оқу орындарында инновациялық басқару жүйесін енгізіп, оны жүзеге асыру міндет.

Қорыта келгенде, жаңа инновациялық педагогикалық технологияның негізгі, басты міндеттері мынадай:

– әрбір білім алушының білім алу, даму, басқа да іс-әрекеттерін мақсатты түрде ұйымдастыра білу;

– білім мен білігіне сай келетін бағдар таңдап алатындай дәрежеде тәрбиелеу;

– өз бетінше жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыру, дамыту;

– аналитикалық ойлау қабілетін дамыту.

Компьютерлік оқыту бағдарламаларының қай қайсы болмасын өз мазмұнынан грамматикалық жұмыс жүргізуді тыс қалдырмайды, белгілі бір грамматикалық құрылымның жұмыстарын қамтиды.

Әрине, барлығын байланыстыру, жүйелеу оңай жұмыс емес, бірақ белгілі бір жетістікке жету үшін, «тілдердің үш тұғырлылығының» болуы үшін, нәтижесін көруге болатын сияқты. Үш тілді болу – қазіргі заман талабы. Өркениет көшінен қалмай, соған сәйкес қадам жасауға, толыққанды білім алуға қол жеткізуге үлесімізді қосуымыз керек. Экономикадағы табыстар мамандардың біліміне, біліктілігіне байланысты екендігін білеміз. Сондықтан біз тек Қазақстанның ішінде ғана емес, әлем деңгейінде бәсекеге қабілетті жаңа мамандарды дайындай білуіміз керек. Қазіргі заман сабағы мұғалімсіз болмайды. Ұлы ағартушы Ы.Алтынсарин: «Маған жақсы мұғалім бәрінен де қымбат, өйткені жақсы мұғалім – мектептің жүрегі» деген екен. Онда «мектептің жүрегі» болумен қатар, жаңа егемен еліміздің ұрпағын жаңа білім нәрін сусындатып, саналы тәрбие, сапалы білім беретін білімді, білікті ұстаз болайық.

Профессиональная деятельность преподавателя специальных дисциплин для формирования мотивации обучающихся в овладении компетенций профессиональной деятельности

---

*Козьярская Маргарита Владимировна
Преподаватель специальных дисциплин
Павлодарская область, город Аксу,
КГКП «Аксуский колледж черной металлургии»*

В 21 веке побеждает тот, кто обладает настоящими, качественными знаниями, потому что если не приобрести знаний сегодня,
то завтра можно остаться без работы.
Н.А.Назарбаев

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

О человеке, в совершенстве, владеющем своей профессией, уважительно говорят: он педагог и мастер! Так называют преподавателей специальных дисциплин и мастеров производственного обучения. Много лет работая в этой должности, хорошо понимаем содержание этой исключительно ответственной, многоплановой и, я бы сказала, универсальной работы. Постепенно по крупице накапливая опыт, который со временем превратился в определенную систему работы.

Роль преподавателя специальных дисциплин и мастера производственного обучения в подготовке молодого рабочего, а особенно конкурентноспособных специалистов очень велика и многогранна. От нас сегодня требуется не только профессиональные навыки, но и высокая педагогическая культура.

Успешно, подчеркиваю, успешно работать преподавателем специальных дисциплин и мастером производственного обучения сможет только тот, кто имеет к этому призвание, кто хорошо владеет своей основной профессией, достаточно образован, кто знаком с педагогикой и методикой обучения, кто постоянно повышает свой деловой уровень, кто любит детей и переживает за их судьбу, кто может служить для своих воспитанников хорошим примером, кто знает и разделяет ребячьи интересы, внимателен и заботлив, справедлив и беспредельно требователен, и особенно к себе, кто имеет жизненный опыт и умеет критически оценивать свои успехи и неудачи в работе.

Основным фактором обеспечения устойчивого роста страны, социальной стабильности казахстанского общества, реализации прорывных проектов государства, бизнеса и сферы услуг является необходимость качественного изменения в подготовке профессиональных, конкурентноспособных специалистов с фундаментальными знаниями.

Руководством колледжа и преподавательским составом колледжа прodelывается большая работа по обеспечению учебного процесса необходимой учебной литературой по всем специальностям и учебно-методической документации; оснащение материальной базы колледжа; кабинеты и лабораторно-технические цеха, которые оснащены современным специализированным оборудованием; компьютерные классы с выходом в интернет.

Деятельность педагогов направлена на совершенствование образовательного процесса на основе использования ИКТ, модульной и проектной технологии. Это позволяет значительно расширить рамки

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

традиционного учебно-воспитательного процесса и направить его на максимальное развитие профессиональных компетенций студента.

Как уже было сказано, важнейшей задачей технического и профессионального образования является подготовка высококвалифицированных специалистов, востребованных на рынке труда. Известно, что ни один специалист не может осуществлять деятельность без специальной подготовки, и чтобы успешно работать в условиях современного производства, квалифицированному специалисту необходимо обладать прочными знаниями и умениями.

Над решением данной задачи преподавателями специальных дисциплин и мастерами производственного обучения проводится большая творческая работа. Большой вклад в обучение и воспитание студентов вносят преподаватели общеобразовательных предметов.

Первые шаги для подготовки профессиональной компетентности у студентов колледжа и выход на высококвалифицированного специалиста:

- Центр тяжести смещается с формированием знаний, умений, навыков на формирование развитой профессиональной деятельности в соответствии с потребностями производства. Формами и методами обучения, которые используются при этом, являются практико-ориентированные формы и методы профессиональной подготовки;

- Необходимость сохранения преемственности закрепления студентов в цехах и отделах по видам деятельности, установленными государственными стандартами технического и профессионального образования;

- К моменту завершения практического обучения на предприятии студентам обеспечиваются возможности повышения рабочего разряда, приобретения смежных или новых профессий в рамках перечня классификатора рабочих и инженерно-технических квалификаций;

- Обеспечение тесного делового сотрудничества руководителей практики от колледжа с руководителями цеха в вопросах организации труда, его оплаты, дисциплины и соблюдения режима внутреннего распорядка, как в цехе, так и в колледже; принятие оперативных мер устранения возникающих трудностей.

- Делегирование части ответственности за уровень квалификации студентов на выпуске предприятию, в процессе прохождения практического обучения, дало свои результаты 100% трудоустройство.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Постоянное совершенствование учебно-воспитательного процесса обеспечивается развитием научно-исследовательской работы педагогов и студентов, которые принимают активное участие в региональных, областных и международных конкурсах мастерства.

О высоком уровне профессиональных компетенциях выпускников свидетельствуют результаты государственных экзаменов и защиты дипломных проектов, успешное обучение в вузах, положительные отзывы с мест работы выпускников.

Для того, чтобы у наших студентов колледжа формировались основополагающие фундаментальные знания, способствующие в будущем достижение более высокого уровня профессиональной компетентности, нами преподавателями специальных дисциплин и мастерами производственного обучения была разработана подготовка кадров с профессиональными компетенциями на основе интеграции и передовых технологий, т.е. совместное проведение уроков с мастерами производственного обучения в мастерских и преподавателями общеобразовательных дисциплин.

Мне кажется здесь уместно привести слова нашего Президента Республик Казахстан Н.А.Назарбаева, что «особое направление – создание эффективной адаптации молодых казахстанцев к самостоятельной жизни, инициативному труду...Важно разработать меры стимулирования и привлечения широкого числа казахстанской молодежи к получению технического и профессионального образования и участию в программе индустриализации».

Так как интеграция образования, науки и производства - структурообразующий компонент единого образовательного пространства, позволяющий сформировать системные профессиональные знания, лежащие в основе профессиональных компетенций.

Продуктивность интеграции достигается при условии качества взаимоотношений образовательных, производственных мастерских колледжа и самого базового производства.

Для этого инженерно-педагогический состав разработали структуру:

- Проведение интегрированных уроков с общеобразовательными предметами и мастерами производственного обучения;
- Развитие интереса и компетентности через кружок технического творчества;

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

- Связь колледжа с базовым предприятием. Общие задачи колледжа и базового предприятия (Аксуский завод ферросплавов).

Исходя из всего сказанного моя цель – показать возможности интеграции при изучении специальных дисциплин с общеобразовательными предметами, производственными мастерскими, то, что развивает профессиональную компетенцию у студентов.

Интегрированный урок – это специально организованный урок, цель которого может быть направлена на рассмотрение и решение какой-либо пограничной проблемы, позволяющий добиться целостного, синтезированного восприятия студентами исследуемого вопроса, гармонично сочетающий в себе методы целостного, синтезированного восприятия студентами исследуемого вопроса, гармонично сочетающий в себе методы различных наук, имеющий практическую направленность.

Межпредметные связи стимулируют лучшее усвоение материала, способствует развитию мышления, повышает интерес к предмету, влияя на повышение качества знаний, формирование умений использовать учебную литературу, анализировать, сопоставлять факты из различных областей знаний.

Позвольте привести несколько примеров.

1. Связь специальных дисциплин и физики.

1. Предшествующая связь, когда на уроке физики изучают тему раньше, чем на уроке специальной технологии (токарное дело и сварочное), например, изучение темы по физике «Изотермические процессы» проводят раньше, чем темы «Тепловые процессы при резании» и «Газовая сварка; чтобы показать, что изучаемый материал связан с будущей профессией студентов, изучаются вопросы «Получение кислорода из воздуха», «Выделение количество теплоты в окружающее пространство», «Устройство газового редуктора», «СОЖ при резании». Все эти темы и вопросы опираются на знание физических законов (расширение газа; изменение температурного баланса и т.д).

2. Сопутствующая связь, когда темы на уроках физики и специальной технологии совпадают (токарное дело и металлообработка, сварочное и электрики), например «Закон Ома для участка цепи и полной цепи»; в токарном рассматриваются темы «Виды приводов», где основным приводом является электрический привод, где все основано на последовательном и параллельном соединении кинематической схемы станка, а значит связь с основными законами Ома, где можно произвести

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

расчеты на сопротивление, силы тока, удельного сопротивления. В сварочном деле тема «Оборудование сварочного поста для ручной дуговой сварки». Здесь уместно поставить вопрос: можно ли осуществить сварку на расстоянии 50, 100 м? Нет. Почему? Студенты знают, что по нормам длина провода должна быть в пределах от 3 до 25 метров. Выясняем, что с увеличением длины провода увеличивается его сопротивление; это приводит к падению напряжения, и дуга не горит стабильно

3. Последующая связь – связь, когда учащиеся сначала знакомятся с материалом на уроке специальных дисциплин, а затем встречаются с ними на занятиях по физике. Пример: студенты уже знакомы с темой «Электрическая дуга и ее применение в сварочных работах», «Кинематическая схема токарного станка» и «Электрический привод»; при изучении темы по физике «Взаимодействие токов», чтобы показать: опыты Ампера по взаимодействию проводников имеют непосредственное отношение к будущей специальности, задаем вопрос «Почему при сварке постоянным током происходит разбрызгивание металла?» или «Какой ток используется в работе электрического двигателя в токарном станке?» В ходе беседы вспоминаем: Что такое электрический ток? Какое направление имеет электрический ток? Что существует вокруг движущихся зарядов? Подчеркнем, чтобы получить правильный ответ на один вопрос по специальности, надо вспомнить несколько вопросов из физике, т.е. физика – научная основа электротехники.

4. Связь специальных дисциплин с математикой ежеурочная и постоянная. Например, при изучении темы «Обработка конических поверхностей», «Обработка цилиндрических поверхностей» по специальной дисциплине «Токарное дело и металлообработка», студенты должны хорошо знать: Что такое конус и цилиндр.

Проводя интегрированные уроки совместно с преподавателем математики, происходит взаимное объяснение данной темы с применением определений, фигур и рисунков. Приведу некоторые фрагменты из урока: урок начинает преподаватель специальных дисциплин, дает тему; ставит задачи и цели; имеется план-конспект выполнения студентами заданий, по которым они видят ход урока и последовательность заданий и вопросов. Преподаватель математики дает определение конуса: «Конус – фигура, полученная при вращении прямоугольного треугольника вокруг одного из катетов (подтверждается рисунком, макетом конуса, презентация). Закрепляется вопросами на самоконтроль и передается преподавателю

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

специальных дисциплин, где рассматривается наглядно на детали коническая поверхность, ее обработка на токарном станке. Вместе с преподавателем математики проводится фронтальный опрос по теме. По математике можно задать следующие вопросы на закрепление: «Может ли образующая конуса равняться: а) высоте конуса; б) радиусу окружности основания? Ответы обоснуйте. Как нужно пересечь конус плоскостью, чтобы в сечении получился: а) круг; б) фигура, ограниченная эллипсом?» Заданные вопросы очень помогают для ответов на вопросы по специальной технологии: «Как образуется конус? Есть ли у конуса центр, ось или плоскость симметрии? Чем образуется конус при токарной обработке?» Все это помогает применять и на практике.

5. Связь специальной технологии с предметом черчение, так как токарь и сварщики должны уметь читать чертежи, чтобы выполнить свое задание качественно и ответственно. При изучении каждой темы имеются изображения и условные обозначения, которые изучаются на уроках черчения. Студенты изучают по каким правилам и с помощью каких инструментов выполняется чертеж, изучают масштабирование, виды линий, правила чтения чертежа. Все эти навыки и умения они применяют на практике, чтобы построить и прочесть чертеж на защите дипломного проекта.

6. Так же можно провести интеграцию специальной дисциплины и предмета информатики и вычислительной техники. Например специальная дисциплина – материаловедение. Проводится в компьютерном кабинете с преподавателем информатики, например тема «Цветные металлы» (повторение темы). Преподаватель специальных дисциплин дает листы – задания с контрольными вопросами; параграфами тем и творческим заданием. Проводит фронтальный опрос: «Виды и классификация цветных металлов». Переходя к заданию – составить презентацию на пройденную тему передает слово преподавателю информатики. У студентов развивается огромный интерес, у кого же получится лучше, чтобы презентацию применять на уроках материаловедения.

7. Основной формой передачи профессиональных знаний и формирование навыков у студентов является совместная связь предметника специальной технологии и мастера производственного обучения в мастерских. Хочу привести слова Генри Форд «Собраться вместе - это начало, остаться вместе – это прогресс, работать вместе – это успех». Из своего опыта могу сказать, что это очень эффективный метод для

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

понимания тем студентами и сразу применять практически. Мы вместе с мастером производственного обучения составляет план урока производственного обучения, например, темы «Обработка и техника сверления. Применение операций сверление, рассверливание, зенкерование, развертывание и зенкование». На уроке специальной технологии студенты проходят теорию «Обработка отверстий», где входят операции рассверливание, зенкерование, развертывание и зенкование, которые применяются в токарной обработке. Предметник специальной технологии и мастер производственного обучения совместно готовят материально – техническое оснащение урока; составляют ход самого урока; подбирают задания по карточкам на повторение данного материала; используют и вместе применяют ИКТ (подбор видео – ролики; чертежи); расчетные задания и тесты; вместе проводят инструктаж по ТБ и вместе переходят со студентами к практической части – работа за станками; вместе проводят контроль выполненных деталей и выставляют оценки. Такие интегрированные уроки играют большую роль и значимость в повышении оценки профессиональной деятельности студентов.

Итоговым результатом связи теории с производственной практикой в мастерских у нас в колледже является конкурс «Лучший по профессии», который проводится по всем специальностям, где выявляются студенты, занявшие свое призовое место.

8. Еще одним показателем и этапом развития профессионального мастерства – это кружки технического творчества, которые в нашем колледже разработаны по всем специальностям. Они вызывают интерес к профессии, приучают к инициативе, расширяют кругозор будущего рабочего. Опыт показывает, что студенты, занимающиеся в кружках технического творчества, значительно быстрее осваивают свою профессию и, как правило, после выпуска из колледжа становятся рационализаторами и новаторами производства. Под руководством мастеров производственного обучения и преподавателей специальных дисциплин студенты в кружках разрабатывают и изготавливают различные пособия, которые используются в учебном процессе. В наших мастерских имеется выставочный зал, где находятся лучшие работы студентов.

9. Заключительный этап повышения профессиональности и компетенции – это совместная работа базового предприятия (АЗФ) и наш колледж черной металлургии. Где проводится подготовка

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

квалифицированных рабочих кадров, воспитание активных и высококвалифицированных специалистов на производственной практике.

И в заключении из всего изложенного можно сделать вывод. Результатом совместной плодотворной деятельности инженерно – педагогического коллектива удалось добиться признания высокого профессионального уровня наших студентов. Это участие в региональных, республиканских конкурсах профессионального мастерства и завоевание призовых мест.

«Школа технического творчества» как особая сфера современного дополнительного образования

---

*Хамзина Мадина Куатовна
Педагог дополнительного образования
КГКП «Школа технического творчества»
отдел образования акимата г.Экибастуза*

Аннотация: в данной статье рассмотрены основные положения организации дополнительного образования школьников в городе Экибастуз, приведены результаты творческой деятельности педагогов школы

Annotation: in this article the substantive provisions of organization of additional education of schoolchildren are considered in city Ekibastuz, results over of creative activity of teachers of school are brought

Ключевые слова: дополнительное образование, направления работы технической школы, творческие способности.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Key words: additional education, areas of work of the technical school, creative abilities.

Система дополнительного образования детей в современных условиях рассматривается как важнейшая составляющая образовательного пространства. История становления и анализ современного состояния дополнительного образования в Казахстане на протяжении многих лет его существования показали, что оно может рассматриваться как определенная система, включающая в себя совокупность взаимодействующих элементов: образовательных программ различного уровня и направленности; организаций дополнительного образования детей; органов управления образованием; детских и молодежных общественных объединений, реализующих дополнительные образовательные программы.

Разработка проекта Стратегических подходов вызвана необходимостью кардинальных преобразований, направленных на повышение качества дополнительного образования, решение стратегических задач, стоящих перед казахстанской системой дополнительного образования в новых экономических и социокультурных условиях. Данный проект является документом, определяющим основные направления и задачи государственной политики в области образования, механизмы их реализации, как фундаментальной составляющей становления и укрепления государственной независимости, прогрессивного развития страны [1].

Интеллектуальный капитал, человек труда, инновационное мышление становятся главными ценностями нового Казахстана. Они должны быть синхронизированы со стратегическим курсом Главы государства Н.А.Назарбаева, обозначенным в Послании народу Казахстана «Казахстанский путь – 2050: Единая цель, единые интересы, единое будущее»[1]. Стратегические подходы к развитию дополнительного образования направлены на решение ключевых задач социализации и саморазвития подрастающих поколений через расширение возможностей дополнительного образования в стране и развивают основные принципы воспитательной политики Казахстана, определенные Конституцией Республики Казахстан, Законами Республики Казахстан «Об образовании», «О правах ребенка в Республике Казахстан», «О профилактике правонарушений среди несовершеннолетних и предупреждении детской безнадзорности и беспризорности» [2], Государственной программы развития образования и науки Республики Казахстан на 2016 – 2019 годы [3].

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

«Школа технического творчества» отдела образования акимата г.Экибастуза является учреждением дополнительного образования детей, которое выполняет вместе со школой и семьей единую цель — создание условий для разностороннего развития личности, способной к самореализации и саморазвитию в современном обществе. Школа ведет свою историю с 2013 года. Имеют свою специфику и задачи в едином образовательном пространстве. Основная из них — создать такие условия, чтобы ребенок с раннего возраста активно развивался в соответствии с его интересами, желаниями и имеющимся потенциалом, постоянно стремился узнать что-то новое, изучал окружающую среду, пробовал свои силы в изобретательстве, творческой деятельности. В школе ребята получают дополнительные знания по основным школьным предметам (математика, физика, черчение), которые помогают им строить и испытывать свои первые модели, мечтать о больших настоящих самолетах и кораблях.

«Школа технического творчества» строится на следующих приоритетных идеях: реализует свободный выбор учащимся вида занятий; ориентация на личностные интересы, потребности, способности ребенка; возможность его свободного самоопределения и самореализации; единство обучения, воспитания, развития; практико-деятельностная основа образовательного процесса.

В 2017 году в системе образования функционируют филиалы в 8 учреждений общеобразовательной школы (3 сельских школы и 5 городских школ), в структуре которых действуют 17 объединений, где занимается 183 детей.

Кроме того, 42 объединения функционируют на базе школ, которые посещают 468 обучающихся, в том числе дети с ограниченными возможностями, дети с приюта для несовершеннолетних детей и подростков и дети с детского дома «Үміт».

На сегодняшний день в школе работает 15 кружков по двум направлениям, из них в техническое направление входит 10 кружков, а в художественно – эстетическое направление 5 кружков.

Следует заметить, что кружки технического направления посещают и девочки. Помимо дополнительных услуг для мальчиков, так же реализует дополнительные услуги для девочек по запросу населения.

Для девочек школа предлагает следующие направления работы в творческой деятельности: организация разновозрастных групп воспитанников в технике работы с: бумагой, картоном; работа с бисером;

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

работа с кожей, шерстью; вышивка в разной технике; работы с атласными лентами; лепка из пластилина и т.д.

Бесплатным обучением сегодня в школе охвачен 650 ребенок в возрасте от 6 до 17 лет. Занятия проходят в две смены в десяти учебных и трех лабораторных кабинетах. Кабинеты технического направления оснащены оборудованием — верстаки слесарные; рубанки; столярка; шлифовальный станок; станок заточный; тиски; фрезер; дрель; шуруповерт; набор ручного инструмента; лобзиков; штангенциркуль; рулетка; распылители для краски и т.д. Кабинеты для декоративно-прикладного искусства не требуют стационарного оборудования. Необходимые материалы дети приносят с собой, поскольку каждый выполняет творческую работу для себя лично. Конечно, приспособленное помещение не отвечает всем запросам для обеспечения стабильного учебного заведения, но и в этих условиях дети создают шедевры.

Педагогический состав школы составляет 25 педагогов дополнительного образования, 18 квалифицированных педагогов и мастеров своего дела. В настоящее время 72% состава педагогических работников имеют высшую и первую квалификационные категории в совокупности с данной моделью методического сопровождения педагогической деятельности.

Школа является инструктивно-методическим центром технического творчества в нашем городе. Учреждение ежегодно проводит для учителей технологии городские семинары-практикумы по начальному техническому моделированию, городские конкурсы, мастер-классы, выставки и соревнование по простейшим летательным моделям, по судомоделированию, по автомоделированию среди школьников и готовит победителей для участия в международных, республиканских и областных конкурсных мероприятиях.

По итогам мониторинга, проведенного КГКП «Школа технического творчества» за последние четыре года, воспитанники приняли участие в более 40 конкурсах различного уровня, в том числе участие 225 учащихся, из которых 86 заняли призовые места и 9 гран-при.

Таким образом, «Школа технического творчества» является особой сферой современного общего образования. Есть основания полагать, что для ряда учащихся дополнительное образование на отдельных этапах процесса общего образования является не только необходимым, но и ведущим его компонентом. Благодаря работе объединений

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

дополнительного образования ученики получают дополнительные возможности социализации через деятельность творческих коллективах, приобретают опыт коллективного участия в творческих конкурсах, фестивалях, соревнованиях, опыт демонстрации своих образовательных и творческих достижений.

Ақпараттық технологияларды кәсіби білім беруде қолдану

---

*Каденова Марина Жумагуловна
Экономика және ақпараттық технологиялар колледжінің
ақпараттық пәндер ПЦК төрайымы*

*«Еліміздің ертеңі бүгінгі жас ұрпақтың қолында, ал жас ұрпақ
тағдыры ұстаздың қолында»
Н.Ә.Назарбаев*

Ертеңгі келер күннің бүгінгіден гөрі нұрлы болуына ықпал етіп, адамзат қоғамын алға апаратын құдіретті күш тек білімге ғана тән. Олай болса, білім беруді ізгілендіру, ақпараттандыру – бүгінгі заман талабы. Ақпараттық білімнің, орта мен адамның өзара қарым-қатынасын үйлесімді ету және жаңа ақпараттық қоғамда ақпараттық технологияны пайдалану, ақпараттық мәдениетпен байланысын кеңейту мүмкіндіктері мол. Өркениеттің өсуі ақпараттық қоғамның қалыптасуымен тікелей байланысты екенін ескерсек, қазіргі кездегі білім мен техниканың даму деңгейі әрбір адамға сапалы және терең білім мен кәсіби іскерліктердің болуын, жастардың белсенді шығармашылықпен жұмыс істеуін талап етеді.

Оқытудың жаңа ақпараттық- коммуникациялық технологияларын меңгеру – қазіргі заман талабы. ХХІ ғасыр – ақпараттық технология ғасыры. Қазіргі қоғамдағы білім жүйесін дамытуда ақпараттық – коммуникациялық технологиялардың маңызы зор. Білім беруді ақпараттандыру және пәндерді

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

ғылыми – технологиялық негізде оқыту мақсаттары алға қойылуда. Ақпараттандыру технологиясының дамуы кезеңінде осы заманға сай білімді, әрі білікті жұмысшы мамандарын даярлау оқытушының басты міндеті болып табылады. Қоғамдағы ақпараттандыру процестерінің қарқынды дамуы жан-жақты, жаңа технологияны меңгерген жеке тұлға қалыптастыруды талап етеді.

Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың 2012 жылғы 27 қаңтардағы «Әлеуметтік-экономикалық жаңғырту – Қазақстан дамуының басты бағыты» атты жолдауында: «Тұрғындардың компьютерлік сауаттылығын, соның ішінде әр түрлі ынталандырушы бағдарламалардың есебінен де көтеру қажет. Мен қазақстандықтарды ақпараттық технологияларды белсендірек игеруге шақырамын» деп, қазіргі таңдағы білім беру жүйесі жаңа педагогикалық технологиялар мен ақпараттық құралдардың кеңінен қолданылуын қажет ететінін атап көрсеткен. Демек, оқу-тәрбие үдерісінде жаңа ақпараттық технологияларды пайдалану заман талабынан туындап отыр.

Бүгінгі күні білім беру мекемелері мен педагогика ғылымы алдында білім берудің философиялық негіздеріне, білім жүйесінің стратегиялық бағыттарына, мақсаты мен мазмұнына, оны орындаудың әдіс-тәсілдеріне деген жаңа көзқарас қалыптасуда. Қоғам талабы мен әлеуметтік сұраныстарға сәйкес жаңа технологиялар көбеюде. Мақсат – өзін-өзі дамыта алатын, өз бетімен білім алатын, өз бағыт-бағдарын айқындай білетін, өзін-өзі үнемі жетілдіре алатын қоғамның белсенді азаматын қалыптастыру.

Білім беруді ақпараттандыру қоғамды ақпараттандыру процесінің басым бағыттарының бірі ретінде оқытушылардың тек кәсіби сапасы мен дайындық деңгейіне ғана емес, сонымен қатар, оқытуда ақпараттық технологияларды пайдаланудың ұйымдастырушылық және әдістемелік аспектілеріне де жаңа талаптар қояды.

Қазіргі таңда ақпараттық технологиялар білім беру үдерісінде ең тиімді оқыту құралдарының бірі болып табылады. Олай болса, ақпараттық технологияларды және олардың негізінде оқыту технологияларының қалай қалыптасатынын бақылайық. Сонымен қатар, оқыту технологиялары мен ақпараттық технологиялар арасындағы байланысты да анықтау маңызды.

Қазіргі заманғы ақпараттық технологиялардың жоғары деңгейде дамуы оларды білім беру саласында да қолдануға мүмкіндік берді. Ақпараттық технологиялардың білім беру саласында қолданылуы маңызды объективтік себептермен дәйектелген.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Ақпараттық технологиялардың құрылымдық-тармақтық негізгі бірлігі компьютер болып табылады. Ол ақпараттық технологияларды қолдануда оқушының тікелей байланысатын өткізгіш рөлін атқарады. Алайда оқыту технологиясының негізгі бірлігі компьютер емес, компьютерлік оқыту бағдарламасы екенін де естен шығармаған дұрыс. Яғни, нақ осы бағдарлама технологияның «кірпіші» десек артық болмас. Сол себепті, біз үшін компьютердің рөлін емес, оқу үдерісіндегі компьютерлік бағдарламаның рөлін қарастырған маңыздырақ.

Компьютер білім беру жүйесінде тек қана оқыту құралы ретінде қалып қояда. Оқу үдерісін қалыпты күйде жекелеген фрагменттер (үй тапсырмасын орындау, сыныпта сабақ оқу) бойынша қарастыратын болсақ, онда компьютер құрал ретінде негізге алынады. Ол оқушыға қандай бағдарламаны ұсынса да және оқушы қандай оқу бағдарламасын қолданса да – бәрібір оқушы оны проектор, кесте, сызба, карта, т.б. кез келген көрнекі құрал секілді пайдаланады.

Егер компьютер мен компьютерлік бағдарламалар оқу үдерісін қалыпты күйде қарастыру кезінде біз үшін жай оқыту құралы болса, онда технология да жай оқыту құралы деп есептеледі. Мұндай пікірдің қисыны қарапайым әрі түсінікті. Алайда құрал – анықтамаға сүйенсек, бұл оқытушының немесе мұғалімнің оқу үдерісінің тиімділігін көтеру үшін өз қызметінде қолданатын дүниесі.

Технологиялық оқытуда оқытушы оқу үрдісіне тікелей қатыспаса да болады. Енді, осы тұжырымды анығырақ қарастырайық. Жалпы, педагогика жайлы оқулықта оқытушының оқыту барысында қолданатын дүниесі оқыту құралы деп аталатынын оқимыз. Ал, технологиялық оқыту үдерісінде оқытушының өзі жоқ болғандықтан, технология оқытушы тарапынан қолданыла алмайды. Әйтсе де, технология оқыту құралы деп аталмағанымен, бұрын соңды пайдаланылмаған және өздігінен оқып-үйрететін нәм тексеретін жаңа оқыту құралы ретінде қабылданады. Олай болса, технология оқыту құралының дәстүрлі анықтамасына сәйкес келмейді. Ол оны жаңа мазмұнмен толықтырады.

Проекторлар, аудио және бейне магнитофондар, теледидарлар секілді біз үйреніп қалған құралдарға қарағанда технологияның орындайтын қызметі (бірінші кезекте, оқыту-үйрету қызметі) мейлінше көп. Ендеше, технология бұл оқытушыға оқыту тиімділігін арттыруға мүмкіндік беретін жай оқыту құралы ғана емес, оқытудың күллі қызметін орындайтын және оқу үдерісінің барлық кезеңдерінде жұмыс істей алатын маңызды құрал. Сондай-

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

ақ, ол – бүкіл оқу үдерісін сапалы жаңа деңгейге де көшіретін, зор мүмкіндіктері бар, жоғары деңгейдегі жаңа оқыту құралы.

Дегенмен, бұл технологияны қолдану арқылы оқытудың әрдайым жақсырақ, тиімдірек әрі сапалырақ бола беретінін білдірмейді. Ақаулар мен қателіктер технологияларда да болады. Мұнымен қоса, күнделікті тіршілікте ескірген технологиялар да, бір ғана параметр бойынша жақсы нәтижеге қол жеткізу үшін есептеліп жасалған, ал қалған параметрлер бойынша нашар жұмыс істеуі мүмкін технологиялар да кездеседі. Оның үстіне, компьютерлік оқыту бағдарламаларын дайындағанда алға қойылған мақсаттың нақтылығы мен дәлділігін жіті бағалау, оқушылардың білім деңгейін тексеру әдістері мен материалдарының (графиктер, мультипликациялар, т.б. компьютерлік құралдар) тиімділігін арттыру өз алдына бір мәселе.

Қорыта айтқанда, оқыту технологиясы – бұл оқытудың негізгі қызметтерін орындайтын және педагогтың қатысуынсыз жүзеге асыратын екінші реттегі оқыту құралы. Ол дидактикалық мүмкіндіктерді кеңейте отырып, оқытуға мүлдем жаңа сапалы сипат береді және оқушының жеке қажеттіліктерін толығырақ қанағаттандыруға һәм жеке қабілеттерін дамытуға елеулі септігін тигізеді.

Если хочешь быть здоров, – постарайся!

---

*Комкова Любовь Владимировна
Учитель физической культуры
КГУ «Средняя общеобразовательная школа № 83
им. Габиден Мустафина» г. Караганда*

«Гимнастика, физические упражнения, ходьба должны прочно войти в повседневный быт каждого, кто хочет сохранить работоспособность, здоровье, полноценную и радостную жизнь». Гиппократ
Проблемы воспитания здорового поколения приобретает все большую актуальность. Сейчас, когда отрицательное влияние оказывает окружающая среда, экономические проблемы, наследственные факторы,

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

пренебрежение правилами здорового образа жизни, очень важно воспитать в детях стремление и потребность к красоте и здоровью.

Ведущие отечественные и зарубежные ученые считают, что истоки кризиса здоровья находятся в самом человеке. Поэтому важным аспектом у подрастающего поколения должно быть сформированное новое сознание, позиция здорового образа жизни, потребность быть красивым и успешным.

Этот несложный и эффективный комплекс физических упражнений можно включать в утреннюю зарядку, выполнять на уроках по физической культуре. Комплекс воздействует на основные группы мышц, жизненные органы и части тела человека, оказывает благотворное терапевтическое воздействие на здоровье. Регулярное выполнение этого комплекса является одним из самых эффективных методов повышения гибкости тела, позвоночника и подвижности суставов. Эти двенадцать упражнений являются первым циклом практики "Приветствие Солнца". Затем следует повторить упражнения, начиная с первого, но в позах 4 и 9 поменять ноги с правой на левую ногу. Полный комплекс состоит из 24 упражнений. Если вам тяжело делать 24 упражнения сразу, может после выполнения первого цикла сделать перерыв. Все движения в этой практике выполняются медленно, плавно и осознанно. Дыхание спокойное. Вы должны чувствовать себя комфортно. Не допускайте перенапряжения и сильной боли. Количество повторений «Приветствие солнцу» зависит от вашего желания и вашей физической формы. Здоровый человек может делать не менее 12-и кругов за один раз. Начинать лучше с 2-3 циклов добавляя по одному циклу каждые два дня, что бы тело привыкло к нагрузке.

Комплекс упражнений «Приветствие солнцу»:

- приводит в баланс энергетические системы организма;
- улучшает деятельность сердца и циркуляция крови в целом;
- благотворно влияет на эндокринную систему организма;
- улучшает структуру мышц всего тела.
- вытягивает, настраивает и упорядочивает мускульно-скелетные структуры, постепенно укрепляя здоровье и улучшая фигуру;

«Приветствие солнцу» не рекомендуется выполнять людям с повышенным кровяным давлением, с коронарной и артериальной недостаточностью, параличом, грыжей, туберкулезом, серьезными проблемами позвоночника.

Комплекс упражнений «Приветствие солнцу»

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Исходное положение

Встаньте, ноги вместе, руки свободно опущены. Закройте глаза, расслабьтесь и ощутите все свое тело. Осознанность очень важна. Мысленно просканируйте все тело, начиная от макушки до пальцев ног. Отпустите любое напряжение и приступайте к выполнению комплекса упражнений "Приветствие Солнцу".

Упражнение 1 "Попа молящегося"

Встаньте прямо и соедините ладони обеих рук перед грудью. Выдохните. Внимание в области груди.

Упражнение 2 "Поднятые руки"

Вытяните руки и поднимите их над головой. Потяните, насколько возможно, все тело и прогнитесь. Голову отклоните как можно дальше назад. Поза должна быть для вас комфортной. Внимание на области спины. Упражнение выполняется в течение медленного вдоха.

Смотрите вверх. Внимание на межбровье. Дыхание: вдох на протяжении переноса грудной клетки вперед и вверх.

Упражнение 3 "Голова к ногам"

Медленно наклонитесь вперед. Спина при этом прямая. Коснитесь руками пола по обе стороны от ступней. Постарайтесь головой коснуться коленей или максимально приблизиться к ним. Следите за спиной, она должна оставаться прямой. На протяжении всего упражнения делайте выдох. Внимание в области таза.

Упражнение 4 "Всадник"

Руки остаются на месте - по обе стороны стоп. Согните левую ногу в колене, а правую, как можно дальше, вытяните назад. Пальцы правой ноги, колено и кончики пальцев рук опираются о пол.

Упражнение 5 "Гора"

Не выходя из предыдущей позы, отведите левую ногу назад и поставьте рядом с правой. Поднимите ягодицы и опустите голову, чтобы она находилась между руками. Затем наклоните голову еще больше и постарайтесь смотреть на колени. Пятки должны быть опущены на пол. Внимание в области шеи. Упражнение выполняется на выдохе.

Упражнение 6 "Восемь касаний"

Опустите колени на пол. Коснитесь грудью и подбородком пола, ягодицы при этом подняты. Теперь коснитесь пола подбородком, руками, грудью, коленями и пальцами ног. Спину прогните. Только это упражнение

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

выполняется при задержке дыхания после выдоха предыдущего упражнения. Внимание сосредоточьте в области живота.

Упражнение 7 "Змея"

Теперь опустите бедра и прогнитесь, как можно сильнее. Движение груди - вперед и вверх. Голову запрокинуть назад и смотреть вверх. Ноги и низ живота касаются пола. Руки служат опорой. Внимание в области копчика. Дыхание: глубокий вдох на протяжении всей фазы.

Упражнение 8 "Гора"

Руки и ноги прямые. Поднимите ягодицы и опустите голову, как было описано в упражнении 5.

Дыхание: выдох на протяжении входа в позу.

Упражнение 9 "Всадник"

Перенесите левую ногу вперед (стопа между руками), а правую назад, опустив на колено. Таз толкните вперед и прогнитесь, как в упражнении 4. Дыхание: вдох на протяжении входа в асану.

Упражнение 10 "Голова к ногам"

Поставьте правую ногу рядом с левой ногой. Выпрямите ноги и наклонитесь вперед, стараясь коснуться головой коленей, как в упражнении 3. Дыхание: выдох на протяжении входа в асану

Упражнение 11 "Поднятые руки"

Выпрямитесь и поднимите руки, прогнувшись, как в упражнении 2. Дыхание: вдох на протяжении входа в асану.

Упражнение 12 "Поза молящегося"

Выпрямите тело и сложите руки ладонями вместе перед грудью, как в упражнении 1.

По мере освоения этого комплекса чувствуется прилив сил, бодрость, хорошее настроение и появляется стремление заботиться о своем здоровье.

Сабақ «Пайдалы қазбалар»

Губашева Эльмира Срымовна
Жаңақала аудандық білім беру бөлімінің
«Е.Ш.Орақбаев атындағы жалпы
орта білім беретін мектебі» КММ-нің мұғалімі

Сабақтың мақсаты: топтық жұмыс арқылы оқушылардың пайдалы қазбалардың түрлерінің туралы білімді өз беттерінше меңгертуге үйрету.

Міндеттері

- Оқушыларға пайдалы қазбалардың түрлері туралы түсінік ала отырып еліміздің басты кен орындарын беледі
- Оқушылардың топта жұмыс істеу дағдыларын дамыту арқылы АКТ-мен жұмыс істеу қабілеттерін жетілдіру, шығармашылық қабілеттерін дамыту.
- Пайдалы қазбаларды қорғауға, табиғатты сүюге тәрбиелеу

Дереккөздер: Оқулық, интерактивті тақта, ресурс парағы, бейнематериал, флипчарт, интернет материалдары.

Өткізу формасы: Жаңа сабақты меңгерту.

Сабақта қолданылатын модульдер: Топтық оқыту, СТО, АКТ, семантикалық кесте, «Көмектес» картасы.

Топтың жұмыс процесіне байланысты міндет: Оқушылар бірін-бірі оқытуда топпен түсініп, оқып талдайды, бірін-бірі толықтырады, қорытынды шығарады.

Сабақтың барысы:

1. Ұйымдастыру кезеңі:

Кіріспе бөлімі

Сабақтың барысы:

1. Ұйымдастыру кезеңі:

- Оқушыларды түгендеу. Оқушылардың назарын сабаққа аудару.
- Сыныпты үш топқа бөліп отырғызу. (Мозайка әдісі бойынша топқа бөлу.)

II.Үй тапсырмасын тексеру. «А, В, С, Д» әдісі

Үй тапсырмасын тексеру.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
 ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

1. Тау жыныстары деп нені айтады?
  2. Гранитті қайда қолданады?
  3. Құм мен саздың ұқсастықтары неде?
Қандай айырмашылықтары бар?
  4. Құм мен саз қайда қолданылады?
- Тұсаукесер бөлімі (Бейнематериал көрсету)**
Пайдалы қазбалардың түрлері

Қазақстанның пайдалы қазбалар картасы

Пайдалы қазбалар деп нені айтамыз?

Жанғыш пайдалы қазбалар	Тас көмір, мұнай, газ
Кенді пайдалы қазбалар	Темір, мыс, қорғасын
Кенгі жатпайтын пайдалы қазбалар	Тұз, фосфарит, әктас, мәрмәр, гранит, құм, саз

Негізгі бөлім

I – топқа

Адамдар үй құрылысына қандай материалдарды қолданады?

II – топқа

Адамдар үйді немен жылытады?

III – топқа

Адамдар бұл материалдарды қайдан алады?

Оқушылар бірін-бірі оқытуда топпен түсініп, оқып талдайды, бірін-бірі толықтырады, қорытынды шығарады.

Бейнематериал көрсету

Тас көмір

1. Қатты, морт сынғыш
2. Қара түсті жылтыр
3. Жақсы жанады және жылуды көп береді.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

4. Суда ерімейді

Шартты белгісі -

Бейнематериал көрсету

Мұнай

1. Сұйық
2. Қоңыр түсті
3. Айрықша иісі бар майлы зат
4. Судан жеңіл
5. Жақсы жанады

Шартты белгісі -

«Көмектес» картасы

Атауы	Қасиеттері	Маңызы мен қолдану аясы
Таскөмір		
Мұнай		
Саз		

Сәйкестендіру

Мұнай, саз, темір рудасы, тас көмір, саз, алмаз

** Жасыл бағытқа кенді пайдалы қазбаның суретін, қоңыр бағытқа кенсіз пайдалы қазбалардың суретін орналастыр.

Үйге тапсырма

Жанғыш, кенді, кенге жатпайтын пайдалы қазбалар жөнінде әңгімелеп бер.

Кері байланыс

Использование тестов на уроках

*Абеужанова Светлана Мухтаровна
учитель биологии*

КГУ «Средняя общеобразовательная школа № 60 г. Караганды»

Тестовые задания как средство контроля результатов обучения очень популярны. Главными причинами этого являются: возможность автоматизировано обработать результаты, точно подсчитать число выполненных ответов, объективно выставить оценку

Использовать тесты можно несколькими способами. Самый распространённый – это тесты в мультимедиа-учебниках, на CD – дисках и on-line тесты. Учащийся выполняет работу с компьютером, происходит моментальная полная обработка ответов компьютерной программой.

Изучив технологию составления тестов, я сама составляю тесты по своим предметам. В системе работы по предметам мною накоплен собственный методический пакет контрольно- измерительных материалов и создана картотека тестовых заданий для всех классов по биологии, химии, географии.

Тесты могут быть использованы при проверке домашнего задания.

Немаловажное значение имеет итог урока, который актуализирует знания в памяти ученика. Закрепление с помощью практических действий изученного материала помогает сформировать более прочные знания. Именно с этой целью закрепления знаний используются на уроке карточки-тесты.

4. Видеоуроки

Использование на уроках видеофильмов оказывает эмоциональное воздействие на учащихся. Поэтому внимание должно быть обращено на формирование у школьников личностного отношения к увиденному. Использование видеофильмов на уроках помогает развитию деятельности учащихся, прежде всего развитию внимания и памяти. Во время просмотра в классе царит атмосфера совместной познавательной деятельности. В таких

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

условиях даже невнимательные дети становятся внимательным. Чтобы понять содержание фильма, детям необходимо быть внимательными. Так, непровольное внимание трансформируется в произвольное, его интенсивность влияет на процесс запоминания [33]. Использование различных источников поступления информации (слуховое, зрительное, моторное восприятие) положительно влияет на прочность запоминания нового материала.

Психологические особенности воздействия учебных видеофильмов на учащихся способствует созданию благоприятных условий для формирования коммуникативной компетенции учащихся.

Видео-уроки являются эффективной формой обучения. Тут сохраняются принципы научности, доступности.

Таким образом, развитие информационных технологий дает большую возможность для разработки новых методов в образовании и чем повышают его качество.

Проводя мониторинг в работе с низкомотивированными детьми и с детьми с высокой мотивацией важно отметить

Компьютер на уроках – это средство достижения учебных целей. Средство, которое улучшает учебный процесс, способствует развитию и личности ученика, и профессионального мастерства учителя, создаёт новую окраску педагогического общения. Подготовка уроков с использованием современных информационных технологий требует большего времени для поиска, обработки и оформления информации. Но затраченное время и труд накапливается в виде целых блоков уроков, которые составляют интеллектуальную методичку учителя. А лучший результат для учителя это возрастающий интерес учеников к предмету, ожидание ими уроков активная деятельность и их положительные результаты.

Изучение и использование компьютерной техники в учебном процессе - важнейший компонент подготовки учащихся к дальнейшей трудовой жизни.

Сегодня использование ИКТ очень актуально. ИКТ - одно из средств активизации познавательной активности учащихся. ИКТ стимулирует и развивает мышление, память. Использование ИКТ становится неотъемлемой частью работы современного учителя.

Қазақ тілін оқытуда оқушылардың жазылым әрекетін дамыту жолдары

*Алтайбаева Толкын Капашовна
Қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімі
Қарағанды қаласы “№60 жалпы орта білім беретін мектеп”*

Елбасы Н.Ә.Назарбаев 2012 жылғы «Әлеуметтік-экономикалық жаңғырту - Қазақстан дамуының басты бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауында мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту бойынша ұлттық жоспарды қабылдау жөнінде нақты міндет қойды [1, 7-8 б]. Аталған міндет Қазақстанның әлемдегі бәсекеге қабілетті 50 елдің қатарына кіруі барысында маңызды қадам болып табылады. Мұндай стратегиялық міндетті шешу жағдайында белсенділігі жоғары, шығармашыл тұрғыда ойлауға және шешім қабылдай алуға, кәсіби жолын таңдай алу қабілеттілігін, өмір бойы білім алуға дайын тұратын тұлғаның ең басты функциялық сапаларын қалыптастыру орта білім беру жүйесіне жүктеліп отыр [2, 5-6].

Сауаттылық мазмұнының нақты мазмұны дара тұлғаның дамуына қойылатын қоғамдық талаптарға байланысты құбылмалы сипатқа ие болады. Ол қарапайым оқу, жазу, санау біліктіліктерінен бастап адамның әлеуметтік үдерістерге саналы түрде қатысуына мүмкіндік беретін, қоғамдық қажеттігі айқын кешенді білімдер мен біліктерден құралатын функционалдық сауаттылықты меңгеруді де қамтиды. Яғни, «функционалдық сауаттылық» белгілі бір кезеңге сай субъектінің алған білімі мен білігі негізінде сауатты іс-әрекет ете алуы деген мағынаны білдіреді.

Функционалдық сауаттылық –тілдік тұлғаның әлеуметтік –қоғамдық ортада сөйлесім әрекетінің түрлерін өзінің мақсатына қарай еркін қолдана алу мүмкіндіктерінің қалыптасқан жүйесі [3,1-6].

Қазақ тілін европалық стандарт негізінде деңгейлеп меңгертуде тілдік қатынасқа байланысты іске асатын сөйлесім әрекеті бес түрге бөлініп жүргені

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

белгілі: оқылым, жазылым, тыңдалым, айтылым, тілдесім. Біз жазылым әрекеті туралы сөз етіп көрейік.

“Жазылым” термині “жаза білу”, “ойынды басқа біреуге түсінікті болу үшін, қағаз бетінде сауатты жеткізе білу” дегенді білдіреді. Жазылым – тіл үйренуге қатысты қиын да күрделі жұмыс.

Жазылымның лингвистикалық ерекшелігі – ол әріптік таңбадан бастап алфавитке дейінгі тілдің дыбыстық жүйесін, олардың жазылу ережесін, жазбаша сөйлеу үлгілерін қамтиды. Жазылымның лингвистикалық мазмұнын белгілейтін мәселелерге мыналар жатады: графика, орфография, жазып алу және жазбаша сөйлеу [4,282-б].

Оқушылармен жұмыста ең басты мақсат – жазылымның осы ерекшеліктерін кеңінен қолдана отырып, оқушылардың сауаттылығын арттыруға болады деп есептейміз. Бұл салада үйретілетін ең басты мәселе – жазылымның графикасы. Графика, яғни жазу таңбалары – жазу үшін қолданылатын барлық әріптердің таңбалық жиынтығы. Қазақ тілі графикасының ерекшелігі-әріптер қалай жазылса, солай оқылады және басқа тілден енген дифтонг (қосарланған) дыбыстардан басқалары құрамына қарай бір таңба бір әріпті білдіреді де, бір әріп бір дыбысты көрсетеді.

Жазуды меңгеруде лингвистикалық жақтан үйретілетін келесі мәселе – орфография. Ол – белгілі бір сөзді әріптік таңбалар арқылы дұрыс жаза білу ережесі. Мұндай ережені оқытпай тұрып, жазуды да, тілді де сауатты меңгеру мүмкін емес. Тілді үйретуде орфографияға қатысты кездесетін қиындықтар да бар. Олар: фонетикалық, морфологиялық, тарихи принциптердің өзгешеліктері мен ерекшеліктерін жан-жақты ескеру; екпін түсіп айтылған буындардың дұрыс жазылуын қадағалау; қазақ тіліндегі еріндік, езулік дауыстылардың жазылуына ерекше мән беру; жуан, жіңішке дыбыстардың фонемалық қасиетін есте сақтау; дауыссыз дыбыстардың айрықша белгілерін дұрыс меңгерту және т.б.. Осыған орай, оқушылармен жазба жұмысын жүргізер алдында осы ережелерді қайталап аламыз. Мысалы: қазақ тілінің басты заңы –үндестік заңы бойынша қазақ тілінде сөздер не жуан, не жіңішке болып келеді: күнделік, қарындаш, өшіргіш және т.б.. Бірақ, үндестік заңына бағынбайтын да сөздер болады, ол сөздерде жуан да, жіңішке де буындар кездеседі, олар өзге тілден енген сөздер: мұғалім, кітап; біріккен сөздер: желтоқсан, қыркүйек және т.б. Сондай-ақ, “қ”, “ғ” дыбыстары тек жуан дауысты “а, о, ұ, ы” дыбыстарымен ғана үйлеседі, сол себепті сөздерді жазу кезінде оны қатаң ескеру керек. Оқушылардың жазба жұмыстарында жиі кездесетін қателіктердің біріне жіңішке сөздерде “ь”

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

–жіңішкелік белгісін жазу жатады (кельді, ольді, жүльде), сондықтан оларға осы белгіге қатысты ережені де үйрету керек: “ь” –жіңішкелік белгісі тек өзге тілден енген сөздерде кездеседі де, қазақтың төл сөздерінде кездеспейді, оның орнына дауысты жіңішке дыбыстар (ә, ү, і, е, ө) қолданылады.

Жазып алу немесе қысқаша жазу – жеке сөздерді, сөз тіркесін, бір-бірімен мағыналық байланысы жоқ сөздер мен сөйлемдерді дұрыс жаза білу. Сол сияқты жоспарлар, қысқартылған сөздер мен ойларды белгілеп, жазып алу да осыған жатады. Оны дамыту мақсатында оқушыларға берілген мәтіннен ең негізгі сөздерді көшіріп жазу, ол сөзді неге таңдап алғанын түсіндіру сияқты тапсырмалар беріледі.

Жазбаша сөйлесім - лингвистикалық ерекшеліктерді толық меңгерудің көрінісі және ең күрделі тілдік құбылыс. Жазбаша сөйлесім дегеніміз - оқушының айтар ойын тілдік-қатысымдық бірліктерді қолданып, басынан аяғына дейін толық жаза білуі, көзқарасын, пікірін қағазға түсіріп, жеткізуі. Бұл әсіресе өзге ұлт өкілдері үшін аса күрделі тапсырмалардың бірі. Оны жетілдірудің бір жолы ретінде мәтінге жақын мазмұндама түрін жиі қолданамыз. Онда берілген мәтіннің сөйлемдерінен тұратын жоспар мен күрделі сөздер беріледі. Мазмұндама жаздырар алдында мәтін бірнеше рет оқылып, берілген жоспар мен сөздерді қалай қолдану жолдары көрсетілгеннен кейін, оқушылардың өздеріне ауызша қайталатамыз, содан кейін барып қана оқушылар жазуға кіріседі. Бұл әдіс әсіресе мазмұндама жазуды енді ғана бастаған бесінші сынып оқушылары үшін тиімді.

Жазылымның психологиялық ерекшелігі – жазбаша тапсырмаларды дұрыс пайымдап, логикалық жағынан меңгеру және графикалық, орфографиялық дағдылар мен шеберлікті ұштау. Сонымен қатар жазба жұмысы тіл үйренушінің ойлау жүйесіне тиімді, есте сақтауға жеңіл болуға тиіс. Мысалы, сөздер мен тіркестерді аударып жазу, мәтіннің жоспарын құрап жазу, сұраққа қысқаша жауап жазу, сөздермен сөйлем құрастырып жазу және т.б..

Қазақ тілін сауатты үйрету үшін, оқушыларға берілетін жазба жұмыстарын дұрыс жоспарлаудың маңызы зор. Өз жұмысымызда жазба жұмысының мына түрлерін кеңінен қолданамыз: жазбаша жаттығулар (қазақ тіліне тән дыбыстарға байланысты фонетикалық жаттығулар), қысқа мәтіндер (мысалы: “Қазақстан Республикасы”, “Мемлекеттік рәміздер”, “Астана қаласы”, “Менің отбасым” және т.б.), тапсырмалар, диктанттың түрлері (әріп, буын, сөз, сөйлем, терме, көру, өздік, сөздік, ескерту, түсіндірме, шығармашылық, еркін, бақылау диктанттары), жазбаша ойындар

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

(дидактикалық ойындар: “Түсіп қалған әріпті тап”, “Дыбыстарды орнына қой”, “Шатасқан әріптер” және т.б.), іс-қағаздардың үлгілері (өтініш, қолхат, түсінік хат және т.б.).

Жазба жұмыстарын жүргізу кезінде берілген жазба жұмыстар мен тапсырмалар өмірге сай болуын, адамдар арасындағы қарым-қатынасты, түсінік пен пікір алысуды қамтамасыз етуін, кейбір жұмыстардың алдын ала ауызша орындалып, үлгісін көрсетуді, берілген тапсырмалар жеңілден қиынға, аздан көпке қарай ауысып, барлық материалды түгел қамтуын; ұсынылған жұмыстар қателерді меңгеруге бағыттала отырып, оқушылардың үйрену дағдысын жетілдіруін, орындалу барысында сөздік қордың дамуына бағытталуын; жазба жұмыстары үдіксіз тексеріліп отыруын ескеріп отырамыз.

Жоғарыда аталған жұмыстарды жүйелі жүргізудің нәтижесінде оқушылардың білім сапасы жоғарылады, қазақ тілін үйренуге деген талпыныстары күшейді, жазба жұмысын сауатты жазуға деген сенімділік пайда болды.

Осылайша оқушылардың сапалы білім алуына, сауаттылығын арттыруға, олардың өзгермелі ортаға тез бейімделе отырып, өзіндік көзқарасын қалыптастыруға және өмірде аяғын нық басып, алдына мақсат қойып оны шешуге мүмкіндігі бар тұлғаны дамытуға жағдай туғызу кез келген ұстаздың басты міндеті деп білеміз.

Табысты болудың ең іргелі, басты факторы білім екенін әркім терең түсінуі керек. Жастарымыз басымдық беретін межелердің қатарында білім әрдайым бірінші орында тұруы шарт. Себебі, құндылықтар жүйесінде білімді бәрінен биік қоятын ұлт қана табысқа жетеді [5].

Использование современных информационных и коммуникативных технологий в начальной школе

---

*Завьялова Оксана Александровна
учитель начальных классов
КГУ «Средняя общеобразовательная школа № 83
им. Г.Мустафина г. Караганда»*

В настоящее время в нашей стране происходят существенные изменения в национальной политике образования. Это связано с переходом на позиции лично-ориентированной педагогики. Одной из задач современной школы становится раскрытие потенциала всех участников педагогического процесса, предоставление им возможностей проявления творческих способностей. [1, 29].

В школьном образовании применяют самые различные педагогические инновации. Наиболее характерными из них, являются информационно-коммуникативные технологии (ИКТ). [2, 145].

В нашем случае актуальным является вопрос использования ИКТ в учебном процессе начальной школы.

О целесообразности использования ИКТ в обучении младших школьников говорят такие их возрастные особенности, как:

- наглядно-образное мышление развито лучше, чем вербально-логическое,

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

- неравномерное и недостаточное развитие анализаторов, с помощью которых дети воспринимают информацию для дальнейшей ее переработки (если информация не воспринята, то она не может быть полностью усвоена).

Уроки с использованием ИКТ помогают решить следующие дидактические задачи:

- Усвоить базовые знания по предмету;
- Систематизировать усвоенные знания;
- Сформировать навыки самоконтроля;
- Сформировать мотивацию к учению в целом;
- Оказать учебно-методическую помощь учащимся в самостоятельной работе над учебным материалом.

Данную технологию можно рассматривать как объяснительно-иллюстративный метод обучения, основным назначением которого является организация усвоения учащимися информации путем сообщения учебного материала и обеспечения его успешного восприятия, которое усиливается при подключении зрительной памяти. Известно, что большинство людей запоминает 5% услышанного и 20% увиденного. Одновременное использование аудио- и видеoinформации повышает запоминаемость до 40-50%. Мультимедиа программы предоставляют информацию в различных формах и тем самым делают процесс обучения более эффективным. Экономия времени, необходимого для изучения конкретного материала, в среднем составляет 30%, а приобретенные знания сохраняются в памяти значительно дольше. При использовании на уроке в начальной школе мультимедийных технологий структура урока принципиально не изменяется. В нем по-прежнему сохраняются все основные этапы, изменятся только их временные характеристики.

Одной из наиболее удачных форм подготовки и представления учебного материала к урокам в начальной школе можно назвать создание мультимедийных презентаций. Более того, презентация дает возможность учителю самостоятельно скомпоновать учебный материал исходя из особенностей конкретного класса, темы, предмета, что позволяет построить урок так, чтобы добиться максимального учебного эффекта.

Презентации позволяют учителю:

- наглядно представлять материал;
- интенсифицировать процесс объяснения нового материала;

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

- регулировать объем и скорость выводимой информации посредством анимации;

Уроки познания мира с использованием мультимедийной энциклопедии оставляют у детей глубокий след. Так с помощью диска «Природные зоны Казахстана» мы совершили путешествие по природным зонам на территории Казахстана. На экране перед детьми открылась карта природных зон нашей страны. Дети увидели, где располагается та или иная зона, познакомились с представителями животного и растительного мира. Урок прошел очень эмоционально, во время путешествия ученики слушали музыку, которая ассоциируется с данным уголком нашей страны. Интересны отзывы детей о подобных уроках.

- Огнева Виктория. « Мне этот урок запомнился тем, что я посмотрела на реальную жизнь природы во всех уголках нашей страны»

- Издепский Виктор. «Мне понравилось то, что можно разглядеть все хорошенько и узнать много нового».

- Спирина Наталья. «Мне очень понравилось, когда показывали животных и природу вблизи. Я смотрела на эту природу и чувствовала, что это живая природа, и я перемещаюсь из одного места в другое моментально. Мне бы очень хотелось почувствовать еще раз эту красоту и взглянуть на нее».

Использование интерактивных технологий становится привычным явлением в образовании. С помощью интерактивной доски можно демонстрировать презентации, создавать модели, активно вовлекать обучающихся в процесс освоения материала, улучшать темп и течение занятия. Электронная доска помогает детям преодолеть страх и стеснение у доски, легко вовлекать их в учебный процесс. В классе не остаётся равнодушных. За счет большой наглядности, использование интерактивной доски позволяет привлечь внимание детей к процессу обучения, повышает мотивацию. Все, что есть на компьютере, демонстрируется и на интерактивной доске. Часто картинки из сети Интернет становятся единственным источником того, чтобы дети увидели портрет писателя, фотографии, народные костюмы, шедевры национального искусства. Это становится ярким наглядным пособием и источником вдохновения на уроках изобразительного искусства, познания мира, литературного чтения и трудового обучения. [3]

Опыт работы по использованию информационно – коммуникативных технологий показывает, что их применение:

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

- расширяет возможность самостоятельной работы;
- формирует навык исследовательской деятельности;
- обеспечивает доступ к различным справочным системам, электронным библиотекам, другим информационным ресурсам;
- способствует повышению качества образования.

Результаты использования ИКТ на уроках показали, что создаются благоприятные условия для восприятия учебного материала, внесения большого разнообразия в учебную деятельность школьников на уроке, более рационального сочетания индивидуальных и коллективных форм работы. Учащиеся стали проявлять желание глубже разобраться в материале, понять изучаемое явление, повысилась их активность на уроке. Применение ИКТ в начальных классах, ориентированное на поддержку традиционных курсов обучения, не только не отвлекает детей от школьных предметов, но и создает условия для повышения уровня их изучения. Внедрение ИКТ предполагает развитие привычных методических приемов, совмещения компьютера с книгой и традиционными наглядными пособиями.

В заключении хочется сказать, что ИКТ можно использовать на всех этапах урока: при объяснении нового материала, закреплении, повторении, контроле, при проведении олимпиад, внеклассных занятий и др. Использование ИКТ позволяет проводить уроки:

- на высоком эстетическом и эмоциональном уровне (анимация, музыка);
- обеспечивает наглядность;
- привлекает большое количество дидактического материала;
- повышает объем выполняемой работы на уроке почти в 2 раза;
- обеспечивает высокую степень дифференциации обучения.

Инклюзивное образование в условиях общеобразовательной школы

---

*Клишина Лидия Александровна
учитель начальных классов
г. Караганда, «КГУ СОШ №83 им.Г.Мустафина»*

В настоящее время в средствах массовой информации всё чаще можно услышать о детях с ограниченными возможностями. Идёт постепенное изменение отношения к людям с нарушениями физического и умственного развития. Сегодня стратегическим направлением становится включение детей с особыми нуждами в общий поток, инклюзия. И нам кажется, что детям с особенностями развития вовсе не обязательно обучаться в специальных учреждениях, напротив, получить более качественное образование и лучше адаптироваться к жизни они смогут в обычной школе.

Инклюзивное обучение признано всем мировым сообществом как наиболее гуманное и наиболее эффективное.

Развитие системы инклюзивного образования одно из приоритетных направлений Государственной программы развития образования Республики Казахстан на 2011–2020 годы.

Законодательством Республики Казахстан в соответствии с основополагающими международными документами в области образования предусматривается принцип равных прав на образование для лиц с ограниченными возможностями. Гарантии права детей с ограниченными возможностями в развитии на получение образования закреплены в Конституции Республики Казахстан, Законах Республики Казахстан «О правах ребенка в Республике Казахстан», «Об образовании», «О социальной

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

и медико-педагогической коррекционной поддержке детей с ограниченными возможностями», «О социальной защите инвалидов в Республике Казахстан», «О специальных социальных услугах».

Включение каждого ребенка с ограниченными возможностями или особыми потребностями в образовательную среду и гибкость в подходах к обучению - это и есть основные цели инклюзивного образования.

Задача инклюзивного образования - придать уверенность в собственных силах детям с ограниченными возможностями (как психического, так и физиологического плана), таким способом мотивируя их к обучению в школе вместе с другими учащимися, возможно, их друзьями и соседями.

Инклюзивное образование основано на следующих приоритетах:

- социальная адаптация ребенка на каждом возрастном этапе;
- природосообразность образовательных задач, методов и методик как возможностям ребенка, так и общей логике развития;
- развитие информационно-коммуникативных компетенций, умений взаимодействовать с другими людьми;
- создание безбарьерной образовательной среды.

Восемь принципов инклюзивного образования:

1. Ценность человека не зависит от его способностей и достижений.
2. Каждый человек способен чувствовать и думать.
3. Каждый человек имеет право на общение и на то, чтобы быть услышанным.
4. Все люди нуждаются друг в друге.
5. Подлинное образование может осуществляться только в контексте реальных взаимоотношений.
6. Все люди нуждаются в поддержке и дружбе ровесников.
7. Для всех обучающихся достижение прогресса скорее может быть в том, что они могут делать, чем в том, что не могут.
8. Разнообразие усиливает все стороны жизни человека.

Инклюзивное образование дает:

- детям с ограниченными возможностями – свободу развития личности;
- родителям – возможность использовать свой родительский потенциал в воспитании ребенка с нарушением в развитии;

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

- школе – возможность расширить индивидуальные образовательные услуги с целью подготовки выпускника к самостоятельной жизни, воспитания гражданина, активного участника в экономическом развитии страны;
- обществу – возможность совершенствования общественных отношений в духе гуманизма и толерантности;
- государству – возможность реализации конституционных гарантий, соблюдения международных положений.

Но до сих пор открытым остается вопрос об организации процесса развития и обучения детей-инвалидов в массовой школе. Это связано со спецификой методик, неподготовленностью кадров, нехваткой специалистов, отсутствием необходимых условий для адаптации, социализации, обучения, воспитания и развития детей (отсутствие пандусов, специального оборудования, оборудованной туалетной комнаты со специальными поручнями, многофункционального опорного ортопедического комплекса со специальными регулируемыми креплениями и т. д.)

Хочется отметить и положительные моменты такого совместного обучения. Дети с особыми потребностями адаптируются к жизни в общеобразовательных школах лучше, чем в специализированных учреждениях. Особенно заметна разница в приобретении социального опыта. У здоровых же детей улучшаются учебные возможности, развивается толерантность, активность и самостоятельность. Опыт взаимодействия нормально развивающихся детей и детей, имеющих отклонения в развитии, способствует формированию гуманности. Дети становятся более терпимыми по отношению друг к другу.

В заключение хотелось бы отметить, что поиск наиболее оптимальных путей, средств, методов для успешной адаптации и интеграции детей с ограниченными возможностями здоровья в общество – это задача всех и каждого. А мы, учителя, должны показать ребёнку его возможности, помочь ему добиться результатов в деятельности, которая его интересует, помочь ему жить в этом большом увлечённом мире, уверенно идти по жизни применяя все навыки, которые были привиты в школе.

Название статьи

«Управление системой образования в условиях модернизации»

Тукенова Дина Бектуровна
Учитель казахского языка и литературы
Школа-лицей № 101

Уроку должны быть присущи системность и целостность, единая логика совместной деятельности учителя и учеников, подчиненная общим целям и дидактическим задачам определяющим содержание учебного материала, выбор средств и методов поведение школьников становится развивающими.

Периоды подготовки и проведения нестандартных уроков:

I. Подготовительный этап

- * Определение темы урока.
- * Написание конкретных целей урока.
- * Подборка задания, вопросов.
- * Определение методов урока и средств обучения.
- * Разработка критериев оценки деятельности учащихся.

II. Собственно урок (выделяется 3 основных этапа)

Первый этап является предпосылкой и развития мотивационной сферы учащихся: ставятся проблемы, выясняется степень готовности к их решению, к нахождению путей достижения целей урока. Намечаются ситуации, участие в которых позволит решать познавательные, развивающие и воспитательные задачи.

Второй этап. Сообщение нового материала, формирование знаний учащихся в различных «нестандартных» формах организации их активности.

Третий этап посвящен формированию умений и навыков.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

III. Аналитический этап.

При анализе данных уроков целесообразно оценивать как итоги обучения, воспитания, развития учащихся так и картину общения-эмоциональный тонус урока: не только в общении учителя с учащимися, общении учащихся друг с другом, а так же в отдельных рабочих группах.

Проводить анализ можно в разных формах: устно, когда учащиеся садятся кругом и высказывают свои впечатления, пожелания, замечания и т.д. («Солнышко»); устно выборочно, из членов группы высказывает мнение группы о прошедшем уроке; письменно- в форме анкетирования или использования графической схемы анализа.

Принципы педагогики сотрудничества.

- Отношения взаимопонимания с учениками
- Учения без принуждения
- Трудная, но достижимая цель
- Принцип опоры для ученика (путеводная нить рассказа, правила, способы решения задачи)
- Принцип оценки как уважительного отношения не только к детскому знанию, но и незнанию, поощрения чувства долга и ответственности
- Принцип самоанализа
- Интеллектуального фона класса
- Личностного подхода

Творческие принципы нестандартных уроков.

1. Максимальное вовлечение учащихся класса в активную деятельность.
2. Развитие функции общения на уроке как условие обеспечения взаимопонимания, побуждения к действию, ощущение эмоционального удовлетворения
3. «Скрытая» дифференциация учащихся по учебным возможностям, интересам, способностям и склонностям.
4. Использования оценки в качестве формирующего инструмента.

Современные педагогические и инновационные технологии применяемые на уроках ХИМИИ

---

*Жалпанова Шолпан Булатовна
Таразский железнодорожный колледж №13
преподаватель химии*

*Не пытайтесь удовлетворить свое тщеславие,
стараясь научить кого-то слишком многому. Разбудите в человеке
любопытство.
Достаточно приоткрыть разуму дверь, не перезагружая его,
просто заронить в него
искру. Если там есть чему гореть, разум будет охвачен пламенем.
Анатоль Франс.*

В концепции государственной политики Республики Казахстан в области образования подчеркнута, что стратегическим ориентиром в области образования должна стать идея формирования новой генерации людей с инновационным, творческим типом мышления.

В концепции химического образования указано, что химия вооружает учащихся конкретными химическими знаниями, необходимыми в практической деятельности и формирует качества мышления для полноценного его функционирования в обществе.

Проведение уроков с использованием информационных технологий – это мощный стимул в обучении. Использование мультимедиа в

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

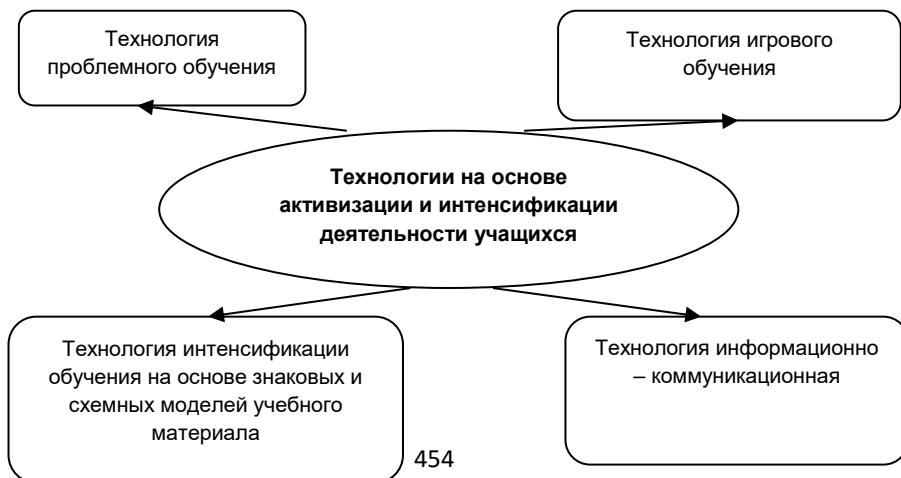
образовательном процессе дает учащимся больше возможностей для самостоятельной и независимой работы, а учителю возможность варьировать учебную деятельность.

При использовании мультимедиа имеется реальная возможность объединения нескольких способов подачи информации – текст, неподвижные и подвижные изображения (графики, рисунки, чертежи, символы в графическом режиме, фотографии, схемы и др.). Кроме того, аудиоинформация включает в себя звуковые эффекты (речь, музыка) [1].

Современный образовательный процесс немислим без поиска новых, более эффективных технологий, призванных содействовать развитию творческих способностей обучающихся. Необходимо добиваться, чтобы ученик стал активным участником учебного процесса, а учитель, забыв о роли информатора, являлся организатором познавательной деятельности ученика.

- Технология - это совокупность приемов, применяемых в каком – либо деле, мастерстве, искусстве (толковый словарь).
- Педагогическая технология – совокупность психолого – педагогических установок, определяющих специальный набор и компоновку форм, методов, способов, приемов обучения, воспитательных средств; она есть организационно – методический инструментарий педагогического процесса [2].

Сущностная характеристика современных педагогических образовательных технологий:

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

Предлагаю вашему вниманию некоторые инновационные технологии, которые использую в своей практике на уроках химии.

Одна из них **технология проблемного обучения**. Проблемное обучение пронизывает весь курс химии. Каждый урок становится проблемным. Учитель ставит проблему, подводит учащихся к ее решению.

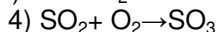
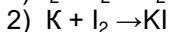
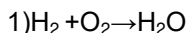
Так, например, при изучении темы: «Глюкоза» даю формулу глюкозы. Учащиеся выясняют, какие функциональные группы имеются в ее строении? В молекуле глюкозы есть альдегидная группа. Учащиеся решают проблему, если она есть, то почему она не реагирует с фуксинсернистой кислотой? В растворе глюкозы имеются молекулы не только с открытой цепью атомов углерода, но и циклические [3]. Молекул с открытой цепью атомов углерода оказывается недостаточно для того, чтобы они проявили себя в реакции с фуксинсернистой кислотой.

Следующая **технология интенсификации обучения на основе знаковых и схемных моделей учебного материала**. Качество усвоения предмета можно обеспечить технологией уровневой дифференциации. Уровень общеобразовательной подготовки постепенно поднимается до уровня повышенной подготовки, или углубленного изучения предмета. Изучение каждого предмета в школе – не цель, а средство развития ребенка. Для оценки успехов учащихся определяется, как усвоено содержание на уровне воспроизведения фактов, их реконструирования или на вариативном уровне (уровне мыслительных операций) [4]. Пример проверочной работы по теме:

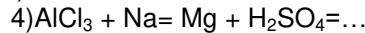
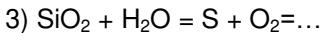
«Химические реакции»

Вариант 1. (Включает задания репродуктивного уровня)

Поставьте пропущенные коэффициенты в следующих уравнениях:

Вариант 2. (Включает задания частично – поискового уровня познавательной деятельности учащихся). Закончи уравнения химических реакций:

Вариант 3. (Включает задания исследовательского уровня познавательной деятельности учащихся). Напишите названия веществ и уравнения реакции, с помощью которых их можно получить:

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
 ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

1) FeCl_2 ; 2) ZnCl_2 ; 3) P_2O_5 ; 4) Al_2S_3 ;

Следующая **технология игрового обучения**. Она способствует повышению интереса учащихся к различным видам учебной деятельности и познавательной активности. Игру как метод обучения люди использовали с древности. В своей практике я часто использую игровые технологии, провожу уроки – игры. Например, при изучении органической химии на 2 курсе: урок – соревнование по теме «Предельные углеводороды», школа детективов «Углеводороды», урок – путешествие «Покорение вершины горы Спиритус фенолюс» [5].

Рассыпанные формулы веществ

Ca PO₄ Na Cl₂
 H O₅
 Mg Al (OH)₂ Ba CO₃
 P₂ NO₃ SiO₃
 SO₄ Fe

Игровые карточки «Алфавит»

№1	Сол	Окси	Кисло	Осно
и	ды	ты	вания	
HCl	Д	Н	В	И
KHCO ₃	О	Л	Ю	З
MnO ₂	Е	Д	С	Б
Cr(OH)	В	Г	И	А

3

Использование **информационно – коммуникационных технологий** открывает новые перспективы и возможности для обучения химии. Использование компьютерных программ анимации позволяет увидеть то, что на обычном уроке невозможно. Среди инновационных педагогических средств и методов профильного обучения особое место занимают технологии метода проектов. Метод проектов реализует главный смысл и назначение обучения – создает условия для сотрудничества в сообществе исследователей, тем самым помогает обучаемому стать талантливым учеником [6].

В своей практике я использую:

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Информационные проекты, в реализации которых ученики изучают способы получения информации (литература, библиотечные фонды, СМИ, базы данных) методы ее обработки (анализ, обобщение, сопоставление с известными фактами, аргументированные выводы) и презентации. Например: 2 курс «Сложные эфиры управляют целым миром» (форма предоставления результатов – сочинение, выставка рисунков, фотографии) [7].

Метод проектов ориентирован на достижения целей учащихся. Он формирует большое количество умений и навыков, опыт деятельности.

Средством использования всех вышеперечисленных технологий является интеграция. Давно было замечено, что не только плохо успевающие, но даже многие отличники совершенно не соотносят сведения о внешнем мире, полученные на одном уроке со сведениями о том же предмете, которые им сообщают на других уроках. Дети часто не связывают воедино и разрозненные факты, полученные в рамках одного предмета.

Интеграция:

- Помогает учащимся усвоить факты и явления, общую картину мира;
- Устраняет разобщенность школьных предметов;
- Повышает интерес учащихся к учению;
- Повышает практическую направленность обучения.

Интеграцию провожу на двух уровнях:

1. На уроках осуществляется связь химии с математикой, биологией, физикой, географией. Литературные отрывки придают изучаемому материалу особую привлекательность, развивают интерес учащихся, логическое мышление, а так же способствуют эвристической деятельности учащихся на уроке [8].

Иллюстрацией является следующий пример: 2 курс тема урока: «Каучук и его свойства» отрывок из произведения Л.Буссенар. «Похитители бриллиантов»

- Дорогой мой, но ведь порох, должно быть, промок и обрattился в кашу.

- Глубокая ошибка, дорогой Альберт [9]. Перед отъездом из Франции я смазал доньшки патронов и фитили раствором каучука и сернистым углеродом. Испарение этого вещества оставило тонкую пленку на частях, могущих отсыреть, и таким образом мои патроны оказались такие недоступные для влаги, как банки с притертой пробкой.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

2. Интегрированные уроки – второй уровень интеграции, он создает условия для развития интереса учащихся к предмету [10]. Например: 2 курс «Кислородсодержащие органические вещества». На уроке осуществляется интеграция химии, биологии, экологии. «Нуклеиновые кислоты» - интеграция химии и биологии. Способность резюмировать информацию в нескольких словах – это важное умение. Она требует вдумчивой рефлексии, основой на богатом понятийном запасе. С этой точки зрения интересна творческая форма рефлексии – **синквейн**. Слово синквейн происходит от французского, которое означает «пять». Синквейн – это стихотворение, состоящее из пяти строк.

Правила написания синквейна:

1. В первой строчке тема называется одним словом (обычно существительным).

2. Вторая строчка – это описание темы в двух словах (двумя прилагательными)

3. Третья строчка – это описание действия в рамках этой темы тремя словами (глаголы)

4. четвертая строка – это фраза из четырех слов, показывающая отношение к теме (чувства одной фразой).

5. Последняя строка – это синоним из одного слова, который повторяет суть темы. (14)

Например: на уроке 2 курса «Кислородсодержащие органические вещества», где проходила интеграция химии, биологии и экологии, рассматривались вещества – экорегуляторы. Рефлексия урока проводилась в форме синквейн.

1. Вещества

2. Кислородсодержащие, органические.

3. Привлекают, предупреждают, защищают.

4. Загадочные способы общения в природе.

5. Феромоны, алломоны

Подводя итог представленного опыта «Инновационные технологии обучения химии» проведем рефлексию – синквейн.

1. Технологии (тема)

2. Инновационные, интерактивные (описание темы)

3. Развивают, активизируют, способствуют (описание действия).

4. Развивают творческую мыслительную деятельность (отношение к теме)

5. Компетентность (синоним, повторяющий суть темы)

Таким образом, применяя инновационные технологии мы повышаем компетентность учащихся, развиваем творческую мыслительную деятельность, активизируем способности, повышаем эффективность обучения предмету [11].

Концепция гражданско – патриотического воспитания подрастающего поколения

---

*Жалпанова Шолпан Булатовна
Таразский железнодорожный колледж №13
преподаватель химии*

Гражданско – патриотическое воспитание – это создание условий для формирования гражданина – патриота свой Родины, активно проявляющего гражданскую сознательность, ответственность за свой выбор, готовность к созидательному преобразованию действительности, направленность на высшие ценности и нормы общества и государства осознающего свое национальное достоинство и духовное своеобразие.

Таким образом, имеется реальная потребность в развитии системы научно-педагогических знаний о гражданско – патриотическом воспитании молодежи в поликультурной среде образовательного учреждения и восполнении пробелов в ее научном осмыслении, что дает возможность определить цель, объект, предмет и задачи исследования.

Цель исследования – разработка концепции гражданско – патриотического воспитания молодежи, раскрывающий методологию, теорию и технологию гражданско – патриотического воспитательного

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

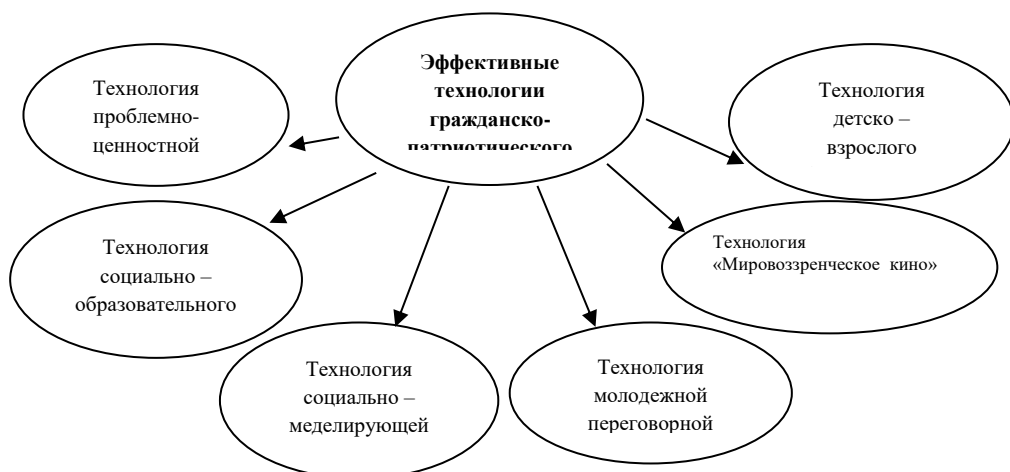
процесса в поликультурной среде образовательного учреждения на основе системно – деятельностного подхода.

Объект исследования гражданско – патриотическое воспитание молодежи. Предмет исследования – педагогический потенциал поликультурной среды образовательного учреждения, обеспечивающий повышение эффективности гражданско – патриотического воспитания молодежи.

Новая концепция образовательной политики Казахстана, направленная на социальную консолидацию и гражданское единение казахстанского общества, учитывает большую динамичность развития общества, быстрые темпы формирования молодежи в образовательном и личностном аспектах.

Заявив об ответственности за воспитание граждан, государство в лице государственных органов рассматривает гражданско-патриотическое воспитание в широком социальном аспекте как важнейшее направление государственной деятельности, как составную часть внутренней идеологической политики страны.

В контексте новых подходов к пониманию важнейших проблем современного воспитания молодежи гражданско - патриотическое воспитание сегодня рассматривается не только на теоретическом уровне, но и как реальный социально – педагогический феномен, как качественно новое явление в педагогической науке и практике.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

В образовательном учреждении гражданско – патриотическое воспитание представлена в трех позициях:

- «ученик своих учителей» (юный человек, осмысленно и самостоятельно организующий свою учебную деятельность по освоению знаний, ценностей и норм культуры под руководством и при поддержке старшего наставника);

-«гражданин школы» (юный человек, принимающий или реализующий решения, касающиеся школьной общности; равноправный другим субъектам образовательного процесса – педагогам и своим родителям; равнодушный и инициативный житель школьного дома);

- «гражданин общества» (юный человек, принимающий или реализующий решения, касающиеся жизни других людей за пределами школы – в районе, городе, стране; равнодушный, инициативный и деятельный субъект гражданского общества). Каждая из указанных идентификационных позиций формируется специфическим образом: - позиция «ученик своих учителей» формируется в учебном процессе и школьном дополнительном образовании;

- позиция субъекта детско-взрослой школьной общности, «гражданина школы» получает оформление в общественной среде школы. Общественная среда – это классные коллективы, клубы, общешкольные события, детско- взрослое управление, детское самоуправление и т.п.;

- позиция «гражданин общества» формируется во внешкольном (внешнем по отношению к школе, но все-таки связанном с ней) социализационном пространстве. Ребенок занимает эту позицию, участвуя в социальных проектах школы, социальных акциях, общественных объединениях и т.д.

Таким образом, мы имеем три ключевые сферы гражданско-патриотического воспитания в образовательном учреждении:

1) учебный процесс и школьное дополнительное образование (сфера учебности);

2) общественная среда учреждения (сфера клубности);

3) внешкольное социализационное пространство (сфера социальности).

Для инновационного развития каждой сферы гражданско-патриотического воспитания существует специфический ресурс, основу которого составляют эффективные технологии и актуальные практики гражданско-патриотического воспитания.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Для развития первой сферы – учебный процесс и школьное дополнительное образование – наибольший позитивный эффект могут принести технологии проблемно-ценностных дискуссий, социально-образовательных проектов, мировоззренческого кино, молодежных переговорных площадок и практики школьных музеев- клубов краеведческой, военно-патриотической направленности и туристско-краеведческих экспедиций.

Развитие второй сферы гражданско-патриотического воспитания – общественной среды школы – наиболее успешно и интенсивно может осуществляться на основе технологий проблемно-ценностных дискуссий, социально-моделирующей игры, мировоззренческого кино, молодежных переговорных площадок и практик детско-взрослых поисковых отрядов, туристско- краеведческих экспедиций, неимитационного детского самоуправления и детско-взрослого соуправления, школьных клубов и детских общественных объединений (организаций) с выраженной гражданско-патриотической составляющей деятельности.

В развитии третьей сферы гражданско-патриотического воспитания в образовательном учреждении – внешкольного социализационного пространства – наибольший вклад могут внести технологии социально – образовательных проектов, социально-моделирующих игр, молодежной переговорной площадки, детско-взрослого образовательного производства и практики детско-взрослых поисковых отрядов, туристско-краеведческих экспедиций, центров социального проектирования, школьных клубов и детских общественных объединений (организаций) с выраженной гражданско-патриотической составляющей деятельности. Итак, для достижения первого уровня воспитательных результатов особое значение имеет взаимодействие ученика со своими учителями (в основном и дополнительном образовании) как значимыми для него носителями положительного социального знания и повседневного опыта.

- в воспитании патриотизма педагог делает ставку не на становление у ребенка нерефлективной гордости за « свое» или своеобразной избирательной гордости за страну (гордость только за успехи и достижения), а стремится воспитать целостное принятие и понимание прошлого, настоящего и будущего Казахстана со всеми неудачами и успехами, тревогами и надеждами;

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

- педагог работает с толерантностью не как с политкорректностью (модным поветрием современной западной цивилизации) а как с практикой понимания, признания и принятия представителей других культур.

-педагог не ограничивается коммуникацией с воспитанниками в защищенной, дружественной среде класса и школы, но выводит их в пространство общественного действия. Только в самостоятельном общественном действии, действии для людей и на людях, которые не является «ближним кругом» и вовсе не обязательно положительно настроены к нему, молодой человек действительно становится (а не просто узнает о том, как стать) общественным деятелем, свободным человеком, гражданином страны.

Несмотря на то что в гражданском воспитании доминирует социальный аспект, выражающийся в большей степени в правовой сфере, а в патриотическом – социальное начало определяется духовно-нравственной сущностью человека, в последние годы наблюдается тенденция сближения этих важнейших направлений воспитания именно на основе их ярко выраженного социального характера, ибо истинную гражданственность личности характеризует высокой уровень сформированности у нее патриотизма (служение своему народу на основе любви и верности к Родине), а истинный патриотизм выражается в глубоком осознании чувства национальной гордости и национального достоинства через призму государственных и общественных интересов, социальной активности, политической и правовой культуры.

Технология учебного сотрудничества на уроках в начальной школе в свете обновления образования

---

*Голова Инна Алексеевна
Учитель начальных классов
г. Караганда КГУ «СОШ № 60»*

Законом «Об образовании» Республики Казахстан утвержден принцип вариативности в выборе форм, методов, технологий обучения, позволяющий учителям, педагогам образовательных учреждений использовать наиболее оптимальный, на их взгляд, вариант, конструировать педагогический процесс по любой модели, включая и авторские. [1]

В рамках реализации Плана Нации – «100 конкретных шагов», инициированного Президентом Республики Казахстан Н.А. Назарбаевым, запланированы 5 шагов в сфере образования, направленных на повышение качества человеческого капитала на основе стандартов стран ОЭСР. Одно из относящихся к общему среднему образованию: поэтапное внедрение 12-летнего образования, обновление стандартов школьного обучения для развития функциональной грамотности.

Ценности, основанные на национальной идее «Мәңгілік ел» включают в себя сотрудничество: казахстанский патриотизм и гражданская ответственность; уважение; сотрудничество; труд и творчество; открытость; образование в течение всей жизни.

Технология сотрудничества основана на содружестве участников педагогического процесса, учитывает их интересы, что позволит достичь функциональной грамотности.

«Сотрудничать – работать, действовать вместе, принимать участие в общем, деле». [2] Вступая в общение и участвуя в совместной деятельности,

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

люди взаимодействуют, сотрудничество – это такое взаимодействие, при котором люди содействуют удовлетворению интересов друг друга, соблюдая примерный паритет. Сотрудничество предполагает оказание участникам деятельности взаимного содействия в ходе решения ими какой-то задачи, движения к определенной цели. При этом в равной мере соблюдаются интересы обеих сторон.

Технология сотрудничества реализует демократизм, равенство, партнерство в отношениях педагога и ребенка. Учитель и учащиеся совместно вырабатывают цели, содержание, дают оценки, находясь в состоянии сотрудничества, сотворчества.

Учебное сотрудничество направлено на общие для всех людей способы мышления и действия, а не на уникальную неповторимость каждого человека. Учебное сотрудничество направлено на результат, а результатом являются новые способы действия, освоенные ребенком.

Суть нового индивидуального подхода в следующем:

- отказ от ориентировки на среднего ученика;
- поиск лучших качеств личности;
- опора на те возможности, которыми ученик располагает;
- создание для личности ситуации успеха, одобрения, поддержки, с тем чтобы школьная жизнедеятельность, учеба приносили ребенку радость;
- исключение прямого принуждения, а также акцентов на отставание и другие недостатки ребенка;
- предоставление возможности ребенку реализовывать себя в положительной деятельности.

Основные варианты организации обучения в сотрудничестве

I. Обучение в команде. Этот вариант уделяет особое внимание «групповым целям» и успеху всей группы, который может быть достигнут только в результате самостоятельной работы каждого члена команды в постоянном взаимодействии с другими членами команды при работе над изучаемым вопросом. Задача каждого ученика в том, чтобы познать что-то вместе, чтобы каждый ученик команды овладел необходимыми знаниями, сформировал нужные навыки, при этом, чтобы вся команда знала, чего достиг каждый ученик.

Основные принципы обучения в команде: «награду» команда получает одну на всех в виде балльной оценки. Для этого необходимо выполнить одно задание для всей команды. Команды (группы) не

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

соревнуются друг с другом, т.к. все они имеют разную «планку» и разное время на ее достижения.

1. Индивидуальную ответственность каждого ученика означает, что успех или не успех команды зависит от удач или не удач каждого ее члена.

2. Равные возможности каждого ученика в достижении успеха, каждый ученик приносит своей команде очки, которые он зарабатывает путем улучшения своих собственных предыдущих результатов. Это дает равные возможности продвинутым, средним и отстающим ученикам в получении очков для своей команды.

II. Вариант метода обучения в сотрудничестве «Учимся вместе».

Класс разбивается на разнородные по уровню обучения группы в 3-5 человек. Каждая группа получает одно задание, являющееся подзаданием темы, над которой работает весь класс. В результате совместной работы отдельных групп и всех групп в целом достигается усвоение материала и здесь работают основные принципы – награды всей команде, индивидуальный подход, равные возможности.

III. Исследовательская работа учащихся в группах.

Этот вариант является разновидностью метода обучения в сотрудничестве. Акцент делается на самостоятельную деятельность учащихся, которые работают индивидуально или в группах до 6 человек. Они выбирают вопрос общей темы, которая намечена для изучения всем классом. Затем в малых группах этот вопрос разбивается на индивидуальные задания для каждого ученика. Каждый должен внести свою ленту в общую задачу. Обсуждения в группах дают возможность ознакомиться с работой каждого ученика, развивают коммуникативность.

Основные идеи всех вариантов – общность цели и задач, индивидуальная ответственность и равные возможности успеха. Сотрудничество, а не соревнование лежит в основе обучения в группе. Успех команды зависит от вклада каждого участника, это предусматривает помощь для членов команды друг другу. Равные возможности предполагают, что любой ученик учится в силу собственных возможностей, способностей и имеет шанс оцениваться наравне с другими. Если и продвинутый, и слабый ученик затрачивают максимум усилий – каждый для достижения своего уровня, то справедливо, если их усилия будут оценены одинаково.

Кроме всего прочего, работа в группах, на мой взгляд, позволяет детям учиться разговаривать с людьми. Ни для кого не секрет, что дети

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

плохо разговаривают на уроках, не умеют высказывать свои мысли. Но во время перемен, в свободное от уроков время, разговаривая между собой, они применяют сложнейшие обороты. Почему они так не говорят на уроках? Без хорошо развитой речи, без активного общения их с учителем, очень трудно влиять на процесс развития мыслительной деятельности. Я пришла к выводу, что они не говорят потому, что не могут преодолеть боязнь перед учителем, стесняются одноклассников. Для себя я установила правила: никогда не порицать за неверный ход мыслей, только непринужденная обстановка, только откровенный разговор, только доверие друг к другу дают возможность благоприятно воздействовать на ученика. *Со временем я стала использовать на своих уроках технологию обучения в сотрудничестве.*

В заключении сформулируем основные преимущества использования технологии сотрудничества:

1. Не все ученики готовы задавать вопросы учителю, если они не поняли новый или ранее пройденный материал. При работе в малых группах, при совместной деятельности ученики выясняют друг у друга все, что им неясно. В случае необходимости не боятся все вместе обратиться за помощью к учителю.

2. Каждый понимает, что успех группы зависит не только от запоминания готовых сведений, данных в учебнике, но и от способности самостоятельно приобретать новые знания и умения их применять в конкретных заданиях.

3. У учащихся формируется собственная точка зрения, они учатся отстаивать свое мнение.

4. Ребята учатся общаться между собой, с учителями, овладевают коммуникативными умениями.

5. У учащихся развивается чувство товарищества, взаимопомощи.

Исследования по проблеме учебного сотрудничества показали, что его организация способствует развитию личностных качеств, позволяющих детям эффективно взаимодействовать не только в учебной деятельности: осмысление себя и своих действий по отношению к другим участникам совместной деятельности; умение терпимо относиться к чужому мнению.

Также сотрудничество учащихся в процессе обучения способствует более эффективному обучению за счет повышения интереса и мотивации к нему у учащихся.

Роль учителя в современном обществе

---

*Голобурдина Александра Викторовна
Учитель истории
КГУ «Школа-лицей № 101»*

*Самым важным явлением в школе,
самым поучительным предметом,
самым живым примером для ученика
является сам учитель.
А. Дистервее*

Кто он - современный учитель? Какова его роль в обществе? Над этими вопросами, наверняка, задумывался каждый. Пройдя свой школьный путь, затем, попав в студенческую среду, а потом и на работе нас окружают люди, всегда готовые прийти на помощь, подсказать правильное решение, дать нужный совет. Многие из нас, нынешних учителей, помнят своих первых наставников, которые научили читать и писать, открыли тайны многих наук, помогли советом на первом педагогическом поприще. Порой кажется, что им было проще, порой хочется им подражать, а иногда задумываешься о том, как удавалось им без электронной доски, компьютера и интернета сделать свои уроки такими интересными и полезными?

Если заглянуть в историю педагогики, то можно убедиться в том, что учитель всегда играл «первую скрипку» в формировании личности подрастающего поколения. Выдающиеся учителя были у всех народов и во все времена. Так, великим учителем китайцы называли Конфуция (VI-V вв. до н.э.). В одной из легенд об этом мыслителе приводится его разговор с учеником: "Эта страна обширна и густо населена. Что же ей недостает, учитель?" - обращается к нему ученик. "Обогати ее", - отвечает учитель. "Но она и так богата. Чем же ее обогатить?" - спрашивает ученик. "Обучи ее!" - восклицает учитель [1].

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Следовательно, главная роль учителя – это обучение. Но как сделать так, чтобы знания хорошо усваивались учениками? Современному учителю просто необходимы знания новых технологий, которые помогут ему разнообразить преподавание, сделать уроки интересными, развивать мотивацию у учащихся. Главная задача школы и учителя - способствовать созданию на уроке такой атмосферы, в которой бы каждый ученик почувствовал необходимость обучения. Современному педагогу необходимо владеть формами и методами, выходящими за рамки уроков: проектной и исследовательской деятельностью. И научить этому своих учеников. Ведь в современном мире нужны рабочие, умеющие анализировать свою деятельность, ставить перед собой определенные задачи, думающие нестандартно, готовые быстро переключиться на другой вид деятельности. Таковы требования времени: научить подрастающее поколение жить в информационном мире, уметь находить и использовать необходимые знания.

Обучая других, учитель учится сам. Как сказал известный педагог К.Д.Ушинский : «Учитель живет до тех пор, пока учится; как только он перестает учиться, в нем умирает учитель» [2]. Действительно, того требует наш современный мир, учитель не может отставать от прогресса. Ведь учитель- это динамическая фигура, которая влияет на развитие общественного прогресса. Именно учитель воспитывает молодое поколение, он способствует формированию людей, владеющих новыми производственными технологиями. Педагог составляет преемственность между прошлым общества и его будущим через молодое поколение. Своим примером, словом и делом учитель утверждает радость познания, учит видеть будущее своей страны и всего человечества.

Еще одна из важных ролей учителя –это воспитание в подрастающем поколении любви к родине, родному языку, традициям и культуре предков. Ведь учитель - это хранитель и носитель многообразных общественных ценностей: общечеловеческих, культурных и интеллектуальных. Учитель формирует духовный мир подрастающего поколения, именно он учит жить по принципам доброты, милосердия, терпимости, уважения и гуманности по отношению к другим. Конечно же, личный пример учителя – «это плодотворный луч солнца для молодой души, которого ничем заменить невозможно» [3]. Поэтому учителю необходимо развивать в себе личностные качества, постоянно самосовершенствоваться:

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

быть в поиске, подходить к любому вопросу творчески, больше спрашивать с себя, соответствовать современным требованиям.

Современный учитель должен выполнять роль психолога, понимать и уважать личность учащегося, воспринимать его точку зрения, помочь в трудную минуту [4]. Каждый учитель должен поддерживать конструктивные отношения с родителями учащихся, решать вопросы воспитания и всегда получать их поддержку.

Таким образом, роль учителя в современном мире огромна, через личность педагога, его знания и умения, манеру общения и убеждения ребенок отчасти познает мир. И главная задача учителя: сделать так, чтобы этот мир воспринимался детьми в соответствии с их потребностями, способностями и дарованиями.

Современные педагогические технологии

Чугай Елена Анатольевна
Учитель русского языка и литературы
Каражарская СШ им.Манжи батыра

*Образование - это индустрия,
направленная в будущее.*
С.П. Капица.

Наше сегодняшнее общество испытывает необходимость в людях, которые могли бы быстро приспосабливаться к меняющимся обстоятельствам, были бы творческими и активными людьми, способными решать проблемы, принимать решения, критично мыслить, эффективно обмениваться идеями и работать в группе и в команде. Просто «знание о знаниях» в обучении больше не достаточно, чтобы преуспеть во все более сложном, текущем и быстро развивающемся мире, в котором мы живем. Поэтому нынешним учителям необходимо развивать у учащихся личностные способности и эффективное мышление. Для реализации

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

познавательной и творческой активности школьника в учебном процессе необходимо использовать современные образовательные технологии, дающие возможность повышать качество образования, более эффективно использовать учебное время и снижать долю репродуктивной деятельности учащихся за счет снижения времени, отведенного на выполнение домашнего задания [1].

Внедрение в образовательный процесс современных образовательных и информационных технологий в образовательный процесс позволит учителю:

- обработать глубину и прочность знаний, закрепить умения и навыки в различных областях деятельности;
- развивать технологическое мышление, умения самостоятельно планировать свою учебную, самообразовательную деятельность;
- воспитывать привычки чёткого следования требованиям технологической дисциплины в организации учебных занятий. Одной из ведущих современных технологий можно назвать технологию развития критического мышления [2].

Технология развития критического мышления – система учебных стратегий, методов и приемов, направленных на развитие критического мышления у учащихся [3].

Критическое мышление – это система мыслительных стратегий и коммуникативных качеств, позволяющих эффективно взаимодействовать с информационной реальностью.

Использование этой технологии дает возможность учителю добиваться высоких результатов в обучении, особенно это можно продемонстрировать на уроках русской литературы в старших классах. Материал, который должны изучить учащиеся, довольно большой, современные старшеклассники не очень любят читать большие произведения и часто обращаются за помощью к интернету: читают произведения в сокращении, порой пропуская важные моменты. Чтобы избежать пробелов в знаниях и сэкономить время можно использовать приемы развития критического мышления.

Технология развития критического мышления – система учебных стратегий, методов и приемов, направленных на развитие критического мышления у учащихся [4].

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Критическое мышление – это система мыслительных стратегий и коммуникативных качеств, позволяющих эффективно взаимодействовать с информационной реальностью. На своих уроках литературы я часто применяю прием «Инсерт».

Прием «Инсерт» – это маркировка текста по мере его чтения. Применяется для стимулирования более внимательного чтения. Чтение превращается в увлекательное путешествие [5].

1. Этап – это чтение индивидуальное.

Читая, учащиеся делают пометки в тексте: V – уже знал; + – новое; – - думал иначе; ? – не понял, есть вопросы.

2. Читая второй раз, учащиеся заполняют таблицу, систематизируя материал.

Уже знал (V)	Узнал новое (+)	Думал иначе (-)	Есть вопросы (?)

3. Записи делают краткие, ключевые слова, фразы. Заполнив таблицу, учащиеся будут иметь мини-конспект.

После заполнения учащимися таблицы обобщаем результаты работы в режиме беседы. Если у обучающихся возникли вопросы, то отвечаю на них, предварительно выяснив, не может ли кто-то из обучающихся ответить на возникший вопрос. Этот приём способствует развитию умения классифицировать, систематизировать поступающую информацию, выделять новое.

Для анализа изученного материала и характеристики героев можно использовать «Синквейн» .

Правила написания «Синквейна».

1. В первой строчке тема называется одним словом (обычно существительным).

2. Вторая строчка - это описание темы в двух словах (двумя прилагательными).

3. Третья строчка - это описание действия в рамках этой темы тремя словами.

4. Четвертая строка - это фраза из четырех слов, показывающая отношение к теме.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

5. Последняя строка - это синоним из одного слова, который повторяет суть темы [6].

« Синквейн» является быстрым, но мощным инструментом рефлексирования, синтеза и обобщения понятий и информации.

Обучение в сотрудничестве рассматривается в мировой педагогике как наиболее успешная альтернатива традиционным методам. В современном мире так необходимо общение, поддержка друг друга, желание быть услышанным и умение слушать. И этому поможет внедрение в процесс обучения групповой работы.

Педагогика сотрудничества - эта одна из технологий личностно ориентированного обучения, которая основана на принципах:

- взаимозависимость членов группы;
- личная ответственность каждого члена группы за собственные успехи и успехи группы;
- совместная учебно-познавательная деятельность в группе;
- общая оценка работы группы.

Обучение в сотрудничестве рассматривается как метод обучения.

Существуют несколько вариантов данного метода обучения.

1 вариант (обучение в команде)

В этом варианте особое внимание уделяется «групповым целям» и успеху всей группы, который может быть достигнут в результате самостоятельной работе каждого члена группы в постоянном взаимодействии с другими членами этой же группы при работе над темой, вопросом, подлежащим изучению. Поэтому задача каждого ученика состоит не только в том, чтобы сделать что-то вместе, чтобы каждый член команды овладел необходимыми знаниями, сформировал нужные навыки и при этом, чтобы вся команда знала, чего достиг каждый ученик. Вся группа заинтересована в усвоении.

2 вариант обучения в сотрудничестве «Пила» («Жигсо») Учащиеся организуются в группы по 4- 6 человек для работы над учебным материалом, который разбит на фрагменты (блоки). Каждый член группы находит материал по своей части. Затем ребята, изучающие один и тот же вопрос, но состоящие в разных группах, встречаются и обмениваются информацией как эксперты по данному вопросу. Это называется «встречей экспертов» [7].

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Затем они возвращаются в свои группы и обучают всему новому, что узнали сами, других членов группы. Те, в свою очередь, докладывают о своей части задания (как зубцы одной пилы). Поскольку единственный путь освоить материал всех фрагментов и таким образом научиться преобразовывать выражения — это внимательно слушать партнеров по команде и делать записи в тетрадях, никаких дополнительных усилий со стороны учителя не требуется. Учащиеся заинтересованы, чтобы их товарищи добросовестно выполнили свою задачу, так как это может отразиться на их итоговой оценке. Отчитывается по всей теме каждый в отдельности и вся команда в целом. На заключительном этапе учитель может попросить любого ученики команды ответить на любой вопрос по данной теме. Такой прием работы наиболее эффективен при изучении большого по объему материала, например творчество писателя, чтении крупных произведений, таких как «Война и мир» Л.Н.Толстого, «Петр 1» А.Н.Толстого, «Тихий Дон» М.А.Шолохова и др.

Современная система образования предоставляет учителю возможность выбрать среди множества инновационных методик «свою», по-новому взглянуть на собственный опыт работы.

Именно сегодня для успешного проведения современного урока необходимо осмыслить по-новому собственную позицию, понять, зачем и для чего необходимы изменения, и, прежде всего, измениться самому.

Роль учителя в современном обществе

---

*Колесникова Наталья Викторовна
Учитель русского языка и литературы
Каражарская СШ им.Манжи батыра*

Учитель! Это слово человек начинает произносить с раннего возраста, когда идет в первый раз в школу. Это слово он произносит и в старости, когда сам передает опыт молодежи.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Труд учителя никогда не был легким и простым. Но если такие педагоги как А.С.Макаренко стремились к тому, чтобы «у каждого учащегося было хотя бы 2-3 «любимых» предмета в школе (кружка, секции), по которым он занимался с удовольствием», то в конце 20-го столетия труд учителя стал, как никогда, многофункциональным, сложным [1].

Реформирование общеобразовательной и профессиональной школы в современных условиях требует пересмотра вопросов в системе психолого-педагогических знаний. Изменение целей образования, совершенствование содержания учебной информации, средств педагогической коммуникации, в значительной степени приводит к изменениям и самого объекта педагогического воздействия – учащегося. Все это вызывает необходимость повышения требований к уровню профессионализма современного учителя. Об этом писали в своих методиках исследователи В.Зверева, Н.Немова: «Сегодня востребован педагог, способный творчески подходить к решению любой проблемы, сравнивать, анализировать, исследовать, умеющий находить решения из нетипичных ситуаций» [2]. Современный учитель имеет дело с более сложным контингентом школьников, чем его предшественники. Современные школьники свободно обращаются, иногда лучше учителя, с компьютером, Интернетом. Многие учащиеся не мыслят свою жизнь без виртуального мира. Чтобы бить на уровне современного мира, заинтересовать ученика, учителю необходимо перестроиться. Ему необходимо не только самому «шагать в ногу» с современностью, но и научить подрастающее поколение жить в информационном мире, уметь находить и использовать необходимые знания.

Обучая школьников какой-либо науке, нельзя забывать и о его воспитании. Учитель должен любить детей, уметь общаться с ними, понимать и принимать их. Научить детей любить и защищать свою Родину, быть милосердными, самостоятельными – одна из важных задач современного педагога. Сложная экономическая обстановка последних лет способствовала тому, что происходит социальное разделение общества. Многие учащиеся теряют мотивацию к обучению, особенно дети из неблагополучных семей, поэтому учитель должен на уроке и после уроков создавать такую атмосферу, в которой бы ученик чувствовал себя значимым, почувствовал необходимость в обучении. К. Д. Ушинский писал: «Воспитатель, стоящий в уровень с современным ходом воспитания, чувствует себя живым, деятельным человеком великого организма, борющегося с невежеством и пороками человечества... Он чувствует себя

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

живым звеном между прошедшим и будущим, могучим ратоборцем истины и добра и осознает, что его дело, скромное по наружности, — одно из величайших дел истории...»

Итак, подводя итог, можно выделить несколько функций педагога в современном обществе:

Педагог-новатор, «двигатель» общественного прогресса. Педагог как хранитель, носитель и передатчик культурных и общечеловеческих ценностей. Педагог-воспитатель, который обязан формировать духовный мир молодежи. Педагог как связующее звено между современностью и старшим поколением.

Қоян шаруашылығы және гигиенасы

*Абду Мейрамбек Қанатбекұлы
Студент. Топ: Вф9-142*

*«Шымкент аграрлық колледжі» МКҚК
Жетекшісі: Байтханова Ақмаржан Әмірбекқызы
«Ветеринария» мамандығының оқытушы
«Шымкент аграрлық колледжі» МКҚК*

Жоспары:

1. Кіріспе
2. Негізгі бөлім
  - 2.1. Үй қояндарының тұқымдары
  - 2.2. Үй қояндарын азықтандыру
  - 2.3. Үй қояндарының гигиенасы
  - 2.4. Қоянның ет өнімі.
3. Қорытынды.

1. КІРІСПЕ.

Қоян шаруашылығы мал шаруашылығы саласы бойынша тез жетілгіш, қосалқы шаруашылық болып есептеледі. Үй қояндарынан әр түрлі өнімдер – тері, түбіт, қоян еті және т.б. өндіруге болады. Қоян терілерінен

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

әр түрлі бұйымдар, бас киімдер, мех өңдейтін өнеркәсіптерде бағалы шикізат ретінде пайдаланады. Қоян түбітінен жеңіл де жылы трикотаж бұйымдары жасалады. Бір үй қоянынан жыл бойы 500 гр-ға дейін түбіт жинауға болады. Үй қояндарының еті диеталық азық ретінде бағаланады. Қоян етінің құрамында ақуыздың мөлшері көп болады және холестерині басқа ауыл шаруашылығы малдарының етімен салыстырғанда өте аз.

Үй қояндарының биологиялық ерекшеліктеріне тез жетілгіштігі, өсімталдығы, буаздығының қысқа мерзімі, т.б. жатады.

Тез жетілгіштігі. Үй қояндарының жыныс мүшелері 4-5 айлығында жетіледі. Ет бағытындағы үй қояндары (бройлер) үш жарым айлығында 2,8 кг салмақ тартады.

Өсімталдығы. Үй қояндары басқа қолда өсірілетін хайуанаттармен салыстырғанда әлдеқайда өсімтал. Ересек ұрғашы қоян әр туғанда 6-9-ға дейін, кейде 14 көжекке дейін, кейде 14 көжекке дейін береді. Бір туғанда 21 көжектеген жағдайда болған.

Буаздығының қысқа мерзімі: Ұрғашы қоянның буаздық мерзімі 30 күндей болады. Сондықтан бір жылда 6-9 рет көжектеп, 40-қа дейін көжек береді.

Азықтың қайтарылымы өте жоғары. Етті бағыттағы қояндарды бордақылағанда, 1 кг қосымша салмаққа 4,2-4,5 азық бірлігі жұмсалады.

Үй қояндарын жыл бойы ашық алаңдарда, клеткаларда күтіп бағуға қолайлы. Олар аса күй таңдамайды.

2. Негізгі бөлім.

2.1. Үй қояндарының тұқымдары

Ақ және қоңыр великан. Бұл тұқымдағы үй қояндары етті, жүнді бағытта өсіріледі. Тірі салмағы орташа 5,0 кг, кейде 7-8 кг-ға жетеді. Денесінің ұзындығы 60-61 см, кеудесінің орамы 37-38 см. Ақ түсті қояндардың көзі қызыл болып келеді, жүні тығыз, қалың. Қоңыр түсті қояндардың түсі жабайы қоянның түсіне келеді. Төлдегіштігі бір көжектегенде орташа 7-8 көжектейді. Терісінің мөлшері 2500-2700, кейде 3000 см² болады.

Қара және күміс түсті үй қояны. Бұл тұқым да етті жүнді бағытта өсіріледі, орташа салмағы 4,4-4,7 кг, кейбір қояндары 6,3-6,6 кг салмақ тартады. Денесінің ұзындығы 57-60 см, кеуде орамы 36-37 см. Бұл тұқымның қояндарының еті дәмді, өсімтал және жүні қалық.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Совет шиншилласы. Бұл тұқымның қояндары орташа 4,7кг салмақ тартады, ірілерінікі 7 кг-ға дейін жетеді. Денесінің ұзындығы 58 см, кеудесінің орамы 36 см. Еттік қасиеті жақсы жетілген. Бройлердің жас қояндары 60-70 күнде 1730-1785 гр салмақ тартады, 1 кг қосымша салмаққа 4,5 кг азық бірлігін жұмсайды. Жүндері күміс түсті, аспан көк, қара араласқан, әсіресе жотасы мен бүйрінде қара түс көбірек.

Ақ түсті түбітті қоян тұқымы. Бұл қояндардың ерекшелігі жіңішке, жұмсақ және ұзын түбітті жүндері бар. Түбіттің ұзындығы 6-7 см. Орташа салмағы 4 кг, денесінің ұзындығы 54 см, кеудесінің орамы 34 см. Бір жылда бір қоян орташа 450 гр түбіт береді.

Қысқа жүнді қоян тұқымы. Бұл қояндардың жүні жүндес қояндардан екі есе қысқа болады. Жүндері тығыз, әрі қалың, жұмсақ келеді, Түсі әр түрлі, қара, қоңыр, көгілдір және ақ болуы да мүмкін. Орташа салмағы 4,3 кг, ірілері 5,8 кг тартады, денесінің ұзындығы 54,4 см, кеудесінің орамы 34 см, бір көжектегенде 5-6 көжек туады.

2.2. Үй қояндарын азықтандыру

Қоянға қажетті азық түрлері. Үй қояндарының бір қалыпты өсіп-жетілуіне ақуыз, май, көмірсулары, минералдың заттар, витаминдер, микроэлементтер қажет. Азықтың құрамында осы заттар болмаса қояндардың өсуіне, дамуына керісінше әсерін тигізеді. Сондықтан дұрыс азықтандыру қоян шаруашылығынан алынатын өнімдерді - ет, тері және түбітті көбейтудің негізгі шарты болып есептеледі.

Басқа ауыл шаруашылық малдарына қандай азықтың түрлері берілсе, сондай азықтар үй қояндарына да беріледі. Қоян өсіретін шаруашылықтарда пайдаланатын азықтардан бірнеше негізгі топтарға бөледі: балауса азық-көк шөп, ағаш бұталары; шырынды азықтар-тамыр және түйнекті жемістер, капуста, сүрлем; ірі азықтар – пішен, құрғақ бұтақтар, пішендеме, құнарлы азықтар, астық дәндері, бұршақтар, тамақ өнеркәсібінің қалдықтары, құрама азықтар; жануарлардан алынатын азықтар – сүт, қаймағы алынған сүт, жұлдыз құртының қуыршағы, балық майы, ет-сүйек және балық ұны, минералдық азықтан – ас тұзы, сүйек ұны, бор; витаминнен балық майы, құнарланған витаминдер.

Пішендеме-қоян үшін таптырмайтын құнды азық. Оны шабылған және 45-55% ылғалдылығы бар аздап кептірген шөптерден дайындайды. Дайындау және сақтау технологиясы ауа кірмейтін жағдайларда өткізіледі.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

Соның нәтижесінде шөптің құрамындағы қоректік заттар толық сақталынып қалады. Пішендеме қантқа, негізгі амин қышқылдарына (лизин, гистидин, метеонин т.б.) бай.

Дәнді азықта қоректік заттардың жиынтығы мол болады, сондықтан да оларды құнарландырған азық деп те атайды. Құнарландырылған азықтың құрамында 70-80% сұлы, арпа, бидай және жүгері болуы тиіс.

Қатты дәндер – бұршақты, жүгеріні, сиыр жоңышқаны, жасымықты азықтандырмастан 2-3 сағат бұрын суға салып жібітіп қояды. Оңтүстік аудандарында көпшілік жағдайда қоянды жүгерінің дәнімен қоректендіреді.

2.3. Үй қояндарының гигиенасы

Үй қояндарының ауруларының алдын алу шараларын ұйымдастыру барысында бұл жануарлардың биологиялық ерекшелігін, әсіресе олардың ауа ортасының сапасына сезімталдығын, сескенгіштігін және түнгі уақыттағы белсенділігін ескеру қажет.

Қоянды бағу жүйесі жергілікті жердің климатына тікелей байланысты, себебі бұл жағдай қояндардың денсаулығына, өсімталдығына, ет және тері өніміне әсерін тигізеді. Қазіргі кезде қояндарды бағудың үш жүйесін қолданады: сыртқы торлық, шедтік және микроклиматы қолдан жасалатын жабық қоралар.

Сыртқы торлық жүйе. Бұл жүйеде қояндарды жыл бойы жылжымалы немесе тұрақты торларда ашық аспан астында күтіп бағады. Қояндарды сыртқы торда күтіп баққанда олардың әртүрлі ауруларға төзімділігі артады және тері сапасы жоғарылайды. Ересек қояндарды жеке торларда, ал жас төлдерді топ-тобымен торларда немесе қора алдындағы алаңда бағып күтуге болады.

Қояндарды күтіп-бағу үшін жеке және топтық әртүрлі конструкциялы торлар қолданылады. Негізгі топты ұстауға арналған әр тордың ұзындығы 120 см, ені 70 см, биіктігі: алды 60см, арты 40 см. Торлар азықтық және ұялық — аналық (гнездовые-маточные) болып бөлінеді. Аналық бөлімінің ені 40 см, азықтық бөлімдікі 80 см. Торда екі есік бар: торлы (азықтық бөлімде) және ағашты (аналық бөлімде).

Торлар азық (құнарлы, шырынды және т.б.) салуға арналған астаушалармен жабдықталады.

Негізгі қоян топтары үшін жеке торлардың екі түрі болуы мүмкін: тұрақты ұялы бөлімшесімен (бір секциялық) және алмалы-салмалы ұялы бөлімшесімен. Ұрғашы қояндарды туу және күтіп-бағу кезеңінде бір секциялы

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

тор ішінде ұя қақпақты (жабық тип) немесе қақпасыз (ашық тип) болып орналастырылады. Тор ішіндегі еденді негізгі топпен асырайтын жас қояндар үшін тордан жасайды, оларды қатты ағаштан, пластмассадан немесе металдан жасайды.

Торлардың көлемі өзгеріп тұруы мүмкін. Қояндар күтіп-бағылатын қоралардың және торлардың технологиялық элементтерінің мөлшері және көлемдерінің нормалары күтіп-бағудың тәсіліне және қояндар топтарының жынысына, жасына байланысты болады.

Шедтік жүйе. Шед (сарай) - бұл екі қатармен орналасқан бір немесе бірнеше қабаттан тұратын, жалпы ұзындығы ересек жануарлар үшін 50-65 м, жас төлдер үгііп 58-85 м болатын торлы блоктар жиынтығы.

Қояндарды шедтік жүйемен бағудың үлкен маңызы бар. Шед - сарай - бұл тор блоктарының екі қатармен ыңғайлы орналасуы (бір немесе бірнеше ярусты). Тор блоктарының арасындағы жол үстінен шифермен жабылған, ол блоктар қатарларын бір құрылымға біріктіреді. Кейде оны әйнекпен қаптайды. Торлар қатарына параллельді құрылған бүйірлік қабырғалар суық кезде ағашпен, сабанмен жылытылады. Шед-сарайларда ұстау жануарларды бағуға ыңғайлы және қорада қолайлы жағдай туғызады (жаңбырдан және қардан қорғайды). Шед-сарайларды температура - 30°С төмен түспейтін аймақтарда қолдануға болады.

Қояндарды жабық қорада бағу. Өндірістік технологиямен қояндарды күтіп-бағу сыртқы торлық және шедтік жүйеден айырмашылығы көп. Өндірістік жүйемен қояндарды қора жағдайында ұстау 1-2-3 қабатты екі жағы металдан жасалған торлы батареялармен, автосуарғыштармен, қи жинайтын саймандармен, жасанды микроклимат жүйелерімен жабдықтауды талап етеді. Практикада тиімді қоян қоралары ретінде ені 12 м, ұзындығы 70-100 м тіреусіз салынған қоралар пайдаланылады. Мұндай қоралардың едені тиімді пайдаланып, онда технологиялық қондырғылар ыңғайлы орналастырылады. Қоралардың едені бетоннан жасалады.

Қояндарды бағуға арналған қоралар климаты суық аймақтарда өте қолайлы. Бұл жерде күтіп-бағудың аралас жүйесі қолданылады, оның барысында қатты аяз кезінде қояндар қораның ішінде, ал басқа уақытта таза ауада болады.

Ірі қоян өсіру кешендерінің құрамына қоян ұстау қораларынан, қоян өсіруші үйінен және қоймалардан басқа толық рационды азық дайындауға арналған азық цехы, тоңазытқышпен жабдықталған сою цехы, өлексені өртеу пеші бар және изоляторы бар ветсанөткізгіш, теріні алғаш өңдейтін және

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

сақтайтын цех, қазандық, резервті электростанция кіреді. Қоян қоралары мал бағатын адамдарға ыңғайлы болуы үшін қыста жылы, жазда салқын болу керек.

Жабық қораларды қолданудың тиімділігі жарықтың, температураның, ауа ылғалдылығының және басқа микроклимат параметрлерінің жануарлардың физиологиялық талаптарына сәйкестігі.

Типтік қоян қораларын көңнен күніне бір рет тазалау керек, оны сыртқа ленталы-қырғыш транспортерлермен шығарады. Қиды жинау және шығару әдістері тор түріне, қоян басына және қора-жайдың түріне байланысты болады. Шағын фермаларда қиды ашылмалы құдықшалардың көмегімен қабырғаның төменгі жағы арқылы, ал шед-сарайлардан механикаландырылған ысырғыштармен сыртқа шығарылады.

Қоян қораның желдету жүйесі сыртқы таза ауаны төменге қарай бағыттайтын болып жасалады. Жазда терезені бір жағынан ашу арқылы қосымша таза ауаның келуін қамтамасыз етеді. Қысқы уақытта қоян қоралардың жылумен қамтамасыз етілуі жылу - алмасу жүйелерін қолдану арқылы іске асады.

2.4. Қоянның ет өнімі

Қоянның еті дәмді, олар тез қорытылатын ет ретінде бағаланады. Қоян етінің құрамында ақуыз көп. Адам ірі қара мал етінің 62%-ын сіңірсе, қоян етінің 90%-ын сіңіреді. Қоян етінің майының сапасы мен ерігіштік қасиеті, ірі қара мал мен қойдың майларын былай қойғанда, шошқаныңкінен де асып түседі. Қоян етінде тауық етіне қарағанда натрийдің мөлшері аз, ал холестериннің мөлшері 2,7 есе кем кездеседі.

Қоян еті – барлық диеталық еттің ішінде маңызды орын алады. Ол селді, нәзік, дәмі дәмі жағынан тауық етінен жақын, қуаттылығы өте жоғары, тез қорытылады. Құрамында ақуыз бен майдың мөлшеріне қарай қоян еті тауықтың етінен әлдеқайда асып түседі. Қоян етінің құрамында жоғары дәрежеде құнды ақуыздар, аз мөлшерде майдың экстрактивті заттары және холестерин болады.

Қоян еті тәтті. Майы ақ, жұмсақ, 22-25⁰ температурада ериді. Үй қояндары жасының өсуіне олардың бұлшық еттері, майлары толығады, нәтижесінде олардың салмағы артады. Сонымен бірге олардың жасына қарай, етінің құрамындағы ақуыздар мен майлардың мөлшері көбейеді, колориялылығы жоғарылайды.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Қоянның бауыры, бүйрегі және өкпесі де құнды азық болып есептеледі. Бауырында 22 пайыз ақуыз, 2,2 пайыз май, өкпеде соған сәйкес 15,8 және 2,6 ал бүйректе – 14,0 ақуыз және 2,7 пайыз май болады.

Қолмен ұстап көргенде жақсы жетілген еті бар, қондылығы көңілдегідей қояндарды бірінші дәрежеге жатқызады. Қонды қояндардың омыртқасының жіктері қолмен ұстағанда білінбейді, бөксесі, жамбас сүйегінің маңы оқтаудай жұмыр болады; бауырында, қолтығының астыңғы жағында тері қыртыстарын қолмен ұстап, айқын байқауға болады.

Қолмен ұстап байқағанда орташа жетілген етті қояндардың екінші қондылықты дәрежеге жатқызады. Арқа омыртқасының жігі қолмен ұстағанда білініп, аздап шығып тұрады, жамбас сүйегі жалпақтау, көтеріңкі келеді, арт жағы қоңсыз, май қыртыстары білінбейді. Ортадан төмен қондылық талабына жауап бермейтіндер арық қояндар деп есептеледі.

Қоянды сойғаннан кейін, оның етін тағы екі дәрежеге бөледі. Бірінші дәрежеге - бұлшық еттері жақсы жетілген, май шоқтылығында және шап қуысында жуан таспа тәрізді жиналған, бүйректерін жартылай май басқан еттерді жатқызады.

Екінші дәрежеге – бұлшық еттері орташа дамыған, арқа омыртқаларының сүйектері аздап шығыңқырап тұрады, аз мөлшерде жиналған майлар шоқтықта, шап қуысында және бүйрек маңында болуы ықтимал. Сайып келгенде, бұл дәрежеге майы жоқ, етті орташа жинаған қояндардың ұшалары жатады. Әрбір ұшаға баға беріп болғаннан кейін, мал дәрігері сирағының срытқы жағына белгі (клеймо) соғады, бірінші дәрежелі ұшаға дөңгелек мөр де, екінші дәрежеге төрт бұрышты мөр соғады.

Қоян салмағының көпшілігін бұлшық ет ұлпалары алып жатады. Үй қояндарының бұлшық еттері басқа малдың еттері мен салыстырғанда өте нәзік болады. Олай болатын себебі, еттерінің арасында жіктеліп жатқан майлы қабаттар болмайды. Қоян етінің құрамында аз мөлшерде гемоглобин болғандықтан олардың түсі, ақшыл-қызыл болады. Қоян етінің тағамдық қасиеті жоғары және дәмді болып келеді. Азоттық заттардың мөлшеріне қарай және дәмді болып келеді. Азоттың заттардың мөлшеріне қарай ол тек күрке тауық пен дала қояндарының еттерінен кейін тұрады.

3. Қорытынды.

Үй қояндарының ауруларының алдын алу шараларын ұйымдастыру барысында бұл жануарлардың биологиялық ерекшелігін, әсіресе олардың

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

ауа ортасының сапасына сезімталдығын, сескенгіштігін және түнгі уақыттағы белсенділігін ескеру қажет.

Қоянды бағу жүйесі жергілікті жердің климатына тікелей байланысты, себебі бұл жағдай қояндардың денсаулығына, өсімталдығына, ет және тері өніміне әсерін тигізеді.

«Қазақтың ақбас сиырының ет өнімділігі»

Сыдигалиева Мунира
«Шымкент аграрлық колледжі» МКҚК-ның студенті
Жетекшісі: Жолшыбек Тұрсынбек
а.ш.ғ.к. доцент

Тақырыптың өзектілігі. Нарықтық экономика жағдайында мал шаруашылығы саласында сапалы өнімдер өндіріп, экспортқа шығару өзекті мәселе болып тұр.

Осыған байланысты, Қазақстанда мал шаруашылығын өркендетіп, ет өнімдерін өндіруді ұлғайту мәселесі қолға алынуда. Таяу уақытта экспортқа 60 мың тонна ет өндіріп сатылуға шығару жоспарланып отыр. Осы жоспардағы еттің негізгі бөлігін ірі қара мал еті құрайды. Қазіргі кезде республика көлемінде экспортталатын еттің мөлшері 17 мың тонна. Алдағы уақытта ет көлемін арттыру үшін асыл тұқымды ет бағытындағы малдардың санын көбейту және мал азығын арттыру болып табылады. Сондықтан бүгінгі кездегі 400 мың бас асыл тұқымды ет бағытындағы малдардың үлесін көбейту экономикалық жағынан тиімді әрі өзекті мәселе.

Шығармашылық жұмыстың мақсаты. Біздің алға қойған мақсатымыз, шет елдерден әкелінген ірі қара малдар мен Қазақстанда өсірілетін асыл тұқымды ірі қара малдардың ет өнімділігін және Қазақтың ақбас сиырының ет өнімділігіне әсер ететін ықпалдарды зерттеу.

Мүйізді ірі қара малдың ет өнімділігі малдың тұқымына, күтіп-бағуы мен бордақылауына, жынысы мен жасына байланысты болады. Мамандандырылған етті тұқымдар, мысалы қазақтың ақ бас

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

сиыры, герефорд, абердин ангус тұқымдары жоғары өсімталдығымен ерекшеленеді. Бұл тұқымның малдары, 1,5-2 жасар кезінде 350-400 кг салмақ тартады, ал 2-2,5 жасында 400-450 кг салмаққа жетеді және өте бағалы, әрі дәмді ет өнімдерін береді.

Шет елдерден алып келген етті ірі қара мал тұқымдары

Абердин-ангус сиыры. Бұл тұқым Шотландияның солтүстік шығыс бөлігінде (Абердин және Ангус графтықтарында) шығарылған. Абердин-ангус тұқымының сиырлары жайылымда бағып-семіртуге мейлінше бейім. Бұл малдың түсі негізінен қара болады, қызыл сирек кездеседі, бауыр жағында емшегінің маңайында ақ таңбалары бар. Бұл тұқымның сиырларында мүйіз болмайды.

Абердин-ангус сиырының бітімі келісті, аяқтары қысқа болады, бұлшық еттері бедерлі, шоқтығы биік келеді. Бұл тұқымның сиырлары тез жетіліп, жақсы бордақыланады. Сүйегі ірі болмайды, ол ұша салмағының небара 15-18% жуық болады. Сақа сиыр салмағы 550-600 кг, сойыс шығымы орта есеппен 65%, кейбір жағдайда 70% болады. Қазіргі таңда бұл тұқымның малдары Канада мен Австралиядан әкелінген.

Герефорд сиыры кең тараған, тез жетілетін етті ірі қара тұқымы. Шыққан жері – Англияның оңтүстік батысында орналасқан Герефорд графтығы. Герефорд сиырларының тез жетілгіштігі, дене құрылысының мығымдылығы және ауа-райының жағдайының әртүрлі кезеңдерінде жайылымды жақсы пайдаланатындығы мен сапасы жоғары етінің өтімділігіне байланысты негізгі қасиеттері оның көптеген елдерге тарауына себеп болды.

Бұл сиырлардың түсі - қоңыр-қызыл, басында, төсінде, шабында, сирағында және құйрығының ұшында ағы болады. Малдың бұл тұқымы еттілігімен ерекше. Кеудесі кең, төсінің, иығының, жонының, санының бұлшық еттері жақсы жетілген, аяқтары қысқа және мықты болады. Осының бәрі герефорд сиырлары дене құрылысының беріктігін көрсетеді. Сақа сиырының салмағы 550 кг, бұқаларының салмағы 950-1000 кг. 18 айлық өгізшелер 390-450 кг салмақ тартады. Соиыс шығымы орта есеппен 67-70 %.

Қазақстанда өсірілетін етті ірі қара мал тұқымдары

Қазақтың ақбас сиыры. Қазақтың жергілікті сиырларын, қазақ-қалмақ сиырларынан алынған будандарды, қалмақ сиырларын герефорд

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

бұқаларымен будандастыру арқылы алынған. Сиырдың бұл тұқымы Қазақстан шаруашылықтарында бір мезгілде шығарылып, 1950 жылы жаңа тұқым ретінде бекітілді. Қазақтың ақбас сиыры герефорд сиырларынан денесінің ірілігін, тез жетілгіштігін, етінің мол болуын, жұмсалған шығынды өз өнімімен өтеуге қабілеттілігін мұраға алса, онымен будандастырылған жергілікті ірі қарадан дене құрылысының мықтылығын, құрғақ дала жағдайына бейімділігін, қатаң климат жағдайына төзімділігін алған.

Бұл тұқымдас сиырлардың түсі қызыл, басы ақ болады, төсінде, желкесі мен сегізкөзінде, шабында, емшегінде, сирақтарында, құйрығының ұшында ақ таңбалары бар. Танауының ұшы қызғылт болып келеді. Жүні қысқа қарай қалықтап, жазды күні жұқарады, біркелкі, жылтыр болып келеді. Бұқаларының орташа салмағы 850-950 кг, ал кейбіреулерінің салмағы -1000 кг дейін жетеді.

ТМД елдерінде етті ірі қараның ішінде қазақтың ақбас сиырлары мейлінше көп тараған, ол елімізде етке арнап өсіретін ірі қараның 60%-нан асады.

Әулиекөл тұқымы жайылымда және бордақыланғанда жақсы семіреді, тәулігіне бұқалары мың грамға дейін салмақ қосады. Қазақстан республикасының солтүстік, орталық және оңтүстік-шығыс аймақтардың ауа райына жақсы бейімделген және азықты таңдай бермейді. Бұл тұқымның сиырларының түсі бозғылт сары, бұқаларының орташа салмағы 800-850 кг, ал сиырларының орташа салмағы 500-550 кг, 15-айлық бұқалары бордақылағанда және жайып семірткенде 430 кг салмақ тартады.

Бұл сиырлардың тұлғасы тұтас, мінсіз, сүйегі жұқа, берік болып келеді. Аяқтары тік, тұяқтары мықты.

1-кесте

Өртүрлі тұқымды малдардың ет өнімділігі

Мал тұқымдары	Бұқалардың салмағы, кг	Сиырлардың салмағы, кг	Сойыс шығымы, %
Герефорд	900-1100	500-600	65-70
Абердин ангус	900-1000	500-600	65
Қазақтың ақбас сиыры	900-1000	500-600	65-70
Әулиекөл тұқымы	800-850	500-550	60

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
 ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Малдың ет өнімдеріне ықпал ететін жағдайлар

Малдың ет өнімдеріне малдың нәсілі, тұқымы, азықтандыру тәртібі, қоңдылығы, жасы, жынысы және күтіп бағу жағдайлары қатты әсер етеді.

Нәсілі мен тұқымы. Етті тұқымды малдар сүт бағытындағы малдарға қарағанда мол өнім береді, сойыс етінің шығымы оларда 65-70% дейін барады. Етті тұқымды малдар тез жетілгіш және ет өнімінің сапасы жоғары. Бұл малдарда май әдетте тері асты шел қатабында және ішкі мүшелердің айналасында, сонымен қатар ең маңыздысы, бұлшық еттердің арасында жинақталады. Етті малдардың ұшасында сүйек пен дәнекер ұлпалары (сіңір) аз мөлшерде болады.

Азықтандыру түрі мен дәрежесі. Малдың еттенуіне, қалыптасып семіруіне азықтандыру түрі мен дәрежесінің әсері өте үлкен. Тұқымдық, жеке нәсілдік қасиеті қанша жақсы болғанмен, күтімі жақсы болмаса, қай мал болмасын сапалы, мол ет өнімін бермейді, семірту уақыты, ұзарып, жемшөп шығыны көбейеді. Сойыс малын жоғары дәрежеде азықтандырған уақытта ол тез өсіп, қысқа мерзімде жоғары салмаққа жетеді. Бұл малдардың сойыс етінің сапасы жақсарып, майы артуына және еттің құрамындағы құрғақ заттар мен майдың көбеюіне әсер етеді. Малды төменгі дәрежеде азықтандырған уақытта, малдың өсуі кемиді, бордақылау мерзімі ұзарады, жем шөп және т.б. шығындар көбееді. Бұл малдардың етінің сапасы төмендеп, еттің құрамында сүйек пен сіңірлер көбірек болады.

2-кесте

Қазақтың ақбас сиырының он сегіз айлық өгізшелерінің семіргіштігі

Көрсеткіштер	Көтеріңкі дәрежеде азықтандырылған		Орташа дәрежеде азықтандырылған	
	кг	%	кг	%
Тірілей салмағы	408	-	372	-
Сояр алындағы салмағы	278,5	100	348,0	100
Ұшасы	201,7	53,3	179,0	51,4
Майы	16,0	4,2	10,2	2,9
Сүйегі, шеміршегі сіңірі	36,9	18,8	41,7	23,3
Еті	160,5	79,6	134,2	75,0

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
 ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Қоңдылығы. Малдың қоңдылық дәрежесі артуына байланысты тірі салмағы мен сойыс еті, ет пен майдың шығымы көбееді, еттің сапасы жақсарып оның калориясы да артады. Мысалы, жоғары қоңдылықтағы малдың ет пен май үлесі 53-58 % болса, орташа қоңдылықтағы малдарда 46-48%, ал төменгі қоңдылықтағы малдардың етінің калориясы төменгі қоңдылықтағы малдармен салыстарғанда екі еседей жоғары болады. Малдың қоңдылығы артқан сайын еттің морфологиялық құрамы да жақсара түседі.

3-кесте

Әр түрлі қоңдылықтағы мүйізді ірі қара малдың етінің құрамы

Құрамы мен калориялығы	Малдың қоңдылық дәрежесі			
	Төмен	Орташа	Жоғары	Семіз
Морфологиялық құрамы, %: бұлшық ет ұлпасы	60,8	59,9	56,5	52,1
Май ұлпасы	3,3	10,3	16,1	23,1
Сүйек ұлпасы	21,9	17,5	15,7	15,2
Дәнекер ұлпасы	14,0	12,3	11,7	9,6

Қорытынды

Етті тұқымды малдар сүт бағытындағы малдарға қарағанда мол өнім береді, қазақтың ақ бас тұқымда ірі қара малдарының сойыс етінің шығымы 65-70% дейін барады. Бұқаларының салмағы 900-1000 кг, ал сақа сиырларының салмағы 500-600 кг тартады. Етті тұқымды малдар тез жетілгіш және ет өнімінің сапасы жоғары болады.

Қазақтың ақ бас сиырларының еттенуіне, қалыптасып семіруіне азықтандыру түрі мен дәрежесінің әсері өте үлкен. Сойыс малын жоғары дәрежеде азықтандырған уақытта ол тез өсіп, қысқа мерзімде жоғары салмаққа жетеді. Қазақтың ақбас өгізшелерін көтеріңкі дәрежеде азықтандырғанда, орташа дәрежеде азықтандырылған өгізшелерден төрт пайызға артық ет үлесі алынған.

Малдың қоңдылық дәрежесі артуына байланысты тірі салмағы мен сойыс еті, ет пен майдың шығымы көбееді, еттің сапасы жақсарып оның калориясы да артады. Мысалы, жоғары қоңдылықтағы малдың ет пен май үлесі 53-58 % болса, орташа қоңдылықтағы малдарда 46-48% болады.

Ғылыми шығармашылық жұмыс «түйе сүтінің сапасы»

Жанбай Гүлмира
«Шымкент аграрлық колледжі» МКҚК-ның студенті
Жетекшісі: Жолшыбек Тұрсынбек
а.ш.ғ.к. доцент

Түйіндеме

Мақалада түйе, бие және сиыр малдардың сүтінің құрамы салыстырмалы түрде берілген, сонымен қатар әртүрлі малдардың сүтінің стандарт талаптарына сәйкес сапалық көрсеткіштері бойынша зерттеу нәтижелері келтірілген.

Тақырыптың өзектілігі. Көп жылғы тәжірибе және қазіргі күннің ғылымы көрсеткендей, дәмділік және жұғымдылық қасиеттері жағынан түйе сиыр сүтінен асып түседі, інгеннен сауылатын сүт жергілікті сиыр тұқымдарынан сауылатын сүттен анағұрлым көп болады. Сонымен қатар бие сүттері де өзіндік дәмділік қасиеттерімен белгілі. Қазіргі күні сүтті түйе және бие шаруашылығы Қазақстанның бірқатар облыстарында тұрақтанып, тарихи қалыптасқан саласы болып саналады. Бұл саланың экономикалық тиімділігі өмірде сақталып отыр.

Шығармашылық жұмыстың мақсаты. Түйе сүтінің қасиеттерін, құрамы мен сапасын, сиыр және бие сүтімен салыстыра отырып зерттеу, сонымен қатар ауыл шаруашылық малдаының сүтіне қойылатын талаптарын зерттеу.

Сүттің құрамы мен қасиеті малдың түріне, тұқымына байланысты әр түрлі болады. Түйе сүті бие сүті мен сиыр сүтіне қарағанда қоюлау болады. Сүт майы түйе сүтінде 4,5-5,4 пайыз аралығында, бие сүтінен 3,5 есе, сиыр сүтінен 0,8-1,7 пайыз артық.

Түйе сүті май, белок, қантқа өте бай. Түйе сүті мен шұбаттың химиялық құрамы аса маңызды көрсеткіштері бойынша сиыр сүті мен қымызға қарағанда асып түседі. Шұбат құрамында сиыр сүтіне қарағанда белоктың 1,5 есе, қымызға қарағанда 2 есе көп екені байқалады. Қазақ айыр түйелерінің тұқымдарының сүт калориялығы 900-950 ккалға жетеді. Қыста сауынның азаюына байланысты сүттің калориялығы артып 1100 ккалға жетеді.

Ауыл шаруашылық малдарының сүтінің құрамы, %

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
 ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Кесте №1

Мал түлігі.	Су.	Сүттің майы.	Сүттің қанты.	Белок.	Тұз.
Сиыр.	87,2	3,8	4,8	3,5	0,7
Бие.	89,0	2,0	6,7	2,0	0,3
Аруана	86,4	4,5	4,9	3,5	0,7
Айыр інген	86,0	5,4	5,1	3,8	0,7

Сиыр сүтіне қарағанда түйе сүтіндегі май түйіршіктері ұсақтау болады. Сондықтан да олардың сіңімділігі же жоғары. Белокты фракциялары мен лактозаның мөлшері жөнінен де түйе сүті сиыр сүтімен салыстырғанда жоғары, әсіресе түйе сүтінде альбуминнің мөлшері анағұрлым жоғары болады. Түйе сүтінде белоктар мен құрамында азот бар қоспалардың бірнеше түрі бар. Белоктардың ішінде казеин, альбумин, глобулиндердің мөлшері өте көп. Казеин, кальций, фосфор комплексі күйінде болып, ұлтабар ферменттерінің және әлсіз қышқылдардың әсерінен тұнбаға айналады. Түйе сүтінен жасалған май сиыр сүтінен дайындалған майдан ақ түсімен ерекшеленеді. Осыған байланысты оны кулинария және кондитер өндірісіне пайдалану ұсынылды. Жаңа түйе майының физикалық-химиялық тұрақты шамасы сиыр майынан өзгеше.

Бие сүті құрамы жағынан түйе мен сиыр сүтіне қарағанда май мен белок мөлшері бойынша төмен, бірақ сүт қантының мөлшері оларда жоғары, сондықтан бие сүті дәмі жағынан тәтті, жағымды болады. Бие сүтінің май түйіршіктері өте ұсақ болады. Бие сүтінің май түйіршіктері өте майда болуына байланысты, қанша шайқағанмен майлары бірікпейді, сондықтан бие сүтінен май алынбайды. Сиыр сүтіне қарағанда бие сүтіндегі май түйіршіктері ұсақтау болады. Сондықтан да олардың сіңімділігі же жоғары. Белокты фракциялары мен лактозаның мөлшері жөнінен бие сүті әйел сүтіне жақындайды.

Ауыл шаруашылық малдарының сүтінің физикалық көрсеткіштері.
 Кесте № 2

Сүттің түрі.	Тығыздығы г/см	Майсыз құрғақ зат %	Қышқылдығы Т⁰
Сиыр сүті.	1,027 – 1,033	8	16 – 22
Бие сүті.	1,029 – 1,035	9 – 11	5 – 7
Түйе сүті.	1,031 – 1,037	12 – 18	22 – 24

Сүттің тығыздығы мен қышқылдығын салыстырғанда, тығыздығы бойынша мал сүттері деңгейлес, сиыр сүтінің тығыздығы $-1,027 \text{ г/см}^3$, бие сүтінде $-1,029 \text{ г/см}^3$.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
 ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

түйе сүінде -1,031 г/см³, қышқылдығы бойынша бие сүтінің сиыр және түйе сүтінен біршама төмендігі байқалады. Бие сүтінің қышқылдығы 7-9⁰ Т, сиыр сүтінің қышқылдығы 16-18⁰Т, түйе сүтінің қышқылдығы 22-24⁰Т тең.

Ауыл шаруашылық малдарының сүтінің сапасы

Түйе сүті болар-болмас сарғылтым ақ түсті, дәмі тәтті, сиыр сүтінен қоюлау, бусанған терінің әлсіздеу иісі болады. Оны тағамға сауған қалпында да, әр түрлі сүт тағамдары түрінде де пайдаланылады.

Бие сүті сәл көкшілдеу ақ түсті, тәтті және болмашы тіл үйретін дәмі бар. Мұнда құрғақ заттар едіәуір аз болады, бірақ сиыр сүтімен салыстырған сүт қанты көбірек. Сонымен бірге онда май мөлшері де аздау, бірақ оның есесіне витаминдерге өте бай.

Ауыл шаруашылық малдарының сүтінің сапасылық және физикалық-химиялық көрсеткіштері

Кесте №3

Көрсеткіштің аталуы	Сиыр сүті	Түйе сүті	Бие сүті
Дәмі және иісі	Балауса сүтке тән таза бөтен иіссіз	Таза жаңа сауылған сүтке тән	Таза, тәттілеу, бөгде иіссіз
Консистенциясы	Тұнбасыз біртекті сұйықтық	Дәмсіз және иіссіз. Біркелкі тұнбасыз және үлпексіз.	Біртекті, тұнбасыз
Түсі	Ақ, аздап сарғыш түстес	Ақтан сәл сарылауға дейін	Ақ, көгілдір түсті.
Майдың салмақты үлесі % кем емес	3,2-4,5%,	4,5-5,4	1,0-1,5 %
Қышқылдығы ⁰ Т көп емес	-16-18 ⁰ Т	22 – 24 ⁰ Т	5-7,0 ⁰ Т
Тығыздығы, кг/м ³ кем емес	1,020-1,038	1,031 – 1,037 г/м ³	1,029-1,031 г/м ³

Зерттелген мал сүттеріі сапасы мен физикалық-химиялық көрсеткіштері бойынша стандарт талаптарына сәйкес келді.

Қорытынды

Сүттің құрамы мен қасиеті малдың түріне, тұқымына байланысты әр түрлі болады. Түйе сүті бие сүті мен сиыр сүтіне қарағанда қоюлау болады. Сүт майы

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

түйе сүтінде 4,5-5,4 пайыз аралығында, бие сүтінен 3,5 есе, сиыр сүтінен 0,8-1,7 пайыз артық. Физикалық-химиялық қасиеті бойынша барлық малдың сүті деңгейлес.

Сүттің тығыздығы мен қышқылдығын салыстырғанда, тығыздығы бойынша мал сүттері деңгейлес, сиыр сүтінің тығыздығы $-1,027 \text{ г/см}^3$, бие сүтінде $-1,029 \text{ г/см}^3$ түйе сүінде $-1,031 \text{ г/см}^3$, қышқылдығы бойынша бие сүтінің сиыр және түйе сүтінен біршама төмендігі байқалады. Бие сүтінің қышқылдығы $7-9^{\circ} \text{ Т}$, сиыр сүтінің қышқылдығы $16-18^{\circ} \text{ Т}$, түйе сүтінің қышқылдығы $22-24^{\circ} \text{ Т}$ тең. Зерттелген мал сүттері сапасы мен физикалық-химиялық көрсеткіштері бойынша стандарт талаптарына сәйкес келді.

Түйенің жүн өнімділігі

*Кәрібай Нұрлыбек
“Ветеринария” мамандығының студенті
Жетекшісі: а.ш.ғ.к, доцент,
Жолшыбек Тұрсынбек*

Тақырыптың өзектілігі. Түйеден өндірілетін жүн өз сапасына байланысты өте жоғары бағаланады. Түйе жүні өнеркәсіп үшін таптырмайтын шикізат болып табылады. Бұл жүннен тоқылған матаға деген сұраныс та көп. Оның мықтылығына, жеңілдігіне және жұмсақтығына жүн жетпейді. Түйе жүнінен тоқылған орамал, кеудеше, шұлық суық өткізбейді, ал одан дайындалған күпілер жиырылып қалмайды.

Шығармашылық жұмыстың мақсаты. Түйе жүнінің қасиеттерін, құрамы мен сапасын зерттеу. сонымен қатар әртүрлі түйе түрлері мен тұқымдарының және олардың будандарының жүнін зерттеу.

Түйе жүні мынадай түрлерге бөлінеді: түбіт, аралық қылшық, жай қылшық, шуда. Түйе жүнінде өлі қыпшық және шайыр болмайды. Оның созылымдылығы мен таза жүн түсімі бойынша жүннің барлық түрінен артық, ал түбітінің жіңішкелігі $15,5-17,4 \text{ мкм}$.

1-кесте

Түйе түрлеріне байланысты жүн өнімділігі мен жүнінің таза талшықтарының шығымы

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
 ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Түйе түрлері	Қырқылған түйе саны	Орташа жүн өнімділігі, кг	Жүннің таза талшық-тағы шығымы, %
Айыр түйе	9	5 – 6	86,5
Аруана	8	3 – 4	78,6

Қос өркешті түйеден жүн көп алынады. Бір рет қырыққанда 5-6 кг жүн алуға болады. Ал аса ірі буралардан 16-18 кг жүн қырқылады. Түйенің жүн өніміне баға бергенде оның физикалық, техникалық қасиетін анықтайтын ұзындығы, жіңішкелігі, біркелкілігі, серпінділігі сияқты сапалық көрсеткіштерге мән беріледі.

2-кесте

Түйе жүнінің таза талшықтарының шығуы (пайыз)

Түйе және будан түйе түрлері	Мал саны	Жуылмаған жүннен шығатын таза талшық		Механикалық қоспасыз алынған таза талшық	
		Орташа	Ауытқуы	Орташа	Ауытқуы
Айыр түйе	33	86,5	42 – 89	82,0	73 – 89
Аруана	30	78,6	38 – 86	86,2	65 – 90
Нар мая	13	74,4	61 – 86	84,3	81 – 89
Құрт F ₂	20	74,6	54 – 81	83,7	78 – 88
Құрт F ₃	11	73,8	55 – 86	87,9	81 – 97

Жүн өнімділігі түсімі бойынша қазақ бактриандары өздері қатарлас қазақ дромедарларынан жоғары болатыны белгілі. Бір жасар қазақ бактриандарының орташа жүн түсімі 3 кг шамасында болып, оның ішінде 2,7 кг жұмсақ жүннен, 0,3 кг шудадан тұрады. Бір жасар еркек дромедар тұқымды боталардың жүн өнімділігі 2,6 кг болса, оның ішінде 2,1 кг жұмсақ жүн де, 0,5 кг шудадан құралған. Ұрғашы дромедар боталардың бір жасарында олардың орташа жүн түсімі 2,5 кг құраса, оның ішінде 2,0 кг жұмсақ жүн, 0,5 кг шуда болады.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
 ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

3-кесте
 Түйе жүнінің беріктігі

Түйе және будан түйе	Бір жастағы жас төл		Ересек түйелер	
	Мал саны	Жүнінің беріктігі	Мал саны	Жүнінің беріктігі
Айыр түйе	8	9,2	9	8,4
Аруана	7	10,1	6	7,4
Нар мая (F ₁)	-	-	4	7,7
Иір мая (F ₁)	7	8,8	5	8,3
Қоспақ	2	8,2	4	7,7

Түйе жүнін жұмсақ және шудаға жіктеу келесі белгілерге байланысты жүргізілді. Жұмсақ жүн, құрамында шамалы мөлшерде өскелең қылшықты жүн талшықтары бар, түбіт пен ауыспалы талшықтан тұратын, қысқа және жіңішке тұлымша түрінде болады. Шуда, құрамында түбіт, ауыспалы талшық және қылшығы аздау болып келетін қатқыл тұлымшалардан құралады.

Бактриандарда жұмсақ жүн жалпы денесінен қылшықты жүн өркешінің 2/3 бөлігінен, жал өркешінің 1/3 бөлігі мен мойын бөлігінің алқымынан қырқылады. Қылшық жүнді жалдың қарқынды өсуі мал екі жастан асқанда басталады.

Түйені қырку. Түйені қырку – еңбекті көп қажет ететін ауыр да жауапты іс. Түйені жылына бір рет – көктемде қырқады. Наурыз айынан бастап түйенің жүндері ұяңданады және көтеріліп шудада ұсталып тұрады. Егер жүнді түлегеннен бастап күнде жинап тұрмаса, көп түбіт шығынға ұшырайды.

Түйе жүнінің ластанбауы және қоқыстанбауы үшін қырқым алдында алдында берілетін суды шектейді және 10 – 15 сағат азықсыз ұстайды. Түйелерді қолмен және қой қырқуға арналған машиналы электрлік агрегатпен қырқады. Қолмен қырқу кезінде түйелерді шағын топпен жақсылап тазаланған тақыр жерге кіргізеді. Бұл жерде оларды ұстап жығып, жандарынан бекітіп, қайшымен қырқады. Ал машинамен қырқуға алдымен қырқу агрегаты, қырқу құралдары және қажет бөлшектер дайындап алынады.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Қорытынды

Қос өркешті түйеден жүн көп алынады. Бір рет қырыққанда 5-6 кг жүн алуға болады. Ал аса ірі буралардан 16-18 кг жүн қырқылады. Жүн өнімділігі түсімі бойынша қазақ бактриандары өздері қатарлас қазақ дромедарларынан жоғары болды. Бір жасар қазақ бактриандарының орташа жүн түсімі 3 кг шамасында болып, оның ішінде 2,7 кг жұмсақ жүннен, 0,3 кг шудадан тұрады. Бір жасар еркек дромедар тұқымды боталардың жүн өнімділігі 2,6 кг болса, оның ішінде 2,1 кг жұмсақ жүн де, 0,5 кг шудадан құралған. Ұрғашы дромедар боталардың бір жасарында олардың орташа жүн түсімі 2,5 кг құраса, оның ішінде 2,0 кг жұмсақ жүн, 0,5 кг шуда болды.

Түйе жүнін жұмсақ және шудаға жіктеуге байланысты, Бактриандарда жұмсақ жүн жалпы денесінен қылшықты жүн өркешінің 2/3 бөлігінен, жал өркешінің 1/3 бөлігі мен мойын бөлігінің алқымынан қырқылды. Қылшық жүнді жалдың қарқынды өсуі мал екі жастан асқанда басталады.

Роль учителя в современном обществе

---

*Мадиев Анай Шабанович
Преподаватель физической культуры
Школы-лицей №101 г. Караганда*

Содержание

1. Введение
2. Личностная характеристика педагога
3. Профессиональная компетентность педагога
4. Социальная роль педагогической профессии в современном обществе
5. Заключение

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

1. Введение

Современный мир быстро меняется выдвигаются новые требования к педагогу.

Какова же роль педагога в современном обществе?

Основной составляющей является обучение.

Главная задача сегодняшнего дня — воспитание молодого поколения, а именно: культурного, креативного, мотивированного. Именно педагог принимает в этом процессе активное участие. Для выполнения этой задачи к современному педагогу предъявляются высокие требования, а именно:

иметь высшее образование, быть эрудированным, быть культурным, постоянно повышать свой профессиональный и интеллектуальный уровень, одновременно обладать высоконравственными качествами, как: доброжелательность, честность, позитивное отношение к жизни, интеллигентность, чувство искреннего сопереживания. Только такому педагогу, учителю нового поколения, по силам выполнить поставленную задачу. Роль учителя в современном обществе велика. Ведь это далеко не профессия, а призвание.

Ученые, педагоги, психологи неоднократно обращаются к проблеме учителя, давая этому понятию иные названия, например, «компетенции», «профессиональные качества» учителя. Этот вопрос остается актуальным, так как естественно, с течением времени изменяется государство и общество, а значит, меняются требования, предъявляемые государством и обществом к учителю. Остается открытым вопрос, какие качества учителя должны быть постоянными, т.е. не зависящими от времени, а какие качества должны быть «подвижны», т.е. необходимыми учителю-педагогу в связи с требованием «нового» времени. Главная задача сегодняшнего дня — воспитание молодого поколения, а именно: культурного, креативного, мотивированного. Именно педагог принимает в этом процессе активное участие. Для выполнения этой задачи к современному педагогу предъявляются высокие требования, а именно: он должен иметь высшее образование, быть эрудированным, быть культурным, постоянно повышать свой профессиональный и интеллектуальный уровень, одновременно обладать высоконравственными качествами, как: доброжелательность, честность, позитивное отношение к жизни, интеллигентность, чувство искреннего сопереживания.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Только такому педагогу, учителю нового поколения, по силам выполнить поставленную задачу. Роль учителя в современном обществе велика. Ведь это далеко не профессия, а призвание. Роль педагога в прогрессивном развитии общества значительна хотя бы потому, что он воспитывает молодежь, формирует поколение, которое продолжит дело старших, но уже на более высоком уровне развития общества. Поэтому в какой-то мере можно сказать, что педагог формирует будущее общества, будущее его науки и культуры. Не удивительно, что во все времена выдающиеся деятели просвещения высоко ценили роль учителя в жизни общества. Так, например, всего 10–15 лет назад владение компьютерными технологиями не входило в число компетенций учителя, а сейчас это качество необходимо современному учителю. Эти вопросы актуальны и для педагогического образования «Какого учителя должен готовить педагогический ВУЗ?», и для директоров школ: «Какой учитель должен работать в современной школе?»; «Какой учитель необходим современному ученику?» и для родителей, которые неограниченны в возможности выбирать учебное заведение для своего ребенка.

2. Личностная характеристика педагога

Рассматривая профессиональную деятельность педагога, мы должны выделить субъекта этой деятельности – специалиста-профессионала, глубоко разбирающегося в социальных и ситуативных трудностях жизнедеятельности ребенка, способного прийти ему на помощь, в совершенстве владеющего комплексом общетеоретических и специальных знаний, необходимых умений и навыков, обладающего определенными способностями. Каждый человек индивидуален, у всех представителей профессии «педагог» должны быть общие особые черты. Каковы же требования к личностным особенностям педагога как профессионала?

Каждый, кто выбирает профессию педагога, берет на себя ответственность за тех, кого он будет учить и воспитывать, вместе с тем он отвечает за самого себя, за свою профессиональную подготовку, за свое право быть педагогом, преподавать. Достойное выполнение профессионально педагогического долга требует от человека принятия ряда обязательств.

Во-первых, следует объективно оценивать собственные возможности, знать свои значимые для данной профессии качества

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

(особенности саморегуляции, эмоциональные проявления, коммуникативные и т.д.).

Во-вторых, учитель должен обладать общей культурой интеллектуальной деятельности (мышления, памяти, восприятия, представления, внимания), культурой поведения, общения и педагогического общения в частности.

В-третьих, обязательной и основой успешной деятельности педагога являются уважение, знание и понимание своего ученика. Ученик должен быть понят педагогом и принят им вне зависимости от того какой он, совпадают ли их системы ценностей, модели поведения и общения.

Таким образом, профессиональные качества педагога должны соотноситься со следующими его психолого-педагогической деятельности: уважать в ученике человека, личность – (относиться к другим так, как ты хотел бы, чтобы относились к тебе); постоянно искать возможность саморазвития и самосовершенствования; передавать ученику знания так, чтобы он хотел и мог их освоить, был готов их использовать в своем самообразовании. Педагог должен владеть формами и методами воспитательной работы, используя их как на уроке, так и во внеклассной деятельности. Уметь общаться с детьми, понимая и принимая их, признавая их достоинство. Уметь обнаруживать и реализовывать воспитательные возможности различных видов деятельности ребенка.

В качестве специальных способностей можно выделить следующие: наблюдательность, способность быстро ориентироваться в ситуации, интуицию, эмпатию (способность представить себя на месте другого человека и понять его чувства, желания, идеи и поступки), рефлекссию и самоконтроль. Определяя личностную характеристику педагога, важно помнить, что он работает в сфере «человек - человек», которая в свою очередь определяет способность успешно функционировать в системе межличностных отношений. Педагогическая деятельность многопрофильна, но в какой бы сфере деятельности ни работал педагог, ему придется работать с людьми, и в первую очередь – с детьми. Его профессиональная компетенция будет определяться не только интеллектом, но и особенностями нервной системы: эмоциональной устойчивостью в процессе общения, что позволит противостоять эмоциональной усталости при работе с детьми, выдерживать большие нагрузки педагогических процессах. Особенности эмоциональной сферы принимают: эмоциональную стабильность, преобладание положительных эмоций, отсутствие

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

тревожности как черты личности, способность переносить психологические стрессы. Особенностью является высокая адаптивность педагога, открытость в общении.

Перечисляя личностные особенности педагога, нужно сказать, что они не являются общими для разных сфер педагогической деятельности, но можно сказать что они задают профиль личности современного социального педагога.

3. Профессиональная компетентность педагога

Понятие *профессиональной компетентности* педагога включает единство его теоретической и практической готовности к осуществлению педагогической деятельности и характеризует его профессионализм.

Понятие профессиональной компетентности педагога выражает единство его теоретической и практической готовности в процессе применения этих качеств говорит о его профессионализме. Условно отделяя профессиональную компетентность от других личностных образований, мы имеем в виду, что усвоение знания — не самоцель, а необходимое условие для применения знаний в действии, т.е. умений и навыков — главного критерия профессиональной готовности. В общем виде психолого-педагогические знания определены учебными программами. Психолого-педагогическая подготовка будущего педагога предполагает достаточно широкие знания методологических основ педагогики; закономерностей социализации и развития личности; сущности, целей и технологий воспитания и обучения. Поэтому психолого-педагогическая подготовка будущего педагога в первом своем приближении моделирует и реализует теорию и технологию педагогической деятельности. В результате модель профессиональной компетентности учителя может быть представлена как единство его теоретической и практической готовности. Педагогические умения здесь объединены в умения ставить педагогические задачи, задачи обучения и воспитания, изучение личности и коллектива с целью определения уровня их подготовленности к активному овладению новыми знаниями, отражению педагогических воздействий на этой основе развития как в целом, так и отдельных учащихся; выделение комплекса образовательных, воспитательных и развивающих задач; умения реализовать способы педагогических взаимодействий позволяющих построить и привести в движение логически завершенную педагогическую

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

систему, планирование образовательно-воспитательных и развивающих задач.

4. Социальная роль педагогической профессии в современном обществе

Учитель в широком смысле слова это тот человек, который передает знания, умения, навыки, опыт. Это тот человек, который обучает людей в учебных заведениях. Он воспитывает детей, обучает подрастающее поколение, развивает детей умственно, физически, эстетически; воспитывает социально активную личность, организует различные виды деятельности, такие как образовательную и оздоровительную.

История человечества показывает, что образование и общество неотделимы. Все глобальные проблемы (экономические, социальные, политические, культурологические, демографические, экологические и др.), с которыми сталкивается общество, так или иначе сказываются на сфере образования. Например, в связи с экономическими трудностями, переживаемыми многими странами, уменьшается государственное финансирование системы образования, что ведет к ослаблению материально-технического оснащения учебных учреждений, к снижению качества подготовки педагогических кадров, рождает у педагогов социальную неуверенность в завтрашнем дне. В результате снижаются способности к обучению. В период войн, этнических конфликтов, которые вспыхивают то в одной, то в другой точке планеты, проблемы образования уходят на последний план перед угрозой смертельной опасности, катастрофически падает сама возможность учиться в школе, посещать детский сад. С другой стороны, образование во многом определяет лицо общества. Ученые подчеркивают социальное значение образования как важной преобразующей силы общества. Отмечается, что для выхода из кризиса, переживаемого в настоящее время в мире, необходимо глубокое изменение в сознании и поведении людей. Центральное место в системе образования занимает учитель. Преобразовывать внутренний мир индивида на основе гуманистических идеалов, формировать нравственные качества, повышать уровень культуры, знаний и профессиональной подготовки человека - таковы задачи современного учителя на сегодняшний день. Социальная роль педагога заключается в возможности оказывать влияние на развитие тех или иных направлений в обществе, готовить подрастающее поколение к решению глобальных проблем современности, учить предсказывать и, если

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

потребуется, предупреждать их последствия. Для каждого отдельного человека образование имеет более или менее выраженную личностную ценность. Процесс получения образования, который в развитых странах занимает четверть жизненного пути современного человека, удовлетворяет потребности в познании, общении, самоутверждении. В ходе обучения выявляются и развиваются возможные способности учащихся, осуществляется самореализация. С помощью образования человек адаптируется к жизни в обществе, приобретает необходимые для этого знания и умения.

В связи кризисом в нашем обществе больно задел и сферу образования, что с наибольшей наглядностью проявилось в падении общественной ценности образования и тесно связанным с этим падением престижа учительского труда, вызвавшие изменение учебного процесса.

5. Заключение

Анализ роли педагогических профессиях на сегодняшний день в нашем обществе.

Итак, педагог должен обладать сегодня следующими качествами:

- *Общественномировоззренческими* (качествами, отвечающими требованиям общества): социальная ответственность; гражданственность; общественная активность; нравственная зрелость (высокая нравственная культура); убежденность учителя (убежденность преподавания своего предмета)

- *Профессионально-педагогическими* качествами: высокий уровень образованности; педагогический такт; педагогическая наблюдательность; интерес к ребенку как к личности; творческое отношение к делу; умение обобщать, изучать и перенимать педагогический опыт; педагогические способности (дидактические, организаторские, гностические, коммуникативные, конструктивные, сугитивные)

- *Личностными* качествами: справедливость; ответственность; принципиальность; доброта в сочетании с требовательностью; скромность; верность слову; общительность; сдержанность и др.

Переход к новым, демократическим взаимоотношениям между учителем и учеником является важнейшим звеном процесса перестройки образования на гуманистических началах, но это станет реальностью лишь тогда, когда общество в целом будет реформировано на принципах

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

рыночной экономики и демократические институты окончательно утвердятся в стране. Только тогда возрастет ценность образования в стране, повысится престиж учительской профессии, а учащиеся и их родители будут сознательно ориентированы на получение образования.

Таким образом, выпускник современной школы должен обладать определенными качествами личности:

- гибко адаптироваться в меняющихся жизненных ситуациях, уметь самостоятельно приобретать необходимые ему знания, умело применять их на практике для решения разнообразных возникающих проблем;

- самостоятельно критически мыслить, уметь видеть возникающие в реальной действительности проблемы и, используя современные технологии, искать пути рационального их решения; четко осознавать, где и каким образом приобретаемые им знания могут быть применены в окружающей его действительности; быть способным генерировать новые идеи, творчески мыслить;

- грамотно работать с информацией (уметь собирать необходимые для решения определенной проблемы факты, анализировать их, выдвигать гипотезы решения проблем, делать необходимые обобщения, сопоставления с вариантами решения, устанавливать статистические закономерности, делать аргументированные выводы, применять полученные выводы для выявления и решения новых проблем);

- быть коммуникабельным, контактным в различных социальных группах, уметь работать сообща в разных областях, в различных ситуациях, легко предотвращать или уметь выходить из любых конфликтных ситуаций;

- самостоятельно работать над развитием собственной нравственности, интеллекта, культурного уровня.

Главные задачи педагогов на сегодняшний день состоят в том, чтобы создать благоприятные условия для умственного, нравственного, эмоционального и физического развития личности; способствовать выработке научного мировоззрения; обеспечить освоение учащимися системы знаний о природе, обществе, человеке, его труде; сформировать приемы самостоятельной деятельности.

Мен таңдаған мамандық

Темирова Беибут Шугаевна
қосымша білім педагогы
КМҚК «балалар мен жасөспірімдер сарайы»

*Ең қиын мамандық - адам боп қалу
Хосе Хулиан Марти*

Мамандық таңдау деген өзің айналысқың келетін жұмысты таңдау ғана емес, өзің араласқың келетін ортаны да таңдау. Қазақ "Адам екі түрлі жағдайда қателеспеу керек: бірі - жар таңдағанда, екіншісі - мамандық таңдағанда" деп бекер айтпаса керек.

"Мамандық" сөзі латын сөзінен шыққан, "жұрт алдында сөйлеу, жариялау" дегенге саяды. Есте жоқ ескі заманда мамандықтың қазіргідей түр - түрі болмады. Әр адам барлық жұмыспен өзі ғана айналысатын. Дегенмен, әйелдер мен ерлерге деп бөлінетін жұмыстар болған. Ерлер аң аулап, үй тұрғызып, қару-жарақ жасаса, әйелдер жеуге жарамды өсімдіктерді жинап, тамақ пісірген, киім-кешек тігіп, бала тәрбиелеген.

Заман өзгерген сайын, адам да жетіліп, нарықтық қарым-қатынас пайда болды. Қоғам дамып, дүниеге түрлі жұмыстар, **сәйкесінше, түрлі мамандықтар келді.**

Кез келген еңбек мамандық емес. Еңбектің мамандық деп аталуының өзіндік шарттары бар: бірі - маман атануыңыз үшін білім алып, қолыңызға сол саланың дипломын, куәлігін, аттестаты не сертификатын алуыңыз керек болса, екіншісі - еңбегіңізге ақының төлені қажеттілігі.

Өз ісінің нағыз маманы атану екінің бірінің еншісіне бұйырмаған. Ол үшін ең алдымен **мамандығыңызға деген махаббат** керек. Мамандыққа деген махаббат пен **қарьерист болу** екеуі біздіңше екі бөлек нәрсе. Махаббатпен істелген жұмыс қана нәтиже бермек. Екінші сөзбен айтқанда, мамандығыңыз сіздің сүйікті ісіңізге айналуы қажет. Бұл жағдайда адам жұмысқа ерекше құлшыныспен кірісіп, жұмысынан ләззат алады.

Өз жаныңызға жақын мамандықты іздеп табу да барынша күрделі жұмыс. Өз қалауыңызды білесіз, бірақ мамандығыңыздың қалай аталатынын білмейсіз. Бұндай жағдайда психолог-профконсультант (мектеп

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

психологтары), мектеп мұғалімдері, оқу орындарының оқытушылары, ата-анаңыз, туған-туыстарыңыздың көмектеріне жүгінгеніңіз жөн.

Қазір **сауда-саттықтың** жүріп тұрған заманы болғандықтан, көптеген мамандықтар осының төңірегінде деуге болады. Агенттер мен менеджер мамандықтары сұранысқа ие десек, артық айтпаймыз. Мысалы, коммерциялық агент, жарнамалық агент, туристік агент, финанстық менеджер, сауда-саттық менеджері, жоба менеджері, кеңсе менеджері т.б.

Әлемде өзі қаламайтын мамандық иесі болып жүрген қаншама адам бар, өз жұмысын жанымен сүйіп істейтін адамдардың да саны аз емес.

Мамандық таңдаудан жаңылмай, өз өміріңіздің бір кірпішін дұрыс қалауыңызға тілектеспіз.

Біреу бала кезінде ғарышкер болуды армандайды, біреу ұшқыш, ал біреу аспаз... Бірақ өмірде бәрі де біз ойлағандай бола бермейтіні де бар. Кейбіреулердің мүмкіндігі тілегіне сай болмай қалады, қалаған оқуына түсе алмайды, отбасылық жағдайлар әсер етеді. Ал кейбіреулер бұрынғы арманынан әп-сәтте бас тартады, саналы түрде. Мамандықты дұрыс таңдау үшін армандап қана қоймай, әрекет етуге көшкен дұрыс.

Дұрыс таңдауың – сенің жарқын болашағыңның кепілі. Сенің жарқын болашағың – еліңнің кемел келешегі.

Қазақстан республикасы білім беру заңында көрсетілгеніндей, адамзат құндылықтарының, ғылым мен тәжірибе негізінде, жеке тұлғаны қалыптастыруға қажетті жағдайларды жасау-білім беру жүйесінің негізгі міндеті болып отыр. Кәсіби кадрларды дайындау проблемасын шешудің жаңа жолдары қарастырылуда. Білім беру саласында мамандарды даярлаудың қазіргі ұйымдастырылуының негізінде жүйелі білім берумен қатар, оқу материалын ұғынуда қиындықтар тудыратын бөлек-бөлек тұрғылар да бар мұндай жағдайдың негізгі себебі, біздің ойымызша, білім беру процесі негізгі оқу пәндерін оқыту әдістемесі саласындағы ғылыми ұсыныстарға негізделмейтіндігінде, ал оның өзі білім берудің барлық деңгейлерінде оқу-білім беру процесінің өрістеуіне кері әсер етеді. Кез келген пән бойынша оқу бағдарламаларын жасаушыларға оларды неғұрлым жандандырудың логикалық – психологиялық негіздерін жаңаша етіп іздестіру мәселесі қойылады. Бұл курсты оқыту ерекше жағдайы, оның логикалық негіздерін байланыстыру қажеттілігімен де, адамның онтогенетикалық даму заңдылықтарын оқыту психологиясы тұрғысымен де анықталады. Жаңа оқулықтар, бағдарламаларды жасауда негізгі қиындықтар бірнеше объективті факторларды: психиканың бейнелендіргіш және реттегіштік қызметін,

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

психологиялық феномендерді сипаттаудағы көпнұсқалықты, курстың субъект–субъектілік әрекеттестікке көшкендегі педагогикалық процеске қатысушылардың бәрінің де психикалық дамуына ықпал етіп, әсіресе студенттердің психикалық дамуы мен бағдар алуына пайдалы әсер етуін де қамтиды.

Өткен ғасырдың отызыншы жылдары Л.С.Выготский қазіргі кездегі оқыту процесінің маңызды қағидаларының бірін атап көрсетті: «оқыту дамудың соңында жүрмейді, керісінше оны жетелейді».

Л.С.Выготский, Д.Б.Эльконин, В.В. Давыдов зерттеулері дамытпалы оқыту қағидасының психологиялық негіздерін қалады .

Л.В.Занковтың дамыта оқыту эксперименталды жүйесі бірнеше принциптерге: қиындықтың жоғарғы деңгейінде оқыту принципі, теориялық білімдердің жетекшілік принципі, оқушының өз оқуын ұғыну (рефлексия), оқушылардың дамуын қалыптастыру принциптеріне негізделген. Л.В.Занковтың жүйесінің негізгі ерекшелігі: оқытудың жоғарғы қиындық деңгейінде өткізілуі .

Тұлға – белгілі бір даму деңгейіндегі кемелді дамыған санасы бар, мінез- құлық салыстырмалы түрде тұрақты, сондай –ақ өзінің қалыптарын және әлеуметтік ортамен қатынасын реттеуге қабілетті адам.

Айтылғанға орай тұлға қандай да бір керемет жетістіктермен байланысты болуы міндетті емес. Әрбір қарапайым ересек адам – тұлғаның негізгі және анықтаушы белгілері мыналар: сана-сезім, даралық сипаттар, өзін-өзі меңгеру, активтілік, басқа адамдармен дұрыс қатынас жасау.

Индивид – жеке тұлға бір адам. Даралық – бұл адамның өзіндік ерекшелігі. Даралық қайталанбайтын, тек бір адамға ғана тән қасиеттері мен ерекшеліктері, бір адамда өзгелерден ажыратып тұратын қасиеттер. Даралық белгілі бір деңгейде тұлғаны басқалардан ажырататын мәнді ерекшеліктермен ажыратылады. Бұл адамды ынта қабілеттіліктер, мінез – ерекшеліктері. Адамның жекелеген қасиеттеріне негізінен оның кәсіптік жарамдылығы бағынышты. Адамның даралық ерекшеліктері индивидтің даму барысында қалыптасады. Осы процесс кезінде нерв жүйесінде, ақыл – ой сезімде және жігерде ынтада, бейімділікте қабілеттер, дарында, темпераментте, мінез – құлықта өзгешеліктер байқалады. Бұл ерекшеліктердің бәрі адамның мінезіне, яғни оны оқудағы және жұмыстағы жетістігі мен сәтсіздігі бағынатын тұрақты психикалық қасиеттерге ықтимал. Адам дамуына бірнеше белгілі факторлар әсер етеді. Мұндай факторлардың бір тобы биологиялық факторлар тобы деп атауға болады. Оған тұқым

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

қуалаушылық факторлар, туа біткен қылықтары жатады. Даму факторларына екінші тобы әлеуметтік факторлар деп аталады. Және оған өмірдің қоғамдық шарттары өмір сүріп отырған орта және мақсатқа бағытталған тәрбие жатады. Әрбір ересек адам күрделі ішкі құрамы бар тұлға. Жасөспірімге мамандық ұсынғанда оның қандай да бір жеке қасиетіне емес, қайта тұлғалық қасиеттеріне сүйенгені дұрыс. Жеке адамның дамуына туа біткен және әлеуметтік факторлар әсер етеді.

Тұлғаның әр түрлі қасиеттерін қалыптастыруда тұқым қуалаушылық факторлардың және қоршаған ортаның рөлі бірдей емес, сондықтан тәрбие жолымен нені жасауға болатынын әрдайым есте сақтаған жөн.

Кәсіби бағдар жұмысының нәтижесі оқушыларда қалыптасқан кәсіби таңдаудың болуы. Сондықтан кәсіби бағдарда басқару тетігі жеке адамның кәсіби таңдауын дамыту арқылы іске асады.

Бұл дамудағы бірінші кезең жеке кісіге қоғамдық ұйымдардың әлеуметтік жағдайдың әсерінен болатын, өз мақсатын белсенді түрде іздеу кезеңі.

Екінші кезең - өмірдегі өз орнын таңдау және өз мақсатын толық, терең түсіну.

Үшінші кезең - өмірлік құндылықтарды жеке тұлғаның жүзеге асыру кезеңі.

Мамандық таңдауда ықпал ететін күштер жеке адамның барлық шағын қамтып отырғанда ғана тиімді болады. Жас жеткіншектердің мамандық таңдау - өзінің кәсіби бағдар іс - әрекетінің субъектісі ретінде анықталады. Оқушының мамандық таңдауы табысты аяқтау үшін оған кәсіби қажетті қасиеттер болуы шарт. Кәсіби қасиеттер дегеніміз – сол таңдаған мамандығына орай психикалық, физиологиялық және физикалық түрдегі әзірліктің бар болуы және сол мамандық талап ететін шарттарға икемді таныту.

Мамандық таңдау процессінде кәсіби сана – сезім көп әсер етеді. Жеке кісінің өз мақсаттарына, ұстаған идеясына ойлаған құндылықтарына өз мүмкіндіктерінің сайма – сай келгені дұрыс.

Сана – сезімнің нақты формасы, өзін - өзі бағалауы. Бұл қасиет ішкі реттендірудің басты шарты болып табылады. Сол арқылы оқушы қай кәсіпті таңдайтынына зер салып әрекет етеді.

Жоғарғы сынып жасындағы оқушылар үшін жетекші іс - әрекет білім алумен қатар болашақ мамандығына қажетті пәндермен білімге көп көңіл бөле отырып жұмсайды.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Оқушылардың барлық іс - әрекеттері өзара байланысты болса және оған ұйымдасқан психологиялық ықпал жасаса, ол өз мамандығын таңдау жолында кездесетін қарама – қайшылықтарды шеше алады. Оқушы жастардың кәсіби бағдар таңдауына тиімді басшылық жасау үшін белгілі бір көрсеткіштерді негіздетіп алу қажет.

Олар:

- кәсіп жайлы хабарлануы (таңдаған мамандығын оқып-үйренетін оқу орындарын, сол кәсіптің мазмұнын, экономикалық аймақтың мамандарға сұранысын білу);

- кәсіп таңдауынан қоғамдық маңызды мотиві (оқушы мемлекет мұқтаждығын ескеріп мамандық таңдауы);

- кәсіби қызығушылықтың қалыптасуы;

- белгілі бір кәсіпке арнайы қабілеттердің бар болуы (жараиылыстану ғылымдарына, қоғамды ғылымға, өнерге, спортқа, т.б);

- таңдаған мамандық бойынша өмірлік тәжірибесі (үйірмелерге, факультативтік пәндер тобына қатысуы, т.б);

- кәсіптік ойындарға қатысуы;

- кәсіптік икемділіктің нақты дәрежесі;

- денсаулық жағдайы (дәрігерлік көрсеткішке сәйкес кәсіпке жарамдылығы).

Оқушылардың кәсіби таңдауы әр сатыда әр қилы көрінеді. Сол себепті кәсіптік бағдардың психологиялық мәнін білу жеткіншектердің психологиясын және жас ерекшеліктерін ескере отырып, оның даму сатыларын анықтауға мүмкіндік береді. Мамандық таңдау сатылары:

а) ізденіске бағыттаушылық (1- 4 сыныптар);

ә) субъективті құндылықтарға сүйену (5 – 8 сынып);

б) әлеуметтік негізде (9 -11).

Оқушыларда кәсіби таңдаудың қалыптасуы негізгі кәсіби шарттардың орындалуы болып саналады. Ол шарттарға мыналар жатады: таңдаған мамандықтың елдің кәсіби мұқтаждықтарына сай келуі, таңдаған кәсіптің оқушының ынтасына келуі, түлектердің өндірістік және қоғамдық белсенділігін жоғарылығы мамандығына қанағаттануы, өз икемділіктері мен мүмкіндіктерін қоғам мұқтаждығымен бірге қарастыруы, осы процесті көңіл – күймен сезінуі.

Оқу процесіндегі кәсіби бағдар мақсаты мен міндеті оқушының дүние танымдық көзқарастарымен қатар дамып, ұштасып отыру керек.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Жасөспірімдердің кәсіби бағдар процесінің дамуында оқу, еңбек, қоғамдық саяси жұмыстар жетекші орын алады.

Ғылыми – техникалық прогресс жағдайдағы өндірістік күштердің жедел дамуы, өндірістің автоматтандырылуы мен жаңа технологиялардың өмірге енуі және нарық қатынастарына бейімделген қазіргі экономикаға зәру мамандарды даярлау күн тәртібіне қойылып отыр. Сол себепті жастардың кәсіби мамандық таңдау жолында қоғам мақсатты түрде ықпал ету қажет болып отыр. Ол маңызы бар шараға айналып отыр. Кәсіби бағдардың оқушылар арасындағы қоғамдық рөлінің ұлғайуы осы процесті басқарудың ғылыми жүйесін құруды талап етеді.

Кәсіби бағдарды басқарудың тиімді тәсілдерін дұрыс таңдау адамның еңбегіне деген қажетін анықтайтын мынадай факторларға тәуелді:

1. Қоғамның әлеуметтік – экономикалық құрылымы;
2. Белгілі бір еңбек түрінің технологиялық және функционалдық ерекшеліктерінің мазмұны;
3. Жас адамның бойындағы белгілі бір кәсіби бағдар негіздерін – қызығушылықта, икемділіктерді қабілеттерді дамытып, қалыптастыру үшін жеке кісіге психологиялық әсер ету.

Қазақстандағы білім беру жүйесін реформалаудың ең басты міндеті балаға өмірде қажет болатын білім беру, оны алдын – ала белгілі бір мамандыққа дұрыс даярлау, икемдеу. Оқушының ел ертеңі үшін нағыз азамат болып тәрбиеленіп шығуы үшін мектептерде қоғамдық пайдалы еңбектің маңызы зор. Кейбір мектептердегі шағын цехтар өнім шығарумен айналысып, оны өткізіп табыс табуда. Осыған орай мектеп жасындағы балалардың еңбекке араласуы жасына қарап анықталып, арнайы бағдарлар жасалып, еңбек сабақтарын көбейтуді қажет етеді. Мектеп тек қана орта білім беру ғана емес, сонымен бірге жасөспірімдерге арнаулы еңбек сабақтарын көбейтуді қажет етеді. Мамандық таңдау үшін әртүрлі іс-әрекеттер процестерінде даму динамикасында негіздей қарауды талап етеді.

Ол іс - әрекеттер мыналар: танымдық, қоғамдық пайдалы еңбек, коммуникативті әрекеттер.

Мектеп оқушыларының кәсіби қызығушылықтары негізінен алғанда оқу іс - әрекет кезінде қалыптасады да, «күшті сынау», яғни өндірістік еңбекте бекітіліп кейіннен мамандық таңдауға айналатын икемділіктер дәрежесіне көтеріледі. Сонымен қатар жасөспірімнің санасында өзінің болашақ кәсіпкер мамандық иесі ретінде сезінуі, өндірістің әр саласында қызмет жасап жүрген адамдарға еліктеу мамандық таңдауын жетілдіреді. Бұл жұмыстар ортақ

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

жүйе ретінде қарастыруды талап етеді. Кәсіби бағдар жүйесінің құрылымдық элементтері оң мақсаттарын орындауға бағытталған. Сонымен бірге әрбір элементті басқа дәрежедегі жүйе ретінде қорғау болады. Ол өз кезеңінде өз міндеттерін шешеді. Сатылық принципі көп дәрежелі және көп баспалдақты күрделі және үлкен жүйелерді қарастырады. Әрбір саты төменгі сатыны басқарады да бір мезгілде жоғары дәрежедегі сатының басқару объектісі болып табылады. Негізінен алғанда кәсіби бағдарды басқару мына үш сатыда жүзеге асады: әлеуметтік, ұйымдастырушылық, педагогикалық – психологиялық.

Әлеуметтік сатыда кәсіби бағдарды басқару қоғамдық масштабта жүзеге асырылады. Бұлар жекелеген шаралар мен байланыс құралдар арқылы жасалатын үгіт – насихат. Ұйымдастырушылық сатыдағы кәсіби бағдарды басқару оқу – тәрбие процесі үстінде жүзеге асады. Педагогикалық, психологиялық сатыдағы кәсіби бағдарды басқару сынып жетекшінің, кәсіби бағдар беруші мамандардың, мектеп психологтарының оқушымен тікелей қарым – қатынас жасауы нәтижесінде жүзеге асады.

Үйірме сабақтарында тәрбиеленушілердің бейімділіктеріне қарай кәсіптік бағдар беру

Айешов Сағат Төлеуович
бөлім менгерушісі
КМҚК «Балалар мен жасөспірімдер сарайы»

Қазақстан Республикасы демократиялық, зиялы, құқықтық және әлеуметтік мемлекет болып саналады. Бәсекелік механизміне негізделген нарық, еңбек адамынан ерекше іскерлік пен кәсіби шеберлікті талап етеді.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Бүгінгі таңда кәсіптік бағыт беру әлеуметтік сұранысқа айналып отыр. Мамандық таңдау адам өміріндегі маңызды, қиын және жауапты кезең, сондықтан дұрыс қадам жасау үшін жастарға кәсіби бағдар берудің маңызы зор. Қай істің де алға өрлеуі мамандардың біліктілігіне байланысты. «Кәсіби бағдар беру» дегеніміз өзге мемлекеттердегі жастарға кәсіби бағдар беру жүйесін қарау; кәсіби бағдар берудің қалыптасу механизмін меңгеру; кәсіби бағдар берудің мазмұны мен қазіргі кәсіби бағдар берудің әдістерін талдау; кәсіби бағдар беру жүйесіндегі мәселелер, кәсіби бағдар беру әрекеті деп білуіміз керек. Кәсіби бағдар беру жұмыстарының теориялық негіздері: Кәсіби бағдар беру жұмыстарының бағыт-бағдары әлемдік білім беру кеңістігіне бағытталған.

Кәсіби бағдар берудің негізгі мақсаты:

-балалардың бойындағы ішкі психологиялық – әлеуметтік мәнділікті реттеу; -түрлі еңбек қызметтері мен сыйластық қатынастарын тәрбиелеу; - кәсіпті өз бетінше, саналы түрде таңдауға бағдарлау;

Міндеттері: білім, білік, дағдыға негізделген әрекет, шебер жұмыс, еңбек функциясын ұйымдастыру, кәсіби бағдар беру арқылы жұмыстық кәсіп негіздерін қалыптастыру.

Кәсіби бағдар берудің принциптері :Танымдық, сайкелушілік, белсенділік, даму деп бөлінеді.

Танымдық принцип. Мамандық таңдаудағы еңбек іс-әрекетіндегі тек өзінің ғана түрлі еңбек қызметтері мен сыйластық қатынастарын тәрбиелеу; Сай келушілік принципі. Қызығушылығы, икемділігі, ынтасы, таңдаған мамандығына сай болуы.

Белсенділік (активность) принципі. Мамандық таңдаудағы өзін-өзі тануы. Даму баланың бойында ішкі психологиялық – әлеуметтік мәнділікті реттейтін қызмет болып есептеледі.

Еліміздің бүгіні мен ертеңі жастардардың қолында. Қоғамдағы қайта дайындау, міндетті түрде жастардың еңбекке деген мотивациясы, республикамыздағы экономиканың есуі, әр-түрлі кәсіпкерлік мамандықтардың көбеюі мамандық таңдауды қиындатып отыр. «Мамандық» профессия – деген латын сөзінен шыққан. Мамандық таңдау – өте жауапкершілікті және маңызды іс. Мамандық дегеніміз қоғамдық пайдалы іс-әрекет, жас жеткіншектердің қазіргі нарықтық қатынасқа кіруі; өзінің өмірлік позициясын қорғай білуі; қоғамдық өмір туралы экономикалық және саяси білім алуы; құқықтық мәдениетті дамытуы.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Кәсіптік бағдар берудің әдістері мен формалары. Кәсіптік бағдар берудің мағынасы – оқушының ерекшеліктерін ашу. Кәсіптік бағдар бойынша педагогтардың негізгі функциялары:

- тұлғаны қалыптастыру және дамытуды, оқып үйрену;
  - икемділіктерді қалыптастыру және дамыту туралы әңгімелесу;
  - белгілі бір практика кезінде кәсіптік қызығушылығын анықтау;
- оқушыларды республикадағы, аудандағы, қаладағы негізгі жұмыс түрлерімен

- таныстыру;
- белгілі бір кәсіп және мамандыққа қоятын талаптармен бірге білім, іскерлік,

- қиындықтарды игерту;
  - еңбек жағдайы және сипаты, қоғамдық өзара қарым-қатынастармен таныстыру;
  - қазіргі кезде жаңа техника мен технологияның енуіне

байланысты мамандық таңдау жөнінде консультациялар беру;

Кәсіптік бағдарды іске асыра отырып, төмендегілерді есепке алу керек:

- кәсіптік бағдар жұмыстарын бастауыш сыныптардан бастау;
- кәсіптік бағдар барлық балаға қажет және ол тұлғаның дамуына жағдай жасауы керек;

- кәсіптік бағдар барлық оқу-тәрбие жұмыстарының интегралдық бөлімі;

Мамандықты еркін әрі саналы таңдау үшін, болашақ буынның барлық оқу-тәрбие процесі кезінде кәсіптік қызығулықтары, икемділіктері, мотивтері, оқу барысы кезінде тәрбие және өнімді еңбек жан-жақты болғанда ғана іске асады;

Мамандық таңдау – жауапты да күрделі іс-әрекет. Таңдаған мамандығы еңбек рыногында сұранысқа ие ме? Мамандықтың қоятын талаптарын, яғни еңбекке даярлығын анықтау, мамандыққа оқыта отырып қаблеттілігін білу. Бала мамандықты өзі таңдайтын болса жемісі нәтижелі болады.

Кәсіби бағдар берудің негізгі формалары: оқу лекциялары, саяхаттар, әңгіме, демонстрациялау, лабораториялық және практикалық тапсырмалар, кітаппен жұмыс.

Кәсіптік бағдар беруде кәсіби ақыл – кеңестің алатын рөлі зор. Қай істің де алға өрлеуі мамандардың біліктілігіне байланысты. Соңғы жылдары мемлекет тарапынан жастарға айтарлықтай қамқорлық жасалынып жатыр.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Кәсіби таңдауға дайындық мәдениеті оқушыны еңбек етуге баулиды. Үйірме сабақтарында бейімділіктеріне қарай кәсіптік бағдар беруді жүзеге асыру сауалнама кешенді ақпарат алу мақсатында қолданылады. Зерттеу үшін зертханалық және табиғи эксперимент қолданылады. Арнайы зерттеуде әр-түрлі әдістер қолданылса, мәліметтер жан-жақты және толық болады.

Кәсіптік бағдар беру әдістерінің сан қырлы салаларын екі топқа бөлуге болады:

а) өндірістік практика; б) сабақтан тыс жұмыстар барысы. Кәсіптік бағдар беруде кәсіби ақыл – кеңестің алатын рөлі зор. Балаларды мамандық таңдауға даярлау міндетін іске асыруда кәсіп түрлерімен таныстыруға арналған ұжымдық іс-шараларын өткізу қажет. Атап айтқанда, тәрбие сағаттары : «Біздің ата-аналарымыздың мамандықтары» тақырыбы бойынша әкемнің (немесе анасының, қалауы бойынша) мамандығы; оның мазмұны туралы айтылады. Бұған әрбір бала мамандықтар жайлы ақпарат және хабар дайындайды. «Өмірдің мақсаты» мен «Өмір жолын саналы таңдап алу», «Менің болашақ мамандығым», «Кәсіптік еңбекте шеберлікке жету үшін не қажет»? Мамандық таңдағанда өз жеке басыңның талап-талғамын ғана есепке алу керек пе? мәселелерін талқылау кезінде белгілі ғалымдардың, қоғам қайраткерлерінің мамандық таңдауы туралы айту;

Үйірме мүшелері мынадай құндылықтардың бар екенін білуі керек :

1. еңбек ұжымындағы беделі;
2. жақындарының, достарының, таныстарының құптауы;
3. өзін-өзі жетілдіруі, өзін-өзі көрсетуі;
4. білімін, қабілетін пайдалану;
5. еңбектің шығармашылық сипаты;
6. өз ісінің шебері болуы;
7. жеке адамды қанағаттандыратын лауазым мен болашақтың болуы.

Құндылықты таңдағанда мотив үлкен роль атқарады. Ал оның өзі

- 1 – жалпы мотивтер;
- 2 – мамандықтың романтикасы;
- 3 – танымдық сипаттағы мотивтер;
- 4 – мамандықтың қоғамдық мәнділігі басым мотивтер;
- 5 – мысалға сілтеу;
- 6 – мотивін көрсетпеген таңдау.

Мотивтердің сипатына қарай 4 топқа бөлуге болады:

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

мамандықты таңдаудың себебін анық және дәлелді қылатын мотивтер;

анық емес, жеткіліксіз мотивтер;
дәлелсіз, нақты емес мотивтер;
ешбір дәлелі жоқ мотивтер.

Балалардың жауаптары мұғалімдердің, ата-аналардың осы бағытта жұмыс жүргізу қажеттігінен туады.

Сонымен кәсіптік бағдар беру – көп салалы, әрі қиын үрдіс. Кәсіптік бағдар беруде әрбір баланың психофизиологиялық жеке қасиеттері, мамандыққа икемі, қабілеті мен мінездемесін зерттеу алынған мәліметтерді салыстыруға, сараптауға негізделеді. Еліміздің жаңа экономикалық жағдайында, адам өз игілігіне өзі жауапты, өскелең ұрпақтың білімі, әлеуметтік – мәдениетке сәйкес болуы қажеттігін ұғынуымыз керек. Бәсекелік механизміне негізделген « нарық еңбек » ерекше іскерлік, шеберлік, адамдармен тұрақты қарым-қатынас жасау үрдісін қалыптастырады. Үйірме сабақтары барысында және машықтандыру (практикалық) сабақтарында еңбек дағдылары, іскерлік, төзімділік, шыдамдылық, өзара түсінушілік, ынтымақтастық т.т қасиеттер қалыптасады. Көптеген шет елдерде кәсіби бағдар беру бюросы дамыған. Кәсіпті таңдағанда басты құндылықтардың бірі – материалдық-практикалық құндылық, келесі құндылық – қоғамда өз орнын табу, халық шаруашылығына қажет болу.

Кәсіптік бағдар беру жұмысының жүйесі

Кәсіптік бағдар беру дегеніміз — педагогтардың, психологтардың, дәрігерлердің және басқа да қызметкерлердің қоғамның қажеттілігіне қарай әрбір оқушының қабілеттілігі мен бейімділігін ескере отырып, кәсіптік қызығуы мен қабілеттілігін қалыптастыруға және мамандық таңдауға көмектесуде, мақсатты істелетін жұмыс.

Мамандық туралы жеткіліксіз білу — мамандық таңдауда кездейсоқтыққа әкеліп соқтырады. Мамандық таңдауда қателесу сайып келгенде, таңдаған мамандығын жек көріп, жұмыс орнын жиі өзгертуге себепші болады.

Мектептегі кәсіптік бағдар беру жұмысының негізгі міндеттері төмендегідей:

— оқушыларды көпшілік мамандықтар туралы түсінікпен қаруландыру;

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

- кәсіптік қызығуы мен бейімділігін, қабілеттілігін қалыптастыру және дамыту мақсатында оқушылардың дара ерекшеліктерін зерттеу;
- мектеп бітірушілерге мамандық таңдауға көмектесу;
- оқушыларды белгілі мамандықтың түрін меңгеруге бейімдеу.

Кәсіптік бағдар беру жүйесінің құрамды бөліктеріне (компоненттерге), кәсіптік ақпарат, кәсіптік ағарту жұмысы, кәсіптік ақыл-кеңес және кәсіптік іріктеу (профотбор), кәсіптік бейімделу жатады. Кәсіптік ақпарат — орта мектептегі кәсіптік бағдар берудің ең негізгі нысандарының бірі. Кәсіптік ақпарат арқылы оқушылар әр түрлі мамандықтардың маңызы мен мәні туралы түсініктер алады. Мамандық бойынша адамға қойылатын талаптармен таныстырылады. Мамандықтың ерекшелігі, оның қоғамда алатын орны туралы түсініктер беріледі.

Кәсіптік ақпарат өте қиын, жан-жақты жұмыс. Ол әрбір экономикалық ауданның мамандарға қажеттілігі мен оның даму келешегі ескеріле отырып жүргізіледі. Кәсіптік ақпараттың мазмұны, ұйымдастыру мен әдістері әр жас кезеңінде әр түрлі болады. Сондықтан да мектеп оқушыларының жас ерекшеліктерін ескере отырып жүргізу керек. Мәселен, бастауыш класта мамандық таңдау емес, еңбекті сүй, құрметтеу бағытында жүргізілу керек. 5-8 сыныптарда оқушылардың политехникалық ой-өрісін кеңейту, оларды сол экономикалық ауданға қажетті кең тараған мамандықтың түрлерімен таныстыру керек. Ал 9-11 сыныптарда әрбір мамандықты терең оқытуға көңіл бөлініп, белгілі бір кәсіпке қызықтыру қабілеттілігін дамыту керек болып табылады. Бұл кездегі оқушылармен жұмыстың негізгі түрлері-факультативтер, техникалық үйірмелер, әр — түрлі мамандық таңдауға бағытталған клубтар, т.б.

Кәсіптік ақпараттың өте көп тараған түрлерінің бірі — өндіріске саяхат жасау, әр түрлі мамандық иелерімен кездесу және кештер өткізу, жоғары сынып оқушылары мен өндіріс ұжымдары және кәсіптік-техникалық мектептердің оқушыларымен біріккен конференциялар, кәсіптік бағдар беру университеттерін ұйымдастыру, т.б. болып табылады. [5, 103 б]

Мектептегі кәсіптік бағдар беру жұмысының ішінде кәсіптік ақыл-кеңес ерекше орын алады. Негізгі мақсаты — балалардың денсаулық, анатомиялық-физиологиялық және әлеуметтік психологиялық жағдайын талдау негізінде жоғары сынып оқушыларының назарына кәсіптік топтар мен мамандықтарды ұсыну. Кәсіптік ақыл-кеңес жұмысына ата-аналар құрамынан, шефтік мекемелер мен өндіріс орындарынан қызметкер мамандар тартылады. Кей жағдайда кәсіптік ақыл-кеңес жұмысы өндіріс

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

орындарында, кәсіптік техникалық училищелерде өндірістік оқу цехтарында, кәсіптік бағдар беру кабинеттерінде жүргізіледі.

Кәсіптік іріктеу — (профотбор) мамандықты меңгеруге жарамдылығын арнаулы әдістеме арқылы анықтауға бағытталған зерттеу процесі. Қоғамда кәсіптік іріктеу белгілі бір мамандықтың түріне зорлықпен жүргізілетін «бейімдеушілік» түрінде болса, кәсіп-тік іріктеудің (профотбор) негізіне оның гуманистік, тәрбиелік мәні, жастардың жаңа жағдайда жұмысқа «үйренуі» жатады.

Кәсіптік бейімделу (профадаптация) жұмыс орнында, тәжірибелік еңбек әрекетінде іске асады. Кәсіптік бейімделу дегеніміз — мамандыққа жаңа жағдайда бейімделу. Онда жастардың алғашқы әсерлері, олардың еңбек әрекетінің мақсатын саналы түсінуі мен сезінуі және мамандыққа қызығуын қанағаттандыруының мәні ерекше. Кәсіптік бейімделудің тиімділігі тек қана нақтылы еңбек нәтижелерінен көрінбейді, ол сонымен қатар өндіріс ұжымында, еңбекке жаңл араласқан жастармен жүргізілетін жүйелі жұмыстың нәтижесінде іске асады. [6, 96 б]

А.С.Макаренко тәрбиенің осы сияқты кейбір күрделі мәселелерін педагогикалық теорема деп атады. Мұндай теорияның қатарында «үш күш одағы»- мектепті, үйелменді, жұртшылықты жатқызуға болады. Мектеп оқушыларға кәсіптік бағдар беру жұмысын ұйымдастырушы және үйлестіруші орталық. Мектепте кәсіптік бағдар беру жұмысын ұйымдастыратын-мұғалім, сынып жетекшісі, еңбек сабағының оқытушысы, сыныптан және мектептен тыс тәрбие жұмысын ұйымдастырушы, яғни, бүкіл педагогикалық ұжым. Сынып жетекшісі барлық бағдар беру жұмысын басқарады. Оқушыларды белгілі мамандықты тыңдауға даярлайды. Сынып жетекшісі кәсіптік бағдар беру жүйесінің құрылымына сүйеніп, оқу-тәрбие жұмысы жоспарында негізгі бағыттарды белгілейді. Мысалы: кәсіптік ақпаратты ұйымдастыру, кәсіптік ақыл-кеңес беруге көмектесу, мектеп бітірушілерді жұмысқа орналастыру, т.б.

Еңбек пәнінің оқытушысы — еңбек тәрбиесі, оқыту және кәсіптік бағдар беру жұмысының негізгі тұлғасы. Еңбек сабақтарында алған білімдерін тәжірибеде қолдана білуге, мамандықты таңдауға бағыт береді. Сыныптан және мектептен тыс тәрбие жұмысын ұйымдастырушының негізгі қызметі: біріншіден кәсіптік бағдар беру кабинетінде анықтамалық ақыл-кеңес материалдарын жинау, екіншіден, әр түрлі сыныптарда кәсіптік бағдар беру әдісі және оқушыларға психологиялық-педагогикалық мінездеме дайындау жөнінде мұғалімдер және сынып жетекшілері үшін ақыл кеңес

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

ұйымдастыру; үшіншіден, мамандық жайында оқушылармен әңгімелесетін кәсіпорын өкілдерімен кездесу өткізу; төртіншіден, бүкіл кәсіптік бағдар беру жұмысын жоспарлау, қорытынды жасау. [7, 152 б]

Мектеп директоры мектептегі кәсіптік бағдар беру жұмысына көп көңіл бөледі, оны бақылайды, басқарады. Кітапханада кітапхана меңгерушісі еңбек тәрбиесі, политехникалық білім беру және мамандық таңдау мәселелеріне арналған көрнекті педагогтар мен психологтардың еңбектерін, сңбек жайындағы заңдарды, жастарды жұмысқа орналастыру жайындағы әдебиеттерді, жоғары және арнайы орта оқу орындарына, кәсіптік-техникалық мектептерге түсу туралы анықтамалықтарды күні бұрын іріктеп алуға тиіс. Осылардың бәрі мектеп бітірушілер үшін қажетті ғылыми еңбектер және құжаттар болып есептеледі.

Мектепте кітапхана меңгерушісі жұмысының негізгі бағыттары:

— мұғалімдерге, сынып жетекшілеріне көмек көрсету. Ол үшін кәсіптік бағдар беру мәселелеріне байланысты әдебиеттердің картотекасын жасау, жаңа әдебиеттер жөнінде педагогикалық кеңесте, оқушылар алдында шолу жасау;

— мамандық жөніндегі кітаптардың, мақалалардың тақырыптық көрмесін ұйымдастыру, әдебиеттердің библиографияның тізімдерін жасау, ілу;

— әр түрлі мамандықтардың ерекшеліктеріне байланысты оқушылар үшін оқырмандар конференциясын, пікірталастар, тақырыптық кештер ұйымдастыру, т.б.

Кітапхана жұмысын осы бағытта ұйымдастыру кәсіптік бағдар беру ісін жетілдіруге мүмкіншілік жасайды. Әрбір ата-ана кәсіптік бағдар беру жұмысын өздерінің мамандықтарымен таныстырудан бастауы керек. Оларды өздері жұмыс істейтін кәсіпорындардағы еңбектің мазмұны мен механизмдерімен, өндірістің принципімен және технологиялық процестерімен таныстырады. Тәрбие жұмысының мұндай түрлері ата-аналардың еңбек іс-әрекетіне балалардың ынтасын көтереді. Балалардың кәсіби ынтасын дамыту үшін ата-аналар әр түрлі мамандықтар жөнінде олармен әңгіме өткізеді.

Программа «Проблемное обучение как средство развития мотивов познавательной деятельности при обучении математики»

*Степанова Татьяна Васильевна
учитель начальных классов*

КГУ «Общеобразовательная школа №12» акимата города Усть-Каменогорска

СОДЕРЖАНИЕ:

Стр.

Обоснование проблемы .....

Гипотеза, объект, предмет поисковой деятельности .....

Цель и задачи поисковой деятельности .....

Методы исследования .....

Этапы работы .....

Ожидаемые результаты и критерии их оценки .....

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

Формы представления результатов .....

Приложения

Теоретическая база поисковой деятельности.....

Содержание и формы работы .....

Психолого-педагогическая диагностика учащихся, диагностика профессиональной компетентности и личностных качеств учителя .....

Список рекомендуемой литературы .....

Обоснование проблемы:

Изменения, происходящие сегодня в современном обществе, в значительной степени определяют особенности и необходимость внесения изменений в деятельность, как педагога, так и ученика. Традиционные формы работы не всегда доказывают свою эффективность. Хочется, чтобы каждый урок был особенным, запоминающимся. Поддерживанию и развитию познавательного интереса способствует создание новизны на уроке, как в области содержания материала, так и в методах.

Актуальность заявленной темы заключается в том, что современный ученик – это активная, творчески мыслящая, умеющая быстро адаптироваться в окружающей действительности и соответствовать ей в своей деятельности, личность. Цель активизации учащихся посредством проблемно-развивающего обучения - поднять уровень мыслительной деятельности ученика и обучать его в системе умственных действий, что характерно для решения нестереотипных задач, требующих применения творческой мыслительной деятельности.

Совершенствование методов и средств обучения необходимо строить на научной основе, рассматривая процесс обучения как целенаправленный организованный процесс взаимодействия, сотрудничества учителя и учащихся, призванный вооружить их научным мировоззрением, знаниями и умениями. Основной закон усвоения: воспринять – осмыслить – запомнить – применить – проверить результат.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

Познавательная активность школьника выражается в стремлении учиться, преодолевая трудности на пути приобретения знаний, в приложении максимума собственных волевых усилий и энергии в умственной работе. Познавательная активность школьника – качество не врожденное и не постоянное, она динамически развивается, может прогрессировать и регрессировать под воздействием многих социальных факторов.

Активизация познавательной деятельности – это целенаправленная педагогическая деятельность учителя по повышению уровня учебной активности школьников. Каждый метод обучения по источнику знаний обладает активизирующим потенциалом, реализация которого зависит от умения учителя создать проблемную ситуацию на уроке.

Проблемное обучение – это один из видов развивающего обучения. Его содержание представлено системой проблемных задач различного уровня сложности. В процессе их решения учащиеся овладевают новыми знаниями и способами действия, а в результате этого формируются творческие способности, продуктивное мышление, воображение, познавательная мотивация.

В процессе проблемного обучения я использую методы различных уровней сложности, что позволяет, с одной стороны, более дифференцированно подходить к изучению различных тем курса информатики, а с другой – работать с группами учащихся, которые имеют разный уровень подготовленности. Одной из форм проблемного обучения является проблемное изложение. Перед учащимися ставится проблемная ситуация, определяются противоречия и пути решения.

Объект: проблемное обучение.

Предмет: методы проблемного обучения, активизирующие познавательную деятельность.

Цель: выявить и внедрить в практику работы школы принципы технологического подхода к организации образовательного процесса и систему педагогических приемов, обеспечивающих развитие субъектности педагога и ученика. Рассмотреть активизацию познавательной деятельности по средствам проблемного метода обучения у учащихся младшего школьного возраста.

Задачи исследования:

1. Организация УВП:

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

1. Обеспечить качественное усвоение учащимися государственного стандарта образования, саморазвитие и самореализацию, формирование ключевых компетенций: коммуникативной, предметной, математической школьников через:

- организацию образовательного процесса на основе открытие нового: новых объектов, знаний, проблем, методов их решения.

- реализацию принципа преемственности содержания, приемов, форм и средств

обучения по развитию познавательной активности на уроках математики

2. Осуществлять оценку используемых методов, приемов, форм и средств обучения по активизации познавательной деятельности проблемного метода обучения у учащихся младшего школьного возраста.

3. Изучить литературу по данной проблеме;

4. Рассмотреть особенности познавательной деятельности младших школьников;

5. Проанализировать суть проблемного обучения и раскрыть его методы.

II. Психолого-педагогическое и методическое обеспечение процесса обучения:

1. Изучить состояние проблемы в педагогической теории и практике, в практике работы учителя.

2. Отобрать, систематизировать, освоить систему педагогических приемов, направленных на развитие субъектности учащихся, формирование у них ключевых компетенций, необходимых для саморазвития и самореализации личности через развитие познавательной активности, самостоятельности и творческого мышления;

3. Разработать систему контроля за усвоением материала, развитием индивидуальных способностей; на основе поэтап. анализа, учета инд. возможностей школьников и темпов их продвижения.

4. Осуществить отбор, систематизацию и освоение необходимых, применительно к условиям школы и решаемой проблеме, диагностик по выявлению мотивов развития познавательной активности учащихся.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

Гипотеза: предположим, что внедрение проективных методик на уроках математики, как одного из методов проблемного обучения, будет способствовать активизации познавательной активности младшего школьника.

Методы исследования:

1. Теоретические - изучение нормативных документов, анализ и синтез отечественной и зарубежной литературы по заявленной проблеме, анализ учебных программ

2. Эмпирические - анкетирование, тестирование, наблюдение, анализ продукции учащихся и учителей, целевое посещение и анализ уроков, анализ процессов и педагогической информации на основе мониторинга, беседы, метод математической обработки данных, самостоятельная исследовательская деятельность;

Этапы работы

I. Поисковый этап (2015-16 уч.г.)

Задачи:

1). Изучение теоретических аспектов проблемы, анализ накопленного опыта.

2). Анализ состояния учебного процесса по проблеме, выявление и формулировка противоречий, нуждающихся в ликвидации, определение стартовых показателей, формирующих эксперимент

3). Корреляция общешкольной поисковой темы с инд. поисковой темой, разработка программы поисковой деятельности.

4). Отбор, разработка первичных методических, диагностических материалов, критериев оценки поисковой деятельности и форм обобщения результатов, организация мониторинга.

7). Определение адекватных методов, приемов, форм, средств, технологий обучения, способствующих развитию мотивов познавательной деятельности.

8). Построение индивидуальной траектории профессионального и личностного развития.

II. Формирующий (экспериментальный) этап (2016-2019 г.г.)

Задачи:

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

1). Внедрение в УВП системы приемов, форм, средств обучения обеспечивающих развитие познавательных навыков младших школьников.

2). Апробация системы психолого-педагогических диагностик по выявлению индивидуальных способностей для организации мониторинга и проблемного анализа результативности УВП с целью определения динамики и темпов продвижения в развитии уч-ся и коррекционных мер в контексте заявленной проблемы.

3). Обобщение промежуточных результатов через анализ процессов и

педагогической информации на основе мониторинга,

III. Заключительный этап (2019-20 уч.г.)

Задачи:

1). Изучение, анализ, оценка различных систем, подходов, содержания, методов, форм, средств обучения, обеспечивающих развитие познавательных навыков в контексте формирования ключевых компетенций.

2). Диагностика деятельности по решению задач, требующих применения творческой мыслительной деятельности. Самоанализ своей исследовательской культуры, профессионализма деятельности по проблеме, обобщение положительного опыта.

3). Анализ результатов работы по проблеме, соотнесение полученных данных с заявленными целями и задачами на основе мониторинга и данных диагностики.

4). Формулировка обобщающих выводов и рекомендаций по организационному, психологическому, методическому обеспечению решаемой проблемы, представление положительного опыта на КЭС, НПК и т.п.

Ожидаемые результаты и критерии их оценки

1). Уровень организации учебного процесса по предмету для удовлетворения потребностей уч-ся (мнение учащихся и родителей); совместность целей педагогов и родителей, определенный (достаточно высокий) уровень образовательных притязаний.

2). Уровень усвоения учащимися базовых знаний в соответствии с требованиями ГОСО, сформированности ключевых компетенций, уровень

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
 ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

готовности к непрерывному образованию, понимание значимости образования современного человека, уровень социализации.

3). Развитие учащихся, уровень сформированности интеллектуальной, мотивационно-познавательной, нравственной, волевой, физической и др. сфер личности.

4). Состояние психологического климата в ученическом и педагогическом коллективах.

6). Мой профессионализм и личностные качества, их уровень, динамика совершенствования; степень владения умениями технологического уровня.

7). Количественная и качественная характеристика продукции (меня как учителя).

8). Соответствие (адекватность) используемых содержания, методов, приемов, форм и средств обучения поставленным задачам, взаимосогласованность и преемственность методов обучения.

Формы (виды) и содержание работы

Вид работы	Содержание работы		
	1 этап	2 этап	3 этап
Самообразование, изучение теории вопроса	Посещение совещаний, коучингов.		
Изучение теории вопроса через семинары, ШМО и т.п.	Выступление на ШМО		
Взаимопосещ. уроков с учетом проблемы	Посещение уроков у коллег		
Апробация методов, приемов, средств, технологий	Разработка уроков математики с применением различных приемов по данной теме		
Разработка средств обучения	Разработка по темам схем, презентаций,		

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
 ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

	карточек, тестов для контроля знаний и умений учащихся.		
Контроль и диагностика по проблеме. Анализ результатов	В виде анализа и мониторинга		
Самообобщение опыта работы через: - - -	Творческий отчет на ШМО		

«Салауатты өмір салты – денсаулығымыздың зор кепілі»

*Сураганов Ағжан Жайыкович
 Петропавл қаласы Қазақ-түрік лицейінің
 дене шынықтыру пәні мұғалімі*

Мақсаты: Спорт арқылы мектеп ұжымын, оқушы, ата-аналар арасында тығыз қарым-қатынас орнату.

Міндеттері:

1. Салауатты өмір салтын ұстану.
2. Мектеп ұжымы арасында қарым-қатынасты нығайту.
3. Оқушы, ата-ана, мектеп үштігін құру.

Осындай мақсаттар мен міндеттерді жүзеге асыру үшін «Салауатты өмір салты – денсаулығымыздың зор кепілі» атты спорттық сайысын ұйымдастырдық.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

1-жүргізуші: Армысыздар, құрметті халайық!

2-жүргізуші: Сәлем достар! Қазақ-түрік лицейінде отбасылық күніне орайластырылған «Салауатты өмір салты – денсаулығымыздың зор кепілі» отбасы сайысына қош келдіңіздер!

1-жүргізуші: Салауатты өмір салтын сақтайтын, жаттығудан ешқашан да қашпайтын «Толағайға» келіңіз. Отбасы мен жеңімпаздар жарысына жол болсын!

2-жүргізуші: Салауатты өмір салтын ұстанған ешқашан да қаймықпайтын спортшыларымыз келді ортаға! Ендеше, қол соғып, қарсалайық, ортамызға шақырайық!

1-жүргізуші: Бүгінгі сайысқа қатысатын әр сыныптан құралған 6 команда жарыс жолында бақтарын сынамақ.

2-жүргізуші: Олай болса, бірінші болып шығатын ақ жейде киген 7 «а» сыныбынан құралған ата-аналар мен оқушыларымызды ортаға шақырайық. Қарсы алыңыздар, «СҰҢҚАР» командасы.

Командаларыңыздың ұраны.

1-жүргізуші: Екінші болып, қызыл жейде киген 7 «б» сынып ата-аналарын, «ҚҰЛАГЕР» командасын қошеметтеп ортаға шақырайық!

Ұран.

2-жүргізуші: Үшінші болып, жасыл жейде киген 8 «а» сыныбы «АЛАУ» командасын қарсы алайық!

Ұран.

1-жүргізуші: Келесі кезекте, көк жейдедегі 8 «б» сыныбының «ТҰЛПАР» командасын шақырайық!

Ұран.

2-жүргізуші: Қарсы алыңыздар! Сары түсті жейде киген 9 «а» сыныбының «ҚЫРАН» командасы!

Ұран.

1-жүргізуші: Соңғы командамыз, 9 «б» сынып атынан шыққалы отырған, қара жейдедегі «БАРЫС» командасы!

Ұран.

2-жүргізуші: Уа, халқым, назар аудар денсаулыққа,
Өмірде бақыттысың, денің сауда.
Денсаулық – терең бақыт деген сөзде,
Құр айтпаған ұлы Абай данамыз да.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

1-жүргізуші: Салауатты өмір сүру өз қолымызда. Осы мақсатта біз бүгін «Салауатты өмір салты – денсаулығымыздың зор кепілі» отбасылық спорттық сайысты ұйымдастырып отырмыз. Ендеше, сайысты бастамас бұрын, құттықтау сөз кезегі лицейіміздің директоры Сихимбеков Руслан Алмасұлына беріледі.

2-жүргізуші: Бүгінгі сайысымызға әділ бағаларын беретін әділ-қазы мүшелерін таныстыруға рұқсат етіңіздер.

Лицейіміздің директоры Сихимбеков Руслан Алмасұлы

Лицейіміздің жатақхана меңгерушісі: Айтекин Секмен

Лицейіміздің президенті: Сабыржан Нұрбек Ержанұлы

1-жүргізуші: «Салауатты өмір салты – денсаулығымыздың зор кепілі» отбасылық сайысымыздың бас төрешілік ететін лицейіміздің аға-оқушымыз Сұрағанов Ақжан Жайықұлы.

2-жүргізуші: Бүгінгі сайысымыз жайында қысқаша мағлұмат бере кетейік. Сайыс 6 кезеңнен тұрады. Олар: Кім жүйрік, Теңбіл доп, Ақылды Қосаяқ, Өрмекші адам, Күш атасын танымас және Капитандар сайысы. Өр сайыста спортшыларымыз белсенділік танытып, берілген тапсырманы жетік меңгеріп, кедергілерден сүрінбей өту арқылы өз ұпайларын иелене алады. Жүзден жүйрік, мыңнан тұлпар шыққан команда сайыс соңында «Салауатты өмір салты – денсаулығымыздың зор кепілі» отбасылық сайысының жеңімпазі атанады.

1-жүргізуші: 1-ші кезең «Кім жүйрік» деп аталады. Сайыскерлеріміз дайын болса, қысқаша шартын айта кетейік.

Шеңберді әкелеріміз беліне қойып, жүгіріп өтіп, айналып келіп, командасының бір құрамын шеңберге кіргізіп, жоғары барып, әкеміз сол жерде қалады. Шеңбер ішіндегі ойыншымыз қайтып айналып, құрамасының келесі ойыншыны шеңберге салып, әдеттегіндей жоғары көтеріліп, өзі сонда қалып, қалған ойыншы соңғы ойыншыны шеңберге салып, жоғару көтерілу керек. Кімнің жүйрік екенін дәлелдейтін боламыз.

1-жүргізуші: Ал ендеше, командалар дайын болса, бірінші 3 команданы, олар:

7А сыныбының СҰҢҚАР командасы

8А сыныбының АЛАУ командасы

9А сыныбының ҚЫРАН командаларын ортаға шақырайық.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

2-жүргізуші: Біздің сайыскерлеріміз «А» дегенде жақсы бастамаларын көрсете білді. Құрметті жанкүйерлер, ойыншылармызға қошеметтеріңізді көрсетіп отырыңыздар. Ендеше, келесі үштікті ортаға шақырайық. Олар:

7Б сыныбының ҚҰЛАГЕР командасы

8Б сыныбының ТҰЛПАР командасы және

9Б сыныбының БАРЫС командасы.

1-жүргізуші: Ал енді, келесі сайысымыз «Теңбіл доп» деп аталады. Қысқаша шартымен таныстырып кетейік.

Өкелеріміз допты аяғына қыстыру арқылы кедергілерден сүрінбей өтіп, айналып келеді. Ал аналарымыз, баскетбол добын жерге соғу арқылы кедергіден айналып, қайта жүгіріп келеді. Сол сияқты, ұл бала допты аяғына қыстыру арқылы жүгіріп, қыздарымыз анамыз тәрізді допты жерге соғып жүгіріп айналып келеді. Шарт түсінікті болса, бірінші үш командамызды шақырайық.

7Б сыныбының ҚҰЛАГЕР командасы

8Б сыныбының ТҰЛПАР командасы және

9Б сыныбының БАРЫС командасы.

2-жүргізуші: Қадірменді қонақтар, оқушылар, ата-аналар, жанкүйерлер! Сіздер шабыт беріп, шабыттандырып, сайыскерлерімізге демеу көрсетіп, қошеметтеп көрсетіп отырыңыздар. Келесі үштікті дәл осындай «Теңбіл допқа» ортаға шақырайық.

1-жүргізуші: Келесі сайысымыз «Ақылды Қосаяқ». Яғни, берілген қапты киіп секіру арқылы кедергілерден сүрінбей өтіп, жоғарыдағы бағамға жетіп, математикалық есепті шығару арқылы жылдамдық танытып, келесі ойыншыға кезек береді.

Ендеше, алғашқы үштікті ортаға шақырайық.

7А сыныбының СҰҢҚАР командасы

8А сыныбының АЛАУ командасы

9А сыныбының ҚЫРАН командасы.

2-жүргізуші: Бәрекедді! Керемет тартысты ойын болды. Ал енді, тағатсыздана күтіп отырған келесі үштікті ортаға шақырайық.

7Б сыныбының ҚҰЛАГЕР командасы

8Б сыныбының ТҰЛПАР командасы және

9Б сыныбының БАРЫС командасы.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

1-жүргізуші: Бүгінгі отбасылық «Толағай» сайысымыз өте қызықты, тартысты өтуде. Ендеше, сайыскерлеріміз дайын болса, 4-ші кезеңге де келіп жеттік. Бұл сайыстың атауы «Өрмекші адам». Яғни, өрмекші адам тәрізді жүру арқылы кедергілерден өтіп, жоғарғы бағанға жеткен соң, ер азаматтар 10 рет отжимания жасап, кері өз командасына оралады. Ал аналарымыз, қыздарымыз дәл осылай, өрмекші тәрізді жүру арқылы, жоғарғы бағанға жеткен соң, 10 рет отырып тұруы арқылы, берілген тапсырманы орындап, қайта өз орнына оралады. Тапсырма түсінікті болса, бірінші болып

7Б сыныбының ҚҰЛАГЕР командасы

8Б сыныбының ТҰЛПАР командасы және

9Б сыныбының БАРЫС командаларын ортаға шақырайық.

2-жүргізуші: 4-ші кезеңдегі тапсырманы бірінші үштік команда жақсы орындап шықты. Ал, келесі үштік команда, өз бақтарын қалай сынға түсірмек екен. Оны дәл қазір бірге тамашалайтын боламыз. Ортаға келесі үштікке кезек берейік.

1-жүргізуші: Бәрекелді! Әр команда бірінен бірі тамаша өнерлерін паш етіп, халықтың көз айымына айналды. Ал енді біздің келесі сайысымыз «Күш атасын танымас». Яғни, отбасылар өздерінің күштерін арқан тартыс арқылы көрсетпек. Екі үштік те жеребе тастау арқылы, үш команданың ішінен бір команда жартылай финалға шығады. Қалған екі команда бір бірімен тартысып, жеңген команда жартылай-финалға жолдама алып, жеребеде жеңген командамен күш сынасады. Екі жартылай-финалда жеңген командалар финалға өтіп, ақтық бәсекеде жеңімпаз атанады.

2-жүргізуші: Ендеше, сайысымызды бастайық. Әр команданың капитандарын ортаға келіп, жеребе алуға шақырамыз.

1-жүргізуші: Ал командаларының күштерін тамашалайық.

Қошеметтеріңіз!

Жартылай финалға өткен командаларын құттықтаймыз!

2-жүргізуші: Келесі үштіктен жеңілген екі командамызды шақырайық.

1-жүргізуші: Соңғы кезеңіміздің бірінші жартылай финалға жолдама алғандарды құттықтаймыз!

2-жүргізуші: Екінші жартылай финалм командаларын, қарсы алайық!

Бәрекелді! Финалға шыққан екі командамыз да енді белгілі болды.

Ендеше, финалға өткен отбасыларымызды командаларын шақырамыз.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Ең мықты деген, «Күш атасын танымас» отбасы анықталды. Жеңістеріңіз құтты болсын! Қошемет көрсетіп отырайық, қадірменді халайық!

1-жүргізуші: Ал енді, біздің соңғы шешуші сайысымыз «Капитандар сайысы».

Әр команданың капитандарын ортаға шақырайық. Дайын болсаңыз, ойын шартымен таныстырып кетейік. Бұл ойынымызда капитандарымыз ортадағы шеңбердің ішінде бір аяқты көтеріп, өзінің қарсыласын шеңбердің сыртына шығару қажет немесе құлату қажет. Екі аяғы бірдей жерге түскен ойыншы жеңіліс табады. Финалда 3 бірдей капитан шеңбердің ішінде таласқа түседі. Ойын реті жеребе тастау арқылы шешіледі. Олай болса, жеребе тастауға капитандарымызды шақырамыз.

2-жүргізуші: Ойын реті шешілді. Командаларының капитандарын қошеметтейік!

Бәрекелді! Финалға шыққан үш капитандарымыздың өзара бәсекесін тамашалайық.

1-жүргізуші: Ал енді, барлық сайыс бойынша жиған ұпайларын қорытындысын әділ-қазылар шығарғанша, сіздерге лицейіміздің өнші ұлдары мен мың бұралған биші қыздарымыздың сыйларын тарту етеміз.

Сахнада: Ән: *«Бол жанымда»* ор. Асылбек Өтеген 9 «а»

2-жүргізуші: Құрметті ата-аналар, оқушылар! Тойдың болғанынан боладысы қызық демекші, отбасылық «Толағай» сайысы біздің білім қара шаңырағымызда аталып өтті. Сайысқа қатысқан әр командаға алғысымызды айта отыра, сайыстың қорытындысын шығару үшін әділ-қазылар мүшелерін шақыруға рұқсат етіңіздер!

1-жүргізуші: Салауатты өмір салтын сақтайтын «Толағай» отбасылық сайысы біздің қазақ-түрік лицейімізде дәстүрге айналып, жыл сайын өткізіледі деген үміттеміз. Алтын уақыттарыңызды қиып келгендеріңізге мың да бір рахмет! Жеңісті, табысты күндеріміз көп болсын! Келесі кездескенше, күн нұрлы болсын!

Бұл жарысымыздың ең бірінші мақсаты оқушы, ата-ана, мектеп үштігін құру. Яғни бір сыныпты бір жанұя қылып қатыстыру. Нәтижесінде сайысымыз өте тартысты, қызықты болып өтті. Салауатты өмір салтын дәріптеуде ата-аналар зор үлестерін қосып, оқушыларға жақсы әсер қалдырды.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

2 бөлім

Мектеп ұжымы арасында қарым-қатынасты нығайту.

«Бірлігіміз жарасқан»

атты ұжымдық-спорттық сайысы

1-жүргізуші: Бүгінгі 31 қаңтар «Дүниежүзілік XXVIII-ші Қысқы Универсиада» ойындарына орай ұйымдастырылып отырған «Бірлігіміз жарасқан» атты ұжымдық-спорттық сайысына қош келдіңіздер!

2-жүргізуші: Уа, халқым назар аудар денсаулыққа!

Өмірде бақыттысың денің сау да.

Денсаулық терең бақыт деген сөзді

Құр айтпаған ұлы Абай данамыз да!

1-жүргізуші: Елбасымыз Н. Ә. Назарбаев «Қазақстан-2050» стратегиялық жолдауында біздің болашақ балаларымыз арыстандай айбаттылығымен, жолбарыстай тектілігімен ел тізгінін ұстайды деп болашақ жастарға үлкен сенім артады. Салауатты өмір сүру өз қолымызда. Осы мақсатта біз бүгін «Салауатты өмір салты – денсаулығымыздың зор кепілі» атты ұжымдық-спорттық сайысты ұйымдастырып отырмыз. Сайысымызға 3 топ: «Жас Қыран» тобы, «Тұлпар» тобы, «Барыс» тобы қатысқалы отыр. Жарысқа қатысушыларды ортаға шақырамыз.

2-жүргізуші:

Әр таңды бақытпенен атырамыз

Өнерді ой көгінде бақылаңыз,

Сайысқа қатысуға енді ортаға

Үлгілі де өнегелі, жылдам да шапшаң

Топтарымызды шақырамыз.

1. «Жас Қыран» тобы

2. «Тұлпар» тобы

3. «Барыс» тобы

Сайыс 7 кезеңнен тұрады.

Сайысымыздың әділ қазыларымен таныс болыңыздар:

1. Әділ қазы мүшелерінің төрағасы, лицейіміздің директоры Сихимбеков Руслан Алмасұлы

2. Лицейдің оқу ісі жөнінде директордың орынбасары Рамазанов Бақыт Бектұрғанұлы

3. Лицейіміздің психологы Мукова Мөлдір Оразбайқызы

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

4. Кадр бөлімінің бас маманы Сатубалдинова Арайлым Абайқызы

5. Тарих пәні мұғалімі Жумағалиева Жадыра Сарыбайқызы
Әр сайыс кезеңі «5», «4», «3» ұпайларымен бағаланады.

Сайысқа қатысушыларымен сәттілік тілей отырып, сайысымызды салтанатты түрде Қазақстан Республикасының мемлекеттік әнұранымен бастаймыз.

1-сайыс. Үй тапсырмасы

Шарты: топтың аты, ұраны, формасы

Әділ қазылар алқасы сіздердің бағаларыңыз.

2-сайыс. Дене қыздыру

Шарты: Ысқырық бойынша командалардың бірінші тұрған ойыншымыз жүгіріп барып келіп, екінші ойыншыға таяқшаны береміз.

Әділ қазылар алқасы сіздердің бағаларыңыз.

3-сайыс. Әр ойыншыға әртүрлі

Шарты: әртүрлі эстафеталар

- Скакалка
- Обруч
- Қаппен секіру
- Доппен
- Возд. шарик, теннисный ракетка
- Өрмекші тәріздес
- Теннисный шарикті үрлеп бару

Әділ қазылар алқасы сіздердің бағаларыңыз.

Шынықсаң шымыр боласың,

Сауығып айдай толасың.

Спортты серік ете біл,

Жақсы азамат боласың.

4-сайыс. Көпірлерден өту

Шарты: Әр топқа екі картон қағызды беріп, сонымен жүріп өтіп, берілген тапсырманы орындау, яғни мақал-мәтелді жалғастыру

Әділ қазылар алқасы сіздердің бағаларыңыз.

5-сайыс. Ұзындыққа секіру

Шарты: Әр ойыншымыз ұзындыққа секіреді, екіншісі жалғастырады.

Әділ қазылар алқасы сіздердің бағаларыңыз.

6-сайыс. Баскетбол добы

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

Шарты: Ойыншыларымыз жүгіріп барып баскетбол добын себетке салады. Салысымен қайтып келіп, екінші команда мүшесіне тапсырады.

Әділ қазылар алқасы сіздердің бағаларыңыз.

7-сайыс. Капитандар сайысы

Шарты: Топ басшылары ортаға шақырылады, отырып-тұрып жаттығу орындайды, оларға сұрақтар қойылады.

Әділ қазылар алқасы сіздердің бағаларыңыз.

Жарыс заңы ежелден-

Жеңімпазды анықтау

Жеңімпаз болу шарты сол-

Еңбектену, жалықпау

Біреу артта қалады

Жеңілгендер ренжімей

Тараса бізге жарады

Әділ қазылар алқасы сіздерге сөз беріледі!

Марапаттау рәсімі. Сайысымыздың бас жүлдесін ----- ұпаймен «   » тобы иеленді.

Ең маңыздысы әр топта мектеп ішіндегі барлық ұжымнан құралған. Атап айтсақ бір ер мұғалім, әйел мұғалім, есепші, еден жуушы, мектеп жұмыскері, аспазшы және хатшы болып жеті адамнан құралады да топ жетекшісі директордың орынбасарлары болып тағайындалады. Дәл осындай құрамда үш топ құрылды. Жарыс нәтижесін шығарғаннан кейін командаларға диплом және әр топқа бір бір торттан берілді. Аталған жүлделі тортпен барлық үш топ, әділ қазылар, қызықтаған қалған мектеп ұжымы мектебіміздің асханасына барып шай ішілді. Әр топ мүшесінің спортшылары тұрып тілек айтылды.

Біз қазақпыз,

Ел үшін атқа мінген.

Жанып жатқан лапылдап отқа кірген,

Бой тұмар ғып ар-ождан қазынасын,

Ел қамын сақтап жүрген-дей келе бүгінгі алтын уақыттарыңызды қиып, «Салауатты өмір салты – денсаулығымыздың зор кепілі» атты

ұжымдық-спорттық сайысқа қатысқандарыңыз үшін әрбір қызметкерлерімізге, алғысымды білдіреміз. Жақсылықта, амандықта жүздескенше сау саламатта болыңыздар!

Активные формы обучения на уроках математики

---

*Гува Наталья Николаевна
Учитель математики*

Общеобразовательной средней школы № 79 города Караганды

Обновление образования подрастающего поколения требует использования нетрадиционных методов и форм организации обучения. Поиск новых форм и приемов изучения истории – веление времени.

Современный ученик должен уметь без помощи учителя приобретать знания, которые он будет применять в последующем на практике; работать с получаемой информацией; иметь нестандартное мышление, то есть искать рациональные пути для решения поставленных перед ним задач; быть коммуникабельным в социальных группах, уметь адаптироваться в жизненных ситуациях. Задача не из легких даже для нас, учителей, но как показала практика решаемая. Многое зависит в первую очередь от нас самих. Если мы хотим помочь ребенку стать в будущем успешным человеком, то должны изменить не только свои убеждения, но и полностью процесс обучения.

Современный учитель должен постоянно повышать квалификацию, идти в ногу со временем. Пришла пора учителю, измениться, поменаться в соответствии с требованиями современности, изменить свои взгляды, подходы, принципы в своей педагогической деятельности.

А результатом этих перемен станет новый ученик – «независимый, самомотивированный, увлеченный, уверенный, ответственный, с хорошо развитым критическим мышлением, умеющий свободно общаться на русском, казахском и английском языках и проявляющий компетентность в

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

цифровых технологиях». А самое главное – ученик научится тому, как учиться.

Моя задача, как учителя, заключается в том, чтобы вовлечь ученика в познавательную деятельность по предмету «Математика». В процессе обучения они будут общаться друг с другом, взаимодействовать, строить диалог, учиться самостоятельно получать знания. Организовать познавательный процесс так можно, если применять в своей практике новые подходы образования.

Увеличение умственной нагрузки на уроках математики заставляет задуматься над тем, как поддержать у учащихся интерес к изучаемому предмету, их активность на протяжении всего урока. Огромную помощь в решении этого вопроса могут оказать активные формы обучения:

Мотивация, целеполагание

«Фантастическая добавка»

Преподаватель дополняет реальную ситуацию фантастикой. Вы можете переносить учебную ситуацию на фантастическую планету; перенести реального или литературного героя во времени; рассмотреть изучаемую ситуацию с необычной точки зрения, например глазами инопланетянина или древнего грека...

«ПРОБЛЕМНАЯ СИТУАЦИЯ»

Создаётся ситуация противоречия между известным и неизвестным. Последовательность применения данного приема такова:
– Самостоятельное решение
– Коллективная проверка результатов
– Выявление причин разногласий результатов или затруднений выполнения
– Постановка цели урока.

«АССОЦИАТИВНЫЙ РЯД»

К теме или конкретному понятию урока нужно выписать в столбик слова-ассоциации. Выход будет следующим:

— если ряд получился сравнительно правильным и достаточным, дать задание составить определение, используя записанные слова;

— затем выслушать, сравнить со словарным вариантом, можно добавить новые слова в ассоциативный ряд;

— оставить запись на доске, объяснить новую тему, в конце урока вернуться, что-либо добавить или стереть.

«ТЕМА-ВОПРОС»

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Тема урока формулируется в виде вопроса. Учащимся необходимо построить план действий, чтобы ответить на поставленный вопрос. Они выдвигают множество мнений, чем больше мнений, чем лучше развито умение слушать друг друга и поддерживать идеи других, тем интереснее и быстрее проходит работа. Руководить процессом отбора может сам преподаватель или выбранный учащийся, а педагог в этом случае может лишь высказывать свое мнение и направлять деятельность.

«РАБОТА НАД ПОНЯТИЕМ»

Учащимся предлагается для зрительного восприятия название темы урока и учитель просит объяснить значение каждого слова или отыскать в «Толковом словаре».

«ПОДВОДЯЩИЙ ДИАЛОГ»

На этапе актуализации учебного материала ведется беседа, направленная на обобщение, конкретизацию, логику рассуждения. Диалог подводится к тому, о чем учащиеся не могут рассказать в силу некомпетентности или недостаточно полного обоснования своих действий. Тем самым возникает ситуация, для которой необходимы дополнительные исследования или действия. Ставится цель.

**Проверка знаний
ЛОВИ ОШИБКУ!**

Объясняя материал, учитель намеренно допускает ошибки. Сначала ученики заранее предупреждаются об этом. Иногда им можно даже подсказывать «опасные места» интонацией или жестом. Научите школьников мгновенно пресекать ошибки условным знаком или пояснением, когда оно требуется. Приучайте детей мгновенно реагировать на ошибки. Поощряйте внимание и готовность вмешаться! Ученик получает текст (или скажем, разбор решения задачи) со специально допущенными ошибками – пусть «поработает учителем». Тексты могут быть заранее приготовлены другими учениками, в том числе старшими.

**Актуализация знаний
«Я БЕРУ ТЕБЯ С СОБОЙ»**

Приём, направленный на актуализацию знаний учащихся, способствующий накоплению информации о признаках объектов.

Формирует:

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

-умение объединять объекты по общему значению признака;
-умение определять имя признака, по которому объекты имеют общее значение;

-умение сопоставлять, сравнивать большое количество объектов; умение составлять целостный образ объекта из отдельных его признаков. Педагог загадывает признак, по которому собирается множество объектов и называет первый объект. Учащиеся пытаются угадать этот признак и по очереди называют объекты, обладающие, по их мнению, тем же значением признака. Преподаватель отвечает, берет он этот объект или нет. Игра продолжается до тех пор, пока кто-то из ребят не определит, по какому признаку собирается множество. Можно использовать в качестве разминки на уроках.

«КОРЗИНА ИДЕЙ, ПОНЯТИЙ, ИМЕН»

Это прием организации индивидуальной и групповой работы учащихся на начальной стадии урока, когда идет актуализация имеющегося у них опыта и знаний. Он позволяет выяснить все, что знают или думают учащиеся по обсуждаемой теме урока. На доске можно нарисовать значок корзины, в которой условно будет собрано все то, что все ребята вместе знают об изучаемой теме.

Объяснение нового материала

Прием «Пометки на полях»

Пометки должны быть следующие:

Знаком «галочка» (✓) отмечается в тексте информация, которая уже известна ученику. Он ранее с ней познакомился. При этом источник информации и степень достоверности ее не имеет значения. Знаком «плюс» (+) отмечается новое знание, новая информация. Ученик ставит этот знак только в том случае, если он впервые встречается с прочитанным заданием, текстом. Знаком «минус» (-) отмечается то, что идет вразрез с имеющимися у ученика представлениями, о чем он думает иначе. Знаком «вопрос» (?) отмечается то, что осталось непонятным ученику и требует дополнительных сведений, вызывает желание узнать подробнее.

Закрепление

Опрос по цепочке

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Рассказ одного ученика прерывается в любом месте и передаётся другому жестом учителя. И так несколько раз до завершения ответа.

Акрослово

Приём «Акрослово» — это характеристика, «зашифрованная» в буквах слова, связанных по смыслу. Вы сами можете подобрать слова, которые считаете уместными, ваши ассоциации.

Например, дайте характеристику Воланду, герою романа М. Булгакова «Мастер и Маргарита»:

В — всесильный

О — олицетворяет справедливость

Л — луна, черный пудель и «чертовщина»

А — антипод Иешуа

Н — не абсолютное зло

Д — дьявол

Синквейн (от фр. *cinquains*, англ. *cinquain*) — это творческая работа, которая имеет короткую форму стихотворения, состоящего из пяти нерифмованных строк.

Синквейн — это не простое стихотворение, а стихотворение, написанное по следующим правилам:

1 строка — одно существительное, выражающее главную тему синквейна.

2 строка — два прилагательных, выражающих главную мысль.

3 строка — три глагола, описывающие действия в рамках темы.

4 строка — фраза, несущая определенный смысл.

5 строка — заключение в форме существительного (ассоциация с первым словом).

Составлять синквейн очень просто и интересно. И к тому же, работа над созданием синквейна развивает образное мышление.

«ТОЛСТЫЙ И ТОНКИЙ ВОПРОС»

Это прием из технологии развития критического мышления используется для организации взаимопроса. Стратегия позволяет формировать: умение формулировать вопросы; умение соотносить понятия. Тонкий вопрос предполагает однозначный краткий ответ. Толстый вопрос предполагает ответ развернутый. После изучения темы учащимся

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

предлагается сформулировать по три «тонких» и три «толстых» вопроса, связанных с пройденным материалом. Затем они опрашивают друг друга, используя таблицы «толстых» и «тонких» вопросов.

«ТРИ ПРЕДЛОЖЕНИЯ»

Учащиеся должны передать содержание темы тремя предложениями.

Рефлексия

Лесенка успеха.

Каждая ступень — один из видов работы. Чем больше заданий выполнено, тем выше поднимается нарисованный человечек.

«ЛЕСЕНКА «МОЁ СОСТОЯНИЕ»»

Учащийся отмечает соответствующую ступеньку лесенки.

Комфортно

Уверен в своих силах

Хорошо

Плохо

Крайне скверно

Дерево успеха. Каждый листочек имеет свой определенный цвет: зеленый — все сделал правильно, желтый — встретились трудности, красный — много ошибок. Каждый ученик наряжает свое дерево соответствующими листочками. Подобным же образом можно наряжать елку игрушками, украшать поляну цветами и т.д.

Вагончики. Каждый вагончик соответствует определенному заданию. Например, вы планируете провести этап закрепления, состоящий из трех мини-игр и одного творческого задания. У вас — 4 вагончика. Предложите своим ученикам посадить человечков (животных, оставить жетончик) в тот вагончик, задание которого выполнилось легко, быстро и правильно.

Облако «тегов», которые необходимо дополнить. Например, на интерактивной доске можно вывести слайд, где указаны варианты:

- сегодня я узнал...
- было трудно...
- я понял, что...

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

- я научился...
- я смог...
- было интересно узнать, что...
- меня удивило...
- мне захотелось... и т.д.

Каждый ученик выбирает по 1-2 предложения и заканчивает их. Проводить такую рефлексию можно устно, а можно и письменно (на листочках или прямо в тетради)

Формирование функциональной грамотности на уроках русского языка

Тайжанова Тлеуш Укеновна
Учитель русского языка и литературы
КГУ «Средней общеобразовательной школы №36 города Караганды»

Цель среднего образования заключается в обеспечении развития у учащихся способностей к познанию, творческому использованию полученных знаний в любой учебной и жизненной ситуации, готовности к саморазвитию и самоуправлению посредством развития ключевых и предметных компетенций.

Общие ориентиры развития функциональной грамотности определены в Государственной программе развития образования Республики Казахстан на 2011 — 2020 годы, одной из целей которой являются формирование в общеобразовательных школах интеллектуального, физически и духовно развитого гражданина Республики Казахстан, удовлетворение его потребности в получении образования,

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

обеспечивающего успех и социальную адаптацию в быстро меняющемся мире.

Настоящий Национальный план действий по развитию функциональной грамотности школьников на 2012 — 2016 годы (далее — Национальный план) включает комплекс мероприятий по содержательному, учебно-методическому, материально-техническому обеспечению процесса развития функциональной грамотности школьников. Национальный план призван обеспечить целенаправленность, целостность и системность действий по развитию функциональной грамотности школьников как ключевого ориентира для совершенствования качества образования Республики Казахстан.

Цель Национального плана — создать условия для развития функциональной грамотности школьников Республики Казахстан.

Результатом развития функциональной грамотности является овладение обучающимися системой ключевых компетенций.

Ключевые компетенции – это требование государства к качеству личности выпускника средней школы в виде результатов образования, заявленные в ГОСО и учебных программах. Одной из ключевых компетентностей является коммуникативная компетентность, которая обеспечивает успешную социализацию, адаптацию и самореализацию в современных условиях жизни. Коммуникативная компетентность означает готовность ставить и достигать цели устной и письменной коммуникации: получать необходимую информацию, представлять и цивилизованно отстаивать свою точку зрения в диалоге и в публичном выступлении на основе признания разнообразия позиций и уважительного отношения к ценностям (религиозным, этническим, профессиональным, личностным и т.п.) других людей.

Наиболее подробное описание коммуникативной компетенции принадлежит Л. Бахману. Он использует термин «коммуникативное языковое умение» и включает следующие ключевые компетенции:

- языковую /лингвистическую/ (осуществление высказываний на родном/иностранном языке возможно только на основе усвоенных знаний, понимания языка как системы);
- дискурсную (связанность, логичность, организация);
- прагматическую (умение передать коммуникативное содержание в соответствии с социальным контекстом);

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

- разговорную (на основе лингвистической и прагматической компетенций, уметь говорить связно, без напряжения, в естественном темпе, без затяжных пауз для поиска языковых форм);
- социально-лингвистическую (умение выбирать языковые формы, «знать когда говорить, когда нет, с кем; когда, где и в какой манере»)
- стратегическую (умение использовать коммуникативные стратегии для компенсации недостающих знаний в условиях реального языкового общения);
- речемыслительную (готовность к созданию коммуникативного содержания в результате речемыслительной деятельности: взаимодействие проблемы, знания и исследования).

Успешное применение компетентного подхода в обучении русского языка и литературы означает, что обучаемые знают язык, демонстрируют коммуникативные умения и способны успешно действовать вне школы, т.е. в реальном мире.

Составляющими функциональной грамотности являются: владение знанием, содержанием компетенции, проявление компетенции в различных ситуациях, отношение к содержанию компетенции и объекту ее приложения. Функциональную грамотность можно рассматривать с позиции трех составляющих: предметно-информационной, деятельностно-коммуникативной, личностно-ориентационной, где все компоненты составляют целостную систему личных свойств обучающихся. Поэтому коммуникативную компетентность следует рассматривать как готовность ученика к самостоятельному решению задач на основе знаний, умений, качеств личности.

Современное состояние преподавания русского языка и литературы показывает, что в школе недостаточно формируются навыки и умения устной и письменной речи. Теоретические сведения о русском языке, литературе, не используются в полной мере для формирования практической речевой деятельности. Это означает, что проблема соотношения знаний о языке и практического владения языком еще не решена.

Формирование коммуникативной компетенции в процессе обучения русскому языку, литературе – один из путей решения данной проблемы.

Пути реализации коммуникативной компетенции учащихся состоят в том, что формы, методы и приемы работы направлены на то, чтобы содержание учебного материала было источником для самостоятельного

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

поиска решения проблемы. Исследовательский подход к темам литературных произведений помогает рассматривать жизнь литературного героя как учебное исследование. А дискуссия по результатам сочинений дает возможность высказать свою точку зрения, послушать других, поспорить.

Ученые считают, что в 10–11 лет наступает пик интереса ребенка к окружающему миру. И если интерес ребенка не будет удовлетворен, то он угаснет.

Формирование коммуникативной компетенции – процесс длительный и достаточно сложный. Главная роль отводится урокам русского языка. Особую сложность в преподавании русского языка представляет соотнесение предметного курса и реального речевого опыта школьника, процесс приобретения знаний о языке и процесс овладения языком.

Какова же роль предмета «Русский язык» в школе? Что может сделать учитель русского языка и литературы, чтобы обеспечить функциональную грамотность учеников? Прежде всего, создать оптимальные условия для продвижения каждого ученика в образовательном пространстве. Для этого необходимо знать учебные возможности школьников каждого возраста.

Учебный год я начинаю с диагностики учебной деятельности учащихся, в которой учтены учебная работоспособность и уровень сформированности интеллектуальных умений. Определив учебную работоспособность каждого, определяются и направления работы с классом в определенной последовательности: составление алгоритмов, система упражнений, развивающих механизмы речи и т.д. для формирования не только коммуникативной компетенции, куда входит овладение необходимым набором речеведческих и языковых знаний, формирование умений в области практического использования языка в процессе речевой деятельности. Это соотносится и с реализацией воспитательных задач по формированию социально активной личности, ориентирующейся в современном мире. Коммуникативная компетенция здесь становится частью культурной компетенции, ведёт к повышению общей гуманитарной культуры личности, формированию у неё высоких творческих, мировоззренческих и поведенческих качеств, необходимых для включения её в разнообразные виды деятельности.

В этом плане использование инновационных педагогических технологий играет большую роль. Исследовательский метод, дискуссии,

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

мозговой штурм, технология «критического мышления», технологии проектной деятельности, технологии продуктивного чтения, пирамида Блума, приемы работы с текстом, развивающие функциональную грамотность учащихся, интерактивные, групповые формы и методы, коллективный способ обучения. Данные технологии развивают творческую активность, формируют мыслительную деятельность, учат школьников отстаивать свою точку зрения, помогают добиться глубокого понимания материала.

Работа в парах, в группах сменного состава позволяет решить и задачи воспитания: желание и умение сотрудничать в группах с одноклассниками.

Приёмы, используемые в рамках данных технологий, удовлетворяют потребность в творчестве учащихся, развивают способность к лаконичному изложению мыслей в устной и письменной форме, активизируют мыслительную деятельность учащихся, и в общем способствуют формированию различных компетенций. Например, развивает умение воспринимать информацию, способность к рефлексии прием «Знаю – хочу узнать – узнал – научился»

Этап «Знаю» предполагает работу в паре: что я знаю о теме урока; «Хочу узнать» — формулирование цели; «Узнал» — соотношение старой и новой информации; «Научился» — осознание результативности деятельности.

Повышают мотивацию к изучению материала, развивают умение прогнозировать приемы:

«Верные – неверные утверждения», «прогнозирование».

Используя приём «верные-неверные утверждения», предлагаю ученикам несколько утверждений по ещё не изученной теме. Дети выбирают верные утверждения, полагаясь на собственный опыт или просто угадывая. На стадии рефлексии возвращаемся к этому приёму, чтобы выяснить, какие из утверждений были верными.

Для осмысления содержания текста, обнаружения личностного смысла чаще всего использую приемы:

«Чтение с остановками»,

«Чтение с пометками»,

«Составление кластера».

«Ромашка Блума»

Развивает умение задавать вопросы прием

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

«Толстые и тонкие вопросы»:

Тонкие вопросы требуют однозначных ответов, толстые-неоднозначных, развернутых ответов.

Тонкие

Толстые

Кто

дайте объяснение почему

что

почему вы думаете

когда

в чем разница

возможно

предположите что будет, если

какой

что если

Особое слово хочется сказать о кластерах. Это особая графическая организация материала, позволяющая систематизировать и структурировать имеющиеся знания. В центре записывается ключевое слово и от него расходятся стрелки-лучи, показывая смысловые поля того или иного понятия.

К приемам письменной рефлексии, помогающим творчески интерпретировать информацию, относятся:

1. Написание эссе.

2. Составление телеграммы, памятки, инструкции.

3. Стихотворение по алгоритму.

4. Письмо по кругу.

5. Синквейн

6. Диаманта

Задания, направленные на формирование базовых познавательных уровней:

1. Закончите начатые фразы подходящими словарными словами из списка, ставя их в нужную форму

2. Выясните какие фразеологизмы и поговорки используются по – русски в ситуациях, когда англичане говорят:

3. Ответьте верные и неверные определения знаками «+» и «-».

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Неотъемлемой частью работы является составление компетентностно-ориентированных заданий для учащихся 9-11 классов. Их составление я подчинила чёткой структуре:

Стимул погружает в контекст задания и мотивирует на его выполнение. Задачная формулировка точно указывает на деятельность учащегося, необходимую для выполнения задания.

Источник информации содержит информацию, необходимую для успешной деятельности учащегося по выполнению задания.

Бланк для выполнения задания задает структуру предъявления учащимся результата своей деятельности по выполнению заданий

Работая над развитием функциональной грамотности учащихся на уроках русского языка и литературы, активно применяю следующие методы:

Методы, ориентированные на устную коммуникацию

Все виды пересказа

Все формы учебного диалога

Доклады и сообщения

Ролевые и деловые игры

Учебные исследования и учебные проекты, требующие проведения опросов

Обсуждение, дискуссия,

Выступления в качестве ведущих на мероприятиях

Методы, ориентированные на письменную коммуникацию

Сочинения и изложения

Подготовка заметок и статей в СМИ

Телекоммуникационные тексты, сообщения

Участие в конкурсах сочинений

Предложенные технологии, приемы, методы, компетентностно-ориентированные задания направлены на формирование информационной и коммуникативной компетентности учащихся.

Таким образом, систематическое применение всех методов и приемов служит развитию ключевых и предметной компетенций, а на их основе формируется функциональная грамотность школьника.

Эффективное развитие познавательных интересов обучающихся на основе современных педагогических и ИКТ технологий

---

*Халилова Елена Владимировна
Преподаватель специальных дисциплин
КГКП «Акусский колледж черной металлургии»
Павлодарская область, город Аксу*

Пути повышения эффективности обучения ищут во всех странах мира. Проблемы результативности обучения активно разрабатываются на основе использования последних достижений психологии, педагогики и информатики. Одним из важных направлений решения проблем являются разработка и внедрение новых педагогических технологий.

Создание и развитие информационного общества (ИО) предполагает широкое применение информационно-коммуникационных технологий (ИКТ) в образовании, что определяется рядом факторов.

Во-первых, внедрение ИКТ в образование существенным образом ускоряет передачу знаний и накопленного технологического и социального опыта человечества не только от поколения к поколению, но и от одного человека другому.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Во-вторых, современные ИКТ, повышая качество обучения и образования, позволяют человеку успешнее и быстрее адаптироваться к окружающей среде и происходящим социальным изменениям. Это дает каждому человеку возможность получать необходимые знания как сегодня, так и в будущем постиндустриальном обществе.

В-третьих, активное и эффективное внедрение этих технологий в образование является важным фактором создания системы образования, отвечающей требованиям ИО и процессу реформирования традиционной системы образования в свете требований современного индустриального общества.

Сегодня задача педагогов сформировать у учащегося профессиональные компетенции. По определению информационная компетентность – это уверенное владение обучающимся всеми составляющими ИКТ-грамотности для решения возникающих вопросов в учебной и иной деятельности, при этом акцент делается на сформированность познавательных, этических и технических навыков, умственных навыков высокого уровня.

Информационные коммуникационные технологии ИКТ прочно вошли во все сферы нашей жизни, современный человек не может себе представить жизнь без интеллектуального помощника - персонального компьютера, без офисных и прикладных программ, Интернета.

Использование ИКТ предоставляет возможность оптимизировать процесс обучения, увеличить насыщенность образовательного процесса. Разнообразный иллюстративный материал, мультимедийные и интерактивные модули поднимают процесс обучения на качественно новый уровень. Мультимедийные системы позволяют перейти от пассивного усвоения к активному, так как студенты воспринимают информацию на качественно новом уровне, им намного интереснее воспринимать информацию именно в такой форме, нежели при помощи устаревших плакатов.

Компьютерная графика позволяет обучающимся незаметно усваивать учебный материал, манипулируя различными объектами на экране дисплея. На любом этапе урока можно использовать компьютерные презентации, как индивидуально, так с помощью интерактивной доски. Использование анимации, цвета, звука удерживает внимание учащихся. На таких уроках у обучающихся интерес к предмету повышен.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Применять компьютерные программы можно на любом этапе урока: при изучении нового материала, закреплении, на обобщающих уроках, при повторении.

Использование ИКТ является эффективным методом обучения и таким методическим приёмом, который активизирует мысль обучающихся, стимулирует их к самостоятельному приобретению знаний.

Круг методических и педагогических задач, которые можно решить с помощью компьютера, разнообразен. Компьютер - универсальное средство, его можно применить в качестве калькулятора, тренажёра, средства контроля и оценки знаний и средств моделирования, ко всему прочему - это идеальная электронная доска. Важной методической задачей, в плане применения компьютера, является обучение решению задач, а так же некоторым способам табличных расчетов и т.д.

Компьютер практически решает проблему индивидуализации обучения. Более слабые учащиеся, имея, в качестве партнёра компьютер, могут многократно повторять материал в удобном для себя темпе и контролировать степень его усвоения. Компьютер значительно расширяет возможности представления информации.

Компьютер позволяет усилить мотивацию учения. Усвоение знаний, связанных с большим объёмом цифровой и иной конкретной информации, путём активного диалога с персональным компьютером более эффективно и интересно для учащихся. С помощью обучающих программ учащийся может моделировать реальные процессы, а значит - видеть причины и следствия, понимать их смысл.

Новые технологии можно использовать в любом предмете, на любом этапе урока по любой профессии. На уроках спецпредметов мы используем ИКТ и отмечаю эффективность их применения:

Эффективность использования ИКТ в преподавании специальных дисциплин – это:

1. индивидуализация обучения;
  2. интенсификация самостоятельной работы учащихся;
  3. рост объема выполненных на уроке заданий;
  4. расширение информационных потоков при использовании Internet.
  5. повышение мотивации и познавательной активности за счет разнообразия форм работы, возможности включения игрового момента:
- решишь верно примеры - откроешь картинку, вставишь правильно все буквы

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

- продвинешься ближе к цели, даже отстающие учащиеся охотно работают с компьютером.

6. Интегрирование обычного урока с компьютером позволяет учителю переложить часть своей работы на ПК, делая при этом процесс обучения более интересным, разнообразным, интенсивным. В частности, становится более быстрым процесс записи определений, теорем и других важных частей материала, так как учителю не приходится повторять текст несколько раз (он вывел его на экран).

7. Преподавателям помогает лучше оценить способности и знания учащегося, понять его, побуждает искать новые, нетрадиционные формы и методы обучения, стимулирует его профессиональный рост и все дальнейшее освоение компьютера.

8. Применение на уроке компьютерных тестов и диагностических комплексов позволяет за короткое время получать объективную картину уровня усвоения изучаемого материала у всех учащихся и своевременно его скорректировать. При этом есть возможность выбора уровня трудности задания для конкретного учащегося.

9. Для обучающегося важно то, что сразу после выполнения теста (когда эта информация еще не потеряла свою актуальность) он получает объективный результат с указанием ошибок, что невозможно, например, при устном опросе.

10. Освоение учащимися современных информационных технологий. Обучающиеся овладевают компьютерной грамотностью и учатся использовать в работе с материалом разных предметов один из наиболее мощных современных универсальных инструментов - компьютер, с его помощью они решают уравнения, строят графики, чертежи, готовят тексты, находят справочный материал. Это - возможность для учащихся проявить свои творческие способности; научиться работать самостоятельно.

Таким образом, использования ИКТ делает процесс обучения эффективным и развивает познавательный интерес обучающихся.

Развитие мышления и речи при изучении математики

Сударикова Татьяна Петровна
учитель математики
КГУ «СОШ №60» г. Караганда

Способность четко мыслить, полноценно логически рассуждать и ясно излагать свои мысли в настоящее время необходимы каждому. В них нуждается ученый и руководитель предприятия, врач и преподаватель, агроном и рабочий, политический деятель и бизнесмен. Вот те причины, в силу которых развитие речи и мышления является основной задачей начиная с детского сада. Совершенствовать эти два дара необходимо всю жизнь. От того, насколько успешно удастся решить эти задачи, зависит многое, и прежде всего прогресс общества, научно-техническое развитие, экономическое и культурное процветание. Общество, которое не заботится о наращивании своего интеллектуального потенциала, обречено на деградацию, на потерю ранее завоеванных позиций. Вот почему все члены педагогического коллектива — математики и физики, биологи и лингвисты, историки и географы — обязаны не просто передавать знания, которые предусмотрены программой обучения, а одновременно настойчиво развивать мышление и приучать учащихся к правильной, ясной, убедительной, четкой и краткой, но одновременно насыщенной смыслом речи. Математика, имеет огромные возможности для воспитания привычки к отчетливому мышлению и четкой логически совершенной речи. Чтобы успешно ответить на вопрос учителя, провести доказательство теоремы или самостоятельно решить задачу, нужно не просто заучить материал, а самостоятельно размышлять.

Учитель математики должен обращать внимание на речь ученика, на ее точность, краткость, логическую полноту и обоснованность рассуждений. В математической речи не должно быть слов, не несущих смысловой

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

нагрузки. Впрочем, к этому следует стремиться и в обычной речи, поскольку лишние слова затрудняют понимание существа вопроса, на них затрачиваются внимание, время и мысль слушателя. Все такие слова и фразы следует безжалостно выкинуть за ненадобностью. Лишние слова и даже предложения могут быть сказаны для оказания эмоционального воздействия на собеседника или на группу учеников, для выяснения связей с практическими задачами или с другими научными дисциплинами. Но такие слова нельзя считать лишними, они педагогически и логически оправданны, поскольку ведут к лучшему пониманию, к проникновению в суть предмета, к выяснению связей с другими проблемами.

К сожалению, на практике нередко математики не обращают должного внимания на то, как отвечает ученик, на небрежность его речи, а ограничиваются лишь содержанием ответа, его математической правильностью. Математик не может проявлять безразличие не только к содержанию, но и к форме ответа. Действительно, именно на уроках математики школьник должен привыкать к краткой, предельно четкой и логически отточенной речи. Именно на уроках математики следует приучать к тому, что даже в обычной речи следует избегать пустой болтовни, засоренной лишними словами и фразами, которые лишены смысловой и эмоциональной нагрузки.

Каждому человеку приходится выражать словами свои мысли, впечатления, желания, предположения, и во всех случаях нужно добиваться, чтобы требуемое передавалось точно, без искажений и возможности превратного толкования. Каждое слово учителя, каждый сделанный им жест должны способствовать восприятию учащимися предмета изложения, процессу запоминания, содействовать развитию мышления учащихся. Речь учителя должна быть не только грамматически и литературно правильной, но и эмоциональной, чтобы владеть вниманием учащихся, направлять их сознание к достижению определенной цели.

Учитель не должен забывать, что четкая мысль и речь доступнее для восприятия, чем расплывчатая, неправильная. В математике же достаточно потерять в одном месте нить рассуждения, чтобы все дальнейшее стало неясным. Если же преподаватель рассказывает так, что все понятно и его не приходится переспрашивать, то экономится время за счет излишних вопросов и ответов, а также сохраняется цельность представления о том, что излагает учитель.

Человеческая речь может быть бесцветной навевающей скуку. Для

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

педагога она противопоказана.

Обучение может приносить радость каждому обучающемуся, и этого следует добиваться; при этом возникает полезный и для учителя интеллектуальный контакт, позволяющий избежать насильственного процесса передачи знаний, когда учащийся сопротивляется, а учитель пытается заставить его получить очередную порцию новых сведений.

Для того чтобы познание математики доставляло учащемуся удовлетворение, нужно, чтобы он проник в суть идей этой науки и почувствовал внутреннюю связь всех звеньев рассуждений, что только и позволяет понять глубокую и одновременно прозрачную логику математических доказательств. Если хотя бы ученик достигнет ясности в понимании сущности дела, проникнет во внутреннюю связь понятий и рассуждений, логических выводов, то ему будет трудно удовлетвориться впоследствии суррогатом знаний, который дает заучивание без понимания, зубрежка без вдохновения.

Для того чтобы приучить учащихся мыслить самостоятельно, привить им твердую привычку надеяться в разрешении возникающих затруднений на собственные силы и разум, а также воспитать уверенность в практической неограниченности своих возможностей, необходимо заставить их пройти через определенные трудности, а не подавать им все в готовом и до конца «разжеванном» виде. К сожалению, ряд десятилетий наша школа требовала очень многого от учителя и практически ничего — от учащихся. В результате некоторая часть учащихся была убеждена в том, что школа обязана им обеспечить с первого до последнего дня их школьной жизни беззаботное существование, не требующее от них ни долговременного умственного напряжения, ни самостоятельного преодоления трудностей, встречающихся при решении задач или осмысливании содержания теорем и их доказательств.

Трудности перекладывались на плечи преподавателей, которые всегда должны были находиться в состоянии полной готовности к бесчисленным консультациям. Они полезны, если предварительно школьники тщательно и настойчиво изучали необходимый им материал, самостоятельно разбирались, что им понятно и что требует дополнительных разъяснений. Но дело-то в том, что консультации, как правило, давались тем, кто ничего сам не продумывал и предварительно даже не просматривал учебника. Это уже не консультация, а натаскивание, что я считаю ненужным и вредным, поскольку такой стиль работы полностью убивает

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

ответственность учащегося и его самостоятельность. А без этих двух качеств не может быть ни работника, ни руководителя.

Несомненно, что учащийся, не приученный к самостоятельному преодолению трудностей, к поиску выхода из затруднений, будет вынужден всю жизнь нести груз интеллектуальной неполноценности, постоянно испытывать нужду в том, кто выполнит за него умственную работу, даже очень примитивную. Для общества такой человек является балластом. Поскольку он ничего не может сам, ему нужна помощь, и он требует ее, так как приучен со школы, что за него всю тяжесть его работы несет другой — преподаватель, одноклассник или еще кто-либо.

Отсутствие формализма в приобретенных математических знаниях является лишь необходимым, но далеко не достаточным условием развития мышления. Последнее требует еще и привычки к полноценной логической аргументации выдвигаемых положений, а также отсутствия логических скачков в рассуждениях, последовательного приведения всех доводов необходимых для получения окончательного заключения.

Преподаватель, особенно в начале должен так излагать предмет, чтобы заинтересовать учащихся, быть доступным для понимания. Ни в коем случае не должно быть места скуке, она — нежелательная гостья в любую пору обучения. Лучшие ученые и педагоги давно заметили это.

«Преподавание математики бывает только тогда успешным, когда ученики вполне понимают учителя, а потому должен он приспособиться к понятию слушателей, присоединять занимательность к своему преподаванию и не спешить вперед идти, покуда ученики не будут в состоянии за ним следовать. Занимательность учения заключается в удовольствии понимать предмет и преподанное применять к решению вопросов. Учитель должен за решениями следить, руководствовать и каждого ученика в его хороших понятиях одобрять» - говорил Н. Лобачевский.

Учебный материал необходимо связывать с тем, что уже известно учащимся, с прикладными задачами, сообщать факты из истории науки. Очень важно добиваться того, чтобы у учащихся возникали прочные ассоциации новых понятий, результатов и методов с тем, что им уже известно. Впоследствии это может оказать им неоценимую помощь в поисках нового, а также помочь замечать в математических понятиях и фактах возможность их практического использования, а в практических задачах — возможность для дальнейшего развития самой математики.

Развитию творческого мышления и речи как способа передачи

информации необходимо учиться всю сознательную жизнь и постоянно анализировать свои неудачи и успехи и использовать успехи других.

Современные информационные технологии в образовательной деятельности

Агафонова Елена Викторовна
учитель физики и информатики
КГУ «Средняя общеобразовательная школа №60 г. Караганда»

Слово технология в переводе с греческого означает искусство, мастерство, умение делать вещи, а это значит действие или процесс, то есть совокупность действий, направленных на достижение поставленной цели. Поскольку основным видом деятельности человека становится производство информации, то и появился термин «информационные технологии», под которыми понимают процесс, использующий совокупность средств и методов сбора, передачи, накопления, обработки, хранения, представления и использования данных (первичной информации) для получения информации нового качества о состоянии объекта, явления или процесса (информационного продукта). Современные информационные технологии обеспечения разных видов деятельности основаны на комплексном использовании различных видов информационных процессов в рамках единого технического комплекса на базе компьютерной техники. В настоящее время в определенном контексте слова современный и компьютерный являются синонимами.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Современный этап развития человеческого общества характеризуется возросшим значением информационных и коммуникационных технологий, увеличением объемов информации, появлением высоких технологий, что является определяющим фактором развития экономики, политики, науки, образования.

В современных условиях модернизации образования, когда основной задачей выдвигается обеспечение устойчивости его развития, одним из главных ресурсов такого развития становится педагог, способный быть субъектом изменений в образовании и работать в условиях перемен. Статус педагога меняется, также меняются его образовательные функции, соответственно меняются требования к его профессиональной компетентности, к уровню его профессионализма. Компетентный педагог является основной отправной точкой для учащегося, так как только он может научить, осведомить ребенка в определенной сфере, а также заинтересовать.

Благодаря этому актуализируется содержание обучения, возможен интенсивный обмен информацией извне, процесс обучения принимает динамический характер. При этом учитель не только образовывает, воспитывает и развивает ученика, но с внедрением новых информационных и коммуникационных технологий он получает мощный стимул для самообразования, профессионального роста и творческого развития. Владея информационными и коммуникационными технологиями, внедряя их в учебный процесс, учитель повышает качество образования умножая при этом и свое профессиональное мастерство.

Развитие информационной культуры учителя, повышение его квалификации в области информационных технологий, развитие информационно-образовательной среды являются приоритетными в деятельности современной школы.

На современном этапе, когда в образовании происходят существенные преобразования, очень важно формирование у педагогов именно информационной компетентности, так как она предполагает широкое использование компьютерной техники, электронных вариантов учебных материалов, обучающих программ, педагогических технологий творческого характера в учебной деятельности.

Для эффективного использования возможностей информационной образовательной среды учитель должен соответствовать следующим требованиям:

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

- владеть основами работы на компьютере, в том числе уметь использовать информационно-образовательную среду;
- владеть мультимедийными информационными ресурсами, их программным обеспечением;
- владеть основами работы в Интернет.

Формирование информационной компетентности — это знакомство не только с новыми информационными технологиями, но также умение грамотно их использовать в своей профессиональной деятельности.

П.В. Беспалов определяет информационную компетентность как «...интегральную характеристику личности, предполагающую мотивацию к усвоению соответствующих знаний, способность к решению задач в учебной и профессиональной деятельности с помощью компьютерной техники и владение приемами компьютерного мышления.» [З.с.45-46]

Данная компетентность позволяет учителю проявлять умения технологически мыслить и предусматривает наличие аналитических, проективных, прогностических и рефлексивных умений в усвоении и применении информации в педагогической деятельности специальных знаний и умений. Термин «информационная компетентность подразумевает использование компьютерных информационных технологий, а если дать более точное определение, то информационная компетентность это и есть «компьютерная информационная компетентность»

При изучении компьютера, применении информационных технологий в своей педагогической деятельности как средств обучения, и формируется информационная компетентность учителя.

Применение компьютера позволяет организовать активную работу учащихся, так как занятия становятся более наглядными и интересными. При использовании компьютера в учебном процессе у учителя накапливается разнообразный дидактический материал: варианты контрольных, экзаменационных, самостоятельных работ; подборка задач, упражнений и тестов в бланочном варианте. Использование оргтехники облегчает подбор индивидуальных заданий для учащихся, снимает дефицит в обеспечении школьников учебными пособиями. Уроки с икт делают общения учитель – ученик более продуктивными, содержательными, индивидуальными.

В современном мире, где количество информации стремительно увеличивается, необходимо быстро находить нужную информацию. Неоценимую помощь в этом оказывает Интернет. В последнее время

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

наблюдается массовое внедрение Интернет в школьное образование, увеличивается число информационных ресурсов. Велико значение интернета для самообразования учителя и использования богатейших ресурсов сети для подготовки к урокам. Для учащихся интернет позволяет систематизировать информацию, выделять главное, предоставляет возможность дистанционного обучения, принять участие в дистанционных олимпиадах, конкурсных мероприятиях, углубить знания по предмету.

Использование информационные технологии в педагогической деятельности помогает сделать учебно-воспитательный процесс соответствующим передовым требованиям педагогической науки и объединить все лучшее классической педагогики с инновациями, отчего, в конечном счете, только выиграет ученик. Применение информационных технологий позволяет перейти к вопросу обучения биологии с качественно новой стороны.

Таким образом, активное внедрение информационные технологии в образовательный процесс позволяет обеспечить переход к качественно новому уровню педагогической деятельности, значительно увеличивая ее дидактические, информационные, методические и технологические возможности, что в целом способствует повышению качества образования, повышению профессионального мастерства учителя, позволит педагогу любой предметной области получить возможность:

- а) доступа к большому объему учебной и научной информации;
- б) осуществления компьютеризации процесса обучения;
- в) систематизации и обобщения различного вида информации;
- г) создания новой информации и использования ее в своей профессиональной деятельности;
- д) разработки новых учебных программ или обновления;
- е) создание сетевых сообществ учителей

«Білім берудегі жаңа бағдарлама- жаңа мазмұн»

---

*Маева Тлеукен Балмаганбетовна
Қарағанды қаласы №101 мектеп- лицейінің
бастауыш сынып мұғалімі*

Қазақстан Республикасында орта білім беру мазмұнын жаңарту шеңберінде білім беру үдерісінің құрылымы мен мазмұнына елеулі өзгерістер енгізілуіне байланысты үш апталық курс бағдарламасын және «Тәжірибедегі рефлексия» жалпы білім беретін мектептердегі педагогика кадрларының кәсіби даму бағдарламасы бойынша мектеп тренері курсы аяқтап биылғы оқу жылында 1 сынып оқушыларын жаңа білім беру бағдарламасы бойынша оқытудамын.

Қазақстан 2030 стратегиялық бағдарламасы білім берудің ұлттық моделінің қалыптасуымен және Қазақстанның білім беру жүйесін әлемдік білім беру кеңестігіне кіріктірумен сипатталады. Қазіргі таңда қазақ тіл-мемлекеттік тіл, қарым-қатынас тілі – орыс тілі және ағылшын тілі – әлемдік кеңістікті тану тілін оқытуда жаңа идеяларды әр сабақта жан-жақты қолданып, жаңаша оқытудың тиімді жолдарын тауып, жүйелі түрде қолдану-заман талабы болып отыр. Оқытудың парадигмасы өзгерді. Білім берудің мазмұны жаңарып, жаңаша көзқарас пайда болды. Осыған байланысты ұстаздар алдында оқытудың әдіс-тәсілдерін үнемі жаңартып отыру және технологияларды меңгеру, оны тиімді қолдана білу міндеті тұр. Мемлекетіміздің білім беру үдерісіне енген жаңартылған білім беру бағдарламасы - заман талабына сай келешек ұрпақтың сұранысын қанағаттандыратын тың бағдарлама.

Қай елдің болсын өсіп-өркендеуі, ғаламдық дүниеде өзіндік орын алуы оның ұлттық білім жүйесінің деңгейіне, даму бағытына байланысты. «Ұрпағы білімді халықтың болашағы бұлыңғыр болмайды» дегендей, жас ұрпаққа сапалы, мән-мағыналы, өнегелі тәрбие мен білім беру-бүгінгі күннің басты талабы.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Шындығында мұғалімнің алдында оқушыларға білім мен тәрбие беруде үлкен жауапкершілік тұр. Әрбір оқушыны оқытып тәрбиелеуге байланысты мәселелерді өздігімен және шығармашылық ынтамен шешуге қабілетті жаңашыл мұғалім керек. Жаңа, тез өзгермелі, білімді де білікті, тың серпіліске, өзгеруге дайын және жаңа талап межесінен көріне алатын шығармашыл да кәсіби шебер мұғалімдерді қажет етіп отырғанына көзіміз жетті. Оқушылардың мектепте табысты оқуы ғана емес, өмірде де табысты болуы мұғалімнің қабілетіне, оның құзыреттілігіне байланысты екенін терең түсіндік. Мұғалім оқушылар үшін қандай да бір пән бойынша білім беретін адам ғана емес, сондай-ақ олардың оқудағы еңбегін қызықты, тиімді ұйымдастыра алатын, оларға үлгі болатын ерекше тұлға болуы керек. Жаңа заман мұғалімнен күнделікті оқушылармен қарым-қатынас барысында әрбір жағдаят үстінде ерекше білім деңгейін көрсетуді және шығармашыл шешім қабылдай алуын талап етіп отыр. Оны қанағаттандыру үшін қазіргі заманның мұғалімі жаңашыл, икемді, өзгерісті тез қабылдай алатын, жан-жақты, жаңа педагогикалық инновациялық технологияларды меңгерген болуы керек.

Соңғы жылдары педагогикалық теорияда және оқу-тәрбие үдерісінде айтарлықтай өзгерістер болып жатыр. Білім берудегі жаңғырту мен инновациялық үрдістердің жалғасуына ықпал етудің маңызды факторының бірі мұғалімнің кәсіби шеберлігі. Солай бола тұра «кәсіби шебер» түсінігіне пәндік, дидактикалық, әдістемелік, психология-педагогикалық білім мен дағды ғана емес, педогогтің жеке тұлғалық потенциалы, кәсіби құндылықтары да жатады. ҚР-ның педагог қызметкерлерінің біліктілігін арттыруға арналған үш айлық курс бағдарламалары, білім беру жүйесінде педагогтар алдына жаңа міндеттер қойып, оларға үн тастады десек те болады. Білім мазмұнын жаңарту тікелей шығармашылық ізденістегі мұғалімнің кәсіби шеберлігіне байланысты. «Мұғалім көп әдісті білуге тырысуы керек. Оны өзіне сүйеніш, қолғабыс нәрсе есебінде қолдануы керек», -деп Ахмет Байтұрсынов айтқандай, қазіргі заман талабына сай білім беру мәселесі сол қоғам мүддесіне сай болуы керек. Өз ісінің шебері ғана жоғары жетістіктерге жетеді. Қазіргі таңда пәнді жақсы, терең білетін, күнделікті сабақтағы тақырыпты толық қамтитын, оны оқушыға жеткізе алатын, әр түрлі деңгейдегі тапсырмаларды білу іскерлігі, оқытудың дәстүрлі және ғылыми жетілдірілген әдіс-амалдарын, құралдарын еркін меңгеретін, оқушылардың пәнге қызығушылығын арттыра отырып дарындылығын дамытудағы іздену-зерттеу бағытындағы тапсырмалар жүйесін ұсыну өмір талабы. Ал оның негізі бастауыш сыныптарда қаланбақ. Сондықтан да

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

бастауыш сыныпта әр сабаққа әр түрлі тиімді әдіс-тәсілдерді қолдана отырып, оқушылардың білім сапасын арттыру ең басты мәселе.

Білім беру бағдарламасының негізгі мақсаты-білім мазмұнының жаңаруымен қатар, критериалды бағалау жүйесін енгізу және оқытудың әдіс-тәсілдері мен әртүрлі құралдарын қолданудың тиімділігін арттыруды талап етеді.

Бастауыш сынып пәндеріне арналған оқу бағдарламаларындағы оқу мақсаттары оқушылардан шынайы проблемаларды анықтап зерттей білуді талап етеді. Негізінен жаңартылған білім жүйесі құзыреттілікке және сапаға бағытталған бағдарлама. Жаңартылған білім берудің маңыздылығы – оқушы тұлғасының үйлесімді қолайлы білім беру ортасын құра отырып сын тұрғысынан ойлау, зерттеу жұмыстарын жүргізу, тәжірибе жасау, АҚТ –ны қолдану, коммуникативті қарым-қатынасқа түсу, жеке, жұппен, топта жұмыс жасай білу. Жаңа білім беру бағдарламасы сыни тұрғыдан ойлауға, шығармашылықты қолдана білуді және оны тиімді жүзеге асыру үшін қажетті тиімді оқыту әдіс-тәсілдерді (бірлескен оқу, модельдеу, бағалау жүйесі, бағалаудың тиімді стратегиялары)үйретеді. [1] Жаңартылған білім беру бағдарламасының ерекшелігі спиральді қағидатпен берілуі. [2] Оған оқу мақсаттарын зерделей отыра тапсырмаларды. ықшам сабақтарды құрастыру барысында көз жеткіздік.

Бағалау жүйесі де түбегейлі өзгеріске ұшырап, критериялық бағалау жүйесіне өтеді.Критериалды бағалау кезінде оқушылардың үлгерімі алдын ала белгіленген критерийлердің нақты жиынтығымен өлшенеді. Оқушылардың пән бойынша үлгерімі екі тәсілмен бағаланады: қалыптастырушы бағалау және жиынтық бағалау. Бұл бағалау түрлері баланың жан-жақты ізденуіне ынталандырады. Критериялық бағалау жүйесі Филиппин, Сингапур, Жапония, Франция, Финляндия сынды дамыған елдерде пайдаланылады. [3] Бұл бағалау жүйесінің артықшылығы, баланың ойлау қабілетін дамытып, ғылыммен айналысуына ықыласын туғызады. Қалыптастырушы бағалау күнделікті оқыту мен оқу үдерісінің ажырамас бөлігі болып табылады және тоқсан бойы жүйелі түрде өткізіледі. Қалыптастырушы бағалау үздіксіз жүргізіле отырып, оқушылар мен мұғалім арасындағы кері байланысты қамтамасыз етеді және балл не баға қоймастан оқу үдерісін түзетіп отыруға мүмкіндік береді. Жиынтық бағалау оқу бағдарламасынның бөлімдерін (ортақ тақырыптарын және белгілі бір оқу кезеңін (тоқсан, оқу жылы, орта білім деңгейі) аяқтаған оқушының үлгерімі туралы ақпарат алу мақсатында балл және баға қою арқылы өткізіледі.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Қалыптастырушы бағалау және жиынтық бағалау барлық пәндер бойынша қолданылады.

Кіріктірілген білім беру бағдарламасында қазақ тілі пәнінің берілу жайы да өзгеше. Бағдарлама оқушының төрт тілдік дағдысын: тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылым жетілдіруге бағытталған. Бұл төрт дағды оқу жоспарында «Шиыршық әдісімен» орналастырылған және бір –бірімен тығыз байланысты. Яғни, жыл бойына бірнеше рет қайталанып отырады және сынып өскен сайын тілдік мақсат та күрделене түседі.

Бүгінгі күні барлық елдер жоғары сапалы білім жүйесімен жұмыс істеуде. Өйткені қазіргі заманда елдің бәсекеге қабілеттілігі оның азаматтарының парасаттылығымен анықталады, сондықтан білім беру жүйесі болашақтың талабына сәйкес дамуы тиіс. Оқушыларды заманауи әдіс –тәсілдермен оқытып, ой –өрісі кең, саналы, еркін азамат етіп тәрбиелеу қажеттілігі де осы себептен туындап отыр. Оның үстіне білім берудің жүйесін қарқынды дамытқан бұл үрдістің жалпы білім беретін мектептерге де енгізіле бастауы көңілді қуантады.

қорыта айтқанда, жаңа бағдарламаның мәні, баланың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру. оқушы өзінің мектеп қабырғасында алған білімін өмірінде пайдалана білуі керек. сол үшін де бұл бағдарламаның негізі «өмірмен байланыс» ұғымына құрылған. ұстаздарға үлкен жауапкершілік міндеттелді. оқушылардың бойына ххі ғасырда өмірдің барлық салаларында табысты болу үшін, қажетті дағдыларды дарыту үшін, мұғалімдер тынымсыз еңбектену керек. жаңартылған оқу бағдарламасы аясында тек өз пәнін, өз мамандығын шексіз сүйетін, бала үшін ұстаз ғұмырын құдіретті деп санайтын білімді мұғалімдер ғана жұмыс істей алады. үйренгеніміз де, үйренеріміз де көп үнді халқының тарихи тұлғасы махатма гандидің «егер сен болашақтағы өзгерісті байқағың келсе, сол өзгерісті уақытында жаса» деген ілімін негізге ала отырып, оқушы бойындағы қабілетті жетілдіріп, оқушыларды болашаққа жетелеп, жақсы істі бастағалы отырмыз.

Жаңартылған білім болашақ кепілі.

Современные методы обучения иностранного языка

---

*Алимбаева Жулдыз Каирбековна
Учитель английского языка
№101 школы-лицей*

В методике обучения иностранным языкам понятие «метод обучения» не имеет однозначного толкования и обычно используется в двух значениях: широком и узком. В широком значении метод – это принципиальное направление в обучении, а в узком – один из способов обучения. Термин «метод обучения» в двух значениях используется: «Метод обучения – это направление в обучении и определяющее цели и задачи обучения, а также пути и способы достижения поставленной цели » Из этого определения видно, что метод обучения дает представление об общей стратегии обучения, в основе которого лежит научно обоснованная система принципов, являющаяся отражением определенной психологической и лингвистической концепций. Разработка любого метода на каком-то определенном подходе, который, в зависимости от его толкования, превращается в разновидности одного и того же методического направления, из которого возникают мало чем отличающиеся друг от друга методы.

Анализ различных подходов в лингводидактике свидетельствует о том, что в их основу кладутся не только положения (принципы) ее методики, но и таких смежных наук, как психология, педагогика, языкознание, логика и т. Д.

Итак, в основе всех этих методов – коммуникативный подход.

Иностранный язык выступает как средство коммуникации, общения с представителями других наций, так что в образовании продолжает развиваться и в дальнейшем культурологический или интеркультурный подход в обучении в рамках концепции «диалога культур», с целью

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

формирования полимерной грамотности студентов. Итак, по моему мнению, в современном вузе не должно быть места для таких процессов, как зазубривание, бездумное заучивание текстов на иностранном языке, не имеющие практической ценности для будущей жизнедеятельности студентов. Студенты должны быть подготовлены на основе качественного современного аутентичного учебного материала к сознательному использованию иностранного языка в дальнейшей жизни и работе. Ведь хорошее знание иностранных языков сейчас и будет продолжать оставаться в дальнейшем одним из ведущих требований работодателей. В этом плане именно на вузы возлагается ответственность в качественном обеспечении студентов комплексом языковых знаний, умений, навыков, это требует, прежде всего, от учебного заведения систематически создавать условия для повышения квалификации своих педагогических работников, обеспечить заведение надлежащей материально-технической базой. Качественная языковая подготовка студентов невозможна без использования современных образовательных технологий.

Современные технологии в образовании — это профессионально-ориентированное обучение иностранному языку, занятость в обучении, применение информационных и телекоммуникационных технологий, работа с учебными компьютерными программами по иностранным языкам (система мультимедиа), дистанционные технологии в обучении иностранным языкам, создания презентаций в программе PowerPoint, использование ресурсов интернета, обучения иностранному языку в компьютерной среде (форумы, блоги, электронная почта), новейшие тестовые технологии (создание банка диагностических материалов по курсу учебного предмета «Иностранный язык» для проведения компьютерного тестирования с целью контроля ЗУН студентов). На данном этапе развития методической науки основными методами обучения иностранным языкам является коммуникативный и конструктивистский методы. Коммуникативный метод. Учебная цель: овладение коммуникативной компетенцией. Учебное содержание: тексты должны показывать конфликты, которые побуждают студента к высказыванию собственного мнения. Управление обучением осуществляется не через грамматику, а направляется коммуникативными интенциями (намерениями). Студент оказывается в центре обучения. Языковая плоскость: доминирование языковой выработки над языковой правильностью, корректностью, ошибки допускаются. Язык становится средством коммуникации. Упражнения: упражнения коммуникативного

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

направления. Студенты учатся «коммуникации в процессе самой коммуникации. Следовательно, все упражнения и задания должны быть коммуникативно оправданными дефицитом информации, выбором и реакцией». Преимущества метода: студенты совершенствуют навыки устной речи, преодолевается страх перед ошибками. Недостатки метода: не предоставляется должного внимания качеству языка, коммуникативная компетенция довольно быстро достигает своих пределов. Конструктивистский метод. Учебная цель: в основе метода находится собственно активное обучение студентов. Задача преподавателя не научить, а способствовать учебному процессу. Урок выступает ориентированным на действие. Учебное содержание: близость к действительности студентов, студентов побуждают самостоятельно конструировать свои знания (например, в рамках проектной деятельности). Языковая плоскость: как можно шире. Упражнения: продуцирование языка находится в центре обучения. Преимущества метода: подготовка студентов к реальной жизни, реальным жизненным ситуациям. Недостатки метода: на современном этапе еще не проявились достаточно четко. Примером конструктивистского метода может служить проектное обучение. В методике различают традиционные и альтернативные методы обучения. Под понятием альтернативные методы группируется целый ряд различных подходов, приемов, способов передачи языка. Существуют такие альтернативные методы, как метод полной физической реакции (Total Physical Response), суггестивный метод, драматико-педагогический метод, молчаливый метод, групповой метод.

К инновационным методам обучения можно отнести: обучение с компьютерной поддержкой (CALL), метод сценария (story line method), метод симуляций, метод карусели, метод обучения по станциям, метод групповых пазлов, метод ролевой игры, метод «Кейс-стади» (работа над проблемными ситуациями, студенты рассматривают проблему, анализируют ситуацию, представляют свои идеи и варианты решения проблемы в ходе дискуссии). Метод сценария (story line method). Данный метод основан на сочетании запланированных учебных смыслов — например, магазины-товары-продажа — с интересами и идеями учеников. Получая «импульсы» от учителя (так называемые ключевые вопросы), ученики делают свой вклад в создание истории. Этот метод обходится без текстовых учебников. Речь идет о креативном планировании, подборе гипотезы, переживаниях, систематизации и презентации работы. Спроектированная история содержит также элементы из драмы и ролевой игры. Учитель задает лишь рамки

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

действия и представляет отдельные эпизоды. Ученики ставят свои вопросы и находят сами на них ответы. Проектное обучение. Организация урока как работы над проектом. Признаки проектного метода: – Ориентация на действие – Работа в команде – Самоорганизация студентов – Ситуативная направленность, соотнесенность с реальной жизнью – Интердисциплинарность (межпредметные проекты) – Целостность — проект рассматривается как целое – Ориентированность на продукт, результат. Традиционно выделяют следующие основные фазы проекта: Инициирование — изобретение идеи для проекта Начало проекта Проведение проекта Презентация результатов проекта Оценка (рефлексия) проекта Метод обучения по станциям. Учебная техника, при которой студенты выполняют работу над учебным материалом, который упорядоченный в виде станций (студенты получают рабочие планы с обязательными и выборочными задачами). При обучении по станциям у учащихся есть возможность выбора по распределению времени, последовательности выполнения задач и социальной формы, используемый (индивидуальная работа, парная работа, групповая работа). Таким образом, студенты при использовании данного метода учатся планировать свое время, учатся самооценке, анализа собственного учебного успеха, планированию и проведению этапов работы. Работа по станциям позволяет осуществлять дифференциацию по способностям, интересам студентов, по степени сложности задачи. Метод симуляций. Особенно в обучении иностранному языку студентов экономических специальностей вузов можно с успехом применять метод симуляций. В кибернетике данный термин используется для моделирования и имитации реальности.

В обучении речь идет о различных симуляционных бизнес-играх, которые предоставляют студентам возможность отрабатывать свои навыки, применять знания с целью решения той или иной задачи в так называемом «безопасном среде», которое имитирует реальные ситуации, например, в бизнесе, в работе в компании. Симуляция предоставляет возможность студентам попробовать себя в определенной роли — руководителя, президента компании, дает возможность исследовать систему работы данного предприятия. Перед участниками игры ставят определенные задачи — достичь прироста прибыли фирмы, заключить договор, выгодно продать акции компании и тому подобное. Симуляции характеризуются высокой степенью заинтересованности участников, вполне погружаются игру, воплощаются в свою роль, болеют за результат работы, поскольку от

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

командного духа, скорости принятия решений зависит общий результат игры. Благодаря симуляции формируется навык стратегического планирования студентов, развивается умение работать в команде, проводить переговоры, убеждать делового партнера. Симуляции упорядочивают знания учащихся, готовят их к необходимости принятия в будущей деятельности быстрых и мотивированных бизнес-решений. Существуют компьютерные симуляции, где участники работают с компьютерной программой, управляют мнимой компанией и настольные симуляции, где участники, компании, предприятия «существуют» в виде фишек, карт. Метод ролевой игры. Ролевая игра является активным методом обучения, средством развития коммуникативных способностей студента. Ролевая игра связана с интересами студентов, является средством эмоциональной заинтересованности, мотивации учебной деятельности. Ролевая игра выступает активным способом обучения практическому владению иностранным языком. Ролевая игра помогает преодолеть языковые барьеры студентов, значительно повышает объем их речевой практики. Это обучение в действии. Существует большое количество форм, типов ролевой игры на уроках иностранного языка. Так, например, можно использовать ролевую игру «На собеседовании», где студенты берут на себя роль работодателя и работника. Из всего выше сказанного, следует сделать вывод, что для преподавателя сегодня важно постоянно совершенствовать свои знания о методах обучения иностранным языкам, внедрять в свою преподавательскую практику новейшие образовательные концепции, идти в ногу со временем.

Заключение.

Таким образом, методика преподавания любого предмета предполагает использование в учебно-воспитательном процессе разнообразных средств обучения иностранному языку. Применение специфических видов средств обучения дает возможность познакомить детей с сущностью и методами изучаемой науки. Поскольку каждый из видов средств обучения имеет свои характерные особенности и функции, то одно пособие не всегда может дать полную информацию об изучаемом объекте, раскрыть все содержание изучаемого материала. Поэтому средства обучения на уроке должны использоваться комплексно. XXI век — век высоких технологий. У учителей появилась возможность использовать на уроке различные технические средства, такие как компьютер, видео и аудио аппаратуру, спутниковое телевидение, Интернет, мультимедийные средства и многое другое. А это

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

позволяет сделать уроки иностранного языка более интересными и продуктивными, повысить у учащихся мотивацию к изучению иностранного языка. Ведь используя новейшие технические средства, учащиеся не просто изучают иностранный язык, но и могут полноценно его использовать, например, общаясь с зарубежными сверстниками как по электронной почте (что позволяет учащимся тренироваться в письме), так и, используя веб-камеру (что позволяет учащимся тренироваться в говорении).

Современный урок – как основа эффективного и качественного образования

Акатьева Наталия Николаевна
Учитель русского языка и литературы
КГУ «Средняя общеобразовательная школа № 60»

«Урок – это зеркало общей и педагогической культуры учителя, мерило его интеллектуального богатства, показатель его кругозора, эрудиции»

В.А. Сухомлинский

Урок – это главная форма обучения, на котором встречаются главные участники образовательного процесса: учитель и ученик. Между учителем и учеником – неизведанный мир знаний, противоречия между познанным и ещё не освоенным. Любой урок – имеет потенциал для решения новых задач, но не всегда они могут привести к ожидаемому результату. Урок интересен как для учеников, так и для учителя только тогда, когда он современен в самом широком смысле слова. Какой он современный урок? Прежде всего, актуальный, действенный, который закладывает основу для будущего, готовит ребёнка к жизни в меняющемся мире.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Современный урок – это урок, на котором учитель использует все возможности для развития личности учащегося, её активного умственного роста, для формирования нравственных основ,

На современном уроке царит атмосфера сотрудничества и доверия, нет места для скуки и страха, есть место каждому учащемуся, потому что каждого ждёт успех.

Планируя современный урок, мы должны учитывать: чему учить, как учить, ради чего учить.

В основе новой технологии урока заложено 3 постулата:

— урок есть открытие истины, поиск и осмысление её в совместной деятельности учителя и ученика;

— урок есть часть жизни ребёнка;

— человек на уроке всегда остаётся наивысшей ценностью, выступая в роли цели и никогда не выступая в виде средства.

Замысел современного урока — это создание условий для развития индивидуальности ребёнка. И, конечно, на современном уроке должно быть единство обучения, воспитания и развития – это исходная идея урока. Главной фигурой на уроке всегда будет учитель.

Мы все понимаем, что урок на сегодняшний день не может не меняться. Это объективный процесс, на который влияет ряд факторов:

— появились обновлённые программы и учебники;

— переход на предпрофильное обучение в 9 классе;

— внедряются информационные технологии;

— организация Единого государственного экзамена и его апробация также стали важным событием для всей системы образования. Они предъявляют свои требования к содержанию урока, оценке образовательных достижений школьников.

Общие подходы к организации современного урока:

— развитие коммуникативной среды;

— практическая ориентированность образования;

— направленность на развитие мышления, практических навыков;

— расширение коллективных работ, связь изучаемого материала с повседневной жизни;

— увеличение доли самостоятельной работы школьников (рефераты, проекты, исследовательская деятельность)

В настоящее время большинство учителей, по-прежнему, тяготеет к традиционному уроку. Это объясняется многими причинами: привычкой к

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

традиционным формам обучения и боязнью нового, непониманием огромного количества инноваций.

Традиционный урок – основа для последующих типов уроков, это целая история, на которой обучалось и воспитывалось не одно поколение.

На традиционном уроке легко работать: его организация проста, привычна, хорошо известна и отработана до мелочей. Но на традиционном уроке очень высокая утомляемость учителя, так как большую часть урока учитель проводит сам. При традиционном обучении учащимся, успешно закончившим школу, гораздо труднее найти себя в окружающей действительности. «Троечник» умеет приспособиться, выбрать нестандартное решение, принять на себя ответственность.

В современной педагогической литературе приводится множество сопоставлений традиционного и развивающего урока с точки зрения учёных. Они хорошо известны, но не дают ответа конкретному учителю-практику: почему именно сейчас так важно учить ученика, всё дальше отходя от классических путей познания?

Традиционный урок – как родной человек, в нём всё близко и понятно: пусть смертельная усталость, пусть не всегда удовлетворяют ученики, на уроке – всё знакомо, привычно, понятно, это – традиционно.

Так может и не стоит ничего менять? Чтобы ответить на этот вопрос, давайте вспомним известную мудрость: очень умный человек учится на ошибках других, просто умный – на своих, а дурак не учится ни на чьих.

Человечество развивается благодаря тому, что умных людей становится всё больше. Способность учиться, т.е. постоянно принимать новые знания, даже если они обнаружены не сегодня, это верный показатель открытости человеческой личности.

Практические педагоги не только много и успешно работают, но они хотят и многое изменить в своей деятельности, потому что прекрасно видят все её недочёты.

Критерии эффективности современного урока:

- обучение через открытие;
- развитие личности;
- демократичность, открытость;
- наличие дискуссий;
- позволяет ученикам в коллективном поиске приходиться к открытию;
- ученик испытывает радость от преодоленной трудности учения:

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

— управление проблемно-поисковой или исследовательской деятельностью учащегося.

Роль учителя на современном уроке – учитель «помощник», «организатор», «защитник».

Современный урок должен иметь чёткую целевую установку, творческий подход к знаниям, смену видов деятельности, контроль над деятельностью учащихся на уроке, нестандартный подход к уже изученному.

Можно долго спорить о том, каким должен быть урок. Неоспоримо одно: он должен быть одушевлённым личностью учителя.

Бастауыш сынып оқушыларының шығармашылығын арттыруда инновациялық тәсілдерді қолдану

*Рыспаева Анар Уалихановна
Бастауыш сынып мұғалімі
Өскемен қаласы әкімдігінің «А.Байтұрсынов атындағы
№ 20 орта мектебі» КММ*

Балалардың бойында оқуға деген қызығушылықты қалыптастыру міндеттерінің терең тарихы бар. Бастауыш білім беру көптеген жылдар бойы білім алудың негізгі және жалғыз сатысы болды. Сондықтан ол оқуға, жазуға үйрету мен қарапайым арифметика элементтерін білу мақсатын көздеді. Міндетті жеті жылдық оқуға, кейінірек толық орта білімге көшуге байланысты психология мен педагогикада кіші мектеп жасындағы балаларды оқытудың

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

дамытушы міндеттеріне мән беріле бастады. Осыған байланысты олардың өз бетімен білім алу білік-дағдыларын қалыптастыру қолға алынды.

Бастауыш білім беру қызметі алдымен орталау, кейін орта білім берудің бір сатысы болып өзгерді. Жаңа жағдайларда 6-11 жастағы балалардың оқу мүмкіндіктерін зерттеу қорытындысына байланысты бастауыш білімнің мақсаттары айқындалды. Осындай мақсаттағы зерттеулер нәтижесінде оқу қызметінің әртүрлі теориясы жасалды. XX ғ. соңындағы білім беру жүйесіндегі демократиялық жағдайда мұғалімдердің педагогикалық ғылыми-зерттеулер нәтижесіне деген қызығушылығы артты. [1]

Кіші мектеп жасындағы оқушылардың білік-дағдыларын қалыптастырудың психологиялық-педагогикалық аспектілерін өз еңбектерінде барынша нақты ашып көрсеткен белгілі ғалымдар Л.С. Выготский, П.Я.Гальперин, А.Н.Леонтьев, Л.В.Занков, Д.Б.Эльконин, В.В.Давыдов т.б. Олардың зерттеулері оқу қызметінің әртүрлі теориясын құрудың негізін салды. XX ғ. соңындағы қоғамдағы және халыққа білім берудегі демократиялық өзгерістер жағдайына байланысты бұл зерттеулердің нәтижесіне деген сұраныс туындады.

Бүгінгі таңда білім беру саласында әртүрлі сипаттағы және бағыттағы инновациялар енгізілуде. Азды-көпті мемлекеттік шаралар жүргізіліп, мазмұнға, ұйымдастыруға оқыту әдістері мен технологияларына жаңалықтар кіруде. Білім беру саласына енген жаңалықтарға мына өзгерістерді жатқызамыз: оқу тәрбие мекемелерінің жаңашыл басқарылуы; білімнің қоғамдағы орны және сол жүйені қаржыландыру деңгейін; тәрбие және білім жүйесі құрылымын. Білім беру мазмұнын, яғни оқу жоспарларындағы және бағдарламалардағы өзгерістерін: мектептің ішкі ұйымдастырушылық әрекеттерін; мұғалім мен оқушы қарым-қатынастарына, ұстаз бен шәкірттер арасындағы қарым-қатынас; оқыту әдістемелеріндегі өзгерісін; білім беру мекемелерінің құрал – жабдықтарындағы және ақпараттық технологияларды қолданудағы өзгерістер; оқыту мекемелерінің құрылысындағы өзгерістерді жатқызамыз.

Мұғалімнің инновациялық іс-әрекеті – өз қызметіне жаңа технологияларды енгізу. Білім беру жүйесінде қазір технологиялардың сан алуан түрлері бар. Білім беру технологиясы ұсынылуда. Соның бірі дәстүрлі педагогикалық технология. Дәстүрлі сынып сабақтық технологиясының басқа технологиялардан айырмашылықтары бар:

– оқушылардың таным қабілеттері және жас мөлшері шамамен бір деңгейді құрайды;

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

– сыныптағы оқушылар құрамының әр кез тұрақты болуы;

-сыныптағы сабақ ортақ жылдық жоспармен оқу бағдарламаларына, оқулықтарға негізделген, құрастырылған кестемен жүргізіледі.

Бүгінгі күні мемлекетіміздің өркениетке жету жолындағы әр талабына тұғыр боларлықтай ұрпақ оқыту, тәрбиелеу ісін жаңа сапалық өзгерістер деңгейіне көтеруді талап етіп отыр. Мектеп құрылымында болып жатқан өзгерістер, білім беру мақсаттарының алмасуы, оның дамытушылық сипаттарының бекітілуі, көпнұсқалық оқытуға көшу сияқты мәселелер орындаушылардан шығармашылық бастамалық, жұмыстың жоғары сапасын және кәсібилікті талап етеді.[2]

Шығармашылық — бұл адамның өмір шындығында өзін-өзі тануға ұмтылуы, ізденуі. Өмірде дұрыс жол табу үшін адам дұрыс ой түйіп, өздігінен сапалы, дәлелді шешімдер қабылдай білуге үйренуі қажет. Адам бойындағы қабілеттерін дамытып, олардың өшуіне жол бермеу, оның рухани күшін нығайтып, өмірден өз орнын табуға көмектеседі. Өйткені адам туынды ғана емес жаратушы да. Бұл үлкен жауапкершілік артатын күрделі мақсат. Оны шешу үшін ең алдымен оқыту мазмұны жаңартылып, әдіс-тәсілдің озығы өмірге келуі, олар әрбір азаматтың жеке басының қасиеттерін, қабілеттерін дамытып, шығармашылығын, талантын ұштайтындай болып ұйымдастырылуы қажет. Сонда ғана мектептерден өз өміріне өзгеріс енгізе алатын, өз бетінше өмір сүру жолдарын таңдай алатын азаматтар тәрбиеленіп шығады.

Баланы бастауыш сыныптардан бастап шығармашылық ойлауға, қалыптан тыс шешімдер қабылдай алуға, практикалық әрекеттерге дайын болуға әкелудің жолдарын көрсету керек. Шығармашылық — бүкіл тірішіліктің көзі. Адам баласының сөйлей бастаған кезінен бастап, бүгінгі күнге дейін жеткен жетістіктері шығармашылықтың нәтижесі. Бұған бүкілхалықтық, жалпы және жеке адамның шығармашылығы арқылы келдік. Әр жаңа ұрпақ өзіне дейінгі ұрпақтың қол жеткен жетістіктерін меңгеріп қана қоймай, өз іс-әрекетінде сол жетістіктерді жаңа жағдайға бейімдей, жетілдіре отырып, барлық салада таңғажайып табыстарға қол жеткізеді. Ал бүгінгі күрделі әлеуметтік-экономикалық жаңарулар тұсында шығармашылық қабілеттер басты нысана болып, керісінше, оқушыда шығармашылық қабілеттің болмауы үлкен проблема саналып, ойландыруы тиісті деп ойлаймыз. Себебі өмірдегі сан алуан қиыншылықтарды шешу тек шығармашыл адамдар ғана қолынан келеді. Тек шығармашылық қана қандай түрде, қандай деңгейде болмасын адамға өмірдің мәнін түсінуге, бақытын сезінуге мүмкіндік әпереді.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Мұндай күрделі мәселені шешуде үздіксіз білім беру ісінің алғашқы сатылары болып саналатын бастауыш мектептің орны ерекше. Баланың шығармашылық қабілеттерін дамытудың жолдарын, құралдарын анықтау психология мен педагогика ғылымдарында өте ертеден зерттеліп келеді. Шығармашылық әлемдік мәдениеттің барлық дәуіріндегі ойшылдардың назарында болғандығын «шығармашылық теориясын» жасауға деген көптеген ізденістердің болғандығынан байқауға болады. Бұл әрекеттер өзінің логикалық шегіне жеткен деп айтуға болмайды. Сондықтан шығармашылық педагогикасының негізгі мақсаты — бүгінгі күн талаптарынан туындаған, озық қоғамға лайықты жаңа сана, рухани сапа қалыптастыру және дамытуда тың жолдар мен соны шешімдер іздестіру болып табылады. Баланың шығармашылық қабілетін дамыту мәселесін талдау ең алдымен «қабілет» ұғымының мәнін терең түсініп алуды қажет етеді. Философияда «қабілеттерді» тұлғаның белгілі бір әрекеті орындауға жағдай жасайтын жеке ерекшеліктері дей келе, олар қоғамдық — тарихи іс-әрекеттердің нәтижесінде қалыптасып, әрі қарай дамып отыратындығын атап көрсеткен. Демек, бастауыш сынып оқушыларының тұлғалылығын тәрбиелеу үшін, ең алдымен олардың қабілеттерін дамытудың мәні зор. Қабілеттер мәселесін қорытындылай келе, педагогикалық практика үшін мәні ерекше мына жағдайларға айрықша тоқталу жөн. Бірінші — адамдардың қабілеттер деңгейі жағынан тең дәрежеде болмауы. Қабілеттердің бірдей емес екендігін сыныпта отырған оқушылардың әрқайсысының әр пәнге және әр деңгейде қабілетті болатындығымен дәлелдеуге болады. Бірі есепке жүйрік болса, екіншісі тілге бай, ал енді біреулері сурет салғанды тәуір көреді. Олардың қабілеттерінің құрлымы да, оны құрайтын компоненттер де әр түрлі болады. Мәселен: математикалық қабілеті басым балаларда ойлау операциялары тез, дәл болады да, бейнелеу өнеріне қабілетті балаларда нақты заттардың бөліктерінің арақатынасын жылдам анықтай білу сияқты белгілер басым болады. Музыкаға қабілетті бала есту, ритмді түсіну, сезімталдық сияқты сапаларымен ерекшеленеді. Екінші — адамдар бойында қабілеттің бір түрі ғана бола ма, әлде әр түрлі қабілеттің белгілері бола ма деген сауал төңірегіндегі пікірлер жайлы. Ғалымдар керісінше көзқарастардың бар екендігіне қарамастан, адам бойында әрекеттің бірнеше түрін оындай алу мүмкіндіктерін бар екендігін дәлелдейді. Мысалы ақындығымен қатар музыкаға, суретке қабілетті адамдар. Психологтар қабілеттердің екі түрлі деңгейінің болатындығын дәлелдейді.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

1. Репродуктивті — іс-әрекетті, білімді берілген үлгі бойынша қабылдай алу деңгейі.

2. Шығармашылық — жаңалық ойлап табуға бағытталған қабілеттер деңгейі.

«Шығармашылық» сөзінің төркіні этимологиясы «шығару», «ойлап табу» дегенге келіп саяды.[3] Демек жаңа нәрсе ойлап табу, сол арқылы жетістікке қол жеткізу деп түсіну керек. Философиялық сөздікте «шығармашылық қайталанбайтын тарихи-қоғамдық мәні бар, жоғары сападағы жаңалық ашатын іс-әрекет», — деп түсіндіріледі. Ал көрнекті психолог Л.С. Выготский «шығармашылық деп жаңалық ашатын әрекетті атаған». Шығармашылық — өте күрделі психологиялық процесс. Ол іс-әрекеттің түрі болғандықтан тек адамға ғана тән. Ұзақ жылдар бойы шығармашылық барлық адамның қолынан келе бермейді деп қарастырылып келсе, қазіргі ғылым жетістіктері қабілеттің мұндай дәрежесіне белгілі бір шарттар орындалған жағдайда кез келген баланы көтеруге болатындығы жайлы көп айтуда. Бастауыш сынып оқушыларының қабілеттері екі түрлі әрекетте дамиды. Біріншіден, кез келген бала оқу әрекетінде адамзат баласының осы кезге дейінгі жинақталған тәжірибесін меңгерсе екіншіден, кез келген оқушы шығармашылық әрекеттер орындау арқылы өзінің ішкі мүмкіндіктерін дамытады. Оқу әрекетінен шығармашылық әрекеттің айырмашылығы — ол баланың өзін-өзі қалыптастыруына өз идеясын жүзеге асыруына бағытталған жаңа әдіс-тәсілдерді іздейді. Проблеманы өзінше, жаңаша шешуге талпыныс жасайды. Біздің ойымызша, бүгінгі бастауыш сынып оқушыларының кез келгені шығармашылық тапсырмалар шешуді табыспен меңгере алады. Тек ол жұмысқа дұрыс басшылық, шебер ұйымдастырушылық қажет. Осыған орай, ғалымдар жүргізілген тәжірибе барысында, барлық пәндердегі білім мазмұнында оқушының шығармашылық қабілеттерінің дамуы басты нысана болып алынуымен байланысты, оқулықтарда берілген тапсырмалардан басқа өздігінен бақылау жүргізу, қарапайым тәжірибе, эксперимент қою, мәтінмен, сызбамен, суретпен, диаграммамен жұмыс істеу, жекеден жалпыны шығару, жалпыны жекелей қолдану т.б. сияқты оқушыны іскерлікке, дербестіккебаулитын, ойына түрткі болып, шығармашылыққа жетелейтін, өздігінен ізденіске салатын, айналадағы дүниемен қарым-қатынысқа түсіретін, «жаңалық ашып», оның нәтижесінің «қызығына» бөлейтін әдіс-тәсілдер мен мазмұндық ойындар, қызықты тапсырмалар тұрақты жүргізіліп отырылуы біз көтеріп отырған мәселені нәтижелі ететіні нақтыланды. Қазіргі таңда шығармашылық

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

тапсырмалар әр сабақта өтілетіндей ұйымдастыру қажет. Ал дәстүрлі сабақ пен шығармашылық сабақтың айырмашылығын мына кесте арқылы көрсетуге болады:

Шығармашылық сабақтың ерекшеліктері

Д Дәстүрлі сабақ

Шығармашылық сабақ

Сабақ мақсаты:

А) мұғалім үшін: жаңа материалды беру;

Ә) оқушы үшін: жаңа білімді меңгеру.

Сабақ мақсаты:

А) мұғалім үшін:

оқушылардың жаңа нәтижеге бағытталған іс-әрекетін ұйымдастыру;

ә) оқушы үшін: шығармашылық «өнім» ойлап табу

Сабақтағы іс-әрекет түрі

А) мұғалім үшін: жаңа сабақты түсіндіру;

ә) оқушы үшін: жаңа материалды тыңдау, есте сақтау.

Сабақтағы іс-әрекет түрі

А) мұғалім үшін: оқушының шығармашылық іс-әрекетін ұйымдастыру;

ә) оқушы үшін: жаңа нысанды зерттеу, құбылысты талдау.

Сабақ құрылымы жоспар бойынша өтілуге міндетті.

Сабақ құрылымы жағдайға байланысты жоспардан ауытқиды, өзгермелі. Сабақ тақырыбына көзқарас — кітапта баяндалған идеяға негізделген бір көзқарас.

Сабақ тақырыбына көзқарас — мәселеге мамандардың түрлі көзқарасы.

Ол үшін жалықпай жаңа инновациялық технологияларды өз жұмысымызда пайдаланып, сонымен қатар оқушыларды мадақтап, ынталандырып отырған орынды. Баланың қиялын дамыта отырып, ойын дамытамыз. Ойы дамыған шәкіртіміздің танымдық қызығушылығы арта отырып, шығармашылық әрекеті жоғары деңгейге көтеріледі.

Қазіргі заманғы педагогикалық технологиялар

*Кунапина Мадина Алибековна,
өндірістік оқыту шебері Астана қаласы әкімдігінің «Қоғамдық
тамақтандыру және сервис» МКҚК*

Бүгінгі таңда республикадағы және аймақтағы экономикалық нарықтық қатынастардың қалыптасу жағдайында еліміздің әлеуметтік-экономикалық дамуы қоғам өмірінің барлық саласында, оның ішінде мектепте оқыту мазмұны мен оқытудың қазіргі технологияларын жетілдіру өзекті мәселелердің бірі болып отыр. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңында (1999) білім беру саласындағы мемлекеттік саясаттың ұстанымдарының бірі – жеке адамды қалыптастыруға бағытталған рөлі және педагог қызметкерлер оқушылардың мемлекеттік білім беру стандартында көзделген деңгейден төмен емес білім, білік, дағды алуын қамта- масыз етуге, олардың жеке шығармашылық қабілеттерінің дамуы үшін жағдай жасау қажеттігі қарастырылған. Дәстүрлі оқыту технологиясының білімді мемлекеттік стандарт деңгейінде толық меңгеруіне кепілдік бермей отырғандығы оқушылардың білім жетістіктерінің нәтижелерінен көрініс табуда. Осыған орай, оқу-тәрбие үдерісін жетілдірудің қазіргі технологияларын жетілдіріп, сабақ беруде қолдану арқылы білім сапасын жақсартуға болатындығына басым бағыт берілуде.

Әртүрлі әдістерді қолдану және оқушылар бірін-бірі тексеру арқылы есептің дұрыстығына көз жеткізулеріне болады, дамыта оқыту технологиясы (Л. С. Выготский, Л. В. Занков, Д. Б. Эльконин, В. В. Давыдов) дамыта оқыту жүйесі жеке тұлғаны жеделдете қарқынды, барлық сапалармен сәйкестікте жан-жақты дамытуға бағытталған, оқытудың модульдік технологиясы (В. М. Монахов) оқу үдерісін мақсатты жобалап, құруға болады.

Ал, соңғы жылдары оқытудың модульдік технологиясымен Дьяченконың оқытудың ұжымдық тәсілі, сондай-ақ профессор Қараевтің

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

оқытуды дифференциялау және білім беру демократияландыру мен ізгілендіру ұстанымдарына негізделген жаңа педагогикалық компьютерлік технологиясы еліміздің көптеген мектептерінде қолданылып жүр. Мәселен, Л. Б. Эльконин, В. В. Давыдовтың бірлесе жасаған «Дамыта оқыту жүйесі» бір-бірімен тығыз байланысты әрі мынадай ұстанымдардан құралады:

- жоғарғы деңгейдегі қиындыққа оқыту;
- теориялық білімнің жетекші рөлі;
- оқу материалын жеделдете оқыту;
- оқу үдерісін оқушының сезінуі ;

Барлық оқушылардың дамуы үшін жүйелі жұмыс істеу Л. В. Занковтың оқыту жүйесінде оқушы өзін емін-еркін сезінеді, оның әлеуметтік мүмкіндігі мен дербестігінің дамуына жағдай жасалады. Осы жүйеде оқушы мен мұғалімнің арасындағы жаңаша қарым-қатынастың іргетасы қаланады. Мұғалім түсіндіруші, оқытушы тұрғысында емес, оқушының оқу әрекетін ұйымдастырушы, бағыттаушы ретінде көрінеді.

Қазіргі кезеңде қолданылып жүрген жаңа педагогикалық технологияның негізіне жататындар – әрбір оқушының жеке және дара ерекшеліктерін ескеру; оқушылардың қабілеттері мен шығармашылығын арттыру; оқушылардың өз бетінше жұмыс істеу, іздену дағдыларын қалыптастыру. *Жаңа педагогикалық технология:* ынтымақтастық педагогикасы, білім беруді ізгілендіру технологиясы, проблемалы оқыту технологиясы, тірек сигналдары арқылы оқыту технологиясы, түсіндіру, басқарып оқыту технологиясы, деңгейлік саралап оқыту технологиясы, міндетті нәтижеге негізделген деңгейлеп саралап оқыту технологиясы, модельдік оқыту технологиясы, жобалап оқыту технологиясы.

Ынтымақтастық педагогикасы технологиясы.

Мақсаты: талап ету педагогикасынан қарым-қатынас педагогикасына өту. Балаға ізгілік тұрғысынан қарау. Оқыту мен тәрбиенің бірлікте бірлігін қалыптастыру. Ерекшелігі:

1. мұғалім де, оқушы да субъект болады;
2. басымдылық көрсетілмейді;
3. бірлік одақта қызмет етеді;
4. мектеп ұжымы арасында өзара ынтымақтастық орнайды;
5. балаға жеке ізгілік қарым-қатынас тұрғысынан қарау;
6. қоршаған орта педагогикаланады.

Білім беруді ізгілендіру технологиясы (Ш. А. Амонашвили бойынша). Білім беруді ізгілендіру технологиясының негізін қалаған Ш. А.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

Амонашвили. Мақсаты: баланың жеке қасиетін аша отырып, азамат етіп тәрбиелеу. Баланың жаны мен жүрегіне жылылық ұялату, танымдық күшін қалыптастыру және дамыту, білімін кеңейтуге, тереңдетуге жағдай жасау. Ерекшеліктері:

1. ынтымақтастық педагогикасы тұжырымдалады;
2. бала психикасы дамуға, есеюге және еркіндікке құштарлығын қалыптастыру;
3. әсемдікті, әдемілікті сезіну, қабылдау;
4. рухани жетілдіру;
5. ізгілікті, жеке қарым-қатынас жасау;
6. ата-анамен бірлесіп жұмыс істеу;
7. оқыту мен тәрбиелеудің бірлігі.

Проблемалық оқыту технологиясы.

Проблемалық оқыту технологиясының негізгі мақсаты – оқушыны өз бетімен ізденуге үйрету, олардың танымдық және шығармашылық икемділіктерін дамыту. Проблемалы оқыту технологиясының ерекшелігі де оқушының белсенділігін арттыру және оқу материалдарын баланы қызықтыратындай құпиясы бар мәнге жеткізу. Себебі, оқушы материалдарды сезім мүшелері арқылы қабылдап қана қоймайды, білімге деген қажеттілігін қанағаттандыру мақсатында меңгереді.

Тірек сигналдары бойынша оқыту технологиясы (В. Ф. Шаталов бойынша) .

Тірек белгілері арқылы оқыту технологиясының негізін қалаған В. Ф. Шаталов. Мақсаты: әр оқушының білім, білік, дағдыны қалыптастыру, жеке ерекшеліктерін ескере отырып, барлық балаларды оқыту, жеделдете оқыту. Технологияның мазмұндық ерекшелігі:

1. материалдар ірілендіріп беріледі;
2. блоктық түрде беріледі;
3. оқу материалын тірек сызбалары – конспектiлеу арқылы беру;
4. берiлетiн ақпаратты, ойды айқын бейнелейтiн тiрек конспектiсi.

Ұжымдық оқыту технологиясы. Мақсаты: әр оқушының қабiлетiн дамыту, еңбек етуге баулу ұйымшылдық қабiлеттерiн ояту, ынтымақтастыққа тәрбиелеу. Өзiн-өзi басқаруға, байқампаздыққа жетелеу.

Ерекшелігі:

1. Жекелей оқыту.
2. Жұптық оқыту.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

3. Топтық оқыту.

4. Ұжымдық.

Оқушы-оқушы, оқушы-оқытушы, оқушы-үйретуші міндеттерін атқарады.

Талаптары:

- Әр оқушының еңбегі пайдалы болуы керек.
- Өзінің ғана емес, басқаның да еңбегіне жауапкершілікпен қарау.
- Өзі оқи отырып өзгені оқыту.
- Түсінбегенді түсіндіру, меңгергенше меңгерту.

Деңгейлеп саралап оқыту технологиясы.

Деңгейлеп саралап оқытуда негізделген технология дамыта оқыту идеясын жүзеге асыруға мүмкіндік береді. Өйткені ол оқушының ойлауын, елестету мен есте сақтауын, ынтасын белсенділігін дағдысын, білім сапасының дамуын қамтамасыз етеді. Мақсаты: әр оқушыны оның қабілеті мен мүмкіндік деңгейіне қарай оқыту. Оқытуды оқушының әр түрлі топтарының ерекшелігіне сәйкес бейімдеу, ыңғайлау.

Ерекшелігі:

1. Таланттылар өздерінің қабілеті мен икемділігін одан әрі бекіте түседі, әлсіздер оқуға ниет білдіріп, сенімсіздіктен арылады.

2. Оқушылардың оқуға деген ынтасы артады.

3. Білім дәрежесі бірдей топтарды оқыту ісі жеңілдейді.

Саралап оқыту технологиясы.

Саралап оқыту – бұл:

– оқу үдерісінде мұғалімдердің, оқушылардың білімдерін есепке ала отырып, жұмыс істеуі;

– әр түрлі топтарды оқыту үдерісінде жалпы дидактикалық жүйенің бөлімі;

Саралап оқыту әдісі оқу үдерісінің белгілі бір білігін қамтитын саралап оқытуды ұйымдастырудың, құралдары мен әдістерінің жиынтығы болып табылады. Оқыту жүйесінің кез келгенінде қандай да болсын оқушыларды саралауы жүзеге асып отырады. Сондықтан саралап оқыту әдісінің өзі әр түрлі әдістемелік құралдарды қолдану арқылы енген. Сипат бойынша мынадай түрлерге бөлінеді:

- жас ерекшелігі бойынша;
- жынысына байланысты;
- қызығушылығы бойынша;

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

- ақыл-ой деңгейінің дамуы бойынша;
- тұлғалық-психологиялық типтері бойынша;
- денсаулық деңгейі бойынша.

Мақсаты: әркімді мүмкіндігіне сай оқыту. Әр түрлі топтағы оқушыларды ерекшелігі бойынша оқуға бейімдеу.

Ерекшелігі:

- үлгерімі жақсы оқушыға көңіл бөлініп, нашар оқушыларға көмектесу мүмкіндігі туады;
- қиын балалармен тиімді жұмыс жүргізу мүмкіндігі болады;
- жақсы оқитын оқушының тереңірек білім алуына жағдай туады;
- оқушылар қабілеті артады;
- әлсіздер оқу мүмкіндігіне ие болады;
- деңгейлері бірдей оқушыларды оқыту мен тәрбиелеуде қиындық кездеспейді.

Жаңа материалды түсіндіру кезінде мұғалім мынадай мәселелерге көңіл аударады.

I. Ең басты негіз, ядро – білім мазмұны, пәннің теориялық мәні, тірек мәліметтері.

С. Н. Лысенкованың технологиясы Тірек сигналдарын пайдалана отырып перспективалық – жеделдете оқыту.

Мақсаты: білім, білік дағдыны қалыптастыру, стандартқа бағыттау. Оқушылардың барлығын табысты оқыту.

Ерекшелігі:

1. педагогикалық ынтымақтастық;
2. тұлғалық қарым-қатынас;
3. оқу материалдарының мазмұнының жүйелілігі;
4. материалдардың сабақтастығы;
5. саралау, тапсырманың әр оқушыға жеткізілуі;
6. білетін оқушы арқылы білмейтін оқушыны оқыту;
7. түсінбегенді қайта түсіндіру, қателесуден қорықпау.

Әдістемелік ерекшелігі:

- үйге тапсырма жаңа материалдар бойынша тек әркімнің өзіндік жұмыс орындау үшін тиімділігіне қарай беріледі;
- ережелерді түсінбей жаттауға оқушыларды дағдыландырмау;
- ата-аналардың өзара әрекет жасауы;
- оқу жылдарының аралық байланысы;

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

– мұғалімге оқушыны үйретуге, ал оқушының үйренуіне мүмкіндік берілуі.

Дидактикалық бірліктерді ірілендіру технологиясы (Эрдниева технологиясы.) Мақсаты: математикалық білімнің оқушылардың интеллектісін дамыту мен өзін-өзі дамытудың басты шартын қамтамасыз ететін тақырыптардың неғұрлым жетілген жүйесін жасау.

Ерекшелігі:

1. Өзара байланысты амал операциялар, тақырыптар, бір мезгілде беріледі.

2. Есеп құрастыру, шығару, практикалық жұмыстарды жүргізу бірлікте қамтамасыз етіледі.

3. Тура есептерді кері есептермен байланыстыру.

4. Жүйелі де тиянақты білім беру.

5. Берілген тапсырманы баланың ойлау қабілетін дамытуға ықпалын қамтамасыз ету.

Оқу мен жазу арқылы сын тұрғысынан ойлау технологиясы.

«Сын тұрғысынан ойлауды дамыту» технологиясы үш кезең бойынша қолданылады:

- Қызығушылықты ояту («көпір жасау», ой қозғау);
- Мағынаны тану (мағынаны ажырату);
- Ой-толғаныс (рефлексия, жаңа білім құрастырылады).

Білім берудің маңызды шарты оқу үдерісінде оқушылардың қызығушылығын арттырып, өздігінен білім алуға құштарлықтарын дамыту болып табылады.

Сын тұрғысынан ойлау – сынау емес, шыңдалған ойлау. Бұл деңгейдегі ойлау тек ересек адамдарға, жоғары сынып оқушыларына ғана тән деп ойлау аса дұрыс түсінік емес. Жас балаларың да бұл жұмыста дұрыс ұйымдастырған жағдайда өз даму деңгейіне сәйкес ойы шыңдалып, белгілі бір жетістіктерге жетері сөзсіз. «Сын тұрғысынан ойлауды дамыту» кез келген ұстазға сапалы сабақ беруге мүмкіндік береді. Атақты қытай ойшылы Конфуций «танымның үш жолы бар: ең оңайы – еліктеу, ең ащысы – тәжірибе, ең мәртебелісі – ойлау» деген екен. Демек, сол әдіс-тәсілдерді меңгертіп, ішінен қажеттісін таңдау арқылы әр сабақтың мақсат- міндеттерін тиімді де оңтайлы жолмен жүзеге асыруға мүмкіндік мол. Дамыта оқыту жүйесі сияқты «Сын тұрғысынан ойлауды дамыту» бағдарламасының да негізгі қағидалары мен мақсат-міндеттері дамытып-тәрбиелей отырып, шығармашыл тұлға қалыптастыруға бағытталған.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Модульдік оқыту технологиясы.

Модульдік оқыту – білім мазмұны, білімді игеру қарқыны, өз бетінше жұмыс істей алу мүмкіндігі, оқудың әдісі мен тәсілдері бойынша оқытудың дербестігін қамтамасыз етеді. Модульдік технология дамыта оқыту идеясына негізделген оның мақсаты – оқушының өз бетінше жұмыс істей алу мүмкіндігін дамыту, оқу материалын өңдеудің жекелеген тәсілдері арқылы жұмыс істеуге үйрету. Бұл технологияның ерекшелігі – тұлғаның танымдық үдерісін дамытуға бағытталған.

Модульдің көптеген анықтамалары бар:

– модуль – біліктілік мінездемесінің талаптарына жауап беріп, мамандық бойынша оқу пәндерінің жиынтығын ұсынатын мемлекеттік білім беру стандарт бірлігінің үлесі;

– модуль – пәнаралық әдістемелік ұйымдастыру құрылымы болып, әр түрлі оқу пәндерінің тақырыптық жиынтығы ретінде бір мамандықты меңгеруді және оқу үдерісіне пәнаралық қатынасты қамтамасыз етеді;

– модуль – бір ғана оқу пәнінің шеңберіндегі ұйымдастыру әдістемелік құрылымының бірлігі.

Оқу модулі үш құрамды бөліктен тұрады: кіріспе, сөйлесу және қорытынды бөлім.

Оның мазмұнына:

- 1) оқытудың жалпы мақсатын қою;
- 2) жалпы құрылған мақсатты нақтыландыруға көшу;
- 3) оқушылардың білім деңгейін алдын ала (диагностикалық) бағалау;
- 4) оқыту әрекеттерінің жиынтығы (бұл кезеңде жедел кері байланыс негізінде түзету жүргізілуі тиіс);
- 5) нәтижені бағалау енеді.

Осының арқасында оқу үдерісі «модульдік» сипат алып, құрылымы ортақ, бірақ мазмұны әр түрлі жеке блоктардан жасалады. Модульдік оқыту технологиясының осы нұсқасын құруда толық меңгеру әдістемесінің негізгі шарттары, құрылып жатқан педагогикалық технологиялардың негізгі қағидалары ескерілді. Осыдан келіп мұғалімнің оқу үдерісін құрудағы жұмысының өзгертуі туындайды. Модульдік оқыту XX ғасырдың 60 жылдарының аяғынан бастап ағылшын тілді елдерде дами бастаған. Оның негізгі мәні – сабақтың жоспары, ақпараттар банкі және сабақтың дидактикалық мақсаттарына қол жеткізуге бағыт беретін әдістемелік нұсқаулардан тұратын жеке оқу бағдарламасын оқушылардың өзіне ұсынып, сол бойынша оларға өз бетімен жұмыс жасату.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Білім сапасын арттырудағы жаңа инновациялық технологияларды оқып, үйреніп, сараптай келе, мынадай тұжырым жасауға болады:

- білім алушылардың білім, білік сапасын арттырудағы жаңа инновациялық технология түрлері сан алуан, оларды таңдау және одан шығатын нәтиже оқытушының кәсіби біліктілігіне тікелей байланысты;

- жаңа инновациялық технологияларды енгізу жүйелі әрі мақсаты түрде жүргізілгенде ғана жетістікке жетуге болады;

- жаңа инновациялық оқыту технологияларын енгізу барысында әрбір оқу орнының материалдық-техникалық базасының бүгінгі талапқа сай еместігі, әрі жетіспеуі, кадрлық әлеуметтің төмендігі көп кедергі жасайды.

Қазіргі жас ұрпақтың саналы да сапалы білім алуының бірден – бір шарты – оқу орындарындағы бңлңм беру процесіне жаңа инновациялық технологияларды еңгізу екендігі сөзсіз түсінікті. Сондықтан ғылыми-техникалық прогрестен қалыспай, жаңа педагогикалық инновацияларды дер кезінде қабылдап, өңдеп, нәтижелі пайдалана білу – әрбір ұстаздың негізгі міндеті болып табылады. Біздің ойымызша, оқу орындарында инновациялық басқару жүйесін енгізіп, оны жүзеге асыру міндет.

Қорыта келгенде, жаңа инновациялық педагогикалық технологияның негізгі, басты міндеттері мынадай:

- әрбір білім алушының білім алу, даму, басқа да іс-әрекеттерін мақсатты түрде ұйымдастыра білу;

- білім мен білігіне сай келетін бағдар таңдап алатындай дәрежеде тәрбиелеу;

- өз бетінше жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыру, дамыту;

- аналитикалық ойлау қабілетін дамыту.

Техникалық және кәсіптік білімде оқытудың дуальді жүйесін енгізудің келешегі мен мүмкіндігі

---

*Жетенова Айнұр Серікқызы,
өндірістік оқыту шебері
Астана қаласы әкімдігінің «Қоғамдық тамақтандыру және
сервис» МКҚК*

Техникалық және кәсіптік білім беруді модернизациялаудың басты мақсаты – қоғамның және экономиканың индустриялық-инновациялық даму сұраныстарына сәйкес техникалық және кәсіптік білім жүйесін жаңғырту, әлемдік білім беру кеңістігіне кірігу. Осы бағытта елімізде дуалды оқыту жүйесі енгізіліп отыр.

Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев «Қазақстанның әлеуметтік жаңартылуы: Жалпыға Ортақ Еңбек Қоғамына қарай 20 қадам» атты мақаласында: «Дуалды кәсіптік білім беруді дамытудың маңызы зор. Бұқаралық маман кадрларының жетіспеушілігін еңсеруге мүмкіндік беретін заманауи қолданбалы біліктілік орталықтары қажет», - деді. Мемлекет басшысы колледждерде дуалды оқыту әдісін енгізу туралы нақты тапсырма да жүктеді. Осыған байланысты елімізде кәсіптік-техникалық білім беру саласында жаңа жүйе жасалына бастады.

Кәсіптік техникалық кадрларды даярлау жөніндегі еңбек рыногының қажеттілігіне сәйкес білікті мамандарды даярлауда бизнес құрылымдарымен байланысты күшейту, бітіруші түлектердің жұмысқа орналасуына ықпал ету, мамандарға сұранысты уақыт талабына және өңірдің әлеуметтік-экономикалық даму қажеттілігіне сәйкес болжауды жүзеге асыру, колледждерде дуалдық оқыту жүйесін еңгізу және сол үрдіске қатысу мақсатында Білім басқармалары, Техникалық және кәсіптік білім беруді

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

дамыту орталықтары, кәсіпкерлер палатасы, «Кәсіпқор» холдингі сияқты ұйымдар бірлесіп жұмыс ретін құрды.

Дуалды оқыту жүйесі барлық кезеңінде өндірістік оқыту мен оқу орнында теориялық оқытуды біріктіреді. Оқыту процесінде колледжде, жоғары оқу орнында оқып жүрген білім алушы оқумен қатар болашақта еңбекке орналасуды шелеуге мүмкіндік беретін жұмыс беруші кәсіпорынмен ынтымақта болу керек – бұндай қарым-қатынас өндіріске деген білім, білік, дағдыларын, икемділігін байқатады.

Дуалды оқыту жүйесіндегі оқыту процесінің жоспары, кестесі жұмыс беру кәсіпорынның талаптарымен толығымен сәйкестену керек. Оқыту өндіріс қажеттілігіне барынша жақын, сондықтан өндірістің ерекшеліктері ескеріліп, білім алушының біліктілігін тәжірибе арқылы арттыру көзделеді.

Дуалды оқыту жалпы білім беру дайындығын кәсіби білім берумен үйлестіреді және білім берудің заманауи талаптарын орындайды.

Кәсіпорын білім алушының (практиканттың) барлық жағдайын жасауға, соған байланысты қаржыландыруға міндетті, сонымен қатар дәріс алушыға, мүмкіндіктеріне қарай ай сайынғы еңбек ақысын тағайындайды. Оқу орнымен жұмыс беруші тепе-теңдік негізінде қызмет етеді, өйткені алдында бір мақсат – білікті маманды, өзінің ісін жетік білетін кәсіби маманды даярлау.

Әлеуметтік серіктестікке қатысушылар оқыту нәтижесіне ғана емес, сонымен қатар оқытудың мазмұнына, оның ұйымдастырылуына мүдделі. Білім алушылардың әлеуметтік кепілдікке ие болуға және бәсекеге қабілетті мамандық алуға, мемлекеттің кәсіби мамандарды даярлауға тапсырыстың қалыптасуына және орындалуына, өндірістің өмірге және жұмысқа жақсы дайындалған білікті жұмысшы кадрлар мен орта буынды мамандардың келуіне, оқу орнының білім беру қызметіне сұраныстың артуына деген мақсаттары орындалады.

Әлеуметтік серіктестікке қатысушылар оқыту нәтижесіне ғана емес, сонымен қатар оқытудың мазмұнына, оның ұйымдастырылуына мүдделі. Білім алушылардың әлеуметтік кепілдікке ие болуға және бәсекеге қабілетті мамандық алуға, мемлекеттің кәсіби мамандарды даярлауға тапсырыстың қалыптасуына және орындалуына, өндірістің өмірге және жұмысқа жақсы дайындалған білікті жұмысшы кадрлар мен орта буынды мамандардың келуіне, оқу орнының білім беру қызметіне сұраныстың артуына деген мақсаттары орындалады.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Студенттің мақсаты:

1 Теориялық білім мен тәжірибе арасындағы алшақтықты жойып, кәсіби күзінетке негізделген білім алу.

2 Өндірісте оқу және өндірістік тәжірибеден ақылы өту мүмкіндігін алу.

3 Колледж бітіргеннен кейін жұмысқа орналасу мүмкіндігіне ие болу.

Білім алушылар кәсіпорында болып жатқан нақты жағдаяттар және кәсіби міндеттер оқыту барысында тәжірибе жинақтау семинарларда талқыланады, дипломдық қорғау жұмыстардың тақырыбы жұмыс берушімен пікірлесіп белгіленеді .

Ғылыми-теориялық білім алуға арналған сағат саны аптасына 40 сағаттан аспау керек. Ғылыми-теориялық білім алуға 20-25%, практикалық білім алуға, тәжірибе жинақтауға барлық сағат санынан 75-80%-ы ұсынылады.

Кәсіби бағдарламаның жоспары мен құрамы жұмыс берушінің сұранысына негізделіп жасалады, білім алушының мамандығы мен біліктілігі ескеріліп, оқу мерзімінің ұзақтығы белгіленеді. Әр пән бойынша элективті курстардың сағат санын тапсырушымен оқыту мекемесі келісіп анықтайды.

Дайындау және қайта даярлау бағдарламасының қаншалықты игерілгенін емтихан анықтайды, оған білім беру мекемесінен, өндіріс орнынан және тәуелсіз эксперттер қатысады. Емтиханды жақсы тапсырғандарға біліктілігі туралы сертификат беріледі, алған мамандығы бойынша жұмыс істеу құқығына ие болады. Сертификатта кәсіптік оқуға байланысты кәсіби мамандықтың типі, оқытылған мерзімі, мақсаттары және бітірушінің білім, білік, дағды компетенциялары туралы тиісті мәліметтер жазылады.

Колледж түлектерін дайындауда білімді тәуелсіз бағалау сапасы үрдісінде жұмыс берушілер мен әлеуметтік серіктестер белсенді түрде қатысып отырады. Жұмыс беруші мекеме өкілдері жыл сайын колледж бітірушілерін қорытынды аттестаттау жұмыстарына қатысып, біліктілік, білімділік деңгейлерін сарапқа салады, бағалайды.

Әлеуметтік серіктестіктермен келісім шарттар жылда жаңартылып отырады. Оқу орнындары мен жұмыс берушілердің арасындағы келісімшарттардың негізгі белгілері:

- өндірістік тәжірибеден өту;
- оқу орындағы материалдық-техникалық базаны бекіту;
- түлектерді жұмыспен қамту.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Қазіргі таңда дуалды оқыту жүйесі терең даму үстінде. Дуалды оқыту жалпы білім беру дайындығын кәсіби білім берумен үйлестіреді және білім берудің заманауи талаптарын орындайды.

Дуалды жүйе бойынша оқыту білім алушылардың кәсіби біліктер мен дағдыларын, іскерліктерді тікелей жұмыс орнында меңгеріп, жан-жақты кәсіби дамуына мүмкіндік беріп, түрлі жүйелердің – білім, ғылым, өндірістің өзара байланысы мен әсерін, енгізілу тәжірибесін қамтамасыз ету арқылы кәсіптік білім беру жүйесінің сапасын арттырады.

Дуалды оқыту жүйесінің ерекшеліктері:

- бітіруші түлектердің жұмысқа орналасу көрсеткіші жоғары болады;
- жоғары білімді, болашақ жұмысшы маман ретінде психологиялық жағынан жаңа ортаға бейімделеді;
- «тәжірибеден теорияға» принципімен жұмыс жүреді;
- жұмыс берушінің оқушыға немесе студентке берген бағасы дайындалған маманның біліктілігімен байқалады;
- өндірістегі соңғы қолданыстағы технологияларды біліп, заманауи талаптары мен сипаттамаларын жетік меңгереді;
- бюджеттік шығын азаяды, себебі оқуға кеткен шығынның біраз бөлігі өндірісте болғандықтан студент оны күнделікті көріп, игереді;
- студенттердің оқуға деген ынтасы мен жігері арта түседі, болашақ мамандығының негізгі мақсаттары мен міндеттерін толық тұрғыдан түсінеді.

Қорытынды.

Қазіргі кезде әлемде оқытудың дуалды жүйесі-техникалық және кәсіптік мамандар даярлаудың ең тиімді жолдарының бірі болып табылады. Нақты өндіріс жағдайларына бейімделген, жұмыс орнында дағды мен білімді тікелей игеруге бағытталған, практикалық сағаттардың оқыту бағдарламасына барынша үйлесіммен біріктірілетін білікті мамандарды дайындау қазіргі кезде білім берудің дуалды жүйесі деген атпен белгілі. Оқыту өндіріс қажеттілігіне барынша жақын. Біріншіден, дуалдық оқытудың қатысушысы ең кіші компания болуы мүмкін. Екіншіден, білім алудың жоғары деңгейіне жетеді, болашақ қызметкердің психологиясы қалыптасады.

Сын тұрғысынан ойлау технологиясының элементтерін қолдананудың тиімділігі

---

*Саматқызы Айғаным
өндірістік оқыту шебері Астана қаласы әкімдігінің «Қоғамдық
тамақтандыру және сервис» МКҚК*

XXI ғасырдағы дамыған ел дегеніміз – белсенді, білімді және денсаулығы мықты азаматтар. Заманауи бағдарламалар мен оқыту әдістемелерін білікті мамандар ұсынуы маңызды. Оқыту нәтижесі оқушылардың сындарлы ойлау, өзіндік ізденіс пен ақпаратты терең талдау машығын игеру болуға тиіс...

*Мемлекет басшысы Н.Ә.Назарбаевтың
«Қазақстан халқына жолдауы»,
«Қазақстан - 2050»
«Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ»!*

Сыни ойлау – ашық қоғам негізі. Сыни ойлау деген –әр жеке тұлғаның кез –келген жағдайдағы мәселені ойлап, зерттеп қорытып, өз ойын еркін ортаға жеткізе алуы.Сыни тұрғыдан ойлау, өзіндік, жеке ойлау болып табылады.Ол – өз алдына сұрақтар қойып және үнемі оларға жауап іздеу, шешімін табуды қажет ететін мәселені анықтау, әр мәселеге байланысты өз пікірін айту, оны дәлелдей алу, сонымен қатар басқалардың пікірлерін дәлірек қарастыруды және сол дәлелдемелердің қисынын зерттеу дегенді білдіреді. Нағыз сабақ – ол әрқашан диалог, іздене, дайындала, үйрене, шәкірттер болашағын ойлай жасалған еңбек пен тәжерибиенің бірлігі. Сын тұрғысынан ойлау үш бөліктен тұрады:

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

1. Сын тұрғысынан ойлау өзіндік және жеке ойлау болып табылады.

2. Сын тұрғысынан оқыту жаттанды қағидаларды дәлелдеп айта беру емес, оқушы оқып, оны еске сақтап айту қаблеті жоқ, керсінше терең ойлау арқылы ескіге жаңаша көзқарас қалыптастыру мүмкін, тың идеялар ойлап табуы мүмкін.

3. Сын тұрғысынан ойлау сұрақтар қойып, шешімін табуды қажет ететін мәселені анықтаудан басталады. Жалпы адамзат баласы тумысынан білуге құмар болып келеді. Өзінің жеке қызығушылықтарымен қажеттіліктеріне жауап беруге талпынады.

Сын тұрғысынан ойлау бағдарламасы **қызығушылықты ояту, мағынаны ашу, ой толғаныс** кезеңдерінен түзіледі.

1. Қызығушылықты ояту. Үйрену процесі – бұрынғы білетін және жаңа білімді ұштастырудан тұрады. Үйренуші жаңа ұғымдарды, түсініктерді, өзінің бұрынғы білімін жаңа ақпаратпен толықтырады, кеңейте түседі. Сондықтан да, сабақ қарастырылғалы тұрған мәселе жайлы оқушы не біледі, не айта алатындығын анықтаудан басталады. Осы арқылы ойды қозғату, ояту, ми қыртысына тітіркенгіш арқылы әсер ету жүзеге асады.

Қызығушылықты ояту кезеңінің екінші мақсаты – үйренушінің белсенділігін арттыру. Оқушы өз білетінін еске түсіреді, көршісімен бөліседі, тобында талқылайды. Яғни айту, бөлісу, ортаға салу арқылы оның ойы ашылады, тазарады. Осылайша шыңдалған ойлауға бірте-бірте қадам жасала бастайды. Оқушы бұл кезеңде жаңа білім жайлы ақпарат жинап, оны байырғы біліммен ұштастырады.

2. Мағынаны ашу (түсіне білу). Бұл кезеңде үйренуші жаңа ақпаратпен танысады, тақырып бойынша жұмыс істейді, тапсырмалар орындайды. Оның өз бетімен жұмыс жасап, белсенділік көрсетуіне жағдай жасалады. Оқушылардың тақырып бойынша жұмыс жасауына көмектесетін оқыту стратегиялары бар. Соның бірі **INSERT**. Ол бойынша оқушыға оқу, тақырыппен танысу барысында **V – “білемін”, – – “мен үшін түсініксіз”, + - “мен үшін жаңа ақпарат”, ? – “мені таң қалдырады”** белгілерін қойып отырып оқу тапсырылады. **INSERT** – оқығанын түсінуге, өз ойына басшылық етуге, ойын білдіруге үйрететін ұтымды құрал.

3. Ой-толғаныс. Күнделікті оқыту процесінде оқушының толғанысын ұйымдастыру, өзіне, басқаға сын көзбен қарап, баға беруге үйретеді. Оқушылар өз ойларын, өздері байқаған ақпараттарды өз сөздерімен айта алады. Бұл сатыда оқушылар бір-бірімен әсерлі түрде ой алмастыру, ой

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

түйістіру, өз үйрену жолын, кестесін жасау мақсатында басқалардың әр түрлі кестесін біліп үйренеді. Бұл үйрену сатысы – ойды қайта түйіп, жаңа өзгерістер жасайтын кезең болып табылады. Әр түрлі шығармашылықпен ой түйістіру болашақта қолданылатын мақсатты құрылымға жетелейді.

Қазіргі педагогика ғылымында негізгі базалық ілімдердің бірі **«құзыреттілік»** болып отыр. Құзыреттілік дегеніміз – тұлғаның бойында білім, дағды, іскерлік, ерік, күш-жігердің болуы. Құзыреттілік жаңа әлеуметтік-экономикалық жағдайда аман қалуды қамтамасыз етеді және олар бәсекеге қабілетті маманмен қамтамасыздандырады.

Құзыреттілік маман біліктілігінің негізін құрайды, соның ішінде:

- а) ақпараттық;
- б) коммуникативтік;
- в) әлеуметтік.

Жалпы кәсіптік құзыреттілік - әр сала манының кәсіби мазмұнына сай қарастырылған.

Сын тұрғысынан ойлауды үйрету үшін мына төменгі шаралар орындалуы шарт:

- 1) сын тұрғысынан ойлауды тудыру үшін уақыт керек;
- 2) оқушыларға ойланып-толғануға, ойын ашық айтуға рұқсат беру;
- 3) әртүрлі идеялар мен пікірлерді қабылдау;
- 4) үйрену барысындағы оқушылардың белсенді іс-әрекетін қолдау;
- 5) кейбір оқушылар түсіп қалған қолайсыз жағдайларды әжуаға айналдырмау;
- 6) оқушылардың бір-бірінің жауабына жасаған сынының дәлелді, дәйекті болуын талап ету;
- 7) сын тұрғысынан ойлауды бағалау.

Ал оқушылардан осыған байланысты:

- сенімділікпен жұмыс жасау;
- бар ынтасымен оқуға берілу;
- пікірлерді тыңдау, құрметтеу;
- өз пікірін ашық білдіруді талап ету қажет.

Жоғарыда аталып кеткен замануи талаптарын, білім бағдарламаларын, кәсіптік білімнің заңнамаларын өзіме мақсат етіп қойып, кәсіптік құзіретті маманды даярлауды оқытып үйретуде міне 3 жылдан аса уақыт болды. Кәсіптік колледжерде арнайы пәндерден теориялық және тәжірибелік сабақ берудің озіндік ерекшеліктері бар. Өз сабақтарымда сын тұрғысынан ойлау арқылы студенттердің құзыреттілігін дамыта отырып,

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

жаңаша оқытуда еңбектеніп келемін. Өндірістік оқыту сабақтарында студенттердің:

- танымдық белсенділік құралы
- жаңа материалды тез ұғыну
- іздену
- ынталы болу
- ситуациялық проблемаларда өзін еркін ұстау, дұрыс шешім

қабылдау

- біліктілікті көтеру
- өз ісінің шебері болуына
- мамандығын сүйюге
- ынталы, жан- жақты дамыған маман болуға
- болашақ маман иесінің құзыреттілігін қалыптастыруға
- студенттердің ізденістерін арттыруға өз күш жігерімді салудамын.

Қорыта айтқанда, кәсіби даярлықта әрбір өндірістік оқыту пәнінің білім мазмұны мен әдістемелік жүйесі негізінде жеке тұлғаға қойылатын кәсіби деңгейім, нәтижеге бағытталған сауаттылық шешімін табу керек. Өйткені кәсіби даярлықта педагогке қажетті кәсіби құзыреттіліктерді толыққанды меңгерген оқытушы, студентті оқытуда, білім алу нәтижесіндегі құзыреттіліктерді сапалы меңгерте алатыны сөзсіз.

Сөз соңында ағартушы – ғалым А. Байтұрсыновтың: « Бала оқытуын жақсы білейін деген адам – әуелі балаларға үйрететін нәрселерін өзі жақсы білу керек» - деген сөздерімен түйіндегім келеді.

Новые подходы в преподавании и обучении

---

*Молдахметова Альбина Жаксугуловна
Учитель истории и права*

ГУ «Общеобразовательная средняя школа-гимназия №11 города Актобе»

Обучать - значит вдвойне учиться.
Жозеф Жубер

Когда мы говорим об обучении, то подчеркиваем роль учителя, обучающего, которая, однако, не сводится к передаче знаний от учителя к ученику. Учитель не просто передает знания, не перекидывает их в голову ученика. В условиях взаимодействия учителя и ученика, под влиянием активности, как учителя, так и ученика, приобретаются знания, умения и навыки. Учитель управляет этим процессом.

Таким образом, обучение – это управление познавательной активностью ученика, в результате чего он усваивает знания, приобретает умения и навыки.

С поступлением в школу ведущей деятельностью детей становится учебная деятельность. Учебная деятельность – это общественно значимая и общественно оцениваемая деятельность школьника. Суть ее заключается в овладении знаниями и соответствующими умениями, способами практической их реализации. Учитель должен формировать у учащихся учебную деятельность, иными словами, «учить их учиться», и эту работу надо начинать с самого начала обучения в школе. (Уч.пособие. «Этика и психология», А-2003, с.80)

Модель обучения Л.Выготского предполагает, что знания приобретаются в результате вовлечения ученика в диалог. Он утверждал, что когнитивное развитие становится более эффективным в период, когда ученики работают в своей «Зоне ближайшего развития» (ЗБР), то есть получают помощь более компетентных лиц. Л. Выготский считает в этом случае речь главным инструментом обучения

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

(Руководство для учителей с.133) Организация диалога в учебном процессе, в частности на уроках истории, является весьма актуальной задачей для современной школы, так как новые технологии и подходы ориентируют учителя и ученика на умение вести диалог, развивать речевую коммуникацию, общаться. Общение, в свою очередь, можно назвать двигателем человеческой жизни, без которого человек просто не может жить.

На практике в школе для проведения эксперимента я выбрала 9 «а» класс. Уровень успеваемости класса выше среднего. В первый день своей практики я провела консультирование учащихся. В этом классе я работаю первый год, и мне хотелось, апробировать данный модуль в незнакомом мне классе. Наша беседа прошла в форме диалога. Я познакомила ребят 7 модулями данной методики, кратко рассказала, как будут проходить наши уроки. Большая часть класса с восторгом восприняло предстоящую работу, за исключением 2-х учеников. Ими были высказаны реплики следующего характера: « А что, мы - подопытные кролики? « Нам это не интересно? На что я ответила: « Давайте мы с вами вернемся к этой беседе после проведения данного эксперимента». Таким, образом, я постаралась не усугублять обстановку, а применить новые подходы в обучении. Также, на мой взгляд, есть необходимость учесть, возрастные особенности учащихся. Так, например, приветствие разных народов мира не понравилось 2-м ученикам, хотя остальные были в восторге вместе с классным руководителем. Но, я не отчаивалась, а наоборот стала искать новые подходы в обучении. Применила тренинг « » и увидела улыбки на глазах, не только всех моих учеников, но и 2 категоричных парней (Егора и Данилы).

«А самое интересное меня ждало впереди...»

Были проведены серии уроков по Истории Казахстана. Моя задача заключалась в том, чтобы сформировать у учащихся учебно-познавательные мотивы в изучении Истории Казахстана, имеющие общественную значимость. На каждом своем уроке я ставила цель - на развитие публичной речи, укрепления навыков ведения дискуссии, умения сравнивать, анализировать, аргументировать, выделять главное. Я ставила перед учениками задачу, добывать знания самостоятельно. Самым сложным для них, было то, что изучаемый нами период очень кратко изложен в учебнике. Учащиеся на каждом уроке использовали интернет ресурсы. Один

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

из методов критического мышления «Терминологическая разминка» очень часто использовался на уроке. Например, на интерактивной доске написаны следующие слова: индустриализация, коллективизация, кооперация, надо объяснить их значение. Ребята, работая индивидуально, использовали сотовый телефон для поиска значений. Здесь мы видим неразрывную цепочку между учителем – учеником – ИКТ. Следующий этап внедрения данного модуля - работа в микрогруппах. На первом уроке по теме: «Общественно-политическая жизнь в Казахстане в 30-е годы» ребята работали в парах. Метод урока: имитация судебного процесса. Урок – суд состоялся над сталинским режимом, как явлением в нашей истории. Раскрывались основные понятия «террор - политика», «тоталитаризм». Зачитывались строки со страниц газеты «Правда» 1935-1939гг, о том, что Сталин стал богом при жизни. На втором уроке каждая группа получила проблемное задание по теме «Наращивание экономической мощи Казахстана в предвоенные годы». Учащиеся должны были подготовить постер по следующим вопросам: I-группа – успехи в области промышленности; II- группа – успехи в области легкой промышленности; III- группа – успехи в области транспорта; IV- группа – в области социальной сферы; V- группа – в области кадровой политики. В группах были назначены хронометражисты, которые следили за временем. По истечению времени каждая группа проводила презентацию своего постера. Учитывая те цели, которые я поставила в начале урока. Ребята справились с этой работой хорошо. Здесь были услышаны все факторы, которые повлияли на успех экономики Казахстана. Так, группа №3, в которой только девочки работала очень быстро, креативно, можно сказать, что работа в группе «кипела». В учебнике очень мало информации о развитии транспорта в предвоенные годы, но девчонки не растерялись, быстро сообразили и вышли из ситуации. Применив интернет, подготовили прекрасный постер. Защита презентации также прошла великолепно. Мне понравилось в работе девочек, то, что они работали сообща, четко распределяли функции, отвечали всей группой, распределив свое выступление. Это микрогруппа выделялась на фоне других групп своими лидерскими качествами. Схватывали можно сказать на лету все задания. Соответственно это сказалось и на результатах их работы. Микрогруппы задавали друг другу следующие вопросы: покажите по карте объекты народного хозяйства, которые показали высокие результаты в производительности труда. Учениками были разработаны критерии оценивания выступлений. Оценивание проходило по следующим

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

критериям: 1. Изложение материала; доступность; речь; время; работа в группе. Ребятам очень понравилось оценивать друг друга на уроке. Они дополняли, задавали вопросы, требуя друг у друга сравнения экономического положения страны в период 20-х и 30-х годов. Мне понравились аргументы учащихся, их сравнение, содержательные ответы, которые полностью раскрывали тему. Так, например по теме: «Казахстан в годы Великой Отечественной войны» одна из учениц 3 микрогруппы по имени Гульжихан задавала вопросы ребятам из 2 микрогруппы, которые защищали кластер по вопросу: Какими мотивами руководствовались люди, выступавшие на защиту Родины: политико- идеологическими мотивами ? Девушка - эрудит, дополнительно читает литературу по Истории Великой Отечественной войны и у нее много возникло вопросов по этой теме. Мне, как и моим ученикам запали в душу слова, которыми Гульжихан закончила свое выступление: « Нельзя забывать войну. Когда войну забывают, говорили древние, начинается новая » Но, на этом интересные задания не закончились, так как в начале урока я поставила цель развитие умения формулировать свою точку зрения.. Критериальное оценивание учениками проводилось на много объективнее, чем это было на первом уроке. Ребята не хотели обидеть друг друга, и поэтому не достаточно объективными были оценки за кластеры. После проведенной беседы я им объяснила, что правильное оценивание показывает реальные знания, полученные вами на уроке. И в дальнейшем слышались аргументы и сравнения, которые никак не повлияли на взаимоотношения между ребятами. А мои категоричные парни работали, не покладая рук. Между ними даже возникал спор, кто будет рисовать постер, а кто будет искать и записывать факторы. Я очень была рада таким маленьким, но за то, приятным для меня результатам. И ведь остальные ребята также, заметили большие перемены. Если говорить о «тихих голосах», то они раскрылись только на третьем уроке, так как тема «Великая отечественная война » не могла оставить этих ребят равнодушными. Так, например, Диас рассказал, о своем дедушке ветеране Великой Отечественной войны, который участвовал в битве за Ленинград. Возможность высказаться помогла Диасу раскрыться, так как в группе он работал не особенно активно. Да и по возрасту Диас был самым младшим учащимся в классе. Чтобы дать возможность, как то проявить себя, я назначила его системным администратором, на что отдельные ученики отреагировали не совсем положительно. Уже на последнем уроке Диас был

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

более уверенным. Свободно общался со сверстниками и в работе группы был идейным вдохновителем.

Рефлексия на уроках истории проводилась в виде « Незаконченного предложения» Так на последнем уроке обобщения изученного раздела я провела рефлекссию следующего характера: « Самым интересным для меня на уроке было...», « Сегодня на уроке мне удалось...». Ребята записали свои предложения так, как применение данной стратегии развивает навыки обобщения, развитие публичной речи. Так, например, учениками были продолжены следующие предложения: «Самым интересным для меня на уроке было то, как учитель подает информацию, понравилась работа, которая проводилась на уроке. Очень плодотворно прошли уроки», и так далее. «Сегодня на уроке мне удалось поработать со своими одноклассниками, сдружиться, чувствовали надежное, дружеское плечо своих сверстников.

Заключительный урок на практике – это повторение II раздела. Учитывая пожелания ребят провести этот урок как то, интереснее я разработала игры, взятые из модуля «Критическое мышление». Счастью не было предела, такие горящие глаза я не видела на предыдущих уроках. Еще одно задание очень понравилось ученикам - это тестирование на интерактивной доске. На экране был вопрос с четырьмя вариантами ответов, каждая группа называла свой вариант. А правильный ответ выплывал на экране.

В своих отзывах ребята 9 «а» класса написали: « Нам очень понравилась такая форма урока. Наши пожелания – проводить такие уроки по всем предметам. Не думал, что на истории может быть интересно. Хотели бы продолжить работу до конца учебного года».

Такие уроки, на мой взгляд, помогают не только ученикам, но и учителю. Успех обучения в известной степени зависит и от индивидуально-психологических особенностей учащихся. Всякий здоровый ученик, безусловно, способен к обучению. Основой обучения должно быть не запоминание учениками информации (хотя это тоже важная задача), которой их в изобилии снабжает учитель, а активное участие самих учеников в процессе информации, их самостоятельное мышление, постепенное формирование способности самостоятельно приобретать знания.(Этика и психология К.Жарикбаев,О. Озганбаев, В. Чистов.с.84)

Я полностью согласна с авторами данного учебного пособия и на своих уроках главной целью ставила именно изучение предмета путем

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

самостоятельного поиска и закрепления знаний. На моих уроках не приемлемы приемы зазубривания, так как это никак не поможет ученику в познании этого сложного предмета. В дальнейшем на практике я буду применять на своих уроках модули, которым нас научили на курсах по «Программе повышения педагогических работников Республики Казахстан»

Результаты обучения:

1. Учащиеся на уроках истории разовьют навыки критического мышления.

2. Умения работать в группах.

3. Умение формулировать свою точку зрения.

4. Самостоятельно добывать знания.

5. Укрепят навыки ведения дискуссии и публичной речи.

Современные педагогические технологии в обучении географии

---

*Тоокина Наталья Владимировна
учитель географии ГУ «Общеобразовательная
средняя школа-гимназия №11 города Актобе»*

Методика обучения, как и вся дидактика, переживает сложный период. Изменились цели общего среднего образования, разрабатываются новые учебные планы, новые подходы к отражению содержания посредством не отдельных обособленных дисциплин, а через интегрированные образовательные область. Создаются новые концепции образования, стандарты, в которых описано не только содержание, но и требования к результатам обучения, основанные направления деятельности. Известно, что качество знаний определяется тем, что умеет с ними делать обучаемый.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Трудности возникают и в связи с тем, что в учебных планах школ увеличивается число изучаемых дисциплин, сокращается время на изучение некоторых классических школьных предметов, в том числе и географии. Все эти обстоятельства создают базу для новых теоретических исследований в области методики изучения географии, требуют иных подходов в организации учебного процесса. В методике географии накопилось достаточное количество проблем, которые нуждаются в постановке специальных исследований. Среди них такие, как определение в содержании предмета соотношения фактов и теоретических положений, проблема интеграции разветвленной системы географических знаний, реализация в содержании предмета страноведческого подхода, обновление методов, средств и форм организации обучения.

Последняя проблема тесно связана с разработкой и внедрением в учебный процесс новых педагогических технологий. Обновление образования подрастающего поколения требует использования нетрадиционных методов и форм организации обучения. Нельзя опираться только на широко распространенные в практике обучения объяснительно-иллюстративные и репродуктивные методы

Современный дидактический принцип личностно-ориентированного обучения требует учета психофизиологических особенностей обучаемых, использование системного, деятельного подхода, особой работы по организации взаимосвязанной деятельности учителя и учащихся, которая обеспечивает достижение четко спланированных результатов обучения.

В центр внимания работников образования поставлена результативность обучения. Эта проблема активно разрабатывается на основе использования последних достижений психологии, информатики, теории управления познавательной деятельностью.

Однако внедрение технологий обучения не означает, что они заменяют традиционную методику предметам. Технологии применяют не вместо методов обучения, а наряду с ними, так как они являются составной частью методики предмета.

Технологии обучения.

Под технологией обучения понимают способы повышения эффективности обучения, такое проектирование учебного процесса, который имеет четко заданный результат. Термин «технология» заимствован из

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

зарубежной методики, где его используют при описании по-разному организованных процессов обучения. Различают два понятия:

а) технология обучения, что означает разработку оптимальных методик обучения;

б) технология в обучении.

Под последним определением понимают использование технических средств обучения (компьютерных программ, в том числе новых мультимедийных учебников географии и др.). Однако и в том и в другом случае предполагается, что применение технологий направлено на совершенствование приемов воздействия на учащихся при решении дидактических задач.

С помощью технологий учителя стремятся превратить обучение в своего рода «производственно-технологический процесс с гарантированными результатами» (Кларин М.В.).

Педагогическую технологию определяют как оптимально организованное взаимодействие учителя и учащихся. Специфика технологии в том, что в ней проектируется и реализуется такой учебный процесс, который гарантирует достижение поставленных целей. При этом деятельность учителя и осуществляемая под его руководством деятельность учащихся организуется так, что все входящие в нее действия представлены в определенной последовательности (через алгоритмы деятельности), а их выполнение предполагает достижение ожидаемых результатов, которые можно заранее проектировать. Иначе говоря, технология стремится детально определить все то, что способствует реализации заданных целей.

Технологическая цепочка взаимосвязанной деятельности учителя и учащихся выстраивается в соответствии с целями предмета (отдельного курса, темы, урока) и должна гарантировать всем учащимся достижение и усвоение обязательного минимума содержания общего образования по предмету. При этом обязательная часть любой технологии обучения — диагностические процедуры, применение различных измерителей результатов обучения.

Технологии трудно внедряются в учебный процесс, так как педагогическая деятельность — это сплав нормы и творчества, науки и искусства. Процесс обучения — не производственный процесс изготовления по определенной технологии стали, кирпича, мороженого. В технологии обучения много запрограммированного и меньше творческой деятельности

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

учащихся. В ней принята установка на четкое управление учебным процессом с точно заданными целями.

В целом, как нам представляется, технология беднее методики. Ведь любой вид деятельности, поставленный на поток, обезличивает процесс и результаты труда, как учителя, так и учащихся, способствует тиражированию приемов и способов получения знаний. Алгоритмы деятельности далеки от творчества. Поточный метод в учебном процессе может дать на выходе стандартную продукцию, лишенную оригинальности, художественности, неповторимости, что и отличает массовую продукцию от произведения искусства.

Однако как составная часть методики технология имеет полное право на существование. Ведь педагогическая технология — это совокупность методов, приемов, форм организации обучения и учебной деятельности, опирающихся на теорию обучения и обеспечивающих планируемые результаты. Основная цель педагогических технологий — такая организация взаимосвязанной деятельности учителя и учащихся (т. е. методов обучения), которая направлена на обеспечение планируемых результатов.

К главным признакам технологии обучения относят:

■ четкую постановку перед учащимися учебных целей и задач, осознание

значимости лично для каждого из них изучаемого материала, мотивацию учебной деятельности школьников;

■ построение последовательной поэтапной процедуры достижения целей

и задач с помощью определенных средств обучения, активных методов и форм организации учебной деятельности школьников;

■ обучение по образцам (по учебным тетрадям, практикумам, учебникам);

выполнение указаний учителя (в форме приемов учебной работы, алгоритмов)

организацию самостоятельной работы учащихся, направленную на решение проблемных учебных задач;

■ широкое применение различной формы тестовых заданий для проверки

результатов обучения.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Видов педагогических технологий много, их различают по разным основаниям. В дидактике выделяют три основные группы технологий:

■ технология объяснительно-иллюстративного обучения, суть которого в информировании, просвещении учащихся и организации их репродуктивной деятельности с целью выработки как общеучебных (учебно-организационных, учебно-интеллектуальных, учебно-информационных), так и специальных (предметных) умений;

■ технология личностно ориентированного обучения, направленная на выявление и «окультуривание» индивидуального субъектного опыта ребенка

путем согласования с результатами общественно-исторического опыта, т. е. перевод обучения на субъективную основу с установкой на саморазвитие личности (Якиманская И.С);

■ технология развивающего обучения, в основе которой лежит способ обучения, направленный на включение внутренних механизмов личностного развития школьника.

Каждая из этих групп включает несколько технологий обучения.

Так, группа личностно-ориентированных технологий обучения включает технологию разноуровневого (дифференцированного) обучения, коллективного взаимообучения, технологию полного усвоения знаний, технологию модульного обучения и др. Эти технологии позволяют учитывать индивидуальные особенности учащихся, совершенствовать приемы взаимодействия учителя и учащихся.

Внедрение в практику работы учителя личностно-ориентированных технологий предполагает, что главный результат обучения заключается в преобразовании индивидуальной картины мира при ее взаимодействии с научно-географической; особое внимание к саморазвитию и самовоспитанию учащихся.

Задача учителя при этом заключается в выявлении избирательности ученика к содержанию, виду и форме учебного материала, мотивации его изучения, предпочтений к видам деятельности.

В процессе реализации технологий личностно-ориентированного обучения целесообразно соблюдение следующих условий:

■ структурирование учебного материала на смысловые блоки и постановка к каждому из них познавательных учебных задач (иногда

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
 ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

проблемного характера), создающих у школьников познавательную потребность;

- создание специальных учебно-познавательных мотивов, так как реальный смысл учения определяется для школьников не столько целями, сколько мотивами, отношением их к предмету;

- постановка познавательных учебных задач, которые своим содержанием направлены на программирование направленности деятельности учащихся на учебные открытия, на фиксацию и усвоение нового способа деятельности;

- реализация учебной задачи посредством создания проблемной ситуации, создания условий интеллектуального затруднения.

**Классификация современных педагогических технологий
 По уровню применения**

Общепедагогические	Частно-предметные, отраслевые	Локальные, модульные, узкометодические
--------------------	-------------------------------	--

По ведущему фактору психического развития

Биогенные	Социогенные	Психогенные	Идеалистические
-----------	-------------	-------------	-----------------

По ориентации на личностную структуру

Информационные (ЗУН)	Операционные (СУД)	Саморазвития (СУМ)	Формирования (СЭН)	Формирования (СДП)	Эвристические
----------------------	--------------------	--------------------	--------------------	--------------------	---------------

По характеру содержания и структуре

Обучающие воспитывающие	Светские, религиозные	Общеобразовательные, профильные	Гуманистические, технократические	Монотехнологические, политехнологические, проникающие
-------------------------	-----------------------	---------------------------------	-----------------------------------	---

По организационным формам

Классно-урочные, альтернативные	Академические, клубные	Индивидуальные, групповые	Коллективные	Дифференцированные
---------------------------------	------------------------	---------------------------	--------------	--------------------

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

В методике географии накоплен значительный опыт применения технологий обучения. Приведу примеры наиболее известных технологий используемых в обучении географии. **Технология формирования приемов учебной работы**, изложенная в виде правил, образцов, алгоритмов, планов описаний и характеристик географических объектов. Эта технология нашла достаточно широкое отражение в методическом аппарате ряда учебников географии, в методических пособиях и достаточно хорошо освоена в практике работы многих учителей географии.

В процессе обучения географии давно применяется технология листов опорных сигналов (логических опорных конспектов — ЛОК или ЛОС). О роли схем логических связей в обучении географии писал еще Н.Н.Баранский, подчеркивая, что схемы «научают выделять главное и основное, приучают отыскивать и устанавливать логические связи, существенно помогают ученикам усваивать урок». Схемы связей учителя используют постоянно. Разработанные ныне опорные конспекты помогают учителю управлять познавательной деятельностью школьников, развивают умения самостоятельной работы, индивидуальные способности, а также помогают школьникам осуществлять самоконтроль за результатами учебной работы. Учителями-практиками эта технология хорошо разработана, опубликовано немало статей и даже книг для учителя, где представлены опорные конспекты по целым курсам (например, 7 и 8 кл.).

Достаточно полно разработана **технология формирования учебной деятельности школьников**, которая реализована в большинстве учебников географии, раскрыта в статьях из опыта работы учителей, опубликованных на страницах журнала. Суть этой технологии в том, что учебная деятельность рассматривается как особая форма учебной активности учащихся. Она направлена на приобретение знаний с помощью решения учебных задач. Если традиционная методика описывает, что должен делать учитель, то технология формирования учебной деятельности предписывает, как школьник должен решать учебную задачу. В начале урока классу предлагаются учебные задачи (на доске, плакате, через проектор), которые решаются по ходу урока, а в конце урока, согласно этим задачам, проводится диагностирующая проверка результатов усвоения с помощью тестов.

Технология формирования учебной деятельности предполагает, что учитель создает систему учебных задач по какому-либо курсу, разделу или

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

теме, разрабатывает проекты организации своей деятельности и взаимосвязанной с ней деятельности школьников, подготавливает тестовые задания. Систему учебных задач и тестов можно заимствовать из методических пособий (практикумов, сборников оценки качества подготовки выпускников школы и т. п.).

Технология дифференцированного обучения, также хорошо известна в методике географии. При ее применении учащиеся класса делятся на условные группы с учетом типологических особенностей школьников. При формировании групп учитываются личностное отношение школьников к учебе, степень обученности, интерес к изучению предмета, к личности учителя. Создаются разноуровневные программы, дидактический материал, различающийся по содержанию, объему, сложности, методам и приемам выполнения заданий, а также для диагностики результатов обучения.

В практике работы учителей географии широко распространена технология учебно-игровой деятельности. Однако ее реализация чаще всего эпизодична, не выстраивается в четкую систему организации познавательной деятельности.

Учебная игра как педагогическая технология дает положительный результат лишь при условии ее серьезной подготовки, когда активны и ученики, и сам учитель. Особое значение имеет хорошо разработанный сценарий игры, где четко обозначены учебные задачи, каждая позиция игры, обозначены возможные методические приемы выхода из сложной ситуации, спланированы способы оценки результатов.

Технология коммуникативно-диалоговой деятельности

требует от учителя творческого подхода к организации учебного процесса, владения приемами эвристической беседы, умений вести дискуссию с классом и создать условия для возникновения дискуссии между школьниками. У школьной географии есть большие возможности для применения коммуникативно-диалоговой технологии. В темах каждого курса немало проблем, вопросов для организации учебного спора: «Карта — правильное или кривое зеркало?», «Ветер — враг или друг человека?», «Надо ли осушать болота Западной Сибири?», «Есть ли перспективы развития атомной энергетики?» и др. Применять этот вид технологии учителю помогает богатый методический аппарат многих учебников географии. Поэтому учителю надо только обратить внимание на богатые возможности организации специальной работы учащихся с различными компонентами

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

учебной книги. Естественно, что необходимо специально обучать школьников правилам ведения дискуссии на уроке.

Модульная технология

также применима в обучении географии. Модулем называют особый функциональный узел, в котором учитель объединяет содержание учебного материала и технологию овладения им учащимися. Учитель разрабатывает специальные инструкции для самостоятельной работы школьников, где четко указана цель усвоения определенного учебного материала, дает точные указания к использованию источников информации и разъясняет способы овладения этой информацией. В этих же инструкциях приводятся образцы проверочных заданий (чаще в форме тестов).

Технология проектной деятельности школьников.

Проект в переводе с латинского означает «выброшенный вперед», «бросающийся в глаза». Проектная технология – это создание ситуации творчества, где ученик получает шанс натолкнуться на что-то иррациональное, нетривиальное, удивительное. Учебный предмет география в этом отношении уникален. Он позволяет интегрироваться с другими учебными дисциплинами, соединять научные сведения из самых разных областей знаний для более полного их осмысления и объяснения, построения логических цепочек и нахождения причинно-следственных связей. Смысл этой технологии состоит в организации исследовательской деятельности чаще всего на основе краеведческой работы. Цель такой работы – формирование у учащихся адекватных представлений о сути природных, социальных, экономических явлений с одновременным воспитанием экологической и экономической культуры. Элементы проектной деятельности я использую на всех ступенях изучения географии. Наиболее эффективно, творчески, с достижением глубокого и осознанного уровня усвоения материала работу выполняют учащиеся 8-10 классов. В этом возрасте личность учащегося активно формируется, это возраст самоопределения. Ребята пытаются найти свое место в жизни, убедиться в собственной значимости. Проектной деятельностью можно заниматься на внеклассных и факультативных занятиях. Например, учащиеся составляют проекты развития малых городов, проекты развития зеленых зон микрорайона города, и т.д.

Для организации работы по проектированию учитель выявляет в классе группу ребят, которые хотят:

1. Углубленно изучать географию.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

2. Самостоятельно ставить проблемы и решать

3. Научится общаться, сотрудничать с ребятами для наиболее оптимального достижения своих целей.

Начиная работу над проектом, всегда задаешь один вопрос: как сделать, чтобы работа была действительно проектной. Важный момент – это пробуждение у учащихся интереса к идее и теме проекта. Чтобы идея, положенная в основу была интересна и актуальна, она должна находиться в зоне ближайшего развития.

Социально-экологическое проектирование «Проблемы развития малых городов» появилась эта тема не случайно. Эта на первый взгляд близкая и понятная тема в процессе работы превратилась в сложную и актуальную проблему, требующая внимания, рассмотрения и поиска путей решения.

Для выполнения работы мы определили задачи:

1. Изучить историю развития города, рассмотреть функции и проблемы.

2. Сделать выводы о роли малых городов, рассмотреть периоды исторического развития.

3. Провести социологические исследования в школе, а так же экологические исследования природных объектов с целью определения основных проблем развития малых городов.

4. Выявить последствия и влияние экологической обстановки на развитие города.

5. Сформулировать выводы о путях решения и предупреждения экологических, экономических, социальных последствий.

На начальном этапе, совместно с учащимися мы проводили сбор разнообразных сведений об объекте исследования. Подробно рассмотрели историю и эволюцию развития города. Использовали материалы газетных публикаций, исторического музея.

Историко-экологические материалы о развитии малых городов были систематизированы и разбиты на следующие этапы:

1 этап – начало XX века (1918г.) первое поселение на территории современного города.

2 этап – середина XX века появление промышленных предприятий на территории города. Усовершенствование транспортной системы. Ухудшение экологической обстановки.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

3 этап - с конца XX века до наших дней Современный период развития малого города.

Дальнейшая работа над проектом требовала от учащихся овладения методами и технологиями, которые можно использовать в самостоятельной работе. В частности умение составлять опросники по заданной тематике, проведение опроса, обработка его результатов. В школе были проведены исследования: «Изменение количественного состава семьи за последние 100 лет», «Трудоустройство выпускников школы за последнее десятилетие». В результате опроса удалось установить, что численный состав семьи за последние 100 лет сократился втрое, если в начале XX века, у наших прабабушек и прадедушек была в среднем 5-6 детей в семье, то к концу XX века – каждая семья имеет 1-2 детей. Тенденция снижения рождаемости характерна и для Казахстана в целом.

При рассмотрении экономических и социальных последствий развития малого города мы исходили из необходимости поиска ответа на следующий вопрос. Каковы же проблемы малых городов?

И получили следующие результаты:

1. Сокращение численности работающих предприятий и учреждение города привели к экономической миграции, из города уезжает экономически активное население, высококвалифицированные специалисты.

2. Снижение рождаемости на протяжении ряда лет, естественная убыль населения в соотношении (1 – 1,8), приведет к увеличению демографической нагрузки населения.

3. Ухудшение экологической ситуации города негативно сказывается на здоровье людей, что в свою очередь приводит к сокращению продолжительности жизни в среднем 70,5 лет (этот показатель ниже, чем в целом по России), увеличению онко заболеваний (показатель в 1,5 раза выше чем в целом по республике), и как следствие к экологической миграции.

4. По своим функциональным параметрам малые города превращаются в деревни и постепенно погибают.

В проектной работе рассмотрены и оптимистичные экономические, социальные и экологические аспекты: создание предприятий малого и среднего бизнеса, сокращение промышленных выбросов атмосферу, внедрение социальных программ в поддержку малообеспеченных слоев населения.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Заключительным этапом работы стала разработка программы «Возрождения малых городов»

Эффективность и результативность проекта проверяются защитой работы. Презентация проекта важна как для учащихся, так и для учителя. Кроме того, в ней заложен большой воспитательный эффект: ученики учатся аргументировано излагать свои мысли, идеи, анализировать свою деятельность, тренируют умение проводить публичные выступления, отвечать на вопросы. Подготовка к презентации – это важнейшая часть создания проекта. Полученный результат необходимо публично продемонстрировать, представить на всеобщее обозрение. Для подростка получить признание результативности его самостоятельной творческой работы трудно переоценить. В процессе презентации происходит самоутверждение и повышение самооценки личности, формируются и развиваются навыки публичного выступления. Ученик получает от сверстников и взрослых подтверждение своей значимости, успешности. Эти умения формируются при непосредственном участии и помощи учителя. Толерантность закладывается лишь тогда, когда учитель дает возможность научиться понимать и выражать себя, не бояться себя «предъявлять», высказывать свое мнение, соглашаться или возражать, вступать в дискуссию. В традиционном обучении географии учитель не найдет столь благоприятную ситуацию для того, чтобы научить этому, воспитать коммуникабельность, заинтересованность в достижении цели. Это те навыки, которые нужны для последующей успешной работы, самореализации личности.

Новые компьютерные технологии.

Увеличение умственной нагрузки на уроках географии заставляет задуматься над тем, как поддержать у учащихся интерес к изучаемому предмету, их активность на протяжении всего урока. Использование же компьютера при обучении позволяет создать информационную обстановку, стимулирующую интерес и пытливость ребенка. В школе компьютер становится посредником между учителем и учеником, позволяет организовать процесс обучения по индивидуальной программе. Ученик, обучающийся за пультом компьютера, может сам выбирать наиболее удобную для него скорость подачи и усвоения материала. В этом проявляется главное преимущество компьютера в процессе обучения: он работает с каждым учеником в отдельности. Понятно, что индивидуализация обучения улучшает качество подготовки. Это достигается за счет живой обратной связи, которая

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

устанавливается в процессе диалога школьника с персональным компьютером. В зависимости от характера ответов на контрольные вопросы компьютер может предложить наводящие вопросы, подсказать или замедлить темп обучения.

Целесообразно применять компьютер в следующих случаях:

диагностического тестирования качества усвоения материала;

в тренировочном режиме для отработки элементарных умений и навыков после изучения темы;

в обучающем режиме;

при работе с отстающими учениками, у которых применение компьютера обычно значительно повышает интерес к процессу обучения;

в режиме самообучения;

в режиме иллюстрации изучаемого материала. Условно программное обеспечение можно классифицировать на обучающие и контролирующие программы. В своей практике я использую современные компьютерные технологии. С появлением в школах мультимедийных дисков по предметам появилась дополнительная возможность использования компьютерных технологий на уроках географии. При изучении физической географии использую обучающие программы, при изучении социально-экономической географии – обучающие и контролирующие. Например, в 7 классе при изучении природных зон материков, разнообразия органического мира использование компьютерных технологий наиболее эффективно. В настоящее время наша школа, как и многие другие, оснащена прекрасным компьютерным классом, но используется эта техника на уроках географии не так уж часто. Загруженность кабинета информатики, когда из 36 учебных часов в неделю 28 часов занимают уроки информатики, не позволяет реализовать компьютерные технологии в полном объеме. Другая причина, по которой учителя не используют компьютер на своих уроках – недостаток программного обеспечения для уроков географии, а так же программно-методических комплексов, включающих в себя компьютерную программу, пособие для учителя, которое содержит не только описание технических возможностей программы, но и поурочную разработку той или иной темы.

Технология развития критического мышления.

Одна из основных целей технологии критического мышления – научить ученика самостоятельно мыслить, осмысливать, структурировать и передавать информацию, чтобы другие узнали о том, что новое они открыли для себя. Технологию развития критического мышления предложили в

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

середине 90 – х годов прошлого века американские педагоги Дж. Стил, К. Мередит как особую методику обучения, отвечающую на вопрос: как учить мыслить. Критическое мышление, по мнению американских педагогов, означает, что человек использует исследовательские методы в обучении, ставит перед собой вопросы и планомерно ищет на них ответы. Технология развития критического мышления, это разновидность личностно ориентированного обучения. Разница лишь в том, что в данном варианте личностно ориентированное обучение не останавливается на общих лозунгах, а достигает уровня технологической проработки метода.

Раскрывая особенности технологии развития критического мышления как интегрированного способа учения, Е.О. Галицких выделяет четыре существенных компонента группового задания для самостоятельной работы учащихся:

- оно содержит ситуацию выбора, которую делают учащиеся, ориентируясь на собственные ценности;
- предполагает смену ролевых позиций учащихся;
- настраивает на доверие участников группы друг к другу;
- выполняется приемами, которыми человек пользуется постоянно(сравнение, систематизация, анализ, обобщение).

Выполняя групповое задание, общаясь между собой, ученики участвуют в активном построении знаний, в добывании необходимой информации для решения проблемы. Школьники приобретают новое качество, характеризующее развитие интеллекта на новом этапе, способность критически мыслить. Ученые педагоги выделяют следующие признаки критического мышления:

- мышление продуктивное, в ходе которого формируется позитивный опыт из всего что происходит с человеком;
- самостоятельное и ответственное;
- аргументированное, поскольку убедительные доводы позволяют принимать продуманные решения;
- многогранное, так как оно проявляется в умении рассматривать явление с разных сторон;
- индивидуальное, ибо оно формирует личностную культуру работы с информацией;
- социальное, поскольку работа осуществляется в парах, группах, основной прием взаимодействия – дискуссия.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

Критическое мышление начинается с вопросов и проблем, а не с ответов на вопросы учителя. Человек нуждается в критическом мышлении, которое помогает ему жить среди людей, социализоваться. Основу модели развития критического мышления составляет трехфазный процесс: вызов – реализация смысла (осмысление содержания) – рефлексия (размышление).

Стадия вызова предназначена для того, чтобы настроить учащихся на достижение целей урока или его отдельного этапа. Им предлагается вернуться к уже накопленным знаниям по предложенной теме, дается возможность проанализировать свои мнения или чувства относительно какого-то вопроса, связанного с целями обучения. Стадия вызова логически приводит к следующей, содержательной стадии.

На стадии **реализации смысла (осмысления содержания)** учащиеся занимаются новым материалом, которому посвящен урок. Они активно конструируют новую информацию, и сами отслеживают этот процесс, устанавливают связи между полученными и ранее усвоенными знаниями. Именно на стадии реализации смысла идет работа непосредственно с текстом – индивидуально, в парах, в малых группах или всем классом.

На стадии **рефлексии** учащимся предлагается проанализировать только что пройденный ими процесс усвоения нового содержания и само содержание. Данная стадия предоставляет возможность оценить себя и товарищей в плане получения знаний: проанализировать процесс, методы и приемы, которые использовались при обучении: определить область, где требуется дополнительная работа. Стадия рефлексии дает реальную возможность и стимул вернуться к стадии реализации смысла, если ученик сам определил необходимость дальнейшей работы с текстом. Кроме того, рефлексия представляет собой новый вызов, если возникают дополнительные вопросы, то потребуется дополнительная учебная деятельность.

Модельные занятия предполагают определенную последовательность стадий, конечная цель – создать такую атмосферу учения, при которой учащиеся совместно с учителем активно работают, сознательно размышляют над процессом обучения, отслеживают, подтверждают, опровергают или расширяют наши знания, новые идеи, чувства или мнения об окружающем мире. Именно этот единый процесс и есть основа и цель технологии развития критического мышления. Рассмотрим моделирование урока с использованием технологии развития

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
 ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

критического мышления. Для реализации используют прием «Знаю, хочу знать, узнал».

Тема. Соединенные Штаты Америки. 7 класс

Цель: сформировать представление о США, расширить и закрепить полученные ранее знания о США, совершенствовать работу с картами и учебником, используя новую технологию.

Оборудование: учебник «География материков и океанов» В.А. Коринкой, атлас, физическая карта США, схема: «Что я знаю о США, что хотел бы узнать, что нового я узнал о США».

1. Этап. Организационный момент, постановка целей и задач урока.
2. Этап. Изучение нового материала.

Вступительное слово учителя. Что вы знаете О США ? Что хотите узнать сегодня на уроке?

Ребята заполняют первую и вторую графы в таблице.

Что я знаю о США	<ol style="list-style-type: none"> 1. Находится на материке Северная Америка. 2. Омывается 3 океанами. 3. Столица Вашингтон. 4. Граничит с Канадой и Мексикой. 5. На территории много полезных ископаемых. 6. Протекает самая крупная река Миссисипи. 7. Аляска – бывшая территория России. 8. Президент США Д.Буш.
Чтобы я хотел узнать о США	<ol style="list-style-type: none"> 1. Площадь территории. 2. Численность населения. 3. Промышленность, сельское хозяйство. 4. Крупные города страны. 5. Влияние хозяйственной деятельности населения на природу.
Что я узнал нового на уроке о США. (этот этап предполагает работу с учебником, причем	<ol style="list-style-type: none"> 1. Крупнейшее государство мира, площадь территории – 9,4 млн.км.кв. 2.Численность населения – 250 млн. человек. 3.50 штатов + федеральный округ Колумбия. 4.В природном отношении выделяют три зоны: Восток – равнинный- выращивают пшеницу, кукурузу, разводят скот. Запад – горы Кордильеры – добыча полезных

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

используя различные формы организации работы (в парах, в малых группах, фронтальную). Читая текст учебника, ребята выбирают главное. Результаты записывают в таблицу.	ископаемых. Юг –Тихоокеанское побережье – тропики – выращивают citrusовые. 5.США занимает 1 место в мире по выпуску промышленной продукции. 6. Главный фактор развития хозяйства – природные богатства. 7. Крупные города – Нью-Йорк, Чикаго, Детройт, Хьюстон, Лос-Анджелес, Далос, Сиэтл (работа с атласом). 8. Национальный парк - Йеллоустонский известен своими гейзерами. 9. Экологическая обстановка в США ухудшается.
--	--

3.Этап закрепления.

4.Этап рефлексии. Учащиеся анализируют по таблице полученные знания со своими запросами перед началом изучения темы.

5. Домашнее задание. Параграф 58. Подготовить сообщение на тему «Что я еще знаю о США», творческое задание составить кроссворд о США.

6. Итог урока. Выставление оценок.

Заключение.

В профессиональной деятельности учителя всегда есть простор для поиска, педагогического творчества и уже не на уровне традиционной методики, а на следующем - технологическом уровне. Разработка технологии как составной части методики предмета предполагает получение гарантированного педагогического результата деятельности учителя. А этот результат учащиеся обнаруживают в период оценки качества их подготовки по предмету. Современной школе необходима принципиально новая система обучения, которая в опоре на лучшие традиции учитывала бы индивидуальные особенности учащихся.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

Вот почему так важно разрабатывать технологии обучения, иными словами организацию учебной деятельности школьников с четко заданной целью и планируемыми результатами.

Современные педагогические технологии кейс-технология как условие продуктивного обучения

---

*Алейникова Ольга Александровна
Учитель русского языка и литературы
ГУ «Общеобразовательная средняя школа-гимназия
№11 города Актобе»*

В свете обновления образования в Республики Казахстан принципиально изменяется позиция учителя. Он перестает быть вместе с учеником носителем «объективного знания», которое он пытается передать ученику. Его главной задачей становится мотивировать учащихся на проявление инициативы и самостоятельности. Он должен организовать самостоятельную деятельность учащихся, в которой каждый мог бы реализовать свои способности и интересы.

Фактически он создает условия, «развивающую среду», в которой становится возможной выработка каждым учащимся на уровне развития его интеллектуальных и прочих способностей определенных компетенций, в процессе реализации им своих интересов и желаний, приложенных усилий, взятия на себя ответственности и осуществления действий в направлении поставленных целей.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

В организации такого рода деятельности одной из перспективных технологий обучения становится так называемая кейс-технология (case-study). Эта технология представляет собой синтез проблемного обучения, информационно-коммуникативных технологий, метода проектов.

Родиной метода case — study являются Соединенные Штаты Америки, а именно Школа бизнеса Гарвардского университета. В 1910 году декан Гарвардской школы бизнеса посоветовал преподавателям ввести в учебный процесс помимо традиционных уроков — дополнительные, проводимые в форме дискуссии со студентами.

Кейс-метод — это метод активного обучения на основе реальных ситуаций — в России принято говорить метод ситуативного анализа. Суть метода case заключается в использовании в обучении конкретных учебных ситуаций, ориентирующих обучающихся на формулирование проблемы и поиск вариантов ее решения с последующим разбором на учебных занятиях. Цель технологии — помочь каждому учащемуся определить собственный уникальный путь освоения знания, который ему более всего необходим. Таким образом, наблюдается выход в самообразование обучающегося, что соответствует требованиям к образованию сегодня.

Кейс-технология — современная образовательная технология, в основе которой лежит анализ какой-то проблемной ситуации. Она объединяет в себе одновременно и ролевые игры, и метод проектов, и ситуативный анализ.

Кейс-технология — это не повторение за учителем, не пересказ параграфа или статьи, не ответ на вопрос преподавателя, это анализ конкретной ситуации, который заставляет поднять пласт полученных знаний и применить их на практике.

Задачей этого метода является максимальное вовлечение каждого ученика в самостоятельную работу по решению поставленной проблемы или задачи.

Кейс-технология — инструмент, позволяющий применить теоретические знания к решению практических задач. Данная технология способствует развитию у обучаемых самостоятельного мышления, умения выслушивать и учитывать альтернативную точку зрения, аргументировано высказать свою. С помощью этого метода ученики имеют возможность проявить и усовершенствовать аналитические и оценочные навыки, научиться работать в команде, находить наиболее рациональное решение поставленной проблемы.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Будучи интерактивным методом обучения, метод кейс-технологии завоевывает позитивное отношение со стороны учащихся, обеспечивая освоение теоретических положений и овладение практическим использованием материала; способствует их взрослению, формирует интерес и позитивную мотивацию по отношению к учебе. Одновременно данный метод выступает и как образ мышления педагога, его особая парадигма, позволяющая по-иному думать и действовать, обновлять свой творческий потенциал.

При использовании данной технологии обучения, как показывает практика, преодолевается классический дефект традиционного обучения, связанный с «сухостью», не эмоциональностью изложения материала.

В зависимости от целей обучения кейсы могут отличаться по содержанию и организации представленного в них материала:

а) кейсы, обучающие анализу и оценке. В этом случае в основе кейса — максимально детальная информация, которую необходимо проанализировать и сделать соответствующие выводы, обосновав и предъявив их классу и преподавателю;

б) кейсы, обучающие решению проблем и принятию решений. Прежде всего, такие кейсы предусматривают, что решение должно быть найдено на основе недостаточной или избыточной информации, фактов, данных и событий, описанных в кейсах. Тем самым обучающиеся ближе всего подводятся к реальности, учатся находить связи между имеющейся в распоряжении информацией и вырабатываемым решением. Содержательно материал в таких кейсах должен содержать признаки конфликтности, многовариантности методов принятия решений и альтернативности самих решений, субъективности и ролевого поведения, динамики событий и возможности реализации предложенного решения.

в) кейсы, иллюстрирующие проблему и ее решение. Этот вид кейсов может быть использован на первом этапе знакомства школьников с данной технологией. Он носит именно подготовительный обучающий, ознакомительный характер. Поэтому кейсы данного вида должны быть достаточно простыми как для самого разработчика, в том числе и учителя, который захочет попробовать себя в разработке кейса, так и для ученика, который будет приглашен к работе с текстом кейса. Вместе с тем, при этой простоте и доступности, данный вид кейсов должен содержать все основные признаки этой технологии, и решать главные задачи при ее использовании.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

Кейсы также классифицируются на:

-практические кейсы: метод ситуативного анализа или метод деловой переписки. Данные кейсы как можно реальнее должны отражать вводимую ситуацию или случай;

-научно-исследовательские кейсы или метод инцидента, которые ориентированы на включение ученика в исследовательскую деятельность.

Метод инцидента.

Особенность этого метода в том, что обучающийся сам находит информацию для принятия решения. Учащиеся получают краткое сообщение о случае. Для принятия решения имеющейся информации явно недостаточно, поэтому ученик должен собрать и проанализировать информацию, необходимую для принятия решения. Так как для этого требуется время, возможна самостоятельная домашняя работа школьников. На первом этапе ребята получают сообщение и вопросы к нему.

Метод ситуативного анализа.

Самый распространенный метод, поскольку позволяет глубоко и детально исследовать сложную ситуацию. Ученику предлагается текст с подробным описанием ситуации и задача, требующая решения. В тексте могут описываться уже осуществленные действия, принятые решения, для анализа их целесообразности.

Метод деловой переписки: Учащиеся получают от учителя пакет документов (кейс), при помощи которых выявляют проблему и пути её решения

Можно рассмотреть и другие классификации кейс-технологии.

Кейс – изложение содержит рассказ, о каких-либо ситуациях, проблемах, путях их решения, выводы.

Кейс – иллюстрация содержит небольшой объем данных, используемых для подтверждения.

Кейс – практическая задача содержит небольшой или средний объем информации в цифровом виде или в виде эксперимента.

Кейс со структурированными вопросами содержит перечень вопросов после основного текста.

Кейсы бывают «мертвые» и «живые». К «мертвым» кейсам можно отнести кейсы, в которых содержится вся необходимая для анализа информация. Чтобы «оживить» кейс, необходимо построить его так, чтобы спровоцировать учащихся на поиск дополнительной информации для

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

анализа. Это позволяет кейсу развиваться и оставаться актуальным длительное время.

По типу получаемого результата кейсы делятся на проблемные и проектные.

В проблемных ситуациях результатом является определение и формулирование основной проблемы, иногда формирование проблемного поля и всегда – оценка сложности решения.

Для проектных кейсов в качестве результата выступает программа действий по преодолению проблем, сложившихся в ситуации.

Классификация может быть и по источнику информации. Большой интерес представляют описание реальных ситуаций, взятых из практики, литературы или опыта преподавателя. В то же время, нередко в учебной практике используются описание ситуаций, которые являются условными, разработанными учителями в дидактических целях.

Классификация по субъекту представления информации о ситуации. В одних случаях им может быть преподаватель, в других – ученик или целая учебная группа, представляющая интересующий ее случай для анализа и принятия решения в рамках учебного процесса.

Технологические особенности метода заключаются в следующем:

1. Данная технология представляет собой специфическую разновидность исследовательской аналитической технологии, т.е. включает в себя операции исследовательского процесса, аналитические процедуры.

2. Выступает как технология коллективного обучения, важнейшими составляющими которой выступают работа в группе (или подгруппах) и взаимный обмен информацией.

3. Особенность также заключается в подготовке процедур погружения группы в ситуацию, формировании эффектов умножения знания, инсайтного озарения, обмена открытиями и т.п.

4. Кейс-стади интегрирует в себе технологии развивающего обучения, включая процедуры индивидуального, группового и коллективного развития, формирования многообразных личностных качеств обучаемых.

5. Является специфической разновидностью проектной технологии, при которой идет формирование проблемы и путей ее решения на основании кейса, который выступает одновременно в виде технического задания и источника информации для осознания вариантов эффективных действий.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

6. Концентрирует в себе значительные достижения технологии «создания успеха». В нем предусматривается деятельность по активизации учащихся, стимулирование их успеха, подчеркивание достижений обучаемых. Именно достижение успеха выступает одной из главных движущих сил метода, формирования устойчивой позитивной мотивации, наращивание познавательной активности.

Педагогическая деятельность при работе с кейс-технологией.

Существуют 3 возможные стратегии поведения учителя в ходе работы с кейсом:

1. Учитель будет давать ключи к разгадке в форме дополнительных вопросов или (дополнительной) информации;
2. В определенных условиях учитель будет сам давать ответ;
3. Учитель может ничего не делать, (оставаться молчаливым) пока кто-то работает над проблемой.

Работа по этой технологии, как и по многим другим, предполагает два этапа: подготовительный и этап проведения.

Первый этап — это этап подготовки кейса. Здесь формулируется задание, то есть, записывается сама учебная ситуация, или берется реальная ситуация и немного упрощается (с учетом возраста обучающихся). Затем определяются вопросы, на которые школьникам, после анализа всех материалов, надо будет дать ответ.

Второй этап — работа учащихся с кейсом на уроке.

Решение кейсов рекомендуется проводить в следующем порядке:

1. Ознакомление с сюжетом. (3-5 минут)
2. Проблематизация — обнаружение в ходе групповой дискуссии противоречия в сюжете, определение того, в чем его «странность». (3-4 минуты)
3. Формулирование проблемы и отбор лучших ее формулировок (фронтальный мозговой штурм с последующей дискуссией). (3-4 минуты)
4. Выдвижение гипотетических ответов на проблемный вопрос (мозговой штурм внутри малых групп) 3-4 минуты.
5. Проверка гипотез на основе информации сюжета и других доступных источников (групповая работа). До 15 минут. Необходимо предоставить обучающимся возможность использовать любую литературу, учебники, справочники.

В некоторых случаях от учителя может потребоваться подготовка распечатки с необходимой для решения кейса информацией, отсутствующей

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

в доступных для учащихся учебниках и справочниках. Однако, объем такой распечатки не должен превышать 1-2 страниц текста.

6. Презентация решения. Не более 3 минут на группу.

7. Рефлексия хода решения кейса. (3-4 минуты).

Использование кейсов в процессе обучения требует подготовленности обучающихся, наличия у них навыков самостоятельной работы, умения работать с текстом, коммуникативного взаимодействия, навыков решения проблемных вопросов. Неподготовленность обучающихся, неразвитость их мотивации может приводить к поверхностному обсуждению кейса.

В подростковом возрастном периоде развития основной сферой интересов учащихся становится общение со сверстниками (на уроках подростки стремятся общаться, переписываться). Становится значимым то, какими видят их одноклассники (статус в классе).

Среди актуальных потребностей подростков можно выделить следующие: потребность в самопознании, в самооценке, в самоопределении, в самовоспитании, в психологической и эмоциональной независимости, в достижении определенного социального статуса, сконцентрированность на собственной личности, стремление к самостоятельности, к взаимоотношениям с противоположным полом.

Подростки начинают мыслить быстрее (развивается формально-логическое мышление), с радостью воспринимают задания, в которых нужно поразмышлять, поспорить, придумать различные варианты решения.

Наиболее эффективным становится взаимодействие с подростками, основанное на уважении их чувства взрослости и самостоятельности, уважении их стремления к естественным потребностям: во внимании, признании и уважении личности, чувство справедливости, желание успеха.

Кейс-метод – инструмент, позволяющий применить теоретические знания к решению практических задач. Метод способствует развитию у обучающихся самостоятельного мышления, умения выслушивать и учитывать альтернативную точку зрения, аргументировано высказать свою. С помощью этого метода ученики имеют возможность проявить и усовершенствовать аналитические и оценочные навыки, научиться работать в команде, находить наиболее рациональное решение поставленной проблемы.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Методика способствует развитию различных практических навыков. Все вместе, они могут быть описаны одной фразой — творческое решение проблемы и формирование умения анализа ситуации и принятия решения.

Метод кейс-технологии развивает следующие навыки:

Аналитические навыки.

К ним можно отнести: умение отличать данные от информации, классифицировать, выделять существенную и несущественную информацию, анализировать, представлять и добывать ее, находить пропуски информации и уметь восстанавливать их. Мыслить ясно и логично. Особенно это важно, когда информация не высокого качества.

2. Практические навыки.

Формирует умение использовать теоретические знания в повседневной практической деятельности. Пониженный по сравнению с реальной ситуацией уровень сложности проблемы, представленной в кейсе способствует формированию на практике навыков использования теории, методов и принципов.

3. Творческие навыки

Одной логикой, как правило, кейс-ситуацию не решить. Очень важны творческие навыки в генерации альтернативных решений, которые нельзя найти логическим путем.

4. Коммуникативные навыки.

Среди них можно выделить такие как: умение вести дискуссию, убеждать окружающих. Использовать наглядный материал и другие медиа – средства, кооперироваться в группы, защищать собственную точку зрения, убеждать оппонентов, составлять краткий, убедительный отчет.

5. Социальные навыки.

В ходе обсуждения вырабатываются определенные социальные навыки: оценка поведения людей, умение слушать, поддерживать в дискуссии или аргументировать противоположное мнение, контролировать себя и т.д.

6. Навыки самоанализа.

Несогласие в дискуссии способствует осознанию и анализу мнения других и своего собственного. Возникающие моральные и этические проблемы требуют формирования социальных навыков их решения.

Ключевые вопросы преподавателя при анализе ситуации: «Что вы сделали?», «Какие аспекты действия вы считаете правильными?», «Что можно было сделать лучше?», «Как вы можете решить эту проблему?», «Что

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

мы могли бы сделать?», «В чем состоит проблема?», «Каковы возможные пути подхода к проблеме?», «Что может произойти и к чему может привести, если...?»

В процессе обсуждения завязывается дискуссия, и в споре рождается истина. Технология кейс-стади делает основной акцент на самостоятельное мышление, способность доносить свои мысли до аудитории и конструктивно отвечать на критику своих оппонентов.

Кейс-метод дает возможность оптимально сочетать теорию и практику, развивать навыки работы с разнообразными источниками информации. Обучающиеся не получают готовых знаний, а учатся их добывать самостоятельно, принятые решения в жизненной ситуации быстрее запоминаются, чем заучивание правил. Во-вторых, процесс решения проблемы, изложенной в кейсе – это творческий процесс познания, который подразумевает коллективный характер познавательной деятельности. Следовательно, обучающиеся учатся соблюдать правила общения: работать в группах, слушать собеседников, аргументировать свою точку зрения, выстроив логические схемы решения проблемы, имеющей неоднозначное решение. На уроке обучающиеся не будут скучать, а будут думать, анализировать, развивать навыки ведения дискуссии. И наконец, даже слабоуспевающие обучающиеся смогут участвовать в обсуждении вопросов, так как нет однозначных ответов, которые надо выучить. Они сами смогут предложить ответы. В жизни ученикам пригодится умение логически мыслить, формулировать вопрос, аргументировать ответ, делать собственные выводы, отстаивать свое мнение.

Применение кейс — метода позволяет сформировать высокую мотивацию к учебе. Он предназначен для развития у школьников умений самостоятельно принимать решение и находить правильные и оригинальные ответы на проблемные вопросы

Таким образом, основываясь на всем вышеизложенном, можно сделать вывод о том, что применение кейс-технологий является одним из востребованных на сегодня методов обучения учащихся.

«Кейс метод позволяет демонстрировать академическую теорию с точки зрения реальных событий... Он «позволяет заинтересовать учащихся в изучении предмета, способствует активному усвоению знаний и навыков сбора, обработки и анализа информации, характеризующей различные ситуации. «Хороший «кейс», как правило, учит искать нетривиальные подходы, поскольку не имеет единственно правильного решения. «Я

особенно ценю в методе работы с «кейсами» независимость мышления, – говорит Питер Экман. — В реальном бизнесе есть пять или шесть способов решить проблему. И хотя для каждой ситуации существует классическое решение, это вовсе не значит, что именно оно будет оптимальным. Можно принять хорошее решение, а его результаты приведут к плохим последствиям. Можно принять решение, которое все вокруг считают неудачным, но именно оно приведет вас к нужным результатам».

Өндірістік оқыту үрдісі және оның арнайы ерекшеліктері

---

*Ищанова Эльмира Серғалиевна,
өндірістік оқыту шебері
Астана қаласы әкімдігінің «Қоғамдық тамақтандыру
және сервис» МКҚК*

Оқыту үрдісінің негізгі мақсаты – білім мазмұнын меңгеру. Бұл оқыту бағдарламасындағы нені оқыту керек және неге үйрету керек деген сөз. Білім беру мазмұнында кәсіби техникалық білім беру негізінде білкті жұмысшыларды дайындау мақсатында әлеуметтік мақсаттар көрсетіледі.

Сабақтың мақсаты оның келесі құралдарын анықтайды: формасы, әдіс, тәсілдері, ұйымдастыру түрі, материалды-техникалық құралдары.

Оқыту үрдісі үшін негізгі үш байланысты қызмет қарастырылады: білімділік, тәрбиелік және дамытушылық.

Оқыту үрдісінің барлық негізгі компоненттері тығыз байланысты. Оқыту мақсаты білім мазмұнында анықталады. Білім мазмұны оқытушының оқыту формасы мен әдісін (педагог әрекеті) және оқытуды (оқушының әрекеті) анықтайды. Оқыту мен оқу тығыз байланыстағы бірлескен әрекет.

Өндірістік оқытудың мақсаты – анықталған мамандық бойынша оқушының бойында негізгі кәсіби шеберлікті қалыптастыру;

Өндірістік оқытудың негізі – бұл оқу-тәрбиелік мәселерді шешу жолындағы оқушылардың өндірістік еңбегі.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Өндірістік оқытудың мазмұны – оқылатын мамандық негізінде оқушыларға білім, білік және дағдыларды қалыптастыру.

Өндірістік оқыту үрдісі – теория мен практиканың тығыз байланысы.

Практикалық білік пен дағды даму, тереңдетілу және кеңею барысында қалыптасады. Өндірістік оқыту теориялық оқытуға қарағанда небәрі күрделі және кең ауқымды. Соған байланысты, өндірістік оқыту шеберінің ақпараттық қызметі, басқаруы, бағыт беруі және нұсқаулық қызметі оқытушымен салыстырғанда ауқымды.

Өндірістік оқытудың өз дәрежесінде өтуі оқыту құралдарына, материалды-техникалық базаға және оқушының оқу өндірістік әрекетіне байланысты.

Өндірістік оқыту негізінде қалыптасқан негізгі түсініктер:

Білім негізінде оқушылардың пән туралы түсінігін, табиғат және қоғам заңдылықтарын, педагогикалық үрдіске бағытталған өзіндік білім және өмірлік тәжірибе түсініктерін қарастыруға болады.

Білік – бұл оқушылардың ақылды түрде әңбек әрекеттерін орындауға, мәселеге байланысты орнықты нәтижеге қол жеткізуге дайындау.

Дағды – бұл кейбір компоненттерді көп орындау, қайталау нәтижесінде автоматты түрде жоғары дәрежеде орындайтын біліктіліктің бір түрі. Басқаша айтқанда, дағды – бұл білімдерді автоматты түрге жеткізу.

Өндірістік оқытудың формасы – бұл оқу – тәрбиелік үрдісті ұйымдастыру әдісі, оқушылардың оқу өндірістік әрекеттерін анықтау, осы әрекеттерге басшылық жасау және сабақ құрылымы.

Оқу үрдісін ұйымдастырудың негізгі формасы бұл тоқтаусыз сабақтың уақыты, оның мазмұны және оқытушы жағынан оқушылар әрекетін бақылау.

Өндірістік оқытудың негізгі талаптары:

- Мақсаттың анықтылығы және мазмұнның анықтылығы;
- Сабақ өтілетін оқушылардың тұрақтылығы және біртұтастығы;
- Уақыты анық және белгіленген;
- Өткізілудің жиілігі;
- Ұйымдастыру анықтылығы;
- Өндірістік оқытуда шебердің басқарушылық ролі.

Сабақтан тыс өндірістік оқыту формасына сипаттама бере отырып, осы аталған критерия-сипаттамаларды басқару керек.

Өндірістік оқытудың сабақ типтері

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Сабақтар өткізілу әдістемесіне және ұйымдастырылу түріне байланысты классификацияланады.

Жалпы дидактикада оқу үрдісі сабақ формасына байланысты негізгі дидактикалық мақсаттары анықталады: жаңа білім беру сабағы, білімді қорытындылау және сабақты қорытындылау, қайталау сабағы және т.б. өндірістік оқыту сабағында да дәл осылай классификациялауға болады: алғашқы білімдерді қалыптастыру, дағдыларды қалыптастыру, күрделі білімдерді қалыптастыру. Бірақ бұл бөліну өндірістік сабақтың шынайы талаптарына жауап бере алмайды. Әдетте өндірістік сабақта оның нақты дидактикалық мақсаттарын анықтау мүмкін емес, оны кешенді орындау арқылы анықтайды.

Мазмұны бойынша өндірістік сабақтар мынадай типтерге бөлінеді:

Еңбек әдістері мен операцияларын оқу сабағы;

Кешенді жұмыстарды орындау сабағы;

Бақылау сабағы.

Бұл өткен сабақтың нақты әдістемесін анықтауға мүмкіндік береді.

Өндірістік оқыту сабағы теориялық оқыту сабағына қарағанда жеңіл және негізгі үш элементтен тұрады: кіріспе нұсқау, негізгі бөлім (оқушылардың өзіндік жұмыстары және жаттығулар, шебердің ағымдағы нұсқауы), қорытынды ағым.

Өндірістік сабақтың осы элементтер жүйелі түрде жүруі маңызды.

Өндірістік оқытудың сабақтан тыс формасы.

Өндірістік оқытудың сабақтық формасы оқыту шебері өз тобымен бірге оқу шеберханасында, оқу өндірісінде өткізіледі. Өндірістік оқытудың негізгі формалары:

Оқушыларды оқу ұжымында оқыту;

Оқушыларды білікті жұмысшалар ұжымында оқыту;

Оқушыны жеке дара білікті жұмысшыға бекіту;

Өндірістік саяхат;

Үй тапсырмасын орындау;

Өндірістік оқытудың ұйымдастыру формасы.

Өндірістік сабақтың өту түріне, шебердің оқыту іс-әрекетіне байланысты өндірістік сабақтың ұйымдастырылу түрі анықталады.

Өндірістік оқытудың негізгі ұйымдастырылу формасы:

Фронталды-топтық – шебер барлық оқушылармен бір уақытта жұмыс жасайды. Сабақтың мақсаты: барлық топ оқушыларына ортақ.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

Топпен-оқытушы (шебер, білкті жұмысшы) бөлінген топпен бір уақытта жұмыс жасайды. Әр топтың оқу өндірістік мақсаты болады.

Жеке-дара оқыту жеке өткізіледі.

Оқу өндірістік саяхат

Жоғарыда біз оқу сабақтарының типтері (толық, жаңаны үйрену, білім, білікті қалыптастыру, бағалау) мен түрлерін (дәріс, практика, зертхана, зертханалық-практикалық, семинар, бақылау) қарастырдық. Сонымен бірге бірден бірнеше сабақ типін қамтитын түрлер де бар. Солардың ішінде ең көп тарағаны – *оқу-өндірістік саяхат*.

Бұл сабақ өз ішіне жаңа білімді оқу (кіріспе саяхат), жан-жақты толықтыру (қорытынды, толық саяхат) және кейбір өндірістік сабақтар барлық білім, білік, дағдыларды қалыптастыра алады. Сонымен *саяхат* – бұл оқушылардың таңдаған мамандығын жан-жақты түсініп, танып, заттар мен құбылыстарды көзбен көріп, қолмен ұстап көруге арналған өндірістік сабақ түрі.

Оқу саяхатының *негізгі мақсаты* – студенттерді құбылыстарды, заттарды, үрдістер мен олардың байланысы, кәсіби танымдық қызығушылық, болашақ маманның кәсіби іс-әрекетіндегі бейімделу үрдісін қысқарту және де өз жетістігіне сенімділігін арттыру. Сонымен оқу саяхатының маман дайындаудағы орнын бағалау қиын.

Оқу саяхатын тиімді ұйымдастыру өте күрделі, себебі ол теориялық сабақпен салыстырғанда аудиторияда емес, еркін түрде сыныптан тыс өткізіледі.

Саяхатты өткізу және ұйымдастыру әдістемесі үш этаптан тұрады:

Бірінші – дайындық, екінші саяхат өзі және үшінші қорытынды. Енді олардың әр қайсысына толық тоқталайық.

Дайындық этапы келесі элементтерден тұрады:

саяхаттың мақсаты мен міндетін қою;

Лайықты түрткіні құрастыру;

Өткізілетін саяхатты жоспарлау;

Мазмұнын іріктеу;

Саяхат кезінде орындалатын жұмыстарды, жеке және топпен бірге орындалатын жаттығуларды дайындау;

Көрнекті құралдармен қамтамасыз ету (көрсету құралдары).

Қауіпсіздік ережелерімен таныстыру.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

Мұның бәрін оқытушы сабақты бастар алдында оқушыларға түсіндіреді.

Нақты саяхат. Саяхатты бастамас бұрын студенттерге сабақтың мақсаты, міндеті, жоспары, орындалатын жұмыстар және өз-өзін ұстау туралы тағы бір рет қайталау керек. Саяхат барысында оқушыларға болатын үрдістер және жаттығулар туралы түсіндіріліп отыруы керек. Саяхат барысында келесідей әдістер қолданылады: оқыту, түсіндіру, диалог және шығарма.

Саяхаттың алдында оқушыларға объектілермен танысуға біраз уақыт берген жөн. Саяхат біткеннен кейін де біраз уақыт беру керек (жазып алуы, сурет салып алуы үшін).

Қорытынды этап. Саяхат біткеннен кейін студенттер өз бетімен немесе оқытушының жетекшілігімен жинаған материалдарын өңдеп, қорытынды сабаққа дайындалады (баяндамалар, суреттер, ұсыныстар, түсіндіру, көргенін талдау т.б.).

Особенности научно-методической службы в условиях инновационной деятельности педагогического коллектива

---

*Акдаuletova Зинегул Жуламановна
Учитель истории
ГУ «Общеобразовательная средняя
школа-гимназия №11 города Актобе»*

*«Умение учиться – это новообразование, которое, в первую очередь, связано с освоением формы учебного сотрудничества».
Г.А. Цукерман*

АННОТАЦИЯ

1. В статье рассматриваются актуальные вопросы развития профессионального мастерства педагогов условиях обновления содержания образования.

Создание научно-методической обеспеченности в профессиональной подготовки педагогических кадров — как основы в подготовке будущих специалистов.

In the article are discuss aspects of student learning in the emerging information and educational environment in the school, where the educational component is the basis for information student learning.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Мақала оқытушылардың кәсіби дағдыларын өзекті мәселелерімен дамыту ретінде саналады. Педагогикалық кадрларды дайындау ғылыми-әдістемелік қолдау жасау — болашақ мамандар даярлау үшін негіздерін салу.

Ключевые слова: компетентность, актуальность, взаимосотрудничество, профессиональное мастерство, личностно-ориентированное обучение, положительная мотивация, педагогическое творчество, инновационные подходы.

В современных условиях, когда в образовании реализуется идея модернизации, существенно меняются социальные установки и потребности в области образования, определены новые концептуальные подходы к построению всей системы образования, произошел пересмотр содержания всех компонентов педагогической деятельности. Инновационные процессы стали важными направлениями деятельности образовательных учреждений. В XX веке особенностью образовательного процесса становится ориентация на личностно-ориентированное обучение, воспитание и развитие духовно-нравственной сферы человека, обеспечивающая образовательным учреждениям и педагогам право свободы выбора содержания и форм обучения, разработки авторских образовательных программ и внедрение инновационных технологий, усиливается интеграция образования, науки и практики. В этих условиях особую значимость приобретает наличие образовательных структур, которые могли бы обеспечить высокий профессиональный уровень педагогических кадров, осуществляющих организацию образовательного процесса современного уровня. Актуальное значение приобретает развитие профессионального мастерства педагога, его творческих способностей, позволяющих осуществлять методическую деятельность в изменяющихся педагогических условиях. Решение многих проблем современного образования зависит от профессиональных качеств педагога, его квалификации и методической подготовки, ведь именно педагог является ведущим субъектом образовательного процесса. Высший смысл пребывания человека в образовательной системе – максимальное раскрытие способностей и воспитанность, проявляющиеся в его реальном поведении. Направленность на развитие личности, раскрытие способностей человека, творчество потенциала, самовыражение, реализацию его духовных интересов определяет особую значимость самообразования при решении проблемы формирования творчески мыслящей личности. Для успешного решения задач образования необходимо полнее использовать

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

возможности самих субъектов образования. Возникает необходимость перехода от традиционной «знаниевой» парадигмы образования к «компетентностной». Применение знаниевой парадигмы «обросло» с течением времени дополнительными аргументами, обосновывающими ее исключительность как единственного инструмента профессионального образования. К числу этих аргументов относится утверждение о том, что получивший такое, «классическое» образование, легко адаптируется в любой профессиональной области, поскольку будет видеть суть явлений, и после периода некоторой адаптации на рабочем месте, изучения технологических нюансов и проблем, обязательно станет более эффективным и стратегически мыслящим работником, нежели «работник с опытом, но без знания теории». [1]

Переход к таким формам работы, в которых подчеркивается самостоятельность учащегося, означает изменение организации образовательного процесса и новый переход к роли педагога, его ответственности и переосмыслению собственных задач, созданию благоприятных условий для раскрытия его творческого потенциала. Научно-методическая система обеспечения качества обучения направлена на развитие интеллектуальной и продуктивно-профессиональной активности учащегося и позволяет реализовать механизм преобразовательной деятельности через диалектическое взаимодействие её структурных элементов: цель, содержания, средства, результат, а также на системное эффективное взаимодействие всех субъектов педагогической практики. В этом плане основным компонентом системной организации выступает личность педагога как организатора образования. Изменяется его отношение к ученику, к самому себе, к авторитарной власти, права старшего и сильного. Взамен начинает утверждаться позиция демократических взаимодействий, сотрудничества, помощи, сотворчества. [2]

Опыт последних лет по организации научно-методической работы в образовательных учреждениях показывает, что количественное увеличение так называемых «инновационных подходов» происходит в связи с тем, что: осознается необходимость радикальных изменений, которые происходят на всех уровнях управления образованием; появляются новое содержание и формы научно-методической работы, характеристики образования, такие как вариативность, разноуровневость и др., предопределивших изменение также форм и уровней образования; растет конкуренция на рынке образовательных услуг; появляются новые проблемы в образовании:

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

уменьшается численность учащихся, ведется реструктуризация образовательных учреждений, наблюдаются разные подходы к определению качества образования, разная практика его оценивания и др.; возрастают требования к уровню образования со стороны разных потребителей образовательных услуг: родителей, общественности, самих учащихся и т.д. развитие сегодня образовательных систем, информационных форм передачи знаний, резко ускоряет процесс построения, ставит под сомнение понятие «законченное образование» и вызывает внимание к заявлявшейся ранее идее о необходимости непрерывного пополнения знаний, о непрерывном повышении квалификации и методическом обеспечении образовательного процесса, особенно актуальной становится проблема приобщения педагогов к педагогическому творчеству, включение его в научно-исследовательскую деятельность. [3]

Современные требования и основные задачи, которые стоят сегодня перед методической службой в образовательных учреждениях заключается в том, чтобы: выявить потребности и запросы педагогических работников в услугах методической службы образовательного учреждения; разработать конкретные меры по обеспечению условий методического взаимодействия педагогических работников; разработать новое содержание и формы научно-методической деятельности в условиях инновационной деятельности педагогического коллектива с учетом запросов педагогических работников; разработать программы развития образовательных учреждений в целях совершенствования их деятельности; отказаться от жесткого централизованного внедрения форм и методов научно-методического обеспечения образовательного процесса и строить их на диагностической основе с учетом интересов и возможностей каждого педагога. Обычно выделяют 4 уровня творчества: 1-й уровень творчества – это уровень элементарного взаимодействия с классом, когда учитель уже способен осуществлять обратную связь и корректировать свои действия в зависимости от её результата, но опирается на опыт других учителей, «методичку», то есть работает по шаблону; 2-й уровень (уровень оптимизации) заключается в способности педагога планировать и осуществлять свою деятельность, умело, подбирая уже известные ему методы и формы обучения, 3-й уровень – эвристический, предполагающий творческие возможности живого общения с учениками. На 4-м уровне, самом высоком уровне творчества, педагог проявляет полную самостоятельность.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Он может использовать и готовые приемы педагогической деятельности, но в них уже проявляется его личностная индивидуальность. [4]

Н.Д. Никандров и В.А. Кан-Калик выделяют 3 сферы творческой деятельности учителя: методическое творчество, коммуникативное и творческое самочувствие. Деятельность педагога – это деятельность по управлению деятельностью. «Учитель всегда творит на живом «человеческом материале», — подчеркивает В.А. Кан-Кали, — это предъявляет к его деятельности, — значит сделать освоенную теорию и опыт других работающих достоянием собственной личности». Рассчитывать на то, что педагогическое мастерство разовьется с опытом, себя не оправдывает. Замечено, что многолетний опыт работы несет в себе как положительные, так и отрицательные черты. В процессе профессиональной деятельности педагога, как и любого профессионала, наиболее интенсивно развиваются те его качества, которые особенно необходимы в его работе. Становится неизбежным образование стереотипов выполнения педагогических функций, возникает шаблонность, наступает профессиональная адаптация. [5]

Исходя из положения о том, что деятельность – его активность субъекта по отношению к объекту, вызванная потребностью в изменении последнего, можно сделать вывод о том, что деятельность педагога, направленная на изучение своей профессиональной деятельности и себя как субъекта этой деятельности, обеспечивает возможность управления развитием этой деятельности. Надо только систематически формировать потребности. [6]

Известно, что потребность активизирует человека, стимулирует его поведение на поиск того, что требуется, и поддерживает активность его до тех пор, пока эта потребность не будет полностью удовлетворена. Испытываемая педагогом неудовлетворенность результатами своего труда порождает у него потребность в изменении своей профессиональной деятельности, а осознание причин, порождающих педагогические затруднения, приводит его к поиску путей их решения, способствуя формированию у педагога положительной мотивации к работе над развитием своего творческого потенциала, к иным формам взаимосоотрудничества. Установлено, что если над учителем довлеет необходимость решения задач, поставленных не им, то это сдерживает творческий потенциал, приводит к формализму, а главное, усвоения знаний, писал известный русский философ Н.А. Бердяев: « Мои

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

способности обнаруживались лишь тогда, когда умственный процесс шел от меня, когда я был в активном и творческом состоянии, и я не мог обнаружить способностей, когда нужно было пассивное усвоение и запоминание, когда процесс шел извне ко мне». Таким образом, можно сделать вывод о том, что работа над повышением творческого потенциала педагога будет эффективна лишь в том случае, если станет для него лично значимой, жизненно необходимой, то есть при наличии устойчивой положительной мотивации. [7]

Исследуя особенности педагогической деятельности педагогов разного возраста, ученые заметили, что педагоги-наставники начинают работать более эффективно, творчески, если в их помощи нуждаются молодые коллеги. Усиление потребности в профессиональном росте в зависимости от возможности реализации своих творческих сил в практической деятельности наблюдал Ю.Н. Кулюткин: «Становится все более очевидным, что именно степень вовлеченности личности в деятельность, и, прежде всего профессиональную, играет решающую роль в формировании личностного смысла образования взрослого человека. Лишь в той мере, в какой взрослый человек получает возможность реализовать себя в системе социально-трудовых отношений, которые определяют его статус, формируется потребность во все более высоких профессиональных достижениях». Когда творческие потребности педагога связана с интенсивным деловым взаимодействием. Особенно это касается образовательных учреждений, выбравших стратегию развития. В таких учреждениях увеличивается число коллективных обсуждений педагогических проблем, повышается частота контактов образовательного учреждения с другими организациями. В этих условиях особенно важным становится выбор технологий взаимодействия между участниками образовательного процесса. Необходимы новые способы взаимодействия. В системе научно-методической работы используются различные виды объединений педагогов для выработки совместных решений по вопросам совершенствования педагогической деятельности. Однако будет не лишним указать, что зачастую, управленцы и методические работники не владеют современными методами ведения деловых совещаний, ведущими из которых в образовательном учреждении являются педагогический и методический советы. Эти совещания превращаются для педагогов в простую формальность – «поприсутствовать» на скучном, но обязательном мероприятии. Изменив обычный формат этих деловых совещаний,

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

превратив их в интерактивные «живые» обсуждения насущных проблем, можно добиться, как показывает практика, положительных результатов. Деловое совещание с применением активных форм организованного группового взаимодействия в настоящее время признается в качестве одного из самых эффективных видов принятия группового решения. От руководителя, проводящего деловые встречи в коллективе в интерактивном режиме, требуются специальные умения: владение методом группового интервью, экспресс-опроса, высокая контактность, доброжелательность, открытость. Содержание и средства делового общения влияют на изменение психологического климата и всей организационной культуры образовательного учреждения. [8]

Основной педагогический результат научно-методической системы предполагается как эффективные организационно-педагогические условия для формирования коллектива инновационного типа, обеспечивающего качество образовательного процесса через комплексное научно-методическое обеспечение процесса обучения и педагогическое сотрудничество ученых, педагогов-теоретиков, педагогов-практиков и творческой молодежи, проявившей интерес в проектно-исследовательской деятельности. Особенно актуальным это является сейчас в ситуации перехода к постиндустриальному, информационному обществу. В этой связи появляется острая потребность создавать эффективные условия для обеспечения инновационного характера образовательного процесса. [9]

Таким образом, направление модернизации образования по созданию научно-методического обеспечения профессиональной подготовки педагогических кадров можно считать одним из ключевых на сегодняшнем этапе развития отечественной системы образования. Технологии организации делового общения и коллективного принятия управленческих решений вызывают неподдельный интерес в образовательных учреждениях, заявивших о своем инновационном развитии, и могут стать одной из отправленных точек для преобразовательной деятельности образовательного учреждения в направлении создания наиболее благоприятных условий для повышения творческого потенциала педагогов.

Қазақ тілі сабағында диалогтік оқытудың тиімділігі

Темірғали Жансая Хамитқызы
Қарағанды қ. №60 жалпы білім беретін орта мектебінің
қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімі

Жеке тұлғалықтың мәні оның қажеттілігі мен қызығушылығын қанағаттандыруға, баланың өзіне ғана тән тұлғалық сапаларын, өзіндік даму реакциясын анықтау, мұғалім пен оқушы, оқушы мен оқушы арасындағы өзіндік қарым – қатынасты қалыптастыру - бүгінгі күннің талабы болып отыр. К. Ушинский «Мұғалім - өзінің білімін үздіксіз көтеріп отырғанда ғана мұғалім. Оқуды, ізденуді тоқтатысымен оның мұғалімділігі жойылады», - деген даналығында. Сондықтан әрбір ұстаз білім беру барысында үздіксіз ізденуде болуы шарт. Мұғалімдерге арналған нұсқаулықта атап көрсеткендей, мектеп жұмысы мен оқушы жетістіктерін өрістетудегі негізгі тұлға – мұғалім болуы керек [1,7 - бет].

Шетелдік ғалымдардың зерттеу нәтижесінде күнделікті сабақта қолданылатын «диалогтік оқыту» модулінің маңызы зор табыстарға жеткізетінін дәлелдеген. Мысалы, Мерсер мен Литлтон өз еңбектерінде диалог сабақта оқушылардың қызығушылығын арттырумен қатар, олардың білім деңгейінің өсуіне де үлес қосатындығын атап көрсетеді. Выготскийдің оқыту моделі оқушы диалог құру нәтижесінде білім алады деп жорамалдайды. Сондықтан оқушының білім деңгейін дамытуға әлеуметтік көмек көрсетуде мұғалімнің рөлі ерекше. Оқушылардың көбірек білетін басқа адамдармен, бұл рөлдерде сыныптастары мен мұғалімдер болуы мүмкін, диалог жүргізу мүмкіндігі болған жағдайда, оқыту жеңіл болмақ.

Александр оқытудағы әңгіме – қарым-қатынас жасаудың бірсарынды үдерісі емес, керісінше, әңгіме барысында идеялар екіжақты бағытта жүреді және осының негізінде оқушының білім алу үдерісі алға жылжиды деп тұжырымдайды. Диалог барысында оқушылар (сонымен қатар олардың

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

мұғалімдері де) келісілген нәтижеге жету үшін күш-жігерін жұмсайтын және Мерсер сипаттағандай, білімді бірлесіп алуда немесе «пікір алмасу» барысында тең құқылы серіктестер болып табылады. [1,27 - бет].

Пікір алмасу оқушылармен диалог құру арқылы іске асады, дегенмен оны оқушылар бірлескен зерттеу барысында да анықтай алады. Диалог репликалардан құралады, оның бәрі –сөйлеуге уәж жасайтыны, екіншісі-жауап ретіндегі реакция-реплика. Диалогте ой ауысып отыратыны белгілі, сондықтан әңгімелесушілер –бір-бірімен ақпарат ауысып отырады. Алғашқы сөйлеуші әңгіменің басталуына түрткі болады, адресатты әңгімелесуге шақырады (сұрайды, бұйырады, келіседі, келіспейді, өтінеді т.б.). Оқушылардың тілінде болатын фонетикалық т.б. қателер диалогте кездесетіні байқалады, сондықтан тілдік жағынан диалогтің дұрыс құрылуына баса мән беріледі.

Диалогтік әдіс қазақ тілі сабағында өте қолайлы әдіс, себебі бізге балалардың қазақша сөйлегені керек. Диалогтік оқыту дегеніміз мұғалім мен оқушы, оқушы мен оқушы арасындағы қарым-қатынасты реттеп отыратын сөйлесу құралы болып табылады. Сабақты диалогтік оқытуды пайдалану оқушылардың қызығушылықтарын арттырып қана қоймай, олардың білім деңгейінің өсуіне үлес қосатыны сөзсіз. Қоғамдық пәндерде бұл әдістің жоғары деңгейде жүзеге асатыны белгілі. Соның ішінде қазақ тілі сабағында диалог әр сабақта кездесіп отырады. Сабақ барысында диалогтік оқытуды жүзеге асыру мақсатында әр түрлі сұрақтар мен тапсырмаларды қолданамын. Астана тақырыбы бойынша сабақ өткізгенде «Астана қандай қала?», «Кім Астанада болды?», "Кімнің Астанаға барғысы келеді?" деген сұрақпен бастаймын. Оқушылар бар мүмкіндігінше жауап береді. Топтастыру стратегиясы бойынша «Астана» сөзі жазылған ментальді карта арқылы екі топқа бөлінген оқушыларға «қандай ассоциация береді соны жазыңдар» деп жазғызамын. Олар ментальді карта жасауда «әдемі қала, жаңа қала, Елорда, Хан шатыр, Бәйтерек, Пирамида» деген сөздерді қамтиды. Осы ментальді карта толтырып болғаннан кейін осы сөздерді қазақ тілінде айтайық деп сөйлеуге жетелеймін. Оқушылар екі топта осы сөздерді қазақ тіліне аударып, қазақ тілінде сөйлемдерді құрайды. Оқушыларға тіл тосқауылын жеңу мақсатында сұрақ-жауап қойылады. Топ ішінде астана туралы өзара диалог құрастырады.

Сабағымда оқушының білім алуын қолдау үшін сұрақ қоюдың сынақтан өткізу және қайта бағыттау сияқты техникаларын пайдаланамын. Грамматикалық ережені қайталауда оқушыға сынақтан өткізу сұрағы

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

қойылады. Мысалы: сапалық сын есім мен қатыстық сын есімнің айырмашылығын айта аласың ба? Менің ойымша, оқушылардың тілді меңгеруде үлкен нәтижеге жетуде оқулықтардағы дайын диалогтарды оқу, жаттау, аяқтау, толықтыру, мәтін мазмұны, кесте, сызбалар бойынша диалогтар құру әдістері де көп көмегін тигізеді. Интерактивтік тақтаның көмегімен электрондық оқулықтағы диалогтарды өз сабағымда жиі пайдаланамын. Диалогпен жұмыс үйде де жалғасын тауып отырады. Оқушылар жұптасып сабақтағы өткен жаңа сөздерді қатыстырып 2 минуттық диалог құрастырып әкеледі. Диалогтар міндетті түрде жаттауға, кейде диалогтарды кеңейтуге, 2-3 сұрақпен толықтыруға тапсырмалар беріп отырамын. Диалогті аударуда Никита кішкене қиналды, осы жерде оқушылар арасында қайта бағыттау сұрақтары арқылы басқа оқушыларға қайта бағыттау жүргізіледі. Мысалы, «Көмектесе алатындар бар ма?» т.б.

Диалогтік оқыту арқылы мен:

- оқушыларды тақырып бойынша және сындарлы сөйлеуге ынталандырамын;
- оқушылардың шынайы қызығушылығын анықтаймын;
- оқушылардың сыни тұрғыдан ойлауына ықпал етемін;
- оқушыларға сыни тұрғыдан ойлауға көмектесемін;
- оқушылардың бір-бірінен үйренуіне, басқа оқушылардың идеяларын құрметтеуіне және бағалауына ықпал етемін;
- әңгімелесу мен ой елегінен өткізу көмегімен ойын жинақтауға көмек беремін;

Қазақ тілі сабағында да оқушылар постерді қолданады. Оның тиімді жағы оқушы қиялын ұштастыра түседі, идеясын оқулық мәтінімен біріктіре отырып қорғайды. Презентация барысында басқа топ мүшелерінен сұрақтар қойылады, пікірлері білдіріледі.

Жалпы сабақта диалогті пайдалану өте пайдалы, оқушылардың сөйлеу мәдениетін, бір бірімен тіл табыса білуін қалыптастырады. Оқушылардың сөздік қорларын дамытып, оларды өз ойын анық жеткізе білуге, мәнерлі, мағыналы сөйлей білуге үйрету үшін сабақ үрдісінде диалогтық әдістің тиімділігін өз көзіммен байқадым. Келесі оқу жылында диалог, сұрақ жауап сияқты әдістерді әр сабағымда қолданып, тапсырманы күрделендіріп беремін. Тек қана екі - үш оқушыны қатыстырып қана қоймай барлық сынып бірдей жұмыс жасайтындай етіп тапсырмаларды дайындауым керек екен.

Жоғарыда аталып кеткен ғалымдардың пікірі бойынша оқушыны сөйлету, диалогқа түсіру үшін сұрақтар қою, тапсырмалар беру кезінде болады дегендей, осы топтасып істеген жұмыстардың өзі оқушыларды сөйлету, өз ойларын еркін қорғауға, дәлелдеуге тиімді екенін көре бастадым.

Мұғалімдер сабақ барысында сауалнама түріндегі кері байланыс әдісін қолданады және сабақ барысында көптеген сұрақтар қояды. Диалогтік оқытудың оқушылардың тілдік қорын молайтуға, білім деңгейін көрсете алуына, білімін әділ бағалауына оң әсерін тигізетініне сенімім мол.

Дидактическая игра – стратегия воспитания и обучения детей дошкольного возраста

---

*Баева Наталья Анатольевна — воспитатель,
Эйнберг Юлия Владимировна — методист
мини-центра «Жұлдыз» при КГУ СОШ №60 г. Караганды*

Дидактическая игра обширно применяется в работе с детьми дошкольного возраста как средство воспитания и обучения. Она содействует расширению представлений, закреплению и использованию знаний, приобретенных на занятиях и в повседневном опыте детей.

Дидактическая игра делает процесс получения знаний более простым и занятным. Любая интеллектуальная задача, заключенная в игре, решается в ходе доступной и привлекательной для детей деятельности. Дидактическая игра создается в целях обучения и интеллектуального становления. И чем больше она сохраняет признаки игры, тем больше она доставляет детям радость.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Содержание любой дидактической игры основывается программой воспитания и обучения детей дошкольного возраста, согласно возрастным особенностям детей. Дидактические игры можно разделить на следующие группы : о предметах, их назначении и качествах; о разных видах труда и его роли в жизни людей; о природных предметах и явлениях, временах года; пространственных ориентировках.

Значимой стороной дидактической игры считается игровой замысел. Он вызывает актуализацию внимания, возбуждает активность, желание играть. Игровой замысел нередко выражен в самой заглавии игры и составляет ее начало. К примеру, в игре «Узнай, что в мешочке» замысел игры заключается в том, чтобы, ощупав рукою предметы, оказавшиеся в цветном мешочке, играющий назвал их.

Любая дидактическая игра содержит некие критерии, которые обоснованы содержанием игры, игровым замыслом и вместе с тем выполняют огромную роль определения характера и способа действий, организации и ориентирования поведения, взаимоотношения детей в игре. Правила, применяемые в дидактической игре, считаются аспектом корректности игровых поступков, их оценки. Выражение детей «Он играет не по правилам» отображает отношение их к правилу игры как к чему-то незыблемому.

Усвоение детьми правил игры и следование им содействует воспитанию самостоятельности, способности самоконтроля и взаимооценивания в игре.

Игровые действия – это действия, которые производят дети в игре. Чем они многообразнее и богаче, тем большая численность детей принимает участие в игре и тем увлекательнее становится сама игра. Игровые действия, производимые педагогом, дают возможность управлять игрой через «пробный ход», иногда через определенную роль и ориентировать игру непосредственно по ее ходу. Игровые действия многообразны: в играх маленьких детей они заключаются в перестановке, переключивании, собирании предметов, их сопоставлении подборе по цвету, величине, в раскладывании карточек, в подражательных движениях детей и т.д.; игровые действия старших детей сложнее: они требуют обоюдной связи действий одних детей с другими, их очередности, последовательности.

Дидактическая игра содержит конкретный итог, который является окончанием игры. Например, отгадывание загадок, выполнение поручений,

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

игровых заданий, проявление находчивости является итогом игры и воспринимается детьми как значимое достижение.

Для педагога результат игры всякий раз является показателем успехов детей в усвоении знаний, в умственной деятельности, в характере взаимоотношений. В дидактических играх, используемых в дошкольном обучении и воспитании, результатом игры не должен быть «выигрыш», приобретенный в результате успеха, лжи, присвоения прав другого играющего и т.д.

Итог дидактической игры выражается в решении игровой задачи и в том удовольствии, которое доставляет игра ее участникам.

Содержание игры, игровой план, игровые действия и критерии взаимосвязаны, и отсутствие хотя бы одного из них делает игру неосуществимой.

Оригинальность дидактической игры как игровой деятельности заключается в том, что взаимоотношения педагога с детьми и детей между собой носят именно игровой характер. Педагог является равным участником игры и ее зачинщиком. Дети нередко выполняют роль, которая определена содержанием игры и обусловлена игровыми действиями. Например, в игре «Магазин» познавательное содержание заключается в том, что дети-покупатели должны предоставить описание предмета, который они желают приобрести, а дети-продавцы – уметь по описанию определить требуемую вещь. Игра служит для упражнения в наблюдательности, в пользовании связной речью. Игровые действия заключаются в наблюдении, рассматривании предмета, в описании, сопоставлении его с другими. Игровые правила заключаются в том, что покупатель обязан выбрать вещь, корректно обратиться к торговцу, обрисовать вещь, показать его свойства, заплатить деньги; продавцы должны внимательно выслушать, не перебивать клиента, выбрать требуемый предмет, даже упаковать его.

Дидактическая игра считается практической деятельностью, в которой дети используют знания приобретенные на занятиях. В данном отношении роль дидактической игры заключается в том, что она собственно создает актуальные жизненные условия для различного использования знаний, для активизации интеллектуальной деятельности. При этом обнаруживаются промахи и затруднения, испытываемые детьми. Педагог может помочь их выправить и преодолеть.

Во множестве дидактических игр очень отчетливо выступает упражнение, но дидактическая игра не имеет возможность быть

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

отождествлена с упражнением, так как базу ее составляют игровые отношения детей, игровые правила, игровые действия.

Почти все дидактические игры не вносят ничего свежего в знания детей, но учат использовать знания в новых условиях или содержат интеллектуальную задачу, решение которой требует проявления всевозможных форм умственной деятельности.

К примеру, в игре «Чудесный мешочек» дети имеют дело со знакомыми игрушками, но игра обязует предоставить описание игрушки, для этого ребенок должен внимательно ее разглядеть. Или такой пример: детям уже известны признаки разных времен года, но в дидактической игре «Времена года» от них потребуется систематизировать те или же другие явления природы по времени года, т.е. обобщить определенные явления и определить обобщающим понятием весна, лето, осень, зима.

В процессе дидактической игры различные интеллектуальные процессы активируются и принимают случайный характер. Чтобы понять и принять замысел игры, усвоить игровые действия и критерии, нужно активно выслушать и осмыслить предложение педагога, его комментарии. Задачи, установленные игрой, требуют концентрации внимания, активной работы анализаторов, процессов различения, сопоставления, синтеза.

Дидактическая игра считается неременным средством в преодолении всевозможных затруднений в умственной деятельности у отдельных детей в инклюзивной работе.

Организуя персональную дидактическую игру, педагог создает благоприятные условия индивидуального общения, узнает причины отставания, неоднократно упражняет детей, старается поднимать уровень их развития.

Дидактическая игра содержит основательное воспитательное воздействие. Можно сказать, что невозможно расценивать ее со стороны только дидактической цели. Дидактические игры способствуют развитию всех сторон человеческой личности. Они организуют и повышают самостоятельность и саморегуляцию. Конечно, важным и здесь становится роль опыта педагога.

Дидактические игры содействуют формированию верных взаимоотношений между детьми: умению вместе играть, согласовывать собственные интересы с интересами коллектива, помогать друг другу и радоваться общему успеху. Игры создают возможность формирования

положительных черт личности: честности, правдивости; упражняют детей в нравственных действиях, могут помочь формированию морального навыка.

Дидактическая игра содействует развитию инициативы. Почти все игры типа лото, домино и другие по мере усвоения детьми применяются самостоятельно и оказывают благотворное воздействие на развитие лидерских качеств.

Движение в жизни ребёнка – главный аспект в системе дошкольного воспитания и обучения

---

*Петрова Ольга Васильевна воспитатель
мини-центра «Жұлдыз» при КГУ СОШ №60 г.Караганды*

Каждый родитель хочет, чтобы его ребёнок рос здоровым, закалённым и весёлым. Поэтому наряду с заботой о чистоте его тела и потребности в пище ребёнка нужно обеспечить потребность в движении.

Как только ребёнок рождается, он стремится двигаться, на начальном этапе движения ребёнка беспорядочны, но через определённое время движения начинают приобретать целенаправленный и координированный характер, он пытается достать игрушку, либо дотянуться рукой до своей ноги. Движения оказывают на организм ребёнка всестороннее развитие и это неизмеримо выше для растущего организма. Формирование движений является важной для жизнедеятельности ребёнка потребностью и в значительной степени зависит от условий создаваемых взрослыми, которые способствуют освоению доступных движений его возраста. Движения оказывают огромное всестороннее влияние на организм растущего и развивающегося детского организма. При движении улучшается сердечно – сосудистая система, а так же и дыхательная,

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

укрепляется опорно – двигательный аппарат, регулируется деятельность нервной системы и других физиологических процессов. При активных движениях улучшается лёгочная вентиляция. Активная деятельность ребёнка способствует устойчивости к заболеваниям, мобилизует защитные силы организма, повышает деятельность лейкоцитов. Недостаток движений (гиподинамия) может привести к изменениям в центральной нервной системе а так же в эндокринной системе это может вызвать эмоциональное напряжение и неустойчивость, а так же нарушению функциональных возможностей сердечно – сосудистой, дыхательной системе, к снижению работоспособности организма.

Движения, физические упражнения способствуют развитию у детей умственных особенностей, мышления, внимания и временных представлений. Ребёнок должен усвоить движение показанное взрослым и суметь выполнить его технически правильно. При выполнении движений детьми взрослый формирует у них нравственно- волевые качества, целеустремлённость, смелость, выдержку, настойчивость . Важно подчеркнуть, что необходимо поддерживать в детях желания и умения преодолевать препятствия, самостоятельно действовать в конкретных условиях, которые сложились в данный момент.

При выполнении движений обогащается и эмоциональное состояние детей.

Ребёнок испытывает чувство радости, от проявленной при овладении двигательными действиями энергии, и от свободы их выполнения.. Дети с радостью воспринимают совместные дружные движения . Богатая разнообразными движениями деятельность детей делает пребывание на воздухе интересным и длительными. Для развития функций организма особую ценность приобретает сочетание разнообразных видов движений, использование их детьми. Упражнения в ходьбе и беге, при определённых условиях формируют важное качество, как выносливость Прыжки и метание, совершенствуют координацию движений, в то же время относительно мало влияют на развитие выносливости. Применения свободных навыков в разных ситуациях создаёт большие возможности для активности детей, инициативы и творчества.

Научными исследователями доказано, что разнообразные физические упражнения оказывают влияния на становление и развитие речи ребёнка в период формирования у него второй сигнальной системы.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Но чрезмерное увлечение физическими упражнениями и непрерывными активными движениями так же и неблагоприятно воздействует на ребёнка. Все функциональные системы перенапрягаются если деятельность превышает возможности детского организма. Но у детей происходит саморегуляционно – активные действия переходят к более спокойным. Например, ребёнок быстро пробежал к мячу, остановился, взял мяч и остановился, продолжая выполнять более спокойные действия с мячом. Чередования движений с участием различных групп мышц даёт передышку и тем самым увеличивает длительность двигательной деятельности, не создавая перегрузки для организма. Такое чередование способствует развитию двигательных качеств, необходимых в жизненных ситуациях, игре и трудовых процессах.

В силу подражательности ребёнка велика роль постоянного примера взрослого и окружающих- отца, старшего брата, сестры –для поддержания стремления заниматься физическими упражнениями, зарядкой и закаливанием.

Детей интересует сам процесс движения. действия в игре, поэтому младшие дети, например, не убегают а от ловишки, а бегут навстречу. Пример взрослого воспринимается ребёнком лучше в совместной деятельности, например при бросании мяча старшему. Пролезание в обруч.

Старшие же дети интересуются результатами своих действий ;как он научился отбивать мяч, подпрыгнул и достал до воздушного шара. В этом случаи важен и наглядный результат- подпрыгнул и достал. Опираясь на первоначальные возникшие интересы детей взрослые должны закрепить их. Своим положительным отношением, и справедливой оценкой возбудить у ребёнка желание физического совершенствования. Поддерживаемый взрослым интерес, и их внимание к достижениям ребёнка, стимулирует дальнейшее стремление к активной деятельности и желанию попробовать свои силы в новых достижениях. Двигательный опыт, неоднократное повторение упражнений прибавляют ребёнку уверенность. смелость, решительность. Увеличивается умение ребёнка организовывать игры. Упражнения и находить себе занятия по душе. Большое значение имеет отношение родителей к физическим упражнениям. их пример влияет на формирование у ребёнка стремления заниматься физической культурой в свободное время и всей семьёй. В это случаи формы могут быть разнообразными -походы в лес, горы, катание на лыжах и коньках. Участие в соревнованиях. У некоторых детей проявляются определённые

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

способности к координации движений, умение быстро овладевать новыми движениями, чувства ритма, прыгучесть. У ребёнка возникает желание только любимым упражнением. В этом случае роль взрослого – не дать ребёнку ограничиться только каким-то одним движением например ездой на велосипеде или прыжками через скакалку.

Особое внимание нужно уделить малоактивным детям, стимулировать их двигательную деятельность. . предлагать им интересные упражнения, чаще привлекать их в игры, помочь ребёнку проявит имеющиеся у него способности .

Особого подхода требуют дети . двигательная деятельность ограничивается после перенесённых заболеваний. Таких детей нельзя исключать из игр и весёлых упражнений, не следует их сажать на стул, запрещать всякие движения, это может привести к снижению у них в активной деятельности. Необходимо посоветоваться с врачом и найти доступную форму участия, выполнять упражнения в невысоком темпе . Постепенно включать таких детей в те движения, которые не вызывают большой перегрузки: Ходьба, передача мяча. Родители, принимающие участие в воспитании ребёнка, должны знать примерный объём умений и особенностей их выполнения, которыми должен владеть ребёнок.

Воспитывая у детей потребность ежедневно двигаться и выполнять физические упражнения с раннего возраста, можно заложить основы хорошего здоровья и гармоничного развития.

Трудовое воспитание как основа жизнедеятельности и социализации воспитанников детских домов

---

*Истианиди Дмитрий Георгиевич
воспитатель
Пионерский детский дом*

«Самое воспитание, если оно желает счастья человеку, должно воспитывать его не для счастья, а приготавливать к труду, к жизни».

К.Д. Ушинский

Труд является источником материальной и духовной жизни общества и фактором, воздействующим на самого человека. С самого раннего детства ребенок познает основы труда, сначала в игре, а позже в некоторых обязанностях домашнего уклада. В труде развиваются и проявляются способности, природные задатки человека, формируется творческая активность, умение и мастерство. Труд выступает как важнейшее средство формирования личности и одновременно является критерием оценки уровня воспитанности человека.

Для решения проблемы трудового воспитания в нашем детском доме, педагоги делают все возможное, чтобы у воспитанника не было пустого препровождения времени, когда «нет работы в руках и мыслей в голове». В это время у воспитанников меняется мироощущение, они не знают, что с собой делать и привыкают просто «убивать время». Наша задача - передача воспитанникам трудовых умений и навыков, развитие у

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

них творческого практического мышления, трудового сознания и активности которые помогли бы им в дальнейшей взрослой жизни после выхода из стен детского дома. Научить воспитанников некоторым трудовым приемам еще не означает, что мы добились каких то результатов, необходимо выработать и закреплять выполнение приобретенных навыков и умений. А для этого, на мой взгляд, необходимо изменить сам подход к трудовому воспитанию, используя разнообразные формы и методы обучения с опорой на конкретный материал, взятый из окружающей жизни и природы, на непосредственный опыт и наблюдение воспитанников.

Труд в детском доме обычно ограничивается самообслуживанием - убрать постель, накрыть стол. С первого взгляда – однообразная и скучная работа. Душа не лежит, но приходится выполнять. Воспитанник привыкает к тому, что труд неинтересен и принудителен. Вот и дежурит плохо, спустя рукава, не несет ответственность за дом, где живет. Именно воспитание в детях потребности в труде, умения получать от труда удовольствие и является одной из приоритетных целей социализации воспитанников и подготовке к профессиональной деятельности. Все компоненты трудового воспитания у нас в детском доме осуществляются поэтапно, с учетом возраста, на основе принципов целостности, непрерывности.

Первый этап является ознакомительным: происходит у каждого ребенка по мере поступления в детский коллектив, а именно в нашу группу. Этап начинается с момента, когда к нам в группу приходят дети, мы учим их бережному отношению к детскому дому с самого первого дня. Показываем множество поделок, рисунков, в летнее время теплицы, опытный участок на котором выращиваются овощи, цветочные клумбы и комнатные растения, выращенные руками таких же детей. Стараемся заинтересовать вновь прибывших в ручном труде, предлагаем им кружки по интересам.

Второй этап – деятельностный.

Почти все дети поступают в детский дом из неблагоприятных семей, не имея навыков по уходу за собой. Наша работа на этом этапе заключается в организации «собственного» труда.

Прежде всего мы приучаем детей к аккуратному исполнению санитарно-гигиенических норм (учим выполнять личную гигиену, умываться, причесываться), ухода за одеждой, обувью. Правильно красиво и аккуратно заправлять кровать, гладить свои вещи, делать мелкий ремонт (пришить пуговицу, петельку), стирать личные вещи.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Мелкие вещи, даже младшие учатся стирать самостоятельно. И если нужно пришить пуговицу - для этого не нужно бежать к швее, а следует попробовать самому.

В этих делах хорошо оправдывает себя система шефства старших воспитанников над младшими. Эти, кажущиеся мелочи, имеют воспитательное значение, вырабатывают собранность, чувство собственного достоинства, а так же ответственности за другого человека.

Постоянные напоминания о том, что это твой дом, и от каждого зависит то, каким он будет – дисциплинирует детские представления о труде. Труд по обслуживанию коллектива является одним из важнейших на этом этапе. Это элементы бытового труда, главным образом во время дежурства. Здесь проявляются и организаторские и контрольные функции, соблюдение порядка и режима. Выключить свет, закрыть кран, сложить вещи, т.д. Все эти простые поручения учат делать работу осознанно.

Третий этап поисковый или пробный.

На этом этапе мы спрашиваем у воспитанника, что ты мог бы сделать полезного для нашего дома, чем ты хотел бы заниматься. Давая время привыкнуть, осмотреться, побывать на занятиях кружков, секций, познакомиться с работой в компьютерном зале, попробовать спеть в микрофон, под музыкальное сопровождение, выделяем склонность и интерес ребенка к чему-либо. В то же время закрепляем за ним обязанности в группе (полив цветов, уход за рыбками) часть территории (клумба, кустарники и т.д.) за которым, как объясняем, так необходим уход. Мы создаем множество возможностей проявить себя, предлагаем альтернативу противоправным делам, ребенку остается лишь сделать выбор.

Масса конкурсов, фестивалей, концертов. Дети на сцене чувствуют свою значимость, верят в свои силы, чувствуют себя уверенно и в жизни, общительны, культурны.

Четвертый этап – диалогово – регулятивный.

Он заключается в совместном контроле педагога и ребенка за деятельностью воспитанника и открывает результативность труда: награды в спорте, дипломы в конкурсах творчества, даже небольшие победы, такие как правильно пришитая пуговица – становятся наглядным достижением. Уголок достижений, поздравления, поощрения как детьми друг друга, так и воспитателями – неотъемлемые компоненты этого этапа.

И последний пятый этап – контролирующий заключается в комплексе мероприятий по стимуляции потребности у детей к труду, увлечению

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

трудовой деятельностью, направленных на осознание детьми необходимости иметь профессию и необходимые знания, а также направленных на воспитание духовных ориентиров в жизни и стремлению к разумному распределению денежных средств.

Старшие ребята хотят иметь свои деньги. Научить распоряжаться ими правильно еще одна не менее важная задача каждого воспитателя. Работают воспитанники выполняя посильные операции. Они учатся зарабатывать деньги и ценить труд, который нужно вложить, чтобы получить материальные блага.

Некоторые «спускают» сразу заработанное на безделушки, сладости. Некоторые покупают хорошие вещи, некоторые копят на дорогую покупку. Многие дети покупают и хранят вещи, которые будут нужны после выхода из детского дома.

Еще хотелось бы поделиться принципами формирования трудового сознания и трудовой активности нашего детского дома:

1. Воспитанник должен осознавать, что его труд представляет определенную общественную значимость, приносит пользу людям, коллективу, обществу. Это может быть труд на пользу детского дома (работа на участке, оформление детского дома, ремонт учебных пособий, благоустройство и озеленение территории).

2. Результатом труда обязательно должен быть полезный продукт, имеющий определенную общественную ценность. Воспитанник должен ясно, зримо видеть реальные результаты своего труда и если дети не видят, что их работа приносит пользу, у них пропадает всякое желание трудиться, они будут работать по принуждению, неохотно.

3. Труд должен быть коллективным. Коллективный труд – это совместное выполнение общих трудовых задач, это труд, объединенный общей целью. Только такой труд вырабатывает умение подчинять свое поведение в интересах коллектива и дает возможность детям приобрести опыт трудовой взаимопомощи и солидарности.

4. Труд воспитанника должен быть инициативным и творческим. Желательно, чтобы он предоставлял детям возможность проявить инициативу.

5. Необходимо требовать от воспитанников не просто выполнения работы, а тщательного, аккуратного, добросовестного выполнения, бережного отношения к оборудованию, материалам, орудиям труда.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Если все указанные условия будут соблюдаться, то труд для детей станет весьма привлекательной деятельностью, будет вызывать у них чувство большого морального удовлетворения. В таком труде они приобретают практический опыт правильного общественного поведения, а также формируются такие качества личности, составляющие трудовую активность, как трудовая направленность, инициативность, целеустремленность, общительность и т.д.

В нашем детском доме для активизации трудовой деятельности широко используется метод проектов, который позволяет усилить индивидуализацию обучения детей на основе личностно ориентированного подхода. Наряду с этим большое значение имеют трудовые умения и навыки, которые формируются у детей в процессе освоения или специальных упражнений, тренировочных заданий и их востребованность в процессе выполнения творческих проектов. В Послании народу Глава государства Н.А. Назарбаев выделил следующее: «В современном мире простой поголовной грамотности уже явно недостаточно. Наши граждане должны быть готовы к тому, чтобы постоянно овладевать навыками работы на самом передовом оборудовании и самом современном производстве. Необходимо так же уделять большое внимание функциональной грамотности наших детей. В целом всего подрастающего поколения. Это важно, чтобы наши дети были адаптированы к современной жизни». Немаловажно и то, что в процессе всей работы развивается речевая деятельность ребенка, его умение говорить, высказывать свои точки зрения, анализировать, делать выводы и умозаключения.

Наш Пионерский детский дом для детей–сирот основан в 1935 году. Расположен в сельской местности на берегу реки Ишим и занимает площадь в 7,5 га. Из них учебно-опытный участок занимает 2 га. На этом участке дети занимаются выращиванием овощей (томатов, огурцов, кабачков, капусты, тыквы, моркови, свёклы).

На территории детского дома есть фруктовый сад, плодово–ягодные участки, теплица 140м² для выращивания рассады овощей, цветочная оранжерея и живой уголок.

Сотрудники и воспитанники детского дома ведут активную работу по улучшению экологической ситуации своего края, а также по здоровому образу жизни.

С 2005 года мы принимаем активное участие в реализации Государственной программы «Жасыл Ел». (Программа «Жасыл

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

ел) Утверждена постановлением Правительства Республики Казахстан от 16 октября 2007 года № 958)

Участвовали в акциях и конкурсах проводимых на районных, областных и республиканских уровнях. Конкурс детских творческих работ «Природа вокруг нас», праздник «День Земли», экологический праздник «День птиц», фестиваль экологического творчества «Природа – зеркало души», конкурс поделок «Вторая жизнь старых вещей», эколого-биологическая игра “Экология и здоровье”. А также проводили экологические часы, беседы, лектории: «Отходам вторую жизнь», «Их нужно сохранить», «Сохраним родную природу», «Природа и мы», «Земля — бесценное богатство», «Узнай целебную траву», «Питание и здоровье», «Этот опасный клещ», «Берегите птиц» и другие.

Приняли участие в широкомасштабной акции «Моё именное дерево», конкурсе «Лучший цветник».

За период с 2011 по 2016 годы высажено: берёз — 550 шт., сосен — 250 шт., елей — 15 шт., груш — 50 шт., тёрна — 20 шт., смородины — 150 кустов, малины — 200 кустов. Воспитанниками и педагогами было разработано 60 проектов по экологическому воспитанию.

2012 год — было написано 18 проектов. Участие в Республиканском конкурсе «Детский бизнес — проект по экологическому образованию для устойчивого развития». В номинации «Практические работы, связанные с сельскохозяйственной деятельностью», получили грант на реализацию проекта «Дом в котором я живу» руководитель Ковтун Н.В. в размере 98 000 тенге.

2013 год — было написано 16 проектов, которые приняли участие в Республиканском конкурсе «Детский бизнес — проект по экологическому образованию для устойчивого развития», были выбраны два лучших проекта «Зеленый пояс» и «Очистим землю от мусора», на реализацию этих проектов был вручен сертификат на сумму 95 000 тенге.

2014 год - было написано 12 проектов, которые приняли участие в Республиканском конкурсе «Детский бизнес — проект по экологическому образованию для устойчивого развития».

году — было написано 14 проектов, которые приняли участие в Республиканском конкурсе «Детский бизнес — проект по экологическому образованию для устойчивого развития», были выбраны два лучших проекта «Куриный двор» и «Экологический марафон», на реализацию этих проектов был вручен сертификат на сумму 190 000 тенге.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

12 мая 2016г. воспитанники КГУ «Пионерский детский дом» приняли участие в областном форуме «Шагын ЭКСПО-2016» «Казахстан - моя страна», посвященном международной выставке «ЭКСПО-2017». Форум проходил в здании областного казахского драматического театра им.С.Сейфуллина.

Воспитанники нашего детского дома на данном форуме представили свои проекты: Шилов Алексей выступил с проектом «Зеленая экономика. Фитодизайн», руководители Крюкова Л.Г., Ермолаева В.Н. Пашков Кирилл с проектом «Универсальное природное удобрение», руководители Исхакова Е.Г., Федосов А.В. Мордухович Светлана защищала проект на тему «Скажем мусору нет», руководители Исхакова Е.Г., Шаворостова О.В.

По результатам форума наши воспитанники и руководители проектов были награждены сертификатами участников, а проект «Скажем мусору нет» был отмечен дипломом III степени.

С 12 по 15 июня 2016г. наши воспитанники представляли свои работы на Республиканском конкурсе детских и молодежных экологических проектов «Water in Aul» по практическому внедрению водосберегающих технологий на селе и развитию бизнес-территории. Шилов Алексей выступил с проектом **«Живинка»**, руководители Баландюк А.И., Черевичко С.С.

Мордухович Светлана защищала проект на тему **«Драгоценная капля»**, руководители Исхакова Е.Г., Исакова В.В., Исхаков А.А.

Победителям и руководителям проектов были вручены грамоты, благодарственные письма и сертификаты на грант. Наши воспитанники успешно защитили свои проекты и выиграли гранты на общую сумму 250 000 тенге.

Процесс социализации и процесс воспитания, в том числе трудового, в детском доме — это единая педагогическая система, взаимосвязанная и взаимообусловленная.

Главное как мне кажется – это приучать ребят к творчеству, активной деятельности, осмыслению окружающей жизни. Дать понять, что приобретение профессии это один из важнейших шагов к успешной, взрослой жизни, к становлению человека как личности.

Возможности ребенка и роль родителей к их разумному подходу

---

*Аятова Наталья Николаевна психолог,
Эйнберг Юлия Владимировна -методист
мини-центра «Жұлдыз» при КГУ "СОШ №60 г.Караганда"*

*Бессознательное руководство
личностью ребенка никогда не
проходит без серьезных
последствий и отзывается иногда на
всей его последующей жизни.*

П.Г.Лесгафт

В эпоху 21 века, глобализации и стремительного развития научно-технического прогресса особое значение приобретает роль нового человека – крепкого и здорового, широкообразованного, всесторонне развитого, обладающего высокими нравственными качествами, готового применять все полученные знания на практике.

Как бы ни важна была роль педагогов в формировании личности, решающая роль в решении этой первостепенной задачи принадлежит всё-таки семье. Родителям, взращивающим своего ребенка, надо постараться правильно взвесить возможности ребенка и разумно использовать их в целях его всестороннего физического, умственного, нравственного и эстетического развития.

Исследования, проводимые в ряде стран с детьми дошкольного возраста свидетельствуют о том, что путем специального обучения можно сформировать у дошкольников такие знания и умения, которые ранее считались доступными лишь детям старшего возраста.

Знания о больших возможностях дошкольников дают основание искать новые пути их использования, знакомя детей не только с отдельными явлениями природы и общественной жизни, но и с простейшими связями и

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

взаимоотношениями между ними, добиваясь более высокого уровня их физического, умственного и эстетического развития, воспитания у них таких нравственных представлений, чувств и привычек, формирование которых ранее осуществлялось в более поздний возрастной период.

Но проблема заключается в том, как следует идти по пути дошкольного воспитания, каковы пределы разумного использования детских возможностей.

Исходя из данных о больших потенциальных возможностях маленьких детей, можно сделать вывод, что прогресс в педагогике будет достигнут в результате сверхстороннего, максимально форсированного обучения, обеспечивающего ускорение и акселерацию детского развития. С этой точки зрения возможности маленького ребенка безграничны. По выражению известного психолога Д.Бруннера, ребенка любого возраста можно обучить каким угодно знаниям, если использовать для этого соответствующие методы. Известны факты, когда при специальной интенсивной тренировке полуторагодовалые малыши усваивают навыки чтения и работы за компьютером, дети 4-5 лет овладевают довольно сложными логико-математическими операциями и т.д.

Идея ускорения и акселерации вызывает своеобразный интерес у родителей, которые пытаются в возможно более короткий срок вырастить из своего ребенка «человека-индиго», не считаясь с психофизическими особенностями детей дошкольного возраста.

Конечно, время не стоит на месте и с каждым десятилетием уровень умственного развития детей меняется. Глобализация наносит свой отпечаток и на принципы семейного воспитания. Но основа убеждения в том, что преждевременно обучать малыша недоступным его пониманию знаниям и умениям, перегруз его сложными учебными заданиями, остается неизменной. Подход должен быть индивидуальным в любом случае.

Речь идет не только о зоне ближайшего развития воспитательных воздействий. Значительно важнее те отдаленные последствия, которые не всегда поддаются точному прогнозированию. Вот почему приходится решительно предостерегать против такого родительского экспериментирования.

В процессе совершенствования содержания и методов дошкольного воспитания и обучения в свете перемен, происходящих в сфере образовательной системы надо иметь ввиду следующее. Первое - нельзя забывать о том, что мы имеем дело с маленьким ребенком, созревание

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

организма которого еще продолжается, формирование морфофизиологических свойств мозга которого еще не закончилось и работоспособность которого еще ограничена. Поэтому надо учитывать не только то, какие знания и умения дошкольники могут усвоить при интенсивной тренировке, но и то, каких физических и душевных сил это от них требует. Всякая перегрузка и переутомление грозит отрицательным влиянием на состояние здоровья дошкольника, на его физическое и умственное развитие.

Для того чтобы избежать перегрузок, надо рационально организовывать режим дня ребенка, ставя во главу угла важность чередования сна и бодрствования, учебные занятия по продолжительности, согласно возрастным особенностям, все мероприятия, проводимые в закрытом помещении, и физические упражнения и прогулки на свежем воздухе.

Второе – надо учитывать не только то, что может ребенок заучить автоматически, но и то, в какой мере он способен осознать усвоенное и насколько это полезно для его развития в данном возрасте.

И третье – преждевременное, обучение дошкольника грозит нарушить нормальный ход гармонического развития человеческой личности. На каждой ступени возрастного развития формируются в определенной последовательности ценнейшие человеческие качества и способности. И конечно, опять не следует забывать об индивидуальном подходе к каждому ребенку.

Так при разумном подходе к воспитанию в дошкольном возрасте наиболее интенсивно развиваются целостное восприятие окружающего мира, наглядно-образное мышление, творческое воображение, непосредственное эмоциональное отношение к окружающим людям, сочувствие к их нуждам и переживаниям. Такие качества имеют первостепенное значение не только для маленького ребенка, но и для зрелого, взрослого человека. Причем, замечено, что если в дошкольном возрасте эти качества не будут правильно сформированы, то восполнить возникший недостаток позднее будет трудно и невозможно.

Зная о том, что особое значение дошкольного воспитания в процессе формирования человеческой личности имеет важное место, не рекомендуется родителям пытаться преждевременно обучать малыша недоступным его пониманию знаниям, формировать у него сложные

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

формально-логические операции, стремясь поскорее превратить его во взрослого человека.

Главная задача воспитания ребенка родителями заключается в том, чтобы учитывая возрастные особенности и возможности малыша, воспитывать у него в первую очередь такие ценнейшие качества, как способность внимательно наблюдать действительность, творчески изменять эту действительность в своем воображении, чувствовать прекрасное в природе и искусстве, ответственно относиться к своим маленьким трудовым обязанностям, эмоционально откликаться на нужды других людей и стремиться помочь им в случае необходимости. Для воспитания этих качеств у дошкольников имеются благоприятные условия, и, будучи сформированы надлежащим образом в первые годы жизни ребенка, они войдут затем в золотой фонд зрелой человеческой личности.

Роль учителя в современном обществе

---

*Стасюк Анна Николаевна
Воспитатель КГУ «Пионерский детский дом Управления
образования Карагандинской области*

Слово учитель молодое. В русском языке возникло примерно два века назад и закрепилось столетие спустя. Понятие учитель выдвинулось среди более раннее возникших понятий воспитатель, мастер, наставник, магистр, проповедник, святой отец. Учитель происходит от учить, что полтора века назад и ранее выполняли святые отцы, уча Вере и своему учению. В основном, полтора века назад, задачу воспитания и обучение детей решала семья. И только обеспеченные семьи позволяли нанимать гувернанток и гувернёров. До сих пор понятие "учитель" расширяется и уточняется.

Значимость роли учителя в прогрессивном развитии общества определил русский педагог К.Д. Ушинский (1823-1870): «Воспитатель, стоящий в уровень с современным ходом воспитания, чувствует себя

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

живым, деятельным членом великого организма, борющегося с невежеством и пороками человечества, посредником между всем, что было благородного и высокого в прошедшей истории людей, и поколением новым, хранителем святых заветов людей, боровшихся за истину и за благо. Он чувствует себя живым звеном между прошедшим и будущим, могучим ратоборцем истины и добра и сознаёт, что его дело, скромное по наружности, — одно из величайших дел истории, что на этом зиждутся царства и им живут целые поколения».

В настоящее время, с развитием науки и переходом общества к новой ступени развития, очень важно осознавать, что требования современного общества к учителю растут. Вместе с тем растёт и его вклад в развитие этого общества.

Главная задача сегодняшнего дня — воспитание молодого поколения, а именно: культурного, креативного, мотивационного. Именно педагог принимает в этом процессе активное участие. Для выполнения этой задачи к современному педагогу предъявляются высокие требования, а именно:

- он должен иметь прекрасное образование;
- быть эрудированным;
- быть культурно развитым;
- постоянно повышать свой профессиональный и интеллектуальный уровень;
- одновременно обладать высоко нравственными качествами, как: доброжелательность, честность, позитивное отношение к жизни, интеллигентность, чувство искреннего сопереживания.

Только такому педагогу нового поколения, по силам выполнить поставленную задачу.

Вместе с развитием самого общества роль педагога в современном мире, т.е. его социальные функции, претерпевают всяческие изменения: педагог живёт в обществе и, соответственно, вместе с ним переживает все те же перемены (эволюционные либо революционные), которые происходят в этом обществе. Неудивительно, что в разные исторические эпохи социальная роль педагога менялась, эволюционировала от уровня наемного работника до государственного служащего.

Любой учитель не просто учит своему предмету, но и осуществляет педагогическую деятельность в целом. А это значит, что будучи педагогом он постоянно находится во взаимодействии с детьми, родителями,

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

коллегами, другими людьми и выполняет определенные необходимые функции т. е., как их иначе называют — "Функции педагогической деятельности". Исследования ученых (Н.В. Кузьмина, В.А. Сластенин, А.И. Щербаков, и др.) показали, что в педагогическом процессе реализуются следующие взаимосвязанные функции учителя: диагностическая — связанная с изучением учащихся уровня их воспитанности, облученности; прогностическая — выражающаяся в умении учителя определять направление воспитательной деятельности на каждом этапе воспитательной работы; конструктивно-проектировочная функция — обеспечивающая отбор и организацию содержания учебного материала, а также предполагающая постановку дальних перспективных целей обучения и воспитания; организаторская — связанная с вовлечением учащихся в педагогический процесс и стимулированием их активности; информационная — связанная с передачей научной, мировоззренческой и нравственно-эстетической информацией; коммуникативная — предполагающая установление доброжелательных взаимоотношений со всеми участниками педагогического процесса; творческая — определяющая отношение педагога к педагогической деятельности как к творческому процессу.

Учитель, воспитатель должен уметь применять в своей работе научные знания (педагогические теории) и передовой педагогический опыт составляющие содержание педагогической профессии, педагогической специальности. Конечно, первые шаги будут непростыми. В первые годы самостоятельной работы учителю свойственно будет частое обращение к готовым, кем-то разработанным рекомендациям и рецептам. Но постепенно, накапливая опыт и расширяя научный кругозор, имея желание и даже смелость, он будет отходить от стандартов, от рецептов и постепенно превратится в учителя-мастера, творчески и увлекательно работающего воспитателя.

Научные знания, опыт, желание искать, исследовать, пробовать внедрять новое в свою деятельность составляют сущность педагогической профессии, педагогической специальности. В чем же состоят основные социальные функции педагога в современном обществе?

1. Педагог играет роль «двигателя» в обществе, своеобразного ускорителя общественного прогресса. Воспитывая молодое поколение, он в значительной мере способствует формированию людей, владеющих новой прогрессирующей производственной технологией, специалистов, быстро схватывающих все передовое в разносторонней жизни общества.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

2. Профессиональный педагог является связующим звеном в непрерывной цепи между историческим прошлым общества и его перспективным будущим. Он передает молодому поколению опыт жизни и достижения исторического прошлого общества для развития достойного будущего.

3. Следующая функция педагога — выполнять роль «аккумулятора», накапливающего в себе социальный опыт, который он, в последствие, передает. В этой роли он выступает как хранитель, носитель и поставщик разнообразных общественных ценностей: общечеловеческих, культурных, духовных, интеллектуальных.

4. Еще одна, едва ли не главная, социальная функция педагога — формирование духовного мира молодежи в соответствии с принципами и ценностями конкретного общества. Воспитывая у молодежи представления об общечеловеческих ценностях, педагог учит ее регулировать свое поведение в соответствии с этими ценностями, жить по принципам доброты и милосердия, терпимости, уважения и гуманности по отношению к другим.

Итак, роль педагога в современном мире проявляется в вышеперечисленных его социальных функциях и является очень значимой и необходимой для гармоничного развития общества.

Организация исследовательской деятельности учащихся начальных классов

---

*Попок Галина Анатольевна
Учитель начальных классов
Новомарковская средняя школа им. Б. Жахина*

В настоящее время перед учителем стоит задача не только дать определённые знания учащимся, но и научить получать знания самостоятельно. То есть на первое место выдвигается задача развитие познавательной активности учащихся, вовлечение детей в такую деятельность, которая была бы направлена на максимальное развитие творческой личности.

Особенно актуальна эта проблема для учащихся начальной школы, поскольку именно на этом этапе учебная деятельность является ведущей, активизируются познавательные процессы детей, и учитывая физиологические способности данного возраста и необходимые методические приёмы можно достигнуть заметных результатов. На мой взгляд, исследовательская деятельность является одним из таких приёмов.

Для начала разберемся, что же такое *исследовательская деятельность* и как она может протекать у детей младшего школьного возраста.

Итак, исследовательской деятельностью можно назвать деятельность, направленную на получение и применение новых знаний.

Детская потребность в исследовательском поиске обусловлена биологически. Любой здоровый ребёнок уже рождается исследователем. Неутолимая жажда новых впечатлений, любознательность, постоянное стремление наблюдать и экспериментировать, самостоятельно искать новые

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

сведения о мире рассматриваются как важнейшие черты детского поведения.

Если учесть, что каждый ребенок от природы любопытен и именно в младшем школьном возрасте развиваются познавательные процессы, то при грамотном подходе можно данную ситуацию использовать для активизации познания, создать условия, чтобы развитие ребёнка разворачивалось как процесс саморазвития. Познавательные процессы включают в себя восприятие, внимание, воображение, память, мышление, речь. Все познавательные процессы составляют единую, так называемую интеллектуальную систему, которая и обеспечивает восприятие, понимание, осмысление и применение новых знаний

Дети приходят в школу с хорошо развитыми процессами восприятия (зрение, слух), но восприятие характеризуется произвольностью. Они воспринимают в целом, не умея выделять существенные детали. Но при накоплении знаний и умелом подходе уже к 3 классу дети обучаются произвольному восприятию. Они уже умеют сравнивать по разным признакам, выделяют главное и т.д.

Память в данном возрасте также можно назвать произвольной. Дети лучше запоминают, то с чем активно поработали и то, что вызвало их интерес. Но с накоплением знаний, жизненного опыта у детей развивается произвольный вид памяти. При помощи взрослого ребенок овладевает более рациональными приёмами запоминания. Также необходимо отметить, что дети лучше запоминают наглядный материал, нежели словесный. Это напрямую связано с мышлением, т.к. в данном возрасте у детей развито наглядно-образное мышление. В процессе обучения мышление ребёнка переходит от наглядно-образного к словесно-логическому. Умственные способности детей, их познавательная активность имеет большие резервы и их необходимо развивать. В этом возрасте начинается осознание себя как субъекта учения.

Исследовательская деятельность может служить отправной точкой в развитии личности маленького школьника. Необходимо дать возможность ученику приобщиться к исследовательскому, научному опыту предшествующих поколений. Такую возможность может дать правильно организованная исследовательская деятельность.

Для решения этой задачи большое место отводится профессионализму учителя. А для этого учителю необходимо:

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

- уметь организовать исследовательскую самостоятельную работу учащихся;
- уметь проводить дискуссию, не навязывая свою точку зрения;
- устанавливать и поддерживать эмоциональный настрой учащихся, направляя их на поиск;
- уметь интегрировать содержание различных предметов для достижения поставленной цели.

В Конвенции о правах ребёнка говорится: «... образование ребёнка должно быть направлено на: а) развитие личности, талантов и умственных и физических способностей ребёнка в их самом полном объёме; ...»

Сущность развития личности ребёнка в данном случае состоит в качественном изменении деятельности, в которую он включён. Перед учителем стоит задача не только дать определённые знания учащимся, но и научить самостоятельно получать знания. Там, где ведётся самостоятельный поиск решения проблем, осуществляется поиск новых, оригинальных способов их решения, начинается подлинно творческая деятельность учащихся.

Исследовательское поведение делает младших школьников творческими участниками процесса познания, а не пассивными потребителями готовой информации. Сейчас ведутся поиски и активно развиваются современные образовательные технологии исследовательского обучения (Поддъяков А.Н., Леонтович А.В., Шумакова Н.Б., Обухов А.С. и др.).

Родители, педагоги часто ограничивают исследовательскую активность малыша. Для этого придумано много приёмов и запретов. В первую очередь это многочисленные запреты: « не лезь», «не тронь», «отстань, тебе ещё рано думать об этом».

Исследовательская практика – не самоцель, она средство развития личности ребёнка, совершенствования его интеллектуально-творческого потенциала.

Основные подходы к организации исследовательской деятельности.

В настоящее время сформировались несколько видов исследовательской деятельности учащихся, к которой, например, относят поисково-исследовательскую, экспериментально-

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

исследовательскую, междисциплинарную, проектную, техническую, творческую и другие, осуществляемые в учебное и внеурочное время. Вместе с тем, любые её виды предполагают, прежде всего, овладение учащимися технологией творчества, приёмами творческой исследовательской работы.

Идеям исследовательского обучения близко проблемное обучение. При этом предпочтение отдаётся проблемно-поисковому подходу. Он предусматривает создание проблемных ситуаций, выдвижение предположений, поиск доказательств, формулирование выводов, сопоставление результатов с эталоном. При таком подходе возникает естественная мотивация учения, успешно развивается способность ребёнка понимать смысл поставленной задачи, планировать учебную работу, контролировать и оценивать её результат. Проблемно-поисковый подход позволяет выстраивать гибкую методику обучения, учитывать индивидуальные особенности детей, их интересы и склонности. Он даёт возможность развивать познавательную активность и самостоятельность учащихся. При этом демонстрируется возможность существования различных точек зрения на один и тот же вопрос, воспитывается терпимость и уважение к мнению другого, культура диалога.

Каковы же должны быть у учащихся умения и навыки для решения исследовательских задач? К ним относят: умение видеть проблемы; умение задавать вопросы; умение выдвигать гипотезы; умение давать определение понятиям; умение классифицировать; умение наблюдать; умение проводить эксперименты; умения делать выводы и умозаключения; умение доказывать и защищать свои идеи. Овладение этими важными когнитивными инструментами – залог успешности детской познавательной деятельности.

Упражнения для развития исследовательского поведения

Для формирования у ребёнка основ культуры мышления и развития основных умений и навыков исследовательского поведения можно использовать самые разные методики и упражнения.

Приведу примерные задания и упражнения, направленные на развитие умения видеть проблему. Данные упражнения, я использовала в своей работе, которые дали положительный результат.

Вот некоторые из таких упражнений: «Посмотрите на мир чужими глазами», «Составьте рассказ от имени другого человека», «Составьте

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

рассказ, используя данную концовку», «Сколько значений у предмета», игра «Волшебные превращения».

Одно из важнейших свойств в деле выявления проблем – способность изменять собственную точку зрения, смотреть на объект исследования с разных сторон. В упражнении «Посмотрите на мир чужими глазами» детям читался неоконченный рассказ. Например, «Утром небо покрылось чёрными тучами, и пошёл снег. Крупные снежные хлопья падали на дома, деревья, тротуары, газоны, дороги ...». Задание: продолжи рассказ. Но сделать это необходимо несколькими способами. Например, ты просто гуляешь во дворе с друзьями. Как ты отнесёшься к появлению первого снега? Ты водитель грузовика, едущего по дороге, или лётчик, отправляющийся в полёт, ворона, сидящая на дереве, зайчик или лисичка в лесу.

Аналогичных заданий можно придумать много, и, используя их сюжеты, можно учить детей смотреть на одни и те же явления и события с разных точек зрения. В ходе этого задания очень важно стремиться к тому, чтобы дети были раскованными и отвечали смело. На первых порах следует воздержаться от критики и, не скупясь на похвалы, отмечать наиболее яркие, интересные, оригинальные ответы. Вначале ответы детей однотипны. В дальнейшем, упражнения подобного рода, позволяют развить у детей эти способности.

Прекрасным заданием для развития умения смотреть на мир другими глазами является задание «Составь рассказ от имени другого персонажа». Задание детям формулируется так: представьте, что вы на какое-то время стали столбом в классе, камушком на дороге, животным, человеком определённой профессии. Опишите один день вашей жизни.

При выполнении этого задания надо поощрять самые интересные, самые оригинальные ответы, отмечать каждый неожиданный поворот сюжетной линии, свидетельствующий о глубине проникновения ребёнком в новый непривычный для него образ. На основе игры «Волшебные превращения» можно провести мысленный эксперимент.

Например, при изучении как стихия огня воздействует на изменения физических свойств воды, предлагаю детям выбрать кого-либо, кто возьмёт на себя роль Огня. Остальные дети становятся капельками воды, которые в холоде замерзают. Они двигаются медленно, превращаются в ледяные шарики или снежинки, когда Огонь далеко. Когда Огонь рядом, они двигаются быстрее, испаряются, становятся невидимыми (приседают).

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Вслед за выявлением проблемы идёт поиск её решения, то есть развёртывается следующая фаза мыслительного процесса – фаза решения проблемы. Ответ, на поставленную проблему достигается посредством умственной деятельности, протекающей в форме выдвижения догадок или гипотез.

Поэтому одним из главных, базовых умений исследователя является умение выдвигать гипотезы, строить предположения. В этом процессе обязательно требуется оригинальность, гибкость мышления, продуктивность, а также личностные качества, как решительность, смелость. Гипотезы рождаются, как в результате логических рассуждений, так и в итоге интуитивного мышления. Построение гипотез – основа исследовательского, творческого мышления.

Гипотеза – это предположительное, вероятностное знание, ещё не доказанное логически и не подтвержденное опытом. Гипотеза – предвидение событий. Для детских исследований, направленных на развитие творческих способностей ребёнка, важно умение вырабатывать гипотезы по принципу «Чем больше, тем лучше». Дети часто высказывают самые разные гипотезы по поводу того, что видят, слышат, чувствуют. Множество интересных гипотез рождается в результате попыток поиска на свои собственные вопросы.

Выдвижение гипотез, предположений – важные мыслительные навыки, обеспечивающие исследовательский поиск, прогресс любой творческой деятельности. Первое, что заставляет гипотезу появиться на свет – это проблема. Гипотезы возникают, как возможные варианты решения проблемы. Затем эти гипотезы подвергаются проверке в ходе исследования.

В умении вырабатывать гипотезы можно потренироваться. Например, давайте подумаем или выдвинете гипотезу (предположение): «Что такое радуга?» На уроках по окружающему миру в 1 классе очень много уроков, требующих исследовательских подходов с выдвижением гипотез. Например, «Куда девается мусор и откуда в снежках грязь?», «Почему Солнце светит днём, звёзды – ночью, а на Луне не живут люди?», «Почему идёт дождь и дует ветер?», «Почему нужно есть много овощей и фруктов?», «Почему нужно чистить зубы и мыть руки?», «Зачем мы спим ночью?».

При обучении детей строить предположения, учила их использовать следующие слова: может быть; предположим; допустим; возможно; что если.

Важным умением для любого исследователя является умение задавать вопросы. Вопрос, обычно, рассматривается, как форма выражения

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

проблемы, а гипотеза – способ решения проблемы. Вопросы могут быть: уточняющими - Верно ли, что ... ; Надо ли создавать...; Должен ли... , восполняющими – они включают в свой состав слова: где?, куда?, откуда?, кто?, что?, почему?, какие?. Для развития умения задавать вопросы используются различные упражнения: задавать вопросы, тому, кто изображён; ответить, какие вопросы мог бы задать тебе тот, кто изображён на рисунке; задания, предполагающие исправление чьих-то ошибок.

Для развития умения задавать вопросы использовались следующие задания, например, «Найди загаданное слово». Дети задают разные вопросы о предмете, ребёнок отвечает «да», «нет». Один из детей загадывает слово, называет только первый его звук. Также можно применять игру «Угадай, о чём спросили?». Не читая вопроса вслух, ребёнок громко отвечает на него. Все остальные должны догадаться, каким был вопрос.

В процессе исследовательской деятельности дети учатся делать выводы и умозаключения. Умозаключением называется форма мышления, посредством которой на основе имеющихся знаний и опыта выводятся новые знания. Умозаключения по аналогии требуют не только ума, но и богатого воображения. Делается это так: сопоставляются два объекта, и в результате выясняется, чем они сходны и что может дать знание о свойствах одного объекта пониманию другого объекта.

Упражнения на поиск предметов, имеющих общие признаки: «Назовите как можно больше предметов, которые одновременно являются и твёрдыми, и прозрачными (лёд, стекло, пластик, янтарь, кристалл)». «Назовите как можно больше живых существ добрых, шумных, сильных».

Исследовательская работа, как и всякое творчество, возможна и эффективна только на добровольной основе. Желание что-либо исследовать возникает тогда, когда объект привлекает, удивляет, вызывает интерес.

Очень важным, считаю этап представления результатов исследования. Он позволяет решить несколько задач: развитие научной речи, развитие умений работать с текстом, анализ продукта собственной деятельности, возможность продемонстрировать свои достижения, пополнения знаний других учащихся новыми сведениями, умения оценки и самооценки результатов исследования.

С целью активизации познавательной деятельностью на уроках – исследованиях, рекомендую использовать:

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

- загадки, ребусы, шарады, логические задания и задания на развитие творческих способностей;

- игровые моменты, связанные с введением в ход урока сказочных героев Почемучки и Поисковичка (помоги задать вопрос, изучить, рассмотреть, исследовать, описать и т.п.).

- игр-исследований, фантастических исследований.

- связи с литературным сказочным материалом Знайкой и Незнайкой.

Творческие принципы такого урока-исследования:

1. Максимальное вовлечение учащихся в активную деятельность на уроке. Различные формы групповой работы на уроке.

2. Не развлекательность, а занимательность и увлечение, как основа эмоционального тона урока.

3. Развитие функции общения на уроке, как обеспечение взаимопонимания, побуждение к действию, ощущение эмоционального удовлетворения.

Роль исследователя позволяет ребёнку в игровой форме заниматься довольно сложной аналитической деятельностью, заполнять таблицы, выбирать примеры и т.д. Он с радостью делает то, что никогда бы не делал не в игровой ситуации.

Работа с детьми младшего школьного возраста над исследованием достаточно сложная, поэтому необходимо готовить учащихся постепенно, тщательно продумывая каждый этап. В приобщении детей к исследовательской деятельности важен не результат, а процесс. Главное заинтересовать ребёнка, вовлечь в атмосферу творчества и тогда результат будет закономерен.

Использование иллюстраций при ознакомлении дошкольников с произведениями изобразительного искусства

---

*Эйнберг Юлия Владимировна
методист мини-центр «Жұлдыз» при
КГУ «Средняя общеобразовательная школа №60 г.Караганда»*

Иллюстрация в книгах – это первая встреча детей с миром изобразительного искусства и книжной графики. И поэтому, выбирая книгу для детей, необходимо оценивать ее не только как литературное произведение, но и как неразрывный комплекс искусств - обращений к детскому сознанию. Всё, что в этом мире бегало, прыгало, художник оставил и заставил замереть в такой позе, чтобы ребенок заметил самые главные, самые отличительные признаки. Заметил, рассмотрел, запомнил. Конечно, рисунки художника не детальное копирование природы, они условны и образны. Но дети без труда улавливают сходство животного, растения, изображенного на картинке в книге и существующих в жизни, если только в художественном образе не потеряна смысловая и эмоциональная связь. И чем своеобразней подчеркнуто и выявлено в рисунках многообразие мира, тем лучше для малыша. Каждый художник – иллюстратор показывает мир таким, каким он видит его сам.

Иллюстрации к литературным произведениям принадлежат не только авторской кисти. Народное искусство образно, красочно, оригинально по

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

своему замыслу. Оно доступно детскому восприятию, так как несет в себе понятное детям содержание, которое конкретно в простых лаконичных формах рассказывает ребенку о красоте и прелести окружающего мира. Иллюстрация в детской книге – одно из средств, воспитывающих у детей любовь к народному искусству. Иллюстрация помогает расширить круг детских представлений о жизни, о быте других народов, о предметах и явлениях, которые далеки от ребёнка. В рассматриваемых иллюстрациях дети находят знакомые элементы, чувствуют колорит росписей.

Иллюстрация помогает углублять восприятие художественного произведения . Пользуясь хорошими книжными иллюстрациями, можно научить детей подмечать характерные особенности персонажей, взаимоотношения между ними, выразительный показ жестов персонажей, красочное костюмное развертывание сюжета. На некоторых иллюстрациях художники изображают животных, похожих на игрушки. Только эти игрушки на страницах книг оживают. К примеру, черные котята с большими пушистыми хвостами – очень симпатичны, их сразу хочется погладить. Но вот они увидели мышь, сначала страшно удивились, а через мгновение бросились за ней. Художники показывают персонажи в смене настроения, в движении. Видна вся правда их описания.

Существуют целые истории, рассказанные в рисунках. Истории для детей дошкольного возраста рассказываются в веселых картинках, они предназначены для самых маленьких, но и дети 5-6 лет рассматривают их с удовольствием.

Детей обязательно нужно знакомить с обложкой книги . Обложка – это лицо книги. Обычно художник выносит на обложку один из наиболее характерных эпизодов рассказа, сказки, стихотворения. Иллюстрация направлена на то, чтобы сделать обложку яркой, красивой, выразительной.

Велика роль воспитателя при рассмотрении дошкольниками иллюстраций . От характера вопросов во многом зависит восприятие детьми рисунков, развития из воображения, появления желания рассматривать картинки. Книги с яркими картинками помогают развивать эстетическое восприятие детей . Для того, чтобы формировать у ребенка чувство цвета, композиции, воспитателю надо самому развивать наблюдательность и больше внимания уделять знакомству с произведениями искусства. Это поможет ему правильно отбирать иллюстрации для показа детям.

Есть в книжной иллюстрации еще одна, может быть самая восхитительная возможность – показ мира несуществующих фантазий,

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

воображения, сказочного мира. Каждая сказка – это фантазия народа или писателя. Иллюстрация к сказке – это фантазия художника. Но есть у сказки и свои законы, неизменные и неприменимые. Каждому герою здесь отводится определенная роль. Хитрый, глупый, добрый, злой – все эти характеристики в сказках принадлежат разным персонажам. И художники языком зрительных образов подтверждают это, выявляя и конкретизируя их.

А вот герои народных сказок – это образы собирательные, но со всеми присущими им чертами характера. Животные чаще всего очеловечены. Так вместе с образом сказочного героя входит в сознание ребенка и наглядное представление о человеческих пороках – злости, хитрости, глупости. Осмысленными становятся слова, которые часто произносят взрослые: «хитрый, как лиса», «трусливый, как заяц».

Но не только человеческий характер определен в сказке. Ярко выражен в ней и характер национальный. Поэтому у лисы, зайца и волка в сказках разных народов будет и разная национальная одежда или ее элементы. Точно вписывают художники и национальный орнамент, сочетание красок в костюмах, обстановку в доме, детали быта.

Сказка – это чудо. Все, что в ней происходит удивительно и необычно, все поступки, события и краски изображаются в превосходной степени. В своих иллюстрациях художники изображают сказочных героев с полным объемом их преобладающих черт. Так, если герой добрый, то он должен быть полон добра, нежности, теплоты. Дети чувствуют эту совсем не сказочную, а человеческую доброту. Художник таким образом передает главную мысль сказки и своими иллюстрациями усиливает её.

В младшем дошкольном возрасте воспитывается желание выбирать и рассматривать иллюстрации, формируется умение эмоционально воспринимать конкретные изображения. Развиваются формирующие движения для передачи образов, предметов, явлений, осваиваются технические навыки в рисовании. Воспитатель должен учить детей узнавать образы персонажей в иллюстрации, рассказывать о них, учить путем сочетания округлых форм с прямыми линиями передавать образы предметов и явлений окружающего мира. Побуждает детей воспитатель замечать и яркость цветовых образов, называть действия персонажей, замечать цвет, форму.

На занятиях по знакомству с иллюстрацией в среднем дошкольном возрасте у детей воспитывается устойчивый интерес к изобразительному искусству, формируется умение всматриваться в иллюстрации,

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

рассказывать о них, замечать выразительность средств – цвет, форму. Воспитатель должен учить детей эмоционально воспринимать художественные произведения. При восприятии иллюстрации надо способствовать положительному отношению к персонажу, учить подмечать характерные особенности персонажей, взаимоотношения между ними, замечать выразительность поз, красочность одежды.

У детей старшего дошкольного возраста на занятиях с использованием иллюстраций формируется умение воспринимать содержание и средства выразительности иллюстраций, развивается эстетический вкус, творческое воображение. Воспитатель должен знакомить детей с выразительными средствами. Учить их замечать выразительность рисунков, выполненных пером, карандашом, акварелью, специфике оформления книги, соответствию иллюстрации тексту. Рассматривая иллюстрации нескольких художников к одной сказке, взрослый должен обратить внимание детей на особенности каждого художника, помочь детям увидеть разнообразие и богатство окружающего мира.

Иллюстрация часто играет решающую роль побуждая воображение, творческое восприятие ребенка, помогая ему проникнуть в суть повествования. Для дошкольников книжка без картинок просто невозможна. Поэтому так важно внимание взрослых к детским книжкам с картинками.

«Современные информационные технологии в образовательной деятельности»

---

*Петрова Наталья Ивановна
Методист ГККП «Детский сад №6 «Солнышко»
ОО г. Степногорск поселок Шантобе.*

Делать по - новому то, что делали всегда.
Делать то, что без компьютера делать очень сложно.
Делать то, что не делали раньше.

Мир, в котором развиваются современные дети, контрастен от мира, в котором выросли их родители. Это представляет качественно новые потребности к дошкольному воспитанию как первому элементу непрерывного образования: образования с применением современных информационных технологий (компьютер, интерактивная доска, планшет и др.)

Научно-технический прогресс диктует новые требования к содержанию и организации образовательного процесса. Сегодня абсолютно понятно, что настоящий мир становится всё более зависимым от информационных технологий и будущее непременно потребует от нынешних педагогов огромного фонда разных сведений, охватывая и знания информационных технологий. Информационные технологии открывают дошкольному воспитанию огромные тенденции.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Информатизация управления дошкольным образованием предполагает совершенствование системы информационного обеспечения на основе рационального использования информационных ресурсов и технологий. Эффективность данного процесса во многом зависит от уровня ИКТ-компетентности педагогов дошкольного профиля. Следовательно, необходимо определить ее сущность и содержание.

Как известно, категория «компетентность» (от лат. – соответствующий, подходящий, способный) объединяет знания, умения и опыт в какой-либо области, а также личностные возможности индивида, позволяющие ему решать установленный круг задач.

К составляющим профессиональной компетентности относят:

- положительное отношение к специальности
- черты характера, темперамент, мотивацию, адекватные требованиям деятельности;
- необходимые знания, базисные умения и навыки;
- устойчивые, профессионально важные особенности восприятия, мышления, эмоциональные и волевые процессы.

Что дает использование ИКТ:

- рост профессиональной ИТ-компетенции педагога в условиях информатизации современного образования;
- преобразование контента обучения педагогов на рабочих местах;
- организация благоприятных условий для применения современных информационных технологий в практику педагогов;
- увеличение интереса педагогических работников к применению ИТ в образовательном процессе ДОО.

С каждым годом современные информационные технологии вступают в нашу жизнь. Дошкольное образовательное учреждение- носитель культуры и знаний, не может находиться в стороне. Речь идет об использовании информационно-коммуникационных технологий (ИКТ) педагогами ДОО для повышения эффективности образовательного процесса.

Использование информационно-коммуникативных технологий в дошкольном образовании помогает повысить творческий потенциал педагога и положительно влияет на развитие дошкольников.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Организованная учебная деятельность в детском саду имеет свою особенность, она должна быть эмоциональная, яркая, с привлечением большого наглядного материала, с использованием технических средств обучения. Это обеспечивает нам компьютерная техника с ее мультимедийными возможностями. При этом компьютер должен только дополнять воспитателя, а не вытеснять его. Несомненно, дошкольный возраст – это неповторимая пора для развития личности. Именно в это время формируются понятия ребёнка об окружающем мире, происходит его интеллектуальное и психическое развитие. Компьютер обладает огромными игровыми и обучающими возможностями, оказывает большое влияние на ребёнка. Но важно целесообразно организовать взаимодействие педагога, ребёнка и компьютера для достижения благоприятного результата. Для повышения мотивации детей к обучению надо правильно подбирать задания и видеоматериалы. Сначала ребенок проявляет интерес к игровой деятельности на ПК, а затем и учебной. Это увлечение и лежит в основе становления таких важных конструкций, как познавательный стимул, произвольные память и внимание, развития логического мышления.

Перед тем, как начать использовать в своей работе данное оборудование, воспитатели разрабатывают технологическую карту ОУД так, чтобы занятие было увлекательным для детей. Используя интерактивную доску педагоги применяют различные виды обучения: наглядные, слуховые или кинестетические. Благодаря интерактивной доске, дети видят большие цветные изображения, которые самостоятельно передвигают. Никакое другое оборудование не допускает таких умений.

Основная задача перед внедрением информационных и коммуникационных технологий является адаптирование детей к жизни в современном социуме.

Компьютер должен стать частью развивающей среды для ребенка, причиной интеллектуального развития, создавая основу для появления нового типа мышления. Силой использования компьютерных технологий является поисковая и созидательная работа воспитателя и воспитанников. Соответственно, модифицируется и роль воспитателя в образовательном процессе. Он перестает быть информатором, а превращается в участника, помощника.

От умения рационального использования компьютеризации в образовательном процессе дошкольного обучения зависит результативность применяемых педагогических программных средств,

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

- Текстовая (консультации, рекомендации для воспитателей и родителей, выступления, сценарии)
- Табличная (мониторинг, алгоритмические и дифференциальные таблицы)
- Графическая (диагностический материал)
- Звуковая (мелодии без слов, песни, звуки и звукоподражания)
- Видеоинформация (артикуляционная гимнастика, фильмы и клипы)
- Анимация
- Картинки
- Фотографии
- Слайд-шоу

Информационно- компьютерные технологии используются и в методической работе ДОО, а так же как сотрудничество с родителями, общественностью.

- включать пассивных слушателей в активную деятельность;
- делать образовательную деятельность более наглядной и интенсивной;
- формировать информационную культуру у детей;
- активизировать познавательный процесс;
- дисциплинировать самого воспитателя, формировать его интерес к работе.

Преимущество компьютерной формы обучения от традиционной

- вызывает у детей интерес;
- возможность совершать виртуальные путешествия, проведение интегрированных занятий.
- активизируют познавательную активность детей и усиливают эффективность усвоения материала.
- Использование ИД в совместной и самостоятельной деятельности ребенка является одним из эффективных способов мотивации и индивидуализации обучения, развития творческих способностей и создания благоприятного эмоционального фона.
- позволяет моделировать ситуации, которые нельзя увидеть в повседневной жизни, неожиданные и необычные эффекты.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

- занятия с мультимедийной поддержкой повышают скорость передачи информации детям, улучшают уровень её понимания, что способствует развитию всех форм мышления.

Компьютерные игры – новый вид развивающего обучения. Они открывают новые преимущества применения педагогических приемов в традиционной обучающей методике:

1. Выделять информацию разного уровня сложности: отдельному ребенку можно всегда предложить упражнение, соответствующее его возможностям и задачам обучения.

2. Во время занятия на компьютере можно изменить степень трудности, характер задания, нормальному потенциалу самого «сложного» ребенка.

3. Многие методики, успешно использовавшиеся ранее, теперь положены на компьютерную основу и получили второе развитие.

4. Сложное программное обеспечение имеет простое руководство.

Использование ИКТ в методической работе ДОО.

1. Поисковые системы Интернет обеспечивают педагогам возможность найти практически любой наглядный материал.

2. Использование компьютера для ведения документации.

Использование ИКТ в работе с родителями.

Наличие у детского сада собственного сайта оказывает родителям возможность оперативного получения информации о жизни детского сада, группы, о проводимых мероприятиях.

Ошибки при использовании ИКТ:

- недостаточная методическая подготовленность педагога;
- неверное определение дидактической роли и места ИКТ на занятиях;
- бесплановость, случайность применения ИКТ;
- перегруженность занятия демонстрацией.

ИКТ прочно входит в жизнь человека. Соответственно, система образования предъявляет новые требования к воспитанию и обучению молодого поколения, реализации новых подходов, способствующих не замене традиционных методов, а расширению их возможностей.

Компетентностный подход в начальном образовании

Красавина Светлана Николаевна
учитель начальных классов
КГУ "Средняя школа № 42" г. Петропавловска

Компетентностный подход в образовании является сегодня важнейшим требованием. Это прежде всего связано с изменениями, произошедшими в жизни. Чтобы быть состоявшимся, нужным, грамотным человеком, необходимо уметь учиться в течении всей жизни. Поэтому результативность образования, а, следовательно, и успешность выпускников зависит не от обладания информацией, а от умения ориентироваться в информационных потоках, от инициативности, умения справляться с проблемами, искать и использовать недостающие знания, принимать решения в нестандартных ситуациях, работать в группах на общий результат. Компетентности определяют такое содержание образования, которое было бы ориентировано на развитие практических навыков применения знаний в реальных жизненных ситуациях. Знания не подкреплённые практическими умениями, ничего не стоят и не ценятся на рынке труда.

Основная задача учителей начальной школы – вовлечь в учебную деятельность каждого ученика, дать простор его самостоятельным наблюдениям, суждениям, умозаключениям, не сообщать ему в готовом виде то, к чему он может прийти путём собственных умственных усилий. Например, при изучении предмета «Познание мира», дети становятся первооткрывателями мира. С первого класса они учатся задавать вопросы об окружающем мире и искать в доступной информации ответы на них. На уроках постоянно звучат вопросы: «Что подметили?», «Что можете сказать о...», «Докажи...», «Сравни...» и т. д.

Очень хорошо сочетать эти методы с использованием компьютерных презентаций, которые позволяют всю палитру педагогического воздействия: свет, звук, анимацию, текст, рисунок, схему и т.д.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

Творческий характер заданий, тем исследований, которые учащиеся часто выполняют в группах, делают такую форму образования наиболее востребованной, подтверждая, что такая работа способствует развитию детского творчества, позволяет реализовать ученикам свои природные задатки и способности, позволяет формировать у учащихся информационную и коммуникативную компетенции.

Образовательные программы начальной школы уже сейчас позволяют формировать ключевые компетентности средствами учебных заданий.. В содержание учебных предметов заложена проектная и экскурсионная деятельность, как технологии компетентностного подхода. Учителя используют компетентностные формы обучения младших школьников(индивидуальные, парные, групповые и коллективные в различных сочетаниях), предпочтение отдаётся поисковым методам обучения, методу проблемного изложения, исследовательскому, осуществляется оценивание образовательных достижений (технология портфолио).

В компетентностном обучении учебным заданиям отводится важная роль, т. к. каждое из них должно развивать одно или несколько ключевых умений, без которых невозможно получить результат. С первого класса учителя включают в свои уроки задания компетентностного характера: задания, предполагающие от ученика способности к творческой деятельности, требующие применения знаний в незнакомой ситуации, задания с элементами поисковой и исследовательской деятельности.

Например, на уроке математики даётся задача: «Второклассники собрались в театр. В одном классе 23 чел, а во втором на 4 чел. меньше. Поместятся ли они в автобус, в котором 40 мест для сидения? Если нет, то сколько человек останутся без места? Что нужно сделать, чтобы все смогли поехать в театр?»

Анализ задания: задание комплексное, т.к. состоит из двух простых задач, их решение-это многооперационная деятельность. Задание продуктивное, т.к. создаёт новую ситуацию для учащихся.

Предметные компетенции: а) умение решать текстовые задачи; б) усвоение приёма вычитания и сложения двухзначных чисел с переходом через разряд в) работа со вспомогательной моделью (чертёж или краткая запись) текстовой задачи.

Социальная компетентность: связь с жизнью.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

Ключевые компетентности: а) интеллектуальная (преобразование текста условия в чертёж (краткую запись), аналитико- синтетические умения, необходимые для поиска решения) ;б) коммуникативная (анализ условий задачи в устной форме, обоснование своего мнения); в) оценочная (самооценка выполненной деятельности выражается в проверке решения)

Можно предложить выполнить такие задания:

- Продолжи ряд чисел: 220, 440, 660 или 340, 445, 550.
- Попытайся решить уравнение $56 - y = 70$. Если оно не имеет решений, выполни преобразование так, чтобы его можно было решить. Постарайся найти несколько вариантов преобразования.

Коммуникативная компетентность в большей мере формируется в процессе изучения предметов гуманитарного цикла. Она формируется по разному: - Назови..., расскажи..., объясни..., обоснуй..., докажи..., придумай..., постарайся быстро назвать..., пользуйся словами...(предлагаются опорные слова) и т.д.

Начиная с первого класса у детей формируются задатки компетентности, которая носит характер оценивания собственных возможностей и самооценки после выполнения задания, умение оценить работу других детей:

- Сможешь ли ты выполнить..., назвать..., начертить..., нарисовать...?
- Проверь себя..., сравни свой ответ с ответом других ребят..., проверь, правильно ли выполнил работу твой товарищ и т.д.

Можно предложить задание на развитие оценочных умений. Дать листок с верно и неверно решёнными математическими выражениями, равенствами, уравнениями и т.д.,и дать следующие инструкции:

- А) Найди и исправь ошибки. Б) В решении выражений допущены 5 (10) ошибок. Найди и исправь их.

В данном задании проявляется формирование контролирующих и оценочных умений в выявлении и исправлении ошибок.

Современные программы отражают и технологии проектной деятельности: решении жизненных (компетентностных) задач, информационные проекты, игровые ситуации. На уроке математики можно предложить решить задачи, которые носят практический характер: « На покраску одного квадратного метра пола расходуется 150 г краски. Сколько краски потребуется на покраску пола в комнате площадью 20 кв.метров? Хватит ли 5 кг краски, чтобы выкрасить пол в доме площадью 60 кв.метров?

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Таким образом учебный материал даёт широкие возможности для формирования ключевых компетентностей у младшего школьника. В процессе выполнения приведённых выше заданий формируются ключевые компетенции младших школьников, причём часто не одна, а две или даже три. Кроме того подобные задания направлены на формирование интеллектуальной компетентности, которая выражается в умении осуществлять сравнение, анализ, синтез, классификацию, обобщение, выявление закономерности.

Участие в Международных конкурсах «Русский медвежонок», «Кенгуру» и т. д. активизирует познавательную сферу учащихся, развивает трудолюбие, умение рационально использовать время.

В школе постоянно проводим праздники, утренники, классные часы, беседы, экскурсии с посещением Ботанического сада, театров, музеев. Все эти мероприятия развивают творческую активность, познавательный интерес учащихся к истории родного края и своей Родины, способствуют формированию ключевых компетенций учащихся. Воспитательная работа с младшими школьниками является важным направлением педагогической деятельности. Без воспитания невозможно вырастить человека, полезного обществу, умеющего свободно решать проблемы окружающей действительности, самостоятельно реализующего свои планы.

Компетентностный подход позволил развивать и формировать не элементарные знания, умения и навыки, а базовые и ключевые компетенции младшего школьника. Младший школьник, обладая общечеловеческими ценностями, компетенциями учится быть конкурентоспособным членом современного общества: предприимчивым, ответственным, коммуникабельным, способным решить проблемы, постоянно учиться новому и применять знания на практике, в быту.

Активизация познавательной деятельности учащихся через использование тркм

---

*Виляда Вера Григорьевна
Учитель истории*

КГУ ОШ (РЦ) №12 г.Абай, Карагандинская область

Одним из главных направлений модернизации современного образования Республики Казахстан является компетентностный подход, который предполагает создание учителем условий для самостоятельного добывания знаний учащимися и развития у них способности применять эти знания в незнакомых ситуациях. Однако современного ученика достаточно трудно мотивировать к познавательной деятельности, к поиску пути к цели в поле информации и коммуникации. Это связано с тем, что современные дети испытывают серьезные затруднения в восприятии учебного материала по всем школьным предметам и главная причина этого в плохом уровне развития критического мышления.

Критическое мышление – это оценочное, рефлексивное мышление. Ученик, способный критически мыслить, владеет разнообразными способами осмысления и оценки информации, может выделить противоречия, аргументировать свою точку зрения. Также он может осуществлять планомерный поиск ответов на вопросы, вскрывать причины и последствия фактов. Критическое мышление – это не просто отдельный навык или умение, а сочетание многих умений. Поэтому перед современным учителем возникает множество вопросов: как улучшить качество и эффективность образования, как повысить мотивацию учащихся, как сделать урок интересным и понятным, как развивать способности учащихся и активизировать познавательную деятельность. В связи с этим

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

учителю необходимо знать разнообразные стратегии и педагогические подходы обучения и, в первую очередь, необходимо владеть технологией по развитию критического мышления (ТРКМ).

ТРКМ – это совокупность разнообразных приёмов, направленных на то, чтобы заинтересовать учащихся, предоставить им условия для обобщения информации, способствовать развитию навыков самоанализа и рефлексии. Целью данной образовательной технологии является развитие мыслительных навыков у учащихся, необходимых не только в учебном процессе, но и в обычной жизни. В основе ТРКМ лежит базовая модель, состоящая из трёх фаз: вызов, осмысление и рефлексия.

На стадии «вызова», присутствие которой обязательно на каждом уроке, деятельность учителя направлена на актуализацию у учащихся уже имеющихся знаний по изучаемому вопросу, активизацию их деятельности, мотивацию к дальнейшей работе. Полученная информация записывается и обсуждается. Работа может осуществляться как в группах, так и индивидуально.

На стадии «осмысления» изучается новый материал, новая информация связывается с уже имеющимися знаниями. На этом этапе учащиеся читают, слушают текст, используя предложенные учителем активные методы чтения, делают пометки на полях или ведут записи по мере осмысления новой информации.

На стадии «рефлексии» учащиеся используют полученные навыки, анализируют информацию, задают вопросы, выносят оценочные суждения. То есть, учащиеся соотносят «новую» информацию со «старой», используя знания, полученные на стадии осмысления содержания. Здесь работа может осуществляться как индивидуально, так и в парах или группах.

Три описанные стадии занятия с точки зрения традиционного урока не представляют какой-то новизны для учителя. Они всегда присутствуют, только называются по иному, где «вызов» — это актуализация имеющихся знаний или введение в проблему, «осмысление» — изучение нового материала, а «рефлексия» — это закрепление материала, проверка усвоения. Однако существуют определённые правила проведения уроков по развитию критического мышления. Во-первых, абсолютно все учащиеся должны быть вовлечены в работу. Для этого можно использовать короткие выступления при обсуждении темы, метод «Мозаика», «Корзина идей» и т.д. Во-вторых, необходимо позаботиться о психологической подготовке учащихся. Очень важно поощрять каждого ребёнка за активное участие в

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

работе, предоставлять возможность каждому для самореализации. Необходимо принимать во внимание все мнения, даже неправильные. В-третьих, количество учащихся в классе не должно превышать 30 человек, так как при делении на группы количество участников каждой из них максимально может составлять 5-6 человек. Только при таком условии возможно продуктивная работа в группах. При этом необходимо, чтобы группы были примерно равны по силам.

Роль учителя в ТРКМ заключается в том, чтобы направлять усилия учащихся в определённое русло; создавать условия, побуждающие к принятию самостоятельных решений; дать учащимся возможность самостоятельно делать выводы.

ТРКМ очень много, но есть такие, которые можно применять абсолютно на всех предметах и на всех стадиях урока. Это такие приёмы как:

§ «Знаю – Хочу узнать – Узнал».

§ «Верите ли вы, что ...».

§ «Толстые и тонкие вопросы».

§ «Кластер».

§ «Фишбоун».

§ «Концептуальная таблица».

§ «Чтение с пометками INSERT».

§ «Написание эссе».

§ «Синквейн».

§ «Мозговой штурм».

Однако, необходимо отметить, что первым шагом на пути к критическому мышлению является знакомство участников, прежде всего, с «правилами игры». Это умение рефлексировать по поводу своих занятий, своей деятельности. Также одним из синонимов критического мышления является мышление свободное, независимое. Чем больше наблюдение, тем меньше свободы у того, за кем наблюдают. Ситуация выбора, диалог, работа в группе, дискуссия – учебные ситуации «ненаблюдения». И ещё одним главным «китом» критического мышления является мотивация. Ситуации, возникающие на уроках, могут высветить собственные недоработки учащихся в обучении. Рефлексия после занятия приводит к возникновению мотивации иного уровня – внутренней мотивации, которая сильнее внешней. Ведь внутренняя мотивация – это осознанное стремление

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

к успеху, желание исправить ошибки, поиск адекватных методов и приёмов. Уровень рефлексии влияет на уровень мотивации.

Использование ТРКМ и групповой формы работы однозначно влияет на мотивацию учащихся к обучению. Повышение учебной мотивации, в свою очередь, приводит к высоким результатам качества знаний учащихся. Необходимо отказываться от занятий традиционного типа и использовать ТРКМ, но это должно быть не случайное использование. Использование этих технологий постоянно и в системе приведёт к высоким результатам обучения, так как учащиеся будут приобщаться к самостоятельному добыванию знаний посредством широкого использования базовых программ, составляющих определенную систему информационного пространства, самостоятельной деятельности по закреплению и углублению знаний и навыков, получаемых на занятиях, что и способствует в будущем формированию специалистов высокой квалификации.

Баяндама тақырыбы: Балалардың шығармашылық қабілетін театрландырылған ойын түрлерін қолдану арқылы арттыру.

---

*Жетписова Айгуль Касымовна
Көкшетау қаласы әкімдігі жанындағы №37 «Аленушка»
балабақшасы МКҚК тәрбиешісі*

Мектепке дейінгі балалардың шығармашылық қабілетін театрландырылған ойын түрлерін қолдану арқылы балалардың тілін дамыту, сөйлеу мәдениеті мен ой-өрісін, дүниетанымын жетілдіруде үлкен нәтиже беретіні сөзсіз.

Білім мен тәрбие бастауын жас жеткіншектер ең алдымен балабақшадан алады. Бүгінгі таңда қоғамымыздың даму бағытында мектепке дейінгі тәрбие беру саласы мамандарының алдында жан - жақты дамыған, сауатты, саналы, өзіндік орны бар үлкенге құрмет көрсетіп, кішіге қамқор бола білетін азаматты тәрбиелеу мәселесі жүктеліп отыр. Бүлдіршіндердің білімді, білікті, саналы болуында ойынның алатын орны ерекше. Н. К. Крупская: «Мектепке дейінгі жастағы балалар үшін ойынның ерекше маңызы бар: олар үшін ойын - оқу, олар үшін ойын - еңбек, олар үшін ойын - тәрбиенің маңызды түрі».

Ойын - баланың алдынан өмірдің есігін ашып, оның шығармашылық қабілетін оятып, танымдық қасиеттерін, зейінін, есте сақтау қабілетін, ауызекі сөйлеу мәдениетін дамытады. Ойын-баланың өмірді танудағы алғашқы

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

қадамы. Ойынның түрлері көп, әсіресе, қазақ тілін үйретуде театрландырылған ойындардың орны ерекше. Театрлық іс-әрекетте ертегілерді, әңгімелерді пайдалана отырып баланың ой-өрісін дамыту, сонымен бірге зер салып тыңдай білуге, есте сақтау, түсіну, рөлге бөліп сомдау, мәнерлеп оқуға, қазақша әдемі сөйлей білу мәнерін арттырамыз.

Балаларға театр, әртістік өнер, сахналау, қойылым, сахна туралы түсінік бере отырып, күнделікті сабағымызда ойын түрлерін, соның ішінде театрландырылған ойын түрлерін сомдау арқылы жасөспірімдердің қызығушылығын оятамыз. Ертегілерді ойнауда, әңгімелерді әңгімелеуде, өлеңді нақышына келтіріп оқу жұмыстарын жүргізгенде, балалардың өзара сөйлесу дағдыларын дамыта отырып, бүлдіршіндердің тілді меңгеруіне деген сүйіспеншілігін арттырамыз. Театр әлемі –әр балаға қуаныш, ұмтылмас әсер сыйлайды, оның көркемдік талғамын, еліктеуі мен қиялын дамытады. Әдетте адамның жеке басының қасиеттері бес жасқа дейін қалыптасады екен. Сондықтанда да баланың жан-жақты қалыптасуы үшін мектеп жасына дейінгі бүлдіршіндердің бойына жақсы, жағымды қасиеттерді сіңіре білу керек. Бала әр нәрсеге құмар, қызыққыш, ол өзінің айналасында болып жатқан өзгерісті, тамаша құбылыстарды сезінуге тырысады. Оның жан-жақты дамып, жеке тұлға болып тәрбиеленуіне, тілінің дамуын театрландырылған ойындар арқылы жетілдіруге болады.

Бұл тақырыпты таңдаудағы мақсатым:

- Мектеп жасына дейінгі баланың шығармашылығын театрландырылған ойын түрлері арқылы дамытып, сөйлеу қабілеттерін жан-жақты жетілдіру;

- Қазақ тіліне деген құрмет, еліне деген құрметін жадынына сақтап, патриоттық сезімдерін ояту.

Міндеттерім:

- Балалардың тілін, сөйлеу мәдениеті мен дүниетанымын дамыту.
  - Балаларды адамгершілікке баулу.
  - Баланың қиялын, есте сақтауын, шығармашылық қабілетін дамыту, ойдан әңгіме, ертегі, өлең шығарып айтуға үйретіп, дағдыландыру.
  - Театрлық іс-әрекетте ертегілер мен әңгімелерді пайдалана отырып ойлау қабілетін дамыту.
    - Баланың әлеуметтік және эмоционалдық дамуына жағдай жасап, әр баланың жеке дара әртістік, шығармашылық қасиеттерін ескере отырып, өзін қоршаған ортаға, адамдарға, достарына, өзіне деген қарым - қатынас мәдениетін қалыптастыру.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

Күтілетін нәтиже:

- Театр, оның түрлері туралы түсініктері болады;
- Қазақ тіліндегі сөздік қоры молаяды;
- Диалог жұмысын жүргізу арқылы балалардың сөйлесуі тіл мәдениетін жетілдіреді.

Театрландырылған ойындар ойын - қойылымдары болып саналады, бұл жерде балаларға арналған көркемдік шығармаларды сахналық қойылымдарға айналдырып, оларды кейіпкер ретінде қатыстырудың маңызы өте зор. Баланы сахнада болсын, сабақтан тыс іс-шараларда болсын кейіпкер ретінде ойната отырып, оның жеке тұлғасын жан - жақты дамыту. Оның бойында әдебиетке, мәдениетке, өнерге деген құштарлық сезімдерін ояту. Бүлдіршіндер сахнада шағын рөлдерді ойнау арқылы байланыстыра сөйлеуге, әдемі киініп, жинақы жүруге, үлкендермен және өзге де балалармен тіл табыса білуге үйренеді. Өзге ортада өзін еркін ұстай білуге дағдыланады. Жетілген диалог балалардың өз пікірін жеткізе білуге жетелейді. Театрландырылған ойындар балалардың ой - өрісін кеңейтеді, балаларды әңгімеге араласуға, қойылым туралы ата - аналарына, достарына, араласатын ортасына әңгімелеп беруге итермелейді. Бұның бәрі менің ойымша, сөйлеу қабілетінің дамуына, диалог түрінде сөйлеп жеткізуге септігін тигізеді.

Балабақшада қуыршақ театрын пайдаланудың тиімділігі –әлем бала өміріне біртіндеп кіреді. Бала ең алдымен оны үйде, балабақшада не қоршап тұрғанын ұғынады. Біртіндеп өмірден алған, түйгенін тәжірибесіне жинақталып көбейе түседі. Мектеп жасына дейінгі балалар өзінің айналасындағы қоршаған ортамен танысуға өте құштар. Бұл жастағы балалар ересектерге қарағанда, қызығушылықтары жоғарырақ болып келеді. Бұл

баланың бірнеше сұрақтар қоюына әкеліп соғады. Яғни, балаға әлем аздап ғана сырын ашса, онда баланың білуге деген, не білсем екен деген құштарлық сезімдері арта түседі.

Ойын –баланың бірінші әрекеті, сондықтан да оның мән-мағынасы ерекше. Қазақ халқының ұлы ойшылы, дана ақыны, дара ақыны Абай атамыз: «Ойын ойнап, ән салмай, өсер бала бола ма?», - деп айтқандай, баланың өмірінде ойын ерекше орын алады. Мектеп жасына дейінгі балалардың зейіні тұрақсыз болады. Оларды біркелкі жұмыс тез жалықтырады. Сондықтан олардың зейінін үнемі қажетті бағытқа аудару үшін ойын түрінде жүргізу қажет. Өйткені ұйымдастырылған оқу іс-әрекетінде

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

алған білімді ойынмен тиянақтау білімнің орнау беріктігіне негіз қалайды. Ойын барысында баланың жеке басының қасиеттері қалыптасады. Баланың қуанышы мен реніші ойында айқын көрінеді. Ойын кезіндегі баланың психологиялық ерекшелігі мынада: олар ойланады, эмоциялық әсері ұшқындалады, белсенділігі артады, ерік қасиеті, қиял елестері дамиды, мұның бәрі – баланың шығармашылық қабілеті мен дарындылығын ұштайды. Мектеп жасына дейінгі балалар көргендерін, байқағандарын, айналасынан естігендерін ойын кезінде қолданатын көруге болады. Ойын айналадағы болмысты бейнелейді. Ойын барысында балалар дүниені тани бастайды, өзінің күш жігерін жұмсап, сезімін білдіруге мүмкіндік алады, адамдармен араласуға үйренеді. Сондықтан да ойшыл ұлы адамдар балаларды ойын арқылы оқыту керек деген тұжырымдары дәл, нақтырақ келді. Ойын арқылы оқыту, бұл ой көптеген оқытушылар мен тәрбиешілерді қызықтырды. Грузин педагогы Ш.А.Амонашвили ойын арқылы балаларға өте қиын әлемдік танымды түсіндіре білді. Ш.А.Амонашвили өз оқушыларымен ойын ойнағанда өзін балалармен бірдей қоя отырып, балалармен бірге олардың әлемдеріне ене отырып, олардың көңіліне, ойына, санасына пайдалы ұғымды беріп, өз ісіне сенімді болып, қиындықтарды жеңе білуге үйретті – баланың көздерінде білімге деген құштарлықты байқады. Ойын арқылы оқытудың арқасында дидактикалық ойындар, драматизациялық ойындар пайда болды. Берілген әр түрлі сипаттағы ойындарды қолдану іс-әрекеттің әсерлігін арттырып, балалардың логикалық ойлауын, математикалық қабілеттерін дамытады, шығармашылық жеке-дара дарындылығын, логикалық тұжырымдарын ұштастыруға әкеледі. Бұл ойындарды тәрбиешінің шығармашылықпен түрлендіре отырып, балалардың психофизиологиялық ерекшеліктерін ескере отырып, жаңа тақырыпты өткенде, өтілген материалды қайталағанда, білімді тиянақтау кезінде іс-әрекеттің мазмұнына сай театрландырылған ойын түрлерін пайдалануға болады. Сондықтан, балалардың жас ерекшелігіне, қызығушылықтарына байланысты ойындарды ойнау, драмалық қойылымдарды сомдау, кейіпкерлер рөліне ену балалардың ойлау, қабылдау, еліктеу қабілеті және заттардың түрін, түсін, көлемін ажырата білуін дамыта түсу үшін өте қажет. Ойын барысында ойын ситуациясына бейімделу, алғашқы да жекелеген элементерді, кейінен рөлді толығымен ойнау арқылы баланың ой-өрісі, қиялы дамиды. Рөлде ойнау арқылы өз кейіпкерін алдына елестетіп қана қоймай, бала оның әрекеттерін, сезімдерін сезінеді. Осындай эмоциялық күйлер баланы бұрын байқамаған

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

өмір көріністеріне таңқалдырып, өз сезімін мимика, ым-ишара, тағы басқа көріністер арқылы біреуге үйретеді.

Балабақшадағы театрландырылған іскерлік бағдарламасы бірнеше бөлімнен тұрады. Балаларға театр өнерінің шынайы сезімдерін меңгерту. Бөлімнің негізгі тақырыптары: театр өнерінің ерекшеліктері, театр өнерінің түрлері, қойылымның жасалуы, сыртқы және ішкі театр, көрермендер мәдениеттілігі.

Көркем шығармалар түрлерімен жұмыс – жанама бөлім, авторлық саханалауға негізделген. Көркем шығармалармен жұмыс істеу жүйелілігі мыналар:

-шығармамен таныстыру;

-таңдап алынған шығарманы мазмұндап, мән-мағынасын түсіндіріп талдау, кейіпкерлендіру;

- Шығарманы сахналауға қажетті құралдар дайындау. Көріністі заманауи құралдармен безендіру;

-Дайындық;

-Қойылымды саханалау;

Сол сияқты саусақтар ойын драматизациясы. Балалар атрибуттарды саусақтарына киеді. Ертегінің мәтінін айта отырып саусақтарын қимылдатып сюжет жасайды. Көріністі ширманың сыртында тұрып, немесе топта еркін қозғала жүріп көрсетеді.

Балалар театрының бірнеше түрлері бар. Соның ішінде ең көр тараған түрі: ойыншықтар театры. Бұнда балалар қысқа тақпақтарды жаттап, оның өзіне тән орындау кезінен бастап-ақ кішкене көлемді спектакльдер ойнайды. Ондағы адамдар рөлін ойыншықтар орындайды.

Келесі бір түрі: саусақ театрында– саусақтардың көмегімен қандайда болмасын ертегіні немесе өлең-тақпақ шумағын саханалау болып табылады. Саусақ театры арқылы баланың сөйлеуге деген құлшынысы, қабілеті дамып, дарындылығы, ынтасы артады және шығармашылық әрекетіне жол ашылады. Саусақ ойынын сомдай отырып, балалар қоршаған ортадағы заттар мен құбылыстарды, жан-жануарларды, құстарды және ағаштарды бейнелей алады. Саусақтарының қозғалыс қимылына қарап, бала қуанады шаттанады, сөз айтуға тырысады және өлеңде үйренген сөз шумақтарын қайталап айта отырып, есінде сақтайтын болады. Сонымен қатар балалар екі қолын қимылдата отырып, оң, сол, жоғары, төмен т.б. түсініктерді бағдарлай алуды үйренеді.

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

Үстел үстіндегі театры - сәбилер тобынан бастап тақпақ пен қысқа өлеңдерді айтқызғанда көркем сөздер әсерлі естілу үшін стол үстіндегі театрды қолданған дұрыс. Үстел үсті театрында да ойыншықтар қолданылады

Суреттер (картиналар) театры - декорация мен кейіпкердің – суреттері. Олардың әрекеттері шектелген. Ойнаушының дауыс ырғағы (интонация) арқылы кейіпкердің мінез-құлқы беріледі. Кейіпкер әрекет барысында пайда болады, балалардың қызығушылығын арттырады.

Кітапша театры - бірін-бірі ауыстыратын иллюстрациялық оқиғалар көрсетіледі. Стенд-кітапшаның беттерін ашу арқылы жүргізуші әр түрлі сюжеттерді көрсетеді (оқиғалар, кездесулер, т.б.). Және де бәрімізге жақсы таныс «Фланелеграф» театры - суреттер мен кейіпкерлер бейнеден көрсетіледі. Оларды фланельдер ұстап тұрады. Мұндағы суреттерді балалар мен бірге ескі кітаптардан, журналдардан қиып алуға болады. Бұл көріністер балалардың шығармашылықтарын арттырады, ой өрістерін дамытады, қиялдарын ұштастырады.

Театрландырылған шеберлік арқылы нәтижеге жеткізетін өзімнің педагогикалық жұмысымнан мысал келтірейін. Мысалыға, Ертегіден «сиқырлы құбылыстар» арқылы «ертегіге жол бастау». Балалардың қиялдауын қалыптастыру. Балаларға көздерін жұмғызып, ертегі әлеміне бір шолу жасап, көздерін ашу. Одан кейін балалардың көңілін қандайда бір затқа аудару, мысалы; үстелге (одан бауырсақ жерге құлап түсті ме?), тегешке (осы тегешке бауырсақты пісірді ме? т.б.) балалардан сұраймын бұлар қай ертегідегі заттар. Ертегілерді оқу және оны бірігіп талдау. Бастапқыда мен ертегіні бастамас бұрын сол ертегіге апарар жол мысалдар келтіре отырып, әңгіме өткіземін. Кейіпкерлердің эмоциялары мен сезімдерін жеткізе отырып, үзінділерден мысалдар ала отырып, ондағы кейіпкерлердің эмоциясымен және сезімдерімен таныстырамын, одан кейін әр түрлі мінез-құлықтары бар бейнелерді бөліп алуға және олардың біреуінің орынына өздерін қою туралы айтамын. Өздерін көру үшін айна қолданылады.

Театрландырылған ойынды басқару негізіне әдеби шығармашылық мәтінмен жұмыс істеу жатады. Мәтінді оқығанда әдеби тілмен анық, мәнерлеп оқу керек, нақышына келтіру-шеберлікке апарар жолы.

Театрлық ойынға қатысушы ортаңғы, ересек тобының балалары кейіпкерлердің мінезін, жүріс-тұрысын, әдеттерін айнытпай салып көрерменге иланымды етіп ойнауы үшін, әр түрлі танымдық жаттығулар

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

жасау міндетті. Сахналық өнерге баулыған балалар жаттаған сөзінің мағынасына сәйкес, күйінікті-сүйінікті сезімдеріне сәйкес тебірене мәнерлеп айта білуге үйренеді. Соның нәтижесінде олардың шығармашылық қабілеттері оянады. Бейнелеу, көркем әдебиет, тіл дамыту сабақтарын байланыстырып өткізгенде, әр сабақтың соңы әрқашанда ертегі сюжетімен байланысты қойылымдармен аяқталып отырды. Сонымен қатар, балалардың сөздік қоры толықтырылды, сөйтіп олардың белсенділігі артады, сабақтар мен ертеңгіліктер еркін де, қызықты түрде өтетін болды. Балалар өздерін еркін де бос ұстап, сабаққа ынталана, құштарланып, қызығушылықпен қатысып отырды. Осы жұмыстарды өткізген кезеңде ұлттық халық ертегілерінен көріністер, тәлім-тәрбиеге тұңған қойылымдар, сюжеттер қойылды. Балалар өз беттерімен ойнаған дербес іс-әрекетінде де театр ойындарының түрлерін жиірек қолданатын болды. Драмалық жанрға бейімделген ойындар өздігінен туындап тәрбие жұмыстарының барысында ертегілер, сюжетті көріністер де жиі қолданылып, тіпті кейде ертегінің кейбір бөліктері өзгертіліп, шығармашылық жұмыстармен толықтырылып отырылды. Топ ішінде емін-еркін жүріп, өздеріне сабақ уақытында керекті ойын құралдарын өздері таңдап алып отырды.

Балалардың шығармашылығы тек рөлдерді орындаған кезде ғана емес, сонымен қатар ойыншықтармен жұмыс жасағанда да көрінеді. Әр түрлі жұмыс түрлері балалардың ұйымшылдығы мен белсенділігін арттырды. Балалардың шығармашылық қабілеттерін, сөйлеу мәдениеті мен ой-өрісін, дүниетанымын жетілдіруде театр ойындар түрі тиімді нәтиже береді.

Балабақшадағы балаға берілетін бүгінгі тәрбиенің өзектілігі –ол атабабадан қалған асыл мұрамызды бойларына сусындату. Балаларды адамгершілікке тәрбиелеп, тілдерін дамыту мақсатында халық ауыз әдебиетінің асыл- мұралары – ғажайып ертегілер, жұмбақтар, мақал-мәтелдер, жаңылтпаштар, тәрбие әліппесі, аңыз әңгімелер, жырларды қолданудың маңызы зор тиімді тәсілі екені белгілі.

Мен баланың тілін дамытуда көркем шығармаларды, сонымен қатар халық ауыз әдебиетінің түрлерін де ала отырып жүргізген өзімнің жұмыс тәжірибем туралы сіздермен бөліскім келеді.

Бұл материал тақырыптық жүйеде берілгендіктен мазмұнға сәйкес сұрыпталып берілді. Ондағы мақсатымыз балалардың білімін бекітуде сөздік қорын байытуда, дүниетанымын қалыптастыруда. Сонымен қатар театрландырылған ойын түрлері-бала тілінің мәнерлігін дамытудың қайнар көзі. Бала тілін дамытуда театрландырылған ойын түрлерін орынды, жүйелі

II республиканская дистанционная интернет-конференция
**«ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»**

пайдалана білген әрбір тәрбиеші баланың санасын арттыра отырып, түсінігін кеңейтіп ұғымын байытады. Сонымен қатар баланың ойлау белсенділігі артады, өз бетімен жұмыс түрі дамиды, сөз топтарын меңгереді, өз ойын еркін жеткізе алады деп ойлаймын.

Жоғарыда айтылған мақсаттарды шешуде нәтижесі ұтымды болу үшін балалардың қарапайым түсініктерін қалыптастыруда, сөйлеу шеберліктерін арттыруда, дүниетанымын қалыптастыруда драма сабағына арнап әдістемелік құралды ұсынамын.

Желілік басылымды есепке қою туралы куәлігі №16143-СИ 20 қыркүйек 2016 жылы
Байланыс, ақпараттандыру және бұқаралық ақпарат құралдары саласындағы
мемлекеттік бақылау комитетінен берілген.

*Свидетельство о постановке на учет сетевого издания «OQU-ZAMAN.KZ» №16143-СИ от 20 сентября 2016 года
выдано Комитетом государственного контроля в области связи, информатизации и средств массовой информации
Министерства информатизации и коммуникаций Республики Казахстан

141200, г.Экибастуз, ул. Строительная д.92 оф.32.
Тел.: 8(7187) 77-14-28
E-mail: oqu.kz@mail.ru

